Despre carte

Cartea *de* față, cu sigla MERC, este o expunere concisă, teoretică şi aplicată a mai multor discipline lingvistice care se predau în învățământul superior filologic: fonetică, ortografie, ortoepie, morfologie, prozodie, onomastică (antroponimic şi toponimie).

Dintre acestea, esențiale sunt ortografia şi. mai ales, ortoepia, aceasta din urmă fiind o disciplină care astfel se întregeşte şi se fundamentează ştiințific, atât pentru lexicul comun, cât şi pentru numele proprii (antroponime şi toponime) româneşti şi străine, atât în vorbirea obişnuită, cât şi în rostirea poetică, unde, alături de norma ortoepică, se recunoaşte şi se recomandă prioritatea normei prozodice (ritm, rimă, măsură, vers, emistih, cezură etc.), toate acestea fiind studiate pe baza marii poezii eminesciene.

Despre autor

Autorul acestei cărți. prof. univ. dr. Ion Calotă, funcționează la Universitatea „Fortuna" din Bucureşti, Catedra de limbă română contemporană, unde predă disciplinele lingvistice care formează obiectul lucrării de față.

în afară de numeroase articole şi studii, în afară de prezenta carte, autorul a mai publicat următoarele volume: *Contribuții la fwnetica şi dialectologia limbii* române, Editura „Scrisul Românesc", Craiova, 1986; *Rudarii din Oltenia. Studiu de dialectologie şi de geografie lingvistică românească,* Editura „Sibila"', Craiova, 1995; *Dicționar ortografic, ortoepic şi morfologic şcolar al limbii române (DOOMS),* Editura „Sibila", Craiova, 1996; *Eminescu analizat prosodicşi comentat* de Ion,Calotă, Editura „A1US", Craiova, 1999.

ION CALOTĂ

Mică enciclopedie a românei corecte

NICULESCU

Editura NICULESCU SRL, Bucureşti, 2001
Adresa: 781821 - Bucureşti, Sector l Str.
Octav Cocărăscu 79, Tel/Fax: 222.03.72 Tel.:
224.24.80, 223.25.05 E-mail:
edit@niculescu.ro Internei:
www.niculescu.ro

>cesare computerizată: *Carmen Alina Pantazi*
iactor : *Monica Busuioc*

ărit la S.C. *LUMINA TIPO* s.r.l. Luigi Gal vani nr. 20 bis,
sect. 2. Bucureşti, tel./fax 21051 90

IN 973-568-483-7

Cuvânt înainte

Cartea de față a fost concepută ca o parte dintr-un întreg.

întregul urma să fie un mare dicționar ortografic, intitulat *Lexicon ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (LOOM), în cadrul căruia prezenta *Mică enciclopedie a românei corecte* constituia partea I. Cum Lexiconul proiectat inițial căpătase un volum prea mare, la sugestia Editurii, acesta a fost restructurat în așa fel încât cele două părți inițiale ale întregului au devenit părți independente, adică două volume separate, din care *Enciclopedia* de față, este primul volum.

Următorul volum va fi dicționarul propriu-zis, adică *Lexicon ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (LOOM).

Făcând parte dintr-o asemenea structură, *Mica enciclopedie a românei corecte* de față este concepută ca o expunere concisă a principalelor chestiuni care constituie obiectul a şase discipline lingvistice strâns legate între ele şi, în acelaşi timp, cu mare aplicabilitate în elaborarea Lexiconului următor, în înțelegerea diferitelor soluții adoptate.

Cele şase discipline lingvistice, aşa cum au fost incluse în *Mică enciclopedie a românei corecte,* sunt ortografia, ortoepia, morfologia, fonetica, prozodia şi onomastica.

Ortografia este domeniul care a căpătat, în lucrarea de față, o extindere mult mai mare în raport cu DOOMS-ul *(Dicționar ortografic, ortoepic şi morfologic şcolar,* Craiova, 1996). Au fost introduse aici probleme în legătură cu ortografierea derivatelor cu prefixe şi sufixe, a compuselor cu elemente de compunere, în legătură cu scrierea într-un cuvânt sau în cuvinte separate a cuvintelor compuse, scrierea cu cratimă, scrierea cu inițială mare sau mică, scrierea termenilor generici etc.

In domeniul morfologiei, *Enciclopedia românei corecte* vine cu comentarii şi cu explicații asupra unor puncte de vedere adoptate în DOOMS şi în viitorul LOOM, cum ar fi acela în legătură cu statutul morfologic al termenilor de tipul *mamaie, tataie.* acela în legătura cu analiza morfematică a formelor verbale sau cu propuneri de sistematizare a paradigmei unor verbe cu aspect fonetic învechit.

Domeniul cel mai extins al *Enciclopediei românei corecte* îl constituie fonetica, acea disciplină lingvistică mereu neglijată şi neînțeleasă, atât în învățământul superior filologic, cât şi, mai ales, în învățământul preuniversitar, unde programa şcolară prevede numai câteva ore de fonetică, numai în clasa a V-a a învățământului gimnazial. Câteva ore în 8 (opt) ani şcolari! în acest domeniu, multă vreme dominat de prejudecăți („prejudiții", cum le spunea marele lingvist ieşean A. Philippide), eu am adus puncte de vedere noi în legătură cu diftongii şi triftongii, ca fenomene fonetice, şi cu scrierea lor, făcând o distincție netă între sunete şi reprezentarea lor grafică, în legătură cu hiatul, ca fenomen fonetic caracteristic numai cuvintelor din fondul neologic, lansând ideea unei vocale noi, a VHI-a, în sistemul fonetic românesc, vocala mixtă, labiopalatală, 6, în funcție silabică şi asilabică, idei pe care le-am aplicat cu consecvență în DOOMS. în LOOM şi în lexiconul de nume proprii, în transcrierea fonetică a tuturor cuvintelor şi formelor inserate. Fonetica este domeniul în care am prezentat opt tabele în legătură cu corespondența dintre litere şi sunete, în care am prezentat tablourile cu clasificarea, din diverse puncte de vedere, a vocalelor,

tongilor şi consoanelor limbii române, inclusiv accentul şi silahația, tratate teoretic iplicate practic în LOOM şi DOOMS.

0 chestiune inedită, tot de fonetică, o constituie paragraful intitulat *Sonus unctus* „sunetul adăugat".

în sfârşit, trebuie subliniat în cuvântul-înainte faptul că atât DOOMS-ul, cât şi OM-ul, inclusiv prezenta *Mică enciclopedie a românei corecte,* sunt lucrări de or şi nu oficiale, academice. Drept urmare, astfel de lucrări trebuie să îndeplinească ndeplinesc două condiții, care, la prima vedere, par antitetice, opuse. Pe de o parte, menea dicționare trebuie să prezinte şi să respecte ele înseşi ortografia otîcială, în ualitatea ei, pe de altă parte, fiind lucrări de autor, se cuvine să se caracterizeze şi 1 originalitate, adică prin noutatea punctelor de vedre ale autorului, fiindcă, altfel, s-ar reduce la o nouă ediție a *Dicționarului* sau a *îndreptarului ortografic...* ale idemiei.

Cum pot coexista cele două cerințe care par opozabile? Faptul este sau devine ibil mai întâi prin diferența specifică dintre disciplinele care formează obiectul ionarelor: ortografia, ortoepia, morfologia, fonetica, prozodia şi onomastica. Astfel, dacă ortografia are un caracter mai mult sau mai puțin subiectiv, fiind >ilită prin convenția şi prin votul membrilor Academiei, şi convenția aceasta se Jifică deseori, aşa cum se va vedea în paragraful dedicat istoricului scrierii lâneşti, în schimb, caracterul mult mai obiectiv al ortoepici, al morfologiei şi al >rlalte discipline lingvistice face ca acestea să evolueze liber, pe baza unor legi rne de dezvoltare, şi nu în tiparele unor convenții mai mult sau mai puțin artificiale egociabile.

Orept urmare, normele limbii scrise, o dată stabilite prin „negocieri"' academice, in indiscutabile, până la o nouă revizuire ortografică oficială. Până atunci nu se pot : decât mici corecturi, în ceea ce priveşte aplicarea concretă a normelor generale, eventuale propuneri de îmbunătățire, în viitor, la o nouă reformă, a unor reguli 'grafice actuale.

n alte compartimente, precum fonetica, morfologia, onomastica şi, mai ales, epia, care constituie domeniul limbii literare vorbite, cu evoluție liberă, cu legi rne de dezvoltare, realitatea complexă şi infinită a limbii, în varietatea ei, poate fi :epută şi analizată în mod diferit de către diferiții cercetători ai fenomenologiei vistice, astfel că aici opiniile diferite sunt nu numai posibile, dar şi necesare. Aici itul critic al cercetătorului are un câmp larg de manifestare.)in această perspectivă, DOOMS-ul şi LOOM-ul îndeplinesc toate cerințele de sus, în sensul că, respectând ultimele reguli ortografice, aşa cum au fost ele lulate prin reforma din 1993, aduc, în acelaşi timp, unele corecturi necesare în eniul ortografiei, iar, pe de altă parte, în celelalte domenii aduc amendamente şi :te de vedere critice, soluții noi, pe care le şi aplică în cuprinsul indexului de nte al dicționarelor.

iubliniez, în încheiere, caracterul normativ al dicționarelor, mai întâi prin ectarea regulilor ortografice în actualitatea lor, cu tot caracterul lor convențional şi ectiv, prin aplicarea integrală a reformei ortografice din 1993, apoi, în aceeaşi ură, prin caracterul obiectiv al normelor ortoepice şi morfologice, rezultate din uția firească a limbii române literare, pe baza propriilor legi de dezvoltare şi nu pe

baza unor „indicații" ortoepice sau morfologice elaborate subiectiv, în aceste domenii este necesară reducerea caracterului subiectiv al unor norme şi adoptarea unor norme obiective, conforme cu legile interne ale limbii şi cu uzul general. Un singur exemplu: accentul în neologismul *antic* nu poate fi numai cel etimologic, pe ultima silabă, ci, cel puțin în aceeaşi măsură, şi cel din uzul cvasigeneral, pe prima silabă, prin acceptarea ambelor variante literare libere, chiar cu preponderența rostirii paroxitore: *antic/antic*.

în acest fel, DOOMS-ul şi viitorul LOOM constituie o alternativă viabilă a dicționarelor oficiale, academice, DOOM şi DOEOM. Am pledat şi pledez pentru mărirea numărului de situații cu variante literare libere, recunoscând astfel valabilitatea şi adevărul ideii profesorului meu Alexandru Niculescu în legătură cu „pluralitatea corectitudinii".

Exprim, în încheiere, calde mulțumiri colegei mele Dana Dinu, clasicistă, lector la Facultatea de Litere a Universității din Craiova, pentru bunăvoința cu care a acceptat să facă o bună parte din corectura în pagină, pentru colaborarea la scrierea şi pronunțarea numelor proprii latineşti şi greceşti vechi (§36).

Mulțumesc, de asemenea, doamnelor profesoare Cristina Buzera şi Leria Zisu, pentru traducerea rezumatului în engleză şi, respectiv, în franceză.

Partea I TERMENI

COMUNI

Capitolul I Ortografia românească în trecut şi în prezent

§1. Scurt istoric al ortografiei româneşti

Deşi până în secolul al XVI-lea nu avem documente scrise, este absolut sigur că s-a scris româneşte încă de la începutul constituirii limbii române ca limbă nouă, independentă de limba latină, şi proba în acest sens o constituie însuşi verbul *a scrie,* ca termen moştenit din lat. *scribere.* Folosirea neîntreruptă a cuvântului dovedeşte persistența noțiunii şi deci a acțiunii de a scrie.

Evident că, având origine latină, limba română va fi folosit la început, şi multă vreme după aceea, alfabetul latin, pe care îl va fi întrebuințat din ce în ce mai sporadic, până în momentul când a împrumutat de la bulgari pe cel chirilic, pe la sfârşitul sec. al XIE-lea şi începutul celui de al XlV-lea, aşa cum a stabilit învățatul loan Bogdan. Alfabetul chirilic este folosit în scrierea limbii române aproximativ o jumătate de mileniu, adică până în sec. al XlX-lea, când începe să fie înlocuit cu cel latin, mai întâi parțial, sub forma unui alfabet combinat, de tranziție, în prima jumătate a sec. al XlX-lea, apoi, din 1860, integral, în această perioadă de folosire preponderentă a scrierii chirilice, limba română a continuat să fie scrisă şi cu litere latine, mai ales în Transilvania, în perioada Şcolii Ardelene, în a doua jumătate a sec. al XVIU-lea. Este cazul unei cărți de rugăciuni scrise şi tipărite de Samuil Micu, în anul 1779, în care se formulează şi unele reguli ortografice.

Alfabetul chirilic cuprindea la început 43 de litere, prea multe pentru sunetele limbii noastre. Pe de altă parte, alfabetul în discuție nu conținea acele litere care să reprezinte anumite sunete specific româneşti. Cu timpul i se aduc modificări. El este redus la 33 de litere de către lenăchiță Văcărescu, apoi la 28 de către Heliade Rădulescu şi, în sfârşit, la 27 de semne. Prin toate aceste simplificări, scrierea chirilică românească ajunsese să fie aproape fonetică, în sensul unei corespondențe aproape perfecte între litere şi sunete. Când, în sec. al XlX-lea, s-a introdus oficial alfabetul latin, învățații au întâmpinat aproape aceeaşi situație: în limba română, ca limbă nouă, independentă de latină, apăruseră sunete noi, inexistente în latină *(ă, î, ş, ţ),* pentru care nu existau litere latine corespunzătoare şi trebuiau create altele noi sau adaptate cele existente. Aşa au apărut semnele diacritice, adică acele semne puse deasupra sau dedesubtul literelor existente, pentru a le da valori noi. Adaptarea literelor latineşti la sunetele limbii române s-a făcut prin contribuția esențială a lui Titu Maiorescu, în lucrarea *Despre scrierea limbei române* (1866), publicată în *Critice,* voi. II (Ediția completă, a n-a, a Institutului „Minerva", Bucureşti, 1915, p. 13-l32).

în toată această perioadă de înlocuire a alfabetului chirilic cu cel latin în Ţara >mânească şi în Moldova, românii din Transilvania erau deja de multă vreme angajaţi lupta pentru drepturi politice şi sociale egale cu ale celorlalte naţionalităţi din Ardeal, în susţinerea acestor drepturi ei aveau nevoie să demonstreze originea lor romanică, initatea limbii române, într-un cuvânt originea lor demnă şi nobilă, în acest context, aptându-se alfabetul latin în scrierea limbii române, era momentul ca ortografia să-şi nea şi ea contribuţia la reliefarea originii nobile latineşti, astfel că ortografia nu putea în aceste condiţii, decât etimologică, mai ales că faptul s-a petrecut cam în acelaşi ip în Principatele Unite şi în Transilvania, prin deciziile din 1858 şi 1859 ale Eforiei aalelor din Muntenia şi Moldova, acceptate şi de comisia de la Sibiu, în 1860. rodus mai întâi în şcoli, alfabetul latin se generalizează apoi, în 1860 în Muntenia, cu itribuţia lui Ion Ghica, prim-ministru, şi în 1862, în Moldova, cu contribuţia listrului instrucţiunii, V. A. Ureche.

Din anul 1866, când se înfiinţează Societatea Literară Română, devenită, în 1867, ;ietatea Academică Română, ortografia iese din sfera de autoritate a învăţământului devine una dintre preocupările dominante ale Academiei, încep, încă din 1867, bateri furtunoase, la care participă I. C. Massimu, I. Sbiera, I. Heliade Rădulescu, lotei Cipariu, A. Treboniu Laurian, G. Bariţiu, Titu Maiorescu, B. P. Hasdeu. abaterile continuă în 1868 şi 1869, când, la 13 sept., se adoptă un „mod de scriere tru publicarea Analelor şi altor lucrări ale Societăţii Academice Române". Prevederile acestui .„mod de scriere", predominant etimologic, din 1869, aplicate în *ilele Academiei,* nu s-au extins, „nu s-au lăţit", cum spune Maiorescu, nici în •atura română, nici chiar în rândul membrilor de atunci ai Academiei, care au •sit, în scrierile lor, altă ortografie, în faţa acestei situaţii alarmante, în 1880 idemia a ales o comisie, alcătuită din Alecsandri, Bariţiu, Hasdeu, Quintescu şi iorescu, însărcinată cu redactarea unui proiect de ortografie, care a fost prezentat de i Maiorescu în sesiunea generală de la 1880. Ortografia propusă, nemaiputând fi lologică, pornea de la ideea lui Hasdeu, citat de Maiorescu în *Raport...,* după care sibilă şi practică este numai o ortografie eclectică, relativă, un termen mediu între :tism şi etimologism" *(Critice,* II, 1915, p. 141).

Comparând „modul de scriere provizoriu" din 1869, cu proiectul ortografic din 1880, Maiorescu apreciază că „pe când ortografia de până acum a Academiei Române era neiată pe un etimologism temperat prin concesii fonetice, ortografia propusă de proiectul iţă este întemeiată pe un fonetism temperat prin necesităţi etimologice." *(Raport cetit în lemia Româna (sesiunea generală de la 1880) asupra urnii nou proiect de ortografie,* icat în *Critice,* voi. II, Bucureşti, 1915, p. 141).

)ar „necesităţile etimologice" pe care le-a invocat Maiorescu au fost simţite ca eroase şi profunde (cf, de exemplu, *credi/cred. verdilverde* etc., dar *zâmbesc, ? z* etc.; *massă* „la masse" şi *masă* „la table", *rassă* „la race" şi *rasă* „rasee", *cassă* caisse" şi *casă* ..la maison"), pentru că, peste 24 de ani, în *Raport înfăţişat iemiei Române în numele Secţiunii literare în sesiunea generală de la 1904,* îşi raportor, Titu Maiorescu, afirmă: „Mişcarea semnaiată prin ortografia Academiei de '80 s-a accentuat de atunci încoace în sensul unui fonetism din ce în ce mai pronunţat şi

concesiunile etimologice făcute mai înainte din motive de oportunitate, spre a pregăti adoptarea generală a unei scrieri definitive, nu mai par necesare în timpul de față". *(Critice,* II, 1915, p. 154).

Deşi concesiile etimologice nu mai erau necesare (cu excepția lui *â* în familia cuvântului *român),* unele dintre acestea s-au menținut .,printr-o întâmplătoare majoritate", „la discutarea şi votarea în plenul Academiei" (Maiorescu, *Critice,* II, 1915, p. 155). Menținerea lor a făcut necesară o nouă revizuire a ortografiei şi aceasta a avut loc în 1932 (la 25 mai). Dar nici această reformă ortografică din 1932 nu înlătură concesiile etimologice şi, după Sextil Puşcariu, ortografia aceasta „e prea complicată, cuprinde multe inconsecvențe şi lasă nelămurite multe chestiuni" (apud Mioara Avram, *O scrisoare inedită a lui Sextil Puşcariu,* în *LR,* nr. 4/1992, p. 235). Pe ba/a celor trei cusururi. Puşcariu ajunge la concluzia că „o revizuire a ortografiei e necesară". *(Ibidem)*

Cu privire la necesitatea unor revizuiri repetate ale ortografiei româneşti şi la motivele acestor revizuiri, Sextil Puşcariu scrie: „Aşa cum e astăzi, ortografia noastră nu este ideală. Totuşi e cu mult mai simplă şi mai limpede decât multe alte ortografii şi poate fi perfecționată prin modificări ce i se mai pot aduce. O ortografie perfectă nici nu e imaginabilă, iar necesitatea de a o revizui din timp în timp e firească. [...]. Cum limba evoluează necontenit şi rostirea se schimbă, semnele cu care îmbrăcăm această limbă se aseamănă cu un costum moştenit de copii de la părinți, care trebuie ajustat pe talia celor ce-l îmbracă". *(Limba română,* voi. I. *Privire generală,* Bucureşti, 1976. p. 95-96).

Următoarea revizuire ortografică are loc în 1953 şi are un caracter mai radical, în direcția fonetismului, în sensul că îpnlătură acele «necesități etimologice» care se perpetuaseră de la o reformă ortografică la alta şi care creaseră disputa ortografică cunoscută, bazată pe antagonismul dintre fonetism şi etimologism. Această revizuire, fiind mai apropiată de zilele noastre şi în unele privințe chiar de actualitate, o voi prezenta mai în amănunt, ceea ce, din lipsă de spațiu, n-am făcut decât sporadic în cazul celorlalte revizuiri ortografice.

Astfel, reforma din 1953 înlătură pe â în toate situațiile, chiar şi în familia de cuvinte *român, româneşte. România* etc., care acum se scriu, pentru prima dată, pe baza unei reforme ortografice, cu *î; romîn, romîneşte, Romînia* etc. Trebuie să subliniez aici că această prevedere n-a putut dura decât până în 1965, când, printr-o nouă ediție a *îndreptarului ortografic, ortoepic şi de punctuație,* „se reintroduce în alfabetul limbii române litera *â* (Â), care se va folosi în scrierea numelui propriu *România* şi a tuturor cuvintelor din aceeaşi familie *(român, românesc* etc.)". Eliminarea literei d din aceste cuvinte n-a durat deci decât 12 ani, iar. dacă avem în vedere faptul că reforma ortografica din 1953 a intrat în vigoare în 1954, a durat numai 11 ani (din 1954 până în 1965).

împotriva principiului fonetic, după care un singur sunet trebuie reprezentat printr-o singură literă, scrierea cu *â* în familia cuvântului *român,* deşi sentimentală (sau. poate, tocmai din această cauză) a dăinuit de la o reformă la alta (cu întreruperea amintită) în toată istoria ortografiei româneşti de la 1860 încoace. Ea a fost formuiată în *Raport înfățişat Academiei Române în numele Secțiunii literare în sesiunea generală de Ia 1904,* de Titu Maiorescu: „Pe lângă aceasta propunem, ca excepție importantă, scrierea lui *i* prin *â* în cuvântul *român* şi derivatele lui, *România, românism* etc. Cu acest mod

scriere s-a identificat românimea de la renaşterea ei modernă încoace, el este infrodus oficialitatea regatului nostru independent pe toate monedele, pe toate inscripțiile, pe ițe pecetiile. Prin urmare nu se poate schimba". *(Critice,* II, 1915, p. 157). Reforma ortografică din 1953 înlătură, tot pentru prima dată. formele latinizante *nt, suntem, sunteți, sunt,* care fuseseră considerate, timp de aproape un secol 560-l953), tot ca „necesități etimologice", îrilocuindu-le cu formele latineşti >ştenite, generale, populare şi vechi de când limba română *sînt, sîntem, sînteți, sînt.* Dintre cele 16 puncte, câte cuprind normele ortografice publicate în prima ediție a *cului dicționar ortografic,* Bucureşti, 1954, mai pomenesc aici încă două: jrimarea lui *u* final „mut" din cuvinte ca *ochi, unghi, bici, cui, tai* etc., întrucât ;sta dispăruse din rostire, şi înlocuirea apostrofului cu linioara (cratima), pentru a rea rostire a împreună a două

sau mai multe cuvinte, în exemple ca *m-am dus, te-ai* f. *plănsu-mi-s-a* etc., ceea ce constituie o simplificare.

Următoarea revizuire ortografică (în afară de cea menționată, din 1965) a avut loc 1982, prin apariția *Dicționarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii nane* (DOOM). Dicționarul în discuție a fost elaborat în cadrul sectorului de matică al Institutului de Lingvistică al Universităţii din Bucureşti, dar „sub ;piciile Comisiei pentru cultivarea limbii române a Academiei". El este o operă colectivă din a cărei echipă de redactare fac parte:

- Mioara Avram (redactor responsabil):
- Elena Carabulea;
- Fulvia Ciobanu:
- Finuța Hasan:
- Magdalena Popescu-Marin;
- Marina Rădulescu;
- l. Rizescu;
- Laura Vasiliu (redactor responsabil adjunct).

Fiind, cu excepția ultimei modificări ortografice, aceea din 1993, despre care va fi vorba jos, lucrarea normativă care cuprinde ortografia actuală, mă voi opri mai pe larg asupra ;hiar şi aici, în cadrul scurtului istoric pe care l-am făcut mai sus, cu atât mai mult cu cât OM-ul a adus multe şi importante modificări ortografiei din 1953, prin care putem jidera anul 1982 ca momentul unei veritabile reforme ortografice. [1]rincipalele modificări se referă la:

1) sporirea numărului literelor alfabetului limbii române cu încă trei (q, w, y), adică de la 28 la 31 de litere;
2) sporirea numărului de semne ortografice cu încă două: *bara* şi *linia de pauză;*
3) scrierea cu literă mare sau mică la inițială;
4) scrierea unor nume proprii compuse;
5) despărțirea cuvintelor în silabe;
6) scrierea derivatelor cu sufixe şi prefixe;
7) scrierea desinențelor şi a articolului postpus în unele cuvinte cu aspect neobişnuit;
8) folosirea accentului;
9) folosirea cratimei;

10) acceptarea largă de forme multiple (două, trei şi chiar mai multe) fonetice, morfologice etc., cu statut de „variante literare libere";
10) admiterea de situaţii facultative;
11) scrierea unor simboluri şi abrevieri.

Multe dintre acestea şi altele au fost comentate critic de mine într-o renumită revistă şcolară care apărea la Focşani, intituiată *Revista noastră,* în revista craioveană de cultură *Ramuri,* ca şi în cartea *Contribuit la fonetica şi dialectologia limbii române,* Craiova, Editura „Scrisul Românesc", 1986, p. 119-l60, în capitolul *Câteva observaţii asupra DOOM.*

în sfârşit, ultima revizuire ortografică a avut loc în 1993 şi aceasta formează obiectul paragrafelor următoare.

§2. Ortografia românească în Basarabia*

în consonanţă cu tematica simpozionului nostru şi cu principiul după care „ortografia" trebuie să fie una şi aceeaşi în toate teritoriile limbii române" (cerinţă formuiată în *Moţiunea privind ortografia* a Institutului de Filologie Română „A. Philippide", a Facultăţii de Litere a Universităţii „Al. I. Cuza", a Comisiei de istorie şi cultivare a limbii române de la Filiala laşi a Academiei Române, a Ministerului Ştiinţei şi învăţământului al Republicii Moldova, a Institutului de Lingvistică al Academiei de Ştiinţe din Chişinău, a Facultăţii de Filologie a Universităţii din Cernăuţi, a Societăţii de Ştiinţe Filologice din România, Filiala Iaşi a Inspectoratului Şcolar al Jud. Iaşi, precum şi a tuturor participanţilor la masa rotundă cu tema *Ortografia limbii române - trecut, prezent* şi *viitor,* organizată la Iaşi, joi 7 şi vineri 8 noiembrie 1991, republicată în revista „Limba română", nr. 4/1992, p. l-4), am intitulat prezenta comunicare *Orografia românească în Basarabia* tocmai pentru a sublinia ideea de unitate şi de identitate culturală a tuturor românilor, iar pe de altă pane pentru a urmări această idee în cele două mari lucrări normative dedicate ortografiei româneşti: DOOM, Bucureşti, 1982, şi DOEOM, Chişinău, 1991.

Propun în cele ce urmează, o sumară privire critică şi comparativă a acestor două dicţionare ortografice ale limbii române, ale aceleiaşi limbi române, din cele două ţări româneşti, despărţite sau, mai bine zis, unite de râul Prut, ca odinioară alte două ţări româneşti, despărţite şi. până la urmă. unite de râul Milcov.

Apărând în 1991, înainte de proclamarea independenţei de stat a Republicii Moldova. *Dicţionarul ortografic cu elemente de ortoepie şi morfologie* (DOEOM) se prezintă în *Prefaţă* ca dicţionar ortografic al „limbii moldoveneşti" a R.S.S. Moldova şi vorbeşte de „identitatea absolută [identitate înseamnă „asemănare perfectă, absolută", astfel că alăturarea este pleonastică] a structurii gramaticale şi identitatea principială a vocabularului limbii române" (p. 3). Este cunoscut faptul că, după proclamarea independenţei, s-a putut spune deschis că limba republicii Moldova este „limba noastră

Comunicare susţinută în ziua de 29 oct. 1994 la Universitatea din Timişoara, în cadrul celui de al 11l-lea Simpozion al Asociaţiei „Astra Română", cu tema *Identitatea culturală a românilor,* apărută apoi. ca articol, *în Arhivele Olteniei,* s.n.. nr. 10, 1995, p. 79-85.

i română", dar, din păcate, actualmente a fost din nou impusă teoria profund falsă a istenței unei limbi moldovenești, alta decât limba română, între cele două „limbii romanice est" existând o anumită „unitate gloticâ moldo-română" (p. 3 din *Prefață).* Dincolo de)ectul politic al chestiunii, căci ideea existenței unei limbi moldovenești nu are nimic a face știința, să ne oprim, fie și sumar, la problemele de ortografie, ortoepie și morfologie.

Dicționarul ortografic de la Chișinău (DOEOM) ia drept model *Dicționarul 'ogrqfic. ortoepic și morfologic al limbii române* fDOOM). București. 1989. în isul că „reproduce ortogramele din DOOM, deosebirile reducându-se, în fond, la ;istrul de cuvinte" (p. 3). Cu toate acestea, *Dicționarul ortografic...de* la Chișinău este pur și simplu o copie fidelă a celui de la București. El prezintă și deosebiri, nu nai în ceea ce privește „registrul de cuvinte", ci și în chestiuni de fond. atât în sens zitiv, cât și, din păcate, în sens negativ. Astfel, tabelul intitulat *Alfabetul* (p. 9-l0), lude. într-o formulare cam sumară, atât tabelul cu același titlu din DOOM, cât și pe :la privind *Corespondența dintre litere și sunete.* Drept urmare, cele cinci valori din)OM ale literei *e* se reduc la una singură în DOEOM, probabil cea de vocală ibică. Tot astfel, valoarea de literă ajutătoare a celor două litere vocalice *e* și /' sește cu desăvârșire, în schimb, litera *h* este prezentă ca fiind exclusiv „tară valoare etică", când este știut că aceasta are și valoare fonetică în cuvinte ca *haină, monarh* . Valoarea de literă ajutătoare a lui / este confundată cu [j] (asilabic șoptit) în rinte ca *aici. baci* (p. 11) sau cu [j] (asilabic sonor), ca element asilabic al ongului [io], în cuvinte ca *ciob, cioban, giol, chioșc, ghiozdan* (p. 13).

Aici se impune o observație foarte importantă. DOEOM-ul de la Chișinău a apărut 1991, la 9 (nouă) ani după primul tiraj al DOOM-ului (București, 1982). în acest ;rval de aproape un deceniu, DOOM-ul a fost supus, cum era și firesc, unui examen ic sever. Personal, am publicat numeroase lucrări cuprinzând observații critice pra diferitelor aspecte ale ortografiei românești, de la scrierea termenilor generici ia la corespondența dintre litere și sunete, observații care au apărut în reviste de :ură și de specialitate, ca și în cartea mea *Contribuții la fonetica și dialectologia bii române,* Craiova, Editura „Scrisul Românesc", 1986, în capitolul intitulat *'eva observații asupra DOOM,* (p. 119-l60). Din păcate însă circulația cărților și istelor, a presei, a ideilor etc. între cele două teritorii de limbă română (Republica Idova și România) a rămas anevoioasă, astfel că lingviștii de la Chișinău nu cunosc •ările apărute în România și viceversa. Dacă lucrările noastre ar fi fost cunoscute proc, DOEOM-ul chișinăuan s-ar fi prezentat mult îmbunătățit față de DOOM-ul ureștean. Așa, de pildă, în lucrarea mea, intituiată *Corespondența dintre litere si ete,* apărută în Analele Universității din Craiova, seria Științe sociale și economice. 8, p. 7-24, completând și dezvoltând tabelul omonim din DOOM, căruia i-am adus orecturile necesare, am prezentat două tabele, anume „Literele alfabetului limbii ane și sunetele corespunzătoare" și „Sunetele limbii române literare actuale și ele corespunzătoare", oferind astfel ansamblul regulilor de citire și de scriere în >a română într-o formulare explicită. Din aceste tabele rezultă cu prisosință valența sau polisemia multor litere, ca și sinonimia unora dintre ele, ca surse ale •iguității ortografiei noastre. Cunoscând aceste tabele, autorii DOEOM-ului

chişinăuan (T. Cotelnic, A. Darul, 1. Eţcu) ar fi văzut, de pildă, că litera *e* are nu mai puţin de 8 (opt) valori şi nu una singură, cum apare la p. 9, sau că, în cuvinte ca *aici, baci. i* este literă ajutătoare, şi nu un i „asilabic (redus)", ca în *bani, crezi, cauţi,* iar în cuvinte ca *ciob, cioban, giol, chioşc, ghiozdan,* litera *i* este tot ajutătoare, nu element asilabic al diftongului [io], fiindcă după consoanele prepalatale şi palatale [c], [g]. [K], [g], reprezentate ortografic prin grupurile literale *ci, gi, chi, ghi,* urmează vocala silabică [o], ca unic element vocalic în silabele respective.

Dar nu sunt multe greşelile de tipul acesta sau de alte feluri. Mai semnalez doar una. în cuvintele din fondul vechi, precum *hărnicie, scrie, mia, roşia* etc., citate la p. 11, cap. 8 şi 3, nu există hiat între vocalele silabice / şi *e* sau / şi *a.* Este numai o aparenţă pe care o creează ortografia, fiindcă pronunţarea (şi numai aceasta contează pentru calificarea hiatului) din ultimele două silabe nu este [i-e] sau [i-a], ci. aşa cum afirmă şi autorii DOEOM-ului, [i-ie] şi [i-ia], deci vocală silabică plus diftong, nu vocală silabică plus altă vocală silabică, cum apare în neologisme, ca în exemplele: *alee, poem, poet, siluetă* etc. (cap. 9).

Cunoaşterea bibliografiei critice ar fi fost de natură să evite repetarea unor greşeli din DOOM, semnalate şi ele. Am semnalat, de exemplu, faptul că locuitorii *Râmniculuі-Vâlcea* sunt *râmniceni,* ca şi cei ai *Râmnicului Sărat,* şi nu *vâlceni,* căci *vâlceni* sunt toţi locuitorii judeţului *Vâlcea (Contribuţii...,* p. 129), că locuitorul unor localităţi ca *Baia de Aramă, Baia de Fier* este *băieş.* nu *băiaş (Contribuţii...,* p. 131). că silabaţia în prenumele de origine latină de tipul *Cornelia, luliu, Liviu, Ovidiu, Valeriu* etc. nu este în româneşte cu hiatul [i-u], ca în latină, unde secvenţa finală *-ius* se rostea într-adevăr [i-us], aşa cum se rosteşte şi în limba română, dar numai în formele latineşti neadaptate *(luli-us, Ovidi-us),* ci cu diftongul ascendent [ju] ([lu-lju], [Ovi-diu]) *(Contribuţii...,* p. 140). Silabaţia *i-u* din DOOM, preluată şi de DOEOM, este caracteristică latiniştilor, care aplică şi în limba română aceleaşi reguli ca în latineşte. Cu excepţia unora dintre latinişti, toată lumea sau aproape toată lumea pronunţă antroponimele în discuţie româneşte, anume cu diftongul [ju].

In problema scrierii termenilor generici, DOEOM-ul chişinSuan, încercând să simplifice lucrurile în raport cu DOOM-ul, reduce situaţiile de scriere a termenului generic cu literă iniţială mare sau mică la una singură, pe care în §186 (p. 32) o formulează atât de imprecis, încât aceasta devine inoperantă: .„Se scrie cu iniţială majusculă fiecare component al numelor geografice compuse, când termenul generic *alee. baltă, bulevard, chei, câmpie, cale, deal* [şi enumerarea continuă], indiferent de poziţia ce o ocupă, face corp cu celelalte elemente constitutive". După exemple, în *Notă* se spune: „Când termenii generici nu fac parte organică din numele geografice, ei se scriu cu iniţială mică". Fără să se spună când anume termenul generic face sau nu face parte din denumire, evident cu precizarea condiţiilor, cititorul nu poate şti precis când să folosească litera mare sau mică la iniţiala termenului generic. Fără criterii, nici autorii DOEOM-ului nu pot aplica, în mod consecvent, regula. La scrierea cu iniţială majusculă se dă ca exemplu *Insula Şerpilor* (cu / mare), la scrierea cu literă mică la iniţiala termenului generic exemplul este *insula Paştelui* (cu / mic). De ce în primul caz termenul generic face parte din denumire, iar în al doilea nu îndeplineşte această

ondiție e greu de spus. în schimb, DOOM-ul (p. XXX) formulează explicit toate ituațiile de folosire a literei mari sau mici la inițiala termenului generic, chiar dacă, aşa am am apreciat în lucrările mele, aceste reguli sunt atât de complicate încât se ajunge t scrieri de tipul: *munții Carpați,* cu *m* (mic), dar *Munfii Lotrului,* cu *M* (mare) şi *tunții Apuseni,* tot cu *M* (mare), *balta Călăraşi,* cu *b* (mic), dar *Balta Brăilei,* cu *B* nare), *grădina Cişmigiu,* cu *g* (mic), dar *Grădina Botanica,* cu *G* (mare) etc. Nu este cui aici să reproduc aceste reguli.

Mă opresc în continuare la scrierea numelor proprii, problemă pe care DOEOM-ul de la hişinău a dezvoltat-o în raport cu *Dicționarul ortografic...*bucureştean, adăugând o bine siită anexă cu *Nume de localități din KS.S. Moldova* şi, în acelaşi timp, oferind soluții şi guli proprii în ceea ce priveşte scrierea antroponimelor basarabenilor. atât la numele de milie, cât şi la prenume. Este de remarcat principiul după care „numele proprii (geografice de persoană) în orice text tipărit, inclusiv în cartografie, în actele de identitate, în cumente se recomandă a fi scrise în conformitate cu normele ortografice ale limbii a-are" (§208). Exemplele care urmează ilustrează intenția pozitivă de a înlătura rusificarea melor proprii prin reromânizarea lor, prin revenirea la forma românească pe care au ut-o: *Hârtop* (nu *Hertop* sau *Ghertop), Cuhureştii de Sus* (nu *Cuhureşti de Sus* sau *tgureşti de Sus}, Geambaşu* (nu *Djombaşii), Tarată* (nu *Teriță), Ciobanu* (nu *Ceban), eangă* (nu *Creanga* sau *Crangd)* etc. Tendința derusificării cuprinde şi prenume isculine ca *Valeriu* (nu *Valeri), Gheorghe* (nu *Gheorghi* sau *Gheorghie), Vitalie* (nu *aii)* etc., chiar dacă formularea „se recomandă a fi scrise", pe care o regăsim în multe •agrafe, trădează o oarecare sfială. Aceeaşi tendință necesară de înlăturare a rusificării ire uneori într-o formulare fără echivoc: „Conform tradiției stabilite, numele de familie diferent de origine) ale moldovenilor nu au forme diferite după gen: *Costin Mihail* şi *stin Măria, Corolevschi Ion* şi *CorolevschiStela..."* (§213). ,.în locul patronimului rus, mat de la prenumele tatălui cu ajutorul sufixelor specifice *-ovicî, -evici, -ovna, -evna,* în ^le de identitate ale moldovenilor, în alte texte cu caracter de document se scrie prenumele tlui, care se fixează între prenume şi numele de familie, complet sau abreviat: *Ion Ştefan Iuraru, Măria Gh. (= Gheorghe) Rusu"'* (§214). Mai există o categorie de nume proprii ;, pe lângă derusificare, aparțin şi unei tendințe de literarizare. Exemple de toponime ca *'anul Nou* (în loc de *Goianu Nou) sau Cuhureştii de Sus* (în loc de *Cuhureşti de Sus)* t întru totul motivate gramatical şi ortografic, pentru că substantivele urmate de un arminant atributiv adjectival sau adverbial sunt articulate şi trebuie scrise ca atare, cu ;ol hotărât, chiar dacă cel de singular masculin şi neutru nu se mai pronunță. La oponime, însă. literarizarea, constând în scrierea cu *ie,* în loc de *e,* Ia început de cuvânt de silabă în nume de familie ca *Epureanu, Poenaru,* este discutabilă. Este adevărat că mnțarea corectă românească este cu fte] în aceste situații, dar antroponimele trebuie să ecte nu numai regulile ortografice actuale, ci şi altele mai vechi, precum şi grafia actelor lentitate. La fel se pune problema şi cu numele de familie ca *Morar / Moraru, Sorocean/ >ceanu,* la care se pot adăuga şi alte exemple din alte teritorii româneşti (Transilvania, dova), unde nume ca *Morar, Murar, Moraru, Muram, Morariu, Murariu,* ultimele i pronunțate corect în trei silabe cu diftongul Qu] în ultima silabă şi cu accentul pe tfo-râ-rju], [Mu-râ-rju]) şi altele, precum *Ardelean!Ardeleanu, Moldovean/Moldo-*

veanu. Moldovan/Moldovanu. pot fi purtate de persoane diferite şi nu pot fi unificate prin folosirea sufixului sub unica formă *-aru* sau *-eamt.* fără a produce confuzii de persoane.

în sfârşit ca o inovaţie a DOEOM-ului, acesta cuprinde o bine venită şi necesară anexă cu nume de localităţi din Basarabia (p. 7'61 -772). Foarte utilă în sine, lista in discuţie ar fi devenit şi utilizabilă din punct de vedere ortoepic, dacă autorii *Dicţionarului...* chişinăuan ar fi respectat promisiunea făcută la p. 4, că „se precizează rostirea diftongată sau în hiat a vocalelor învecinate" şi la p. 6, anume că „în paranteze pătrate se dă de regulă, rostirea, atunci când potenţial există două sau mai multe posibilităţi de sonorizare a aceluiaşi semn grafic", într-un cuvânt dacă ar fi indicat silabaţia. cu atât mai mult cu cât autorii afirmă că „necesitatea silabaţiei este determinată da faptul că aceeaşi literă poate fi percepută atât ca semn ce redă o vocală plină, cu funcţie de centru sonor al unei silabe, cât şi ca semn pentru redarea unei semivocale care doar împreună cu o altă vocală formează centrul sonor ai silabei" (p. 6). In fapt. numele de localităţi din această anexă beneficiază numai de marcarea accentului, dar accentul nu e suficient pentru rostirea corectă a toponimului. Exemplele sunt numeroase. Aici se încadrează toate numele de localităţi derivate cu sufixele *-euca (Alxeuca, Antoneuca, Teleşeuca* etc.), *-atica (Ciolacăuca, Grigorâuca, Tâtărăuca* etc.) şi *-auca (Hârjonea, Tâmauca* etc.). După toate probabilităţile, pronunţarea celor trei sufixe (eventual, trei forme ale aceluiaşi sufix) este bisilabică, cu diftongii [eu], [au], [au] în penultima silabă, când silaba următoare începe cu oclusiva velară *c.* dar. fără indicaţia silabaţiei, omul obişnuit poate citi sufixul în trei silabe, desfăcând diftongul în două vocale silabice, *e-u, ă-u, a-u,* secvenţe care nu formează însă un hiat. pentru că pronunţarea este [e-uu], [ă-uu], [a-uu], fenomen care se petrece şi în substantivul comun *bojdeuca,* precum şi în antroponime ca *Mateucă, Teleucă* etc.

Probleme de silabaţie pun şi alte toponime din Basarabia, precum: *Bocicăuţi. Prioziornoe. Proteagailovca, Sergheeuca, Vancicăuţi, Zviozdocica* etc.

Anexa în discuţie ar fi fost bine să cuprindă şi numele de locuitori derivate de la toponimele prezentate, acolo unde este posibil. Ar fi fost astfel util să ştim cum se numeşte locuitorul unor localităţi ca *Braicău, Chişinău, Delacău, Dubău, Işcalău, Vasilcău,* etc. Se numeşte el *brâicâuan, chişinăuan* etc.. precum *băcăuan, tărcăuan. tăzlâuan,* sau derivatul este de tipul *chişinăuean,* cum am auzit chiar pe unii dintre lingviştii basarabeni?

Ultima problemă la care mă opresc este scrierea toponimelor compuse din anexa în discuţie, în această chestiune trebuie să remarc şi chiar să subliniez că autorii DOEOM-ului au aplicat bine normele stabilite în DOOM cu privire la scrierea cu sau fără cratimă şi la articularea cu articolul hotărât / a primului termen al toponimului compus atunci când este urmat de un determinant atributiv, cu excepţia situaţiei în care ambii termeni sunt substantive la nominativ-acuzativ (DOOM, p. XXV şi XXVII din *Introducere).*

în ceea ce priveşte scrierea cu sau fără cratimă, grupez exemplele în serii reprezentând ambele situaţii: *Gura-Oituz,* dar *Gura Galbenei, Sărata-Mereşeni, Sărata-Răzeşi,* dar *Sărata Galbenă, Sărata Nouă, Sărata Veche, Slobozia-Chişcăreni, Slobozia-Cremene. Slobozia-Vărăncău,* dar *Slobozia-Mare. Slobozia Nouă, Valea-Trestieni,* dar *Valea Verde, Valea Rusului.*

în încheierea comentariului asupra celor două dicţionare ortografice, ortoepice şi morfologice ale limbii române, mă opresc la scrierea articolului hotărât / în primul

nen al toponimelor compuse. Anexa cu nume de localităţi din Basarabia respectă regulile >grafice stabilite pentru acest domeniu în DOOM şi aplicate în lista intituiată „Nume prii geografice şi nume de locuitori", pe care o reproduce şi DOEOM-ul. Numele din arabia, incluse în *Dicţionarul* chişinăuan, prezintă un număr restrâns de situaţii în care nul termen al toponimului compus articulat este urmat frecvent de adjective *(mare, mic, , vechi, alb, roşu, galben* etc.), mai rar de adverbe precedate de prepoziţia *de (de sus, de* şi într-un singur caz de un substantiv în genitiv *(morii),* în toate aceste situaţii, EOM-ul ortografiază primul termen articulat cu articolul hotărât /: *Albinetul Nou / hi. Badicul Moldovenesc, Chetrisul Nou, Codrul Nou, Ochiul Alb / Roş, Petrosul Nou, ml Mic, Rădiul de Sus / de Jos, Cotul Morii* etc. Consecvenţa cu care este aplicată istă regulă se observă mai pregnant când toponimul simplu, scris tară /, este alăturat i compus, ortografiat cu /: *Codru,* dar *Codrul Nou, Petrosu,* dar *Petrosul Nou, Ulmu, Ulmul Mic* etc. împreună cu folosirea cratimei, acesta este domeniul în care se fac cele multe greşeli de ortografie, în toată presa românească (politică, literară, chiar ştiinţifică), *tersul trenurilor* (toate ediţiile), în *Codul poştal al localităţilor din R.S.R.,* Bucureşti, \ etc. Dau câteva exemple din *Mersul trenurilor,* ediţia 199l-l992, în care scrierea fără olul / la primul termen al toponimului compus are caracter de regulă: *Apoldu de Jos /de Aradu Nou, Cehu Silvaniei. Malu Alb, Prundu Bârgâului, Râmnicu Sărat, Satu Mare, etu Marmaţiei, Sânnicolau Mare, Târgu Frumos, Vadu Grisului, Vişeu de Jos / de Zău de Câmpie* etc. Din păcate, *Mersul trenurilor* nu este un model de aplicare a Iilor ortografice ale limbii române, cu toate că el se află în mâna mult mai multor oameni t *Dicţionarul ortografic...,* fapt care este de natură să influenţeze negativ cunoaşterea grafiei de către marele public. Cum să ştie oamenii să scrie corect numele proprii rafice, dacă lucrarea pe care o folosesc ei în mod curent. *Mersul trenurilor,* nu aplică ile ortografice ale singurei lucrări normative în materie, DOOM-ul? în aceste condiţii, urile făcute în învăţământul de toate gradele pentru a forma deprinderi de scriere corectă i zadarnice. Funcţionarii de la SNCFR, având mai mult respect pentru ortografierea i române, ar face bine dacă în viitor ar angaja un specialist care să asigure titudinea scrierii numelor de localităţi cu staţii de tren, fiindcă este şi aceasta o alitate, care, după cum se vede. rămâne necunoscută la SNCFR.

ar, dacă în *Mersul trenurilor* astfel de greşeli sunt explicabile, cum s-a văzut mai ele sunt totalmente inadmisibile într-o carte de specialitate, care se intitulează *onar ortografic al limbii române* de Flora Şuteu şi Elisabeta Şoşa. Bucureşti, , în care, ca şi în *Mersul trenurilor,* găsim scrise fără articolul / nume de localităţi ar/w *Mare* (p. 183), *Sânmihaiu Almaşului, Sânmihaiu de Câmpie. Sânmihaiu "m* (p. 186), *Sânnicolau Mare* (p. 187), *Sfântu Gheorghe* (p. 192), *Sighetu mţiei* (p. 194), *Someşu Cald* (p. 196). *Şimleu Silvaniei* (p. 208), *Zău de Câmpie* î3), acesta din urmă fiind nearticulat nu numai în scris, ci şi în pronunţare, aşa rezultă din transcrierea fonetică alăturată [zaudecîmpije], în loc de idecîmpije], ceea ce constituie o dublă greşeală, de ortografie şi de ortoepie. ala de ortoepie este, în acelaşi timp, şi una de gramatică, deci o greşeală absolută, ip ce aceea de ortografie este relativă, în sensul că nu are la bază ignorarea •aflei româneşti, ci preferinţa acordată unei reglementări administrative în raport

cu norma lingvistică, ceea ce constituie o eroare de opțiune, în acest caz, rămâne întrebarea: greşeli de ortografie într-un dicționar ortografic? Iată un pur nonsens, indiferent de orice motivații posibile, cum ar fi aceea a doamnei Șuteu. anume că scrierea fără / în numele compuse de localități, ca cele de mai sus. s-ar datora unei „reglementări administrative cu caracter lingvistic", adică „Legea nr. 2 din 1968. care reglementează scrierea denumirilor de localități din țara noastră" *(Dificultățile ortografiei limbii române.* Bucureşti. Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1986, p. 162).

Nu ştiu cui aparține această lege din 1968, dacă este, cum se spunea, un HCM sau dacă este o emanație a Marii Adunări Naționale, „la indicația tovarăşului... sau a tovarăşei acad. dr. ing.", dar ea oglindeşte mentalitatea „epocii de aur", după care organele superioare de partid şi de stat „făceau totul", hotărau chiar şi în materie de ştiință. Nici atunci şi niciodată n-au avut, nu au şi nu vor avea competența şi căderea să hotărască în această materie organele politice sau administrative, partidele sau guvernele, ci numai şi numai Academia Română. Numai hotărârile forului academic sunt valabile din punct de vedere ştiințific. Celelalte nu sunt nimic altceva decât, aşa cum formulează şi dna Șuteu. simple „reglementări administrative cu caracter lingvistic" *(lucr. cit.,* p. 162), fără prestigiu şi credibilitate, mai ales astăzi.

§3. Un dicționar ortografic în două ediții*

Apariția, la sfârşitul anului 1993, a lucrării *Dicționar ortografic al limbii române.* de Flora Şuteu şi Elisabeta Şoşa, la Editurile „Vestala" şi „Atos" de la Bucureşti, chiar în perioada când. conform Hotărârii Prezidiului Academiei Române din 10 martie 1993 privind revenirea la *â* şi *simt* în grafia limbii române, la punctul 11. se anunța că „Secția de filologie şi literatură a Academiei Române se va îngriji de editarea unui nou dicționar ortografic, de volum redus, pentru a fi tipărit până la l februarie 1994", a putut crea impresia că tocmai acesta ar fi dicționarul anunțat de Academie.

în realitate, însă, dicționarul la care ne referim, nu poartă girul Academiei, nu este deci o lucrare normativă oficială, ci. aşa cum îl prezintă autoarele înseşi, „o operă nouă. expresie sistematizată după o concepție originală, a ortografiei actuale", care „este destinat în primul rând şcolii", anume „celor cuprinşi în sistemul şcolar preuniversitar". (p. 3 şi coperta a II-a exterioară).

Din prezentarea de mai sus reține atenția formularea în legătură cu „concepția originală a ortografiei actuale", căci. într-adevăr, prezentul *Dicționar ortografic al limbii române* se caracterizează printr-o originalitate sui-generis. fie ca urmare a faptului că „bazele teoretice ale acestui dicționar valorifică, parțial, rezultatele unui stagiu de cercetare efectuat, în anul 1992, de Flora Șuteu cu sprijinul Fundației A.v. Humboldt din Bonn, la Catedra de filologie romanică (prof. Dr. Gerhard Ernst) a Universității din Regensburg", cum subliniază autoarele la p. 2. fie ca o continuare a unei concepții mai vechi a uneia dintre cele două autoare, dna Flora Şuteu. Concepția

* Articol apărut în *Arhivele Olteniei,* s.n.. nr. 14. 1999. p. 115-l24.

finală despre care va fi vorba mai departe, este exprimată în partea a II-a, teoretică, icționarului. la p. 248, în următoarele două formulări:

1. „[...] majoritatea lucrărilor care vor să explice ortografia noastră actuală insistă pra faptului că ea se orientează după trei principii, având importanța ierarhică exprimată i ordinea în care le enumerăm: *fonetic* (numit mai recent fonologie), *gramatical* (separat ori în *morfologic* şi *sintactic}* şi *tradițional-istoric* (denumire eufemistică pentru ceea ce ala Latinistă a promovat *ca principiu etimologic).* La capătul elaborării acestui dicționar ajuns la concluzia că, în forma ei actuală, ortografia românească are la bază *un singur icipiu, cel corectiv-funcțional.* Prin scriere se urmăreşte: i) corectarea pronunțării, în sensul unificării ei supradialectale; ?) corectarea formelor gramaticale, în sensul integrării lor într-un sistem funcțional radialectal:

:) orientarea scrierii şi pronunțării noilor achiziții lexicale spre forme specifice Ierne occidentale, integrate ca atare în sistemul flexiunii nominale româneşti"'. '.. „Vorbitorul român de astăzi care vrea să scrie corect -româneşte trebuie să fie itient de faptul că ortografia românească nu este fonetică, ci corectivă: el trebuie să >ască valoarea care se atribuie literelor în cuvintele româneşti din fondul tradițional neologisme [...] şi să-şi adapteze pronunțarea la această valoare", deile din citatele de mai sus sunt realmente originale, dar nu şi adevărate. A reduce l ortografiei la un simplu corectiv al pronunțării este un pur neadevăr, o eroare amentală. pentru că răstoarnă raportul firesc dintre scriere şi pronunțare, bazat pe :ipiul logic elementar după care scrierea este menită, prin însăşi rațiunea ei de a a, să reprezinte grafic pronunțarea şi nu invers. Prin urmare, prin scriere se ireşte reproducerea pronunțării literare, reprezentarea ei grafică, iar nu corectarea unțării sau nu numai acest lucru.

-a considerat întotdeauna, pe drept cuvânt, că în relația dintre scriere şi vorbire, irul primordial îl constituie limba vorbită, în timp ce scrierea este factorul secund. at: „Langue et ecriture sont deux systhemes de signes distincts; l'unique raison *s* du second est de representer le premier; Pobjet linguistique n'est pas defini par la >inaison du moț ecrit et du moț parle; ce dernier constitue â lui seul cet objet. Mais ot ecrit se mele si intimement au moț parle dont ii est l'image, qu'il finit par >er le role principal; on en vient â donner autant et plus d'importance â Ia sentation du signe vocal qu'â ce signe lui meme. C'est comme si l'on croyait que, connaître quelqu'un, ii vaut mieux regarder sa photographie que son visage". inand de Saussure. *Cours de linguistique generale,* Paris, 1969, p. 45).

; aceeaşi temă a relației dintre vorbire şi scriere, mai citez câteva dintre celebrele ații ale lui Saussure: „La langue est independente de l'ecriture" (p. 45); „La e a donc une tradition orale independante de l'ecriture" et bien autrement fixe; le prestige de la forme ecrite nous empeche de la voir" (p. 46); „La langue ire accroît encore l'importance immeritee de Tecriture. Elle a şes dictionnaires, •ammaires; c "est d'apres le livre et par le livre qu'on enseigne â l'ecole; la langue aît reglee par un code; or ce code est lui-meme une regie ecrite, soumise â un rigoureux: Porthographe, et voită ce qui confere â l'ecriture une importance

primordiale. On finit par oublier qu'on apprend â parler avânt d'apprendre â ecrire, et le rapport est renverse". (p. 46-47).

în ciuda acestor mari adevăruri, care nu pot fi nici ignorate, nici contestate, dicționarul în discuție vine cu concepția, originală, după care „toate pronunțările corecte se dobândesc, pentru concurența între sunete-tip, prin respectarea formei scrise date ca model în dicționare şi manuale" (p. 273). Trebuie să recurgem din nou la Saussure, care, în acelaşi celebru *Curs de lingvistică generală* (p. 53), scria că „ce qui fixe la prononciation d'un moț ce n'est pas son orthographe, c'est son histoire", dar şi la Sextil Puşcariu şi Teodor Naum, care, în prefața la *îndreptarul* lor ortografic, bazat pe regulile ortografice din 1932 ale Academiei Române, susțineau aceeaşi idee, într-o formulare memorabilă: „scrie cum grăieşti şi grăieşte cum se cuvine".

Ideile „originale" care se regăsesc acum în prezentul *Dicționar ortografic* continuă păreri mai vechi ale uneia dintre autoare. Astfel, inversând raportul firesc dintre scriere şi pronunțare, în cartea sa *Influența ortografiei asupra pronunțării literare româneşti,* Editura Academiei, Bucureşti, 1976, dna Flora Şuteu susținea „ideea unei ortoepii create pe baze ortografice" (p. 23), afirmând că „înlocuirea fizionomiei sonore cu cea grafică şi modificarea celei dintâi, după anumite reguli impuse de cea de a doua, trebuie privite ca procese lingvistice obiective, de care lucrările normative trebuie să țină, în mare măsură, seama" (p. 24-25), între altele „pentru că, pe plan aperceptiv, imaginea grafică este echivaiată de vorbitori cu imaginea acustică a propriei lor rostiri" (p. 25).

Autoarea consideră că „sistemul grafic trebuie privit mai întâi ca un sistem autonom" (p. 25-26) şi pledează pentru o „pronunțare alfabetică" (p. 25), ceea ce probează concepția Domniei sale în legătură cu primatul scrierii. N-ar exista, prin urmare, un principiu fonetic al ortografiei noastre, ci, dimpotrivă, ar trebui să adoptăm un *principiu ortografic al pronunțării,* pentru că, spune autoarea, „sistemul ortografic funcționează în evoluția sa ca model ortoepic" (p. 221) şi pentru că „de la începuturile ei, scrierea româno-latină a fost o scriere neadecvată la pronunțare" (p. 224). Referindu-se la secolul al XlX-lea, dna Flora Şuteu scrie: „Distincția aceasta [este vorba de diferențierea între cuvintele noi şi cele vechi] este singura cale pe care se poate acționa în sec. al XlX-lea pentru *crearea unei limbi literare exclusiv după idealul eufonic latinizant* [sublinierea mea], caracterizat prin evitarea vocalelor velare, reducerea diftongilor la vocalele primare originare şi întărirea poziției în sistem a anumitor vocale sau consoane (implicit a unor grupuri de consoane) mai apropiate de imaginea tradițională, cunoscută prin grafie, a latinei clasice." (p. 146). Dacă avem în vedere şi cele spuse mai sus, rezultă că „idealul eufonic latinizant", care în altă parte este numit „modelul eufonic literar" (p. 179), creat pe calea „pronunțării alfabetice", adică a rostirii fiecărei litere în parte, ceea ce înseamnă de fapt, o pronunțare „dezarticuiată", bazată pe „buchisire", cum a numit-o Puşcariu în *Limba română, I, Privire generală,* Buc., 1976, p. 70 şi *Limba română. H, Rostirea,* Buc., 1959, p. 303-304. Pe de altă parte, aceasta nu mai este o limbă vorbită reală, ci o „pronunțare ideală pentru care au militat reprezentanții curentului latinist" (p. 226).

De altfel, pronunțarea reală nici n-o interesează pe autoare: „întrucât în lucrarea de față nu ne interesează pronunțarea literară ca fapt de vorbire, deci ca fenomen lingvistic

ividual concret, ci norma ortoepică a României literare, deci fenomenul lingvistic rținând convenției sociale, problema determinării exacte a structurii fonetice a ărui text nu este absolut necesară" (p. 27-28).

Aşadar, în cartea *Influența ortografiei asupra pronunțării literare româneşti,* jarea pledează pentru o scriere „neadecvată la pronunțare", bazată pe „principiul lectual". pe etimologie şi tradiție şi pentru o pronunțare ideală, alfabetică, (grafică, bazată pe „idealul eufonic latinizant", şi pledează pentru „înlocuirea Miomiei sonore cu cea grafică şi modificarea celei dintâi, după anumite reguli use de cea de a doua" (p. 24).

Ideile de mai sus, ale dnei Şuteu, fundamental eronate, având la bază aceeaşi ncepție originală", asupra ortografiei, sunt continuate acum în lucrarea *Dicționar igrajic al limbii române,* sub forma principiului corecțiv-funcțional, care, singur, ar erna ortografia românească actuală, redusă la rolul exclusiv de corectare a lunțării.

ivident că ortografia românească nu poate să nu aibă şi un caracter corectiv, din nent ce este normativă, dar ea nu se poate reduce la acest unic principiu, care nu [e înlocui toate celelalte principii şi mai ales nu li se poate opune, aşa cum afirma de categoric în propoziția deja citată, de la p. 248, că „ortografia românească nu fonetică, ci corectivă".

la este corectivă prin înseşi principiile ei. prin toate la un loc şi prin fiecare în parte. baza principiului fonetic, ea este corectivă pentru că dintre mai multe forme tente în rostire alege una sau mai multe considerate culte, cărora le dă statut de ie literare. Este corectivă şi pe baza principiului etimologic, numit eufemistic şi Jițional-istoric", prin impunerea în scris a unor forme în dezacord cu pronunțarea ala, dar în acord cu tradiția literară şi cu istoria cuvintelor. Aşa, de exemplu, rea *eşti, este, eram. erai* etc. Ortografia este corectivă mai ales pe baza :ipiului morfologic, prin scrierea în concordanță cu structura morfematică a ntului, cu sistemul flexiunii nominale şi verbale şi nu cu pronunțarea, fie ea şi i. Mă opresc aici numai la doua exemple dintre foarte multele care se pot da. Dacă ivinte *ca fiii, copiii* etc., cei trei /' sunt motivați nu numai morfologic (ultimul fiind ol. penultimul desinență de plural, iar antepenultimul făcând parte din rădăcina ntului). ci şi fonetic, în sensul că, în penultima silabă, există diftongul ascendent îen palatal, [jij (/?-//. *copi-ji).* în schimb, în cuvinte ca *arbitrii, miniştrii, multiplii* cele două litere / au exclusiv motivare morfologică (ultimul / fiind articolul •ât. iar penultimul fiind desinență de plural), în timp ce. fonetic, nu există în ultima â decât un singur / silabic. întocmai ca şi la formele de plural nearticulate: *arbitri, ?tri, multipli.* Formele articulate şi cele nearticulate ale acestor cuvinte sunt aşadar bne, dar diferite din punct de vedere morfologic şi deci diferite ortografic.

l doilea exemplu cuprinde forme articulate de plural ca *oamenii, pomii, frații* etc., or scriere cu doi / este motivată exclusiv morfologic, în dezacord cu pronunțarea, este cu un singur *i* silabic: [uâ-me-ni], [po-mi] etc.

orectivă este ortografia şi pe baza principiului sintactic sau logic, pentru că ne scrierea diferențiată a unor cuvinte sau grupuri de cuvinte omofone ca *odată* şi

o data, întruna şi *într-una, cuminte* şi CM w/w/e, »î/a (substantiv feminin corespunzător masculinului *miel)* şi *mi-a (mi* pronume şi *a* verb) etc.

Ortografia noastră este corectivă şi când se bazează pe celelalte principii: simbolic şi silabic. Pe baza principiului simbolic, ea impune scrierea cu iniţială mică sau cu majusculă, după cum cuvântul are accepţiunea sa obişnuită sau una specială, simbolizând ceva deosebit, într-un exemplu ca *semiluna* şi *Semiluna* „Imperiul Otoman". Pe baza principiului silabic, valoarea unei litere este dată de poziţia ei în cadrul silabei, în sensul că, spre exemplu, literele *c, g* au valoare de consoane oclusive velare *(k, g),* când sunt urmate de vocale, afară de *e,* /, la sfârşit de cuvânt sau când sunt urmate de consoane, de obicei sonante, au valoare de africate prepalatale *(c, g),* când sunt urmate de literele *e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare, şi au valoare de oclusive palatale *(K, g),* când sunt urmate, în aceeaşi silabă, de literele *h+e, i,* ultimele două ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare.

Aşadar, contrar afirmaţiei din *Dicţionarul* în discuţie (p. 248), rezultă că principiul, de fapt caracterul, corectiv al ortografiei româneşti nu poate fi opus nici principiului fonetic, nici celorlalte, că acesta nu poate exclude nici unul dintre principiile ortografice şi cu atât mai puţin pe cel fonetic, că, în sfârşit, principiile care stau la baza ortografiei româneşti actuale dau caracter corectiv scrierii, în raport cu pronunţarea. Că ortografia românească nu este exclusiv corectivă, ci şi bazată pe principiile enumerate mai sus, că ea se întemeiază, în primul rând, pe principiul fonetic, adică pe reproducerea sunetelor-tip ale pronunţării literare actuale, este o idee pe care eu o văd inclusă în propoziţia de la p. 6, care spune că „litera este simbolul sunetului". Dezvoltând această idee, aşa cum litera este simbolul sunetului, tot aşa ortografia este simbolul rostirii şi nu corectivul ei, ceea ce contrazice afirmaţiile doamnei Şuteu din cartea citată, preluate şi în acest *Dicţionar...,* ceea ce infirmă întreaga „concepţie originală a ortografiei actuale".

încheind aici consideraţiile teoretice, mă opresc în continuare la analiza concretă, de amănunt, a numitului *Dicţionar.*

Mă opresc mai întâi la tabelul nr. l, intitulat incomplet *Alfabetul limbii române* (p. 9-l1), pentru că acest tabel dă nu numai literele alfabetului nostru, ci şi valoarea lor fonetică, atât pe cea din transcrierea fonetică folosită în dicţionar, cât şi pe cea din transcrierea fonetică internaţională, precum şi exemple. Tabelul este, de fapt, un tabel al corespondenţei dintre litere şi sunete, aşa cum se intitulează el în DOOM ca şi în lucrarea mea cu acelaşi titlu, publicată în *Analele Universităţii din Craiova,* Seria ştiinţe sociale şi economice, Craiova, 1988, p. 7-24. Ar fi fost desigur necesară citarea celor două lucrări anterioare, fie şi pentru a sublinia „originalitatea" tabelului în discuţie, în ceea ce mă priveşte, tocmai pentru comparaţie, am păstrat titlul din DOOM, *Corespondenţa dintre litere şi sunete,* ca şi unele elemente terminologice, precum *literă ajutătoare,* pentru care autoarele au propus noul şi originalul *zero fonetic.* O altă inovaţie constă în folosirea semnului / în transcrierea fonetică a dicţionarului, pentru sunetul asilabic şoptit [i] ([i]), reprezentând desinenţa de plural a unor substantive şi adjective ca *plopi, pomi, bolnavi* etc., care sunt transcrise *plopj*\.

mj], [bolnav/] sau desinenţă de persoana a Il-a sg. a unor verbe ca *auzi, crezi* etc. ;astă transcriere originală nu apare în transcrierea fonetică a atlaselor lingvistice lâneşti, unde se foloseşte semnul j *([plop!], [pomi]* etc.), nici de transcrierea fonetică •rnaţională, care foloseşte semnul [i] *([plopi], [pomi]* etc.). După cum este cunoscut, licercul pus dedesubtul unor litere vocalice (") se foloseşte numai pentru a marca nentul asilabic al unui diftong sau triftong (vezi transcrierea fonetică a ALR şi LR). nu şi pentru / final asilabic şoptit.

în sfârşit, deşi tot o inovaţie, sintagma de Ia p. 14 *sunet de legătură,* reprezentând alele asilabice *j* şi *u,* fie ca sunete etimologice în cuvinte precum *[ije], [rouă]* etc., ca elemente protetice pentru evitarea hiatului şi întărirea vocalelor iniţiale de silabă ;uvinte ca *[sociiâf], [diluuâ],* fie ca apendice asilabice în cuvinte ca *[fijinfâ], Rutine],* ar putea fi acceptată cu condiţia includerii în categoria „sunetelor de itură" şi a semiconsoanei *j,* într-o formă verbală ca *[lujrhd], şi* a semivocalei *e,* în inte ca *[ide ea f], [re calitate].* După cum este cunoscut, sunete (vocale) de legătură ta, propriu-zis, numai la cuvintele compuse formate cu elemente de compunere de *\filolog* sau *ruso-lurc.*

Reproşând mai sus faptul că autoarele n-au citat două lucrări anterioare, referitoare orespondenţa dintre litere şi sunete, am deschis da fapt discuţia în legătură cu iografia. Astfel, lista bibliografică de la sfârşitul *Dicţionarului* (p. 302-303) este tuită fără spirit critic şi valoric.

'e de o parte, apar nume şi lucrări nesemnificative pentru domeniul abordat, pe de parte lipsesc nume şi lucrări importante şi uneori fundamentale. Printre acestea din i se remarcă regretabile omisiuni ca Al. Graur, *Mic tratat de ortografie,* Bucureşti, t, Emanuel Vasiliu, *Scrierea limbii române in raport cu fonetica şi fonologia.* areşti, 1979 (curs, anul I, la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Limba şi •atura Română). *Dicţionar ortografic cu elemente de ortoepie şi morfologie* EOM), Chişinău, 1991 şi, o spun cu toată modestia, lucrările mele, dintre care am enit deja *Corespondenţa dintre litere şi sunete,* la care se adaugă *Probleme de ? pie în viitorul „Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române",* R nr. 2/1978. p. 193-202, *Contribuţii la fonetica şi dialectologia limbii române.* ava, „Scrisul Românesc". 1986, p. 109-l60 (capitolul intitulat *Câteva observaţii ra DOOM)* şi altele.

itarea. dar, mai ales, cunoaşterea şi folosirea lucrărilor omise din bibliografie ar fi t autoarele de unele dintre erorile semnalate.

ititulându-se *Dicţionar ortografic...,* se cuvine să mă opresc mai întâi la latura ;rafică a lucrării. In acest domeniu ne întâmpină din nou păreri şi soluţii originale. *2* care unele apar în *Anexa* de la p. 299-301, cuprinzând „Listă cu propuneri de idame te la ortografia oficială actuală". O asemenea listă este în principiu posibilă, ii ca -opuneri, dar nu ca amendamente deja efectuate în cuprinsul *Dicţio-'ui...* fiindcă, în felul acesta, modificată, ortografia nu mai este cea ... oficială, ci o simplă grafie personală, originală. Nu cred că are cineva acest drept. Fiind inat în primul rând şcolii". *Dicţionarul* acesta, ca oricare altul elaborat de un autor, nu

poate să dea elevilor drept ortografie părerile personale ale autoarelor, pentru simplul motiv că părerile ies din cadrul convenţiei ortografice, iar alţi autori ar putea avea alte păreri ş.a.m.d. Ca propuneri, părerile personale pot fi luate în discuţie, dar convenţia în materie nu poate aparţine decât forului academic şi nu celor două autoare.

Deşi în titlu se numesc „propuneri de amendamente", în textul acestei anexe nu se mai zice .„se propune" sau „propunem", ci, pur şi simplu, „se elimină" sau „este eliminat(ă)" ori „este scris", „este admis". Astfel, la cuvântul *blugi,* la care DOOM-ul admite variantele literare libere *blue-jeans* [pron. *blugins]* şi *blugi,* autoarele afirmă cu o autoritate pe care nu o au: *„blugi* e scris numai cu grafie românească; este eliminată forma *blue-jeans".* Tot astfel, la cuvântul *filozof,* care în DOOM este scris cu *z,* autoarele admit varianta filosof: *„filosof,* cu *s,* este admis alături *de filozof,* cu *z* (şi în familia cuvântului)". Formularea sună a hotărâre normativă: „este admis", nici măcar „este admisibil", ceea ce ar fi sunat ca o propunere. Acceptând scrierea şi pronunţarea *filosof* (cu 5), mă întreb de ce n-am admite *ş\poesie* (tot cu *s),* tot aşa, alături *as poezie* (cu z).

Scrierea *re-crea* „a crea din nou", spre deosebire de *recrea* „a se odihni", este admisibilă: o admite şi DOOM-ul la p. XXII. în schimb, scrierea fără cratimă a derivatelor cu prefixele *re-* şi *ne-,* urmate de o temă care începe cu *î-,* care a suferit fenomenul eliziunii în rostirea în tempo rapid, în cuvinte ca *renfiinţa. rentoarce, nemblâzit, nenceput,* contravine normei (vezi DOOM, p. XXII).

In ciuda acestui fapt, autoarele hotărăsc că aceste derivate „sunt scrise fără cratimă" (p. 300).

In sfârşit, dintre numele comune, mă opresc la compusul *sportsman.* cu elementul de compunere *-mau,* la care autoarele au decis: *„sportman* este scris cu /. nu cu *ts* (ca în engleză), pentru conformare cu pronunţia românească. Modelul este *recordman'"* (p. 301). Inovaţia îndeplineşte într-adevăr condiţia originalităţii, dar nu poate fi justificată nici prin pronunţare? românească, mai întâi pentru că aceasta nu este încă fixată, apoi pentru că acel *s* pe care autoarele îl elimină are o motivaţie morfematică (desinenţă de plural), şi nu fonetică, nici prin analogia cu *recordman.* Litera *s* trebuie menţinută în *sportsman* pentru aceleaşi motive ca în *yachtsman.*

Inovaţii apar şi la scrierea cu un singur *e* a numelor proprii de persoane, la antroponimele feminine de tipul *Salomeea* şi, presupun, celelalte de acelaşi fel, precum *Amedeea, Andreea, Doroteea, Dulcineea, Filofteea.* la care DOOM-ul recomandă scrierea cu doi *e (Filofteea, Salomeea).* Pronunţarea acestora nu poate fi pusă la îndoială: se pronunţă în toate doi *e.* din care primul este vocală silabică. iar cel de-al doilea este semivocala *e,* care se grupează la silaba următoare. Aici într-adevăr se invocă principiul fonetic al ortografiei, fiindcă, datorită polivalenţei literei *e.* un nume ca *Andrea* (ortografiat cu un singur *e),* ar putea fi interpretat ca având vocala asilabică *e* şi citit ca substantiv comun [andrea] sau ca substantiv propriu nume de familie *Andrea* [andrea]. Şi dacă în familia cu numele *Andrea* [andrea] sau fandrgâ] s-ar naşte o fată care ar fi botezată *Andreea,* iar acest nume de botez l-am scrie cu un singur *e,* cum cer autoarele, cum s-ar citi numele omografe *Andrea Andrea[1]?* De această ambiguitate nu ne poate salva decât ortografierea cu doi *e* a numelui de botez, aşa cum

.tabilit DOOM-ul ca singura lucrare normativă. Aşadar, nici de această dată lendamentul" autoarelor nu rezistă.

Tot pe baza principiului fonetic se justifică scrierea cu doi *e* în numele proprii grafice, precum *Coreea, Crimeea, Guineea* şi în derivatele de la acestea exprimând iele de locuitori: *coreean(ă), guineean(ă).* Ca şi în prenumele feminine discutate sus. primul *e* reprezintă vocala silabică [e], următorul, semivocala [e]: *[koreeân], •eg-'ină}.* Pronunţarea literară românească nu este aşadar cea indicată în *Uonarul...* în discuţie *[korejan], [korejană]* etc. Aceasta există realmente în rostirea âneacă, dar caracterizează limbajul popular sau, cum spuneam într-o lucrare citată sus *(Probleme de ortoepie...),* este o rostire „în manieră populară", ca şi lunţările *[aleje], [aleja], [aloje], [aloja], [ideje], [ideja]* sau chiar *[Zoje].* toate ;tea existente şi în *Dicţionarul* în discuţie. N-am auzit niciodată un actor •pretând rolul lui Tipătescu şi pronunţând *[Zoje],* în manieră populară, ci numai 'j. cu hiat, în manieră cultă. Numai un Pristanda sau Cetăţeanul turmentat ar fi it rosti *[Zoje].* dar relaţiile sociale îi obligă să spună *coana Joiţica,* aşa cum *Joiţica* une şi Zaharia Trahanache.

isupra *Dicţionarului* în cauză se pot face tot felul de observaţii, mai ales de ordin ;pic, domeniu în care ..lucrarea de faţă dă indicaţii sumare" şi, adaug eu, în foarte e cazuri, eronate, care pot face obiectul unei alte discuţii.

i doua ediţie, „revizuită şi adăugată", a dicţionarului în discuţie a apărut tot la jreşti, în 1995, în Editurile „Florea Darurilor" şi „Saeculum IO", sub titlul *grafia limbii române. Dicţionar şi reguli.*

i ceea ce priveşte bibliografia, această a doua ediţie a apărut cu aceleaşi regretabile iuni, compensate, probabil, pentru autoare, prin mulţumirile aduse „domnilor u Boerescu (muzician-instrumentist) şi Florian F. Frazzei (profesor de sport) •u observaţiile făcute la ediţia I" (p. 2).

bservaţii la ediţia I a făcut şi autorul acestei cărţi, primind şi el dovezi ologrefe cu amiri „pentru interesul manifestat faţă de această lucrare şi cu mulţumiri pentru ptările tăcute" (citat din dedicaţia semnată de ambele autoare pe exemplarul :). După cum se vede. autoarele au avut amabilitatea de a adresa mulţumiri publice doi profesori (de sport şi de muzică) şi mulţumiri particulare (cu caracter de itate) autorului prezentei *Mici enciclopedii a românei corecte.* bună parte dintre observaţiile de mai sus cu privire la prima ediţie le-am semnalat dintre autoare, în semn de bună colegialitate.

rept urmare, a şi apărut în curând această a Il-a ediţie, dar este interesant să n ce noutăţi a adus faţă de prima, ce au reţinut autoarele din observaţiile şi tiile mele oferite cu bunăvoinţă şi în spirit colegial.

it fiind faptul că multe dintre observaţii se refereau la *Anexa* de la p. 299-301. izând „Lista cu propuneri de amendamente la ortografia oficială actuală", în a 1l-a a dispărut tocmai această *Anexa.*

i toate acestea, consecvente cu propriile dumnealor „propuneri", autoarele au t numai forma adoptată *blugi,* eliminând-o pe cea neadaptată *bhie-jeans,* au

introdus forma cu *s* în *filosof,* alături de cea cu *z (filozof),* au menţinut formele inacceptabile fără cratimă în *renfiinţa, rentoarcere,* în variaţie liberă cu *reînfiinţa, reîntoarcere,* au menţinut forma presupusă adaptată *sportman,* în locul celei corecte (cu A) *sportsman.*

De asemenea, autoarele au menţinut forma incorectă, cu un singur *e,* la antroponimul *Salomea* (în loc de *Salomeea),* iar pe celelalte de acelaşi fel eliminându-le *(Amedeea, Andreea, Doroteea, Dulcineea. Filoteea).* Forma *Salomea* a scăpat neeliminată. Au fost scoase şi numele proprii geografice cu acelaşi fonetism românesc: *Coreea, Crimeea, Guineea,* păstrând numai derivatele de la *Coreea - coreean, coreeană,* care sunt transcrise fonetic în manieră populară, *[korejan]. [korejănâ]*.

în ceea ce priveşte hiaturile cu al doilea element *e (e-e. o-e, a-e etc.),* care există şi trebuie să existe în cuvinte ca *alee, idee, trahee, aloe, Zoe, aer, aerisi* etc., atrăgându-le atenţia că aceste cuvinte nu se pronunţă în manieră populară *[aleje], \ideje\,[trahej^}, [aloje], [Zâje], [âjer], [ajerisi],* aşa erau transcrise în ediţia l, autoarele au găsit de cuviinţă să corecteze această rostire în ediţia a U-a. dar numai la unele dintre acestea *([aloe]. [Zoe]. [aer], [aerisi]),* o inconsecvenţă care nu s-ar fi produs, dacă autoarele n-ar fi suferit o .,influenţă" care. până la urmă, s-a dovedit neprielnică.

în schimb, influenţa a fost pozitivă la transcrierea fonetică a primului termen al toponimului compus *Zatd de Câmpie,* a cărui pronunţare a fost corectată în sensul prezentat mai sus de a-l rosti bisilabic ([zâ-(u)u]). şi nu într-o singură silabă ([zău]), ca în prima ediţie, fiindcă termenul este articulat în pronunţare, tot aşa cum trebuie articulat şi în scris *(Zatil de Câmpie).* Regula a fost aplicată corect şi la alte două toponime compuse în care primul termen este şi trebuie să fie articulat *(Sânnicolaul Mare* şi *Şimleiil Sivaniei),* nu numai în scris, ci şi în rostire: [sân-ni-ko-iă-(u)u mâ-re]. [şim-le-(u)u sil-vâ-ni-iejj.

Din păcate, însă, în ceea ce priveşte scrierea toponimelor compuse, autoarele persistă în greşeala de a nu articula grafic primul termen al toponimului compus, scriind *Satu Mare, Satu Nou, Sinmihaiu de Câmpie, Sânmihaiu Român, Sânicolau Mare. Sfânlu Gheorghe, Someşu Cald* etc.

Aici o ultimă observaţie: la toponimul *Sfântul Gheorghe,* cel de-al doilea termen este transcris incorect [george) în loc de [gorgej. Transcrierea autoarelor reproduce pronunţarea trisilabică [ge-or-ge]. care este etimologică, dar nu actuală şi autentică.

§4. Situaţia actuală a ortografiei româneşti

După Revoluţia din decembrie 1989. la conducerea Academiei Române nou reorganizate a venit acad. Mihai Drăgănescu. într-un moment în care chestiunea ortografiei era inactuală, altele fiind atunci problemele grave ale momentului. Cu toate acestea, noul preşedinte Drăgănescu iniţiază, absolut inoportun, o nouă revizuire ortografică, constând în *„unele îndreptări ale ortografiei* [sic!] limbii române, pentru eliminarea unor igerări impuse acesteia în anul 1953" *(Raportul domnului acad.* xager *Drăgănescu, işedmtele Academiei Române, asupra unor îndreptări ale* ăriie *ortografiei limbii române. >zentat în Adunarea generală a Academiei* impus *Române din data de 31 ian. 1991,* p. 9). stul preşedinte Drăgănescu dorea e'" aşadar să tacă ..unele îndreptări ale ortografiei", adică îndrepte scrierea... erau. dreaptă, căci aceasta înseamnă ortografie „scrierea dreaptă, corectă", ră in cunoaşterea etimologiei, fostul preşedinte al Academiei ar fi putut spune tot conce aşa de onastic şi *ortografie corectă* sau *corectarea ortografiei.* pţia

..îndreptările ortografiei" erau mai multe la început, dar până la urmă s- fostul au redus la ui

jă, constând în „eliminarea unor exagerări impuse" la reforma ortografică preşe din 1953. dinte

Drăgănescu, scrierea *sînt, tem, sînteți* şi scrierea peste tot cu /, considerate apoi, în focul dezbaterilor din presă, către unii diletanți, ca „rusificări" sau ca ..exagerări" trădând ..slavofilia". Fraza şedintelui Drăgănescu, din care am citat mai sus doar un fragment, mai conține şi ; ereşeli de limbă română şi de atitudine. O citez acum întreagă: „Academia Română icită Preşedința, Parlamentul şi Guvernul țării să fie împuternicită să stabilească rle îndreptări ale ortografiei limbii române, pentru eliminarea unor exagerări impuse steia în anul 1953". *A solicita* înseamnă „a cere ceva cuiva", putându-se construi cu complement direct şi cu unul indirect şi nu cu două complemente directe ca în fraza şedintelui Drăgănescu. Corect ar fi fost: *solicită Preşedinției, Parlamentului şi vernului.* cu complemente indirecte. Greşeala nu este numai gramaticală, ci şi lantică. atribuindu-se verbului *a solicita* sensul de „a ruga pe cineva ceva", în loc de cere". In sfârşit, este de semnalat şi atitudinea de penibilă obedință cu care idemia Română cere voie puterii s-o „împuternicească" să ia hotărâri care-i revin de)t, fără aprobări speciale. -ară îndoială că. la o asemenea supusă *solicitare,* instituțiile puterii vor fi acordat... uternicirea... *solicitată,* fiindcă, altminteri, preşedintele Drăgănescu n-ar fi înfruntat ;rea cvasiunanimă a specialiştilor, care s-au opus respectivelor „îndreptări ale 'grafici" (vezi întregul număr 4/1992 al revistei *Limba română),* n-ar fi nesocotit ui conducerii Societății „Limba Noastră cea Română" de la Chişinău, formulat în *soare deschisă Academiei Române* şi publicat în *România liberă* din 4 aprilie I. p. 4 şi n-ar fi făcut abstracție, cu vădit dispreț, de părerile îndreptățite ale :ialiştilor formulate în *Moțiunea* de Ia Iaşi. din 8 noiembrie 1991. în care se spunea. mai mult. nici mai puțin, că „această reformă, în acest moment, ar fi chiar Jtriva intereselor naționale [...]. In spiritul adevăratului patriotism şi al adevărului •ic şi ştiințific, nu trebuie periclitată prin nimic unitatea culturală abia restabilită a inilor". *(LR.* 4/1992, p. 182). In ..fragmente din stenograma comunicării din 17 a.c." (1993) a preşedintelui Academiei, revista „22", nr. 9 (161) din 4-l0 martie

î. p. 14. reține atenți a fragm entul dispre țuitor la adresa specia liştilor : ..La Iaşi s- a arat o moțiu ne. Aici se cere ca specia liştii să-şi spună cuvân tul hotărâ tor asupr a irafiei ! *Care specia liști?* Corife ii lingvi sticii român eşti şi- au spus odată cuvân tul în t e m e l e o

rtografiei"

leînduplecat cu specialiştii, dar obedient față de putere! Aşa a înțeles deja fostul îdinte al Academiei Române să-şi îndeplinească ..sarcinile" trasate şi/sau asumate.

impunându-le forului academic, care, în Adunarea Generală din 17 febr. 1993, cu o abținere (acad. Emanuel Vasiliu) şi cu un vot împotrivă (acad. Ion Coteanu), singurii lingvişti (deci specialişti) din Academie la acea dată, a votat, cuminte. „pentru", anume cu preşedintele.

După ce mai întâi nu respectau noile modificări ortografice înseşi publicațiile Academiei Române, în frunte cu revista *Limba română,* din spirit de frondă, evident, în timpul din urmă, moda, căci despre o modă e vorba, s-a extins în presă, ba chiar şi la unele edituri, unde, fără nici o justificare serioasă, mulți redactori, mai cunoscuți sau mai obscuri, îşi permit să fie „originali" într-un domeniu în care originalitatea nespecialiştilor nu are ce căuta. Unii îşi închipuie că acest tip de „originalitate" ar reprezenta o „atitudinea intelectuală" împotriva unor „norme injuste". Dar cum se poate stabili „injustețea" normelor ortografice? Şi cine o poate stabili? Cutare sau cutare persoană, fie ea şi prestigioasă? Nu! Ortografia nu este supusă aprecierilor subiective ale persoanelor sau chiar ale personalităților. Ea este într-adevăr o convenție, dar una oficială, a unui for academic şi, o dată adoptată, această convenție devine normă, care trebuie respectată. Altminteri se ajunge la ceea ce Al. Graur *(Mic tratat de ortografie.* Bucureşti, 1974, p. 20). numea „anarhie ortografică", capitol din care citez: „La noi, mulți dintre oamenii de ştiință au ignorat sistematic ortografia Academiei şi şi-au creat un sistem personal, deosebit, bineînțeles, nu numai de al Academiei, ci şi de al celorlalți savanți. Astfel. N. lorga şi-a avut toată viața scrierea sa bine cunoscută *(romanesc, țeară),* după cum Ov. Densusianu şi-a menținut particularitățile de ortografie *(universității. frances).* iar A. Philippide pe ale sale şi aşa mai departe. (Philippide reproducea pronunțarea moldovenească în cuvinte ca *videm.fimeie* etc.)[...] Nu mai vorbesc de acei intelectuali care nesocoteau regulile ortografice ale Academiei nu pentru că le socoteau greşite, ci pur şi simplu pentru că nu le cunoaşteau".

în trecut, ca şi astăzi, nu numai personalități ca cele citate mai sus n-au respectat ortografia Academiei, ci şi reviste ca *Viața romînească,* sau, mai înainte, fundații culturale ca *Fundațiwea Pummdeană.* (vezi. M. Eminescu, Opere, I, Ediție critică, îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, 1939, p. 242, 243). în primul caz, se vorbeşte de „ortografia revistei, *Viața romînească'* (Al. Graur, *Mc tratat de ortografie,* p. 20). în al doilea de *„Ortografia pumnueană"* (Eminescu. *Opere I,* ediția Perpessicius. p. 240). Atât Perpessicius, cât şi Graur folosesc, după părerea mea, în mod impropriu termenul *ortografie,* şi pentru ceea ce în realitate era *grafia* fonetistă a lui Aron Pumnul, şi pentru *grafia* „Vieții romîneşti". Tot astfel, astăzi nu putem vorbi de *ortografia* revistelor *România literară. Dilema, Academia Cafavencu* etc. şl cu atât mai puțin, de *ortografia* conducătorilor acestor reviste, ci numai de *grafia* lor „originală". Aceasta ar putea deveni ortografie numai când şi dacă ar căpăta formă oficiala, academică. Ortografia e una singură, grafii sunt mai multe, mai mult sau mai puțin originale. Continuu această discuție în legătură cu *.janarhia ortografică'* cu încă două citate din cartea lui Al. Graur, *Mic tratat de ortografie:*

l. ..Spuneam că normele trebuie respectate de toți. chiar dacă sunt amănunte cu care nu suntem de acord, în cursul prezentului tratat se va putea vedea (în parte cred că s-a simțit şi până aici) că nu aprob toate indicațiile *îndreptarului.* Aceasta nu mă scuteşte de a mă conforma în totul prescripțiilor lui" (p. 22);

2. .„Este deci evident că în anumite puncte trebuie cerut şi trebuie obţinut ca ^grafia să se schimbe. Numai că nimeni nu are dreptul să procedeze cu de la el ere" (p. 23).

în sfârşit, în cartea sa *Ortografie pentru toţi.* Bucureşti. 1990, p. 113, doamna aara Avram vorbeşte despre „scrisul orientat - din ignoranţă sau din snobism - după mele abolite...". Domnia sa se referă la altă situaţie, dar nu se poate contesta ilitudinea cu situaţia actuală.

în domeniul numelor proprii, mai ales în ceea ce priveşte scrierea antroponimelor (a nelor de persoane şi anume a celor de familie, precum *Cămpeanu, Cârciumaru. •stea. Gângu, Gârju, Pârvu, Sârbii* etc.), există părerea, evident greşită, că astfel de ie ar trebui scrise în continuare cu / (din /), pentru că aşa sunt ortografiate în actele dentitate, în certificatul de naştere, în buletinul de identitate, într-adevăr, în perioada 3-l993, deci timp de 40 de ani. aşa au fost ortografiate, cu / (din /). pentru că aşa atunci norma ortografică, dar în 1993 aceasta s-a modificat, adică a revenit la na veche, aşa cum a fost din 1860 până în 1953. deci timp de 93 de ani, cu *â* (din atât în cuvintele comune, cât şi în numele proprii. Schimbarea aceasta trebuie ;ptată şi de cetăţeni, şi de Poliţia Română, din două motive:

mai întâi, fiindcă în această chestiune a scrierii corecte nu hotărăşte Poliţia, nici Ministerul de Interne, nici chiar Ministerul învăţământului, ci Academia Română;

în al doilea rând. pentru că aşa s-a întâmplat şi în 1953: după aproape un secol de tradiţie a scrierii generalizate cu *ă* (din *d),* atât în numele comune, cât şi în numele proprii, pe baza reformei ortografice din 1953, s-a trecut automat la ortografierea generalizată cu / (din /). Purtătorii numelor care conţineau sunetul /'. ca cele de mai sus n-au continuat să-şi scrie numele cu *â* (din a), pentru a respecta grafia buletinului de identitate, ci le-au scris cu / (din /) pentru a respecta normele ortografice abia instituite.

'ăstrând grafia actelor de identitate, s-ar ajunge la situaţia paradoxală ca în aceeaşi ilie, să spunem, *Pârvu.* bunicul, născut înainte de 1953, să-şi scrie numele cu *â* TW), tatăl, născut după 1953, să-şi scrie numele cu *î (Pîrvu),* pentru ca nepotul, ut după 1993, să-şi scrie din nou numele cu *â (Pârvu).* Este evident că astăzi toate trei generaţii trebuie să ortografieze numele după norma actuală, cu *â (Pârvu),* tot :um în perioadele anterioare au respectat norma ortografică de atunci, isemenea situaţii îl vor fi făcut pe Titu Maiorescu să scrie: „Această Academie a telor. pe lângă alte misiuni, se crede mai întâi de toate menită a stabili şi promulga lele pentru limba şi scrierea română şi a susţine unitatea naţională în această nţă. După opinia noastră, acea încredere este iluzorie. Dar să zicem că este neiată. Ce fac atunci membrii Academiei, pentru a corespunde misiunii ce înşişi atribuiesc? întrebările limbistice şi ortografice se hotărăsc în acest areopag al ;ei prin votare: se ridică mâna pentru sau contra unei propuneri şi majoritatea rilor hotărăşte. E dar lucru firesc să ne întrebăm dacă majoritatea e competentă •u această hotărâre. Toţi membrii votanţi ai Academiei s-au pus oare să studieze istica? Suntem «în curentul» ideilor europene în această privinţă? [...] O minoritate

de specialişti se află acolo, marea majoritate votează fără a-şi da osteneala ca să-şi dobândească ştiinţa trebuincioasă pentru votul ce-l dau..." (Titu Maiorescu, *Direcţia nouă în poezia şi proza română.* 1872. în *Critice,* Ediţie completă, voi. I. Bucureşti. „Minerva", 1915, p. 204 - 205). Faptul nu este surprinzător pentru cine urmăreşte istoria ortografiei româneşti. De multe ori specialiştii au stabilit, în comisii special destinate, anumite reguli şi norme, care. la votarea lor în plenul Academiei, au fost înlăturate „printr-o întâmplătoare majoritate", cum spune Maiorescu. Tot Titu Maiorescu relatează mai târziu că proiectul reformei ortografice de la 1904 avea şase propuneri, ultima referindu-se la scrierea cu /. afară de situaţia când sunetul corespunzător era precedat de consoanele *c* sau *g,* în care caz se folosea litera *â* . El scrie că în şedinţa plenară, Academia a adoptat primele cinci propuneri ale raportului, iar a şasea a simplificat-o aşa: „sonul [„sunetul"] f se scrie cu *â* în corpul cuvintelor *(cânt, vând, român)* şi cu / la începutul lor *(înger, îndoit, însă)"'. (Critice,* II. 1915, p. 157, nota 1).

Există însă deosebiri esenţiale între situaţia din vechea Academie Română şi cea din actuala instituţie academică: în trecut neconcordanţa dintre specialişti, pe de o parte, şi hotărârile plenului Academiei, pe de altă parte, era „întâmplătoare" şi aceasta putea fi rezolvată la o nouă „revizuire ortografică", în timp ce în 1993, preşedintele Academiei a impus „îndreptările ortografiei" peste capul şi în disprețul specialiştilor, întocmai ca în parlament (în orice parlament, probabil), unde formaţiunea majoritară îşi impune legile care-i convin.

Şi aici am ajuns la deznodământul chestiunii: norma e normă, aşa cum a fost stabilită, votată şi nu cum ar fi trebuit să fi fost votată după unii sau alţii sau, cum spuneau strămoşii noştri romani, „dura lex. şed lex" (..aspră lege. dar lege").

Dacă din punct de vedere ştiinţific formele *sunt, suntem, sunteţi, sunt* au fost caracterizate ca „etimologizante". nu etimologice (vezi Carmen-Gabriela Pamfil. *Etimologismul românesc,* în *LR* nr. 4/1992, p. 230), iar reintroducerea lui *â.* în paralel cu i. caracterizată ca „pseudoetimologism" de aceeaşi cercetătoare de la Iaşi. Carmen-Gabriela Pamfil *(Ibidem,* p. 231), aprecieri corecte, cu care sunt în deplin acord, exprimând eu însumi păreri similare *(LR.* 4. 1992. p. 209-218). trebuie să spun totuşi că problema nu are numai un aspect ştiinţific, teoretic, ci şi unul practic, relativ la aplicarea în practică a celor două modificări ortografice din 1993.

Din acest punct de vedere, ceea ce a urmat este, după părerea mea. regretabil: ziare şi reviste (unele chiar ale Academiei Române) care au aplicat modificările în discuţie, altele care au refuzat să le aplice; ba chiar în cuprinsul aceleiaşi publicaţii, unii autori au respectat autoritatea academică în materie, alţii şi-au luat libertatea s-o eludeze.

Asemenea situaţii sunt, cred, intolerabile şi adresa nr. 1514 din 31.III. 1994 a Academiei Române, semnată de secretarul general, acad. Marius Peculea. către Institutul de Lingvistică din Bucureşti, reprodusă de revista *Limba română* nr. 1l-l2/ 1993. oglindeşte această stare de spirit: ..Vă facem cunoscut că. în şedinţa din 23 febr. 1994, Biroul Prezidiului Academiei Române, luând în discuţie modul în care se aplică hotărârea Adunării Generale a Academiei Române din 17 febr. 1993, privind revenirea în grafia limbii române la *â* şi *sunt,* a constatat că nu toate institutele şi publicaţiile

maie *ae* Academie aplică această hotărâre. Atragem atenţia că normele ortografice irobate de Academia Română sunt obligatorii de Ia l ian. 1994 şi că ele trebuie ilicate cu strictețe".

Am avut şi avem dreptul să spunem că cele două modificări sunt neîntemeiate din met de vedere ştiinţific, sunt greşite, sunt pseudoetimologice, etimologizante etc., dar dată ce au fost adoptate de Adunarea Generală a Academiei Române din 17 februarie 93, o dată ce au fost publicate şi în *Monitorul Oficial al României, Partea I (Legi, crete, hotăr âri şi alte acte),* nr. 51 din 8 martie 1993, ele au, pe

lângă autoritatea ademică, şi o autoritate juridică, amândouă indiscutabile şi incontestabile.

în ciuda acestei realităţi, mai există încă părerea fundamental eronată că aceste >dificări n-ar trebui aplicate, fie pentru că n-ar fi fost „legiferate" de Guvernul sau de rlamentul României, eventual (de ce nu?) de Partidul aflat atunci la putere, fie pentru în favoarea lor n-ar fi votat cei doi lingvişti aflaţi atunci în Academie. Motivele de ;st fel. prezentate drept argumente, sunt puerile şi caracterizează diletantismul celor care îuşţin, sau, poate, comoditatea de a scrie cum s-au deprins din copilărie, din care cauză i modificările ortografice din 1982 nu le sunt cunoscute şi nu le aplică, în ceea ce priveşte ui celor doi academicieni lingvişti, merită să citez aici punctul de vedere al acad. Emanuel siliu. care, în revista *.Academica",* nr. 5 (29) din martie 1993, p. 2, scria: „Dat fiind că, urma votului meu de la Adunarea Generală a Academiei, au apărut unele nedumeriri, Iar că. în ciuda faptului că m-am abţinut, înţeleg să mă conformez hotărârii Adunării ierale", iar în revista „22" nr. 9 (161) din 4-l0 martie 1993, p. 15, în cadrul unui Tviu. acad. Emanuel Vasiliu declara: „Totuşi cred că ce s-a făcut s-a făcut. Hotărârea idemiei este aceasta şi trebuie să o respectăm".

Pentru toate motivele de mai sus, respect şi eu recenta revizuire ortografică şi am icat-o în DOOMS, cu atât mai mult cu cât acesta, având, în general, o destinaţie olară". nu putea să se prezinte decât în ortografia oficială, aceea pe care o folosesc lanualele şi documentele şcolare.

Este aici ideea pe care o cuprinde sintagma „actualitate ortografică", ceea ce :amnă că în acest domeniu, ca şi în acela al legilor juridice, nu ne putem permite să cam reguli sau norme care au fost abrogate prin hotărâri recente. Cine, de exemplu, ;alitate de şofer, îşi permite să conducă maşina după norme de circulaţie vechi? icni. pentru că în domeniul circulaţiei rutiere există amenzi usturătoare şi moaşterea sau nerespectarea ultimelor norme de circulaţie se sancţionează rtător. în domeniul ortografiei nu există amenzi, dar există pericolul compromiterii punct de vedere intelectual.

Vşa stând lucrurile, dată fiind actualitatea noilor modificări ortografice, urmează :entarea lor.

L Literele *â* şi / corespund aceluiaşi sunet [î] şi se întrebuinţează exclusiv după •riul poziţiei în cadrul cuvântului a sunetului [î], indiferent de etimologia cuvântului, i următoarele reguli:

1. Litera *ă* se foloseşte, poziţional, în interiorul cuvintelor de orice

fel, com une pro prii, indi fere nt de orig inea lor. în exe mpl e ca *blâ nd, cân d, dân sul, creând , nd, gât, râu , rom ân, sfâ nt, vân t, Bâr lad, Câ mpi na, Câ mp ulu ng, Hâ rşo va,*

*Răm*nicu-Vâlcea, *Sânnnicoară, Târgovişte, Târgu-Mureş, Târnava, Agârbiceanu, Cârlova, Părvu, Sârbu,* etc.

2. a. Litera / se foloseşte, poziţional, la începutul şi la sfârşitul cuvintelor de orice fel, comune sau proprii, indiferent de originea lor, în exemple ca *îl. îmbătrâni, împărat, înger, c/obor î, hotărî, târî, urî, înfrăţirea (localitate), însurăţei, în tors ura* .

2. b. Se foloseşte şi în interiorul cuvintelor, anume în derivate sau compuse, când / iniţial ajunge medial, în exemple ca *neîmpăcat, neîntemeiat, reîncarnat, reîntâlni, preîntâmpina, deîmpârţit. deînmulţit, atotînţelegător. autoîncântare, bineînţeles, nemaiîntâlnit, preaînţelept, preainălţat, preaînvăţat* etc. Alte exemple în ÎOOP-5. *Index de cuvinte,* p. 97-265.

B. în ceea ce priveşte formele de indicativ prezent ale verbului *a fi.* Hotărârea Adunării Generale din 17 febr. 1993 a Academiei Române prevede revenirea .,în grafia limbii române" la utilizarea exclusivă a formelor *sunt, suntem, sunteţi, sunt,* care înlocuiesc formele populare şi etimologice, moştenite din latina populară, *sînt. sîntem, sînteţi, sînt.* Acestea din urmă, dacă ar fi fost menţinute ca variante literare libere, alături de *sunt, suntem, sunteţi, sunt,* ar fi putut fi scrise, după actuala normă cu *â (sânt, sântem, sânteţi, sânt),* dar ele au fost eliminate.

Comentând această prevedere, nu pentru a exploata formularea citată mai sus din Hotărâre (revenirea „în grafia limbii române"), ci din atâtea alte raţiuni, cred că trebuie făcută, ca în atâtea alte cazuri, distincţia dintre scriere şi rostire: vom scrie numai *sunt. suntem sunteţi,* dar, în rostire, vom putea folosi fie aceste forme etimologizante, fie, mai ales. formele populare, moştenite, cvasigenerale şi etimologice [sînt], [sîntem], [sînteţi], ca variante literare libere, nu în plan ortografic, ci, măcar, în plan ortoepic. Aşa a făcut lumea şi în trecut: scria, pentru a respecta norma ortografică, *sunt, suntem, sunteţi,* dar pronunţa „cum se cuvine", pentru a respecta rostirea firească a limbii române, [sînt], [sîntem]. [sînteţi]. In *Mic tratat de ortografie,* Bucureşti, 1974, p. 117, Al. Graur aduce o mărturie: ..Pentru prima oară în vara anului 1927 am auzit pe cineva pronunţând *sunt [...]*. De atunci această pronunţare s-a răspândit mult, dar nu s-a generalizat [...]". Aşa se va întâmpla, probabil, şi acum: lumea va fi nevoită, ca şi în trecut, să scrie *sunt,* dar va continua tradiţia milenară de a rosti [sînt]. în acest principiu s-a încadrat, după cum însumi am revelat în articolul *Controverse ortografice (LR,* nr. 4/1992. p. 214-215), şi marele nostru Eminescu. care foloseşte, drept rime la *sunt.* cuvinte ca *pământ, sfânt, vânt,* de unde rezultă indubitabil că, de fapt, el rostea *[sînt]*. Doar două exemple:

1. „Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce *sunt*
   într-un mod fatal legate de o mână *de pământ".*
   (Scrisoarea I)

2. „De-aceea zilele îmi *sunt*
   Pustii ca nişte stepe,
   Dar nopţile-s de-un farmec *sfânt*
   Ce nu-l mai pot pricepe".
   (Luceafărul)

La capătul scurtei istorii a ortografiei româneşti cu litere latine, recapitulând, >nstatăm că. după prima sa formă, aceea din 1860, au urmat opt revizuiri sau reforme •tografice mai importante:

1. 1869. după 9 ani:
2. 1880, după II ani:
3. 1904. după 24 ani:
4. 1932, după 28 ani:
5. 1953. după 21 ani:
6. 1965, după 12 ani;
7. 1982. după 17 ani:
8. 1993, după 11 ani.

Evident că aceste revizuiri şi reforme sunt multe şi dese. Toate acestea s-au petrecut :re 1860 şi 1993. în 133 de ani de scriere cu alfabet latin a limbii române. Dacă am sa chiar o medie, am vedea că tot la 16-l7 ani ortografia românească a fost revizuită. :easta înseamnă că fiecare om a asistat în viaţa lui la mai multe reforme ortografice. cazul longevivilor, acestea pot fi chiar până la cinci modificări, ceea ce este foarte ilt. Cei mai mulţi nu pot ţine pasul cu atâtea reforme şi de obicei scriu toată viaţa aşa m au învăţat la şcoală, astfel că aproape fiecare generaţie are ortografia ei. Aşa s-a âmpiat până acum şi, după cum se pare, aproximativ Ia fel se va întâmpla şi în viitor, ă vreme ortografia noastră se caracterizează prin antagonismul dintre etimologism şi letism şi, aşa cum spuneam în articolul *Controverse ortografice,* ea .,a fost şi este o •manentă controversă, provenită din eclectismul ei iniţial, din proporţia variabilă a meritelor etimologice şi a celor fonetice". *(LR.* 4/1992, p. 209). Numai o revizuire licală. fie în direcţia etimologică, fie în cea fonetică, ar putea rezolva antagonismul stent pentru multă vreme, dar oricare dintre cele două direcţii s-ar adopta, aceasta ar îmna o ruptură cu tradiţia formată de la 1860 încoace şi nimeni nu se încumetă să ră aşa ceva. într-o scrisoare către loan Bogdan, intituiată *Ortografia revizuită a idemiei Române,* Sextil Puşcariu aprecia că „o ortografie etimologică s-ar putea î abia peste o sută de ani, când ştiinţa va fi izbutit să elucideze originea tuturor intelor româneşti, iar o ortografie fonetică s-ar fi putut introduce cu succes numai m o sută de ani. când românii au început să scrie cu litere latine", (volumul *Cercetări şi iii,* Ediţia îngrijită de Ilie Dan, prefaţă de Gavril Istrate, Editura „Minerva", Bucureşti, 4. p. 3).

2eea ce ne rămâne de făcut, ca o soartă implacabilă, spune tot Puşcariu în *Proiect •eformă a ortografiei române :* „Fiindcă nu poate fi vorba de crearea unei ortografii ă, ci numai de perfecţionarea celei existente, trebuie să ţinem seama de tradiţie. :, oricum, nu e de ieri, de alaltăieri, ci reogiindeşte o statornică năzuinţă a ntaşilor noştri de a da limbii cea mai potrivită formă exterioară". *(Cercetări şi 'ii,* Bucureşti, 1974, p. 309).

Capitolul II
Principiile ortografiei actuale

Din cele de mai sus s-a văzut că există două principii ortografice fundamentale, aflate mereu în antagonism, fonetismul şi etimologismul. Nici unul dintre acestea n-a existat la noi în stare pură, absolută. Limba noastră n-a fost reprezentată în scris decât prin aproximaţie, fie în raport cu rostirea veche, care era mai apropiată de etimon (= ortografie etimologică), fie în raport cu pronunţarea contemporană (= ortografie fonetică). Rezultă că scrierea este fie preponderent etimologică, fie predominant fonetică, în istoria ortografiei româneşti, hotarul dintre cele două tipuri fundamentale de scriere a fost fixat, aşa cum s-a văzut mai sus, de Titu Maiorescu, în 1880: până la această dată, ortografia „era întemeiată pe un etimologism temperat prin concesii fonetice'", după 1880, ea „era întemeiată pe un fonetism temperat prin necesităţi etimologice".

De la 1880 încoace, caracterul predominant fonetic al ortografiei noastre a fost mereu consolidat, prin fiecare reformă sau revizuire ortografică, dar unele „necesităţi etimologice", mai mult sau mai puţin motivate, au rămas, ca urmare a ataşamentului sentimental, mai mare sau mai mic, la ideea latinităţii limbii române. Cu toate acestea, nici astăzi ortografia noastră nu este integral fonetică, fiindcă acest lucru nici nu este de dorit, nici nu este posibil. Integral fonetică nu este decât transcrierea pe care o folosesc foneticienii şi dialectologii, pentru a reprezenta, în cele mai mici amănunte, toate sunetele limbii vorbite. In acest scop, ei folosesc un sistem foarte încărcat de semne diacritice, cu multe litere, uneori supraetajate. Transcrierea fonetică, mai complicată sau mai puţin complicată, apare în lucrări de specialitate, ca monografii dialectale, texte dialectale, atlase lingvistice, lucrări de fonetică.

Pe lângă diferitele tipuri româneşti de transcriere fonetică, există şi o transcriere fonetică internaţională (a Asociaţiei Fonetice Internaţionale), publicată de D. Jones. la Berlin, în anul 1928.

în comparaţie cu toate aceste sisteme de transcriere, care reproduc sunetele limbii vorbite populare, din graiuri şi dialecte, ortografia este un sistem mult mai simplu, menit să reproducă în scris sunetele-tip ale limbii literare, adică fonemele, de unde rezultă că, neputând fi integral şi autentic fonetică, ortografia este, de fapt, fonematică sau fonologică.

In ciuda acestui fapt, terminologia de specialitate a reţinut, prin tradiţie, atributul *fonetic(ă),* pentru a numi acel tip de ortografie care îşi fixează drept principiu fundamental reproducerea sunetelor-tip ale limbii literare vorbite actuale.

Dar, în afara fonetismului şi etimologismului, ortografia românească actuală se întemeiază şi pe alte principii: morfologic, sintactic, silabic, simbolic.

Aşadar, principiile care stau la baza ortografiei româneşti actuale sunt şase: 1. fonetic, 2. etimologic (numit uneori şi tradiţional-istoric), 3. morfologic, 4. sintactic, 5. silabic şi 6. simbolic.

§5. **Principiul fonetic**

Este principiul fundamental al ortografiei noastre, în virtutea căruia scrierea înprezintă pronunțarea actuală a limbii literare, pronunțarea literară, cultă, îngrijită.

Cum spuneam, acest principiu nu poate fi aplicat în exclusivitate, din multe motive, itre acestea datorită faptului că literele nu notează sunetele concrete, ci sunetele-tip, jică fonemele, iar numărul literelor nu este egal cu numărul fonemelor. Am pomenit lai sus şi aşa-numitele *necesități etimologice,* a căror respectare înseamnă, de fapt, icălcarea principiului fonetic. Pe de altă parte, scrierea, indiferent că este fonetică sau imologică, reprezentând limba literară, trebuie să respecte regulile gramaticale, ebuie adică să se bazeze şi pe principiile morfologic şi sintactic.

Reprezentând pronunțarea literară actuală, ortografia fonetică se întemeiază pe o cerință ndamentală. pe care Sextil Puşcariu o formulează astfel: „Idealul unei ortografii fonetice e: avea pentru fiecare sunet simplu al graiului nostru un singur semn grafic şi fiecărei litere rise să-i corespundă în grai un singur sunet" (din *Ortografia revizuită a Academiei miâne* (scrisoare către d. loan Bogdan), publicată în volumul *Cercetări şi studii,* jcureşti, 1974, p. 6). După formularea acestei cerințe elementare a principiului fonetic, işcariu continuă: „Fireşte că acest ideal azi nu mai e realizabil, căci avem o tradiție tografică pe care nu o mai putem zdruncina din temelie". Iată deci necesitatea îmbinării ii multor principii, în proporții diferite, cu preponderența unuia dintre ele, a celui fonetic. itfel, reforma ortografică din 1953, aplicând mai consecvent principiul fonetic, a legiferat •ierea fără *u* final, conformă cu rostirea, care eliminase acest sunet, mai întâi silabic, apoi labic şoptit, apoi pur şi simplu „mut", rămas numai în scrierea unor cuvinte în care acest final era precedat de / asilabic semiconsonantic sau de consoană palatală, în subst. şi adj. *altoiu,* CM/M, *gutuiu, biciu, dibaciu, ochiu, vechiu,* în verbe la pers. I a indicativului :zent şi perfect simplu, vechi sau neologice, ca *bizuia, mângâiu, sâcâiu, sforăiți, Jacuiu, :iiu,* ***atribuiți,*** *contribuia,* în auxiliarul *voiu,* cu care se formează viitorul *(voiu cânta)* şi lumeralul ordinal, forma de masculin singular *întâiu.* în alte categorii de cuvinte, precum roponime ca *Andrei, Matei, Mihai* şi toponime ca *Bahlui, Covurlui, Desnățui, Negoi, •lui. Vaslui, u* final „mut" fusese eliminat încă din 1932. Cele două categorii de nume prii se deosebesc prin aceea că, dacă scrierea toponimelor trebuie să urmeze regulile erale ale cuvintelor comune, în schimb, antroponimele fac excepție, în sensul că, atunci d, prin tradiție, ele au continuat să fie scrise cu *u* final, a intervenit şi principiul autorității ;lor de identitate, care obligă la scrierea acestui M „mut" final, dar numai la scrierea, nu i pronunțarea lui, fiindcă e... mut de multă vreme. Dacă astfel de nume de botez, mai ales d au devenit şi nume de familie, apar cu această grafie veche (*Andreiu, Mateiu, Mihaiu)* ctele de identitate, ele trebuie să fie scrise în continuare cu *u* „mut" final, cu sublinierea resă că acest M final nu mai trebuie rostit astăzi, aşa cum nu se mai pronunță de «imativ un secol.

nversând raportul dintre pronunțare şi scriere, închipuindu-şi că „citim'" cum em, mulți intelectuali (şi, printre ei, din păcate, chiar unii profesori de limbă şi atură română, ba chiar şi unii critici şi istorici literari), citind numele scriitorului

Maleiu Caragiale, se străduiesc să-l şi pronunţe pe « „mut" final: [Mateju], în trei silabe în loc de două.

Grupul vocalic final Qu] nu se mai pronunţă azi nici în cuvinte comune din fondul vechi, formate prin derivare cu suf. *-ar* (cu varianta *-er),* provenit din lat. *-arius,* sufix cu care se formează nume de agent, adică derivate care denumesc pe practicantul unei meserii sau funcţii: *morar (murar), olar, porcar (purcar), primar, văcar* etc.

Sufixul *-arius* a evoluat după cum urmează: *ă-ri-us > ă-ri-u > â-rju > ar j >ar (primârhis > primăriu > primarju > primar/ > primar; porcârius > porcăriu > purcarju > purcar j > purcar).* După afonizarea şi căderea lui *u* final, forma cu [j] şoptit final a devenit omofonă pentru singular şi plural: *un primar/, doi primar/; un purcar/, doi purcar/. I* final afonic din forma de singular era desinenţă rezultată prin evoluţie fonetică normală, iar la forma de plural el a căpătat rol de morfem al pluralului, adică de desinenţă de plural, în acest stadiu al evoluţiei, singularele nearticulate *primar/, purcâr/Qtc.* capătă formele articulate *primdrju, purcar ju* etc. Dacă numele unor meserii ca *olar;, purcar j* etc. deveneau nume de persoane, atunci persoanele respective se numeau *Olăriu* (cu trei silabe şi cu accentul pe *ă* din sufix: [O-lâ-rju]), *Purcăriu* (tot cu trei silabe şi tot cu accentul pe *a* din sufix: [Pur-câ-rju]).

In timpul din urmă, prin analogie cu numele de botez greceşti terminate în *-iu* bisilabic, de tipul *Anastasiu, Atanasiu, Dimitriu, Gheorghiu, Grigoriu, Lefteriu, Vasiliu* etc., în care însă / şi *u* finali erau vocale silabice, / fiind accentuat şi făcând parte din tema numelui, iar *u* fiind vocala caracteristică genitivului masculin, printr-o falsă analiză, creându-se impresia că numele greceşti sunt formate cu sufixul *-iu,* nume vechi româneşti ca *Olăriu, Purcăriu, Văcariu* etc. au fost considerate ca fiind derivate cu acelaşi „sufix" grecesc *-iu* (bisilabic şi cu *i* accentuat) şi se pronunţă actualmente în manieră grecească, cu o silabă în plus şi cu / accentuat: [O-la-ri-uu], [Pur-ca-ri-uu], [Vă-ca-ri-uu]. Această pronunţare „nouă" are ca model şi numele turceşti *Beşliu, Deliu, Paşaliu sau Abagiu, Boiangiu, Surugiu* etc. Pronunţările inculte de tipul [O-la-ri-uu], [Vă-ka-ri-uu] s-au extins îngrijorător şi la nume ca *Cipariu, Coşeriu, Puşcariu,* precum şi la orice nume care, în forma lor scrisă, se termină în *-iu,* indiferent de consoana care precedă această „terminaţie": *Baciu, Drăghiciu, Nedelciu, Gagiu, Badiu, Dediu, Pleşiu, Ţurcaşiu, Bleojiu, Hurdubeţiu, Moţiu, Vlăduţiu, Boieriu, Funeriu* etc.

Pe lângă modelele greceşti şi turceşti, la aceste greşeli de accentuare şi de silabaţie contribuie şi particularitatea scrierii româneşti de a reprezenta cu aceeaşi literă atât sunetul silabic [i], cât şi sunetul asilabic, semiconsonantic *[j],*

Dacă pentru acesta din urmă am fi avut un semn special, un aşa-zis i (scurt), literă care a existat în ortografiile noastre mai vechi şi care fusese cerută şi în proiectele reformei din 1953, dar neacceptată, greşelile menţionate de accentuare şi de silabaţie ar fi putut să fie evitate: *O-la-nu, Pur-ca-rîu, Gu-(îu, Mo-ţiu, Ţur-ca-şîu* etc.

Fără un semn special pentru sunetul asilabic semiconsonantic, asemenea greşeli nu pot fi evitate decât, mult mai greu, prin cultură, în general, prin cultivarea limbii în special.

Altfel, vom ajunge să rostim şi [Du-i-li-uu] pentru [Du-i-lju]. pronunţare deja cunoscută, in auzi în curând, poate, si [O-vi-di'-yul, |Va-le-ri'-yu] în loc de [O-vi-diu], [Va-le-rju] ., aşa cum au^im astfel de pronunţări şi în nume comune, precum [kon-si-liu] pentru >n-si'-Uu]. [do-mi-ci-li'u] pentru [do-mi-ci-Uu] şi [mar-ti-ri'g] în loc de [mar-ti-rju]. întreaga problematică a acestei greşeli de silabaţie şi de accentuare am dezbătut-o în diul intitulat *Antroponime terminate grafic în -iu.* publicat în *Arhivele Olteniei,* rie nouă, nr. 9, 1994, p. 153-l67 şi în articolul *Ortoepia antroponimelor în -iu,* irut în *LR,* nr. 5-6, 1994, p. 245-249.

Pe baza aceluiaşi principiu fonetic, w final se păstrează însă în unele neologisme în e trebuie şi scris, dar şi pronunţat ca vocală silabică, precedată de *[j]* (asilabic) sau litera ajutătoare /: *provizoriu, salariu,*

servi ciu, terito riu.

Acest e cuvin te au ajuns se pronu nţe,

popular, şi uneori chiar să fie scrise fără (/) *u* final: *provizor, salar, viei, terilor,* gratii şi rostiri incorecte, pe care limba literară le respinge, în virtutea aceluiaşi principiu fonetic, a fost abandonată, în 1953. scrierea cu .v,v blu) în unele neologisme ale căror etimoane se scriu cu .v.v şi care se scriau astfel în jgrafiile noastre anterioare: *casxâ* (de bani), *massâ* („mulțime"), *rassă* (de oameni de animale), spre deosebire de omofonele corespunzătoare: *casă* (de locuit), *masă* mâncat, de scris etc.). *rasă* (îmbrăcămintea specială a preoților). Tot astfel se scriu cu un singur .v, conform pronunțării, cuvinte ca *glosă, pasă,* ale ar etimoane au în latina literară sau în franceză *ss* (dublu).

în aceeaşi situație se află câteva neologisme formate cu suf. *-isim: doctisim, eralisim, ilustrisim, rarisim, serenisim,* al căror sufix se scria cu dublu *ss* în latina •ară. în franceză sau în italiană.

scrierea cu consoane duble se foloseşte însă în situațiile în care ea corespunde unei nunțări reale, spre exemplu în situația în care unele cuvinte sunt compuse cu lente de compunere sau sunt derivate cu prefixe care se termină în aceeaşi consoană care începe cuvântul următor, în exemple ca *interregional, hiperrealist, irrejractar sau* ***transsaharian,*** *transsiberian.* Excepție de la această regulă fac Intui *Transilvania* şi derivatele lui, precum *transilvănean* etc. în care cei doi *ss* redus la unul singur: *Transsilvania > Transilvania.* Se consideră că a dispărut din prefix, fiindcă silabația morfologică, dar şi fonetică este *Tran-sil-va-ni-a.* în cuvinte,când cei doi *ss* se pronunță şi se scriu, ei se despart la capăt de rând, pe cipiul morfologic, pentru a evidenția prefixul *trans-: trans-sa-ha-ri-an.* "onsoane duble apar şi în derivatele cu pref. *în-,* când cuvântul următor începe cu *'înămoli, înnăscut, înnebuni, înnegri, înnoda, înnoi, înnopta.* n schimb, dublarea lui *n* în cuvinte ca *înnainte, înneca, înnota* este incorectă, că aceste cuvinte nu sunt analizabile cu un prefix *în-* şi o temă care începe cu /?. i alte consoane pot deveni duble prin derivare sau compunere:

1. *hh: subbihliotecar,* dar *subraf.*
1. *mm: kilogrammetru, ohmmetru.* Excepții: *comemora (< commemo-*
   rare < conmemorare), imemorial (< *immemortal <*

i n m e m o r i a l) : 2. /: pos tto nic , por tta ba c.

Există şi litere duble, precum litera *c,* urmată de *e, i,* dar în acest caz avem a face numai cu o dublare grafică, fiindcă în rostire literele *ce* reprezintă sunetele [kc]: *accelera, accepta, accent, accident, occident, succes, vaccin* etc. Se dublează şi litere vocalice, tot în compuse cu elemente de compunere (în neologisme), în derivate cu prefixe sau sufixe şi în forme cu desinenţe (în cuvinte din fondul vechi):

- *aa: contraatac, supraalimenta, ultraaglomerat;*
- *ee: preexista, teleenciclopedie;*
- *ii: fiind, fiinţă, scriitor, ştiinţă, toxi infect ie;*
- *oo: coopera, microorganisme, noocraţie, zoologie;*
- *uu: ambiguu, asiduu, atuuri.*

în legătură cu secvenţa literală *ee,* subliniez regula, din DOOM (p. XIII) şi din lucrarea. *Ortografie pentru toţi,* a doamnei Mioara Avram (p. 89), conform căreia aceasta trebuie scrisă ca atare în neologisme comune ca *agreez, alee, creez, idee, licee, moschee, agreează, aleea, creează, ideea* etc. şi în nume proprii neologice, precum *Coreea, Crimeea, Egee, Andreea, Doroteea, Medeea,* ceea ce, din motive etimologice, morfologice etc., este corect, dar nu împărtăşesc ideea că „secvenţa grafică *ee* corespunde vocalei [e] urmate de semiconsoana [j]".

O pronunţare cu [j] ([aleje], [alqa], [ideje]. [ideţa]. [kreiezj, [kreiâză], [koreiân], fKoreja], [egejân], [andreja], [doroteja] etc.) există realmente în rostirea unor vorbitori, dar aceasta este populară (nu „rustică"). Ea nu poate fi considerată literară, îngrijită, fiind sistematic evitată de vorbitorii care-şi cultivă exprimarea. Regula este aşadar corectă din punct de vedere ortografic, dar inacceptabilă ortoepic. Cf. ÎOOP-5, *Index de cuvinte,* unde se subliniază: *alee,* pron. *-te-e* (nu: *le-ie): idee,* pron. *-de-e* (nu: *-de-ie); coreean,* pron. *-re-eân: gheenă,* pron. *ghe-e-(m: ghe-ie-):* pi. *licee,* pron: *-ce-e* (nu: *-ce-ie)etc.*

Secvenţa literală *ee* nu poate apărea astăzi decât în neologisme, atât în cuvinte comune, cât şi în nume proprii, decât în interiorul cuvântului, unde constituie hiat, care trebuie rostit ca atare: [a-le-e], [i-de-e], [a-gre-ez], fkre-ez], [e-ge-e] etc.

în cuvintele din fondul vechi în general nu există această secvenţă, nici în scris, nici în rostire, în locul ei apare vocala *e* plus diftongul [je]: fke-ie], [kre-ier], [fe-me-ie], [gre-jer]. O singură excepţie trebuie consemnată aici, anume în scrierea numelor proprii derivate cu sufixe, de tipul *Andreescu, Mateescu, Mateeşti, Vaideeni.* Dintre acestea, toponimele ar putea şi ar trebui scrise cu secvenţa *eie* şi toate, atât antroponimele, cât şi toponimele se pronunţă şi trebuie pronunţate corect cu [ej silabic plus diftongul [je]: [Andre-iesku], [Mate-iesku], [Mate-jeşti], [Vaide-jenj].

în legătură cu scrierea antroponimelor în discuţie *(Andreescu, Mateescu).* doamna Mioara Avram, *(Ortografie pentru toţi,* p. 18) afirmă că la acestea „se tolerează variante grafice ca *Andreescu* şi *Andreiescu",* pentru că „aici funcţionează şi regula de respectare a dorinţei purtătorului", în ceea ce mă priveşte, cred că variantele grafice de tipul celor citate pot exista şi există realmente, dar nu ca urmare a „dorinţei purtătorului", ci, pur şi simplu, pentru că cele două grafii apar în actele de identitate ale unor purtători diferiţi, pentru că în certificatul de naştere un notar sau un funcţionar al Stării civile a scris cu *ee.* altul cu *eie,* evident fără să-l întrebe pe purtător sau pe reprezentantul său. Variantele grafice sunt tolerate numai ca existenţă în limbă, dar nu h sensul că o persoană anume ar avea posibilitatea să opteze pentru una dintre ele. O >ersoană se numeşte fie *Andreescu,* fie *Andreiescu,* anume aşa cum este scris numele iau în actul de identitate, fiindcă cele două variante sunt, de fapt, două nume, pe care le >ot purta două persoane diferite, tot aşa cum sunt nume diferite chiar şi variantele lumelor de botez de tipul *Cornelia* şi *Cornel, Dumitru* şi *Dimitrie, Ilarie* şi *Ilarion, on* şi *loan, Mihai* şi *Mihail, Tudor* şi *Teodor* etc. Principiul invocat al respectării lorinţei purtătorului există, dar se aplică numai în cazul numelor personalităţilor din omeniul ştiinţelor, artelor, culturii etc. (vezi anexa *„Nume de personalităţi"* din)OOM, p. 676-677).

face şi xentu l *Dicţi onar ortog rafic al limbi*

Concesii mai multe în favoarea pronunţării populare a secvenţei literale *ee*

i române (Bucureşti, 1993) de Flora Şuteu şi lisabeta Şoşa, în transcrieri ca [aleje], [epopeic], [ideie], [muzele], [traheje], [agrejez], creiez], [krejază] etc.

Aici apare şi antroponimul feminin *Salomeea,* pe care autoarele îl redau în grafia *ilomea* şi-l transcriu fonetic [salomeia]. De subliniat că DOOM-ul ortografiază cu >i *e* toate prenumele de acest tip: *Doroteea, Filofteea, Salomeea* (vezi anexa *"renume româneşti",* p. 675-676). De remarcat însă că grafia *Salomea* face parte din ista cu propuneri de amendamente la ortografia oficială actuală" (p. 299-300), opuneri pe care cele două autoare nu le fac pentru o eventuală acceptare şi aplicare în itor, ci le şi aplică în dicționarul dumnealor, ca şi când ar fi fost recunoscute oficial tr-o lucrare normativă, academică, adică în „ortografia oficială", cum scriu autoarele,

şi cum ar mai exista şi o altfel de ortografie, în afara celei... oficiale. Asocierea rtografie oficială" trebuie aşadar înțeleasă numai în sensul că grafia folosită de toare este una „originală" şi nu ortografie. Deşi le numesc „propuneri de lendamente", prin formulări ca „este scris", „este admis", „se elimină", „este minată", autoarele nu fac „propuneri", ci au luat deja hotărâri de modificare, de rectare a normelor, adică, de fapt, emendări, pe care le-au şi pus în aplicare. Numai uă exemple:

1. *„blugi* e scris numai cu grafie românească; este eliminată forma *blue-jeans."* (p. 299);
2. *,/llosof,* cu *s,* este admis alături de *filozof,* cu *z* (şi în familia cuvântului)" (p. 300).

Tot o aplicare a principiului fonetic o constituie scrierea cu *e* sau *ie* la început de 'ânt şi, în interiorul cuvântului, la început de silabă, după o altă vocală silabică. In neologisme, la început de cuvânt, grafia cu *e* corespunde pronunțării literare lâneşti: *ecou, educație, efect, elev, epocă, erou, eterogen.* Există desigur şi o nunțare cu *ie* inițial (fjelev], [jepokă], [jerou], dar aceasta reprezintă o manieră >ulară de a rosti neologismele, după modelul cuvintelor din fondul vechi |jed], >ure], [ieri'], [jeşi're]) etc.

In interiorul cuvântului, la început de silabă, după o vocală silabică, grafia cu *e* •oduce, cu o excepție, tot pronunțarea literară, cu hiat, specifică neologismelor: *?ez, alee, creez, idee, afluent, duel, duet, influentă, siluetă, aloe, canoe, coexistă, iminent, poet, aed, aeroport,*

ma est ru. Pro nu nță rile cu evi tar ea hia tul ui pri n

intercalarea unui [j] (asilabic, semiconsonantic) de tipul [krejez], [duiel], [silujetă], [aloie], [poiet], [aied] sunt rostiri în manieră populară, inacceptabile ortoepic. Excepția o constituie secvența grafică *i-e,* care nu se rosteşte în hiat, ci cu [i] silabic plus diftongul Qe]: [kantoniier], [kasiierije], [maniieră], [premiieră], [societate].

Aceasta este singura excepție admisibilă şi existentă realmente în pronunțarea românească îngrijită, pe care, cum s-a văzut, o susține şi doamna Avram *(op. cit.,* p. 18), care însă admite evitarea hiatului prin intercalarea lui [i] şi în secvența *e-e.*

în *Dicționarul ortografic* Șuteu-Șoşa se admite pronunțarea în manieră populară şi a secvenței *o-e* în cuvinte ca [aloje], [kanoje], [Zoje], dar transcrierea autoarelor este inconsecventă, pentru că se menține hiatul [o-e] în exemple ca: [boem], [ko-erent], [ko-egzistă], [ko-eziune], [po-em]. Acest dicționar extinde rostirea cu evitarea hiatului şi la secvența *a-e* în cuvinte ca [aierodrom], [aieroplân], [israieliiân] etc., ceea ce, fără îndoială, este inacceptabil.

Elementul semiconsonantic [i] sau, cum îi spun autoarele, „sunet de legătură" este folosit nu numai înaintea lui *e* silabic [kreiez], ceea ce ar fi explicabil, ci şi, imposibil, înaintea lui *ă* şi *î,* ceea ce este o incompatibilitate articulatorică: [kreiăm], [kreiînd]. Vocalele palatale urmate de cele velare abia dacă sunt tolerabile în silabe diferite, despărțite prin hiat, dar, în aceeaşi silabă, ele nu sunt posibile în succesiune directă, neexistând şi neputând exista diftongii [ia] şi [iî] în limba literară.

în cuvintele din fondul vechi, grafia *ie,* după o vocală silabică precedentă, deci în interiorul cuvintelor, ca, de altfel, şi la început de cuvânt, corespunde pronunțării româneşti, literare şi populare, şi a fost introdusă prin reforma ortografică din 1953, ca o aplicare mai consecventă a principiului fonetic, căci până atunci se folosea, pentru ambele situații, grafia *e,* întocmai ca în fondul neologic: *bae, boer, femee, muere, Nae. Nicolae, odae, pae, ploae, trebue, voe, ed, eftin, epure, eri, eşire* etc.

Reforma din 1953, valabilă, în această privință, şi astăzi, a făcut cuvenita diferență între cele două fonduri lexicale, atât în ceea ce priveşte scrierea, cât şi în privința pronunțării, în sensul că, în cuvintele din fondul vechi, la început de cuvânt şi la început de silabă care urmează după altă vocală silabică, în general se pronunță diftongul [ie], transcris, în consecință, cu digraful *ie,* în exemple ca *baie* [baie], *boier* [boier], *femeie* [femeie], *muiere* [muiere], *ied* [ied], *iepure* [iepure] etc., în timp ce în fondul neologic se pronunță şi se scrie în general *e,* ca în exemplele de mai jos *(agreea, alee, creez, idee, duel, influență, siluetă, aloe, canoe, coexista, poet, aed, maestru, elev, epocă, erou),* cu excepția amintită a secvenței literale *i-e,* scrisă ca atare, dar pronunțată [i-je], în cuvinte precum *cantonier* [kantoniier], *cartier* [kartijer], *casier* [kasijer], *societate* [sociietâte].

Aceasta este regula generală, de la care, cum a subliniat şi dna Mioara Avram în *Ortografie pentru toți,* p. 18-l9, există, evident, şi excepții, în ambele sensuri:

1) neologisme care se pronunță şi se scriu cu *ie (caiet, maiestate, proiect, statuie, traiect, ierarhie, iezuit):*

2) cuvinte din fondul vechi care se scriu cu *e,* după / silabic precedent, dar e pronunță şi trebuie pronunțate cu diftongul [jej: *albie* [âlbije], *mie* [mije], *sabie* sâbiiel. *(ie* [tije], *vecie* [vecile], *vie* [vi'je].

în ceea ce priveşte poziția de la începutul cuvântului, abaterile sunt mai multe în ondul vechi. Cu câteva excepții, cuvintele care se scriu astăzi cu *e* inițial sunt eologisine (vezi dicționarele explicative, vezi DOOM). Cum s-a văzut deja, cuvintele in fondul vechi se pronunță şi se scriu cu *ie: ied. iederă, ieftin, iele, ienupăr, >.pşoară, iepure, ierbărie, ieri, ierna, ierta, iesle, ieşi, iezer.* Unele dintre acestea au ariantecu *ia: iadă, iapă, iarbă, iarnă* etc.

în variantele cu [ia], acesta s-a dezvoltat din închiderea diftongului mai vechi [*§a], ire era etimologic, provenit prin diftongarea lui *e* accentuat latinesc în poziția *ă,* jm a arătat lorgu Iordan în lucrarea *Diftongarea lui e* şi *o accentuați în pozițiile -ă, '.* laşi. 1921, p. 43; 46: lat. *equa* > [*eâpă] > [*ieâpă] > [iapă], lat. herba > [*gârbă] [*ieârbă] > [iarbă].

Şi în unele variante cu *ie, [j]* este etimologic: *ienicer (*< te. *yeniqeri), iepure* (< lat. *porem), ierna (*< lat. *hibernare), ierta (*< lat. *libertare), iesle (*< si. *jaslt)* etc. în îlelalte. [i] este analogic: *ied* (< lat. *haedus), ieşi (*< lat. *exire), ieftin (*< ngr. *eftinos)* c. Etimologic sau analogic, acest fi] a devenit caracteristic fondului vechi, ca element ilabic al diftongilor [je], [ia], la început de cuvânt.

De la regula generală a scrierii cu *ie, ia* la inițială de cuvânt există următoarele cepții:

1) pronumele personale *eu, el, ea, ei, ele,* scrise ca atare, dar pronunțate apărat cu diftongii fie], [ia]: Qeu], [iei], [ia], [iei], Qele];

2) formele de prezent şi imperfect indicativ ale verbului *a fi: eşti, este, eram, erai, era. eraţi, erau,* scrise cu *e* inițial, dar pronunțate [ie]: [ieştj], [ie], râm] etc.;

3) unele nume proprii, nume de familie ca *Eana,* rostit [jâna], *Eane,* rostit ne], *Ebâncă,* rostit [jebînkă], *Edu,* rostit Qedu], *Epure,* rostit [iepure], *Eşanu* şi *?anu,* rostite [ieşânu] şi nume de localități ca *Epureşti,* pron. [iepureşti]. *Erbiceni,* munțat [jerbicenj], *Ezeru,* pronunțat (jezeru] etc. Cele mai multe antroponime, care scriu cu *e* inițial, fiind de provenință cultă, se şi rostesc astfel, sub influența grafiei :iale: *Ecaterina, Elena, Eufrosina, Eftimie, Eftimiu, Elenescu, Eliade, Emanuel, >ilian. Eminescu, Enache, Enescu, Eugen, Eusebiu, Eva.*

Scrierea actuală a prefixelor *des-* şi *ras-* se bazează tot pe principiul fonetic, tarece consoana finală a acestora, *s,* depinde de contextul fonetic în care apare, >inde adică de sunetul următor, recunoscându-se în acest caz regula acomodării în a ce priveşte sonoritatea, care funcționează legic în pronunțare. Astfel, prefixele - şi *ras-* au această formă cu *s* final numai în situația în care cuvântul următor cu ~ se formează derivatul începe cu o consoană surdă: *descărca, descătuşa, desface, făşttra, despâduri, desperechea, desprinde, destinde, răscroi, răsfrânge, răsplăti, poimâine* etc. Când cele două prefixe sunt urmate de consoane sonore sau de vocale.

cu care începe cuvântul de bază, * final din aceste prefixe se acomodează în ceea ce priveşte sonoritatea, devenind sonora corespunzătoare *z: dezdoi, dezgoli, dezgheța, dezlipi, dezmoşteni, dezarma, dezechilibra, dezorienta, răzbate, răzbuna, răzgândi* etc. De la această regulă a acomodării în sonoritate fac excepție derivatele al căror cuvânt de bază începe cu consoana sonoră z, în care cele două prefixe îşi păstrează formele cu *s* neacomodat la consoana sonoră următoare, în scopul evitării repetării a două litere *z: deszăpezi, deszăvorî, răszice.* Repetarea consoanelor fricative dentale este evitată şi prin căderea uneia dintre ele, anume a celei din prefix, acesta rămânând *de-* sau *râ-: desaliniza* (< *dessaliniza\ desâra (< dessăra), desărcina* (< *dessărcina\ desăvârşi* (< *dessăvârşi), răsufla* (< *răssufld)* etc.

Tot astfel, prefixele terminate în *n (în-, con-)* suferă şi ele fenomenul acomodării, dar, de data aceasta, în ceea ce priveşte locul de articulare, consoana lor finală *n* devenind *m* înaintea consoanelor oclusive bilabiale *p, h: îmbăia, îmbătrâni, îmblânzi, împăduri, împărți, combate, combina, compatriot, complăcea.*

Acelaşi proces de acomodare a locului de articulare îl suferă consoana finală *n* din prefixul *in-* şi înaintea bilabialei *m* din cuvinte care încep cu aceasta, dar acomodarea în discuție este posibilă numai în rostire atât în cuvinte comune, cât şi în toponimele compuse cu *sân (<sânt* „sfânt"'): [îmmînâ], |îmmărmuri], fîmmiiit], [îmmormîntâre], [îmmuguri], [îmmulțî], fsîmmartin], [sîmmihâj] etc.

In scris acomodarea nu este admisă, aici neaplicându-se principiul fonetic, ci cel morfologic, întocmai ca la neologismele compuse cu *avan (< avânt),* chiar înaintea Iui *p: avanpost, avanpremieră* .

Pe lângă varianta *corn-,* prefixul *con-* mai are şi varianta *co-.* atunci când acesta este urmat de vocale: *coabita, coarticula, coechipier, cointeresa, coopera, coordona* etc. Consoana finală *n* a pref. *con-* cade şi când aceasta este urmată tot de un *n,* dar din cuvântul următor: *conațional* (< *connafionaf).* Fenomenul s-a petrecut şi în latină. Astfel /; din *con-* a căzut când era urmat de /, după ce mai întâi s-a acomodat la / următor, devenind tot /: *collega, (< conlega)* „coleg": *collegium (< conlegium)* „colegialitate" („colegiu"); *colloquium (< conloquium)* „convorbire", „conversație". Limba franceză, având o scriere etimologică, păstrează în ortografie cei doi / : *collegue, college, colloaue* .

Fiind predominant, principiul fonetic se aplică în foarte multe situații, aşa cum se va vedea din transcrierea fonetică a cuvintelor şi formelor, în dicționarul propriu-zis.

Aici mai semnalez, în încheiere, scrierea unor neologisme, anume a acelora care, intrând mai demult în limbă şi având o circulație mai largă, au suferit fenomenul adaptării fonetice şi morfologice la limba română şi, ca urmare, sunt scrise aşa cum se pronunță: *angro, lider, miting, spicher, şezlong, viza\>i* etc.

în această situație se află cele mai multe cuvinte din terminologia sportivă, care sunt de origine engleză: *fotbal, gol, golaveraj, meci, ofsaid* etc.

Alte neologisme, care sunt mai recente sau mai puțin folosite, nu s-au adaptat încă şi, ca urmare, se scriu aproximativ ca în limba de origine, pe baza principiului etimologic: *bleu, cow-boy, cozeur, design, diesel, dizeur, grimeur, newton, ohm. outsider. sufleor, watt, whisky* etc.

§6. Principiul etimologic

Dezvoltând mai sus principiul fonetic, care se *bazează* pe două idei fundamentale orespondența dintre literă şi sunet, în sensul că fiecare sunet ar trebui reprezentat intr-o singură literă şi adecvarea scrierii la pronunțarea literară), s-a putut observa i, în general, ortografia românească se caracterizează printr-un grad înalt de lecvare la pronunțare, ca şi printr-o relativă corespondență dintre litere şi sunete.

în legătură cu corespondența dintre litere şi sunete,

studiind tabelele care
mează, constatăm că aproape toate literele vocalice româneşti (cu excepția lui *â)*
nt polivalente (polisemantice), că unele dintre ele au prea multe valori (de ex.
era *e,* care are nu mai puțin de 8 valori), că, în afară de *literele polivalente,* mai
istă şi *litere sinonime* şi *litere ajutătoare,* că şi unele litere consonantice sunt
îlivalente, că toate acestea conferă ortografiei noastre un înalt grad de dificultate.
îcă la aceste însuşiri mai adăugăm şi alte particularități, care sunt ale ortografiei
general, precum eclectismul principiilor pe care se *bazează,* numeroasele
cepții de la regulile generale, numeroasele reguli particulare şi chiar individuale,
iccesibilitatea unora dintre ele, ajungem la concluzia că ortografia românească
e deloc uşoară sau că, aşa cum scrie dna Mioara Avram *(Ortografiepentru toți,*
5), ea „este uşoară numai în raport cu unele limbi care au o ortografie mai
sa." Dintre cele şase principii pe care se întemeiază ortografia noastră şi care-i
u un caracter eclectic, trei sunt principiile mai importante: fonetic, etimologic şi
>rfologic. Simplificând lucrurile, se poate spune că, ori de câte ori nu scriem cum
anunțăm (în limba literară), ori de câte ori nu aplicăm principiul fonetic, folosim
ui dintre celelalte două principii, sau pe cel etimologic, scriind cuvântul cât mai
roape de etimon, adică de cuvântul străin din care provine, fie prin moştenire
n latina populară), fie prin împrumut lexical vechi ori nou, sau pe cel
>rfologic, bazat pe analiza morfemelor din care este constituit cuvântul.

Principiul etimologic, numit de unii autori „tradițional-istoric" (vezi
. Hristea, *Principiile ortografiei româneşti actuale,* în volumul al cărui
ordonator este autorul, *Sinteze de limba română,* Ediția a III-a, Editura
Ibatros", Bucureşti, 1984, p. 190 şi urm.) se întemeiază aşadar pe istoria
/intelor, pe originea lor, adică pe etimologie şi, în acelaşi timp, pe tradiție, pe
ierea mai veche, criteriu avut în vedere, aşa cum s-a văzut mai sus, în istoria
ierii româneşti cu litere latine, la mai toate reformele ortografice. Acesta este
tivul pentru care cele mai multe revizuiri ortografice n-au putut fi nici mai
licale, nici mai consecvente. Criteriul respectării tradiției este inclus şi

el,
alături
origin
ea
cuvint
elor,
în
formu
larea
„nece
sități
etimol
ogice"
, atât
de
mult
ocate.
Pentr
u dl
G.
Belde
scu,
*Ortog
rafia
actua
lă a
limbii
româ
ne,*
Bucur
ești,
54, p.
17-l8,
tradiți
a şi
etimo
logia
forme
ază
„un
anum
e
echili
bru".
Este
vorba
„echil
ibrul
între
respec
tul
față
de
tradiți
e, ca
factor

conservator şi de
itinuitate, şi deschiderea față de aspectele etimologice ale
împrumuturilor, ca
tor de inovație şi de
progres".

Astăzi, situațiile mai importante de aplicare a principiului etimologic sunt următoarele:

1. Scrierea cu *oa* a diftongului [ua], care se pronunță:

a) la început de cuvânt, în exemplele ca *oaie* [yâie], *oală* [yâlă], *oameni* [yâmenj], *oară, oase, oaspete, oaste* etc.;

b) la început de silabă, după altă vocală silabică, în interiorul cuvântului: *căprioară* [kăpriuâră], *mioară* [miuâră], *subsuoară, surioară, tâmâioară;*

c) în interiorul cuvântului, precedat de consoană: *coadă* [kyâdă], *doagă, doamnă, moară, roagă, soare, toamnă* etc.

în legătură cu această ultimă situație, în legătură deci cu poziția postconsonantică a diftongului [ua], trebuie să spun că, în ceea ce mă priveşte, într-o serie de lucrări anterioare *(Diftongii româneşti-clasificare.* /, în revista *Limba română* nr. 5/1977, p. 48l-494, *Contribuții la fonetica şi dialectologia limbii române,* Craiova, Editura „Scrisul Românesc", 1986, p. 76-84), am demonstrat că şi în această situație avem a face cu acelaşi diftong [ua], ca şi în celelalte situații, ca în toate cazurile în care apare diftongul labiovelar, că nu există doi diftongi labiovelari, unul [pa] şi altul [ya], ci unul singur [ua], cu [y], ca element asilabic şi nu cu [o], că vocala *o,* prin gradul său mare de apertură, nu poate îndeplini funcție asilabică. în ciuda tuturor dovezilor şi argumentelor pe care le-am adus, cei mai mulți dintre lingviştii români continuă să vorbească tot de doi diftongi diferiți, eroare care apare şi în ultima ediție, a V-a, a ÎOOP, Bucureşti, 1995, p. 18, iar doamna Mioara Avram acceptă că „după consoană, diftongul este de obicei [ga], dar e posibil şi [ua]. Scrierea concordă, în general, cu pronunțarea literară (deosebirea dintre cei doi diftongi este minimă)" *(Ortografie pentru toți,* p. 64). Constatarea că „deosebirea dintre cei doi diftongi este minimă" se apropie foarte mult de adevăr, dar aceea că scrierea ar fi în concordanță cu pronunțarea este departe de a fi adevărată. Grafia *oa* nu are justificare fonetică, ci, în primul rând, etimologică şi, apoi, morfologică. Ce motivare fonetică are această grafie în neologisme de origine franceză precum *balansoar, coafor, culoar, fermoar, lavoar, patinoar* etc., a căror scriere cu *oa* nu se justifică nici prin alternanța *oalo* (ca în *moară/mori, soare/sori),* nici prin pronunțarea românească, aceasta fiind cu diftongul [ua], nici chiar prin pronunțarea franțuzească, cu acelaşi diftong, transcris franțuzeşte prin [wa]: *coiffeur* [kwafcer], *couloir* [kulwar] etc.? Aşadar francezii consideră că în astfel de cuvinte există diftongul [wa] (= [ua]), noi însă îl ortografiem prin *oa* şi credem că acest digraf reprezintă un diftong inexistent *[oa], cu care transcrie dna Avram [fer-moar] *(op. cit.* p. 65).

Aşa cum există diftongul [ua] în neologismele de origine franceză discutate, tot aşa există acest diftong şi în cuvinte româneşti din fondul vechi, în poziție post consonantică, precum: *boală, doare, foame, noapte, poartă, soare* etc.

In afară de diftongul [ua], semiconsoana [y] mai apare ca element asilabic şi în triftongul [uaj], în cuvinte ca *leoaică* [leyâjkă], *rusoaică* [rusyâikă], precum şi în triftongul [jya] din cuvinte ca *aripioară* [aripiyâră], *bolnăvioară* [bolnăvjyâră], *Ioana*

. . .,_,,,, ^u,,, sc vcuc, uiuuiigii m discuție sunt reprezentați ortografic p[illegible]n trigrafele *oai* şi *ioa,* care conțin litera *o.* Aceasta reprezintă în scris sunetul asilabic sem{consonantic fu], ca şi în diftongul [ya], fără ca acest lucru să însemne că elementul asilabic al diftongului şi al triftongilor respectivi ar fi sunetul *o,* fiindcă o nu poate fi decât sunet silabic, având o apertură mare, de gradul 5.

De ce se scrie litera *o* în astfel de cuvinte? Din două motive, care reprezintă doua principii ortografice, întâi pentru că cele mai multe cuvinte româneşti cu diftongul provin din etimoane latineşti care se scriau cu *o* în limba de origine: *cupriola căprioara, domina > doamnă, homines* (pluralul lui *homo) > oameni, mola > moară, ol/a > oală, ovis > oaie, porta >poartă, tola > toată.*

Provenind prin diftongarea condiționată de pozițiile *ă, e* din silaba următoare a lui *o* accentuat, diftongul fya] a fost reprezentat în scris prin digraful *oa,* ceea ce înseamnă aplicarea principiului etimologic, în al doilea rând, diferitele forme ale cuvântului sau diferitele cuvinte ale familiei lexicale beneficiază de o alternanță unitară *o/oa,* cu litera comună *o,* ceea ce înseamnă aplicarea principiului morfologic: *căprior/căprioară, domn/doamnă, om/oameni, mori/moară, oi/oaie, porți/poartă, tot/toată.*

Alternanța *o/oa,* chiar dacă nu reprezintă pronunțarea, asigură menținerea lui *o* în ambele forme alternante, ceea ce dă scrierii un caracter mai rațional, mai consecvent: *pot, poți, poate, rog, rogi, roagă.*

Scrierea cu *o/oa* mai poate fi motivată şi prin analogia cu alternanța *e/ea* din cuvinte ca *seri/seară, stele/stea* etc., în care ea este rezultatul aceluiaşi fenomen de diftongare condiționată de pozițiile *ă, e* din silaba următoare, dar de data aceasta a lui *e* accentuat.

2. Elemente de etimologism sunt şi formele grafice ale pronumelor personale *ni, el, ea, ei, ele* în locul celor ortoepice [ieu], [iei], [ja], [iei], [iele], pe care le-am tratat mai sus ca excepții de la scrierea cu *ie* Ia inițiala cuvintelor din fondul vechi. Pronumele *eu* se scrie astfel, cu *e* inițial, ca să fie mai apropiat de etimonul latinesc *>go,* iar celelalte se scriu tot cu *e* la început prin analogie cu primul.

3. Din moment ce se pronunță cu [ie], tot etimologism înseamnă şi scrierea cu • inițial a formelor verbului *a fi* la indicativul prezent *(eşti, este)* şi la imperfect *(eram, rai, era. eram, erați, erau),* pentru că etimoanele latineşti se scriu cu *e: es. est. eram, ras, erat, eramus, eratis, erant.*

4. Scrierea articolului hotărât masculin şi neutru singular / este un alt element e etimologism sau, mai precis, de tradiție a scrierii noastre mai vechi, care atunci se aza pe pronunțare. Forma veche articuiată era, de ex., *poniu/u,* din care, prin fonizarea lui *u* final, a rezultat *poniulu>,* apoi *pomul,* tot aşa cum forma nearticuiată "a *pomii* (<lat. *pomux),* cu *u* ca desinență de singular, din care, prin afonizarea Iui *u* nai. a rezultat mai întâi *pomu>,* (cu *u* asilabic şoptit), apoi *pom.* Evoluția fonetică a •rrnei articulate *pomul* a continuat prin dispariția lui / final şi din cauze morfologice f. Al. Graur, *Mic tratat de ortografie.* Bucureşti, 1974. p. 153). în sensul că aici a tervenit analogia cu pluralul şi, cum scrie Al. Graur, *„u* a fost simțit ca articol (după odelul lui -/' de Ia pluralul, unde / dispăruse mai demult), deci -/ a devenit inutil."

Pe de altă parte, scrierea în continuare a articolului hotărât /, cu toate că el a spărut din rostire de multă vreme, nu este numai etimologică, ci este justificată şi

morfologic. / fiind morfemul singularului, tot aşa cum ultima literă / din forma articuiată de plural *pomii* este articolul hotărât de plural, care de asemenea nu se pronunță (rostirea fiind [pomii), dar se scrie pentru că reprezintă un morfem, adică un element cu funcție morfologică, articolul hotărât la plural. Situația se prezintă astfel în scris, iar în rostire w din forma articuiată [pomu], care în trecut avea funcție de desinență de sg. ([un pomu]). este simțit astăzi ca articol, îndeplinind deci vechea funcție de fostă desinență şi articol hotărât.

Forma scrisă *pomul* este analizabilă astăzi în / articol, *u* fostă desinență de sg. şi *pom* rădăcină.

Dacă în vorbirea obişnuită articolul / nu se mai pronunță, în schimb în vorbirea solemnă, îngrijită, academică se recomandă pronunțarea lui, dar numai în această situație, căci altfel, în alte situații, în vorbirea obişnuită, în folclor, în cântecul popular, de exemplu, rostirea lui este pedantă, capătă caracter de hipercorectitudine, care e, până la urmă, o pronunțare greşită, ca în textul unui cântec popular oltenesc: „.Gorjule, cu nume mândru, La tine mă poartă gându/."

Pronunțarea lui / din cuvântul *gândul* nu numai că este pedantă în acest context, dar afectează şi rima cu *mândru,*

5. Motivația este etimologică şi la scrierea unor grupuri consonantice alcătuite din cons. sonoră *b* urmată de o cons. surdă ca *s, l, ț* în cuvinte ca *absent, absolvent, obscen, observa, subsol, obtuz, subtil, abține, subțire.* După cum se vede, cu excepția lui *subțire,* toate celelalte sunt neologisme, în toate aceste exemple, prin acomodare consonantică regresivă, sunetul [b], urmat de o consoană surdă, devine şi el tot consoană surdă în pronunțare, adică [p], astfel că scrierea nu corespunde rostirii. Ortografierea cu *b* este etimologică, fiindcă reproduce etimoanele latineşti şi franțuzeşti corespunzătoare. Astfel, lat. *subtilis* s-a moştenit şi, prin evoluție fonetică, a căpătat forma [supțire], ortografiată *subțire,* iar pe de altă parte a fost împrumutat, pe cale savantă, din latina literară, sub forma neologismului *subtil.* Aceste neologisme sunt derivate latineşti formate cu prepozițiile *ab, ob, sub,* cu rol de prefixe, care şi-au păstrat forma cu consoană sonoră, chiar dacă consoana următoare era surdă.

6. Etimologică este şi scrierea cu *x* în neologismele de origine latină literară şi franceză, indiferent de pronunțarea cu [ks] sau cu [gz] a acestei litere în limba română, pentru că reproduce întotdeauna grafia etimonului. Litera *x* reprezintă grupul consonantic surd [ks], în cuvinte ca *excela, exclama, expansiune, extaz, prefix, lexic, exagera, exigent. Alexandrii, Alexiu, Felix, Roxana, Mexic, Texas* etc., şi grupul consonantic sonor [gz], în cuvinte ca *auxiliar, elixir, exact, examen, exaspera, executa, exemplu, exercițiu, existență* etc. (vezi §11, tabelul cu literele alfabetului şi sunetele corespunzătoare). Există şi cuvinte din fondul vechi în care grupul cons. [ks] nu este reprezentat prin litera *x,* ci prin literele *cs,* în cuvinte precum *catadicsi, îmbâcsi, micsandra, ticsi,* ca şi unele neologisme care se scriu, ca în limba de origine, cu cs: *cocs. rucsac.*

Litera *x* nu reprezintă decât grupul cons. [ks], în cuvinte precum *complex, fix, ortodox,* nu însă şi grupul consonantic alternant [kş] din formele de plural *complecşi, ficşi, ortodocşi.*

/. oraţiile explicabile etimologic s-au înmulţit prin ultima reformă ortografică (1993), dar de data aceasta este vorba de un etimologism special. Aşa cum s-a văzut şi mai sus, revenirea la scrierea *sunt, suntem, sunteţi, sunt a* fost calificată pe drept cuvânt, ca „grafie etimologizantă". De fapt, este „etimologizantă" numai grafia *sunt* de la pers. a IH-a plural, fiindcă numai aceasta a fost preluată din latina clasică, de la forma corespunzătoare a verbului *esse,* de către reprezentanţii Şcolii Ardelene, fiindcă numai aceasta exista în latineşte şi fiindcă, preluând-o, învăţaţii ardeleni au vrut să demonstreze, şi prin această formă verbală, originea latină a limbii române, ca şi când forma *sânt (sînt)* n-ar fi fost de aceeaşi origine latinească.

Forma *sunt* de la pers. I sg. nu poate fi explicată prin forma latinească corespunzătoare, care era *sum,* deci nu este etimologică, ci este identică cu cea de pers. a IH-a pi., identitate constituită după modelul deja existent în româneşte la verbele de conjugările a 1l-a, a HI-a şi a IV-a, de tipul *eu văd, ei văd; eu cred, ei cred; eu fug, ei fug.*

Formele de plural *suntem, sunteţi* nu sunt nici ele etimologice, deoarece corespondentele latineşti erau *sumus, estis.* Ele au fost adaptate de învăţaţii ardeleni după modelul lui *sântem (sîntem), sânteţi (sînteţi),* la rândul lor forme analogice cu *sânt (sînt),* apărute mai târziu, dar ca forme autentice, populare, create de limba însăşi, nu de învăţaţi. Explicaţiile de mai sus justifică aprecierea că, în totalitatea lor, formele *sunt, suntem, sunteţi,* impuse recent de Academia Română nu sunt etimologice, ci etimologizante.

8. în sfârşit, cealaltă regulă ortografică impusă de Academia Română în 1993, anume revenirea la scrierea cu *â* în interiorul cuvintelor, nu înseamnă nici ea etimologism, în ansamblu, cum au crezut mulţi oameni din afara specialităţii, ci, după aprecierea, la care subscriu şi eu, a aceleiaşi cercetătoare Carmen-Gabriela Pamfil. pseudoetimologism. Etimologism ar fi fost dacă scrierea ar fi reprodus grafia etimoanelor, adică dacă s-ar fi notat sunetul [î] cu fiecare dintre literele latineşti din care provine, cu sau fără semnul diacritic respectiv (accentul circumflex), cam în felul următor: *câine, mâine, pâine* (cu *â),* pentru că etimoanele latineşti sunt scrise cu *a (cane, mane, pane): rîpă, rîu, sînt* (cu *î),* pentru ca etimoanele latineşti sunt scrise cu / *(ripa, rivus, sintunt); morment, sfent, vent* (cu e), deoarece etimoanele latineşti şi slave se scriau cu *e* (lat. *monumentum,* si. *sventu,* lat. *ventus); fontână, bold* (cu 6), întrucât etimoanele erau scrise cu *o* (lat. *fontana,* magh. *bolcsu);* adune, vurf (cu u) pentru că etimoanele erau scrise cu *u* (lat. *aduncus,* si. *vruhu).Aiâta* timp cât sunetul fî] din toate aceste cuvinte, fiind medial, este reprezentat grafic astăzi prin aceeaşi literă *â,* cu toate că etimoanele respective au literele *a, i, e, o,* w, nu se poate vorbi de etimologism.

La exemplele de mai sus se poate adăuga situaţia inversă, când, fiind la începutul cuvântului, [î] provine din [a] latinesc: *întîi* (<lat. *antaneus), înger* (<lat. *angelus), îngust* (<lat. *angustus), îmblu* „umblu" (<lat. *ambulo)* etc. In aceste cuvinte ortografia ar fi etimologică, dacă am scrie *antal ânger, ângust, âmblu.* Scrise cu / la început, grafia este pseudoetimologică. Este absolut evident că regula aceasta a scrierii cu / şi *â* complică inutil lucrurile, nereuşind să respecte nici principiul fonetic, care cere o singură literă pentru un singur sunet, nici principiul etimologic. Dar, pe de altă parte, ea nici nu pretinde a fi etimologică (acest lucru îl cred numai diletanţii!), ci motivarea ei este, pur şi simplu, poziţională şi, cel mult, tradiţională.

§7. **Principiul morfologic**

Gramatica în general, prin ambele ei părți, morfologia şi sintaxa, are o largă aplicabilitate în ortografie. Cuprinzând regulile modificării formei cuvintelor şi ale îmbinării lor în propoziții şi fraze, adică regulile exprimării corecte, gramatica este, de fapt, ştiința vorbirii şi scrierii corecte, fără de care atât vorbirea, cât şi scrierea ar fi Ia voia întâmplării. O limbă vorbită poate exista şi fără scriere, prin regulile interne ale limbii, ca mijloc de comunicare între oameni, dar o scriere fără reguli este un nonsens, o absurditate. Indiferent dacă scrierea este fonetică sau etimologică, ea este o convenție, o înțelegere, un acord al învățaților lingvişti de a folosi anumite litere, după anumite reguli ale limbii, pentru ca scrierea să devină rațională, să poată fi însuşită de vorbitori. Aşadar, înainte de a fi sau a deveni etimologică ori fonetică, orice scriere este sau trebuie să fie gramaticală, adică rațională. Chiar etimologic, vechiul grecesc *grammata* însemna inițial „litere", „scriere", iar derivatul *grammatîke,* însoțit de termenul *tehne,* în sintagma *grammatike tehne* însemna „gramatică", adică „arta, tehnica, meşteşugul de a scrie şi a citi literele".

Din toate cele de mai sus, rezultă că nu există şi nu poate exista scriere fără regulile gramaticii, că deci gramatica constituie primul şi cel mai important imperativ al ortografiei. Cum însă gramatica se diferențiază în cele două părți cunoscute, morfologia şi sintaxa, studiem separat principiul morfologic şi principiul sintactic în ortografie.

Principiul morfologic are în vedere elementele din care este alcătuit cuvântul şi modificarea formală a acestora, pentru ca fiecare cuvânt să ia acea formă care este cerută de funcția lui sintactică. Aplicarea principiului morfologic impune analiza morfematică a cuvintelor, recunoaşterea morfemelor, adică a acelor elemente care au un rol morfologic în cursul flexiunii sau al derivării. O anumită dispunere sau aşezare a morfemelor creează o anumită *formă* a cuvântului, impusă de funcția sintactică.

Situațiile de aplicare a principiului morfologic în ortografie sunt multe, dar mă voi opri numai la o parte dintre ele.

1. Una dintre cele mai dificile situații, în care se fac greşeli curente de ortografie, este scrierea cu unu sau mai mulți / la rând, în succesiune directă. Dificultatea folosirii corecte a unei singure sau a mai multor litere / provine din polisemantismul literei în discuție, care notează şi pe [i] (silabic), într-un cuvânt ca *bine,* şi pe Q] (asilabic sonor), în cuvinte conținând diftongi sau triftongi ca *iarnă, noi. leoaică,* şi pe [j] (asilabic şoptit), în cuvinte ca *pomi, preoți, vezi,* şi care, pe deasupra, mai este şi literă ajutătoare, în cuvinte ca *cioban. Giurgiu, Pecica.*

în pluralul *pomi.* litera / notează sunetul asilabic şoptit [j], care, ca morfem, îndeplineşte rolul de desinență de plural. Dacă articulăm cuvântul cu articol hotărât, el capătă forma scrisă *pomii,* în care cei doi / se justifică numai morfologic, nu şi fonetic. Din punct de vedere fonetic, avem a face cu un singur sunet silabic [pomi], dar morfologic sunt două litere, cu două funcțiuni diferite: ultima literă / este articolul hotărât, penultima este, cum am văzut, desinența de plural. Scrierea cu trei / din forme *ca fiii, copiii* se justifică şi fonetic, pentru că se pronunță toate cele trei litere ;', ([fi-ji],

lesinență de plural ([fii], [ko-pij]), antepenultimul face parte din rădăcina cuvântului: *fi-, co-pi-),* care se regăseşte şi în formele de singular *fiu, copil.*

I final postconsonantic, care îndeplineşte funcția de desinență de plural la iubstantive şi adjective (în ex. ca *brazi, pomi, veri, buni)* sau pe aceea de desinență 'erbală a persoanei a Il-a singular (în ex. ca *auzi, cânți, lucrezi)* reprezintă sunetul isilabic şoptit [}], cu câteva excepții:

a) când este literă ajutătoare (în cuvinte precum *urzici, joci, terci, covrigi, mergi);*
b) când este la finala unor antroponime, nume de familie ca *Alecsandri, Arghezi* sau hipocoristice ca *Gubi, Lili:*
c) când este sufixul infinitivului la verbele de conj. a IV-a, în ex. ca *a citi, fugi, iubi:*
d) când este precedat de consoanele / sau *r* ca al doilea element al unui grup consonantic, în pluralul nearticulat al unor substantive şi adjective ca *multipli, simpli, aştri, codri, metri, albaştri, negri* sau în formele verbale de pers. a 1l-a sg. indicativ şi conjunctiv prezent (*afli, intri, sufli, umbli, umfli, urli* etc.). In ultima situație, litera / de la sfârşitul cuvintelor reprezintă sunetul silabic [i], pentru că [j] (asilabic şoptit) nu poate fi rostit după grupurile consonantice respective, ca o incompatibilitate articulatorică.

Rostirea cu fi] silabic creează unor vorbitori impresia falsă că în aceste situații s-ar ronunța doi / ([ii]), ceea ce-i determină să şi scrie două litere /, în loc de una singură, j valoarea unui sunet silabic, în exemple ca **aflii, *intrii, *codrii, *negrii, *multiplii.* ormele grafice verbale **aflii, *inlrii* etc. nu sunt posibile niciodată, în timp ce 4bstantivele şi adjectivele scrise cu doi / sunt posibile numai ca forme articulate: *ochii ?gri,* dar *negrii ochi.*

La sfârşitul cuvintelor se scrie *o singură litera i* în următoarele situații:

- la infinitivul verbelor de conj. a IV-a în care sufixul -/ este precedat de o altă xală silabică: *a birui, croi, îndoi, trăi;*
- la imperativul negativ al aceloraşi verbe, fiindcă acesta se construieşte cu forma de finitiv: *nu croi, nu îndoi;*
- la pronumele şi adj. pronominale posesive: *noştri, voştri;*
- la adjectivele neologice care exprimă nume de culori: *gri, kaki:*
- la forma de pers. a IlI-a sg. a perfectului simplu de la verbele de conj. a IV-a: *el gi. el îndoi, el trai.*

Două litere i se folosesc:

- la infinitivul unor verbe de conj. a IV-a care au rădăcina terminată în -/, de tipul *i prii, a pus t i i, a se s/ii;*
- la pers. a IlI-a sg. a perfectului simplu al acestor verbe: *el pustii, el se sfii;*
- la pers. a II-a sg. a indicativului şi conjunctivului prezent al unor verbe: *(să) ştii, î) (ii, (să) vii;*
- la imperativul afirmativ al vb. *u fi: fii;*
- Ia pers. I sg. a perf. simplu al vb. de conj. a IV-a: (*eu) citii, eroii, fugii, trăii;*

fluvii, propoziții, studii;

- la pluralul nearticulat al adjectivelor de tipul *argintii, cenuşii, mijlocii, pustii, vii. zglobii;*
- la pluralul articulat al substantivelor şi adjectivelor cu rădăcina terminată într-un grup consonantic din care ultima consoană este / sau *r: multiplii, negrii, siniştrii, socrii, tigrii;*
- la pluralul articulat al substantivelor şi adjectivelor: *anii, copacii, pomii, bunii, dragii, vechii;*
- la genitiv-dativul singular al substantivelor feminine: *florii, nopții, serii;*
- la forma de genitiv-dativ a adjectivului posesiv din îmbinări împreună cu sub stantive feminine exprimând grade de rudenie: *bunică-mii, fiică-tii, mă-sii, soacră-sii:*
- la ambele cuvinte ale îmbinării, când aceeasta este alcătuită cu subst. *nevastă* la cazurile genitiv şi dativ: *nevestii-mii, nevestii-tii, nevestii-sii.*

Scrierea cu *trei litere i* apare în următoarele situații:

- în formele articulate de nominativ-acuzativ plural ale substantivelor a căror rădăcină se termină în *-i: copiii, fiii;*
- în formele articulate de plural ale adjectivelor cu rădăcină în -/': *chiulangiii, mijlociii, zglobiii;*
- în formele de perfectul simplu, persoana I sg., ale verbelor de conjugarea a IV-a cu rădăcina în -/: *eu pustiii, eu mă sftii.* Cei trei /' se analizează astfel: ultimul este desinența de pers. I sg. a perf. simplu, penultimul este sufixul perfectului simplu al verbelor de conj. a IV-a, antepenultimul face parte din rădăcina verbului.

în ceea ce priveşte silabația, cele trei litere *i* se despart: ultimele două, reprezentând sufixul şi desinența, formează ultima silabă, iar antepenultima, făcând parte din rădăcină, trece la silaba precedentă: *pus-tt-ii, sft-ii.* Din punctul de vedere al pronunțării, lucrurile sunt ceva mai complicate: în ultima silabă există, de fapt, triftongul omogen palatal [iii] şi nu diftongul |ji], care apare la pers. a IlI-a a perfectului simplu. Aşadar, transcrierea fonetică este: (eu) (pus-ti-jii], (el) [pus-ti-ii]; (eu mă) [sfi-iii], (el se) [sti-ii] etc.

2. Tot morfologic se explică şi scrierea sufixelor *-eală, -ean, -culă, -ească* după literele *ş, j,* prin analogie cu aceleaşi sufixe în alte contexte: *greşeala, obhjeală, ieşecm, orăşean, clujean, doljean, strămoşească, vitejească,* întocmai ca în derivatele *îndrăzneală, biicureştean, timişorean, bărbătească.* După aceleaşi litere, şi alte sufixe au aceeaşi formă ca în alte contexte fonetice:

- suf. *-ar* (nu - *ear): coşar, birjar,* ca *lemnar, olar;*
- suf. *-amant: îngrăşământ,* ca *legământ;*
- suf. *-ător. înfricoşător,* ca *lucrător, temător:*
- suf. *-ăreasă,* deosebit de *-ereasă.* după cum sunt alcătuite din suf. *-ar* sau *-er* plus *-eaxă: cenuşăreasă,* dar ***lenjereasâ,*** *birjărie, gogoşărie,* dar *lenjerie.*

Tot astfel, după aceleaşi litere *ş, j,* se scrie desinența *ă* Ia singularul substantivelor şi adjectivelor feminine, prin analogie cu alte substantive şi adjective feminine care înaintea desinenței *ă* au alte consoane decât *y, j: cămaşă, mătuşă, uşă, grija, plajă, gureşă, trufaşă.* prin analogie cu *casă, fată, bună.*

^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ • 'f

uupa ^ / din finalul temei verbelor de conj. I se scrie *a* la infinitiv şi în formele şi cuvintele derivate de la infinitiv, prin analogie cu verbele care înaintea sufixului *-a* al infinitivului au alte consoane: *înfăţişa, în/afişare, angaja, angajare, înfăţişam, angajam,* ca şi *cânta, lucra, cântam, lucram,* în aceleaşi verbe se scrie *ea* la pers. a FH-a sg. şi pi. indicativ prezent *(înfăţişează, angajează,* ca *lucrează)* şi *ă* la indicativ prezent pers. I, pi. *(înfăţişăm, angajăm,* ca *lucrăm)* şi la perf. simplu, pers. a IH-a, sg. *(înfăţişă, angaja,* ca *lucră).*

Verbele de conj. a IV-a se scriu cu / la infinitiv şi la alte forme verbale: *sfârşi, îngriji, sfârşim, îngrijim, sfârşind, îngrijind,* ca şi *citi, citim, citind,* şi cu *ea* la imperfectul indicativului şi la pers. a IFI-a sg. şi pi. a conjunctivului prezent: *sfârşeam, îngrijeam,* ca şi *citeam, să sfârşească, să îngrijească,* ca .vă *citească.*

în concluzie, după *ş, j,* sufixele lexicale şi gramaticale, ca şi desinenţele au aceeaşi formă ;a şi când urmează după alte consoane. Funcţionează aici analogia, care este o problemă de norfologie, deoarece cuvintele se încadrează în clase morfologice, prin asemănarea lor cu iltele de acelaşi fel, clase constituind modele, forme, tipare în care se încadrează şi alte :uvinte.

Ideea este că, în aceste situaţii, scrierea nu se bazează pe pronunţare şi mai ales nu pe •renunţarea de tip muntean-bucureştean, care, datorită timbrului palatal al acestor consoane, ste muiată, cu *e* în loc de *ă: cămaşe, uşe, grije* etc.

3. Verbul *aşeza* se scrie *aşază* la indicativ prezent, pers. a IlI-a sg. şi pi., şi nu *aşează,* entru că rădăcina lui este *aşez-l aşaz-,* iar *-a* de la infinitiv şi *-â* de la indicativ sunt sufixe, crierea greşită *aşează* se bazează pe o analiză eronată, conform căreia segmentul final •*uză* ar fi sufixele *eaz + â,* prin analogie cu o formă ca *lucrează,* dar, în acest caz, rădăcina • rămâne numai *aş-,* ceea ce, evident, este greşit.

Aici se aplică regula că, după *ş, j,* se scrie *a* (nu *ea*) în rădăcina cuvintelor (vezi DOOM, XIII: „Asemănarea dintre *aşază* şi *înfăţişează,* dintre *înşală* şi *greşeală* sau dintre *tânjală oblojeală* e numai aparentă, structura morfologică fiind diferită"). *A* din rădăcină Iernează cu *e* din alte forme flexionare:

1. aşez	**Sufix**	**Desin.**
2.		
3. aşaz		

		Sufix	Desin
1. înşel	4. aşez	**Sufix**	**Desin**
2. ~	5.	a	ți
3. înșel	6. aşaz	ă	—

4. Situația este aceeaşi la verbul *înşela,* care se analizează morfematic rădăcina *înşel* plus sufixul morf. *-a, E* din rădăcina *înşel-* alternează cu *a* în rsul flexiunii:

	Sufix	Desin.
4. înşel	ă	m
•	a	f
6. înşal	ă	—

Scrierea *înşeală* se bazează pe analiza eronata, după care segmentul rinai *-eală* este confundat cu sufixul lexical *-eală* din cuvinte ca *îndrăzneală, toropeală,* dar, în acest caz, rădăcina s-ar reduce la *înş-,* ceea ce este imposibil.

5. Aceeaşi alternanţă *e/a* din rădăcină, alături de alternanţa consonantică *d/z,* apare şi în verbul *şedea:*

1. **şed**	**Sufix**	**Desin**			**Sufix**	**Desin.**
2. **şez**			4. **şed**	e	m
3. **sad**			5. **şed**	e	ţi
			6. **şed**		

Forma populară *şede,* de la pers. a II l-a sg., se bazează pe analogia internă cu celelalte persoane.

6. Scrierea verbelor neologice *agrea, crea (recrea, procrea)* se bazează tot pe principiul morfologic şi nu pe principiul fonetic, fiindcă pronunţarea este diferită pe categorii de vorbitori, dintre care unii Ie pronunţă în manieră populară, după modelul unui verb ca *întemeia (întemeiez, întemeiază, întemeiem, întemeiaţi* ere.), în timp ce alţii le rostesc ţinând seama de statutul lor de neologisme, cu hiatul care le este specific *(cre-ez, cre-ezi, cre-ăm, cre-afi).* Scrierea a optat pentru principiul morfologic, ţinând cont de elementele morfematice din care sunt alcătuite cuvintele şi de analogia cu verbul *a lucra,* verbele respective fiind încadrate la conjugarea I, cu sufixul infinitivului *-a, -are,* care se adaugă la rădăcinile *agre* - şi *ere* -.

Analogia este desăvârşită: *lucr-a, agre-a, cre-a, lucr-ând, cre-ând* etc.

	Rad.	Sufix	Sufix	Desin.		Rad.	Sufix	Sufix	Desin.		Rad.	Sufix	Sufix	Desin.
1.	lucr	ez	-	-	1.	agre	ez	—	-	1.	ere	ez	-	—
2.	lucr	ez	-	i	2.	agre	ez	-	i	2.	ere	ez	-	i
3.	lucr	eaz	ă	-	3.	agre	eaz	ă	-	3.	ere	eaz	ă	-
4.	lucr	-	ă	m	4.	agre	-	ă	m	4.	ere	-	ă	m
5.	lucr	-	a	ţi	5.	agre	-	a	ţi	5.	ere	-	a	ti
6.	lucr	eaz	ă		6.	agre	eaz	ă		6.	ere	eaz	ă	-

In legătură cu analiza morfematică de mai sus. voi reveni cu alt prilej.

7. Principiul morfologic se aplică şi la scrierea cu sau fără cratimă a cuvintelor compuse, în funcţie de gradul lor de sudură şi de individualitatea lor morfologică şi semantică. Dacă gradul de sudură este avansat şi, drept urmare, individualitatea morfosemantică nu se mai menţine, compusele se scriu într-un cuvânt: *bunăvoinţa, fărădelege, untdelemn.*

Invers, dacă gradul de sudură nu este avansat şi se menţine individualitatea morfologică şi semantică, cuvintele compuse se scriu cu cratimă: *rea-voinţă, bună-credinţă, bună-cuviinţă.*

în flexiune, la genitiv-dativ, individualitatea morfologică şi gradul de sudură sunt mai evidente: *bunăvoinţei, fărădelegii* faţă de *relei-voinfe, bunei-cuviinţe.*

.v.^£,iwv *a* uevemi si principiu uc ucsparţire in siiaoe a Cuvintelor compuse, a derivatelor cu prefixe şi a unor derivate cu sufixe: *alt-undeva. ist-fel, drept-unghi. hiper-aciditate, tele-scop, dez-echilibru, in-egal, sub-linia. sub-urbie, lârg-yor, vârxt-nic.* (Despre silabaţia morfologică, mai pe larg în §27)

9. în sfârşit, spre deosebire de alţi cercetători, consider că scrierea formelor imofone ale unor cuvinte şi ale unor grupuri de cuvinte, când acestea din urmă se) rtografiază cu cratimă, nu reprezintă aplicarea principiului sintactic, ci tot a) rincipiului morfologic, pentru că prin cratimă marcăm pe de o parte rostirea lor mpreună, ca şi când ar constitui un singur cuvânt, iar pe de altă parte faptul că, din »unct de vedere morfologic, ele aparţin unor părţi de vorbire diferite, care trebuie eparate prin acest semn ortografic. Cratima le uneşte din punctul de vedere al ironunţării. dar le desparte morfologic, ca părţi de vorbire diferite. Rostirea împreună a cestor grupuri de cuvinte devine identică cu aceea a unor cuvinte, constituind ceea ce urnim *omofonic.* Foarte multe exemple de omofone se găsesc în lucrarea *Dicţionar de rtograme* de Victor lancu şi Săluc Horvat, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1994, din are amintesc câteva: *aşi/a-şi imi-au intrat doi aşi; a~şi aranja), baţi/ba-ţi (baţi âmpii; ba-ţi place), ceai/ceai (ceai de muşeţel; ce-ai adus?), mor/m-or (mor de ->ame; m-or paraşi), sa/s-a (cartea sa; s-a pierdut), zile/zi-le (şapte zile; zi-le să tacă; i-le pe toate)* etc.

§8. Principiul sintactic

Omofoniile pot fi abordate şi din punct de vedere sintactic, atunci când fenomenul în scu(ie apare între un cuvânt pe de o parte şi două sau mai multe cuvinte separate pe de altă irte, ambii termeni având aceleaşi elemente constitutive care trebuie scrise împreună, într-i singur cuvânt sau în mai multe cuvinte, în funcţie de sensul lor integral sau parţial.

Ele formează un singur cuvânt, care este compus, când elementele lor componente nu mai)t fi analizate separat şi au căpătat un sens nou în raport cu sensurile elementelor cătuitoare. Când acestea îşi păstrează individualitatea, ele se scriu în cuvinte separate.

Exemplele sunt multe şi au fost incluse şi comentate în cartea *Aspecte ortografice wlroversaie,* de Dorin N. Uritescu şi Rodica Uţă Uritescu, Editura Ştiinţifică şi iciclopedicâ. Bucureşti, 1986. Dintre acestea reţin câteva:

- *alta dală* - „în altă împrejurare";
  altădată - „odinioară, demult, odată";
- *altfel* - „alt mod, alt soi";
  altfel - „altminteri";

- *de loc* - „în ceea ce priveşte originea locală, originar";
  deloc - ..nicidecum";
- *bine cunoscut* - „cunoscut în detaliu";
  binecunoscut - „celebru";
- *o dată* - „o singură dată. nu de mai mite ori";
  odată - „cândva".

§9. Principiul silabic

După modelul scrierii italiene, ortografia românească a adoptat principiul silabic. în virtutea căruia valoarea fonetică a unor litere este dată de contextul literal din care tac parte, adică de literele care urmează, în cadrul aceleiaşi silabe. Caracteristica acestui principiu se bazează pe neconcordanța dintre literă şi sunet în anumite cazuri, pe faptul că uneori nu citim literă cu literă, ci un grup de două sau trei litere care împreună au o valoare unică sau, invers, nu reprezentăm întotdeauna în scris fiecare sunet printr-o singură literă, ci printr-un grup de litere. Pentru ca alfabetul să nu fie prea încărcat, cuprinzând pentru flecare sunet câte o literă separată, s-a recurs la procedeul de a atribui unor litere valori multiple, în funcție de litera sau literele care urmează.

Este cazul literelor *c* şi *g,* care au câte trei valori:

!• M» fgJ (oclusive velare), când sunt urmate, în aceeaşi silabă, de litere vocalice, afară de *e, i (car, gară, căruță, găsi, câmp, gând, corp, ogor, curte, gură),* de litere consonantice *(clopot, crap, glas, grupă)* şi când se află la sfârşit de cuvânt *(ac, copac, belşug, drag).*

II. [K], [g] (oclusive palatale), când sunt urmate de literele *h* + *e, i* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare: *chem, chip, cheamă, chior, unchi, ghem, ghindă, gheață, ghiol, ghiul, junghi.*

III. [c] ([c], [g] ([g]) (africate prepalatale), când sunt urmate de literele *e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare: *cer, cine, ceai, cioban, cinci, ger, gingie, geam, gioarsă, giuvaier, fragi.*

§10. Principiul simbolic

Deşi nu toți cercetătorii îl recunosc, există şi acest principiu simbolic în ortografia noastră actuală. El a fost formulat de dl Th. Hristea în termenii următori: „[...] principiul simbolic [...] ne recomandă să scriem acelaşi cuvânt (sub raport sonor) fie cu literă mică, fie cu majusculă (după împrejurări) f...]. Regula este că, atunci când cuvântul se întrebuințează în accepția lui obişnuită, el se scrie cu inițială mică, iar când are un sens cu totul special sau, altfel spus, când *simbolizează* ceva, se scrie cu majusculă" *(Principiile ortografiei româneşti actuale,* în volumul *Sinteze de limba română,* coordonator Th. Hristea, Ediția a III-a, Editura „Albatros", Bucureşti, 1984, p. 196).

întrucât volumul citat *(Sinteze de limba română)* se găseşte mai greu astăzi, voi prezenta principiul simbolic pe baza textului dlui Hristea, cu unele omisiuni necesare şi completări:

1. *Cuvântul facultate,* cu sensul de „aptitudine" se scrie cu inițială mică, iar când apare ca termen component în numele unei instituții, cu alt sens, se scrie cu inițială majusculă, ca şi toate celelalte cuvinte componente *(Catedra de limba română a Facultății de Litere}',*

*. i-iumeie punctelor carumaie se scriu cu iniţială mică (*nord, sud, est, vest, iazănoapte, miazăzi, răsărit, apus),* dar, când exprimă noţiunea de regiune sau punct îografic, se scriu cu iniţială majusculă: *Europa de Vest = Apusul, Gara de Nord, loieşti-Vest, Ploieşti-Sud, Rămnicu-Vâlcea-Est.* Aici se cuvine să fie mereu citate şi versurile eminesciene: „Tu te lauzi că *Apusul* înainte ţi s-a pus? Ce-i mâna pe ei în luptă,

ce-au voit acel Apus?"

(Scrisoarea III)

3. Numele zilelor săptămânii şi ale lunilor anului se scriu cu literă mică la iţială, dar cu majusculă când intră în denumirea unor mari evenimente istorice ţionale: *24 Ianuarie, l Decembrie.*

4. Acelaşi principiu se aplică şi la alte cuvinte care intră în denumirea unor ari evenimente istorice, culturale etc.: *Reforma, Renaşterea, Şcoala Ardeleană, lirea Principatelor.*

5. Cuvintele *pământ, soare, lună* se scriu cu literă mică la iniţială, ca bstantive comune, dar cu literă mare, ca substantive proprii, ca nume de aştri, în Iul ştiinţific. Calitatea lor ca substantive comune sau proprii este dată de context:

- Roadele pământului sunt bogate.
- A răsărit soarele.
- A apus luna.
- „De-ar fi mândra unde-i luna,
  Aş vedea-o-ntotdeauna"

(versuri populare)

- „Peste-a nopţii feerie
Se ridică mândra lună,
Totu-i vis şi armonie -
noapte bună!"

(Eminescu. *Somnoroase păsărele)*

- Zborul spre *Lună (= Selena)* se apropie de sfârşit şi în curând va urma îlenizarea.
- Planeta *Pământ* (= *Terra)* este un satelit al Soarelui.

6. Cuvintele *semilună şi poartă* se scriu cu literă mică la iniţială, ca substantive nune, dar cu majusculă, ca substantive proprii, când simbolizează Imperiul Otoman, cii în general sau reşedinţa, curtea sultanului sau a unui paşă.

7. Cuvântul *catedră* „mobilă, masă specială, ridicată de obicei pe o estradă, zată în faţa clasei, de unde profesorul explică lecţia", ca substantiv comun se scrie literă mică, dar, ca substantiv propriu, când are sensul de „unitate într-o instituţie de ăţământ superior", se scrie cu iniţială majusculă: „El este lector la *Catedra de limba lână a Facultăţii de Litere".*

8. (u vântul *capitală,* ca adjectiv pe lângă substantive ca *pedeapsă, greşeală, oraţie,* având sensul de „fundamentală, esenţială", se scrie cu literă mică, dar, ca stantiv simbolizând reşedinţa ţării, trebuie scris cu literă iniţială majusculă: îlegaţia guvernamentală s-a înapoiat în Capitală (adică în Bucureşti)".

9. Cuvântul *radio,* ca substantiv comun, cu pluralul *radiouri,* în sintagme ca *aparat de radio, post de radio,* se scrie cu literă mică, dar, când se face referire la instituția de la care se emite prin unde radio, trebuie scris cu literă mare: *El lucrează la Radio (Radio Bucureşti, Radio Iaşi* etc.)".

10. în sfârşit, cuvântul *deltă* este substantiv comun şi propriu, putând fi scris cu literă mică sau mare: „Nilul are o *deltă* uriaşă"; Am fost la pescuit în *Deltă (Delta Dunării, Delta Nilului* etc.).

Capitolul III Alfabetul limbii române

§11. Alfabetul limbii române

O dată cu apariţia DOOM-ului, în 1982, numărul literelor alfabetului limbii române fost sporit de la 28 la 31 de litere, prin adăugarea literelor *q, w* şi y. în dreptul acestor :i litere, ca şi în dreptul literei *k,* la rubrica *Observaţii asupra folosirii literei,* se face eci/area: „în nume proprii şi în neologisme cu caracter internaţional".

Alfabetul folosit în scrierea limbii române este, la origine, alfabetul latin, adaptat la netele limbii noastre. Pentru sunetele româneşti care nu existau în latină se folosesc srele de bază latineşti marcate cu semne diacritice: accentul circumflex la *â* şi /, •cumflexul întors la *ă* şi sedila în cazul literelor *ş* şi *ţ.*

în DOOM, p. X. se face precizarea că „literele mari corespunzătoare lui *ă, â, î, y, ţ* scriu şi ele cu semnele caracteristice: *A, A, I, Ş, Ţ"'*[1] (vezi şi ÎOOP-5, p. 9).

Toate cele 31 de litere, aşezate într-o anumită ordine, alcătuiesc alfabetul limbii nane. Ideea de aşezare într-o anumită succesiune a literelor este inclusă chiar în menii l neologic *alfabet,* a cărui origine îndepărtată se află în greaca veche, unde >/*ici* însemna litera *a* şi *beta - b.*

Ordinea literelor alfabetului limbii române este următoarea:

1. a, A
2. ă, Â
3. â, Â
4. b. B
5. c, C
6. d, D
7. e, E
8. f, F
9. g, G
10. h, H
11. i, I
12. î, î
13. j,,l
14. k, K
15. l, L
16. m, M
17. n, N
18. o,O
19. p, P
20. q, Q
21. r, R
22. s, S
23. ş, Ş
24. t, T
25. ţ, Ţ
26. u, U
27. v, V
28. w, W
29. x, X
30. y, Y
31. z, Z

Această ordine este respectată sau ar trebui respectată în toate tipurile de dicţionare, la începutul cuvintelor, cât şi în interiorul lor. Urmează să vedem în continuare cum citite, cum sunt denumite ele ca litere ale alfabetului limbii române.

3ică în greaca veche, de pildă, literele erau denumite *alpha. beta, gamma, delta* în limba slavă veche, cu alfabet chirilic, acestea se numeau *a:, buke, vede* etc.. în >a română literele sunt citite (denumite) după cum urmează:

1. a = a
2. ă = ă
3. â = â (din *a)*
4. b = be
5. c = ce
6. d = de
7. e = e
8. f = fe / ef
9. g = ghe / ge
10. h = ha/haş
11. **i=i**
11. î=î(din/)
12. j=je
13. k=ka
14. l=Ie /el

30. m = tne / em
31. n = ne / en
32. 0 = 0

21. r = re / er
22. s = se / es
23. ş = se
24. t = te
25. ţ = te = i grec

26. u = u
27. v = ve
28. w = dublu ve
29. x = iks

30. y

31. z = ze//et

Analizând acest tabel cu denumirea literelor, constatăm că:

1. *Vocalele,* ca sunete cu „voce", se pronunţă singure, fără ajutorul altor sunete, cu timbrul lor caracteristic:

2. *Consoanele* („care sună împreună" cu un sunet vocalic), care nu se pot pronunţa singure, decât însoţite de o vocală, se citesc, în marea lor majoritate, 18 la număr, urmate de vocala *e:* b(e), c(e), d(e) etc.;

3. *Literele consonantice, h* şi *k* se citesc împreună cu *a* următor: *h(a). k(a);*

4. Litera *q* se citeşte împreună cu M/M următor: *k(u) / K(U) :*

5. Litera *x* se citeşte tot împreună cu o vocală, /', care precedă grupul consonantic *ks,* adică *(i)ks*;

6. Un grup de şase litere / /, *m, n, r, s* au o variantă de citire, după model străin (francez), cu vocala *e* înainte: *(e)f. <e)l, (e>m, (e)n, (e)r, (e)s;*

7. De asemenea, litera *g,* citită *ghe,* are o variantă *ge.* litera *h,* citită *ha,* are o variantă *haş,* iar litera r, citită *ze,* are o variantă *zel.*

Varianta I de citire se foloseşte, cu excepţia lui *ha,* în vorbirea obişnuită, în timp ce a Il-a este caracteristică simbolurilor din ştiinţele exacte (matematică, fizică, chimie) şi unora dintre abrevieri. Cele două variante nu pot fi folosite facultativ, în orice situaţie. Aşadar, lucrurile nu trebuie amestecate în nici un sens: nici în sensul folosirii denumirilor obişnuite în limbajul ştiinţific, unde nu se poate spune *pi re pătrat,* ci numai *pi er pătrat (n* R^2), nici *a la puterea ne.* ci *a la puterea en* (a^n), dar nici în sensul invers, al pătrunderii limbajului matematic în vorbirea obişnuită, unde nu se poate spune, fără o notă de preţiozitate şi de ridicol, *Ce eF eR* în loc de *Ce Fe Re* (C.F.R.).

Amestecul celor două variante s-a produs totuşi în perioada postdecembristă, în sensul pătrunderii formelor ştiinţifice în vorbirea obişnuită. Se spune Se Re Le (S.R.L.- Societate cu Răspundere Limitată), dar *eS A* (S.A.), în loc de *Se A.*

Denumirile de mai sus ale literelor, în prima variantă se folosesc nu numai în înşiruirea alfabetică, ci şi atunci când vrem să spunem din câte şi din ce litere este alcătuit un cuvânt. Astfel, forma scrisă *lucrezi* este alcătuită din şapte litere: *l(e), u, c(e). r(e), e, z(e), i:* forma scrisă *copiii* cuprinde şase litere: *c(e), o, pte), i, i, i.* Considerate astfel, ca şi în enumerarea alfabetică sau în afara cuvintelor, literele sunt substantive masculine, în formulări ca:

- substantivul *alee* se scrie cu doi *e:*
- forma *copii* se scrie cu doi /;
- cuvântul *succes* se scrie cu doi *c (e):*
- în forma scrisă *copilit* a fost omis *l(e)-u* (adică articolul hotărât masculin singular);
- B(e) -ui (clasa, grupa B(e)) are elevi (studenţi) foarte buni;
- în forma scrisă *copiii,* /-ui de la sfârşit este articol.

te re tot din a,f h t ! ^ 'J *T* ** alfebetului "oStru' se mai folosesc

, tot d„n alfabetul at.n, dar cu alte semne diacritice, deci cu alte valori, în unele

ZwTS f """p Ş' mCUo' ^ "01 neadaPtate' mai al^ derivate de la nume proprii-landei,

handelian, Petrov.c, Rontgen, rontgenoscopie, Dvofak, Munchen munchenez

Capitolul IV Fonetica, ortoepia şi ortografia

§12. Ortoepia şi ortografia fondurilor lexicale vechi şi neologic

Lexicul limbii române este alcătuit din două straturi sau fonduri lexicale: cuvintele vechi, care formează *fondul vechi,* zis şi *tradiţional,* şi cuvintele noi, care alcătuiesc *fondul lexical neologic,* adică *neologismele,* împărţirea aceasta, în cuvinte *vechi* şi cuvinte *noi,* are la bază mai întâi vechimea, mai mare sau mai mică, a cuvintelor în limbă, apoi originea lor, adică etimologia.

în ceea ce priveşte vechimea, acest criteriu funcţionează şi în interiorul celor două fonduri, în sensul că elementele lexicale vechi sunt mai mult sau mai puţin vechi, iar elementele lexicale neologice sunt mai mult sau mai puţin noi. Astfel, cuvintele latineşti moştenite sunt mult mai vechi decât cuvintele vechi împrumutate de română din limbile popoarelor învecinate sau preluate ca urmare a contactului lingvistic direct dintre populaţii, precum împrumuturile slave, maghiare, turceşti, greceşti etc. Tot astfel, neologismele sunt diferite din punctul de vedere al vechimii, în sensul că primele neologisme au fost împrumutate acum aproximativ două sute de ani, în timp ce ultimele sunt relativ recente, fiind împrumutate în ultimul timp sau chiar în prezent, cum este cazul anglicismelor britanice sau americane.

Drept urmare, unele dintre primele neologisme intrate în limba noastră (ca să zic aşa, neologismele „mai vechi") au forme (fonetice, morfologice, derivative) diferite de cele actuale, anume forme învechite, abandonate cu timpul, în procesul de adaptare la limba română. Astfel, pentru a da câteva exemple, în *Proclamaţia de la Islaz* (1848) -apar variantele învechite ale unor neologisme ca: *epohă* (pentru *epocă), foncţie* (pentru *funcţie), foncţionar* (pentru *funcţionar), gvardie* (pentru *gardă), indipendinţă* (pentru *independenţă), penitenţiar* (pentru *penitenciar), saţietate* (pentru *societate), tractat* (pentru *tratat)* şi, ca fapt de morfologie, *decretă* (pentru *decretează),* (în volumul Universităţii din Timişoara, intitulat *Crestomaţie românească;* Texte de limbă literară culese şi adnotate de Şt. Munteanu, Doina David, Ileana Oancea, V.D. Ţâra, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 132).

în ciuda acestor forme învechite, cuvintele în discuţie sunt, totuşi, neologisme, pentru că îndeplinesc condiţiile acestui fond lexical, care se defineşte prin următoarele caracteristici:

1. Cuprinde cuvintele noi (< gr. *neos* „nou", *logos* „cuvânt"), împrumutate din limbile occidentale de cultură (franceză, italiană, germană, engleză) şi din limba latină literară sau create în interiorul limbii române prin mijloace proprii (derivare, compunere).

în ceea ce priveşte derivatele şi compusele neologice pe teren românesc, siibliniem faptul că este suficient ca numai unul dintre elementele constitutive (rădăcina sau tema, prefixul sau sufixul, ori elementul de compunere) să fie neologic, pentru ca rezultatul derivării sau compunerii să fie neologism: *gândirism, sămănătorism, reaminti, revedea, conduce, reduce, autoapărare, autolinişti* etc.

2. Atât împrumuturile, cât şi creaţiile interne neologice sunt făcute în ultimii aproximativ două sute cinzeci de ani, adică din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea până în prezent.

3. Spre deosebire de vechile împrumuturi lexicale (slave, maghiare, greceşti, turceşti etc.) care s-au făcut pe cale directă, prin contactul nemijlocit dintre populaţia de limbă română şi cea de limbă străină, prin convieţuire, împrumutul fiind reciproc, împrumuturile neologice s-au exercitat pe cale indirectă, de la distanţă, prin intermediul cărţilor, al presei, al culturii în general, în acest caz împrumutul fiind unilateral şi având un caracter cult, livresc. Această caracteristică este esenţială pentru distincţia care trebuie făcută între cele două tipuri de împrumuturi lexicale, fiindcă împrumuturile directe sunt, de obicei, orale şi populare, în timp ce neologismele au la bază, de regulă, forma scrisă a etimonului. Drept urmare, generaţiile tinere învaţă neologismele mai ales la şcoală, prin lecturi, prin intermediul limbilor străine (franceză, latină, italiană, germană, engleză etc.) de cultură pe care le studiază, dar şi în afara şcolii prin mijloacele audiovideo, adică prin ceea ce se numeşte mass-media (radio, televiziune, cinematografie, presă etc.).

Există, din acest punct de vedere, o excepţie, anume categoria elementelor lexicale slavone, care, deşi vechi, au fost împrumutate tot prin intermediul cărţii, al culturii, din limba slavă bisericească, adică limba bisericii ortodoxe slave şi româneşti.

Cele două fonduri lexicale sunt alcătuite după cum urmează:

A. *Fondul vechi* cuprinde:

1. Cuvintele moştenite din latina populară.

2. Cuvintele moştenite din limba populaţiei autohtone din Dacia, care, abandonându-şi limba proprie, a achiziţionat limba cuceritorilor romani, latina populară, îmbogăţită cu aşa-numitele elemente de substrat.

3. Cuvintele împrumutate din limbile popoarelor cu care românii au intrat în contact, fie sub forma convieţuirii, fie sub aceea a vecinătăţii geografice (elemente lexicale slave şi slavone, greceşti, turceşti, maghiare etc.).

B. *Fondul neologic,* după cum s-a văzut, cuprinde:

1. împrumuturile mai noi (din ultimii aproximativ 200—250 de ani) făcute pe cale culturală, livrescă din limba latină literară şi din limbile occidentale de cultură (franceză, italiană, germană, engleză etc.).

2. Creaţiile lexicale interne făcute cu mijloacele proprii ale limbii române (derivarea şi compunerea) tot în ultimele două secole.

Cum spuneam, la baza acestei clasificări stau două criterii: vechimea cuvintelor şi etimologia, amândouă în strânsă legătură cu modul cum au apărut cuvintele în limbă (prin moştenire, prin împrumut mai vechi sau mai nou, făcut pe cale directă sau indirectă, prin derivare sau compunere). Toate aceste elemente trebuie avute în vedere pentru a stabili cărui fond lexical îi aparţine fiecare cuvânt.

Dar toate aceste elemente şi criterii nu sunt la îndemâna oricui. Ele necesită cunoştinţe de specialitate (de istorie a limbii române, de etimologie şi de lexicologie), fără de care încadrarea unui cuvânt într-unul din cele două fonduri nu este posibilă. Distincţia dintre cele două fonduri lexicale ale limbii române, prin care se motivează o serie de grafii sau rostiri diferite, a fost teoretizată de dl academician Emanuel Vasiliu în cartea *Fonologia limbii române,* Bucureşti, 1965 şi apoi în capitolul *Fonologia* (din manualul Universităţii din Bucureşti), sub coordonarea academicianului Ion Coteanu.

Limba română contemporană, voi. I, Bucureşti, 1974. în prima lucrare, *Fonologia limbii române,* p. 96, acad. Emanuel Vasiliu arată că „distincţia *cuvinte din vechiul fond - cuvinte neologice* este o distincţie savantă, filologică, pe care este sigur că vorbitorul obişnuit nu o face". Mai departe, comentând această distincţie, autorul *(Fonologia limbii române,* p. 96 şi următoarele) arată că pronunţarea veche, a cuvintelor din fondul vechi, se caracterizează prin prezenţa apendicelui asilabic *[j],* [u], [|] înaintea vocalelor din propria serie de localizare, în timp ce absenţa acestuia reprezintă inovaţia şi caracterizează cuvintele din fondul neologic. Se creează, aşadar, distincţia dintre cuvintele cu pronunţare conformă cu uzul fonetic românesc, pentru fondul vechi, şi cuvinte cu pronunţare conformă cu uzul fonetic străin, pentru fondul neologic. Prin generalizare, pronunţarea conformă cu modelul străin a devenit sinonimă cu pronunţarea literară, de unde s-a tras concluzia, evident falsă, că pronunţarea conformă cu uzul fonetic românesc ar fi neliterară.

Pentru vorbitorii obişnuiţi, care nu fac distincţia între cele două fonduri lexicale, există două uzuri lingvistice fundamentale, caracterizate prin generalizarea fie a uneia, fie a celeilalte norme de pronunţare:

1. *Rostirea în manieră populară* a cuvintelor ambelor fonduri lexicale, după modelul fondului vechi, anume cu apendice asilabic semiconsonantic înaintea vocalelor silabice din interiorul cuvintelor, când urmează după altă vocală silabică, şi de la început de cuvânt: *ajerodrom, ajeroport, aleje, pojet, jevoluya, jerou, jepocă,* întocmai ca *voie, cheie, prijetenije, iei, ieste* etc.

2. *Rostirea în manieră cultă* a cuvintelor ambelor fonduri, după modelul fondului neologic, anume cu hiat sau fără apendice asilabic: *albie, mie, vie, boer, Goe, Neagoe, Stroe, Goeşti, Negoeşti, Stroeşti, trebue, Grue, greer, Greereşti, ploae, Ploeşti, gae, Găeşti, Dae, Dăeşti, Lae, Nae, Năeni, Nicolae, Nicolăescu, Nicolăeşti, ea, el, este.,* întocmai ca *atenţie, intenţie, boem, poet, Noe, Zoe. creaţie, alee, idee, aed, epocă, erou* etc.

Caracterizându-se prin lipsa distincţiei între cele două fonduri, ambele uzuri, atât cel în manieră populară, cât şi cel în manieră cultă, sunt neliterare şi inadmisibile.

Există desigur şi un al treilea uz lingvistic fundamental, anume cu *pronunţarea cuvintelor fiecărui fond în maniera specifică: populară* pentru cuvintele vechi şi *cultă* pentru neologisme. Acest uz este caracteristic limbii literare, stilului îngrijit, academic al acesteia. Evident că în acest uz trebuie să se încadreze şi şcoala, învăţământul de toate gradele.

Uzul în manieră specifică poate deveni realitate, nu numai un deziderat, pentru toţi cei care ajung să înţeleagă şi să facă distincţia între cele două fonduri lexicale, prin studiu, prin cultură, prin folosirea frecventă a dicţionarelor şi îndreptarelor ortografice şi ortoepice, mai ales pentru pronunţare, atunci când informaţia ortoepică este completă (cu transcriere fonetică, accent şi silabaţie), aşa cum, pentru prima dată, este cazul DOOMS-ului.

Pentru încadrarea cuvintelor într-unul din cele două fonduri lexicale, în afara cunoştinţelor de specialitate în legătură cu vechimea şi originea lor, mai există şi alte mijloace şi metode, care sunt la îndemâna nespecialiştilor, a elevilor şi studenţilor etc. Printre acestea pot fi enumerate următoarele:

1. Analiza cuvântului din punctul de vedere al căii prin care a fost achiziți onat: din familie, de acasă sau pe cale livrească (carte, presă, radio, film, televiziune, şcoală etc.).

Din acest punct de vedere, este evident că orice om cunoaşte de acasă, din perioada preşcolară, cuvinte ca *mamă, tată, frate, lapte, pâine, apă, soare, zi, noapte, timp. iarnă, toamnă, câine, bou, oaie, ochi, dinte, frunte, mână, limbă* etc., pentru că sunt foarte frecvente, foarte vechi şi exprimă noțiuni de bază ale vieții. Dar corespondentele neologice ale acestor cuvinte vechi, sub formă de derivate, nu pot fi cunoscute de acasă, de la părinți şi bunici, ci din carte, în cursul şcolii, prin lecturi şi prin mijloacele audio-video: *matern(ă), patern(ă), fraternitate), lactat(e), panificație, acvatic, solar, diurn(ă), nocturn(ă), temporar, hibernal, autumnal, canin, bovin, ovin, ocular, dentar, frontal, manual, lingual.* Rezultă că în fața oricărui cuvânt nou, chiar dacă acesta este sau pare cunoscut, trebuie să ne întrebăm dacă ştim sau nu acest cuvânt de acasă, dacă l-am ştiut înainte de a merge la şcoală sau, şi mai sigur, dacă l-au ştiut părinții, bunicii şi străbunicii noştri, dintre care unii au învățat carte mai puțină sau n-au învățat deloc.

Atunci ne vom da seama că moşii şi strămoşii noştri n-au cunoscut asemenea suvinte noi şi vom trage concluzia că acestea sunt neologisme, pe care noi le ştim sau le învățăm la şcoală, pe cale livrescă;

2. Analiza cuvântului din punctul de vedere al originii lui.

Aceasta stă la îndemâna tuturor celor care la şcoală au învățat sau învață limbi itrăine (latină, franceză, italiană, germană, engleză etc.).

Din acest punct de vedere, limbile care oferă cele mai mari posibilități de recu-loaştere şi de înțelegere a neologismelor sunt, în primul rând, franceza, apoi latina şi, n ultimul timp din ce în ce mai mult, engleza.

Aşa, de pildă, toate neologismele de mai sus (de la punctul l) sunt romanice, adică ranțuzeşti, italieneşti şi latineşti literare (în timp ce toate cuvintele vechi corespunză-sare sunt moştenite din latina populară).

Fiind limbă romanică, limba română a manifestat o adevărată predilecție pentru eologismele romanice (latineşti literare, italieneşti şi, în primul rând, franțuzeşti).

Prin intermediul acestora, limba română şi-a consolidat caracterul său romanic, ngviştii vorbind de „invazia" neologismelor latino-romanice, care au contribuit la •elatinizarea" sau „reromanizarea" limbii române, Ia „occidentalizarea" ei romanică f. Al. Niculescu, *Individualitatea limbii române între limbile romanice,* voi. II, *ontribuții socio-culturale,* Bucureşti, 1978). Rezultă indubitabil de aici că, pentru noi 'mânii, studiul limbilor latină şi franceză este mult mai important decât acela al icăror altor limbi străine. Cine foloseşte dicționarul de neologisme (D.N. - 3, jcureşti, 1978, de Florin Marcu şi Constantin Mâneca) poate constata că, din cele Toximativ 50.000 de cuvinte, imensa majoritate sunt latino-romanice, în special mțuzeşti, că pagini întregi la rând cuprind neologisme exclusiv de origine franceză

în acest caz, cine a învățat sau învață la şcoală franceza şi latina recunoaşte şi elege cu uşurință cele mai multe dintre neologismele limbii române. Fără cunoştințe neinice de latină şi franceză, însăşi cunoaşterea limbii române este imperfectă şi 'uficientă, fiindcă individului respectiv îi rămâne străin importantul fond neologic al ibii noastre, ceea ce devine un obstacol aproape insurmontabil pentru un intelectual.

Acesta rămâne aproape la nivelul scăzut al oamenilor cu un vocabular sărac, redus, in general, la fondul lexical vechi, la care nu se adaugă decât o mică parte din fondul neologic, atât de bogat al limbii române.

3. în ultimă instanță, apartenența unui cuvânt la fondul neologic se poate afla sau verifica prin includerea lui în *Dicționarul de neologisme.*

Dacă termenul în cauză este inserat în acest dicționar, cuvântul este neologism; dacă nu, el aparține fondului vechi.

Cunoscând toate cele de mai sus, orice om care învață şi ştie carte ajunge să poată fie şi intuitiv, distinge cuvintele vechi de neologisme, în acest caz, se pune întrebarea în legătură cu utilitatea distincției în discuție. De ce avem nevoie să facem această distincție? Ce importanță are deosebirea dintre neologisme şi cuvintele vechi? Răspunsul stă mai întâi în însăşi existența distincției în plan lexical, în faptul că, spre exemplu, unele dintre neologisme au un corespondent noțional în fondul vechi, cu care constituie perechi sinonimice, de tipul: *cupru / aramă, celibatar / burlac, onestitate / cinste, seism / cutremur, tensiune / încordare, viciu / năravi, etern / veşnic, lizibil / citeț, nega / tăgădui, oxida / rugini* etc.

Pe de altă parte, din punct de vedere ortoepic şi ortografic, ceea ce interesează discuția de față, cele două fonduri lexicale şi-au constituit reguli aparte, atât în ceea ce priveşte pronunțarea, cât şi scrierea (ortografia). Din ambele puncte de vedere avem a face cu două stadii de limbă distincte, cu norme interne şi reguli specifice, care sunt generatoare de dificultăți, mai ales în ceea ce priveşte pronunțarea, dar şi în privința scrierii.

Astfel, din punctul de vedere al rostirii, cuvintele celor două fonduri se deosebesc net în ceea ce priveşte existența sau inexistența *hiatului,* în sensul că acest fenomen fonetic (nu grafic) caracterizează numai neologismele, care, de regulă se pronunță cu hiat în limba română. De asemenea, ele se deosebesc şi în ceea ce priveşte rostirea, ba chiar şi scrierea vocalelor silabice inițiale, mai ales a vocalei *e,* de la începutul cuvintelor, în sensul că, spre exemplu, toate sau aproape toate cuvintele care încep cu litera *e* sunt neologisme, în timp ce cuvintele din fondul vechi nu se rostesc de regulă cu *e* silabic inițial, ci cu diftongul [ie], chiar şi atunci când unele, puține (pronumele personale *eu, el, ea, ei, ele* şi formele verbale *e, este, eram, erai, era, erați, erau)* se scriu, din motive etimologice şi de păstrare a tradiției, cu *e* inițial.

Aşadar, din punct de vedere ortoepic, deosebirile dintre cuvintele celor două fonduri ating vocalismul, atât la începutul cuvântului, cât şi în interiorul lui, între două silabe consecutive, când prima se termină în vocală silabică, iar a doua începe tot cu sunete vocalice.

Pentru poziția de la începutul cuvântului, constatăm că inițiala vocalică este fie o vocală silabică, singură sau făcând parte dintr-un diftong descendent *(acolo, august, epocă, odaie, oină, ureche, uita},* fie o vocală asilabică, în situația de element asilabic al unui diftong ascendent *(ea* [ja], *iarnă, ieşi, iubi, oaie* [uaje]).

în această poziție, cuvintele celor două fonduri se deosebesc numai când inițiala este o vocală din seria anterioară sau palatală, în sensul că aceasta este *e* (silabic) în fondul neologic *(elev, epocă, examen),* dar *i* (asilabic) în fondul vechi *(ied, iepure, ierta, ieşi).*

um interiorul cuvântului, cele două fonduri se deosebesc în ceea ce Tiveşte *hiatul,* în sensul că acesta nu apare în cuvintele fondului vechi. Una dintre articularităţile cele mai caracteristice ale sistemului fonetic indigen al limtm este, um spunea Sextil Puşcariu, absenţa „cacofoniei hiatului", adică „tendinţa ce se poate bserva din cele mai vechi timpuri de a nu suferi bucuros două vocale învecinate cu aracterul lor silabic" *(Limba română,* II, *Rostirea,* Bucureşti, 1959, p. 418). Hiatul ste, aşadar, pentru sistemul fonetic indigen românesc, nu numai o rostire greoaie, cu auză, dar şi o pronunţare urâtă, cacofonică şi, drept urmare, limba noastră manifestă adevărată predilecţie pentru diftongii care urmează după o vocală silabică: [bâ-je]. eme-iej, [rî -ie], [vo-Je], [kii-je], [âşKi-je], [kopi-ji], [plo-yâ], [ro-yă], [do-yă], jâ-yură], [fi-yul], [o-yînd], [mi-yâră], [acu-yâ] sau [lu-yâ], [înşe-yâ] etc.

La exemplele de mai sus, cu vocală silabică plus diftong, care se încadrează în jgula generală a fondului lexical vechi, caracterizat prin absenţa hiatului, dna Mioara vram adaugă şi câteva „neologisme care se pronunţă şi se scriu corect cu *ie,* în mformitate cu etimonul respectiv [...]: *caiet, maiestate* (şi *maiestuos, lezmaiestate,* ir *maestoso,* ca italienism, în terminologia muzicală), *maieutică, proiect, statuie, aiect(şi traiectorie)". (Ortografiepentru toţi,* p. 18.)

Există încă multe alte categorii de neologisme care se încadrează în regula generală fondului vechi şi, dintre acestea, la pagina următoare, 19, dna Avram a menţionat ivinte şi forme ca: *atribuie, bruiez, deraiez, remaiază, restituie, nituiesc, revizuiesc, htuiesc, zeţuiesc, constituie, contribuie, -poietic, -poiază,* ultimele două ca elemente cundare de compunere.

Dar toate acestea, motivate fie etimologic, fie morfologic şi derivativ, nu contrazic jula, aş zice, legea, conform căreia nu există hiat în cuvintele fondului vechi, acesta racterizând exclusiv neologismele şi, cum se vede, nici măcar pe toate acestea. Aici impune o discuţie în legătură cu conţinutul noţiunii de *hiat.*

Din citatul de mai sus reprodus după Puşcariu, s-a văzut că hiat înseamnă ..două cale învecinate, cu caracterul lor silabic", adică vocală silabică plus vocală silabică. atul este aşadar un fenomen al limbii vorbite (un fenomen fonetic), nu al limbii •ise. Este o chestiune de ortoepie, nu de ortografie. Unii autori şi, printre aceştia, ar autorităţi academice, au fost induşi în eroare de forma scrisă a cuvintelor (ca şi id aceasta ar fi egală cu cea rostită) şi au vorbit despre un aşa-numit *hiat grafic* zi Flora Şuteu şi Elisabeta Şoşa, *Dicţionar ortografic al limbii române,* Bucureşti, ? 3, p. 273 - 274). Este evident că un „hiat grafic" nu există şi nu poate exista pentru tivele deja expuse. Un cuvânt ca *vie* (subst. şi adj.) nu conţine hiatul *i-e,* fiindcă stea sunt litere, nu sunete. Ortoepia acestui cuvânt este [viie], cu vocală silabică s diftong, nu cu vocală silabică plus altă vocală silabică. Autoarele dau corect iscrierea fonetică ([vije]), de unde ar fi rezultat că nu avem a face cu un hiat. dar ificarea de hiat („hiat grafic"), în loc să aibă în vedere rostirea, porneşte, eronat, de forma scrisă. Eroarea apare şi în *Ortografie pentru toţi* a doamnei Avram, care beşte de hiatul [i-a] atât în neologisme ca *diabet, liană, siamez,* cât şi în cuvinte din dul vechi precum *dania, bucuria, jian* (p. 25).

Eroarea apare, mai ales, într-o carte recentă, intituiată impropriu *Gramatica ^umentală. Orto silaba, silabaţie, despărţire în silabe, triftong, hiat,* de Şt. M. :a. Editura „Festina", Bucureşti, 1995, carte în care, la p. 4, pentru a da credibiii-

ţaţe numeroaselor aserţiuni inexacte şi incorecte, se spune că „lucrarea este avizată de Comisia de limbă şi literatură română din Ministerul învăţământului".

în această carte, pe lângă un inutil cvasidicţionar de cuvinte cu hiat, p.165-238, în care se fac afirmaţii „avizate" că, în cuvinte ca *adia (-di-a), afemeiat (-me-iat), albier (-bi-er), apropia (-pi-a), ardeia (-de-ia), aşchie (-chi-e)* etc., (p. 165-l69), ar fi hiat, există, la p. 11, şi teoretizarea acestor greşeli „avizate", după care ele s-ar încadra în hiatul aşa-numit aparent: „una dintre cele două vocale este, de fapt, semivocală: *spo-ia-lă (ia : i* = semivocală; *a* = *\oca\a); fo-ioa-se* (ioa: = / = semivocală; *o* = semivocală; *a* = vocală); *în-do-iel-nic* (iei: / = semivocală; *e* = vocală etc.)".

în sfârşit, ea apare şi în lucrările academice. Astfel, ca să le citãm pe cele mai cente, ÎOOP-4 (Bucureşti, 1983), exemplifică, la hiatul [i-e], cuvinte ca *familie, istorie, vie,* iar la hiatul [i-a] amestecă, din nou, cuvintele celor două fonduri, oferind exemple de cuvinte ca *familia, istoria, rochia, via* (p. 8). Greşelile sunt repetate în ultima jitie, a V-a, a *îndreptarului* (Bucureşti, 1995), p. 14, §30 şi 31.

Două chestiuni sunt imputabile lucrărilor mai sus citate:

1. că în calificarea hiatului pornesc de la forma scrisă a cuvintelor, în loc de forma vorbită, că, adică, hiatul este văzut ca fenomen grafic, nu fonetic,

2. că nu separă cuvintele celor două fonduri, care se disting tocmai din punctul de vedere al existenţei sau inexistenţei hiatului.

O dată rezolvate aceste două probleme (că hiatul este un fenomen exclusiv fonetic, nu grafic şi că el apare numai în unele neologisme), urmează să vedem în continuare când şi pe ce căi a apărut acest fenomen în limba română. Fiind prezent numai în unele neologisme, hiatul este relativ recent (în raport cu alte fenomene, care sunt mai vechi sau foarte vechi) şi a apărut o dată cu primele neologisme care au fost împrumutate din franceză, latina literară etc., şi care aveau vocale în hiat, de tipul:

- *aorist, aortă* (cu hiatul *a-d)*
- *aed, aerian, aerodrom, aeroport, aerosol* (cu hiatul *a-e);*
- *real, realitate, ideal, agreabil, maleabil, beatitudine, (con)doleanţă, (bacalaureat, cereale, impermeabil* (cu hiatul *e-a);*
- *alee, idee, licee, agreez, creez* (cu hiatul *e-e);*
- *ateism, seism* (cu hiatul *e-f);*
- *eolian, geografic, teologie, Teodor* (cu hiatul *e-o);*

-poem, poet, poezie (cu hiatul *o-e);*

- *coabita, coagula, coaliţie, coautor* (cu hiatul *o-a);*

— *coopera, coordona, zoologie* (cu hiatul *o-o)*

-albuminoid, elipsoidal, mongoloid (cu hiatul *o-i).*

Pronunţarea corectă a cuvintelor de mai sus (şi a altora de acest fel) este aşadar cu hiaturile respective, ca în limbile din care au fost împrumutate, dar, cum hiatul este străin sistemului fonetic indigen, rostirea cu pauză pare dezarticuiată vorbitorului român obişnuit şi, acolo unde este posibil, acesta nu pronunţă separat cele două vocale silabice, ci caută să evite hiatul fie prin intercalarea unui sunet asilabic între cele două vocale, de fapt în a doua silabă, în scopul articulării mai comode, cu rol de legătură între cele două vocale silabice ([aierijan], [aieroport], [aleje], [ideje], [agresez], [kreiez], [poj[et] etc.), fie prin sinereza hiatului, adică prin transformarea vocalei silabice mai închise (cu apertură mai mică) în vocala asilabică corespunzătoare ([realitate], [beatitudine], [condolşanţă],

[ideal], [bakalaureat], [cereale], [kyabitâ]), fie prin contopirea într-un singur sunet a vocalelor silabice *e şi o* ([tologije], [todor]), fie, în sfârşit, prin reducerea pur şi simplu, a uneia dintre cele două vocale silabice, când în ambele silabe este acelaşi timbru vocalic '[koperâ], [kordonâ], [zologiie]) etc.

Toate aceste tipuri de pronunţare sunt rostiri în manieră populară, inadmisibile ortoepic, dar posibile şi din cauza ambiguităţii ortografiei, care reprezintă cu aceeaşi iteră atât sunete silabice, cât şi asilabice.

Aceeaşi cauză se află şi la originea indistincţiei caracterului mono - sau bisilabic al mor secvenţe vocalice, în funcţie de fondul lexical căruia îi-aparţin: secvenţa *ie* (în *biet* ;i *bielă, fier şi fief, miere* şi *premiere),* secvenţa *ea* (în *deal* şi *ideal, rea* şi *realitate, beat ,\ beatitudine).*

în perechile lexicale de mai sus, primul termen al perechii face parte din fondul vechi i secvenţele ***ie*** şi ***ea*** constituie diftongii [je] şi [ea], cel de al doilea este neologism şi uprinde hiaturile [i-e] şi [e-a] sau, eventual, secvenţele sonore bisilabice [i-je] şi [e-ga]. "ot astfel, în perechea *boier* şi *boem,* atât scrierea, cât şi pronunţarea secvenţelor ocalice interconsonantice diferă după cum termenul *boier,* din fondul vechi, conţine ecvenţa vocală silabică plus diftong, în timp ce perechea sa neologică *boem* prezintă iatul [o-e] şi se scrie ca atare. Acestea sunt scrierea şi pronunţarea în manieră specifică, .oştirea fbojem], care se aude frecvent, reprezintă maniera populară de pronunţare, în mp ce pronunţarea [boer], care va fi existat, ca oralizare a formei scrise, reprezintă laniera cultă, o rostire hiperliterară.

Asemenea perechi, cu diftongul [je] sau secvenţa bisilabică [i-je], există şi în iteriorul fiecărui fond lexical. Astfel, în fondul vechi, *vierme* şi *vie* [vi-je] şi mai ales nograful *vier,* pronunţat cu diftong [vjer], când are sensul de „porc necastrat", şi isilabic [vi-jer], când înseamnă „viticultor sau paznic de vie". In fondul neologic, «venţa grafică ***ie*** este monosilabică [je] într-un cuvânt *ca piesă,* dar bisilabică [i-je] în *etate.*

In afară de sursa despre care a fost vorba mai sus, anume neologismele conţinând at în limba de origine, situaţiile de hiat s-au înmulţit în limba română, de data aceasta •teren românesc, prin fenomenul fonetic cunoscut sub numele de diereză. Este vorba •desfacerea diftongilor franţuzeşti, din neologismele de origine franceză, în două abe, prin transformarea semiconsoanelor în vocale silabice, cum se va vedea în cele ce mează: „Le franţais possede Ies 3 semivoyelles:

D] = *yod, dansyeuse, yeux, yole, lieu, meunier, hier* etc.

[H] = *ue,* dans *huile, huit, lui, buis, nuir, suivre* etc.

[w] = *oue,* dans *oui, onest, ouaste, cambouis, Baudouin* et *ou* dans l'onomatopee *aou* [mjaw]" (Pierre Fouche, *Trăite deprononciationfranc.aise,* Paris, 1969, p. XXX).

Cele 3 „semivocale", care, în alte lucrări, sunt numite, mai adecvat, semiconsoane, nt prezentate, în acelaşi tratat al lui Fouche (p. XXXV), astfel:

„Le [j] peut etre represente par un /, un /ou un *y* suivis de voyelle autre que *e* muet",

„Le [H] est represente par le signe *u* suivi de voyelle autre que *e* muet",

„Le [w] est represente par la groupe *ou* suivi de voyelle autre que *e* muet".

Dicţionarele franţuzeşti de pronunţare folosesc termenul semiconsoană:

„Leş voyelles ecrites /, /, *y, ou, u* et suivies, dans l'ecriture, d'une voyelle autre que *e,* representent Ies semi-consonnes [j], [w] et [H], ainsi dans *creation* [kre-a-sjo], *lambes* [jâb(3)], *affectueux* [afek-ty<|>]. Nous notons toujours et uniquement cette pronociation oîi la premiere des deux voyelles est articullee comme semi-consonnes et ou Ies deux elements combines font pârtie d'une meme syllabe". (Leon Warnant, *Dictionnaire de la prononciation francaise,* Troisieme edition revue et corrigee, Gembloux, 1968, p. XV);

„Leş voyelles /, *u, ou,* suivies d'une voyelle, se prononcent [j], [H], [w] (ex.: *pied* [pje]), sauf quand elles sont precedees d'un groupe liquide (consonnes + [R] ou [1]. Mais en poesie on peut toujours faire la dierese (ex.: «Leş *violons* [vijolo] melaient leur rire aux chants des flutes» [Verlaine]". (Paul Robert, *Dictionnaire alphabetique et analogique de la langue francaise,* Paris, 1978, p. XXIII).

Aşadar, ortoepia franţuzească cere rostirea într-o singură silabă, deci cu diftong ascendent al cărui element asilabic îl constituie semiconsoanele [j], [H], sau [w], ori de câte ori vocalele /, *u, ou* sunt urmate de alte vocale, afară de *e* mut, cu excepţia poeziei şi a situaţiei când sunt precedate de grupurile consonantice din care cea de a doua consoană este *r* sau / : *action* [aksjo], *aerien-ienne* [aeRjs-jen], *alienation* [aljenasjo], *alliance* [aljăs], *dialectal* fdjalektal], *social* [sosjal], *violence* [vjolăs], *violet, ette* [vjole, st], *actualite* [aktnalite], *actuel, elle* [aktnel], *acuite* [aknite], *ambiguîte* [ăbignite], *adequat, aţe* [adekwa, at], *silhouette* [silwst] (Transcrierea fonetică după Paul Robert, *Dictionnaire alphabetique et analogique de la langue franc aise,* Paris, 1992, s.v.).

Pentru cazul când vocalele /, *u, ou* rămân silabice, fiind urmate de alte vocale şi fiind precedate de grupuri lichide (consoană plus *r* sau *l),* exemplele şi transcrierea sunt luate după Andre Martinet, Henriette Walter, *Dictionnaire de la prononciation franc, aise dans son usage reel,* Paris, 1973: *bimestriel, elle* [bimsstrijsl], *brio* [brijo], *cabriolet* [kabrijole], *crier* [krije], *crieur* [krijcer], *ebriete* [ebrijete], *biblio-* [biblijo], *fabliau* [fablijo] etc.

în aceste din urmă exemple se observă nu numai diereza diftongului, chiar în limba franceză, prin transformarea semiconsoanei în vocală silabică, rezultând o situaţie tipică de hiat, ci şi intercalarea între cele două elemente ale hiatului a unei semiconsoaney (= *j,* din transcrierea fonetică românească), aceasta depinzând, în limba franceză, de timbrul primei vocale silabice a hiatului, care este /, chiar şi atunci când cel de al doilea element al hiatului are alt timbru decât cel palatal: [brijo], [biblijo], [fablijo].

Fenomenul dierezei diftongului franţuzesc s-a petrecut şi în limba română, dar în toate situaţiile, nu numai când diftongul franţuzesc era precedat de un grup consonantic lichid: [akţi-une], [ali-anţă], [di-alektal], [soci-al], [vi-olenţă], [vi-olet], [aktu-alitate], [aku-itate], [ambigu-itate], [silu-etă] etc.

Aşadar, comparativ cu limba franceză, unde există hiaturi ca cele exemplificate mai sus, româna are, pe lângă aceleaşi hiaturi, împrumutate o dată cu cuvintele care le conţin, încă o categorie de hiaturi, anume cele create pe teren românesc prin diereza diftongilor franţuzeşti, latineşti şi greceşti. Cum au apărut hiaturile prin diereza acestor diftongi, cum se pronunţă în limba română aceste hiaturi, urmează să vedem în continuare, într-un capitol special, „Vocalele în hiat" (§16).

§13. Corespondența dintre litere şi sunete

A. *Literele alfabetului limbii rămâne şi sunetele corespunzătoare*

Nr. crt.	S u	Sunetele corespun-zătoare	CONDIȚII	EXEMPLE
0	1	2	3	*4*
1	a	L W	1 / precedată de consoană, în interiorul şi la sfârşitul cuvintelor	*carie, halva*
			2 / în diftongi, indiferent de poziție	*iar. ai, au. oaie, avea*
			3 / la început de cu\ ânt	*acela, albie, acorda*
			4 / la început de silabă, precedată de vocale silabice. cu care formea/ă hiat. numai în neologisme	*coalifie coautor, crea, croat ideal, real*
		ÎL |ia|	la început de silabă, precedată de i silabic, în cuvinte din vechiul fond şi, prin analogie, în neologisme comune şi nume proprii	*albia. ştia. via* fviiaj, *audia, poezia* [poezija], *Mana, Cîabiana* [GabiianaJ, *Liliana, Mariana*
		III. leal	la început de silabă, precedată de *e* silabic, în neologisme	*agrea, crea, liceal, licean, coreean, hen ulean, mediteranean* [-negan]
		IV. luaj	la început de silabă, precedată de *u* silabic, în cuvinte din vechiul fond şi. prin analogie, în neologisme	*lua* (luya), *continua evolua, situație, vizual* '[vi/uyal]
2	I	l.[ă|	1 / precedată de consoană, în interiorul şi la sfârşitul cuvintelor	*mămica, tată vitamină*
			2 / la început de cuvânt	*ăla. ăsta*
			3 / în diftongi, indiferent dcpo/itie	*căi. odăi, tău, vouă*
			4 / la început de silabă, precedată de vocale silabice, cu care formea/ă hiat, numai în neologisme	*agreăm, creăm, continuăm*
		ii. fi«)	la început de silabă, precedată de vocale silabice, în cuvinte din vechiul fond şi în neologisme	*luăm* (Iiiiăm], *creăm.* (kreîăm], *continuăm* fkontinuîămj
		III. [yă]	la început de silabă, precedată de vocala silabică *u,* în cuvinte din vechiul fond şi în neologisme	*luăm* [luyăm]. *asiduă,* [asiduyă], *perpetuă* Iperpetuyă]
3	â	m	se foloseşte, poziționaI, în interiorul cuvintelor de orice fel. comune sau proprii, indiferent de originea lor	*blând. cânt. dânsul, creând, făcând, gât râu, român, sfânt, Bârlad Câmpina, Câmpulung, Râmnicu-! 'aicea, Târgu-Jiu, Cârlovu, Pârvan, Sârbu*
4	b	w	în orice context	
S	c	L (k)	1 / urmată de vocale, afară de *e, i*	*car către, câmp. corp. curte*
			2 1 la sfârşit de cuvânt	*ac, copac, urc*
			3 / urmată de consoane (de obicei sonante). cu excepția literei *h*	*clopot, crap*
		II. [K]	urmată de literele *h* + *e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*chem, chip, cheag, cheamă, chiar, chior, unchi Iunie]*
		III. [C| Uf])	urmată de literele *e, i* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*cer, cine, ceai, cioban, cinci, faci vraci /vrac]*
i	d	[d]	în orice context	

ш	I	2	3	4
7	e	Mei (silahic)	A / în cuvintele vechiului fond 1 / Ia început de cuvânt, în câteva interjecții şi substantive	*ei, ehei eparhie, episcop, epistat. erele, elene, evanghelie, evlavie*
			2 / în interiorul cuvintelor, între consoane	*alerg. cer. ger. chem. ghem*
			3 / în interiorul cuvintelor, după consoană, când este urmată de *o,* silabic în unele cuvinte, numai atunci când acestea sunt rostite în tempo lent	*deodată, deocamdată dată. deoparte, deopotrivă /de-o-po-lri-văj*
			4 / în interiorul cuvintelor, după consoană, când este urmată de *o* silabic sau de diftongul transcris *oa.* în unele cuvinte în care nu este admisă decât rostirea bisilabică a trigrafului *eoa*	*deochea, deosebi, deosebire, deoarece jde-ya-re-ce] deoache [de-yă-Ke]*

		5 / la sfârşitul cuvintelor, după consoană	*bade, face, merge, ridiche, veche*
		6 / în diftongi (ca vocală silabică)	*fier, leu. mei, lei*
		7 / în triftongi (ca al doilea element, ca vocală silabică)	*iei, miei, md)eu, (t) eu*
		B / In neologisme I / la începutul cuvintelor, înainte de consoană	*ecran elev, examina*
		2 / la începutul cuvintelor, urmată de vocalele silabice *o* sau *u*	*eolian, eozmă. eucalipt. eufemism [e-u-fe-misni]*
		3 / în interiorul cuvintelor, la început de silabă, când silaba precedentă se termină în vocală, cu excepţia lui *i*	*aer continue, feerie, reeditare, pueril, poe:ie* [poezi'ie]
		4 / în interiorul cuvintelor, între consoane	*catedră, celebru general, gherilă*
		5 / în interiorul cuvintelor, urmată de alte vocale silabice	*agreabil ideal, reumatism, ideologic, neologism teologie. Teodor /te-6-dor]*
		6 / în interiorul cuvintelor, în neologisme formate cu elementul de compunere grecesc *geo* - „pământ", unde *e* este literă ajutătoare şi vocală silabică	*geografie, geometrie geologie Ige-o-lo-gi-ie]*
		7 / în interiorul cuvintelor, în diftongi (ca element silabic)	*ateu. defileu, jubileu, atei. impiegat*
		8 / la sfârşitul cuvintelor, după consoană	*calitate, profunzime*
	li. Ie] (uşi Iubii-)	1 / numai precedată de consoană, numai urmată de vocala *a,* deci numai în diftongul [ga], în cuvinte comune şi nume proprii din vechiul fond	*deal, teamă, veac, vedea. Cosân:eana. Ileana. Rebreanu. Sadoveanu Leamna, Pleaşa. 1 eaca*
		2 / precedată de consoană şi urmată de vocala *a*. în adjectivele neologice feminine formate cu sufixul *-ească*	*inginerească, latinească, pitorească*
		3 / precedată de consoană şi urmată de vocala *a*. în formele verbale neologice de persoana a IlI-a sg. şi pi. indicativ prezent	4 *jeazâ. ^ 'Cedează. proiectează*
		4 / precedată de vocala silabică *e.* urmată de vocala «. în formele verbale neologice de pers. a IH-a sg. şi pi. indicativ prezent	*agreează, creează / k re- (tiză/* (Cf. DOOM,p XIII. care, netăcând diferenţa între cele două fonduri lexicale, crede ca ca din *-ează* se rosteşte (ia])
		5 / precedată de vocala silabică *e,* urmată de vocala *a,* în numele proprii geografice străine şi în derivatele româneşti de la acestea, formate cu sufixul monosilabic *-ean*	*Ca/deea. Coreea. Guineea, caldeean, coreean, egeean /e-ge-gdn/, guineean*
		6 / precedată de vocala silabică *e,* urmată de vocala *a,* în prenumele neologice feminine	*Andreea. Dorolheea. Hancleea, Salotneea fsa-lo-me-(a]*

"i [i] (asilabic) ajutătoare

IV. [je] (diftong)

La început de cuvânt sau de silabă, când este urmată de vocala «. numai în unele cuvinte din vechiul fond (pronume personale, pronume şi adjective demonstrative, locuţiuni adverbiale)

1 / la început de cuvânt, in pronumele personale

2 / la început de cuvânt, în formele de prezent şi imerfect ale verbului *a fi*

3 / în interiorul cuvintelor, la început de silabă, când silaba precedentă se termină în / silabic. în cuvintele vechiului fond şi. prin analogie, şi în neologisme

4 / la început de cuvânt, în unele antroponime şi toponime, care în nomenclatura oficială şi actele de identitate sunt scrise cu *e* iniţial

V. literă

5 / în inferiorul cuvintelor, la început de silabă, când silaba precedentă se termină în vocală silabică, în antroponime şi toponime, care în nomenclatura oficială sunt scrise cu *e*	[gj ([U), în cuvinte şi nume proprii (tară corespondent sonor) 2 / precedată de *litera g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de litera *o,* pentru a reprezenta africata prepalatală [gj ([g]), numai în unele antroponime, ca excepţie de la regula generală (fără corespondent sonor) 3 / precedată de litera *g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de diftongul transcris *oa.* pentru a reprezenta africata prepalatală [g] ([g]), în unele toponime, ca excepţie de la regula generală, litera ajutătoare oscilând între *e* şi / (iară corespondente sonore) 4 / precedată de grupurile de litere *eh, gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala «, când aceasta alternează cu *e.* pentru a reprezenta oclusivele palatale [K|, [gj (cu sau fără corespondent sonor)	*ea, aceea [aceia \, ceea ce* [ceia ce], *de aceea* *eu. el. ei, ele* [jele] *eşti, este, e* [ie], *eram, erai, era* [iera], *eram, eraţi, erau albie, mie, ştie, vie. alegorie, comedie poezie* [poezije] *Ebâncă, Epure, Erbiceanu. Eremia, Eşeanu, Epureni, Erbiceni, Eremieni. Eşanca. Ezeriş;* Excepţii: *Ecaterina, Elena, E/enescu, Eminescu. Enache, Ene. Enescu (rostite cu e iniţial)* *Gae, Găeşti, Goe. Goeşti. Guşoeni, Mateescu, Mateeşti, Mitroescu, Muereasca, Neagoe. Negoescu. Negoeşti. Nae, Nicolae. Nicolâescu, Oae, Ploae, Poenaru, Poenan, Rădoescit, Koescu. Stoenică, Stoeneşti, Stroe. Stroescu, Vaideeni* [vaidejenj] *ceai, ceas, tăcea, geam, geană, Ceahlău, Vâlcea*
1 / precedată de literele *c* sau *g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *a,* pentru a reprezenta consoanele africate ([C]),		*George* jgorge], *Georgescu* *Geormane / Giortnane, Georoc / Giorce* [gorok], *Georocel /' Giorocel, Georocuţa / Giorocufa, Geoagiu / Gioagiu* [gyagu] *cheamă /'chem, cheag / închega, gheată / ghete, gheaţă / îngheţa*
5 / precedată de grupul literal *gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o,* pentru a reprezenta oclusiva palatală [g], numai în unele antroponime. ca excepţie de la regula generală (fără corespondent sonor) Regula generală apare în DOOM. p. XIV:, „După eh, gh se scrie numai io, ioa (nu eo. eoa): *chior, chioşc, şchiop, ghiol, ghiotura; chioară, şchioapă, ghioagă;* de asemenea se scrie numai *cio, gio, cioa, gioa* în aceeaşi silabă (nu *ceo, geo, ceoa, geoa): ciorchine, giol, cioară, gioarsă'.*		*Gheorghe* [gorge], *Gheorghiu* [gorgiyu], *Gheorghieni* [gorgijeni], *Gheorghiţeni*

u	1	2	3	4
			6 1 precedată de literele *c. g,* pentru a reprezenta africatele prepalatale [c], [g], Ş'" urmată de litere consonantice (cu corespondent sonor)	*cegă, ceh, centru, geme, ger. gesticula*
			7 / precedată de literele *c, g + h.* pentru a reprezenta oclusivele palatale [K], [g], şi urmată de litere consonantice (cu corespondent sonor)	*chef, chema, chenzină, ghem, gheţar, gherilă*
			8 / precedată de litera g, pentru a reprezenta africata jrepalatală [g], şi urmată de vocala silabică *o,* alcătuind "mpreună elementul de compunere *geo-* „pământ" (cu corespondent sonor)	*geodezie, geologie, geometrie, geopolitică*

		VI. [6] (silabic)	1 / precedată de consoana *d* din prepoziția *de,* care intră "n compunerea unor adverbe, şi urmată de litera *c.* când grupul literal *eo* se pronunță monosilabic, numai în rostirea în tempo rapid, cele două sunete *e* şi *o* contopindu-se într-unul singur, vocala silabică mixtă [o], anterioară labializată. Observație : în tempo lent, rostirea acestor adverbe este cu grupul literar eo în două silabe: de-o (*de-yo).*	*deocamdată, deodată* dodată], *deoparte, deopotrivă [dd-po-tri-vă]*
			2 / precedată de grupul consonantic *vr* şi urmată de litera *o.* în adjectivul pronominal nehotărât *vreo.* singur şi când intră în compunerea unor adverbe	*vreo fvroj, vreodată vreodinioară*
			3 / precedată de consoana /, singură sau făcând parte, ca al doilea element, din grupurile consonantice *bl,* c/,/7, *pi* şi urmată de litera *o.* secvența rostindu-se numai monosilabic în această situație	*aoleo, leorcăi, leorpăi. bleoj, bleojdi, cleonț,fleoşc, pleosc, pleoscăi, pleoşti* [ploşti]
			4 / precedată de consoana / din adverbul *câte,* când intră în compunerea adverbului *câteodată,* şi urmată de litera^j	*câteodată ,, uneori"*
		VII. [o] 'asilabic)	precedată de consoana / sau de grupul consonantic *pi* şi urmată, în aceeaşi silabă, de digraful *oa.* trigraful *eoa* rostindu-se monosilabic, cu diftongul [ţja]	*leoarcă* [loarkă], *pleoapă* [pioapă]
		VIU. [ce] (vocală anterioară labială deschisă, specezească)	Apare în unele neologisme de origine franceză neadaptate, care îşi păstrează rostirea originară în mediile cultivate în care se folosesc cuvintele respective:	
			1 / în substantivele masculine de origine franceză, formate cu sufixul *-eur.* ortografiat în limba română prin:	
			a/-er	*boxer, jongler* [jonglor]
			b lor	*farsor, machior, masor* [masor]
			ci eur	*cozeur, dizeur, grimeur* [grimor]
			d / *eor*	*sufleor* [suflor]
			2 / în substantivele feminine de origine franceză, formate, cu sufixul *-euse,* ortografiate în limba română prin:	
			a / *-ează*	*machieză, maseză* [masoză]
			b / *-euză*	*dizeuză* [dizoză]
			3 / în substantivele feminine create în româneşte după model francez, prin moțiune, de la forma masculină cu sufixul franțuzesc *-eur,* la care s-a adăugat desinența -ă, rezultând sufixul *-ură,* ortografiat *-eură*	*grimeură* [grimoră]
			4 1 în unele substantive din domeniile tehnic şi ştiințific	*foehn* [fân], *loess* [lOs]
			5 / în adjective exprimând nume de culori	*bleu* [blo], *bleumarin* [blomarin]
			6/ în derivate de la numele *Pasteur*	*pasteuriza* [pastoriza] etc.
8	f	in	în orice context	

0	l	2	3	4
9	g	l. fel	1 / urmată de vocale, afara de *e, i*	*gara, găsi, gât, ogor, gură*
			2 1 urmată de consoane, mai ales sonantele /. *m. H, r.* dar şi câteva altele, cu excepția literei A	*glas. dogmă, gravitate, insigna, lingvistica*
			3 / la sfârşit de cuvânt	*crâng, drag, prag, belşug*
		H [«]	urmată de literele *h + e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare (cu sau tară corespondent sonor)	*ghem. ghinda, gheață,* [ga{ă] *ghiol, ghiul, junghi, unghi* [ung]
		III. [g] (Bl)	urmată de *e, i* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare (cu sau țâră corespondent sonor)	*ger. gingie, geam. gioarsa, fi-agi. mergi, giuvaier* fguvaier]
10	h	i.fh]	în orice poziție, în orice context, cu excepția contextelor *che, chi, ghe, ghi*	*haină, hrană. şah. monarhi*
		11. sunet -7£ro (literă ajutătoare)	1 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de literele ajutătoare *e, i,* pentru a reprezenta oclusivele palatale [k'], *[g],* în cuvinte şi în nume proprii, în fondul vechi şi în neologisme	*cheamă, cheag, chiar, chior, chiul, gheață, maghiar, ghiol, ghiul. Chiojdeanca. Gheorghe, chiuretă, chiuvetă*
			2 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de *e, i,* ca vocale silabice, pentru a reprezenta oclusivele palatale. [K], [g], în cuvinte şi în nume proprii	*chem. chin, ghem, ghinda. Chlriac. Chițu, Chirnogt. Ghergani. Ghindem*

			3 1 precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, Ia sfârşit de cuvânt, de /. ca literă ajutătoare pentru a reprezenta, consoanele oclusive palatale [K], [g]	*unghi, unghi, priveghi* [priveg], ochi [OK;], *unchi*
11	i	l.[i] (silabic)	1 / urmată sau precedată de consoană, la începutul, în interiorul şi la sfârşitul cuvintelor, precum şi la sfârşitul unor nume proprii	*intra, bine, citi, Alecsandri, Arghe:i. Ani. Flori, Gabi, Lili*
			2 / precedată de consoanele *r* sau /, tăcând parte dintr-un grup consonantic, la sfârşit de cuvânt, în pluralul nearticulat al unor substantive masculine şi al unor adjective	*aştri, codri, metri, miniştri, socri, multipli, albaştri, iluştri*
			3 / în pronumele şi adjectivele posesive masculine de persoanele I şi a Il-a (mai mulți posesori, mai multe obiecte posedate)	*noştri, voştri*
			4 / în formele verbale de persoana a Il-a singular indicativ şi conjunctiv prezent de la verbele a căror rădăcină se termină în grupuri consonantice cu ultima consoană *r* sau /	*afli. intri, sufli, umbli, umfli. urli*
			5 / la început de cuvânt, urmată de vocala *o.* în unele neologisme	*ioni. ioniza, ionosferă*
			6 / în diftongii şi triftongii omogeni palatali (ca element silabic)	*copii, fii* [fij], *copiii* [kopiii], (eu) *răsfoii* răsfoiii]
		II. [i] (asilabic sonor)	în diftongii şi triftongii cu [i] ca element asilabic. în cuvinte şi în nume proprii	*fiii* [fiii], (eu) *pustiii* [pustijii], *Boieriu, Olariu* [Olariu], *Ovidiu.* [Ovidiu]
		"'•[!][$] (asilabic şoplit)	1 / la sfârşit de cuvânt şi numai după consoană (inclusiv fricati vele prepalatale *ş, j).* cu excepția dentalelor *d, s* şi a velarelor *c, g* precum şi cu excepția africatelor prepalatale *â, g* şi a oclusivelor palatale *ic, g.* după care / a devenit literă ajutătoare	*plopi, slabi, pomi, bolnavi, zugravi, poveşti, brazi, săgeți, buni. boli. veri, uşi. cocoşi, griji, monarhi* [monarh!]
			2 / în cuvinte compuse cu *ort-*	*orice, oricui, oricând, oricum* [orlkum]

l / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de diftongul transcris ***oa.*** pentru a reprezenta africatele prepalatale [c) ([cj), [g] <[g|), în cuvinte din fondul vechi, în toponime şi antroponime (Iară corespondent sonor)

cioban, cioc, cioacă, cioară, ('io/pani, Oiosu. Gioseni, 'jioroc, fJioroceanu, iiormane, Giormănetinu, Oioagiu; Excepţii: *George, jt-orgescu*

2 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala silabică *u.* pentru a reprezenta africatele prepalatale [cj. *g*\. în cuvinte din fondul vechi, în toponime şi antroponime (fără corespondent sonor)

ciucure, ciudat, ciur. giubea. lulgiu. giuvaer. Ciungei, Ciupercem, Gmbega, Ciuleşti, Giurgiţa Giurgiu, Giurgmveanu

3 / precedată de *c, g.* la sfârşit de cuvânt pentru a repre zenta africatele prepalatale [c], [g], consoane care, prin. latura lor articulatorică, au absorbit fosta desinenţă de jlural la substantive şi adjective, şi de persoana a 1l-a singular la verbe, vocala /. mai întâi silabică, devenită, apoi asilabică şoptită şi, în stârşit, inclusă în consoana srepalatalâ precedentă (fără corespondent sonor)

urzici, vraci l\iac] ,joci, treci, covrigi, iobagi, dragi, întregi, mergi, strigi [strig]

Pecica [Pecka], *vecinie > veşnic, pacinic > paf/mc*

4 / precedată de litera c şi urmată de consoană pentru a reprezenta consoana atrieată prepalatală [c] ([c]), aceasta, integrându-se în silaba precedentă, în unele toponime şi în formele mai vechi ale unor cuvinte (fără corespondent sonor)

chiar, chiabur, ghiaur. maghiar, Chiajna [kajna]

5 l precedată de grupurile literale *eh. gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala», pentru a reprezenta oclusivele palatale [k|. [g], atunci când nu există forme alternante, în cuvinte din fondul vechi şi în toponime (fără corespondent sonor)

chior, chioară, şchiop, şchioapa, ghiol, ghioagăl. Ghioroc, Ghioroceanu, Ghioroiu, Chiojdeanca Excepţii: *Gheorgh?, Gheorghiu Gheorghieni*

6 / precedată de grupurile literale ***eh. gh*** şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de diftongul transcris ***oa.*** pentru a reprezenta oelusivele palatale [k], [g], în cuvinte comune, în toponime şi antroponime (fără corespondent sonor)

cinul, ghiul, ghiuden, ochiul, unchiul, junghiul, unghiul, ghiulea, ghmrghiuliu. Chiuzbaia, Ghiurche,

7 / precedată de grupurile literale ***eh. gh*** şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala silabică « pentru a reprezenta oclusiveie palatale |k], |g], în cuvinte şi în nume proprii din vechiul fond şi în unele neologisme adaptate (fără corespondent sonor)

perechi, ridichi, ochi, chiuretă, chiuvetă [kuvetă] *perechi, ridichi, ochi, unchi, junghi, priveghi, unghi*

8 / precedată de grupurile literale ***eh, gh.*** la sfârşit de cuvânt, pentru a reprezenta oelusivele palatale |k], [g], consoane care, prin natura lor articulatorică, au absorbii fosta vocală /'. mai întâi silabică. devenită apoi asilabică şoptită şi. în sfârşit, inclusă în consoana palatală prece dentă, pierzându-şi corespondentul sonor

cicoare, cinste, circ [cirkj, ginere, giraja

chindie, chiparos, ghindă, ghizdă Ighizdă]

9/ precedată de literele *c, g.* pentru a reprezenta africatele prepalatale [c], [g], şi urmată de litere consonantice (cu corespondent sonor)

[îl (silabic)

l O/precedată de literele *c, g + h.* pentru a reprezenta oclusivele palatale *[k],* [g], şi urmată de litere consonantice (cu corespondent sonor)

//, îmbătrâni, împărat, înger, doborî, hotărî, târî. urî, însurăţei, Intorsura

l / se foloseşte, poziţional, la începutul şi la sfârşitul cuvintelor de orice fel. comune sau proprii, indiferent de originea lor

			j	4
			2 / se foloseşte şi în interiorul cuvintelor derivate sau compuse când / iniţial ajunge medial	*neîmpăcat, reîncepe, preîntâmpina, deinmulţit alolinţelegător. bineînţeles*
13	j	L)J	în orice context	
14	k	I [k] (velar)	urmată de vocalele *a, o, u* sau de consoana sonantă *r.* în neologisme	*kaizer. kaki kalm, kantian, karate, koine. kurd, kriplon*
		II. [K] (palatal)	urmată de vocalele palatale *e, i* în neologisme	*kenian, keramit, kilogram kilometru*
15	l	[1]	în orice context	
16	m	[m]	în orice context	
17	n	[n]	în orice context	
18	o	I [o] (silabic)	1 / precedată de consoană, în interiorul şi la sfârşitul cuvântului	*vorbă, tot, moto, zero*
			2 / la început de cuvânt, urmată de consoană sau sem i consoană	*obraz, ochi. om, oi. ou*
			3 / la început de silabă, când urmează după o vocală silabică, cu care formează hiat, în neologisme	*adio, radio, neologism, geografie, zoologie, Teodor*
			4 / în diftongă (ca element silabic)	*nou, noi, Ion*
		II [uo] (diftong)	la început de silabă, când urmează după o vocală silabîcă cu care nu formează hiat. în cuvintele din vechiul fond şi, prin analogie, chiar în neologisme	*aoleo, deochea deosebi, deodată, deoparte, fior,* [fiyorj, *frăţior, aspecluos. zoologie*
		III [U] (asilabic)	1 / în diftongul [ua]. reprezentat prin diftongul *oa.* la început de cuvânt sau de silabă, precum şi după consoană	*oaie oameni, deoache, deoarece vioară, moară, roată, soare [suare]*
			1 1 în triftongul [uaj]. reprezentat prin trigraful *oai*	*leoaică* [leuajkă], *rusoaică* [rusyajkă]
			3 / în trigraful [iua], reprezentat prin trigraful ioa	*aripioară* [aripujară], *Ioana* [iyana]
)	P	[P]	în orice context,	
j	V	r. [k] (velar)	urmată de *u* + *a.* în neologisme	*quark, quasar, quattrecenlo*
		II [K] (palatal)	urmată de « + *e, i,* în neologisme şi nume proprii străine	*quechua, quipu quishny. Quito*
	r	W	în orice context	
	s	[sj	în orice context	
	S	M	în orice context	
	t	[ŧ]	în orice context	
	(	W	în orice context	
	u	I.[u| (silabic)	1 / precedată de consoană, în interiorul şi la sfârşitul cuvântului	*bun, cuc. drum, atu, tabu*
			2 / la început de cuvânt	*umed, unt, urc, uit*
			3 / la început de silabă, când urmează după o vocală silabică cu care formează hiat. în neologisme	*acţiune, afecţiune, chestiune, pasiune*
			4 / în diftongi (ca element silabic)	*iute. uit, continuu* [kontinuu] (vb şi *Adj), perpetuu, reziduu* [re/-iduy]
		H IUu] (diftong)	la început de silabă, când urmează după o vocală silabică cu care nu formează hiat, în cuvintele din vechiul fond şi. prin analogie, chiar şi în neologisme	*aur, băutură, bour* [botjurj, *căuta, hăuli, nour, taur, acţiune, chestiune, cauză, pauză, reuniune atutin. tabuuri*

ш	1	*2*	3	4
		III [y| (asilabic)	în diftongii ascendenţi şi descendenţi (ca element asilabic), în cuvintele din vechiul fond şi în neologisme	*două plouă, rouă, neaua, steaua, dau. ştiu, continuu* [kontmuy], *acuarelă, cuartet, cuaternar cuarţ*
27	*v*	[v]	în orice context	
28	*w*	I [v]	în cuvinte de origine străină sau în derivate de la cuvinte străine	*watt, wolfram.wagnerian*
		n M (asilabic)	în neologisme de origine engleză, mai ales din engleza americană	*western, whisky, week-end, cow-boy show*
29	*x*	I [ks]	1 / la început de cuvânt, în neologisme şi în nume proprii străine	*xenofil, xenofob, xerografie, xilofon, Xerxes*

			2 / la sfârşit de cuvânt, în neologisme şi în nume proprii de origine străină	*ax. box, codex, complex, lux, prefix, sufix, Felix*
			3 / în interiorul cuvântului, urmată de consoană surdă, uneori chiar şi sonoră (sonantă)	*excela, exclama, exfo/ia. exhaustiv, expansiv, exudal. extaz, exmatricula*
			4 / în interiorul cuvântului, între vocale, în neologisme şi în nume proprii de origine străină mai vechi sau mai noi	*axă. boxă. fixa. lexic laxă. Alexandru. Alexe, Maximilian, Roxana, Luxemburg Mexic Texas*
			5 / în interiorul cuvântului, între vocale, în unele neologisme de origine franceză care în limba-sursă încep cu *ex-, hexa-, sexa* - şi care în franţuzeşte se pronunţă cu [SW]	*exagera, execrabil exeget, exegeză, exigent, exigentă, exod. exogen, exorabil. exorbitant, exuberanţă, hexagon, hexametru, sexagenar*
		II. Igz]	1 / în interiorul cuvântului, în neologisme de origine franceză care în limba-sursă se pronunţă cu [gz] şi încep cuex-	*exact, exala exalta, examen, exantematic. exaspera, exemplifica, exemplu, exerciţiu, exersa, exil. exista, existenţă, exotic, exulta*
			2 / în interiorul cuvântului, în neologisme de origine franceză care în limba-sursă se pronunţă cu [ks]	*auxiliar, elixir*
30	*y*	l. [i] (silabic)	în unele neologisme	*hobby, ytrm*
		II [Ii (asilabic)	în unele neologisme şi nume proprii străine	*cow-boy yankeu, yoga, New York*
31	*z*	M	în orice context	

Observaţie

în acest tabel de corespondenţe, conceput pe baza şi după modelul tabelului din DOOM, intitulat *Corespondenţa dintre litere şi sunete* (p. X-XI1I din *Introducere),* Iar cu dezvoltările, completările şi corecturile necesare, nu am avut în vedere, ca şi în modelul din DOOM, pronunţările datorate coarticulării (mai ales pe cele datorate acomodării în ceea ce priveşte locul şi modul de articulare sau sonoritatea), precum:

1) sunete vocalice intermediare de tipul:

I. [â] (rezultat din *a* precedat, în aceeaşi silabă, de vocalele anterioare *i, e* sau de consoane palatale) din cuvinte ca *iarbă, iarnă, ceai, cheamă, gheaţă;*

II. [â] (rezultat din *a* precedat, în aceeaşi silabă, de vocalele posterioare *u, o* (u) din cuvinte ca *oaie, moară, acuarelă, cuarţ;*

III. [a'] rezultat din *a* precedat, în aceeaşi silabă, de vocala posterioară *o* (u) şi *s* o consoană palatală) din cuvinte ca *cioară, gioarsă, chioară, şchioapă, ghioagă;*

2) sunetele consonantice reprezentând, de pildă, diferite feluri de « (variante ale >nemului *n):*

1. [n] (nazală dentalâ) din cuvinte ca *lună, mână;* II. [m] (nazală labiodentală, urmată de consoanele/ v) din cuvinte ca *înfăţişa, ivăţa;*

III. [n] (nazală cu ocluzie incompletă, urmată de fricative şi lichide) din jvinte ca *înşira, înlătura, înroşi;*

IV. [rj] *(nazală velară,* urmată de *c, g)* din cuvinte ca *luncă, încuia, îngălbeni;*

3) sunetele consonantice fricative dentale *s, z* care se scriu înaintea sonantelor izale /w, «, în cuvinte în care norma ortografică, nesocotind pronunţarea generală leci şi pe cea cultivată), are în vedere exclusiv principiul etimologic, scrierea din nba-sursă, limba slavă, de exemplu, care, în treacăt fie zis, avea raţiunile ei, fiindcă, tru-un cuvânt ca *prazdniku,* litera şi sunetul *z* erau motivate de oclusiva dentală >noră *d* următoare, care însă a dispărut în limba română, rezultând secvenţa **z/i,** :eeaşi ca şi în cuvântul *năprasnic,* scris însă cu ***sn,*** fiindcă etimonul era *naprasmu.* i fel, în alte cuvinte:

I. *basm. basma, smalţ, smerenie, smântână, smoală, smulge (cu s), dar 'zmetic, cazma, cizmă, zmeu, zmeură (cu z)',*

II. *lesne, snop, plesni, trăsni (cu s), dar beznă, caznă (cu z).*

Rezultă că asemenea cuvinte nu pot fi scrise în limba română, conform normei, cât ştiind cum erau ele scrise în limba-sursă (slavă, turcă, maghiară). Ar fi fost, sigur, mult mai simplu să se fi renunţat Ia principiul etimologic în aceste cazuri, în voarea principiului fonetic, ştiut fiind că, datorită calităţii de sonoră a sonantei izale următoare, fricativa dentală precedentă este şi ea tot sonoră.

B. *Literele cu o singură valoare fonetică (monovalente)*

ir. -	a *S*	Sunetele corespun-zătoare	CONDIŢII	EXEMPLE
0	1	2	3	4
	â	...	Se foloseşte, poziţional, în interiorul cuvintelor de orice fel. comune sau proprii, indiferent de originea lor	*blând, cânt, dânsul creând, făcând, gât, râu, român. sfânt. Bârlad, Câmpina. Câmpulung, Râmnicu-\ 'aicea, Târgu-.Iiu, Cârlova. Pârvan, Pârvu. Sârbii*
	b	JbJ	In orice context	
	d	*M*	In orice context	
	f	in	In orice context	

0	1	*2*	3	4
5	*l*	PI (silabic)	1 / se foloseşte, poziţional. Ia începutul şi la sfârşitul cuvintelor de orice fel. comune sau proprii, indiferent de originea lor	*H. îmbătrâni, împărat, înger, doborî, hotărî, târî, uri, însurăfei. fntorsura*
			2 / se foloseşte şi în interiorul cuvintelor derivate sau compuse când / iniţial ajunge medial	*neîmpăcat, reîncepe, preîntâmpina, deînmulţit, • atolînţelegător. bineînţeles*
6	*i*	Iii	In orice context	
7	*l*	[11	In orice context	
8	*m*	[m]	In orice context	
9	*n*	ln|	In orice context	

10	*P*	Ipl	In orice context	
U	*r*	M	In orice context	
12	*s*	fsj	In orice context	
13	*S*	M	In orice context	
14	*t*	hi	In orice context	
15	*t*	IU	In orice context	
16	*v*	|vj	In orice context	
17	*z*	|z|	In orice context	

C. *Literele cu mai multe valori fonetice (polivalente)*

Nr. crt.	S £	Sunetele corespun-zătoare	CONDIȚII	EXEMPLE
0	\	2	3	4
I	a	L [a]	1 / precedată de consoană, în interiorul şi la sfârşitul cuvintelor	*carte, hat\a*
			2 / în diftongi, indiferent de poziție	*iar, ai. au, oaie. avea*
			3 / la început de cuvânt	*acela, albie, acorda*
			4 / la început de silabă, precedată de vocale silabice. cu care formează hiat. numai în neologisme	*coalifie, coautor, crea. croat, ideal, real*
		H. [hi]	la început de silabă, precedată de *i* silabic, în cuvinte din vechiul fond şi. prin analogie, în neologisme comune şi nume proprii	*albia. ştia. \'ia* [viia] *audia, poezia* Ipne/i'iaf, *Mana, Gabiana,* [Uahiiana] *Liliana. Mariana*
		m. tea]	la început de silabă, precedată de *e* silabic. în neologisme	*agrea. crea. liceal, licean, coreean, herculean. mediteranean [* -ne(e)an]
		IV. |ya |	la început de silabă, precedată de *u* silabic. în cuvinte din vechiul fond şi. prin analogie, în neologisme	*hia* jluyal, *continua, evolua, situație, vizual* [vizuual]
2	ă	Uă]	1 / precedată de consoană, în interiorul şi la stărşitul cuvintelor	*mămică, tată. vitamină*
			2 / la început de cuvânt	*ăla, ăsta*
			3 / în diftongi, indiferent de poziție	*căi. odăi, tău, vouă*

0	1	2		4
			4 / la început de silabă, precedată de	*agreăm, creăm continuăm*
		ŋ. [îă]	la început de silabă, precedată de vocale silabice, în cuvinte	*luăm* [luîăm). *creăm* [kreîăm], *continuăm*
		III. [uăj	la început de silabă, precedată de vocala silabică *u,* în cuvinte	*luăm* [luuăm], *asiduă* fasiduuă], *perpetuă*
1	c	I[k]	1 / urmată de vocale, afară de *e, i*	*car, către, câmp. corp. curte*
			2 1 la sfârşit de	*ac. capac, urc*
			3 / urmată de consoane (de	*clopot, crap*
		11. [K]	Urmată de literele *h* + *e, i,* ca vocale	*chem. chip. cheag [fag], cheamă chiar,*
		III. fc] (P I)	Urmată de literele *e, i,* ca vocale silabice sau ca litere	*cer. cine, ceai. cioban [coban], cinci, faci, vraci*
[	e	I. [e] (silabic)	A / In cuvintele vechiului fond 1 / la început de cuvânt, în câteva	*ei, chei. eparhie, episcop, epistat, erele, elerie, evangheie, evlavie*
			2 / în interiorul	*alerg, cer, ger. chem,*
			3 / în interiorul cuvintelor, după consoană, când este	*deodată, deocamdată, deoparte*

				4 / în interiorul cuvintelor, după consoană, când este urmată de *o* sau de	*deochea. deosebi, deosebire, deoarece*
				5 1 la sfârşitul cuvintelor, după	*bade, face, merge, ridiche, veghe*
				6 /în diftongi (ca	*fier, leu, mei, tei*
				7 / în triftongi (ca al doilea element, ca vocală silabică)	*iei. miei, mfi)eu. (i)eu*
				B / In neologisme 1 / la începutul	*ecran. elev. examina*
				2 / la începutul cuvintelor, urmată de	*eolian eozmă, eucalipt, eufemism*
				3 / în interiorul cuvintelor, la început	*continue, feerie, reeditare, pueril,*
				4 / în interiorul cuvintelor, între	*catedră, celebru, general, gherilă*
				5 / în interiorul cuvintelor, urmată de alte vocale	*agreabil, ideal, leumatism, ideologie, neologism, teologie.*
				6 / în interiorul cuvintelor, în neologisme formate cu elementul de	*geografie, geometrie, geologie*
				7 / în interiorul cuvintelor, în diftongi (ca element	*ateu, defileu, jubileu, atei, impiegat*
				8 / la sfârşitul	*calitate, profunzime*

	2	3	*4*
	II. [e] (asilabic)	1 / numai precedată de consoană, numai urmată de vocala *a,* deci numai în	*deal, teamă, veac, vedea. Cosânzeana. Ileana, Rebreanu, Sadoveanu. Leamna, Pleaşa, Veaca*
		2 1 precedată de consoană şi urmată de vocala *a.* în adjectivele neologice feminine formate cu	*inginerească, latinească, pitoreasca*
		3 / precedată de consoană şi urmată de vocala *a.* în formele verbale neologice de persoana a III-a sg. şi	*gravează, corectează, proiectează*
		4 / precedată de vocala silabică *e,* urmată de vocala a, în formele verbale neologice de pers. a IH-a sg. şi pi. indicativ prezent	*agreează, creează* (Cf. DOOM, p XIII care, nefăcând diferenţa între cele două fonduri lexicale, crede că *ea* din *-ează* se rosteşte [ia])
		5 / precedată de vocala silabică *e,* urmată de vocala a, în numele proprii geografice străine şi în derivatele româneşti de	*Caldeea. Coreea, Guineea, caldeean, coreean, egeean. [egeean]*
		6 / precedată de vocala silabică *e,* urmată de vocala a, în prenumele	*Andreea [andreşa], Doroteea. J-iaricleea, Sa/omeea*
	III. [i] (asilabic)	la început de cuvânt sau de silabă, când este urmată de vocala *a.* numai în unele cuvinte din vechiul fond (pronume	*ea, aceea* [aceia], *aceeaşi* [aceiaşi], *ceea ce* [ceia ce], *de aceea*
	IV. [ie] (diftong)	1 / la început de	*eu, el. ei. ele* [iele]
		2 / la început de cuvânt, în formele de prezent şi imperfect ale verbului *a fi*	*eştt. este, e* [ie] , *eram. erai, era* [iera]. *eram, eraţi, erau*
		3 / în interiorul cuvintelor, la început de silabă, când silaba precedentă se	*albie mie, tte, vie. alegorie, comedie, poezie* [poeziie]

			4 / la început de cuvânt, în unele antroponime şi toponime care în nomenclatura oficială şi în actele de identitate sunt scrise cu *e* iniția!	*Ebâncă. Epure, Erbiceanu, Eremia, Epureni, Erbiceni, Eremiem, Ezeris Excepții: Ecaterma, Elena. Elenescu, Eminescu, Enache.Ene, Enescu* (rostite cu e inițial)
			5 / în interiorul cuvintelor, la început de silabă, când silaba precedentă se termină în vocală silabică. în antroponime şi toponime care în nomenclatura oficială şi în actele de identitate, sunt scrise cu *e*	*Gae, Găeşti, Goe. Goeştt,, Mateescu, Mateeşti, Mitroescu, Muereasca, Neagoe, Negoescu, Negoeşti, Nae, Nicolae. Nicolăescu. Oae, Ploae, Poenaru.Poenart, Rădoescu, Roescu, Roeşti, Stoenică. Stoenesti, Stroe, Stroescu. Vaideeni* [Vaideieni]
0	1	2		4
		V. literă ajutătoare	1 / precedată de literele *c* sau *g* şi africate, prepalatale [c] ([£]). [g] ([g]), în	*ceai, ceas. tăcea, fugea, geam, geană, Ceahlău*
			2 / precedată de litera *g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o,* pentru a	*George* [gorge], *Georgescu*
			3 / precedată de litera *g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de diftongul transcris *oa,* pentru a	*Geormane* / *Giormane, Georoc / Gioroc* [gorok], *Georocel / Giorocel, Georocuța / Giorocuța, Geoagiu ' Gioagiu* [gyagu]
			4 / precedată de grupurile de litere *eh, gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de	*cheamă / chem, cheag/ închega, gheată / ghete, gheață /înghețа*
			5 / precedată de grupul literal *gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o,* pentru a reprezenta oclusiva palatală [g], numai în unele	*Gheorghe* [gorge], *Gheorghiu, Gheorghieni, Gheorghifeni*
			de asemenea se scrie numai *do, gio, cioa, gioa,* în aceeaşi	
			6 / precedată de literele *e, g.* pentru a reprezenta africatele	*cegă, ceh, centru, geme, ger, gesticula*
			7 / precedată de literele *c.g + h,* pentru a reprezenta	*chef, chema, chenzină, ghem, ghefar, gherilă*
			8 / precedată de litera *g,* pentru a reprezenta africata prepalatală [g], şi urmată de vocala	*geodezie, geografie, geologie, geometrie, geopolitică*
		VI. [oj (silabic)	1 / precedată de consoana *d* din prepoziția «te, care intră în compunerea unor adverbe, şi urmată de litera *o.* când grupul literal	*deocamdată, deodată,* [dodată] *deoparte, deopotrivă*

			2 / precedată de grupul consonantic w şi urmată de litera *o*. în adjectivul	*vreo, vreodată vreodinioară fvrodiniuară]*

2	3	4
	3 / precedată de consoana /. singură sau tăcând parte, ca al doilea element, din grupurile consonantice *hi, ci, fl, pi* şi	*aoleo, leorcăi. leorpăi, hleoj, bleojdi. cleonț, jleoşc. pleosc, pleoscăi. pleoşti* [pl<iştij
	4 / precedată de consoana / din adverbul *câte,* când intră în compunerea adverbului	*câteodată* "uneori
VIL [0] (asilabic)	Precedată de consoana / sau de grupul consonantic *pi* şi urmată, în aceeaşi silabă, de digrafil *ea*	*leoarcă* [Igarkă], *pleoapă* [pRiapăj
VIII. [oe] (vocală anterioară labilală deschisă specific franțu-zească)	Apare în unele neologisme de origine france/ă neadaptate, care îşi păstrează rostirea originară în mediile cultivate în care se folosesc cuvintele respective: 1 / în substantivele masculine de origine franceză, formate din sufixul *-eur,* ortografiat în limba română prin: a/ *-er* b /*-or*	*boxer, jongler* [jonglor] *farsor, machior, masor* jmasOr] *cozeur, dizeur, grimeur* [grimări *sufleor* [suflorl
	2 / în substantivele feminine de origine franceză, formate cu sufixul - *euse.* ortografiate în limba română prin: a / *-ză*	*machie:ă, maseză* [maseza] *dizeuză* (dizozăl
	3 / în substantivele feminine create în româneşte după model francez, prin moțiune, de la forma masculină	*grimeură* [grimoră]
	4 /în unele substantive din domeniile tehnic şi	*foehn* [fân], *loens* [las]
	5 / în adjective exprimând nume de culori	*bleu* [MO], *bleumarin* [blomarin]
	6/ în derivate de la numele	pasteuriza fpastfiriza]
g	Mg]	1/ urmată de vocale, afară	*gara. găsi. gât. ogor. gură*
		2 1 urmată de consoane, mai ales sonantele /, *m, n,*	*glas, dogma, gravitate, insignă, lingvistică*
		3 / la stârşit de cuvânt	*crâng, drag, prag. belşug*
	11. |gj	Urmată de literele *h* + *e, i.* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare (cu sau	*ghem. ghindă, gheată* [gata] *ghiol, ghiul, junghi, unghi* [ung]
	ui. [gl ([g])	Urmată de *e, i* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare (cu sau	*ger. gingie, geam, gioarsă, fragi, mergi, giuvaier* [guvaier]
h	i. [h]	în orice poziție, în orice context, cu excepția contextelor *che, chi, ghe, ghi*	*haină, hrană, şah, monarhi*

r		*f.*		4
		II. sunet -zero (literă ajutătoare)	I / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de literele ajutătoare *e, i.*	*cheamă, cheag, chiar, chior, chiul, gheață, maghiar, ghiol, ghiul, Chiojdeanca.*
			2 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de *e, i.* ca vocale silabice şi ca	*chem. chin. ghem, ghindă, Chiriac, Chițu. Chirnogi, Ghergani, Ghmdent*

			3 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, la sfârşit de cuvânt, de /, ca literă	*unghi, unghi, priveghi* [priveg], *ochi* [ok], *unchi*
	i	L [i] (silabic)	1 / urmată sau precedată de consoană, la	*intra, bine, cin, Alecsandri, ArgheziAni, Flori,*
			2 / precedată de consoanele r sau /. făcând parte dintr-un grup consonantic,	*aştri, codri, metri, miniştri, socri, multipli, albaştri, iluştri, negri, siniştri*
			3 / în pronumele şi adjectivele posesive masculine de	*noştri, voştri*
			4 / în formele verbale de persoana a Il-a singular indicativ şi	*afli, intri, sufli, umbli, umfli, urli*
			5 / Ia început de cuvânt, urmată de	*ioni, ioniza, ionosferă*
			6 / în diftongii şi triftongii omogeni	*copii, fii* [fij], *copiii* [kopiii],
		n. UJ (asilabic sonor)	în diftongii şi triftongii cu [i] ca element asilabic, în	*fiii* [fiii], *(eu) pustiii* [pustiiii], *Boieriu, Olarm* [Olarju],
		m. [i] t(p) (asilabic şoptit)	1 / la sfârşit de cuvânt şi numai după consoană (inclusiv fricativele prepalatale *ş, j*), cu	*plopi, slabi, pomi, bolnavi, zugravi, poveşti, brazi, săgeţi, buni. boli, veri, uşi, cocoşi, griji, monarhi* [monarh!]
			2	*orice, oricui, oricând, oricum*
		IV. literă ajutătoare	1 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de diftongul transcris *oa,* pentru a reprezenta africatele prepalatale	*cioban, cioc, cioacă, cioară. Ciolpani, Giosu, Gioseni, Gioroc, Gioroceanu, Giormane. Giormăneanu, Gioagiu* Excepţii:
			2 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala silabică «. pentru a reprezenta africatele prepalatale [c], [gi,	*ciucure, ciudat, ciur, giubea. giulgiu, giuvaer. Ciungei, Ciuperceni. Giubega. Giu/esri. Giurgiţa Giurgiu. Giurgiuveanu*

3 / precedată de *c, g,* la sfârşit de cuvânt, pentru a reprezenta africatele prepalatale [c]. [g|. consoane care, prin, natura lor articulatorică, au absorbit fosta desinenţă de plural la substantive şi adjective, şi de persoana a H-a. singular la verbe, vocala /, mai întâi silabică, devenită apoi asilabică şoptită şi. în sfârşit, inclusă în consoana prepalatală precedentă (fără corespondent sonor)

urzici, vraci [vrac], *joci, treci, covrigi, iobagi, dragi, întregi, mergi, strigi* [strig]

4 / precedată de litera *c* şi urmată de consoană pentru a reprezenta consoana africată prepalatală [c] ([c]), aceasta integrându-se în silaba precedentă, în unele toponime şi formele mai vechi ale unor cuvinte (fără corespondent sonor)

Petica |Pecka], *vecinie > veşnic, pacmic > paşnic*

5 / precedată de grupurile literale ***eh, gh*** şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala a, pentru a reprezenta oclusivele palatalc f k], -[g], atunci când nu există forme alternante, în cuvinte din fondul vechi şi în toponime (fără corespondent sonor)

chiar, chiabur, ghiaur, maghiar, Chiajna licajna]

(velar)	6 / precedată de grupurile literale ***eh, gh*** şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de diftongul transcris *oa,* pentru a reprezenta oclusivele palatale [k], [g], în cuvinte comune, în toponime şi antroponime (fără corespondent sonor)	*chior, chioară, şchiop, şchiopă, ghiol, ghioagă Ghioroc,Ghioroceami. Ghioroiu. Chiojdeanca* Excepţii: *Gheorghe, Gheorghiu, Gheorghieni*
II. [K] (palatal) Mo] (silabic)	7 / precedată de grupurile literale ***eh, gh*** şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala silabică w, pentru a reprezenta oclusivele palatale [k], [g], în cuvinte şi în nume proprii, din vechiul fond şi în unele neologisme adaptate (fără corespondent sonor)	*chiul, ghiul, ghiuden, ochiul, unchiul, junghiul, unghiul, ghiulea, ghiurghiuliu. Chiuzbaia, Ghiurche, perechi, ridichi, ochi. chiuretă, chiuvetă* [Kuvetă]
	8 / precedată de grupurile literale ***eh, gh,*** la sfârşit de cuvânt, pentru a reprezenta oclusivele palatale [k]. [g], consoane care, prin natura lor articulatorică, au absorbit fosta vocală i, mai întâi silabică, devenită apoi asilabică şoptită şi inclusă în consoana palatală precedentă, pierzându-şi corespondentul sonor	*unchi, junghi, priveghi, unghi [ung]*
	9 / precedată de literele c, g, pentru a reprezenta africatele prepalatale [c], [g], şi urmată de litere <u>consonantice (cu corespondent sonor)</u>	*cicoare, cinste, circ, ginere, giraja*
	IO/ precedată de literele *c, g + h,* pentru a reprezenta oclusivele palatale [k], [g], şi urmată de litere consonantice (cu corespondent sonor)	*chindie, chiparos, ghindă, ghizdă fgizdâ]*
	Urmată de vocalele *a, o, u* sau de consoana sonantă *r,* în neologisme	*kaizer, kaki, kaliu, kantian., koine. kurd, kripton, karate*
	Urmată de vocalele palatale *e, i* în neologisme	*kenian, keramit, kilogram, kilometru*
	1 / precedată de consoană, în interiorul şi la sfârşitul cuvântului	*vorbă, tot, moto, zero*
	2 / la început de cuvânt, urmată de consoană sau semi consoană	*obraz, ochi, om, oi, ou*

u	l	*i* \	3	4
			3 / la început de silabă, când urmează după o vocală silabică, cu care formează hiat, în neologisme	*adio, radio neologism, geografie, zoologie. Teodor*
			4 / în diftongi (ca element silabic)	*nou. noi. Ion*
		II. |uo] (diftong)	la început de silabă, când urmează după o vocală silabică cu care nu formează hiat. în cuvintele din vechiul fond şi, prin analogie, chiar în neologisme	*aoleo, deochea. deosebi, deodată, deoparte., fior, frăfior* [frăţiilor]. *aspectuos. zoologie*

		IU. (UJ (asilabic)	1 / în diftongul [ya]. reprezentat prin digraful *oa.* la început de cuvânt sau de silabă, precum şi după consoană	*oaie, oameni, deoache, deoarece, vioară, moară, roată, soare* [syare]
			2 / în triftongul [yaj], reprezentat prin trigraful *oui*	*leoaică* [leyaikăj, *rusoaică* [rusyaikă]
			3 1 în triftongul (jya]. reprezentat prin trigraftil *ioa*	*aripioară* [anpjyarăj. *Ioana* [iuanaj
0	q	L [k]	Urmată de « + *a.* în neologisme	*quark. qvasar, qualtrocento*
		U. [K] (palatal)	Urmată de *u + e, i,* în neologisme şi nume proprii străine	*quechua, quipu, quisling. Quito*
1	u	L {u] (silabic)	1 / precedată de consoană, în interiorul şi la sfârşitul cuvântului	*hun. cuc, drum, atu. tabu*
			2 / la început de cuvânt	*umed. unt. un. un*
			3 / la început de silabă, când urmează după o vocală silabică cu care formează hiat.în neologisme	*acţiune, afecţiune, chestiune, pasiune*
			4 / în diftongi (ca element silabic)	*iute, uit, continuu* [knntinuu) (vb. şi adj A *perpetuu.reziduu* [reziduu]
		II. [yu] (diftong)	la început de silabă, când urinează după o vocală silabică cu care nu formea/ă hiat, în cuvintele din vechiul fond şi. prin analogie, chiar şi în neologisme	*aur. băutură, bour* [boyur], *căuta, hăuli, nour, taur. acţiune, chestiune, cauză, pauză, reuniune, atuuri. tabuuri*
		III. fg] (asilabic)	în diftongii ascendenţi şi descendenţi (ca element asilabic). în cuvintele din vechiul fond şi în neo-logisme	*două, plouă, rouă, neaua, steaua, dau, ştiu, continuu,* | kontinuy|. *acuarelă, cuartet, cuaternar, cuarţ*
1	*w*	I.[v]	în cuxinte de origine străină sau în derivate de la cuvinte străine	*watt.Pwolfram, -wagnerian*
		II. [u] (asilabic)	în neologisme de origine engleză, mai ales din engleza americană	*western, whuki, week-end cow-boy, show*
	x	I. [ks]	1 / la început de cuvânt, în neologisme şi în nume proprii străine	*xenofil, xenofob, xerografle, xilofon, Xerxes*
			2 / la sfârşit de cuvânt, în neologisme şi în nume proprii de origine străină	*ax. box, codex, complex, lux, prefix, sufix. Felix*
			3 / în interiorul cuvântului, urmată de consoană surdă, uneori chiar şi sonoră (sonantă)	*excela, exclama, exfolia. exhaustiv, expansiv, extaz, exmatricula*
			4 / în interiorul cuvântului, între vocale, în neologisme şi în nume proprii de origine străină mai vechi sau mai noi	*axă, boxă, fixa, lexic, taxă, Alexandru, Alexe, Maximiltan. Roxana, Luxemburg, Mexic. Texas*

ш	1	2	3	4
			5 / în interiorul cuvântului, între vocale, în unele neo-logisme de origine franceză care în limba-sursă încep eu *ex-, hexa-, sexa-* şi care în franţuzeşte se pronunţă cu [gz]	*exagera, execrabil, exeget, exegeză, exigent, exigenţă, exod, exogen, exorabil. exorbitant, exuberanţă, hexagon, hexametru, sexagenar*
		U- [gz]	1 / în interiorul cuvântului, în neologisme de origine franceză care în limba-sursă se pronunţă cu Igz] şi încep cu *ex-*	*exact, exala, exalta, examen, exantemalic. exaspera, exemplifica, exemplu, exerciţiu, exersa, exil, exista, existenţă, exotic, exulta*
			2 1 în interiorul cuvântului, în neologisme de origine franceză care în limba-sursă se pronunţă cu [ks]	*auxiliar, elixir*
14	y	I. [i] (silabic)	în unele neologisme	*hobby, ytriu*
		ft. Li] (asilabic)	în unele neologisme şi nume proprii străine	*cow-boy, yankeu yoga. New York*

D. *Literele ajutătoare*

Nr. crt.	I j	Sunetele corespun-zătoare	CONDIȚII	EXEMPLE
0	1	2	3	4
1	*e*	literă ajutătoare	1 / precedată de literele *c* sau *g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *a.* pentru a reprezenta consoanele afri-cate prepalatale [c] ([c]), [g] ([g]), în cuvinte şi nume proprii (Iară corespondent sonor)	*ceai, ceas, tăcea, geam [gam]. geană. Ceahlău, Vâlcea*
			2 / precedată de litera *g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o*. pentru a reprezenta africata prepalatală [g] ([g]), numai în unele antroponime. ca excepție de la regula generală (fără corespondent sonor)	*George* [gorge], *Georgescu*
			3 / precedată de litera *g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de diftongul transcris *oa*. pentru a reprezenta africata prepalatală [g] ([g]), în unele toponime, ca excepție de la regula generală, litera ajutătoare oscilând între *e* şi *i* (fără corespondent sonor)	*Georgmane / Giormane, Georoc ' Giorc* [gorok], *Georocel / Giorocel, Georocuța / Giorocuța, Geoagm / Gioagiu* [guagu]
			4 / precedată de grupurile de litere c/r, *gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *a,* când aceasta alternează cu *e.* pentru a reprezenta oclusivele palatale [k], [g] (fără corespondent sonor)	*cheamă >'chem. cheag 'închega, gheată/ ghete gheață / înghețа*
			5 / precedată de grupul literal *gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o,* pentru a reprezenta oclusiva palatală [g|. numai în unele antroponime. ca excepție de la regula generală (fără corespondent sonor)	*Gheorghe* [gorge], *Gheorghm* [gorgiyu]. *Gheorghiem* [gorgijenl], *Gheorghițeni*
			6 / precedată de literele *c, g* sau de grupurile literale *eh, gh.* pentru a le da valoare de africate prepalatale (c. g) sau de oclusive palatale (k. g), atunci când reprezintă vocala silabică *e* (cu corespondent sonor)	*cer, ger, geolog, chem, ghem, Cerna. Gelu, Gherea [gerța]*
u			i *l*	4
			7 /precedată de litera *g*. pentru a reprezenta africata prepalatală [gj, şi	*geografie, geologie, geometrie, geopolitică*
			8 / precedată de literele *c, g,* pentru a reprezenta afri-	*cegă, ceh, centru, geme, ger, gesticula*
			9 / precedată de literele *c, g + h.* pentru a reprezenta	*chef, chema, chenzină, ghem, gheţar, gherilă*
2			literă ajutătoare	1 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de diftongul transcris *oa*. pentru	*cioban, cioc, cioacă, cioară, giol, gioarsă.Ciolpani, Giosu. Gioseni, Gioroc, Gioroceanu, Giormane,*
				2 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala silabică u, pentru a	*ciucure, ciudat, ciur, giubea, giulgiu, giuvaer. Ciungei, Ciuperceni, Giubega, Ciuleşti, Giurgi(a*
				3 / precedată de *c, g,* la sfârşit de cuvânt, pentru a reprezenta africatele prepalatale fc], [g], consoane care, prin natura lor articulatorică, au	*urzici, vraci* [vrac], *joci, treci, covrigi, iobagi, dragi, întregi, mergi, strigi*
				4 / precedată de Iii era *c* şi urmată de consoană, pentru a reprezenta africata prepalatală [c] ([c]),	*P ecica* [Pecka], *vecinie > veşnic, pacinic > pasnic*

				5 / precedată de grupurile literale *eh, gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *a,* pentru a	*chiar, chiabur, ghiaur. maghiar. Chiajna* [Kajnaj
				6 / precedată de grupurile literale *eh, gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala *o* sau de	*chior, chioară, şchiop [şicop], şchiopă, ghiol, ghioagă. Ghioroc, Ghioroceanu, Ghioroiu, Chiojdeanca.* Excepţii: *Gheorghe, Gheorghiu,*
				7 / precedată de grupurile literale *eh, gh* şi urmată, în aceeaşi silabă, de vocala silabică *u*	*chiul, ghiul, ghiuden, ochiul, unchiul, junghiul, unghiul, ghiulea, ghiurghiuliu, Chiuzbaia, Ghmrche, chiuretă, chiuvetă*
				8 / precedată de grupurile literale *eh, gh.* la sfârşit de cuvânt, pentru a reprezenta oclusivele palatale [K], [g],	*perechi, ridichi, ochi, unchi, /unghi, priveghi, unghi* [ung]

0	1	2	3	4
			9/ precedată de literele *c, g,* pentru a le da valoare de africate prepalatale *(â, g),* sau de grupurile literale *eh, gh,* pentru a le da valoare de oclusive palatale *(K, g),* atunci când reprezintă vocala silabică *i* (cu corespondent sonor)	*cinci, ginere, chibrit, ghiocel, ghionoaie, Cilibm, Ghi/ort, Chişmău, Chica Igika]*
			Regula generală apare în DOOM, p. XIV: „După *eh, gh* se scrie numai *io, ioa* (nu *eo, eoa): chior, chioşc, şchiop, ghiol, ghiotura; chioară, şchioapă, ghioagă:* de asemenea se scrie numai *do, gio, cioa, gioa* în aceeaşi silabă (nu *ceo, geo, ceoa, geoa): ciorchine, giol, cioară, gioarsă ".*	
3	*h*	II. literă ajutătoare	1 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de literele ajutătoare *e* şi i, pentru a reprezenta oclusivele palatale [K], [g], în cuvinte şi în nume proprii, în fondul vechi şi în neologisme (tară corespondent sonor)	*cheamă, cheag, chiar, chior, chiul, gheaţă, maghiar, ghiol, ghiul Chiojdeanca, Gheorghe chiuretă, chiuvetă*
			2 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, de *e, i,* ca vocale silabice, pentru a reprezenta oclusivele palatale. [K], [g], în cuvinte şi în nume proprii (fără corespondent sonor)	*chem, chin, ghem, ghindă, Chiriac, Chiţu. Chirnogi, Ghergani, Ghindeni*
			3 / precedată de *c, g* şi urmată, în aceeaşi silabă, la sfârşit de cuvânt, de /, ca literă ajutătoare, pentru a reprezenta consoanele oclusive palatale (k), [g] (fără corespondent sonor)	*junghi, unghi, priveghi* [preveg], *ochi* [OK], *unchi*

E. *Sunetele limbii literare actuale şi literele corespunzătoare*

Nr. crt.	Sunetul	Literele corespun-zătoare	CONDIŢII	EXEMPLE
0	1	2	3	4
1	[al	*a*	în orice w.mtext	
2	ta]	*ă*	în orice context	
3	[ol	*o*	în orice context	
4	[6] silabic	*eo*	1 / precedate de consoana *d* din prepoziţia *de,* care intră în compunerea unor adverbe, numai în rosti-rea în tempo rapid	*deocamdată, deodată, deoparte, deopotrivă [dopotrivă]*
			2 / precedate de grupul consonantic *vr.* în adjectivul pronominal nehotărât *vreo,* singur sau intrând în compunerea unor adverbe	*vreo, vreodată, vreodinioară*

			3 / precedate de consoana /, singură sau tăcând parte, ca al doilea element, din grupurile consonantice *bl, d, fi, pi*		*aoleo, leorcăi, leorpăi, bleoj, bleojdi, cleonț, fleoşc, pleosc, pleoscăi, pleoşti*
			4 / precedate de consoana *t* din adverbul *câte,* când intră în compunerea adverbului *câteodată*		*câteodată ,, uneori "*
5	B] (asilabic)	*eo*	precedate de consoana / sau de grupul consonantic *pi* şi urmate, in aceeaşi silabă, de vocala *a.* trigraful *eoa* rostindu-se monosilabic cu diftongul [oa]		*leoarcă [lijarkă] pleoapă [plgapă]*
6	[e] (silabic)	*e*	în orice context		

----_					4
7		lei ~^ (asilabic)	*f. e*	| / numai precedată de consoană, numai urmată de vocala *a*	*deal. teamă, veac, Neajlov, I eaca, proiectează, teatru*
				2~7~ la început de silabă, precedată de vocala silabică *e.* urmată de vocala *a,*	*agreează, creează, coreean, Andreea,*
			II. literă-:ero (in-existentă ortografic)	nu este reprezentat ortografic, dar sunetul se rostește obișnuit la început	*agrea [agrega], crea, liceal, licean, crocean, herculean. [herkulegan] ,*
"T"		î] silabic)	*/. /*	I / se folosește, pozițional, la începutul și la sfârșitul cuvintelor	*U. îmbătrâni, împărat, înger, doborî, hotărî, târî. urî. însurăței, întorsura*
				2 i se folosește și în interiorul cuvintelor derivate sau compuse	*neîmpăcat, reîncepe, preîntâmpina, deinmulțit,*
			U. â	Se folosește, pozițional, în interiorul cuvintelor de orice fel. comune sau proprii, indiferent de	*blând. cânt. dânsul, creând, făcând, gât. râu. român, sfânt, Bârlad, Câmpina. Câmpulung. Râmnicu-l Vaicea. Târgu-Jiu. Car/ova, Pârvan, Pârvu.*
9		î] asilabic)	*literâ-:ero* (inexistentă ortografic)	nu este reprezentat ortografic, dar este rostit de mulți vorbitori, în diftongii ascendenți cu, *î, ă, a.*	*luăm* [luîărnj. *continuăm* [kontinuîăm] . *creăm* [krejăm]. *contraatac*
10		u] silabic)	*u*	î n	
11		y] asilabic)	*1 u*	în diftongii ascendenți și	*dau, fiu, ou, rouă, steaua, continuu, acuarelă, cuarț*
			II. o	1 / în diftongul [ya]. reprezentat prin	*oameni, vioară* [viuară] , *moare,*
				2 / în triftongul luai], reprezentat prin trigraful *oai*	*leoaică, sârboaică, turcoaică*
				3 / în triftongul [jua], reprezentat prin trigraful *ioa*	*aripioară, Ioana* li y ana j
			IU. w	în neologisme de origine engleză, mai ales din engleza	*western, whisky, week-end, cow-boy, show*
			IV.literă-:ero	nu este reprezentat ortografic, dar se rostește obișnuit înainte de « și *o* silabici. la început	*haos, bour* | boyur], *taur* ftauur], *lua. luăm, luând, evolua, asiduă* fasiduyă],
		i] silabic)	*I. i*	în orice context (inclusiv la sfârșitul unor nume proprii	*Alecsandri, Arghezi, Ani, Flori, Gabi, Lili, aştri, simpli*

	1	2	3	4
		//. *ii*	1 / precedat de consoanele *r* sau /. tăcând parte dintr-un grup consonantic, la siars.it de cuvânt, în pluralul articulat al unor substantive masculine şi al unor adjective	*aştrii* [aştri], *codrii, metrii, miniştrii, socrii, multiplii, albaştrii, iluştrii, negrii, siniştrii*
			2 / precedat de consoană, în pluralul articulat al substantivelor ţi adjectivelor masculine	*anii [ani], copacii, pomii, bunii, dragii [dragi], vechii [veni]*
			3 / precedat de consoană, la pluralul articulat al unor pronume	*unii* [uni], *alţii* [alţi), *leu) toţii*
			4 / precedat de consoană, în formele de genitiv-dativ singular ale substantivelor feminine	*nopţii* [nopţi], *luncii, serii, mămicii, mămichii. Anichii.* [An'iKi], *Florichii*
			5 / precedat de consoană, în formele de genitiv-dativ ale unor îmbinări alcătuite din substantivele feminine nearticulate + adjective posesive, exprimând grade de rudenie, îmbinări în care se declină ţie numai adjectivul posesiv, ţie şi substantivul, şi adjectivul	*mă-tii, mă-sii, soră-mii. soră-sii, neveslii-mii. nevestii-tii. nevextii-sii. Observaţie.* Forma articu-liată de genitiv-dath *nevestii.* din îmbinările de mai sus este ..ortogra-liatâ" eronat, cu un singur *i* < *nwesli-sii etc.), in DOOM. s.v.,* în *Gramatica Academiei.* vol.I, p. 1 59, ca şi în *Gramatica pentru toţi* a Mioarei Avram, p. 1 34
		III.y	în unele neologisme	*hobby, vlriu*
13	[ii (asilabic) sonor	*I. i*	în diftongii şi trittongii cu [j], ca element asilabic, în cuvinte şi în nume proprii	*iar, rai, copii, fiii* [fiii], *apropii, (eu) citii, (eu) biruii* [biruiţi]. *Boieriu. Olariu* [Olariu]. *Valeriu*
		U. y	în unele neologisme şi nume proprii străine	*cow-boy. yankeu, yo-ghin, Ne\v York*
		III.e	la început de cuvânt sau de silabă, când este ur-mată de vocala *a.* numai în cuvinte din vechiul fond (pronume şi locuţiuni adverbiale)	*ea, aceea* [aceia], *aceeaşi, ceea ce, de aceea*
		11'. litera zero	nu este reprezentată ortografic, dar se rosteşte în următoarele situaţii: 1 / înaintea vocalei silabice *e,* la început de cuvânt, în elementele fondului vechi (cu câteva excepţii, enumerate mai sus, din care: *eparhie, episcop, Ecaterina, Elena. Eminescu, Enescu* etc.).	*eu, el, ei, ele, eşti. este, e fjej. eram. erai, era. eraţi, erau. Ebâncă. Eremia. Eşeanu. Eşanu* jieşanu]

			3	4
			2 1 înaintea vocalelor silabice /', *e.* la început de silabă, în cuvinte şi nume proprii din tbndul vechi	*înainte, trăit, croit, construim, sfiim* [sfiim], 1 *pustiii [pustijitj, Gae, Gâesti. Nicolae* [Nikolajej, *Vaideeni, Mitroescu. Muereasca, Poenaru ele.*
			3 / înaintea vocalelor *e, a.* Ia început de silabă, când silaba precedentă se termină în *i* silabic. în cuvinte din fondul vechi şi, prin analogie, în neo-logisme	*albie, inie, (ie, vie* [vije], *albia, mia, ştia, via* [vijaj, 1 *poezie* [poezije]. *regie, poezia* [poezija'J. *regia.*

14	[i] ([i]) (asilâbic şoptit)	*i*	1 / numai la sfârşit de cuvânt şi numai după consoană (inclusiv fricativele prepalatale *ş, j)* cu excepţia dentalelor *d, s* şi a velarelor *c, g,* precum şi cu excepţia africatelor prepalatale *c. g* şi a oclusivclor palatale *к, g.* după care / a devenit literă ajutătoare	*plopi, slabi, pomi, zugravi, bolnavi, poveşti, brazi, săgeţi, buni, boli, veri, uşi, cocoşi, griji, monarhi, cânţi, vezi* |ve/jj. *vechi [vek]*
			2 / în cuvinte compuse cu *ori-*	*orice, oricât, oricum*
15	fpl	*P*	în orice context	
16	fb|	*b*	în orice context	
17	M	*m*	în orice context	
18	t~	*f*	în orice context	
19	[v]	*I. v*	în orice context, cu excepţia punctului H	
		II. w	în cuvinte de origine străină şi în derivate de la cuvinte străine	*watt, wolfram, wagnerian*
20	ft]	*t*	în orice context	
21	[dj	*d*	în orice context	
22	[s]	*s*	în orice context	
23	UI	*2*	în orice context	
24	m	*l*	în orice context	
15	[n]	*n*	în orice context	
'(.	[1J	*I*	în orice context	
17	M	*r*	în orice context	
:8	[?J	*S*	în orice context	
9	[i]	*i*	în orice context	
1)	[fii (f«D africată (prepala-taiă)	*c*	urmată de literele *e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*cer, cine, ceai, cioban, cinci, faci* f fac j
1	B] ((H) africată (prepala-tală)		urmată de literele *e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*ger, gingie, geam, gioarsă, fragi, mergi* Imerg]
	[*] (oclusivă palatală)	*l. c*	urmată de literele *h + e, i.* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*chem, chip, cheag, cheamă [Kamâj, chiar, chior, unchi*
		II.k	urmată de vocalele *e, i.* în neologisme şi în nume proprii străine	*kenian, keramit, kilogram, kilometru*
		lll.q	urmată de *u + e, i.* în neologisme şi în nume proprii străine	*quechua, quipu, quisling, Quito*
	l8l (oclusivă CahUală)	*g*	urmată de literele *h + e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*ghem, ghindă, gheaţă, ghiol [gol]*

11	1	2	3	4
34	M (oclusivă velară)	*f. c*	în orice context, cu excepţia situaţiilor în care litera *c* este urmată de *e, i* sau de *h + e, i*	
		II. k	urmată de vocalele *a, o, u* sau de consoana sonantă *r,* în neologisme	*kaizer, kaki, kaliu, kantian, karate, koin* [kojne], *kurd, kripton*
		111.q	urmată de « + *a,* în neologisme	*quark, quasar, quat-trocento*
35	[g] (oclusivă velară)	*8*	în orice context, cu excepţia situaţiilor în care litera # este urmată de *e, i* sau de *h + e, i*	
36	[h]	*h*	în orice context, cu excepţia situaţiilor în care este literă ajutătoare	

Observaţie, în acest tabel de corespondenţe, fiind vorba de sunetele limbii române literare actuale, nu am avut în vedere sunetele intermediare, datorate coarticulării, ca şi în tabelul cu corespondenţa dintre litere şi sunete.

F. *Sunetele cu o singură reprezentare literală*

Nr. cri.	Sunetul	*Literele corespun-zătoare*	CONDIȚII	EXEMPLE
0	1	*2*	3	4
1	la]	*a*	în orice context	
2	[ă]	*â*	în orice context	
3	[ol	*o*	în orice context	
4	[e] silabic	*o*	în orice context	
5	[e] (asilabic)		I / numai precedată de consoană, numai urmată de vocala a, deci numai în diftongul [ga]	*deal, teamă, veac, Neajlov, Veaca, proiectează, teatru*
			2 / la început de silabă, precedată de vocala silabică *e,* urmată de vocala *a.* în neologisme şi nume proprii străine	*agreează, creează, coreean, Andreea, Haricleea, Salomeea*
6	Iu] (silabic)	*u*	în orice context	
7	[']([>]) (asilabic şoptit)	*i-*	1 / numai la sfârşit de cuvânt şi numai după consoană (inclusiv fricativele prepalatale *ş, j)* cu excepția dentalelor *d, s* şi a velarelor *c, g,* precum şi cu excepția airicatelor prepalatale c, *g* şi a oclusivelor palatale *к, g,* după care / a devenit literă ajutătoare	*plopi, slabi, pomi, zugravi, bolnavi, poveşti, brazi, săgeți, buni, boli, veri, uşi, cocoşi, griji, monarhi, cânți, vezi* [vezi]
			2 / în cuvinte compuse cu or/-	*orice, oricât, oricum*
8	[p]	*p*	în orice context	
9	[b]	*b*	în orice context	
10	[m]	*m*	în orice context	
11	m	*f*	în orice context	
12	[t]	*t*	în orice context	
13	·	*d*	în orice context	
14	îs]	*s*	în orice context	
15	ſA	*z*	în orice context	
			3 4	
16	ftl	*i*	în orice context	
17	[n]	*n*	în orice context	
18	(1\	*l*	în orice context	
19	Ir]	*r*	în orice context	
20	м	*f*	în orice context	
21	m	*J*	în orice context	
22	[g]	*g*	în orice context, cu excepția	
23	W	*h*	în orice context, cu excepția	-

G. *Sunetele cu mai multe reprezentări literale*

Nr. cri.	Sunetul	*Literele corespun-zătoare*	CONDIȚII	EXEMPLE
0	1	*2*	3	4
J	[6] silabic	*eo*	1 / precedate de consoana *d* din prepoziția *de,* care intră în compunerea unor adverbe, numai în rostirea în tempo rapid	*deocamdată, deodată, deoparte, deopotrivă* [dfipotrivă]
			2 / precedate de grupul consonantic *vr,* în adjectivul pronominal nehotărât *vreo,* singur sau intrând în compunerea unor adverbe	*vreo, vreodată* [vrodată], *vreodlmoară*
			3 / precedate de consoana *l,* singură sau făcând parte, ca al doilea element, din grupurile consonantice *bl, cl,fl, pi*	*aoleo, leorcâi, leorpăi, bleoj, bleojdi, cleonf, fleoşc, pleosc, pleoscăi. pleoşti* [ploşti]
			4 / precedate de consoana *t* din adverbul *câte,* când intră în compunerea adverbului *câteodată*	*câteodată ., uneori "*

2	[0] (asilabic)	*eo*	precedate de consoana / sau de grupul consonantic *pi* şi urmate, în aceeaşi silabă, de vocala «. trigraful *eoa* rostindu-se monosilabic cu diftongul [ga]	*leoarcă* [Igarkă]. *pleoapă* [pl^apă]
1	[î] (silabic)	*l. l*	1 / se foloseşte, poziţional, la începutul şi la sfâr-şitul cuvintelor de orice fel, comune sau proprii, indiferent de originea lor	*îl, îmbătrâni, împărat, înger, doborî, hotărî, târî, urî, însurăţei, întorsura*
			2 / se foloseşte şi în interiorul cuvintelor derivate sau compuse, când *î* iniţial ajunge medial	*neîmpăcat, reîncepe, preîntâmpina, deînmulţit, atotînţelegător, bineînţeles*
		II. â	Se foloseşte, poziţional, în interiorul cuvintelor de orice fel. comune sau proprii, indiferent de originea lor	*blând, cânt, dânsul, creând, făcând, gât, râu, român, sfânt. Bârlad, Câmp/na, Câmpulung, Râmnicu- 1 'aicea Tărgu-Jiu, Car Iova, Pârvan,Pârvu, Sărhu*
	b]	*l. u*	în diftongii ascendenţi şi descendenţi al căror element asilabic este [y]	*dau, fiu, ou, rouă, steaua, continuu* [kontinuy]
	—	*11. o*	1 / în diftongul [uaj, reprezentat prin digraful *oa*	*oameni, vioară [viyară] , moare, soare* [syare]

1	2		-,
		2 / în triftongul [uai]. reprezentat prin trigraful *oai*	*leoaică, sârboaică, turcoaică* [turkuajkă]
		3 / în triftongul [iya], reprezentat prin trigraful *ioa*	*aripioară. Ioana* [juana]
	UI. w	în neologisme de origine engleză, mai ales din engleza americană	*western, whisky, week-end cow-boy, show*
	IV. literă-:ero	nu este reprezentat ortografic, dar se rosteşte obişnuit înainte de *u* şi *o* silabici. la început de silabă, cu funcţie de apendice asilabic, precum şi după «, din silaba precedată	*haos. bour* [boyur], *taur* [tayur). *lua. luăm, luând, evolua, asiduă* [asiduuă], *continuă* [kontinuuă]
i] silabic)	*l. i*	în orice context (inclusiv la sfârşitul unor nume proprii)	*Alecsandri. Arghe:i, Ani, Flori, Gabi, Lili, aştri, simpli*
	H. ii	1 / precedate de consoanele r sau /. i&când parte dintr-un grup consonantic, la sfârşit de cuvânt, în pluralul articulat al unor substantive masculine şi al unor adjective	*aştrii* [aştri], *codrii, metrii, miniştrii, socrii, multiplii, albaştrii, iluştrii, negrii, siniştrii*
		2 / precedate de consoană, în pluralul articulat al substantivelor şi adjectivelor masculine	*anii* [ani], *copacii, pomii, bunii, dragii* [dragi], *vechii* [veKi]
		3 / precedate de consoană, la pluralul articulat al unor pronume	*unii* [uni], *alţii* [alţi], *(cu) toţii*
		4 / precedate de consoană, în formele de genitiv-dativ singular ale substantivelor feminine	*nopţii* [nopţi], *luncii, serii, mămicii, mămichii. Anichii,* [Amici]. *Florichii*
		5 / precedate de consoană, în formele de genitiv-dativ ale unor îmbinări alcătuite din substantivele feminine nearticulate + adjective posesive, exprimând grade de rudenie, îmbinări în care se declină fie numai adjectivul posesiv, fie şi substantivul, şi adjectivul	*mă-tii, mă-sii, soră-mii, soră-sii. nevestii-mii, nevestii-tii, nevestii-sii. Observaţie.* Forma articuiată de genitiv-dativ. *nevestii.* din îmbinările de mai sus este „ortografiată" eronat, cu un singur *i* (*nevesti-sii* etc.), în DOOM. s. v., în Gramatica Academiei, vol.I, p. 1 59, ca şi în *Gramatica pentru toţi* a Mioarei Avram, p. 1 34.
	l H. y	în unele neologisme	*hobby, ytriu*

ti] (asilabic)	*I. i*	în diftongii şi triftongii cu [i], ca element asilabic, în cuvinte şi în nume proprii	*iar, rai, copii, fiii* [fiii], *aproprii, (eu) citii, (eu) biruii* [biruiii/, *Boieriu, Olariu* [Olariu], Valeriu
	II. y	în unele neologisme şi nume proprii străine	*cow-boy, yankeu, yo-ghin, New York*
	III. e	la început de cuvânt sau de silabă, când este urmat de vocala *a.* numai în cuvinte din vechiul fond (pronume şi adjective pronominale)	*ea, aceea* [aceia], *aceeaşi, ceea ce, de aceea*

		fi: literă zero	nu este reprezentată ortografie, dar se rosteşte în următoarele situaţii: 1 / înaintea vocalei silabice *e,* la început de cuvânt, în elementele fondului vechi (cu câteva excepţii, enumerate mai sus, din care: *eparhie, episcop, Ecaterina, Elena, Eminescu, Enescu* etc.)	*eu, el. ei, ele, eşti. este, e* j [je], *eram, erai, era, eraţi, erau, Ebâncă, Eremia, Eşanu* [jeşanu]
			2 / înaintea vocalelor silabice /, *e* la început de silabă, în cuvinte şi nume proprii din fondul vechi	*înainte, trăit, croit, construim, sfiim* [sfiiim], *pustiit* [pustiiit], *Gae, Găeşti, Nicolae* [Niko-laje], *Vaideeni, Mitroescu, Muereasca, Poenaru* etc.
			3 / înaintea vocalelor *e,* a. la început de silabă, când silaba precedentă se termină în / silabic, în cuvinte din fondul vechi şi. prin analogie, în neologisme	*albie, mie,(ie, vie* [vije], *albia, mia, ştia. via* [vija] , *poezie* [poezije], *regie, poezia* [poezija], *regia*
7	[v]	/. v	în orice context, cu excepţia punctului 11	
		//. *w*	în cuvinte de origine străină şi în derivate de la cuvinte străine	*watt, wolfram, wagnerian*
8	[c] ([c])	*I. c+e* *U. c+i* •	urmată de literele *e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*cer, cine, ceai, cioban, cinci, faci* [fac]
9	[g] ([g])	*I. g+e* *II. g+l*	urmată de literele *e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*ger, gingie, geam, gioarsă, fragi, mergi* [merg]
10	[K]	*I. c+h+e, i*	urmată de literele *h + e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*chem. chip, cheag* [icag]. *cheamă, chiar, chior, unchi* [unx]
		II. k	urmată de vocalele *e, i.* în neologisme	*kenian, keramit, kilogram, kilometru*
		lll. q	urmată de w + *e, i,* în neologisme şi în nume proprii străine	*quechua, quipu, quisling. Quito*
1	*m*	*l. g+h+e* *H. g+h+i*	urmată de literele *h + e, i,* ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare	*ghem, ghindă, gheaţă, ghiol [gol]*
2	M	*I. c*	în orice context, cu excepţia situaţiilor în care litera *c* este urmată de *e, 1* sau de *h + e, i*	
		II. k	urmată de vocalele *a, o, u* sau de consoana sonantă *r,* în neologisme	*kai:er, kaki, kaliu, kantian, karate, koine, kurd, kripton*
		lll. q	urmată de *u + a,* în neologisme	*quark, quasar, quattrocento*

Observaţie. La cele două categorii de mai sus, *Sunetele cu o singură prezentare literală* (în număr de 23) şi *Sunetele cu mai multe reprezentări literale* număr de 12), se adaugă al XXXVI-lea sunet [î], care este nereprezentat ortografic literă zero).

H. *Sunetele nereprezentate ortografic (= litere - zero)*

Nr. crt.	Sunetul	*Literele corespun-zătoare*	CONDIȚII	EXEMPLE
0	1	*2*	3	4
1	[?] (asilabic)	literă-zero	nu este reprezentat ortografic, dar sunetul se rostește obișnuit la început de silabă, precedat de vocala silabică *e* şi urmat de vocala *a,* în neologisme	*agrea [agrega], crea, liceal, licean, crocean, herculean,* [herkulegan], *mediteranean* [-neean]
2	[i] (asilabic)	literă-zero	Nu este reprezentat ortografic, dar se rostește în următoarele situații: 1 / înaintea vocalei silabice *e* şi *i,* la început de cuvânt, în elementele fondului vechi (cu câteva excepții, enumerate mai sus, din care: *eparhie, episcop, Ecaterina, Elena, Eminescu, Enescu* etc.),	*eu, el, ei, ele, eşti, este, e [je], eram, erai, era, erați, erau [jerau], Ebâncă, Eremia, Eşeanu, Eşanu [jeşanu]*
			2 / înaintea vocalelor silabice /', *e* la început de silabă, în cuvinte şi nume proprii din fondul vechi	*înainte, trăit, croit, construim, sfiim* [sfiiim], *pustiit* [pustiiit]. *Gae [gajej, Găeşti, Nicolae* [Nikolaie]. *Vaideeni Mitroescu, Muereasca, Poenaru* etc.
			3 / înaintea vocalelor *e, a,* la început de silabă, când silaba precedentă se termină în / silabic, în cuvinte din fondul vechi şi, prin analogie, în neologisme	*albie, mie, ție, vie* [viie], *albia, mia, ştia, via* [viia] , *poezie* [poeziie], *regie, poezia* [poeziia], *regia,*
3	*m* (asilabic)	literă-zero	Nu este reprezentat ortografic, dar este rostit de mulți vorbitori, în diftongii ascendenți cu, *, *ă, a,* silabici. mai ales la început de silabă, cu Funcție de apendice asilabic, în cuvinte din ve-chiul fond şi, prin analogie, în neologisme	*luăm* [lujăm], *continuăm* fkontinuîăm] , *creăm* [kreîăm], *contraatac* [kontraîatak], *creat* [krejat]
4	M (asilabic)	literă-zero	Nu este reprezentat ortografic, dar se rostește o-bișnuit înainte de H şi o silabici. la început de silabă, cu funcție de apendice asilabic, precum şi după « din silaba precedentă	*haos, bour* [boyur], *taur* [tauur]. *lua, luăm, luând, evolua, asiduă* [asiduuă], *continuă* [kontinuuă]

§14. Consoanele limbii române (cu tabloul consoanelor)

Deoarece în toată partea I, introductivă, a *Micii enciclopedii a românei corecte,* cuprinzând probleme teoretice, folosesc terminologia de specialitate din domeniul lingvisticii, mai ales al foneticii, socotesc util să explic noțiunile de bază ale disciplinei, în special cele despre sunetele limbii române, care sunt *consoane.*

semivocaie şi *vocale.* Toate acestea, fiind sunete, se definesc prin nsuşiri care le aproprie şi le deosebesc.

Consoanele, categoria cea mai largă, sunt sunete închise, cu o apertură atât de-mică ncât aerul eliberat pentru articularea lor, întâlnind un obstacol şi învingându-l, >roduce zgomot, sunete care nu pot fi rostite independent, ci numai împreună cu u focală. Termenul *consoană* este un derivat neologic cu prefixul *con-,* care are sensul .împreună cu". Aşadar *consoană* (în varianta veche *consună)* înseamnă „care sună tnpreună cu...".

Prin comparaţie, *vocalele* sunt sunete deschise (pronunţate cu gura mai mult sau nai puţin deschisă), care se caracterizează prin faptul că, la rostirea lor, aerul se scurge ară să întâlnească vreun obstacol în tubul fonator, sunete pronunţate *cu voce,* cu ibraţia coardelor vocale.

Din definiţiile de mai sus rezultă următoarele asemănări şi deosebiri între cele două lari categorii de sunete:

1) Vocalele sunt sunete deschise, consoanele, închise.

2) Vocalele se rostesc singure, consoanele se rostesc împreună cu o vocală.

3) Vocalele sunt sunete *cu voce,* consoanele sunt sunete *cu zgomot sau cu voce* ;onsoanele sonore şi sonatele) şi sunete *fără voce* (consoanele surde).

4) Efortul expirator este mai puternic la pronunţarea consoanelor, în special a jnsoanelor surde, decât la pronunţarea vocalelor.

5) Vocalele sunt sunete continue (întrucât aerul se scurge continuu, nestânjenit ; vreun obstacol), consoanele sunt sunete momentane.

între consoane şi vocale se situează, dintre vocale, *semiconsoanele* şi *senrivocalele,*)uă categorii distincte care au fost multă vreme confundate (cum se mai întâmplă şi tăzi) şi numite cu un singur termen, *semivocale.* în cursul anului 1977, în articolul *iftongii româneşti - clasificare,* publicat în două numere consecutive ale revistei *mba română* (partea I, în nr. 5/1977, p. 48l-494, partea a Il-a, în nr. 6/1977, p. 599-l6), am făcut distincţia necesară între cele două categorii de sunete asilabice. Am ibilit atunci că „cele cu durata mai mare şi. implicit, cu apertură mai mică şi care, i această cauză, se rostesc cu o fricţiune puternică, întocmai ca şi consoanele cative, formează categoria semiconsoanelor (j, y, î), iar cele cu durata mai mică şi, plicit, cu apertură mai mare şi care se rostesc fără zgomot de fricţiune, formează tegoria semivocalelor (g, Q)" (p. 600). între semiconsoane şi semivocale există sigur şi alte deosebiri, în legătură cu poziţia lor în cuvânt, iniţială sau finală, ori sdie (la început de silabă sau după consoană). Esenţialul este însă că sunetele labice se deosebesc de cele silabice prin gradul de apertură: semiconsoanele ocupă idele l (j), 2 (y) şi *3* (î), în timp ce ambele semivocale (§ şi Q) au gradul 4 de srtură.

în sfârşit, între vocale şi consoane se situează, dintre consoane, *sonantele (m, n, l.* care sunt consoane, în sensul că întâlnesc un oarecare obstacol (bilabial. dental) în ea curentului de aer, dar aerul se scurge în mod continuu şi liber spre exterior, tând acest obstacol, întocmai ca şi la vocale, până în momentul ocluziunii. De mplu, la articularea sonantelor nazale *m* şi *n,* în acelaşi timp cu obstacolul creat în 'itatea bucală de buze şi dinţi, aerul se scurge liber prin cavitatea nazală. La cularea sonantei /, vârful limbii atinge alveolele dinţilor superiori, însă marginile

limbii sunt coborâte şi aerul se scurge liber prin părţile laterale ale cavităţii bucale. La articularea sonantei *r,* aerul se scurge liber, în porţiuni mici, vârful limbii vibrează, apropriindu-se şi îndepărtându-se de alveole. Obstacolul acesta întrerupt reprezintă fie o ocluziune slabă, fie o deschizătură foarte strâmtă. Vibrează fie vârful limbii, la *r* dental, fie uvula, la *r* uvular, „.graseiat".

Consoanele se clasifică din mai multe puncte de vedere:

I. *După participarea sau neparticiparea cavităţii nazale* la emisiunea sunetelor, acestea sunt:

a) *Nazale,* când vălul palatin, cu prelungirea sa, omuşorul (uvula) atârnă ca în poziţia lui de odihnă (când respirăm), lăsând aerul să iasă în parte sau total, pe nas. Sunt nazale sonantele *m* şi *n,* după cum poate fi nazală orice vocală rostită prin emisiunea aerului pe nas.

b) *Orale,* când vălul palatin se înalţă, iar uvula se lipeşte de peretele faringian, închizând canalul nazal, aerul scurgându-se exclusiv pe gură. Sunt orale toate celelalte consoane, (afară de *m* şi w) şi toate vocalele care nu se pronunţă nazalizat.

II. *După absenţa sau prezenţa vibraţiilor coardelor vocale.* Din acest punct de vedere consoanele sunt:

a) *Surde,* când coardele vocale nu vibrează, pentru că sunt atât de depărtate una de alta încât aerul poate ieşi nestingherit, prin deschizătura dintre ele, glota.

b) *Sonore,* când coardele vocale se aproprie atât de mult una de alta încât aerul emis întâmpină o oarecare rezistenţă, scurgându-se mai greu şi în cantităţi mai mici, frecându-se de coardele vocale ai căror muşchi încep să vibreze producând un zbârnâit pe care îl numim *voce.* Astfel, consoana surdă este un sunet fără voce (afonic), consoana sonoră este un sunet cu voce (fonic).

în general, consoanele se constituie în perechi, din care prima este surdă, cealaltă, sonoră: *p-b, f-v, t-d, s-z, ş-j, c-g, K-g, k(c)-g.* într-un singur caz, sistemul perechilor s-a dezmembrat, dispărând sonora *(d = dz)* şi rămânând numai surda (ţ). Tot într-un singur caz, limba literară posedă numai surda *h.*

Pe de altă parte, sonantele *m, n, l, r* sunt toate sonore, neavând pereche surdă.

în afară de consoanele sonore, toate vocalele (orale sau nazale)sunt sunete sonore (cu voce). Rezultă că cele mai multe dintre sunetele limbii române sunt sonore: toate vocalele, toate cele patru sonante, membrii sonori ai perechilor *(b,* v, *d, z, j, g, g, g).*

Având în vedere numărul mare al sunetelor sonore, şi, mai ales, frecvenţa acestora (în special a vocalelor, a diftongilor şi a triftongilor), rezultă că limba română este o *limbă sonoră.*

III. *După locul de articulare,* în funcţie de organul (activ sau pasiv) cu care sau pe care se face articularea, consoanele se clasifică astfel:

A. *După organul activ* cu care se produce articularea, consoanele sunt:

1. *Labiale,* cu articularea produsă de buze, clasificate în:
   a) *bilabiale,* articulate cu ambele buze *(p, b,* w);
   b) *labiodentale,* articulate cu buza inferioară şi incisivii superiori *(f, v).*

2. *Linguale,* cu articularea produsă cu ajutorul limbii, anume a părţii din muşchiul lingual care intră în contact cu o anumită regiune a cavităţii bucale. Din acest punct de vedere, consoanele se împart în trei categorii:

a) *apicole (*< lat. *apex-icis* „vârf, culme") sau *anterolinguale,* articulate cu vârful limbii (/, *d, s, z, ţ, n, l, r, ş, j, c, g)*\

b) *dorsale* sau *mediolinguale,* articulate cu dosul limbii, cu partea de mijloc a limbii *(ĸ, g, k, g);*

c) *radicale* şi *posterolinguale,* articulate cu rădăcina limbii, cu partea posterioară a limbii *(h, R, [p])* sau *r* uvular.

B. *După organul pasiv* (regiunea de pe bolta palatului pe care se produce articula rea), consoanele se clasifică în:

1. *Dentale,* cu articularea în zona alveolelor dinţilor superiori (/, *d, s, z, ţ, n, l, r).*

2. *Prepalatale,* cu articularea în zona palatului anterior *(ş, j, c, §).*

3. *Mediopalatale,* cu articularea în zona palatului mijlociu şi cu partea de mijloc a limbii, consoane existente numai în graiuri, numite *palatalizate,* inexistente în limba literară (/', *d', h ', n. I', f).* Palatul mijlociu fiind zona superioară a bolţii palatine, consoanele astfel articulate se numesc şi *cacuminale* (< lat. *cacumen, -inis* „culme, vârf), în această zonă de pe palat articularea se poate face şi cu vârful limbii.

4. *Postpalatale,* cu articularea în zona palatului posterior *(ĸ, g).*

5. *Velare,* cu articulare în zona vălului palatin (palatul moale) *(k, g).* Acestea sunt *prevelare,* când sunt urmate de vocalele *e,* /, *mediovelare,* când sunt urmate de vocalele *a, ă, î* şi *postvelare,* când sunt urmate de *o, u.* Dintre acestea, prevelarele din

neologisme ca *buchet, orchestră, week-end, chiuveta, ghid, marketing* etc. au devenit postpalatale *K, g.*

6. *Faringale,* cu articulare în zona faringelui *(h* şi *R* uvular). **FV.** *După modul de articulare,* consoanele se clasifică în două mari categorii:

A. *Consoane propiu-zise sau nesonante.*

B. *Sonante.*

A. Consoanele propriu-zise se împart, la rândul lor, în:

1. *Oclusive* (explozive)
2. *Fricative* (constrictive, spirante)
3. *Africate* (semioclusive).

1. *Oclusive* se numesc consoanele la rostirea cărora curentul de aer expirator întâlneşte o închidere completă (ocluziune) a organelor articulatorii, care opreşte pentru moment trecerea aerului, urmată de o deschidere bruscă, ce lasă aerul să treacă spre exterior, închiderea căii curentului de aer se poate face în diverse locuri, ceea ce creează diferite tipuri de oclusive:

a) *Bilabiale (p, b),* produse prin închiderea completă a buzelor şi apoi prin deschiderea lor bruscă.

b) *Dentale (t, d),* produse prin închiderea tubului fonator cu vârful limbii pe alveolele incisivilor superiori şi prin desprinderea bruscă a vârfului limbii.

c) *(Post) palatale (K, g),* produse prin închiderea tubului fonator în zona palatului posterior cu partea dorsală a limbii şi prin deschiderea lui bruscă.

d) *Velare (k, g),* produse prin închiderea tubului în zona vălului palatului cu partea dorsală a limbii şi apoi prin deschiderea lui forțată.

2. *Fricative* sunt acele consoane la a căror articulare organele aparatului fonator nu sunt închise, ci apropiate, formând un canal strâmt prin care trebuie să iasă aerul. Prin acest canal strâmt aerul iese frecându-se de organele care formează deschizătura şi anume:

a) fie buza inferioară cu dinții superiori, astfel articulându-se *fricativele labiodentalefşi v;*

b) fie vârful limbii cu alveolele dinților superiori, astfel articulându-se *fricativele dentale s, z;*

c) fie vârful limbii cu zona anterioară a palatului dur, astfel articulându-se *fricativele prepalatale ş, j',*

d) fie rădăcina limbii cu pereţii faringelui, astfel articulându-se *fricativa faringală surdă h.*

3. *Africatele* sunt sunete combinate, o combinaţie între oclusive şi fricative, în sensul că încep ca exclusivele, adică printr-o ocluziune (închidere) şi se termină ca fricativele. adică printr-o deschizătură strâmtă, prin care aerul trece frecându-se de pereţii acestei deschizături.

De exemplu, când pronunţăm consoana /, avem mai întâi o ocluziune între vârful limbii şi alveolele dinţilor superiori, ca la pronunţarea lui /. apoi o uşoară întredeschidere, cu fricţiune, ca la pronunţarea lui 5. Cele două sunete componente (oclusiva / şi fricativa *s)* sunt însă modificate prin acomodare reciprocă, pentru a fi articulate împreună, în sensul că prima parte a lui / nu este absolut oclusiva. iar a doua nu este perfect fricativa. Oclusiva şi fricativa. intrate în combinaţie printr-o articulare unică, suferă modificări atât în ceea ce priveşte forţa lor musculară şi articulatorie, cât şi în privinţa duratei, care a fost astfel redusă. Aşadar, combinaţia aceasta nu înseamnă două sunete juxtapuse (alăturate), precum sunetele *ks* sau *gz,* reprezentate prin litera *, ci *o* sinteză a lor , fiind articulate fiecare mai slab decât fiecare sunet luat izolat.

Africatele sunt de două feluri:

a) *Dentale (ţ* < /A; *d <dz).* Aşa cum am spus, africata dentală sonoră *(J*a dispărut în limba literară, rămânând numai în unele graiuri.

b) *Prepalatale (â < t -i- y, g < d +j).* Subliniez că africatele prepalatale se mai transcriu şi prin literele *d, g (cu* semnul diacritic circumflex întors, cu unghiul în jos), aşa cum se întâmplă în unele lucrări de fonetică, mai ales pentru alte limbi, în fonetica limbii române literare sunt preferabile semnele *c* şi *g* (cu circumflexul cu unghiul în sus), fiindcă acestea sunt caracteristice graiurilor munteneşti, care stau la baza limbii literare, aşa cum rezultă din sistemul de transcriere fonetică din atlasele lingvistice româneşti (ALR, NALR) şi din textele dialectale, în lucrările de specialitate se folosesc şi literele c?, g, dar acestea, având drept elemente fricative pe *ş.* 7, sunt caracteristice graiurilor maramureşene, precum şi literele *c, d,* care, având drept elemente fricative, pe s, z, sunt specifice graiurilor bănăţene. Elementele fricative ale africatelor prepalatale *c, g,* de tip muntean, sunt *& z,* care se combină sintetic cu oclusivele dentale *t, d.*

Aşadar, africatele prepalatale româneşti au următoarea structură:

a) *c, g (< t + s, d + ?),* caracteristice graiurilor munteneşti şi limbii române literare;

a) *c, g(< t + ş, d +_/*), caracteristice graiurilor maramureşene;

c) *c, â (< t + x. d + z),* caracteristice graiurilor bănăţene.

B. *Sonantele* sunt celelalte consoane considerate din punctul de vedere al nodului de articulare, cu o articulare care prezintă asemănări atât cu consoanele, în nsul că aerul întâlneşte un oarecare obstacol (bilabial pentru *m* şi dental pentru *n, l, r),* dar ocluziunea nu este momentană, ca la oclusivele propriu-zise, cât şi cu vocalele, în sensul că aerul se scurge liber şi în mod continuu spre exterior, la *m* şi *n* prin cavitatea nazală, la / prin deschiderea laterală a gurii, iar la *r* printr-o ocluziune întreruptă în mod repetat.

Datorită acestui mod de articulare, sonantele se clasifică în nazalele *m* şi w, a căror articulare este însoțită de scurgerea aerului pe nas, şi în lichidele / şi *r,* la care aerul se scurge ca un lichid, pe gură. La rândul lor, lichidele se împart în sonanta laterală / şi sonanta vibrantă *r*.

De asemenea, prin acest mod de articulare, sonantele se aseamănă şi cu africatele, care sunt şi ele consoane cu articulare combinată, oclusivă şi fricativă, motiv pentru care Sextil Puşcariu, în tabloul consoanelor româneşti *(LR,* II, *Rostirea,* p. 35), include sonantele şi africatele în categoria semioclusivelor.

Tabloul consoanelor româneşti

După locul de articulare / După modul de articulare	Cu organul activ	Pe organul pasiv	Labiale				Linguale																	
			Bilabiale		Labio-dentale		Apicale		Dorsale														Radical	
							Dentale		Palatale						Velare								Faringal	
									Prepalatale		Mediopalatale (palatalizate)		Postpalatale		Prevelare		Mediovelare		Postvelare					
			Surde	Son.	Surde	Son.	Surde	Son.	Surde	Son.	Surde	Son.	Surde	Son	Surde	Son.	Surde	Son.	Surde	Son.	Surde	Son.	Surde	Son
Nesonante (cons. propriu-zise)	Ocluzive	Oclusive	p	b			t	d			t'	d'	k	g	k (+e, i)	g (+e, i)	k (+a, â, î)	g (+a, ă, î)	k (+o, u)	g (+o, u)				
		Fricative			f	v	s	z	ş, s, s	j, z, z	h'												h	
		Africate					ţ	i	ţ, c, c	g, g, d														
Sonante	Jicoj	Laterale						\				l'												
		Vibrante						T				r											R P (uvular)	
	Nazale			m		m +		n				ri						0						

§15. Sistemul vocalic românesc (cu tablourile vocalelor)

Despre vocalele limbii române sunt mai puține lucruri de spus, iar multe dintre ele au fost deja spuse în capitolele dedicate consoanelor şi diftongilor. Este important de subliniat aici că, pe lângă cele şapte vocale fundamentale româneşti, eu am adăugat în 1977 şi 1978, în studiile citate, încă una, vocala mixtă anterioară cu labializare *o,* cu funcție silabică şi asilabică. Aşadar, inventarul vocalic românesc numără opt vocale fundamentale, care se clasifică din două puncte de vedere:

1. după locul de articulare şi
2. după apertură.

După locul de articulare, vocalele limbii române se împart în trei grupe:

a) *anterioare* sau palatale (/, *e,* 6);
b) *centrale* sau velare (f, *ă, d);*
c) *posterioare* sau labiale (M, *o).*

Locul de articulare la vocale este greu de precizat, fiindcă, aşa cum s-a văzut, gura este mai mult sau mai puțin deschisă, aerul expirat scurgându-se liber şi nestingherit. In Z,/?, II, *Rostirea,* p. 37, Puşcariu prezintă articularea vocalelor după cum urmează: „La rostirea lui *a* limba e aşezată pe maxilarul inferior în poziția de odihnă. Limba nu atinge nicăieri maxilarul superior. Din cauza poziției ei în mijlocul gurii, vocala *a* se numeşte *centrală.* Pentru articularea lui *e* şi *i* limba se ridică în regiunea palatală - din care cauză aceste două vocale se numesc *palatale -,* iar la o şi u în regiunea cerului gurii moale, din care cauză aceste vocale se numesc *velare.* întrucât la articularea lui *o* şi w au un rol hotărâtor şi buzele, aceste două vocale se mai numesc şi *labiovelare[1]".* După cum s-a văzut, locul articulării vocalelor fiind mai greu de stabilit, pentru Puşcariu *o şi u* sunt *velare,* în loc de *posterioare.* Vocalele anterioare (palatale) sunt de două feluri: 1 .*fără labializare (i* şi *e)* şi 2. *cu labializare (o).*

După apertură, am clasificat vocalele româneşti în:

a) *vocale închise (i, u,* f);
b) *vocale medii (e, 6, o, a);*
c) *vocale deschise (a).*

Gradele de apertură au fost stabilite de mine pe baza modului de combinare a vocalelor în diftongi, după cum urmează:

gradul l de apertură (/)
gradul 2 de apertură (w) ^ închise
gradul 3 de apertură *(î)*
gradul 4 de apertură *(e* şi d) -\
gradul 5 de apertură *(o)* l medii
gradul 6 de apertură *(ă)*
gradul 7 de apertură (a) deschisă

în afara criteriilor de clasificare de mai sus, Puşcariu vorbeşte şi de altele: „Alt element important pentru distingerea vocalelor e *lungimea tubului oral.* Cel mai lung tub îl avem la *u.* Când rostim această vocală, deodată cu mişcarea rădăcinii limbii în regiunea velară, coborâm şi laringele, care e legat de baza limbii şi trebuie deci să facă

o mişcare în jos împreună cu limba trasă înapoi, în acelaşi timp însă şi buzele sunt proiectate înainte, astfel că tubul oral are cea mai mare lungime posibilă, mărginit fiind înainte de buzele ţuguiate şi înapoi de coardele vocale din laringele coborât. La /', dimpotrivă, laringele se ridică deodată cu mişcarea limbii spre palatul tare, iar buzele iau poziţia orizontală şi se lipesc de dinţi. Astfel, tubul oral are cea mai mică lungime posibilă. La *o* lungimea tubului e mai mică decât la *u,* dar mai mare decât la *a,* iar la *e* lungimea e mai mare decât la /', dar nu aşa de mare ca la <7." (p. 41).

Din tablourile anexate rezultă că vocalele până la gradul 4 de apertură au câte o variantă asilabică (/' şi *j, u* şi *y,* /şi / *e* şi *g, o şi Q),* cu excepţia vocalelor cu aperturâ mai mare *(o, ă* şi *a)* care sunt numai vocale silabice, iar vocala cea mai închisă, /', are două variante asilabice: una *sonoră* [i] şi alta *surdă* f j] / [ij (şoptită).

VOCALELE LIMBII ROMÂNE LITERARE (SILABICE ŞI ASILABICE) - CLASIFICARE

\~ După locul de articulare După * apertură \	Anterioare (palatale)					Centrale (velare)		Posterioare (labiale)	
	Silabice		Asilabice			Silabice	Asilabice	Silabice	Asilabice
			Nelabializate						
	Melabia-lizate	l.ahiali-zate	Sonoră	Surdă (şoptită)	Labiali-zate				
închise	1	-	i	i (i)	-	ᴬ	ẑ	U	V
Medii	e	0	s	-	Q	ă	-	O	
Deschise	-	-	-	-	-	a	-	-	-

VOCALELE LIMBII ROMANE CU GRADELE LOR DE APERTURÂ - CLASIFICARE

	Anterioare (palatale)		Centrale (velare)	Posterioare (labiale)
	Nelabializate	Labializate		
închise	(D	-	(3)	(2)
Medii	e (4)	ö (4)	ă (6)	o (5)
Deschise	-	-	a (7)	-

VOCALELE ASILABICE ALE LIMBII ROMÂNE - CLASIFICARE

S. După locul de articulare N. După \ apertură \	Anterioare (palatale)			Centrale (velare)	Posterioare (labiale)
	Nelabializate		l,ahiali/ale		
	Sonore	Surde (şoptite)			
închise	i	Ui)	-	ᴍ	u
Medii	e	-	Q	.	-
Deschise	-	-	-	.	

§16. Vocalele în hiat

în capitolul *Ortoepici şi ortografia fondurilor lexicale vechi şi neologic* (§10) am început discuția asupra hiatului ca fenomen fonetic caracteristic cuvintelor din fondul neologic, vorbind aşadar numai despre acele hiaturi care apar în interiorul cuvântului.

O asemenea abordare ar fi însă incompletă dacă n-am adăuga şi celălalt tip de hiat, anume la întâlnirea a două vocale silabice care fac parte din cuvinte diferite (la sfârşitul primului termen şi la începutul celui următor), adică hiatul în fonetică sintactică. Cele două tipuri se deosebesc în multe privințe, după cum se va vedea mai jos.

Când am afirmat că hiatul apare numai în unele neologisme, m-am referit desigur numai la hiatul din interiorul cuvintelor. Celălalt, hiatul dintre două cuvinte alăturate, apare între cuvintele ambelor fonduri lexicale, cu sublinierea că acesta depinde de ritmul vorbirii: dacă vorbirea se desfăşoară într-un ritm lent, cu pauză între cuvinte, atunci se creează o situație de hiat între vocala silabică în care se sfârşeşte primul termen şi vocala silabică cu care începe cuvântul următor; dacă însă vorbirea se desfăşoară într-un ritm rapid, atunci acest hiat este redus prin procedee specifice, în aşa fel încât vorbirea să devină fluentă, fără pauze interverbale, grupuri de două sau mai multe cuvinte pronunțându-se împreună, ca şi când ar alcătui un singur cuvânt. Această situație poate apărea atât în vorbirea obişnuită, din motive psihologice, cât şi în poezie, din motive prozodice. Hiatul de acest tip poate fi evitat sau redus prin următoarele procedee specifice:

1. *Eliziunea,* adică suprimarea sau căderea uneia dintre cele două vocale silabice, aceea care, de regulă, este cea mai închisă (cu apertură mai mică). Din 1953 încoace, fenomenul este marcat ortografic prin cratimă; înainte de reforma ortografică din 1953, el era marcat prin apostrof: *m-am dus (<mă am dus), s-a dus (<se a dus), n-am (<nu am),* ***clasa-ntreagă*** *(<clasa întreagă).*

După cum se vede. în primele două exemple eliziunea este obligatorie, în ultimele două ea este facultativă şi depinde de ritmul vorbirii. Cum spuneam, în poezie eliziunea facultativă depinde de diferite elemente de prozodie (măsură, ritm), aşa cum rezultă din poemul eminescian *Mureşanu:*

„O, eu nu cer norocul, dar cer să mă înveți Ca viața-mi
preț *să aibă şi moartea-mi s-aibă preț".*

(Eminescu, *Poezii.* Ediție îngrijită de Perpessicius, Bucureşti. 1958, p. 435).

Pentru ca cele două versuri aflate în rimă să aibă câte 13 silabe şi un ritm iambic, xmjunctivul prezent are o dată formă cu hiat, în trei silabe, a doua oară formă cu liatul redus prin eliziune, în două silabe. Uniformizarea n-ar fi fost posibilă decât prin ncălcarea regulilor prozodice.

2. *Sinereza,* adică fenomenul care constă în fuziunea a două vocale silabice ntr-o singură silabă, prin transformarea vocalei mai închise în element asilabic, lemiconsonantic sau semivocalic, având ca rezultat un diftong şi, mai rar, un triftong. [7]enomenul este marcat ortografic prin cratimă, acum ca şi în trecut: *te-ai dus (<te ai fus), ne-am dus (<ne am dus), ne-au văzut (<ne au văzut).*

Uneori sinereza a avut ca rezultat un cuvânt compus: *deasupra* (scris fără cratimă), n vorbirea bbişnuită, rostirea ca şi scrierea depind de ritmul rostirii: *de aceea* (în ritm snt) şi *de-aceea* (în ritm rapid); *de asemenea* şi *de-asemenea; de atunci* şi *de-atunci.*

îmbinările fără sinereza au o silabă în plus şi conțin hiat; cele cu sinereza au o ilabă mai puțin, iar hiatul este redus la diftong sau triftong.

în poezie, îmbinările cu sau fără sinereza se bazează pe reguli prozodice, după cum îzultă din următoarele câteva citate din poezia lui Eminescu: „Lume ce gândea în basme şi vorbea în poezii, O! te văd, te-aud, te cuget, tânără şi dulce veste Dintr-un cer *cu alte stele, cu-alte raiuri, cu alți zef*

(l'enere şi madonă, p. 25).

Pentru ca versurile aflate în rimă să aibă câte 15 silabe şi ritm trohaic, Eminescu >loseşte îmbinarea *cu alte,* prima oară cu hiat şi în trei silabe, a doua oară, în acelaşi ;rs, cu hiatul redus prin sinereza şi în două silabe: cu-alte [kyâl-te]. Altă dată, deşi jvântul *deasupra* a devenit compus, prin sinereza, din rațiuni prozodice, Eminescu :sface diftongul [ga] în două elemente silabice, rezultând cuvintele inițiale *de* şi *;upra,* pe care le scrie separat, cu blanc, şi care trebuie pronunțate cu hiatul [e-a], aşa im am arătat în lucrarea *Tempoul şi silabația în poezia eminesciană,* „Arhivele Iteniei", *SN,* nr. 8, 1993, p. 145:

1) „Unul e în toți, tot astfel precum una e în toate
De asupra tuturora se ridică cine poate."

(Scrisoarea f. op. cit., p. 106)

2) „Şi *de asupra* mea rămâi
Durerea mea de-o curmă,
Căci eşti iubirea mea de-ntâi
Şi visul meu din urmă."

(Luceafărul, op. cit., p. 142).

Pentru vorbirea obişnuită, în proză, atât Ia eliziune, cât şi la sinereza, numeroase împle se găsesc în *Dicționar de ortograme* de Victor lancu şi Săluc Horvat, deja at mai sus, lucrare special destinată, aproape în exclusivitate, îmbinărilor de cuvinte.

3) *Contragerea* lui *e* de la sfârşitul primului cuvânt şi a lui o de la începutul cuvântului următor într-un singur sunet silabic în care s-au contopit caracteristici de la ambele elemente vocalice formative, de la *e* păstrându-se locul de articulare şi apertura, de la *o* preluându-se labializarea, rezultând sunetul mixt *o,* labiopalatal, cu gradul de apertura 4, întocmai ca şi *e,* aşa cum am dezvoltat această idee în cartea *Contribuţii la fonetica şi dialectologia limbii române,* Craiova, Editura „Scrisul Românesc", 1986, p. 90 şi urm.

Fenomenul apare şi în interiorul unor cuvinte ca *vreo, aoleo, pleosc, pleoşti, leorcăi* sau în cuvinte de tipul *deodată, deoparte, deopotrivă, câteodată* „uneori", *vreodată,* când acestea din urmă se pronunţă în tempo rapid, cu secvenţa literală *eo* rostită monosilabic, şi l-am studiat în articolul *Vocala mixtă românească o în funcţie silabică şi asilabică,* publicat în *Hommage â lorgu Iordan â l'occasion de son quatre-vingt-dixieme anniversaire,* Bucarest, 1978, p. 83-91.

Atât în interiorul cuvântului, cât şi în fonetica sintactică (între două cuvinte) s-a susţinut că, în această situaţie, vocalele *e* şi *o* ar constitui diftongul *[e,o]. Eu am arătat şi am demonstrat cu argumente că un asemenea diftong nu există şi nu poate exista din cauza unei prea mici diferenţe de apertura între *e* (gradul 4 de apertura) şi *o* (gradul 5). (Vezi *Contribuţii...,* p. 10 şi urm.).

în fonetica sintactică, fenomenul apare în îmbinări de cuvinte ca următoarele, pe care le extrag din *Dicţionarul de ortograme* pomenit mai sus: *de-o (iubeşti, nu mai sta pe gânduri),* (era) *de-o (şchioapăpe-atunci), de-oi (adormi), de-om (fi sănătoşi), de-or (veni), ne-o (cere), ne-om (duce), pe-o (gură de rai), peste-o (lună), poate-o (convingi), poate-oi (merge), poate-om (reuşi), poate-or (dori), te-o (fi durut), te-om (anunţa)* etc. în toate aceste exemple pronunţarea este cu vocala mixtă labiopalatală *o :* [do], [doi], [no], [po], [pesto], [puâtoi], [to].

în ceea ce priveşte hiatul din interiorul cuvintelor, fără a avea pretenţia de a fi făcut un inventar complet al tuturor situaţiilor de hiat din limba română, am identificat 26 de hiaturi pe care le voi prezenta în cele ce urmează. Acestea se clasifică în trei categorii distincte:

I. *Hiaturi franţuzeşti împrumutate o dată cu neologismele de origine franceză* (în număr de i 0):

1. [a-o], în cuvinte ca *aorist, aortă* etc.;
2. [o-a], în exemple precum *coabita, coaliţie, coarliculare, coautor* etc.;
3. [a-e], în cuvinte ca *aed, aerodrom, aerogara, aeroport, maestru* etc.;
4. [e-a], în exemple precum *agreabil, beatitudine, doleanţă, impermeabil, realitate* etc.;
5. [a-i], în cuvinte ca *mozaic, mozaism* etc.;
6. [e-i], în exemple ca *ateism, peisaj, seism* etc.;
7. [o-i], în cuvinte ca *albuminoid, elipsoidal, mongoloid, spermatozoid* etc.;
8. [e-o], în exemple ca *eolian, geografie, ideologie, teologie* etc.;
9. [o-e], în cuvinte precum *coechipier, poem, poet, poezie* etc.;

10. fo-o], în exemple precum *coordona, coopera, noocraţie, zoologie.* Caracteristica acestor hiaturi franţuzeşti este aceea că, în general, ele se menţin ca atare în limba română şi numai unele dintre ele sunt reduse sau evitate: [ko-

aliţiiej>[kualiţiie], [dole-anţă]>[dol§anţă]. [ge-ografUe]>[gografUe] etc., evident în vorbirea în manieră populară.

II. *Hiaturi româneşti create prin diereza diftongilor latineşti, greceşti şi, mai ales, franţuzeşti* (tot în număr de 10):

1. [a-u], în cuvinte ca *aulă, automobil, cosmonaut, hidraulic, mausoleu;*
2. [u-a], în exemple ca *actualitate, dilua, situaţie;*
3. [i-a], în cuvinte ca *dialect, dialog, hiat, imediat, social, superficial;*
4. [i-e], în exemple precum *cantonier, casier, manieră, pietate, premieră, societate;*
5. [i-o], în cuvinte ca *idiom, mediocru, serios, violent;*
6. fu-e], în exemple ca *afluent, duel, duet, influenţă, siluetă;*
7. [e-u], în cuvinte ca *eugenie, european, neuron, neutru, pleurezie, pseudonim, re umatism, terapeutic;*
8. [u-o], în cuvinte ca *afectuos, aspectuos, impetuos, sinuos, tumultuos;*
9. [u-i], în exemple ca *ambiguitate, circuit, iezuit;*
10. [i-u], în cuvinte ca *naţiune, pasiune* etc.

Hiaturile din această categorie au următoarele caracteristici:

a) Sunt create pe teren românesc prin diereza diftongilor latineşti, greceşti, italieneşti şi franţuzeşti,, ca urmare a ambiguităţii scrierii româneşti, constând în reprezentarea nediferenţiată a vocalelor silabice şi asilabice cu aceleaşi litere. Drept urmare, vorbitorul român, care învaţă neologismele pe cale livrescă, nu are de unde să jtie că litere ca / sau *u* reprezintă în aceste cuvinte sunete asilabice în limbile •espective şi, fiindu-i străine, citeşte şi pronunţă neologismele literă cu literă, dând /aloare silabică fiecărei litere vocalice, ceea ce duce la desfacerea diftongului străin în louă elemente silabice, adică la situaţia de hiat. Pe de altă parte, un diftong ca *[yi], îchivalentui diftongului franţuzesc [ni], dintr-un cuvânt ca *circuit* [sirkni], nici n-ar >utea exista în limba română, de unde rezultă că vorbitorul român nu putea rosti un tsemenea cuvânt cu diftong, situaţia fonetică obligându-l la diereza diftongului, :uvântul căpătând o silabă în plus: *cir-cu-it.*

b) Hiatul creat, ca orice hiat, este greu de rostit româneşte şi, în această ituaţie, limba română îl evită prin intercalarea unei semiconsoane cu rol de proteză, are, înaintea lui [i] (silabic), nu poate fi decât [i]: [cir-ku-jit].

Tot astfel, cuvântul franţuzesc bisilabic *social* [so-sjal] devine trisilabic în limba omână, prin diereza diftongului franţuzesc Da](=[ia]), căpătând forma cu hiat [so-i-al] apoi, cu proteza elementului asilabic [j], ajunge Ia forma ortoepică românească so-ci-jâl].

Cele mai multe hiaturi din această categorie urmează această cale, cu diereza iftongului şi apoi cu proteza elementului asilabic, cu excepţia hiatului [u-e], care imâne ca atare, nesuportând proteza unui element asilabic înaintea celui de-al doilea lement [e].

Forme ca fdu-jel], fin-flu-ien-ţă], [si-lu-je-tă] sunt rostiri în manieră popu|ară,, (admisibile ortoepic.

c) Se observă că toate cele 10 hiaturi din această categorie au, ca unul dintre ementele silabice, sunetele vocalice / sau *u.* în limbile din care provine neologismul. :estea au fost elemente asilabice ale diftongilor corespunzători, care, în latină şi

greaca veche erau descendenți ([au], [eu]), în timp ce în franceză erau exclusiv ascendenți ([wa], [MB], |ja], [je], *\js],* [p], [j0], [ne], [WE] etc.)

III. Hiaturi româneşti formate din vocala silabică în care se termină rădăcina unui slogism şi vocala silabică următoare a unui afix sau morfem.

Acestea sunt în număr de şase:

1. [e-e], în cuvinte şi forme ca *agreez, agreezi, creez, creezi.* Acelaşi hiat există şi în cuvinte ca *alee, idee, moschee* etc., în care cei doi *e* din grafia franţuzească *allee, idee, mosquee* sunt citiți ca şi cum ar fi româneşti;

2. [e-î], în formele de gerunziu ale unor verbe ca *agreând, creând;*

3. [e-â], în formele de indicativ prezent, pers. l pi. ale verbelor *agreăm, creăm;*

4. [u-ă], în formele de indicativ prezent, pers. l pi. ale unor verbe ca *accentuăm, continuăm, diluăm:*

5. [u-î], în formele de gerunziu ale unor verbe ca *accentuând, diluând;*

6. [i-i], în cuvinte precum *conştiință, conştiincios* etc.

Patru dintre aceste hiaturi sunt formate cu sunetele specific româneşti [ă] şi [î], inexistente în limba franceză, şi constituie secvențe greu tolerabile pentru limba noastră, mai ales [e-ă] şi [e-î]. Este motivul pentru care mulți vorbitori, uneori foarte cultivați, încearcă acomodarea celei de a doua vocale la prima, [ă] devenind [e] *([agreem], [kreem]),* iar [î] devenind [i] *([agreind], [kreind]),* evident numai în rostire, scrierea rămânând *agreăm, creăm, agreând, creând.*

Şi procesul merge mai departe [agreem]>[agreiem], [kreem]> [kreiem]. Aşa cum am arătat şi mai sus, consider formele [agreiem], [kreiem] etc. ca rostiri în manieră populară, inacceptabile ortoepic, care e bine să fie evitate prin folosirea manierei specifice, adică cea cultă, cu hiaturile [e-ă], [e-î].

Dacă acceptăm fenomenul acomodării în ceea ce priveşte locul de articulare, atunci trebuie să-l acceptăm până la capăt, în mod consecvent, şi, în acest caz, transcrieri precum *krejăm, krejînd,* care apar în *Dicționar ortografic al limbii române* (autoare Flora Şuteu şi Elisabeta Şoşa) sunt nu numai inconsecvente, ci şi incompatibile din punct de vedere articulatorie, adică imposibile.

La sfârşitul prezentării celor 26 de hiaturi existente în limba noastră, se impun câteva observații:

1. în privința inventarului, am spus deja că nu am pretenția de a fi dat unul complet, care să includă absolut toate hiaturile existente sau presupuse de unii lingvişti a fi având o existență reală. Amintesc aici presupusul hiat [u-u], din neologismele de origine latină literară, de tipul *ambiguu, asiduu, continuu, ingenuu, perpetuu* etc., în care norma ortoepică în toate edițiile *îndreptarului ortografic...,* precum şi în *DOOM,* indică pronunțarea M - M, în ciuda realității rostirii literare româneşti, în ciuda faptului că încă din 1986 *(Contribuții...,* p. 6l-62) am arătat că în asemenea cuvinte nu avem a face cu hiatul [u - u], ci cu diftongul descendent [uu]. în sfârşit, în ciuda faptului că însuşi redactorul responsabil al DOOM, doamna Mioara Avram, în lucrarea mai recentă *Ortografie pentru toți,* Bucureşti, 1990, a revenit asupra afirmațiilor anterioare: „Secvența grafică *uu,* care după normele în vigoare ar trebui să aibă valoarea [u-u] în cuvintele *ambiguu, asiduu, continuu* - şi *discontinuu, încontinuu -perpetuu, reziduu, superfluu,* redă de obicei pronunțarea [uu]" (p. 89). Este adevărat că

i latineşte digraful *uu* este bisilabic în pronunţare, conţinând deci hiatul fu-u] la) rmele de masculin şi neutru, tot aşa cum digraful *ua* de Ia feminin conţine hiatul j-a]: *ambigu-us, ambigu-um, ambigu-a.* Aceasta era situaţia din latină, dar în română ierurile s-au schimbat: consoanele finale 5 şi *m* au 'căzut şi, prin aceasta, *u* final a ierdut caracterul silabic, hiatul [u-u] devenind diftongul omogen labial descendent m]. La forma de genul feminin singular, vocala latină *a* a devenit în română *ă,* care, rintr-un grad mare de apertură, nu putea deveni element asilabic, astfel că numărul labelor a rămas acelaşi: *am-bi-gu-a* > rom. *am-bi-gu-ă.*

Aşadar, adaptarea la limba română a formelor latineşti literare a avut ca rezultat iminuarea numărului de silabe numai atunci când în ultima silabă latinească era una ntre vocalele cu cea mai mică apertură / sau *u,* care au putut deveni elemente iilabice [j] sau [y]: *[ambigwi],* [ambigui]. Când însă în ultima silabă era o vocală cu) ertură mai mare, aceasta şi-a păstrat caracterul silabic: [ambigu-ă], [ambigu-e].

2. Hiatul latinesc [i-u] de la sfârşitul unor substantive comune de genul neutru ca •*mistitium, dubium, municipium, praemium, praesidium, principium, studium, rritorium* etc. precum şi de la sfârşitul unor substantive proprii masculine, nume de ;rsoane ca *Antonius, Horatius, Lucretius, Ovidius, Petronius, Sallustius, Terenthis, irgilius* etc. s-a adaptat la limba română prin căderea consoanelor finale *m* şi *s* ale rminaţiilor şi prin reducerea lui la diftongul [iu], rezultând neologisme latineşti erare ca [du-bju], [munici-piu], [pre-mju], [stu-dju], [terito-rju] sau antroponime «logice precum [anto-nju], [horâ-ţju], [lucre-ţiu], [ovi-diu], [vergi-lju] (cu varianta irgi-Uu]).

Lucrările normative (inclusiv *DOOM-ul* şi ediţia V-a a *îndreptarului)* acceptă ftongul [j[u] numai în substantivele comune neutre de tipul [du-bju], [prin-ci-piu], :ii-diu], dar nu-l acceptă în cealaltă categorie, aceea a antroponimelor, care, după exa *„Nume greco-latine care se scriu (şi) conform adaptării tradiţionale"* din 96>M, p. 679-687, s-ar pronunţa cu hiatul [i-u], în varianta adaptată tradiţional, arâ-ţi-u], fli-vi-u], [ovi-di-u], [tibe-ri-u], [vergi-li-u] (cu varianta [virgi-li-u]). Am mnalat această greşeală şi am combătut-o încă din 1986, în cartea citată, *Contribuţii...,*

147, unde scriam: „Pronunţarea generală cu cele două vocale finale într-o singură aba este perfect normală şi îndreptăţită, din moment ce formele respective ale numelor nt considerate ca fiind adaptate la sistemul fonetic românesc. Alta este situaţia •melor latineşti neadaptate, terminate în *s,* la care indicaţia de silabaţie de mai sus este r-adevăr valabilă: *Horati-us, Livi-us, Vergi-li-us* etc. într-o nouă *ediţie a. DOOM-ului,* sastă indicaţie va trebui revizuită şi reformuiată în sensul celor de mai sus. Deci >ra-//w, dar *Horaţi-us, Li-viu, dar Livi-us, Tibe-riu,* dar *Tiberi-us."'*

Noua ediţie a *îndreptarului...* (a V-a), Bucureşti, 1995, menţine greşeala semnaiată capitolul final, intitulat *Nume greco-latine care se scriu conform adaptării Adiţionale* (p. 267-272), unde nume ca *Antoniu, Lucreţiu, OvidĂu, Properţiu, llustiu, Terenţiu, Vergiliu* ar avea câte patru silabe, adică ar trebui rostite cu hiatul J]: *Lu-cre-(i-u, O-vi-di-u* etc., în loc de trei silabe, cum spune toată lumea şi cum e corect: *Lu-cre-ţiu, O-vi-diu* etc.

3. In neologisme ca *toast, toasta,* de origine engleză, nu există hiatul [o-a], care e o simplă aparenţă provocată de scriere. In realitate, cât timp informaţia ortoepică

precizează Ia subst. *toast* (l sil), iar la verbul *toasta* (pron. *toas-)* (ÎOOP-5), avem a face cu diftongul [ya] în formele adaptate româneşti pronunţate [tuast], ftuas-tâ]. în această privinţă norma a oscilat, în sensul că îndreptarele mai vechi indicau *„toast* (2 sil.), *toasta,* pron. *to-as-""* (ÎOOP-3). Drept urmare, rostirea a oscilat între hiatul [o-a] şi, cum digraful *oa* reprezintă de obicei diftongul [ya], şi hiatul [u-a]: [tu-âst], [tu-as-tâ]. Acestea sunt, deocamdată, rostiri în manieră populară, în raport cu cele în manieră cultă [tyast], [tuastâ].

4. Printre cuvintele cu hiatul [o-a] este încadrat greşit neologismul *toaletă,* la care lucrările normative (DOOM, ÎOOP-5) indică silabaţia *to-a-*. Cuvântul în discuţie face parte, după origine, dintr-o categorie franţuzească mai largă, care cuprinde neologisme precum *coafa, coafor, coafează, coafură, culoar, lavoar, patinoar* etc., ale căror scriere cu *oi (coiffer, coiffeur, couloir, lavoir, patinoir, toilette, trottoire)* şi rostire cu [wa] ([kwafe], [kulwar], [lavwarj, [patinwar], [twalst], [trotwar])sunt unitare.

Unitatea din limba franceză n-a fost păstrată şi în limba română decât în ceea ce priveşte scrierea, adică ortografierea lor cu digraful *oa.* Dar de aici încep dificultăţile, fiindcă digraful *oa,* ca un caz tipic de ambiguitate, poate reprezenta în scris fie diftongul [ya] ([kyafâ], [kulyâr], [lavyâr], [patinyâr], [tualetă], [trotyârj), având drept model pronunţarea franţuzească, fie hiatul [o-a], inexistent în cuvintele franţuzeşti respective. Ambiguitatea a funcţionat nu numai pentru vorbitorii obişnuiţi, dar chiar pentru autorii lucrărilor normative, care au dat digrafului *oa* valoarea diftongului [ya] în *coafa* [kyafâ], [kyafeză], *culoar* [kuluâr], *lavoar* [lavyâr], *patinuoar* [patinyâr], la acestea adăugându-se şi cuvântul *trotuar* [trotyâr], în care însă diftongul [ya] este transcris prin digraful *ua,* pronunţat de unii şi cu hiatul [u-a], în timp ce în cuvântul *toaletă* digrafului *oa* i-au dat valoarea hiatului fo-a]: [to-a-letă].

Instabilitatea normei s-a manifestat şi în ceea ce priveşte familia cuvântului *coafa: coafor, coafează, coafură* etc.

în ediţia a III-a a *îndreptarului* (Bucureşti, 1971) se indica pronunţarea *co-a-,* în timp ce ultimele lucrări normative (DOOM, ÎOOP-5) recomandă rostirea *coa-* (cu diftongul [ya]).

Variaţiile normei reflectă (sau provoacă) cele două tipuri de rostire: cu hiatul [o-a] ([ko-afâ]) sau cu diftongul [ua] ([kya-fâ]), ortografic *coafa.*

Aceste două tipuri de pronunţare există realmente în rostirea românească:

a. [ko-afâ], [ko-afor], [to-aletă] (cu hiatul [o-a]) şi [trotu-âr] (cu hiatul [u-a]) şi
b. [kyafâ], [kyafor], [tualetă], [kuluâr], [lavuâr], [patinyâr] (cu diftongul [ya]).

Primul tip, cu hiat, reprezintă rostirea în manieră populară, care, pornind de la necunoaşterea etimoanelor, se bazează pe forma scrisă *(coafa, coafează, toaletă),* citită cu disocierea digrafului *oa* (>o-a), sau pe pronunţarea cu diereza diftongului [ya] (>u-a) ca în cuvântul [trotu-âr].

Este aici o foarte interesantă chestiune de percepere a digrafului *oa:* pornind de la forma scrisă, acesta se disociază în hiatul [o-a] ([ko-afor], [to-aletă], în timp ce, pornind de la forma rostită, cu diftongul [ua], acesta se disociază în hiatul [u-a] ([trotu-âr]). Fenomenul disocierii digrafului sau diftongului este perfect normal şi funcţionează ca o regulă care însă nu se extinde întotdeauna la toate cuvintele din

categoria în discuţie. Totuşi, unii vorbitori extind disocierea şi la alte cuvinte *(cu-afâ, culu-âr, lavu-âr),* aşa cum a constatat şi Al. Graur în studiul *Notes sur Ies diphtongues en roumain,* publicat în *Bulletin linguistique,* III, 1935, p. 46:
„... mais Ies personnes qui ont essaye de preserver la diphtongue l'ont prononce en deux syllabes: *contu-ar, culu-ar* (couloir), *trotu-ar* (trottoir), *benu-ar* (baignoire)".

Tipul cu diftongul [ya] ([kyafâ], [kulyâr], [lavyâr], [patinuâr], [tyaletă], [trotyâr]) corespunde pronunţării în maniera specifică, recte în manieră cultă, care ţine seama de pronunţarea franţuzească a etimoanelor, cu diftongul [wa]: [kulwar]. [lavwar], [patinuwar], [twalet] etc.

5. Adevăratul hiat [o-aj, existent în limba franceză, preluat şi în limba română, din cuvinte precum *coabita, coagula, coaliţie, coautor,* reprezintă pronunţarea în manieră cultă a neologismelor în discuţie. Digraful *oa* este şi aici interpretat în două feluri: fie ;a hiatul fo-a]. fie ca diftongul fua] ([kyagulâ], [kyaliţije] etc.).

Când se produce diereza diftongului, se ajunge la hiatul [u-a]: [ku-agulâ], [ku-iliţie], apoi, cu proteza unui element asilabic, la [ku-yagulâ], [ku-yaiiţiie]. Atât Jiftongul [ya], cât şi hiatul rezultat din el prin diereza reprezintă pronunţări în manieră jopulară, inacceptabile ortoepic.

6. în cuvinte ca *ocean, teatru* nu mai există astăzi hiatul [e-a], care a existat în recut. în a doua jumătate a sec. al XlX-lea, de pildă, formele cu hiat încă mai existau, n paralel cu cele cu o silabă mai puţin *(o-cean* focân], *tea-tru* (tfâtruj. fiindcă ele ipar, amândouă, în poezia lui Eminescu. Formele în trei silabe (o-ce-an, te-a-tru) sunt nai vechi şi reprezintă pronunţarea etimologică originară (grecească, latinească, ranţuzească), cu care au intrat aceste neologisme în limba română şi pe care îminescu a folosit-o alături de cea mai nouă, bisilabicâ, în funcţie de necesităţile rozodice (măsură, ritm, rimă).

M-am referit pe larg la acest fenomen în lucrarea *„Tehnica exterioară"** în *Poezia n Eminescu* (II), publicată în *Revista noastră* de la Focşani, serie nouă, nr. 149-51/1989 (oct.-dec.), p. 2937-2938 şi în lucrarea *Cuvinte cu dublă silabaţie (l),* ublicată în revista *Ramuri,* nr. 10, oct, 1990. Voi reveni cu amănunte şi cu citate în *28-Silabafia prozodica.*

7. Hiatul [e-o] există şi trebuie rostit în cuvinte ca *geografie, geologie, geometrie* jmpuse cu elementul prim de compunere savantă *geo-„pământ", ideologie,* compus j elementul /V/«;-„idee", *teologie,* compus cu elementul ^«-„Dumnezeu", inclusiv în itroponime ca *Teodor, Teodorescu,* în care se manifestă tendinţa reducerii numărului : silabe prin contragerea celor două vocale silabice *e* şi *o* într-una singură, vocala ixtă labiopalatală *o* ([idologije], ftologiiej, ftodor], [todoresku]. Acelaşi fenomen se Irece şi în cuvinte în care hiatul [e-o] este precedat de africata prepalatală [g], cu ecizarea că, în această situaţie, fosta vocală silabică *e* nu se mai contrage cu *o* mător, ci este absorbită şi inclusă în consoana precedentă [g], iar cititorul are ipresia că litera *e* este ajutătoare ca în numele *George, Georgescu: ge-ografie* > ografîje], *ge-ologie* > [gologijje] etc. Pronunţările cu reducerea numărului de silabe arţin manierei populare şi trebuie evitate. Formele cu hiat fge-ograflie], [te-6dor], -odorescu] caracterizează ortoepia.

8. Hiatul [o-o] din neologisme precum *coopera, coordona, zoologie* tinde să fie eliminat prin reducerea unuia dintre cei doi *o: copera, cordona, zologie* (în pronunţarea specific populară sau în cea neglijentă).

în schimb, în neologisme ca *alcool, alcoolism,* în ciuda tuturor prescripţiilor din lucrările normative, la care se asociază şi Al. Graur *(Capcanele limbii române,* Bucureşti, 1976, §88, p. 38 şi *Dicţionar al greşelilor de limbă,* Bucureşti, 1982, s.v.), nu există hiatul [o-o]. Există numai digraful *o-o.* pe care îl conţin şi etimoanele franţuzeşti şi neologismele româneşti, dar pronunţarea este cu un singur o, atât în franţuzeşte, cât şi în româneşte. Rostirea franţuzească, reală şi ideală, este [alkol], [alkolik], [alkolism], aşa cum rezultă din *Dictionnaire de la prononciation franc^aise dans son usage reel* al lui Andre Martinet şi Henriette Walter, Paris, 1973. s.v.. din *Le petit Robert l (Dictionnaire alphahetique et analogique de la* ***langtiefran^aise),*** Paris. 1992, s.v. şi din recentul *Le Maxidico. Maxi dictionnaire,* Edition de la Connaissance, 1998, s.v., (cf. Pierre Fouche, *Trăite de prononciation franc^aise,* Paris, 1969, p. 36: „On ne prononce qu'un *o* dans *alc(o)ol* [...], mais deux *o* partout ailleurs: *alcoolic/ne, alcoolisme* [...]. Rem. - La prononciation de ***alcoolique,*** *alcoolisme* avec un seul *o.* autrefois familiere ou populaire, est devenue elle aussi correcte".).

Aceeaşi situaţie este şi în pronunţarea românească neafectată şi neinfluenţată de scriere, aşa cum am constatat în repetate anchete.

9. Hiatul [a-u] din neologisme ca *aulă, auspiciu, auster, auto, auxiliar, cosmonaut, hidraulic, mausoleu, pauză, precaut, precauţie* etc., a luat naştere prin diereza diftongului latinesc şi grecesc [ay], care, desfacându-se în două silabe, a urmat regula aceluiaşi diftong din cuvintele latineşti moştenite, precum *audio, aurum,* devenite *a-ud* [a-yud], *a-ur* [â-yur], cu diftongul omogen labial ascendent [uu] în cea de a doua silabă, indiferent pe care dintre cele două silabe cade accentul. Hiatul [a-u] este aşadar evitat prin prote/a apendicelui asilabic [u]: â-yulă], [â-yutoj, [kosmona-yut], hidra-yulik].

Fiind elementul silabic al diftongului [ay]. grecesc şi latinesc, vocala [a] era de regulă accentuată în greacă şi în latină, evident când situaţia fonetică o îngăduia: *trauma, aula, păusa, precâutus.* în româneşte însă, prin diereza diftongului, accentul poate sta pe oricare dintre cele două vocale silabice: [â-yulă |, [â-yuto], [pâ-yuză], pe de o parte, şi [kosmona-yut]. [hidra-yulik] etc.. pe de altă parte. După cum se vede. lucrările noastre normative au admis accentul şi pe *u.* Clasicişţii, însă. folosesc accentul originar, pe *a,* şi când acceptă diereza diftongului (|â-yuto[). şi. evident, atunci când n-o acceptă ([ây-to], [kosmonâytj, [hidrâylik], [prekâyt], [prekâyţije]).

Cum s-a văzut mai sus. diereza diftongului latinesc şi grecesc [ay] are caracter de regulă şi nu poate fi negată, iar pronunţarea cu diftong este hiperliterară. Corect este cum pronunţă toată lumea şi cum cere norma românească: [â-yuto]. [kosmona-yut]. [hidra-yulik], [preka-yuţiiej.

Din păcate însă norma este inconsecventă şi oscilează: DOOM-ul conservă diftongul [au] în [mausoleu], în timp ce **ÎOOP-5** (ultima ediţie) admite diereza diftongului în acelaşi cuvânt *ma-usoleu.*

Pe de altă parte, admiţând diereza în *aula, ampiciu, auster, auto, auxiliar, cosmonaut, hidraulic, mausoleu, precaut* etc., norma n-o acceptă în cuvinte ca

augmenta, augur, inaugura, traumă, traumatism, traumatiza, în care menține diftongul latinesc şi grecesc [ay]: [aug-mentâj, [ay-gur], [in-ay-gură], [tray-mă] etc. Originar, atât cuvintele cu diereza diftongului, cât şi cele cu diftongul păstrat formau o singură categorie, cu diftongul [au], în procesul de adaptare la limba română a acestor neologisme, diftongul [au] suferă fenomenul fonetic de disociere în tot mai multe cuvinte, iar în final, probabil, în toate. Deocamdată, în condițiile normei actuale, pronunțarea cu diereza a cuvintelor din ultima subcategorie reprezintă o manieră populară de rostire: [a-yugmentâ], [a-uugur], [trâ-uumâ] etc.

10. Hiatul [u-a], din cuvinte ca *accentua, dilua, actual, intelectual, mortuar, sanctuar, actualitate, imuabil, situație* etc., s-a format pe teren românesc prin diereza diftongilor franțuzeşti [MS] şi [na], prin caracterul regulat, legic al transformării, dar şi sub influența hiatului latinesc corespunzător din cuvinte ca *mortua, mortualia, mutuarius, sanctuarium* etc.

Neologismele de tipul celor de mai sus se pot pronunța şi se pronunță de obicei cu hiatul [u-a], dar se rostesc tot aşa de bine şi cu proteza unui element asilabic, care este fie apendicele [|], cerut de cea de a doua vocală a hiatului ([akcentu|â], [dilujâ] etc., fie semiconsoana [y], cerută pe prima vocală a hiatului ([akcentuuâ], [aktuyâl], fsituyâțiie]).

Există şi o pronunțare cu diftongul [ua] în locul hiatului: [aktyâl], [intelektyâl], [sanctyâr], [sityâțiie] etc. în această situație, caracterizată prin maniera populară de pronunțare, nu este vorba de menținerea diftongilor franțuzeşti [ne] sau [na], ci de fenomenul sinerezei hiatului românesc [u-a], care este ulterior dierezei diftongilor franțuzeşti.

Tot aici, la hiatul [u-a], se încadrează şi secvențele de obicei latineşti *qu, gu* urmate de *a,* în care hiatul [u-a] este admis în mod excepțional, în cuvinte ca *ecuator, ecuație,* în timp ce, de regulă, sunetul *u* îşi păstrează caracterul asilabic. constituind diftong cu *a* următor: *cuantă* [kyantă], *cuantifica, cuantum* [kyântum], *cuartet* [kuartet], *cuarț* [kuarț], *cuaternar* [kyaternâr], *guanâco* [guanako], *guanidfliă, guarani, guard* [gyard], *guaşă* [guaşă].

La sfârşitul celor câtorva observații asupra anumitor hiaturi, sintetizând rezultatele obținute, mă opresc la o problemă cu caracter general, aceea a dependenței timbrului elementului asilabic intercalat între cele două vocale silabice ale hiatului. M-am ocupat de această chestiune în lucrarea intituiată *Probleme de ortoepie în viitorul DOOM,* publicată în revista *Limba română* nr. 2/1978, p. 200-201, intervenind atunci în controversa dintre cercetătorii bucureşteni Emanuel Vasiliu şi Andrei Avram în legătură cu factorii care determină localizarea elementului asilabic intercalat, dacă acesta este condiționat de natura vocalei silabice precedente sau de cea a vocalei silabice următoare, în cartea *Fonologia limbii române,* Bucureşti, 1965, p. 98, acad. Emanuel Vasiliu consideră că „natura fonetică a acestui apendice, în speță localizarea lui, este determinată fie de natura vocalei precedente, fie de natura vocalei următoare". Acestei afirmații, cercetătorul bucureştean dr. doc. Andrei Avram *(Interpretarea fonologieă a semivocalelor inițiale de silabă in limba română,* în SCL nr. 5/1966, p.

' '-a opus aserțiunea că „... factorul hotărâtor este, întotdeauna, vocala care

urmează după semivocală. Timbrul elementului semivocalic precedat şi urmat de vocală nu este determinat niciodată de timbrul vocalei precedente".

Comentând cele două puncte de vedere, arătam că într-adevăr cazul cel mai frecvent este ca timbrul elementului asilabic intercalat să depindă de locul de articulare al vocalei următoare, fiecare dintre cele trei semiconsoane fricative ([j], |j], fu]) constituindu-se ca apendice asilabic pentru seria sa de localizare, dar există şi situaţii când timbrul elementului asilabic intercalat depinde de vocala precedentă, chiar dacă fenomenul apare ca urmare a acomodării vocalice progresive a apendicelui asilabic „normal" [J] la vocala precedentă, acesta devenind fie Q] (soci-îal]>[soci-ial]), fie [u] ([situ-îa]>[situ-ua], fie [g] (agre-îa]>[agre-ea]).

Apoi urma concluzia, pe care o menţin şi astăzi: „Din exemplele de mai sus rezultă că, dacă vocalele anterioare şi posterioare au ca apendice asilabic pe [j] şi, respectiv, [u], apendicele fiind determinat de propria lor localizare, în schimb, vocalele centrale, în special [a], pot avea ca apendice asilabic atât semiconsoana velară Q], depinzând de propria lor localizare, cât şi celelalte semiconsoane, [j] şi [u], ba chiar şi semivocală [g], depinzând de locul de articulare al vocalei din silaba precedentă", (p. 201)

Trebuie precizat că, în limba română, numai apendicele asilabic [f], caracteristic seriei vocalice velare, suferă fenomenul acomodării la vocala precedentă, nu şi celelalte apendice asilabice, [j] şi [u], aşa cum se întâmplă în alte limbi.

în limba franceză, de exemplu, atât în norma ortoepică, cât şi în uzul real, apendicele asilabic „normal" [y] al vocalei silabice următoare [o] se acomodează la [i] silabic precedent, când este precedat, la rândul său, de un grup consonantic din care cea de a doua consoană este *r* sau /, acolo unde, în româneşte, chiar în aceste condiţii fonetice, apare apendicele asilabic „normal" [y]. Aşa, de pildă, în *Le petit Robert* găsim pronunţări ca [bibli-JDtek], [patri-jot] etc., ca indicaţii ortoepice, iar *în Dictionnaire de la prononciation francaise dans son usage reel,* al lui Andre Martinet şi Henriette Walter, găsim rostiri ca [bibli-JDtsk], [bri-jo], [kabri-jols], [fabli-jo] etc., cuvinte care în limba română se pronunţă cu apendicele asilabic „normal" fu] ([bibli-yotekă], [bri-yo], [kabri-yoletă]) şi, evident, fără apendice, cu hiat ([bibli-otecă], [bri^o], [kabri-oletă]).

Forme cu acomodarea apendicelui asilabic „normal" [y] la [i] silabic precedent şi-au făcut apariţia şi în limba română, într-un cuvânt ca *radio,* pronunţat de unii [râ-di-jo] iar romanistul suedez Alf Lombard, *La prononciation du roumain* (Extras), Uppsala, 1936, p. 59, atestă o asemenea pronunţare, pe care a înregistrat-o acum peste o jumătate de secol (1934) de la informatorul său A.P. din Bucureşti: *„Jon vauijon* ou //w".

Pe baza întregului material de mai sus, *clasificarea hiaturilor* se face:

I. după dependenţa elementului asilabic faţă de una dintre cele două vocale şi

II. după caracterul evitabilităţii.

Criteriul l, dependenţa elementului asilabic intercalat faţă de prima sau a doua vocală asilabică, împarte hiaturile în cele două categorii posibile: hiaturi în care elementul asilabic intercalat depinde de timbrul celei de a doua vocale şi hiaturi în care elementul asilabic depinde de prima vocală, cea din silaba precedentă.

1. Hiaturile din prima categorie, cu elementul asilabic depinzând de timbrul celei de a doua vocale, sunt cele mai numeroase şi au drept caracteristici faptul ca elementele asilabice sunt întotdeauna semiconsonantice (fi], *[l],* [y]) şi îndeplinesc funcţia de apendice asilabic, după cum urmează:

a) Dacă vocala a doua silabică este palatală |ij. apendicele asilabic este iemiconsoana fricativă palatală [jj. care formează cu [i) silabic următor diftongul omogen palatal ascendent fii], indiferent de timbrul vocalei precedente: [konşti-iinţă], pe-iisajl. [cirku-iit], fcelulo-jid], moza-jik].

Cealaltă palatală. fe], face excepţie, în sensul că nu determină intercalarea lui [j] lecât dacă prima vocală a hiatului este fi]: [kasi-ierj, [mani-ieră]. în toate celelalte ;azuri. când deci primul element al hiatului este altă vocală decât [ij silabic, [ej irmător rămâne ca atare, nepermiţând intercalarea semiconsoanei [j], în acest caz ealizându-se hiaturile fu-e] (finflu-en-ţă], fsilu-etă]), fe-e] ([kre-e/|. [ide-e]), [o-e] [ko-eKipuer], [po-etj), fa-e] (fa-ed], fma-estruj).

Toate acestea pot fi pronunţate şi cu evitarea hiatului, cu intercalarea apendicelui J, de tipul fkre-iez], [silu-ietă] etc., dar, cum am mai spus-o, aceasta reprezintă ian icra populară de pronunţare, inadmisibilă ortoepic.

b) Dacă cea de a doua vocală a hiatului este o velară, atunci apendicele este îmiconsoana fj]: [agre-jind], [kre-|ăm], fkre-îatj.

Ca excepţie, când prima vocală a hiatului este fu], atunci elementul asilabic tercalat depinde de [u] precedent şi nu poate fi altul decât semiconsoana [y]: [akcen--yînd], fdilu-yăm], [situ-ya].

c) Dacă vocala a doua a hiatului este o labială, apendicele asilabic este miconsoana [uj: fe-yuropganj, fko-yopera].

Trebuie să subliniez aici că prezenţa apendicelui asilabic nu are caracter iiigatoriu, în cele mai multe cazuri putându-se realiza hiaturi veritabile, adică vocală abică plus vocală silabică: fagre-înd], [kre-ăm], frekre-aj, [dilu-a], [e-u-rope,anj, >ordona] etc.

2. Hiaturile din această categorie, cu elementul asilabic intercalat depinzând de ima vocală, sunt puţine, în număr de cinci:

a) fi-0)a]: fdi-(i)alog). fhi-(j)at]; A)

[u-(y)î]: [akcentu-(y)înd];

c) (u-(y)ăj: [dilu-(u)ăm], [situ-(y)ăm];

d) fu-(y)a]: fdilu-(y)a], [situ-(y)aţi'ie];

e) ţe-(e)a]: [agre-(e)a], [kre-(§)a].

M. După caracterul evitabilităţii, există tot două categorii de hiaturi:

1. Hiaturi evitabile ortoepic, dintre care unele cu caracter obligatoriu:

- fi-ii] ([konşti-iinţă]),
- — [i-i^{e}] ([^i-i^'J' [mani-ieră]), -
  [i-ia](fdi-ialog],fhi-iat]),
- [e-ii] ([pe-jisaj], fse-iism]),

- [u-iij ([cirku-irt]),
- [o-ii] (celulo-iid]),
- [a-ii] ([moza-jikl),

iar altele, cele mai multe, au caracter facultativ, cum s-a văzut şi mai sus: [kre-ea] şi [kre-a]. 2. Hiaturi inevitabile ortoepic, pronunţându-se ca atare, cu vocală silabică plus vocală silabică. Acestea sunt cele patru deja pomenite, cu [el în silaba următoare, care nu permite intercalarea apendicelui asilabic: ,

- [u-e]: [influ-enţăj, [silu-etăj;
- [e-e]: [kre-ez], [ide-e];
- [o-e]: [po-et];
- [a-e]: [a-ed], [ma-estru], [a-erodrom], fa-eroport].

Evitarea acestor patru hiaturi, prin intercalarea apendicelui asilabic / ducând la pronunţări, în manieră populară, precum [a-ied], [a-ie-ro-drom], [kre-iez], [in-tlu-ien-ţă], [ma-jes-tru], [po-iem], [si-hi-jetâ] etc. este inadmisibilă ortoepic, chiar dacă, după cum crede domnul Theodor Hristea despre unele dintre ele, în *Cuvântul introductiv* la cartea *Limba română. Teste rezolvate, texte de analizat şi un glosar de neologisme,* Editura Petrion, Bucureşti. 1998, p. 17. aşa „pronunţă, neîndoielnic, întreaga suflare românească". Presupusa pronunţare a întregii suflări româneşti este, în fapt, foarte îndoielnică, teoretic imposibilă şi neeufonică. Pe de aha parte, avem în vedere aici pronunţarea cultivată, literară a acestor neologisme pe care, neîndoielnic, „întreaga suflare românească"' nu le pronunţă în nici un feL pentru că nu le cunoaşte şi nu le foloseşte.

§17. **Diftongii şi scrierea lor (cu tabloul diftongilor româneşti)**

Secvenţa a două timbre vocalice poate să se găsească în două situaţii diferite:

a) cu ambele elemente silabice, făcând parte, evident, din silabe diferite şi constituind ceea ce am numit *hiatul* şi

b) cu un element silabic şi celălalt asilabic, în interiorul aceleiaşi silabe, constituind ceea ce numim *diftongul.*

Dacă hiatul este, cum s-a văzut un fenomen nou, împrumutat o dată cu elementele lexicale neologice, intrate în limba română în ultimele doua secole, diftongul este, dimpotrivă, un fenomen foarte vechi, caracteristic sistemului fonetic românesc, existent în ambele fonduri lexicale, mai frecvent în fondul vechi.

Diftongul caracterizează atât de mult sistemul vocalic românesc încât, aşa cum arăta Sextil Puşcariu *(LR,* II, *Rostirea,* Bucureşti, 1959, p. 50), în limba română sunt posibile propoziţii întregi formate numai din elemente vocalice, silabice şi asilabice. fără nici o consoană propriu-zisă: *afj o fiu (j)eu.* Este motivul pentru care diftongii româneşti, spre deosebire de hiaturi, au fost studiaţi în toate amănuntele, bibliografia în materie fiind foarte bogată. (Vezi notele de la studiul dedicat diftongilor în cartea mea *Contribuţii la fonetica şi dialectologia limbii române,* Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1986, p. 99-l09)

Studiul în discuție se intitulează *Diftongii româneşti-clasificare, descriere* şi ocupă un pațiu larg din carte (p. 9-l09). El dezvoltă două lucrări anterioare:

1) *Diftongii româneşti-clasificare,* publicată în revista *Limba română* nr. 5/1977, , 481 -494 (partea I) şi nr. 6/1977, p. 599-606 (partea a Il-a) şi

2) *Vocala mixtă românească o în funcție silahică şi asilabică,* publicată în *Hommage a irgu Iordan â I'occasion de son quatre-vingt-dixieme anniversaire,* Bucureşti, 1987, p. 83-91, i care am expus teoria diftongului românesc, aducând contribuții în acest domeniu al foneticii mbii române, prezentând un tablou al tuturor secvențelor diftongoide posibile, din care se staşează secvențele care se realizează ca diftongi. Am prezentat atunci şi tabloul cu gradele de jertură şi de localizare ale vocalelor fundamentale româneşti (cele şapte cunoscute, la care eu n adăugat încă una. vocala mixtă, anterioară cu labializare, *o).*

Folosind formulele matematice ale combinărilor şi aranjamentelor, am stabilit astfel că ;istă 52 de diftongi virtuali, 52 de secvențe bivocalice silabice posibile, din care rostirea mânească realizează numai 30. astfel că limba noastră posedă 30 de diftongi, ceea ce-i Miferă o fizionomie fonetică aparte. Teoretic, pentru ca o secvență bivocalică să se realizeze i diftong, am stabilit că între cele două elemente ale diftongului este necesară o diferență de iertură de cel puțin trei grade în seria vocalelor medii şi deschise şi de un grad sau chiar mai iția în seria vocalelor închise.

Pe baza acestei reguli am negat existența presupuşilor diftongi *[eo] şi *[oa], care nu jeplinesc condiția unei diferențe minime de apertură. Am considerat şi susțin şi astăzi că *eo* nstituie un digraf, nu un diftong, că acest digraf reprezintă sunetul mixt [6] în funcție silabică. i cuvinte ca [vro] (ortografiat *vreo),* [loYkăji] (ortografiat *leorcăî)* etc. şi în funcție asilabică, diftongul [oa], în cuvinte ca [loân ă] (ortografiat *leoarcă)* sau [ploâpă] (ortografiat *pleoapă),* unde rezultă că nu există un triftong *[eoa], că trigraful *eoa* constituie reprezentarea (în is) a diftongului [ga]. Tot astfel şi în cazul lui *oa,* digraful acesta reprezentând (grafic) tongul [ua]. Sunetul vocalic [o] are o apertură prea mare (gradul 5X ca să poată îndeplini icție asilabică. Diferența de apertură între *o* şi *a* este de numai două grade, insuficientă, cum jneam, în seriile de vocale medii şi deschise.

în sprijinul acestei afirmații, am adus tot felul de argumente, pe lângă cel obiectiv, acustico-iculataric, al diferenței insuficiente de apertură:

1) observațiile unor cunoscuți lingvişti ca lorgu Iordan, Alexandru Rosetti, Octave ndris, Andrei Avram, Lidia Sfârlea etc., care au remarcat că aşa-zisul diftong *[oa] se teste de fapt [ua];

2) transcrierea diftongului în discuție cu [ua] în atlasele lingvistice, atât în cazul rostirii e (a scriitorilor Brătescu-Voineşti, Sadoveanu şi Agârbiceanu), cât şi în cazul rostirii lulare;

3) înseşi rezultatele experiențelor făcute în Laboratorul de fonetică experimentală din :ureşti: nu toate experiențele efectuate confirmă existența lui *o,* ca element asilabic Cuvinte ca *toacă, noastră, coasă, poată* (experiențele numărul 13, 18, 2, 3 şi 6. crise în *Recherches sur Ies diphtongues roumaines publiee par A. Rosetti,* :arest-Copenhague, 1959, p. 39-40; 35-36). în cazul celorlalte experiențe, sunetul *o* re ca element asilabic printr-un viciu de metodă, ca urmare a folosirii în aceste -etări a unor informatori vizibili influențați de scriere.

în afară de o, nu *pot* îndeplini funcţie asilabică nici celelalte două vocale care au apertură şi mai mare, *ă* şi *a.* Acestea îndeplinesc numai funcţie silabică.

Rolul de element asilabic în diftongii şi triftongii româneşti nu-l pot îndeplini decât vocalele cu apertură mai mică, de la gradul l până la gradul 4 inclusiv, adică primele cinci vocale mai închise: /, *u, î, e* şi *6.* Toate acestea pot îndeplini şi funcţie silabică.

Studiind diftongii, între altele şi după natura fonetică a elementului asilabic, am adus contribuţii la precizarea terminologiei, fluctuante până atunci, stabilind că cele cinci vocale cu funcţie asilabică se clasifică în două categorii distincte, în ceea ce priveşte unele caracteristici acustico-articulatorice şi funcţionale, ca apertură, durata, prezenţa sau absenţa zgomotului de fricţiune: primele trei, [j], fu] şi [j], constituie categoria *semiconsoanelor,* care au apertură mai mică, durata mai mare şi care se rostesc cu zgomot de fricţiune, celelalte două, [e] şi [g], cu apertură mai mare, durata mai mică şi rostire fără zgomot de fricţiune, constituie categoria *semivocalelor.*

După ordinea elementelor alcătuitoare, am reţinut clasificarea deja făcută în diftongi ascendenţi şi diftongi descendenţi, arătând că în domeniul limbii române se realizează 16 diftongi ascendenţi şi 14 descendenţi.

După locul de articulare, am clasificai diftongii în două categorii: diftongi cu ambele elemente din aceeaşi serie de articulare, pe care i-am numit *omogeni* şi diftongi în care cele două elemente componente au locuri de articulare diferite, pe care i-am numit *eterogeni* sau *micşti.*

Diftongii omogeni, în număr de 11, se clasifică în *pălălăii, velciri* şi *labiali,* iar diftongii eterogeni se clasifică în ***palatovelari,*** *palatolabiali, labiovelari* şi *palato-labiovelari.*

După apertură, cei 30 de diftongi sunt împărţiţi în *omogeni,* cu ambele elemente în aceeaşi serie de apertură, în număr de 11, şi *eterogeni,* în care cele două elemente fac parte din serii diferite de apertură, în număr de 19.

Pe baza locului de articulare şi mai ales pe baza aperturii celor două elemente ale diftongului, am analizat toate cele 52 de secvenţe bivocalice posibile, arătând din ce cauză unele se realizează, în timp ce altele nu se pot realiza ca diftongi.

La clasificarea diftongilor am adăugat descrierea lor, în 1986, în cartea citată *Contribuţii...,* p. 36-l09. Am făcut astfel descrierea amănunţită a tuturor celor 30 de diftongi, prezentaţi după semiconsoana sau semivocala cu care se formează, indiferent dacă sunt ascendenţi sau descendenţi: cei 13 diftongi cu semiconsoana [i], cei 12 diftongi cu semiconsoana [u], cei 3 cu semiconsoana [î], diftongul [ga], cu semivocala [g] şi diftongul [oa], cu semivocala [o].

în prezentarea diftongilor româneşti, am disociat totdeauna două planuri distincte, rostirea şi scrierea, întemeindu-mi întreaga lucrare pe concepţia saussuriană conform căreia „ce qui fixe la prononciation d'un moţ, ce n'est pas son orthographe, c'est son histoire" („ceea ce fixează pronunţarea unui cuvânt nu este ortografia, ci istoria sa"). Pe baza acestei concepţii, punctul de plecare a fost întotdeauna modalitatea reală a rostirii româneşti literare şi populare, şi nu scrierea, care reprezintă pronunţarea mai mult sau mai puţin fidelă, în ceea ce priveşte scrierea diftongilor şi a triftongilor, am reluat propunerea lui Al. Graur de a nota elementul asilabic [j], aşa-zisul / (scurt), propunere pe care am extins-o asupra tuturor celorlalte sunete care îndeplinesc rolul de

ement asilabic în diftongi şi triftongi: [j], [y], [g] şi [Q]. Am propus astfel fie soluția îrmanâ de a nota toate elementele asilabice cu semnul semicercului plasat dedesubtul erei, soluție adoptată şi în lingvistica românească, în sistemul de transcriere fonetică ilosit în atlasele lingvistice româneşti, fie aceeaşi soluție de origine germană pentru mivocalele [g] şi [Q], iar pentru semiconsoanele [j] şi [y], soluția de origine franceză folosirii lui>' pentru [j] şi a lui *w* pentru [u].

în felul acesta, rezultatul ar fi nu complicarea, cum s-ar putea crede la prima dere, ci simplificarea ortografiei româneşti, posibilitatea ei de a fi mai apropiată de ştire şi de a evita mai multe dintre inconsecvențele semnalate. Propunerea aceasta a st formuiată în lucrarea *Despre scrierea diftongilor limbii române,* publicată în *talele Universității din Craiova,* seria *Ştiințe filologice,* 1982, p. 2l-28, retipărită în *l. Contribuții..., p.* 109-l18.

ETEROGENI **OMOGENI**

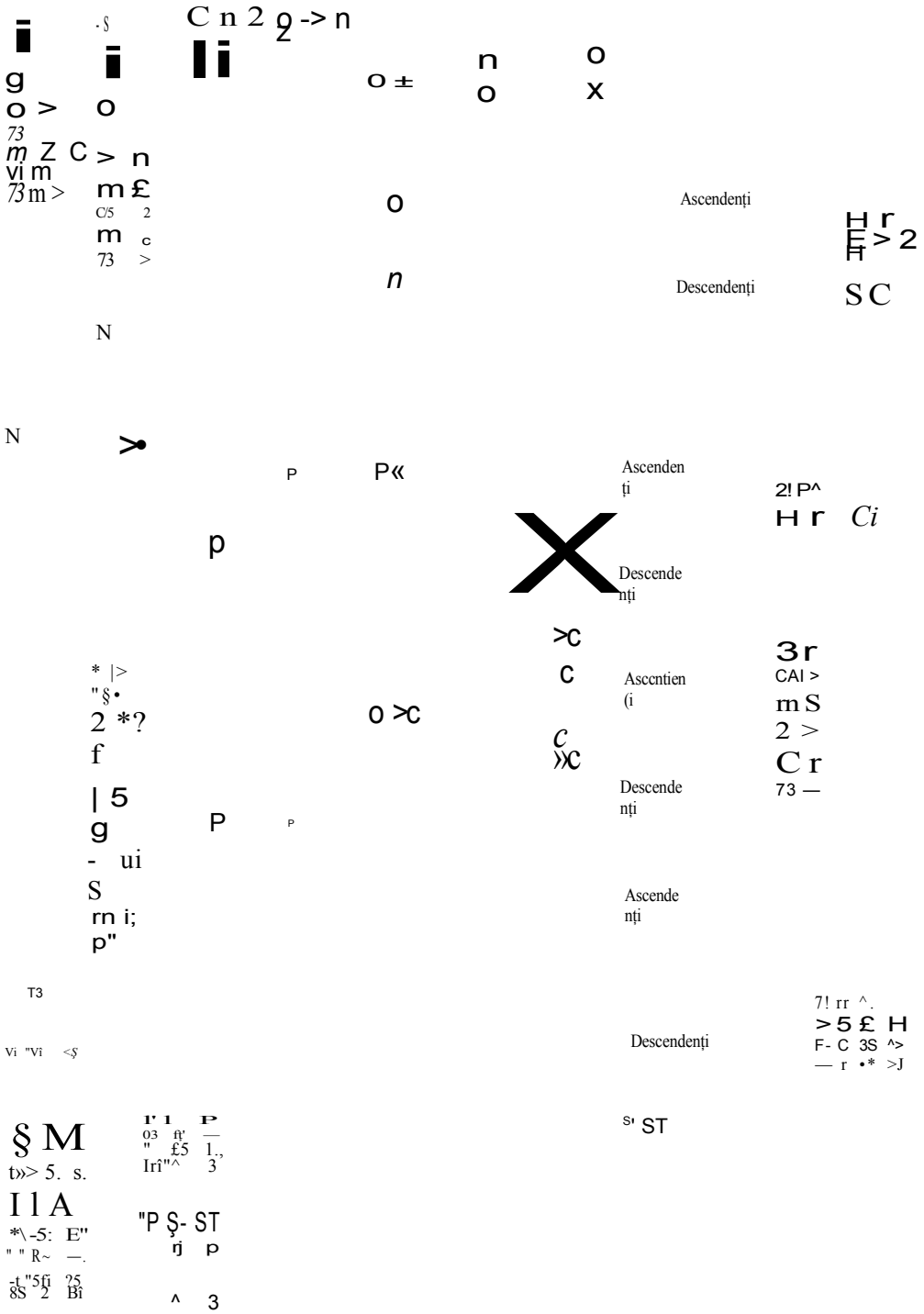

O:
P

Ascendenli

IX-sceniiciUi

W

PJ

Descenilenn

*», «^

n

Ascendenți

1151

p

p<

>c

Ascendenți

p >c

>c

Descendenți

§18. Triftongii limbii române

Dacă diftongul este o secvență de două elemente vocalice diferite ca apertură şi renunțate în aceeaşi silabă, triftongul înseamnă trei elemente vocalice care se rostesc i aceeaşi silabă. Fiind vorba de una şi aceeaşi silabă, orice succesiune de două sau trei lemente vocalice conține o singură vocală silabică, cealaltă sau celelalte fiind bligatoriu elemente asilabice. Am arătat mai sus că elementele asilabice, ca parte omponentă a diftongului sunt fie semiconsoanele [j], [J] sau [u], fie vocalele [g] sau j]. Cu excepția lui OG şi [o], celelalte trei sunt componente şi ale triftongului, alături e vocala silabică.

Posibilităţile de combinare în cadrul triftongului sunt, desigur, mai multe decât în adrul diftongului, dar realizările lor concrete sunt mai puține.

Aşa se face că triftongii sunt mai puțini decât diftongii.

Distingem astfel triftongi cu ambele elemente asilabice constituite din aniconsoane şi triftongi cu semivocala [g] şi semiconsoana [j] sau [u]. Din prima itegorie fac parte triftongii:

1. [iii], din cuvinte şi forme ca (eu mă) *sfiii* [sti-jii], (eu*) pustiii* [pusti-iii], forme î persoana I sg. a perfectului simplu de la verbele de conjugarea a IV-a cu rădăcina în] *(a se sfii, a pustii)* şi din îmbinări ca i-i (drag) [iii], *propriii-i* (copii) [propri-iii] etc.;

2. [iei], din cuvinte şi forme ca *iei* [iei], pers. a Il-a sg., indicativ prezent, de la *t. a lua, miei* [mjei], pluralul subst. *miel, ei* [iei], pronumele personal de pers. a IlI-a ural;

3. [iaj], din cuvinte şi forme ca *ştiai* [şti-iai], *suiai* [su-iai]. de pers. a Il-a sg. a iperfectului indicativului şi din îmbinări ca *ea-i* (vede) Qai];

4. [ieu], din pronumele personal de pers. I sg., scris *eu;*

5. fiou], din cuvântul *maiou* [maiou];

6. [iau], din cuvinte şi forme ca *iau* de pers. I sg., indicativ prezent de la verbul *lua, ştiau* [şti-Jau], *trăiau* [tră-jau], forme de imperfect indicativ, pers. a Hl-a plural;

7. [uoj], din forma rostită cu apendice asilabic a cuvântului o/, pluralul de la *iie*

8. [uui], din forma rostită cu apendice asilabic a cuvintelor *(iui* [ți-uuj], *piui* i-uuj], pers. I sg., indicativ prezent de la verbele a țiui [ți-uu-ii], *a piui* [pi-yu-ji];

9. [uou], din forma rostită cu apendice asilabic a subst. *ou:*

10. [uai], din substantive feminine ca *leoaica* [le-yâjkă], *rusoaică* [rusuâiică], *"coaică* [turkyâikă];

!!• (i^{ua}L din cuvinte ca *aripioară* [aripiyâră], *creioane* [kre-iyâne], *Ioana* lâna]. Din categoria triftongilor cu semivocala [e] şi o semiconsoana fac parte triftongii:

!• ls^{a}iL din cuvinte ca *cereai* [cergâi], *vedeai* [vedgâi], forme verbale de perfect, pers. a Il-a singular;

2. [eau], din cuvinte ca *cereau* [cergău], *vedeau* [vedşây], forme verbale de imperfect, persoana a IlI-a plural.

Aşa cum arătam şi la diftongi, vocala *o* neputând îndeplini funcţie asilabică, nu există triftongi cu vocala aceasta ca element asilabic. Nu există triftongi ca *[oai] sau [joa] din cuvinte ca *leoaică* sau *creioane,* în care există triftongii [uaj] şi [iya].

De asemenea nu există un triftong *feoa] în cuvinte ca *leoarcă* [Iţjârkă] şi *pleoapă* [ploapă], ci diftongul [§a], aşa cum am demonstrat în lucrările mele, demonstraţie pe care nu e cazul s-o reiau.

Ca structură, triftongii pot fi împărţiţi tot în două categorii: triftongi cu structura element asilabic plus element asilabic plus elementul silabic *a,* categorie constituită numai din triftongul [iya] şi triftongi cu structura element asilabic plus element silabic plus element asilabic, categorie din care fac parte toţi ceilalţi triftongi prezentaţi mai sus.

Ca şi hiatul şi diftongul, triftongul este un fenomen al limbii vorbite, nu al celei scrise. Criteriul de identificare a celor trei fenomene fonetice este aşadar sunetul şi nu litera. Acest principiu este uneori ignorat, aşa cum se întâmplă frecvent în recenta carte, intituiată *Gramatica instrumentală. Orto. silabă, silabaţie, despărţire în silabe, triftong, hiat* (Bucureşti, 1995) a lui Şt. M. llinca. Greşelile sunt atât de numeroase, încât nu pot fi în nici un caz prezentate şi chiar selecţia este dificilă. Astfel, la p. 159-l64, unde este alcătuit chiar un mic dicţionar de cuvinte conţinând triftongi, se exemplifică prin cuvinte şi forme ca: *tăceai, vegheai, vegheau, ceai, cioară, ghioagă, ochioasă, picioare, şchioapă, ulicioară.* Este ştiut că în astfel de cuvinte literele *e* şi / nu au corespondent în rostire, că aceasta sunt litere ajutătoare, care se scriu, conform principiului silabic, pentru a da valoare de africată prepalatală sau de oclusivă palatală literei sau literelor precedente.

Intr-un exemplu ca *ceai* nu se pronunţă un sunet ?, cuvântul fiind alcătuit din sunetele [cai], cu diftongul [ai] şi nu cu triftong.

In cuvântul *şchioapă* nu se pronunţă nici un sunet /, nici un sunet //, acestea fiind numai litere ajutătoare, menite să reprezinte, împreună cu litera precedentă c, consoana oclusivă palatală [K], cuvântul transcriindu-se fonetic [şicuâpă], cu diftongul [ya], nu cu presupusul triftong *[ioa], cum crede autorul.

în aceste condiţii, micul dicţionar al cuvintelor cu triftongi devine un „dicţionar al greşelilor". Sunt acolo şi alte greşeli, dar nu merită să fie luate în discuţie chiar dacă, aşa cum spune autorul, „lucrarea este avizată de Comisia de limbă şi literatură română din Ministerul învăţământului".

După ordinea elementelor alcătuitoare şi după apertură, dat fiind faptul că triftongii conţin trei elemente, unul singur dintre ei [iya] este ascendent, cu gradele de apertură l, 2, 7. Toţi ceilalţi, 12 la număr, sunt ascendent - descendenţi, cu creşterea aperturii în partea iniţială, ca la diftongii ascendenţi, cu descreşterea aperturii în partea finală, ca la diftongii descendenţi. De altfel, toţi aceşti 11 triftongi pot fi asimilaţi cu diftongii ascendenţi în ceea ce priveşte structura iniţială (primele două elemente) şi cu diftongii descendenţi în ceea ce priveşte structura lor finală (ultimele două elemente). Elementul lor silabic, care ocupă locul al doilea, de la mijloc, face parte din ambele structuri. Cu privire la acesta, constatăm că el este reprezentat prin vocale [i], [e], [o] şi [a]. Nu

îndeplinesc funcţie de element silabic în triftongi vocalele [u], [îj, [6] şi [ă]. Elementul asilabic al triftongilor este reprezentat prin trei din cele cinci timbre vocalice care au funcţie asilabică în diftongi: *[j],* [u] şi [e,].

Lipsesc timbrele / şi *o.*

Motivaţia absenţei unor vocale atât dintre elementele asilabice, cât şi dintre cele silabice este dată de diferenţa de apertură şi de incompatibilităţi articulatorice, aşa cum am arătat în studiile despre diftongi.

§19. Sonus adiunctus

Am intitulat astfel acest studiu pentru a numi un fenomen fonetic, de care nu s-a ocupat nimeni până acum, care aparţine exclusiv limbii vorbite de orice nivel, literar sau popular, cultivat sau necultivat din limba comună sau din dialecte şi graiuri.

Fenomenul pe, care vreau să-l prezint ţine de ritmul vorbirii diverşilor indivizi, de tempoul diferit de la un vorbitor la altul, de viteza, mai mică sau mai mare, cu care se pronunţă cuvintele, de fluenţa vorbirii, de debitul verbal al fiecărui subiect vorbitor, în funcţie de factorii enumeraţi mai sus, exprimarea noastră orală este mai mult sau mai puţin eufonică sau cacofonică, în sensul cel mai larg al cuvântului. S-a vorbit până acum şi eu însumi am scris despre tempoul rostirii sunetelor şi silabelor în cadrul cuvântului, în vorbirea obişnuită, dar mai ales în poezie (vezi articolul intitulat *Tempoul şi silabaţia în poezia eminesciană,* apărut în *Arhivele Olteniei,* serie nouă, nr. 8, 1993, p. 14l-l51). însuşi DOOM-ul admite existenţa unor variante literare libere diferenţiate prin pronunţarea în tempo obişnuit sau în tempo lent, de tipul omografelor *deodată* (pronunţat [do-da-tă] sau [de-uo-dâ-tă]), *deoparte* (pronunţat [do-pâr-te] sau [de-uo-pâr-te]), *vreodată* (pronunţat [vro-da-tă] sau [vre-uo-dâ-tă]) etc., în care pronunţarea în tempo lent se caracterizează printr-o silabă în plus faţă de rostirea în tempo obişnuit sau rapid.

In prezentul capitol nu e vorba însă de pronunţarea în tempo obişnuit sau în tempo lent a unui cuvânt sau a altuia, ci de rostirea propoziţiilor şi a frazelor, adică de tempoul sau ritmul vorbirii în general. Şi din acest punct de vedere sau mai ales din acest punct de vedere, există ritmuri diferite, după cum indivizii vorbitori sunt diferiţi: unii vorbesc repede, fiind guralivi sau logoreici sau locvace, având un mare debit verbal, alţii, dimpotrivă, vorbesc în tempo lent, cu frecvente pauze, mai scurte sau mai lungi, cu o exprimare orală caracterizată prin lentitudine, cu fluiditate verbală redusă, între aceste două limite există un tempo obişnuit, nici prea repede, nici prea lent, cu un ritm fluent, armonios, ceea ce am putea numi *euritmie* verbală. Subliniez că toate cele trei tipuri de ritmuri verbale sunt „normale" şi caracterizează subiecte vorbitoare „normale", fără nici o însuşire patologică. Există, desigur, si extreme patologice, caracterizate prin vorbire defectuoasă, disarmonică, dar acestea nu fac obiectul observaţiilor mele.

Pe de altă parte, dacă cele trei tipuri diferite de vorbire caracterizează indivizi diferiţi, acestea pot să apară succesiv, în funcţie de situaţie, şi la acelaşi individ, care poate să-şi încetinească sau să-şi accelereze ritmul vorbirii, după cum starea lui sufletească

este determinată de linişte, tristeţe, mâhnire sau, dimpotrivă, de mânie, furie ori indignare.

Diferenţele de ritm al vorbirii mai sunt determinate de diferitele caracteristici naţionale sau regionale ale vorbitorilor. Astfel, în cartea sa *Stilistica limbii române,* ediţie definitivă, Bucureşti, 1975, lorgu Iordan, regretatul meu profesor de la Universitatea din Bucureşti, aprecia că „românii au un tempo mai de degrabă accelerat şi merg, deci, cu popoarele mediteraneene, care sunt, în majoritate, romanice, ca şi ei", /p. 72), iar în plan regional considera că „noi, românii, ne deosebim după provincii: muntenii vorbesc, în general, mai repede decât moldovenii. Cât despre ardeleni, ei se separă în două grupe: cei din sud, care merg lingvistic cu muntenii, se alătură acestora şi sub raportul vitezei în vorbire, după cum ceilalţi, a căror limbă reprezintă variante ale dialectului moldovenesc, seamănă în această privinţă cu moldovenii", (p. 71)

Sunt în cartea lui lorgu Iordan două capitole foarte importante din punctul de vedere care ne interesează aici: capitolul III, *Apariţii şi lungiri de sunete* şi capitolul V, *Accelerarea şi încetinirea vorbirii.*

Cum era şi firesc, având în vedere profilul cărţii, faptele de limbă prezentate sunt alese pe criteriul stilistic al afectivităţii şi, în acelaşi timp sunt culese din texte scrise, caracteristici care le fac inutilizabile pentru un fenomen al limbii vorbite. Autorul face însă o precizare importantă pentru sursa materialului prezentat: „Trebuie să previn pe cititori că aprecierile şi explicaţiile mele se întemeiază pe simpla observare, sper destul de atentă, a vorbirii mele proprii şi, mai ales, a altora. Limba scrisă m-a ajutat prea puţin în această întreprindere, grea şi delicată. Căci scriitorii noştri nu acordă atenţia cuvenită acestor detalii, care, în fond, reprezintă adevărata mişcare, adică viaţă, a dialogului şi chiar a povestirii propriu-zise, directe", (p. 49)

Pentru motivele de mai sus, citez, după lorgu Iordan, câteva exemple de lungire a consoanelor: *ppăcătosid!, mmizerabileî, nnebunilor!, ccanalie!, ddobitociil'., tticăloaso!, ssecătură!, llichea!, mmarş!, ddrepţi'., ppas alergător!,* (la început de cuvânt) şi *iddiotul!, imbbecilii!, vorrrba!, affară!* (în interiorul cuvântului) (p. 50-51). Exemple de lungire a vocalelor: *încetiişor!, biniiişor!, rnâăă duc!, s-auuu dus!, ce faceee?!, buună treaba!, gaaata!, aşaa?, ajutoor.', săruţi*[1]*,* (p. 54-57)

Părăsind domeniul afectivităţii şi al stilisticii, fiindcă nu formează obiectul propriu-zis al acestui studiu, revin la vorbirea obişnuită, neutră, obiectivă, care, fără participarea afectului, din cauze pe care le voi discuta mai departe, se caracterizează şi ea prin apariţii şi lungiri de sunete, dar mai ales prin adaosuri de sunete vocalice, menite, în general, să umple un gol creat în lanţul verbal, fără intenţie. Este vorba de pauze sau de întreruperi ale fluxului verbal, care apar în vorbirea în tempo lent şi pe care vorbitorul simte nevoia să le umple cu sunete vocalice adăugate. Sunetul adăugat „sonus adiunctus" este vocala velară ; sau, mai rar, tot o vocală velară, *â.*

Sub numele de *sonus vicarius,* Sextil Puşcariu *(LR,* II, *Rostirea,* p. 129) vorbeşte de două fenomene diferite:

1. „Când un român nu-şi aminteşte un cuvânt sau trebuie să oprească fluxul vorbirii, el umple pauza cu un *ă* sau / prelungit. Acest *sonus vicarius* se aude mai ales la copiii de şcoală când nu-şi ştiu lecţia".

2, „Tot un *ă* sau un ; întrebuinţăm atunci când despărţim în mod intenţionat un grup de consonante, care, rostite coarticulat, ar putea da prilej de neînţelegeri. Am

îrâtat în *LR,* I, §38. (continuă Puşcariu] că rostirea *optsprezece* în loc de *optsprezece* ;vită naşterea unui / din combinaţia / + .s, făcând ca elementele *opt* şi *spre* să fie destul ie net delimitate [...J. Un astfel de *ă* sau / a putut fi întrebuinţat deci ca element despărţitor de consonante, nu numai spre a evita echivocul produs de coarticulaţie, ci ;i spre a înlesni rostirea unor grupuri consonantice greu de coarticulat...". Subliniez ;ă, din aceleaşi motive, ardelenii adaugă pe *u (optuxprezece),* în loc de /, iar astăzi şi-a acut apariţia rostirea bucureşteană *optisprezece,* cu / ca „element despărţitor". Ortoepic, nici una din cele trei vocale despărţitoare nu poate fi admisă, fiind ireferabilă căderea lui /: *opsprezece.*

Dar, în ceea ce mă priveşte, eu mă opresc la accepţiunea din citatul nr. l şi la intagma terminologică *sonus adiunctus.* fiindcă nu avem a face cu un sunet înlocuitor vicarius", ci cu un sunet adăugat „adiunctus".

Este vorba aşadar de pauzele apărute în exprimarea orală a vorbitorilor cărora ie ste caracteristic ritmul lent al vorbirii, cu fluiditate verbală redusă, care. întârziind ăsirea cuvântului următor, umplu golul creat cu un sunet adăugat în continuarea cu- ântului precedent, din cauza prejudecăţii proprii că vorbirea trebuie să fie un flux ontiiuiu şi neîntrerupt. Exprimarea orală are naturalmente această calitate de flux :>ntinuu la indivizii logoreici, dar nu e nici o nenorocire dacă alţii sunt mai lenţi din fire, lai taciturni, aşa cum îmi povestea mie regretatul scriitor I.D. Sârbu că er? profesorul iu Lucian Blaga. Se ştie că profunzimea ideilor nu constă în viteza cu care sunt (primate. Aceasta nu înseamnă că e frumos şi acceptabil să *îâim.* adică să abuzăm de dosirea acelui *sonus adiunctus* care este *î.* Dacă temperamental nu facem parte dintre goreici şi nu avem un debit prea mare în vorbire, ceea ce duce inevitabil la apariţia juzelor, atunci acestea sunt preferabile *îăitului* şi nu trebuie evitate cu orice preţ, adică i preţul introducerii acestui *sonus adiunctus.* mai ales de timbru velar.

Şi aici am ajuns la problema tipurilor de sunete adăugate.

Există astfel sunete adăugate la începutul cuvântului următor, totdeauna de timbru ;lar în limba română şi independente de sunetul cu care începe cuvântul următor şi nete adăugate la sfârşitul cuvântului, în continuarea lui, dependente de sunetul final deci de timbre diferite. In ceea ce priveşte prima situaţie, indiferent de sunetul iniţial cuvântului următor, sunetul adăugat e întotdeauna de timbru velar, *â* sau ;, când em nevoie de un răstimp pentru găsirea cuvântului următor: ^înduplecată de [îîî] -găciunile împărătesei [îîî] - îngenuncheate, [îîî] - pleoapele icoanei reci se [îîî] -ieziră şi o lacrimă [îîî] curse din ochiul cel negru al mamei lui [îîî] - Dumnezeu", lihai Eminescu, *Proză literară,* Timişoara, 1987, p. 15).

A doua situaţie, cu *sonus adiunctus* în continuarea cuvântului precedent, e mai inplicată, fiindcă sunetul adăugat, depinde de natura sunetului final la care se ataiză. In acest caz. *sonus adiunctus* poate fi de timbre diferite, adică din aceeaşi serie articulare cu sunetul precedent, în prelungirea lui, după cum urmează:

a) vocala silabică /, când urmează după africatele prepalatale *c, g,* după nativele prepalatale *s, j,* după oclusivele postpalatale K, *g* şi după vocala / (silabică şi *lab[că):fac-iii,fug-iii, cocoş-iii, coj-iii, si-iii, apoi-iii,fraţi-iii, vezi-iii;*

b) vocala silabică *u,* când urmează după w silabic sau asilabic: *cu-uuu, stau-uuu;*

c) vocala silabică *e,* când urmează după *e* silabic: *de-eee, pe-eee;*

d) vocala silabică *î,* când urmează după consoane de timbru velar şi după vocala
silabică *î: Jacut-iîi, plop-îîî, coborî-îîi;*

e) vocala J, când urmează după *ă: afarâ-ăă, uşoară-ăă;*

f) vocala a, când urmează după *a: buza-aa, împărăteasa-aa.*

Această a doua situaţie, cu sonus adiunctus în continuarea cuvântului precedent cuprinde şi cazurile în care vocala adăugată nu depinde de locul de articulare al sunetului final la care se ataşează, fiind mereu aceeaşi, f, chiar dacă urmează după vocale anterioare sau posterioare ori după consoane din seria palatală. Această vecinătate insuportabilă face parte din categoria incompatibilităţilor articulatorice, adică a articulaţiilor disarmonice, neeufonice de tipul: *şi-îîî, deci-îîî, ochii-îîî, aproape-îîî, de-îîî, cu-ln, fără-îu, gata-îîî.*

Din păcate acesta este tipul cel mai frecvent, care se aude chiar la radio şi la televiziune şi mai ales în vorbirea parlamentarilor.

Spre exemplificare, am ales un scurt text din povestea lui Mihai Eminescu, *Făt-Frumos-din-Lacrimă,* din volumul de *Proză literară* (ediţie îngrijită, tabel cronologic, note, referinţe critice şi bibliografie selectivă de I. Cheie-Pantea, Editura „Facla", Timişoara, 1987, p. 15), citit într-un tempo obişnuit, caracterizat, pe cât posibil, prin euritmie şi eufonie: „Scuiată din patul ei, ea se aruncă pe treptele de piatră a unei boite în zid. în care veghea, deasupra unei candele fumegânde, icoana îmbrăcată în argint a maicei durerilor.

înduplecată de rugăciunile împărătesei îngenuncheate, pleoapele icoanei reci se u-meziră şi o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui Dumnezeu, împărăteasa se ridică în toată măreaţa ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea rece şi o supse în adâncul sufletului său. Din momentul acela ea purcese îngreunată".

Dau în continuare trei variante de „citire" a acestui fragment, de fapt trei variante de rostire, fiindcă basmele se spuneau, se povesteau, nu se citeau, ca acum.

Varianta I, cu sonus adiunctus la începutul cuvântului următor:

„Scuiată din [îîî]- patul ei, ea se [îîî]- aruncă pe treptele de [îîî]- piatră a unei boite în zid. în care [îîî]- veghea, deasupra unei candele [îîî]- fumegânde, icoana îmbrăcată în [îîî]- argint a maicei durerilor, înduplecată de [îîî]- rugăciunile împărătesei [îîî]- îngenuncheate, pleoapele icoanei reci se [îîî]- umeziră şi o lacrimă [îîî]- curse din ochiul cel negru al [îîî]- mamei lui Dumnezeu, împărăteasa se ridică în toată [îîî]- măreaţa ei statură, atinse cu buza ei seacă [îîî]- lacrima cea rece şi o supse [îîî]- în adâncul sufletului său. Din [îîî] - momentul acela ea purcese [îîî]- îngreunată".

Varianta a II-a. cu sonus adiunctus în continuarea cuvântului precedent şi depinzând de natura sunetului final la care se ataşează:

„Scuiată din patu'-[uuu] ei. ea se aruncă pe-[eee] treptele de piatră a unei boite în zid, în care veghea-[aaa], deasupra unei candele fumegânde-[eee], icoana îmbrăcată în argint a maicei-[iii] durerilor, înduplecată de rugăciunile împărătesei-[iii] îngenuncheate, pleoapele icoanei reci-[iii] se umeziră şi-[iii] o lacrimă curse din ochiu'-[uuu] cel negru al mamei lui Dumnezeu, împărăteasa se ridică-[ăăă] în toată măreaţa ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea-[aaa] rece şi o supse în adâncu"-[uuu] sufletului său. Din momentu'-[uuu] acela ea purcese-[eee] îngreunată".

Varianta a III-a, cu sonus adiunctus în continuarea cuvântului precedent, fără să depindă de natura sunetului final la care se ataşează:

„Scuiată din patul ei-fîîî], ea se aruncă pe-[îîî] treptele de piatră a unei boite în zid-[îîî], în care veghea, deasupra unei candele-[îîîj fumegânde, icoana îmbrăcată-[îfi] în argint a maicei durerilor, înduplecată de-[îîî] rugăciunile împărătesei îngenuncheate, pleoapele icoanei reci-[îîî] se umeziră şi-fîîî] o lacrimă curse din ochiu'-[îîî] cel negru al mamei lui-[îîî] Dumnezeu, împărăteasa se ridică-[îîî] în toată măreaţa sa statură, atinse cu-[îîî] buza ei seacă lacrima cea rece şi-fîîî] o supse în adâncu'-[îîî] sufletului său. Din momentu'-[îîî] acela ea purcese îngreunată".

Ar putea exista şi există, desigur, şi o variantă combinată, în care cele trei tipuri soexistă la acelaşi vorbitor, spre exemplu cu sonus adiunctus de timbru velar *(â* şi, mai îles, /") atât la începutul cuvântului următor, cât şi în continuarea cuvântului precedent, le tipul [îîî]-şi-fîîî], [îîî]-apoi-[îîîj sau [îîî]-şi-[iii], [îîî]-apoi-[iii] etc.

Dar toate acestea nu sunt altceva decât exemple de vorbire neîngrijită, care ar putea 1 evitată prin eliminarea sunetelor vocalice adăugate între cuvintele propriu-zise, pur ;i simplu prin momente de tăcere.

§20. Accentul în limba română

A. *Accentul în vorbirea obişnuită*

Termenul *accent* are o accepţiune fonetică, însemnând intonaţia specială, mai itensă, mai apăsată, a unei silabe dintr-un cuvânt sau a unui cuvânt în frază şi o xepţiune grafică, desemnând semnul grafic pus deasupra unei litere vocalice silabice •onunţate accentuat.

în ceea ce priveşte semnul grafic, acesta este fie o linioară, sub formă de accent ;cuţit, pusă deasupra literei vocalice silabice accentuate şi folosită în lingvistică (în crări având acest caracter, precum cele de fonetică, îndreptarele şi dicţionarele tografice, ortoepice etc.), în transcrierea fonetică românească (atlase lingvistice, <te dialectale etc.), în exemple ca [akcent], [aripă], fie o linioară pusă înaintea silabei centuate, folosită în transcrierea fonetică internaţională, într-un exemplu ca m'baj], fie, în sfârşit, un punct pus dedesubtul literei vocalice silabice accentuate, tem folosit în DOOM, în exemple [aripă], [aripă], [barem], [barem] etc.

Din punct de vedere fonetic, silabele accentuate în pronunţare poartă trei feluri de accente:

1. *accentul de intensitate* (numit şi *dinamic* sau *fonetic),* care produce icularea mai energică a unei silabe în cadrul cuvântului;
2. *accentul de intonaţie* (sau *muzical* sau *tonic),* care produce accentuarea unui /ânt în propoziţie sau frază. Referindu-se la acest tip de accent, Sextil Puşcariu ;ază un exemplu cules din revista *Epoca:* „De la un ministru cerem puţină *minte,* in *tact* şi puţină *inteligenţă'''.* Autorul arată că în textul de mai sus trebuie entuate cuvintele *minte, tact* şi *inteligenţa,* fiindcă, dacă am accentua adjectivele *in, puţină,* atunci sensul s-ar schimba radical, rezultând o frază plină de umor Puşcariu, *Cercetări şi studii,* Bucureşti, 1974, p. 10).
3. *accentul metric* (numit şi *ictus).* care determină accentuarea silabelor în cţie de metrul utilizat de poeţi, adică gruparea silabelor în *pes-uri* (sau *picioare rice)* conţinând o silabă accentuată şi una sau mai multe silabe neaccentuate, care

formează o unitate ritmică, iar aceasta, prin repetare, creează cadența atât de caracteristică poeziei clasice.

în vorbirea obişnuită cel mai important este *accentul de intensitate* pentru că el apare în orice cuvânt care are două sau mai multe silabe.

Regulile accentului fonetic (de intensitate) ca şi ale celui grafic sunt următoarele:

1. Poartă accent orice cuvânt care are două sau mai multe silabe.

Cuvintele monosilabice sunt neaccentuate.

2. Dintre sunetele silabei numai vocalele pot fi accentuate, nu şi consoanele.

3. Dacă silaba accentuată conține un diftong sau un triftong, atunci accentul ide pe vocala silabică, nu pe cele asilabice.

După locul lui în cuvânt, accentul de intensitate este de trei feluri:

1. *accent fix* (pe aceeaşi silabă în toate cuvintele):
   a) pe ultima silabă, ca în franceză;
   b) pe penultima silabă, ca în limba polonă;
   c) pe prima silabă, ca în maghiară.

2. *accent liber,* adică pe oricare dintre silabele unui cuvânt ca, în limba română, unde el poate să stea pe oricare dintre cele 6 silabe socotite de la sfârşit: *cercetător, cuminecătură, încalecă, doisprezece, veveriţelor, şâptesprezecelea.* (Sextil Puşcariu, *Limba română,* voi. II, *Rostirea,* p. 65).

3. *accent mobil* (sau *şovăitor),* în exemple ca *apendice / apendice, splendid / splendid,* în care prima formă accentuală reprezintă accentuarea latinească, iar cealaltă, cea franţuzească, sau în perechi cunoscute şi sub numele de dublete accentuate diferențiate în două tipuri:

a) perechi în care diferența de accent este dată de diferența de sens *(acele / jcele, câmpii /câmpii, comedie / comedie, companie / companie, copii / copii, mobilă / mobilă* etc.):

b) perechi în care diferența de accent este independentă de sens, dubletele ivând. aşadar, acelaşi sens şi fiind folosite în vorbirea obişnuită de către vorbitori diferiți, în funcție de preferință sau de diferențieri socioculturale şi regionale *(acolo / 'jcolo, antic / antic, aripă / aripă, bolnav / bolnav, duşman / duşman, mijloc / mijloc, vstrov / ostrov, satiră / satiră, vultur / vultur* etc.).

în poezie, cum vom vedea în paragraful următor, dubletele accentuate au o altă lotivare.

Accentul de intensitate stă de obicei pe una dintre cele trei silabe ale cuvântului. Din acest punct de vedere se vorbeşte de:

a) *rostirea oxitonă* (cu accentul pe ultima silabă): *abajur, abator, abdomen, absolut* etc.

b) *rostirea paroxitonă* (cu accentul pe penultima silabă): *abajururi, abatoare, abdomene, absolute, alături* etc.

c) *rostirea proparoxitonă* (cu accentul pe antepenultima silabă): *abatere, aidoma, alăturea, amenință, apropie, mângâie, murmură, tragere* etc.

Cu privire la mobilitatea accentului, Puşcariu apreciază că aceasta ,.a avut ca urmare o şovăire mare în accentuarea cuvintelor din diferite regiuni şi chiar din graiul literar *(bolnav / bolnav, duşman /duşman, vultur / vultur, aripă/aripă, arşiță / arşiță* etc.), mai ales în neologisme, dintre care unele păstrează accentul latin *(academie,*

victimă), altele îl împrumută pe cel franţuzesc *(academie, victimă),* iar altele nu-l au pe nici unul *(sincer, specimen)" (Consideraţiuni asupra sistemului fonetic şi fonologie al limbii române, în Dacoromân ia,* VII, 193l-l933, Bucureşti, 1934, p. 32).

lorgu Iordan arată că există şi dublete accentuale explicabile prin apartenenţa /orbitorilor la diferite regiuni dialectale: „în alte cazuri locul accentului diferă după jrovincii. Moldovenii spun *bolnav* (tot aşa *gângav, mârşav* etc.), *Ştefan* etc., muntenii nsă *bolnav, Ştefan* etc." *(Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor",* ediţia i II-a, Bucureşti, 1947, p. 50).

Există şi diferenţe de accentuare explicabile prin apartenenţa vorbitorilor la diferite :ategorii sociale, mai bine zis culturale, de fapt socioculturale. Astfel, accentuări de ipul *avarie, penurie, butelie, suburbie* etc., în unele dintre aceste cuvinte chiar majoritare, sunt neetimologice şi populare, în timp, ce accentuările *avarie, penurie, utelie. suburbie,* etimologice şi conforme cu norma ortoepică, sunt caracteristice amenilor cultivaţi, care îşi controlează exprimarea, nu numai pe cea scrisă, dar şi pe ea orală.

Din această apreciere nu decurge automat că accentuările din prima categorie ar fi eapărat greşite. Cu excepţia rostirii paroxitone *butelie* (în loc de *butelie),* celelalte ant acceptabile, nu numai fiindcă sunt foarte frecvente, chiar în rândul oamenilor altivaţi, ci şi pentru că oscilaţia apare şi în lucrările normative şi de specialitate, stfel, accentuarea *suburbie,* respinsă de Al. Graur în al său *Dicţionar al greşelilor de mbă* din 1982, a fost acceptată, în acelaşi an, în DOOM, ca prima formă a celor două iriante literare libere, cea de a doua fiind *suburbie.* Tot astfel, în timp ce *îndreptarul •tografic...,* ediţia a III-a, Bucureşti, 1971, recomanda forma accentuală *penurie,* OOM-ul indică pronunţarea paroxitonă *penurie.* Şi aşa mai departe... Dată fiind eastă oscilaţie, ca şi existenţa dubletului în vorbirea cultivată actuală, precum şi istenţa aceluiaşi dublet în limba ceva mai veche, de după 1932, despre care ne formează Sextil Puşcariu în articolul *Rostiri şi forme şovăitoare,* republicat în ilumul *Cercetări şi studii,* Editura Minerva, Bucureşti, 1974, p. 407, unde se arată că Marinescu şi P. Grimm pronunţau *penurie,* iar loan Alexandru Brătescu-Voineşti, ihail Sadoveanu şi I.A. Rădulescu-Pogoneanu pronunţau *penurie,* consider că)OM-ul şi recenta ediţie a V-a (Bucureşti, 1995) a *îndreptarului...* ar fi trebuit să le :epte pe amândouă, ca variante literare libere *(penurie* şi *penurie),* aşa cum au făcut *suburbie* şi *suburbie.* O asemenea soluţie, care ar fi trebuit extinsă la multe alte biete accentuale. permite vorbitorului să opteze pentru una dintre cele două >nunţări, în funcţie de formaţia sa, în funcţie de analiza lingvistică pe care o face, înd sentimentul că nu greşeşte nici într-un caz, nici în celălalt. Astfel, vorbitorul cu maţie clasicistă va prefera să folosească accentuarea pe antepenultima silabă, >*urbie,* după modelul latin al lui *suburbium,* între altele şi pentru că face analogia cu <*ie,* provenit din *urbe,* prin diereză, care a devenit derivat cu prefixul *sub-.* Tot fel, vorbitorul de formaţie modernă va prefera rostirea paroxitonă *suburbie,* pentru aceasta se încadrează în tendinţa limbii române actuale de accentuare progresivă a logismelor de acest tip, mai spre sfârşitul cuvântului, aşa cum se apreciază şi în itolul despre accent din ÎOOP-5, p. 23-24.

Dubletele accentuale nediferențiate semantic sunt mai multe în limba noastră şi dintre acestea norma ortoepică a admis o bună parte ca variante literare libere: *aripă* şi *aripă, facsimil* şi *facsimil, intim* şi *intim, mijloc* şi *mijloc, satiră* şi *satiră, superfluu* şi *superfluu, tempoul* şi *tempoul, vermut* şi *vermut* etc. au rămas însă atâtea altele care n-au fost încă acceptate de normă, dar care îşi aşteaptă rândul să fie admise, pentru că ele sunt frecvente în vorbirea cultivată, uneori chiar majoritare, cum e cazul rostirii paroxitone *antic,* care în nici un caz nu poate fi considerată ca „greşeală" de pronunțare, cum au crezut unii lingvişti şi printre aceştia chiar Al. Graur în *Dicționar al greşelilor de limbă,* Bucureşti, 1982, s.v. In această situație se află şi dublete ca *avarie* şi *avarie, caracter* şi *caracter, ostrov* şi *ostrov, penurie* şi *penurie, preambul* şi *preambul, regizor* şi *regizor, revizor* şi *revizor, simbol* şi *simbol, splendid* şi *splendid, tranzistor* şi *tranzistor* etc.

După ce am analizat mai sus accentul în cuvinte comune (substantive, adjective, verbe etc.), urmează acum câteva observații despre mobilitatea accentului în numele proprii.

M-am referit la această chestiune în capitolul *Câteva observații asupra DOOMdin* cartea *Contribuții...,* p. 129-l47, în care am arătat că în anexele sale de la sfârşitul volumului (p. 669-687), DOOM-ul admite variante accentuale la nume de localități ca *Budapesta / Budapesta, Copenhaga / Copenhaga, Leningrad / Leningrad, Lugoj / Lugoj, Mediaş / Mediaş, Monaco l Monaco,* în timp ce la altele, tot cu două accentuări, indică numai una: *Dobrogea, Govora. Teleorman.* Comentând această soluție, am citat lucrarea lui Al. Graur, *Dicționar al greşelilor de limbă,* unde se neagă accentuările de mai sus, indicându-se accentul pe prima silabă în *Dobrogea* şi *Govora* şi pe ultima silabă în al treilea, *Teleorman.* în susținerea accentuării propuse de Al Graur, am ales şi pronunțarea proparoxitonă a localnicilor şi a tuturor locuitorilor din zonă în toponimul *Govora.*

Dar, dacă e greu de ales una dintre cele două accentuări existente, DOOM-ul le-ar fi putut accepta pe amândouă, în variație liberă: *Dobrogea / Dobrogea, Govora / Govora, Teleorman / Teleorman.* Ultimul dintre acestea pune şi probleme de silabație: în patru sau în trei silabe? *(Te-le-or-man* sau *Te-leor-mănl).*

Pronunțarea oxitonă, locală şi populară, este trisilabică, în timp ce rostirea în patru silabe, cu accentul pe prima este influențată de grafie, reprezentând oralizarea formei scrise.

Cu excepția numelui localității *Lugoj,* DOOM-ul n-a admis varianta accentuală locală, care în toponimie are o importanță majoră, nici în toponimele bănățene *Anina* şi *Moldova (Veche şi Nouă),* pe care nici măcar nu le menționează.

în schimb. *Dicționanil ortografic...* admite dublete accentuale şi la unele prenume româneşti, precum *Miron / Miron, Rozălia / Rozalia, Ştefan / Ştefan.* Admițând varianta paroxitonă moldovenească *Ştefan,* ar fi poate acceptabilă şi accentuarea *Bogdan,* în variație liberă cu *Bogdan,* în sfârşit, pe lângă pronunțarea paroxitonă *Sofia, Teodosia,* ar putea fi admise şi formele proparoxitone *Sofia* şi *Teodosia.*

Variante accentuale există şi în numele greco-latine, cărora DOOM-ul le consacră o anexă separată (p. 678-687). Aceste variante au la bază distincția care s-a produs între forma originară (neadaptată) şi forma românească adaptată, în exemple ca: *Amphilochus /Amfiloh, Anaxagoras / Anaxâgora, Aristophanes / Aristofân, Aristoteles / Aristotel, Heracles / Hercule, Hippocrates / Hipocrâte, Sophocles / Sqfocle. Themistocles / Temistocle* etc.

La numele greceşti de mai sus se adaugă şi câteva latineşti care pun probleme de accentuare în pronunțarea românească, după cum forma este neadaptată sau adaptată. Astfel, un nume precum *Claudius,* în această formă latinească, se pronunță cu diftongul latinesc *au,*

:are era accentuat evident, pe vocala silabică *a (Clâu-di-us)-* în forma românească adaptată, jiftongul *au* a suferit fenomenul dierezei, desfăcându-se în două silabe, *a-u.* cu schimbarea iccentului de pe *u* pe *u (Cla-ii-diu).* tot în trei silabe, dar cu sunetele distribuite altfel, cu liftongul [ju] în ultima silabă. Indicaţia de silabaţie *Cla-u-di-u* din DOOM (p. 681), ca şi din OOP-5 (p. 268). unde se precizează în paranteză cifra 4 pentru numărul silabelor, este în nod cert, eronată. Eroarea aceasta cred că aparţine clasiciştilor în general, pentru că o făcea i Al. Graur, care. în plus, pretindea şi pronunţarea diftongului latinesc [au) atât în limba omână, cât şi în italiană: „Deci se pot pronunţa diftongii şi mai ales nu e nevoie să deplasăm ccentul pe partea a doua a lor. Atunci de ce au/im tot mai des *Cla-iiili-u* în loc *deClâu-di-u* chiar numele italieneşti se rostesc aşa, greşit, de exemplu *Clau-dia Cardinale)...?* „Capcanele" limbii române.* Bucureşti, 1976. p. 33). Este limpede că viziunea aceasta, lasicistă, aplică limbii române şi, cum se vede, şi italianei regulile limbii latine.

Accentul se schimbă şi în numele reginei Cartaginei, în cele două variante ale sale. >K/O şi *DiJona,* dar faptul se petrecea şi în limba latină, unde substantivul, fiind de eclinarea a IlI-a imparisilabică *(Dido,-onis),* schimba accentul când creştea numărul ilabelor. Aceeaşi este situaţia şi în dubletul accentuai *Juno / Junona.*

Probleme de accentuare pun şi unele cuvinte comune latineşti folosite ca nume de istituţii şi întreprinderi. Este o modă căreia nu-i putem reproşa nimic, cu condiţia ca arbitorii să pronunţe latineşte aceste cuvinte şi nu româneşte. Aşa, de pildă, numele Femina" al unui magazin cu articole pentru femei este pronunţat de unii vorbitori *mina,* în loc de *femina.* Numele „Sanitas" al unui magazin cu articole pentru stalaţii sanitare este rostit uneori *sanitas* sau *sanitâs,* în loc de *sanitas.* Numele -lumanitas", pe care-I poartă o librărie sau o editură, este uneori accentuat *humanhas* m *humanitâs,* în loc de *humânitas.* Numele „Luxor", pe care-l poartă un magazin cu ticole „de lux" este pronunţat oxiton, *hixor,* în loc de *luxor* (cu accentul pe penultima labă, ca în limba latină, fiind cuvânt latinesc). Nu mai pun la socoteală faptul că rmenul *luxor* nici măcar nu e bine ales. fiindcă reprezintă forma de indicativ prezent rs. l sg. a verbului deponent *luxor, -ari,* care însemnă „a trăi în desfrânare" (v. G. jţu. *Dicţionar latin-român,* Bucureşti, 1983, s.v.). Mai potriviţi cu ideea de „lux"' ar fost poate termenii *Iwcus* sau *luxuria,* dacă ţinem cu tot dinadinsul să botezăm iga/inele cu nume latineşti.

Ajungem acum la termenul *color* inexistent în DEX. inserat însă în DN-3 şi în X)M, ca adjectiv invariabil cu pronunţarea oxitonă, *color.* Cu acest accent, intră în mpunerea, ca al doilea element, a unor cuvinte ca *incolor, multicolor, tricolor, icolor,* considerate ca fiind de origine franţuzească şi, drept urmare, rostite oxiton. imologia ar putea fi tot aşa de bine latinească, dar accentuarea pe ultima silabă o ? ice. Când însă sudura celor doi termeni nu s-a produs, în îmbinări *ca film color, ografje color, televiziune color, televizor color,* termenul *color,* tot invariabil, are isul „în culori" (cf. fr. *lelevision en couleurs)* şi trebuie analizat separat. El nu poate îltceva decât lat. *color,* chiar dacă ar fi avut ca model engl. *color,* cu origine tot neascâ (v. DN-3, s.v.). Cum rostirea, atât latinească, cât şi englezească, este tot •oxitonă. rezultă că şi în limba română, în îmbinările de mai sus, termenul *color* ar iui accentuat tot pe penultima silabă, *color,* iar nu pe ultima, *color,* cum pronunţă ica de obicei.

B. *Accentul în poezie*

Am văzut mai sus importanța accentului de intensitate în vorbirea obișnuită, în poezie, în poezia clasică mai ales, acesta are o importanță şi mai mare, fiindcă unul dintre elementele prozodice fundamentale ale poeziei, ritmul, se *bazează* pe accentul de intensitate, adică pe accentul natural din limbă, cu sublinierea că. de data aceasta, la accentul natural din norma ortoepică sau din uz se adaugă şi accentul din schema metrică a versului, adică din norma ritmică. Cele două tipuri de norme, cea ortoepică şi cea ritmică, intră în contradicție uneori şi aceasta se rezolvă, poetic, în favoarea celei ritmice, mai ales când ritmului i se asociază şi rima, într-un exemplu ca: .,Uşoare sunt viețele *multora.* Ei prind din zbor plăcerea trecătoare, în orice timp au clipa lor cu soare Şi-n orice zi le-apare aurora."

(L'şoare sunt viețele multora.... op. cit. p. 472)

în sonetul eminescian mai sus citat, rostirea paroxitonă *multora* este cerută nu numai de rima cu *aurora** dar şi de ritmul iambic al poeziei, în care silabele accentuate *to* (din *multora)* şi *ro* (din *aurora)* poartă numărul de ordine 10, ca penultimul element al endecasilabului.

în strofa următoare a aceluiaşi sonet, genitiv-dativele *acelora, altora* se rostesc paroxiton *(acelora, altora)* nu neapărat datorită rimei, pentru că sunt amândouă cu accentul schimbat, ci mai ales datorită ritmului iambic, cu silaba a X-a accentuată:

„Dar spune, tu, copilă visătoare,
De-am fost şi eu din rândul *acelora,*
De-mi eşti şi mie ce le eşti *altora,*
De nu mi-ai fost o stea nemuritoare?" (p. 472)

Este un exemplu grăitor care demonstrează primatul normei ritmice asupra celei ortoepice, mai ales într-o formă fixă de poezie, cum este sonetul.

Am dat multe exemple în lucrarea *Accentul în poezia eminesciană,* publicată în *Analele Universității din Craiova.* seria „Ştiințe sociale şi economice", XXII. Craiova, 1989. p. 17-29, în care am abordat versul eminescian din perspectiva lecturii orale, a exigențelor prozodice care trebuie avute în vedere în actul rostirii, în recitare, intuind modul în care Eminescu însuşi şi-ar fi recitat propria poezie, aşa cum, de pildă, îşi citea versurile la „Junimea", în acest studiu am analizat cuvinte care prezintă două posibilități de accentuare, precum *academie* şi *academie, aripă* şi *aripă, bolnav* şi *bolnav, candid* şi *candid, caracter* şi *caracter, comedie* şi *comedie, epocă* şi *epocă, gingaş* şi *gingaş, preot* şi *preot,* apoi cuvinte al căror accent apare schimbat pe altă silabă decât în vorbirea obişnuită, precum numele proprii *Dariu* şi *Venere,* în care s-a păstrat accentul originar latinesc, precum şi accentuarea pe prima silabă, cu diftongul grecesc şi latinesc *eu* din numele propriu *Eufratul,* în versurile din *Scrisoarea III:*

.,lar în patru părți a lumii vede şiruri munții mari.
Atlasul. Caucazul, Taurul şi Balcanii seculari; Vede
Eufratul şi Tigris, Nilul, Dunărea bătrână".

Aici, datorită ritmului trohaic, numele fluviului asiatic *Eufratul,* cu accentul pe ilaba *-fra-,* atât în vorbirea românească obişnuită, cât şi în forma grecească sau jtinească, apare cu accentul schimbat pe silaba precedentă *eu.*

în acelaşi an, 1989, al centenarului morţii poetului nostru naţional, prof. timişorean î.I. Tohăneanu, ilustru eminescolog, a publicat, la Editura ,.Facla" din Timişoara, artea intituiată *Eminesciene (Eminescu şi limba română),* care, pe un spaţiu foarte irg (p. 227-303), cuprinde „catalogul dubletelor accentuale eminesciene", după ropria sa expresie (p. 228), un „mic dicţionar de dublete" (p. 300), atât de „mic", icât însumează 98 de cuvinte cu variante accentuale, adică aproape toate cuvintele de cest tip din întreaga operă poetică a marelui Eminescu.

Domnul prof. Tohăneanu vorbeşte de variante cu structură *iambică* (u /), *trohai-3 (_/_* u), *dactilică (_/__* u u) şi *amfibrahică* (u _/ u) ale cuvintelor care alcătuiesc ubletele accentuale eminesciene (p. 265).

Ar fi mai bine ca adjectivele de mai sus să fie folosite pentru diferitele scheme metrice. i atribute pentru *ritm* sau *metru,* iar pentru accentul din cuvinte să folosim fie sintagmele *oştire oxitonă, rostire paroxitonă, rostire sau pronunţare proparoxitonă,* fie *accent pe] tima, .. .pe penultima* sau *pe antepenultima silabă* a cuvântului, pentru a evita even-lalele confuzii, fiindcă, spre exemplu, un cuvânt cu structură iambică (de fapt bisilabic şi dton) poate fi încadrat într-un ritm trohaic sau invers, după cum dovedeşte un exemplu i următorul, din postuma eminesciană *Gemenii:* „Apoi târziu în urmă veni străinul oaspe Clădind pe Istm poduri - *Dariu* al lui Istaspe",

i. 532), în care cuvintele *urmă* şi *poduri,* cu poziţie importantă, înaintea cezurii, ca şi ivântul *oaspe,* de la sfârşitul primului vers, acela care formează rima cu *Istaspe,* au, aţe trei, structură trohaică (/ u), deşi ritmul poemului este iambic. Şi atunci este •eferabil să spunem, în acest caz, că cele patru cuvinte sunt paroxitone şi că această iracteristică le face apte aici pentru ritmul iambic, după cum, în alte îmbinări şi în ta topică, ele pot deveni apte şi pentru alte ritmuri, pentru cel trohaic, de exemplu, ca versurile *Scrisorii III:*

„După vremuri mulţi veniră, începând cu acel oaspe Ce din vechi se pomeneşte, cu *Dariu* a lui Istaspe", . 114), în care aceleaşi cuvinte *oaspe* şi *Istaspe,* aflate în rimă, cu aceeaşi structură

roxitonă, sunt încadrate în alt ritm. Tot astfel, numele propriu *Dariu,* cu aceeaşi onunţare oxitonă *(Dariu)* originară, grecească şi latinească, este încadrat în cele >uă ritmuri bisilabice posibile, prima dată în cel iambic *(Gemenii),* a doua oară în cel) haic *(Scrisoarea III).*

In situaţiile de mai sus, aceeaşi accentuare pe penultima silabă *(oaspe, Istaspe)* sau ultima *(Dariu)* este încadrată în ritmuri diferite.

Există şi situaţia inversă, când două forme accentuale ale aceluiaşi cuvânt sunt losite în acelaşi ritm, în acelaşi poem *(Scrisoarea III),* pe aceeaşi pagină (115):

1. „Risipite se-mprăştie a *duşmanilor* şiraguri".
2. „Mi-e prieten numai mie, iară ţie *duşman* este".

Acestea sunt strălucite exemple de „laborator poetic" eminescian, „mărturie nvingătoare despre întinderea şi profunzimea culturii, dar şi despre subtilitatea nţului lingvistic al lui Eminescu, despre intensitatea căutărilor şi strădaniilor sale de

a desăvârşi dreapta rostire, muiată pe idee şi pe simțire, a versului românesc", cum spune, aşa de frumos şi de adevărat, ilustrul cercetător eminescolog G.I. Tohăneanu în încheierea studiului amintit, *Dublete accentuate* (p. 303).

După cele câteva exemplificări despre importanța accentului de intensitate în poezia lui Eminescu, urmează câteva noțiuni teoretice despre *ritm* şi *ritmică,* despre *metrică* şi *prozodie,* despre versificație în general. Mai întâi definirea termenilor. Termenul *ritm* a fost definit ca „aşezare simetrică şi periodică a silabelor accentuate şi neaccentuate" (DEX, s.v.), ca succesiune sau ca „repetare reguiată a unor silabe accentuate, neaccentuate..." *(Dicționar de termeni literari,* Bucureşti, 1976, s.v.). Sintagma „repetare reguiată" sau „succesiune reguiată" a silabelor accentuate şi accentuate a fost considerată, pe drept cuvânt, ca o interpretare mecanică, „pe baza jnor scheme «ideale», prestabilite o dată pentru totdeauna şi aplicate nediferențiat.) mițându-se mobilitatea ritmurilor şi larga rețea de substituiri posibile, versurile sunt, ie cele mai multe ori, violentate şi constrânse să se încadreze în «metronomia» acestor :heme rigide." (G.I. Tohănescu, *Ritm dominant, substituiri ritmice, ritm „secund",* în voi. *Dincolo de cuvânt, Studii de stilistică si versificație.* Bucureşti, 1976, p. 225). Aceeaşi idee o găsim şi la 1. Funeriu, *Versificația românească. Perspectivă lingvistică,* Editura „Facla", Timişoara, 1980: „Concepția didactică a manualelor şcolare se caracterizează printr-un schematism exagerat, conform căruia poezia s-ar constitui dintr-o succesiune reguiată de silabe accentuate şi neaccentuate" (p. 16), ceea ce, „în plan estetic [...] duce la monotonie şi banalitate, împuținând considerabil inefabilul poeziei" (p. 18).

Concepția mecanicistă, didactică asupra ritmului a fost corectată de prof. Tohăneanu, care îi opune „mobilitatea ritmurilor", axată pe un „ritm dominant", ce presupune şi admite „substituiri ritmice", ceea ce nu exclude posibilitatea metrilor „puri", fără substituiri, la sfârşit de vers şi de emistih, înainte de cezură, pentru iambi şi trohei, dar pe toată întinderea versului în ritmurile trisilabice.

Pe această bază teoretică, I. Funeriu conchide că „ritmul poeziei române este predominant bisilabic, trohaic şi iambic. Realizarea concretă a troheului (_/_ u) şi a iambului (u /) este însă numai rareori perfectă, de-a lungul unui număr mai mare de versuri, întrucât picioarele metrice bisilabice admit aşa-numitele substituiri ritmice". *(Versificația românească,* p. 23).

Drept urmare, cercetătorul timişorean I. Funeriu defineşte ritmurile din poezia românească, după cum urmează:

1. *„Trohaic* este ritmul care admite accentul de intensitate pe silabele de număr impar (l, 3, 5, 7)" (p. 25).
2. *„Jambic* este ritmul care admite accentul de intensitate pe silabele de număr par (2, 4, 6, 8)" (p. 25).
3. *„Dactilic* este ritmul care admite accentul de intensitate numai pe silabele l, 4,7, 10etc."(p. 29).
4. *„^4mfibrahic* este ritmul care admite accentul de intensitate numai pe silabele 2, 5, 8, 11 etc." (p. 29).
5. *„Anapestic* este ritmul care admite accentul de intensitate numai pe silabele 3, 6,9, 12 etc." (p. 29).

Pentru analiza ritmurilor de mai sus în versurile lungi, comportând o pauză de ibicei mediană între cele două emistihuri, numită *cezură,* trebuie să-l citez din nou pe omnul Funeriu: .,... unitatea ritmică fiind încheiată la cezură, ritmul trebuie re-onsiderat de aici încolo; tocmai de aceea am propus renumerotarea silabelor o dată cu ebutul emistihului 2". *(op. cit.,* p. 89).

Despărțind versurile în silabe şi numerotând silabele de la început la fiecare emistih idică, propriu-zis, şi la emistihul al II-lea), se observă că ele se grupează, câte două iu câte trei. în unități cu o silabă accentuată, numite *picioare* sau, cu termenul latin, *es-uri.* Există aşadar picioare *bisilabice,* care sunt *troheul* (_/ u) şi *iambul* (u _/_), şi icioare *trisilabice,* care sunt *dactilul* (_/_ u u), *amfibrahul* (u _/_ u) şi *anapestul j* u /), aşa cum au fost definite mai sus.

In exemplificările eminesciene care urmează avem în vedere, aşadar, concluzia că, ;ntru identificarea ritmurilor bisilabice, nu este suficient un singur picior metric, nici ecare picior în parte, ci întregul vers sau mai multe versuri, care dau nota dominantă, lică „ritmul dominant", după expresia domnului prof. Tohăneanu. Ideea este ibliniată şi în cartea *Versificația românească* a cercetătorului I. Funeriu, la p. 26: .. unitatea minimală a ritmului devine acum versul în întregime sau, în cazul etrilor lungi, emistihul. In consecință, numerotarea silabelor se face de la începutul •rsurilor. iar, în situația versurilor cu cezură, aceasta se reia de la începutul listihului al doilea".

Ritmul trohaic este destul de frecvent la Eminescu. Pentru exemplificare, am ales imele patru versuri din poezia *De-aş avea,* fiindcă în versul al patrulea există două estiuni discutabile în care trebuie aduse corecțiuni. Dar iată versurile: „De-aş avea şi eu o floare Mândră, dulce, răpitoare Ca şi florile de mai, Fiice dulce a unui plai".

Textul de mai sus este transcris exact după ediția critică îngrijită de Perpessicius, *iere,* voi. I, Bucureşti, 1939, p. 2, după ediția bibliofilă îngrijită de Perpessicius, icureşti, 1958, p. 6, ca şi după voi. *Poezii. Proză literarii,* voi. I. ediție de Petru eția, „Cartea Românească", Bucureşti, 1987, p. 7. Astfel transcris, versul în discuție e emendabil şi necesită două corecțiuni. Mai întâi, dacă avem în vedere normele oepice actuale (vezi *îndreptarul ortografic, ortoepic...,* ediția a V-a, Bucureşti. ? 5. s.v.). forma de plural *fiice,* dat fiind accentul pus pe al doilea / *(fiice),* ar trebui munțată în trei silabe *(fi-i-ce)* şi atunci versul ar totaliza 9 (nouă) silabe:

Fi/-i/-ce / dul/-ce / a / u-/nui / plai/
u _/_ u _/_ u u _/ u u
1 2 3 4 5 6 7 8 9

Dar acesta se află în rimă cu versul precedent, care are 7 silabe:

Ca / şi / fl6/-ri/-le / de / mai
u u _/_ u u u u
1 2 3 4 5 6 7

Poezia are rimă împerecheată şi perechile, cu o singură excepție, alternează în ceea Jriveşte măsura: primele două versuri de câte 8 silabe, următoarele două de câte 7, lătoarele două iarăşi de 8 silabe ş.a.m.d.

Nici un singur vers din cele 24 ale poeziei nu are 9 silabe, cu eventuala excepție a versului al IV-lea. Dar nici acesta nu are 9 silabe, ci, conform regulii că două versuri aflate în rimă au acelaşi număr de silabe, are şi el tot 7 silabe, evident dacă aducem corecțiunile necesare, impuse atât de măsura versurilor legate prin rimă, cât şi de ritm. Ritmul este, cum s-a văzut, trohaic, deci cu accentul de intensitate pe silabele l, 3, 5. 7.

Or, în lecțiunea de mai sus, accentele cad haotic pe silabele 2, 4 şi 7.

Pentru ca acest vers să aibă, cum se cuvine, ritm trohaic şi măsura de 7 silabe, juie să sufere următoarele două corecțiuni:

1. cuvântul *fiice* trebuie pronunțat bisilabic [fii-cej, cum se rosteşte în mod >işnuit de aproape toată lumea (cf. Em. Vasiliu, *Fonologia...,* p. 104) şi

2. între cuvintele *dulce* şi *a* trebuie introdusă o cratimă, care să indice renunțarea împreună a celor două cuvinte, prin reducerea numărului silabelor cu una [dul-caj.

Operând cele două corecțiuni, de pronunțare şi de scriere, versul devine „normal" atât în ceea ce priveşte măsura (de 7 silabe), cât şi în privința ritmului, care e trohaic. trebuie scris:

„Fiice dulce-a unui plai"

51 rostit

„Fii-/ce / dul-/ca / u-/nui / plai"

j u *j* \.*j* *J* u» u

1 2 3 4 5 6

Ritmul iambic este de asemenea foarte frecvent, mai ales dacă punem la socoteală şi cele 31 de sonete eminesciene, cărora le este caracteristic acest ritm.

Ca exemplificare luăm tot un sonet, anume *Veneția,* pentru a arăta că ritmul iambic obligă la rostirea oxitonă în cuvântul *Okeanos,* care păstrează accentuarea originară din limba elină, în versul:

„O/ke/a/nos / se plân/ge/ pe / ca/nâ/luri"

vj U U _/_ U _/_ U U ^J j_ U

1 2 3 4 56 78 9 10 11 De asemenea, ritmul

iambic impune rostirea oxitonă a cuvântului *preot* din versul

„Pre/6t / ră/mâs / din / a / ve/chf/mii zi/le"

u J <*j. J* u u u / u / u

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Acelaşi ritm iambic atestă că forma verbală *suntem,* de pers. I plural, se poate pronunța şi oxiton, şi paroxiton, după cum rezultă din două versuri consecutive din postuma *O strada prea îngustă:*

1. „Sun/tem / a/tât / de / sin/guri"

U J_ ^J _/_ U £ U

12 34 5 6 7

2. „Şi sun/tem / o / pă/re/che" (p. 421)

^ .L ^ u vj _t u

12 3 4 5 6 7

Sigur că. prin analogie, aceeaşi este situația şi cu forma de persoana a II-a pi. *sunteți.* Norma ortoepică (DOOM, ÎOOP-5, s.v.) recomandă numai pronunțările

tone *suntem, sunteţi,* ceea ce este unilateral. Este evident că trebuie acceptate bele forme accentuate, ca variante literare libere.

în ceea ce priveşte rostirea, subliniez că, aşa cum am demonstrat mai sus, Eminescu >sea amândouă accentuările, iar pe de aha parte rostea aceste cuvinte cu [î], nu cu [u]. mele propriu *Hyperion',* din poemul eminescian *Luceafărul,* dincolo de semnificaţiile zofică şi estetică, comportă şi o abordare lingvistică, atât în ceea ce priveşte etimologia, abilă să ne dea, pe de o parte, semnificaţia exactă a termenului, prin tălmăcirea nentelor din care e format, iar pe de altă parte, grafia corectă, cât şi în ceea ce priveşte zodia, recte pronunţarea şi accentuarea cuvântului în contextele poetice în care apare.

Etimologic, au fost propuse explicaţii diferite, după cum cercetătorii au identificat în tea a H-a a termenului compus *Hyperion,* fie participiul prezent vechi grecesc, în forma tică a Şcolii Filozofice loniene, ecov (eowoo, eov) de la verbul siui „a fi", fie aceeaşi na substantivizată *aiatv, aicbvos* „timp, eternitate", devenită, în limbajul filozofilor stici, tot eov, fie, pe de altă parte, participiul kov (îovoo, iov), de la verbul eîui„a merge". Cele două verbe sunt, după cum se vede, paronimice, asemănătoare grafic şi fonetic, dar sebite în ceea ce priveşte accentul şi, evident, semantic: eiui, cu accentul pe ultima silabă, amnă „a fi", în timp ce eîui, cu accentul pe penultima, are sensul „a merge".

Sensul .„eternitate" apare la D. Murăraşu: *„Jn opunere cu fiinţele trecătoare, Hyperion de esenţă eternă, aşa încât, oriunde ar apune, tot Hyperion rămâne" (D. Murăraşu,* d *G.I. Tohăneanu, Eminesciene (Eminescu şi limba română),* Editura *Facla,* lişoara, 1989, p. 148). Aceeaşi idee o găsim la prof. G.I. Tohăneanu: „[...] *Hyperion. (vecinică minune», tot Hyperion rămâne, în contrast cu biata condiţie umană, supusă nelniciei, si cu jocul, atât de capricios al întâmplărilor* " *(Tohăneanu, op. cit.,* p. 148). "ălinescu, fiiră să precizeze sensul elementului *eon,* optează pentru aceeaşi etimologie: *n atâtea şi atâtea dezlegări, merită să fie relevată [...] şi aceea de natură lingvistică a Hyperion = Hyper-eon" (G. Călinescu, Opera lui Minai Eminescu,* voi. I, Editura *Mi->a,* Bucureşti, 1976, p. 650). în acelaşi capitol, din voi. I, intitulat *Luceafărul* (p. 660)), Călinescu traduce numai prima parte a termenului compus, prepoziţia grecească *hyper: 'n chiar mitul său de altfel, Hyperion e «cel de sus», titanul zonei siderale, părinte al ʳelui, si, prin opoziţie cu pământul, divinitatea substanţei foto-eterice."*

)oamna acad. Zoe Dumitrescu-Buşulenga, referindu-se la acelaşi element *eon,* ; să-i atribuie tot atributul veşniciei: „[...] *el încearcă să abolească timpul şi iul şi să străbată creaţia ca un eon, ca un stăpân şi participant la creaţie."" (Zoe litrescu-Buşulenga, Eminescu. Viaţă. Creaţie. Cultură,* Editura *Eminescu,* Bu-;şti, 1989, p. 259).

Cercetătorul timişorean I. Funeriu optează pentru acelaşi etimon, *eon,* căruia îi atribuie ui de „omenesc": *„Tu rămâi deasupra omenescului (Hyper eon)", (l.* Funeriu, *Macedonski. Hermeneutica editării,* Editura *Amarcord,* Timişoara, 1995, p. 20). -el care se apropie cel mai mult de soluţia etimologică optimă este un alt cercetător jorean, *Ştefan Badea,* care, în cartea sa intituiată *Semnificaţia numelor proprii lesciene.* Editura *Albatros,* Bucureşti, 1990, p. 25, scrie: *„(Hyperion) etimologic anină «cel ce se mişcă deasupra» sau «cel care este deasupra»".*

extul în legătură cu Hyperion a constituit tema conferinţei intitulate *Hyperion: consideraţii 'logice şi prozodice,* pe care am susţinut-o la Academia Română, în data de 17 februarie 2000.

După cum se vede, dl Ştefan Badea ne oferă două soluţii etimologice: *„cel ce se mişcă'* porneşte de la participiul *iwv* al verbului *eiui* „a merge", iar *„cel care este"* traduce participiul de la forma paronimică a verbului *eiui „a* fi".

în ceea ce mă priveşte, mă alătur primei soluţii a d-lui Şt. Badea. Numele propriu *Hyperion* este un termen compus cu prepoziţia *imep* „deasupra" şi participiul *Icov* „care merge".

Este cuvânt compus pentru că s-a format pe terenul limbii greceşti vechi cu prepoziţia *fa£p,* devenită în româneşte prefixul *hiper,* cu care, pe terenul limbii române, se formează derivate.

Faţă de veridicitatea acestei soluţii etimologice, cealaltă, care porneşte de la *eon* „eternitate", nu se susţine nici etimologic şi nici măcar logic, fiindcă *liyper eon* ar însemna „deasupra eternităţii", „dincolo de eternitate", ceea ce este un nonsens, ştiut fiind că deasupra eternităţii nu există nimic sau, alt fel zis, dincolo de eternitate există tot eternitatea, adică veşnicia. Aceste sintagme, greceşti şi româneşti, nu sunt posibile, tot aşa cum nu există grade de comparaţie ale adjectivului *etern.* Aşadar numele propriu *Hyperion* este un compus grecesc cu prep. *VTtsp* „deasupra" şi participiul ***icov*** „care merge", adică *Hyperion* este „cel care merge deasupra", aşa cum îl defineşte şi C. *Alexandre* în *Dictionnaire grec-franyais (onzieme edition),* Paris, *Librairie de L. Hachelte et* C" (fa.), s.v., p. 1477: „ *'Ynepicav, ovos* ('o), *Hyperion, ftls du Ciel et de la Tetre, pere du Soleil. ou qfois Poet. Le Soleil lui-meme".*

Pentru a trece la problemele de *prozodie,* pe care le ridică numele propriu **Hyperion** în poemul *Luceafărul,* trebuie să încep cu problema accentului în etimonul grecesc. Cele două elemente constitutive greceşti aveau amândouă o rostire oxitonă: *'imep* şi *'tti)v.* Unificate în numele propriu compus, acestea nu şi-au mai păstrat accentul individual, compusul urmând să poarte un singur accent, anume pe penultima silabă a lui, *-pi-,* acesta căpătând o rostire paroxitonă, *'Yitspiwv,* la nominativ şi una proparoxitonă, *'Ynspiovos,* la cazul genitiv.

Subliniez aici faptul că accentuarea veche grecească n-a fost preluată în limba română, nici în vorbirea obişnuită, nici în poezie, cu toate că DOOM-ul o acceptă, ba chiar socotind accentuarea *Hyperion* ca o caracteristică a formei adaptate, care ar fi *Hyperion.* Cum însă pronunţarea generală românească, atât în proză, cât şi în versuri, este proparoxitonă, *Hyperion,* tragem concluzia că aceasta a fost preluată în limba română prin intermediul latinei, unde într-adevăr accentul cade pe antepenultima silabă la nominativ *(Hyperion)* şi numai la cazul genitiv pronunţarea este paroxitonă *(Hyperionis).*

Accentuarea latinească pe antepenultima, adică pe silaba cu număr par (numărul 2 în cadrul cuvântului), termenul căpătând o structură iambică (u —), i-a permis lui Eminescu să-l încadreze în ritmul iambic al poemului *Luceafărul,* de unde rezultă că accentuarea românească *Hyperion,* pe antepenultima silabă, este şi etimologică, în raport cu latina, dar şi prozodică, pentru că este folosită în poemul *Luceafărul.*

în toate cele patru ocurenţe ale formei finite a *Luceafărului,* termenul *Hyperion* apare cu o structură iambică, accentul ocupând poziţiile 2 şi 4:

1) „Hy/pe/ri/on, ce/ din/ ge/nuni"
1 2 3 4 56 7 8

2) „Iar/ tu/ Hy/pe/ri/on/ ră/mâi"
12 3 4 5 6 7 8

3) „Hy/pe/ri/on/ se-n/toar/se"
1 2 3 4 5 67

4) „Hy/pe/ri/on/ ve/dea/ de/ sus"
1 2 3 4 56 7 8

Este interesant de observat că şi în multele variante, publicate de *Perpessicius m* >1. *M. Eminescu, Opere,* II, Bucureşti, 1943 (volum republicat la Bucureşti în 1994), rmenul **Hyperion** are aceeaşi structură iambică. Spicuiesc câteva exemple, citând de emenea numai versul în care apare numele propriu în discuție.

1) „Hy/pe/ri/on/, iz/vor/ de/ vremi" (p. 414)
1 2 3 4 5 6 7 8

2) „Hy/pe/ri/on/ca/re'n/ge/nuni" (p. 414)
1 2 3 4 5 6 78

3) „Hy/pe/ri/on/ce/în/ge/nuni" (p. 437)
l" 2 3 4 5 6 7 8

4) „Căci/ tu/ Hy/pe/ri/on/ ră/mâi" (p. 438)
1 2 3 4 5 6 7 8

5) „Dar/ tu/ Hy/pe/ri/on/ ră/mâi" (p. 438)
1 2 3 4 5 6 7 8

6) ,.Hy/pe/ri/on/ ve/dea/ din/ spat" (p. 442)
f 2 3 4 5 6 7 8

7) "Hy/pe/ri/on/ ca/re/ re/bel" (p. 447)
l" 2 3 4 56 78

8) „Hy/pe/ri/on/ce/prin/ge/nuni" (p. 447)
1 2 3 4 5 6 7 8

9) „Hy/pe/ri/on/ ca/re/ râ/sai" (p. 447)
l 2 3 4 56 78

0) „I Iy/pe/ri/on/ ce/ în/tr'un/ fel" (p. 447)
1 2 3 4 5 6 7 8

1) „Când/tu/Hy/pe/ri/on/ră/mâi" (p. 449)
1 2 3 4 5 6 7 8

Rostirea de origine greacă, paroxitonă, *Hyperion.* deşi etimologică, nu este în ritul limbii române, nu este nici de structură iambică (ci trohaică) şi, ca urmare, n-a ut fi preluată, cu toate că ea apare, incorect, în lucrarea noastră normativă cea mai (ortantă. DOOM. ca variantă accentuată adaptată, alături de cealaltă, *Hyperion,* siderală greşit ca neadaptată (vezi lista cu „Nume greco-latine care se scriu (şi) form adaptării tradiționale", p. 683). Dubletul din DOOM *.Jiyperion II Hyperion",* prima formă considerată adaptată şi a Il-a neadaptată, inacceptabil accentuai, nu • admisibil nici grafic, fiindcă varianta considerată adaptată se poate scrie cu / lânesc (iota), dar cea neadaptată trebuie scrisă cu *y,* corespondentul românesc al

grecescului '« *yitâv.* Aşadar, DOOM-uI ar fi trebuit să indice forma accentuală şi grafică adaptată, *Hyperion.* urmată de cea neadaptată. *Hyperion,* şi nu invers. Independent însă de indicaţiile din DOOM, cred că e bine să rămânem la varianta grafică *Hyperion,* cu *y.* ca în marile ediţii ale poeziei eminesciene, Maiorescu. Perpessicius, Petru Creţia, şi la pronunţarea latinească proparoxitonă *Hyperion.* care este şi prozodică, şi etimologică.

Mai există însă şi o a treia formă accentuală, mai aproape de spiritul limbii noastre, anume pronunţarea oxitonă *Hyperion^* care nu e etimologică, nici grecească, nici latinească, dar e românească şi, pe deasupra, prozodică.

Eu consider că, în toate cele patru apariţii din forma finită a poemului, ca şi în cele 11 variante citate mai sus, ca şi în toate celelalte variante, pronunţarea corectă este cea oxitonă, convenabilă prozodic, purtând accentul pe silabe cu numere pare. deci cu structură iambică, după cum urmează:

1. *„Jlyperion.* ce din genuni";
2. „Iar tu *Hyperion* rămâi";
3. *„Hyperion* se-ntoarse";
4. *„Hyperion* vedea de sus";
5. *„Hyperion,* izvor de vremi";
6. *„Hyperion* care'n genuni";
7. „Căci tu *Hyperion* rămâi";
8. „Dar tu *Hyperion* rămâi";
9. „Când tu *Hyperion* rămâi";
10. *„Jiyperion* ce în genuni";
11. *„Hyperion* vedea din spat".

Reţin aici fraza mult discutată:

„Iar tu *Hyperion* rămâi
Oriunde ai apune",

în care *„secvenţa Hyperion rămâi ni se înfăţişează, astfel, ca un grup gramatical şi logic solidar şi compact, fără nici o fisură". (G.I. Tohăneanu, Eminesciene (Eminescu şi limba română).* Timişoara, 1989, p. 149, în capitolul „Glose stilistice la ***Luceafărul")***

Observaţia mai sus citată a prof. timişorean G.I. Tohăneanu, ilustru eminescolog, este menită să susţină ideea justă a sa, dar şi a altor cercetători, că secvenţa Hyperion *rămâi* este indisolubilă, în sensul că cei doi termeni ai acestei secvenţe formează împreună un predicat nominal, cuvântul *rămâi* având aici funcţie de verb copulativ, fără valoare semantică independentă (cf /. *Funeriu, Al Macedonski. Hermeneutica editării,* Timişoara, 1995, p. 20), de unde rezultă că termenul *Hyperion,* fiind nume predicativ şi nu un substantiv în vocativ, nu trebuie separat prin virgulă de verbul copulativ *rămâi,* cu care formează o unitate sintactică, predicatul nominal. Observaţia prof. Tohăneanu serveşte foarte bine această idee a inoportunităţii virgulei între numele predicativ antepus şi verbul copulativ postpus, dar ea este, în acelaşi timp. un argument în favoarea ideii că numele propriu *Hyperion* trebuie pronunţat aici oxiton, adică accentuat pe ultima silabă *-on,* cu atât mai mult cu cât el precedă verbul copulativ *rămâi:*

„Iar tu Hyperion rămâi
Oriunde ai apune",

„Toate aceste «amănunte», subliniază prof. Tohăneanu, converg şi contribuie la reliefarea •ului fitndamental al poemului, acela că LuceaJarul-Luceafărrămâne." (op. cit., p. 149).

în această situaţie, nu se justifică nici virgula dinaintea numelui propriu *Hyperion,* oarece cuvântul precedent *tu* este subiectul predicatului *Hyperion rămâi.*

Printre consecinţele necesarei suprimări a *„unei virgule prisoselnice",* prof.) hăneanu menţionează, la punctul 2, *„dezvoltarea unui viguros «accent al frazei» pe 'aba -pe- din cuvântul Hyperion"* (op. cit. p. 149).

Din cele de mai sus rezultă însă că suprimarea ambelor virgule, care încadrează mele propriu *Hyperion,* are într-adevăr drept consecinţă *„dezvoltarea unui viguros cent al frazei",* cum spune prof. Tohăneanu, dar nu pe silaba *-pe-,* ci, dimpotrivă, pe aba *-on* a cuvântului *Hyperion,* această rostire oxitonă fiind motivată astfel şi ozodic, şi sintactic, prin acel *„viguros accent al frazei".*

Există, aşadar, în numele propriu *Hyperion,* trei rostiri (accente) posibile:

1. pronunţarea paroxitonă *Hyperion,* de origine greacă, o accentuare exclusiv etimologică, absentă în limba română, în proză sau în versuri.
2. pronunţarea proparoxitonă *Hyperion,* de origine latină, o accentuare etimologică şi prozodică.
3. pronunţarea oxitonă *Hyperion,* o accentuare românească, acceptabilă şi prozodic, existentă şi în rostirea obişnuită, mai ales în manieră populară.

*Ritmul dactilic (J_* u u) apare mult mai rar în poezia eminesciană, ca şi celelalte pes-uri ;ilabice, care, cum s-a văzut, nu admit substituiri ritmice şi sunt, din această cauză, mai ;tenţioase. Fără pretenţia de exhaustiune, semnalez trei poezii cu ritm mixt, bi- şi trisilabic, :are apar şi dactili: *Sară pe deal, Philosophia copilei* şi *Odă (în metru antic).* Prima. *Sară pe deal,* cu versuri poliritmice de câte 12 silabe, cu cezură după silaba IV-a, conţine numai doi metri dactilici, ambii după cezură, armaţi, la sfârşitul sului, de un picior trohaic, în timp ce primul emistih este alcătuit dintr-un metru •iambic, analizabil în două picioare, primul trohaic, celălalt iambic, astfel că versul epe şi se încheie, simetric, cu câte un troheu:

„Ah/! în / cu/rând // sâ/tul / în / vâ/le-a/mu/țeş/te,
1 2 3 4 1 2 3 4 5 6 7 8
Ah !/ în / cu/rând // pâ/su-mi / spre /ti/ne / gră/beş/te:
1 2 3 4 1 2 3 4 5 6 7 8
Lân/gă / sal/cam // stâ/-vom / noi / noâp/tea / în/treâ/gă,
1 2 3 4 1 2 3 4 5 6 7 8
6/re / în/tregi // spu/ne-ți/-voi / cât / îmi / eşti / drâ/gâ".
1 2 3 4 1 2 3 4 56 78

Aceeaşi schemă metrică apare şi în varianta din postuma *Eco,* în care este inclusă 260-261), din care citez una dintre cele două strofe adăugate:

„Te-i / re/zi/mâ // diil/ce / co/pil, / de-al / meu / ii/măr"
1 2 3 4 1 2 3 4 56 7 8
Şi / fir / cu / fir // pă/ru-ți / au/rit / am / să-l / nu/măr,
1 2 3 4 12 3 4 5 6 78
A/p-am / să / beau // din / a / ta / gu/ră frum/se/țe,
1 2 3 4 1 2 3 4 5 6 7 8
Dulci / să/ru/tari // din / ai / tăi / ochi / de blân/de/țe".
1 2 3 4 1 23 4 5 6 7 8

Cea de-a doua poezie, *Philosophia copilei,* cu versuri poliritmice de 9 şi de 10 silabe, împărţite tot în emistihuri, cu cezură mediană, după silaba a V-a, conţine tot numai doi metri dactilici, la începutul fiecărui emistih, urmaţi de două pes-uri bisilabice trohaice, situate înainte de cezură şi în clausulă (numai în versul de 10 silabe), realizând o construcţie simetrică: fiecare emistih începe cu un dactil şi se termină cu un troheu: „Glâ/sul / plă/ce/rei // diil/ce / iu/bit

12 3 4 5 1 2 3 4
Cheâ/mă / gân/di/rea // pe / a / mea / frun/te
12 3 4 5 12 3 45
Ce / zboâ/ră / tai/nic // ca / şi / o / lun/tre Al
2 3 4 5 1 2 3 4 5 în /
o/ce/â/nu-i // ne/măr/gi/nit". 1 2 3 4 5
1 2 3 4

A treia, *Odă (în metru antic),* este de asemenea o poezie cu versuri poliritmice, dactilic şi trohaic, de factură safică, alcătuită simetric, în primele trei versuri endeca silabice ale catrenului, din 2 trohei, un dactil şi iarăşi 2 trohei, fără cezură. Versul al IV-lea, de 5 silabe, este alcătuit dintr-un dactil şi un troheu:

„Nu / cre/deâm / să-n/văţ / a / mu/r i / vro/dâ/tă;
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
Pii/ruri / ta/năr /, în/fa/şu/rât / în / mân/ta-mi;
1 2 3 4 5 6 7 8 9 1 0 U
6/chii / mei / năl/ţâm / vi/să/tori / la steâ/ua
1 2 3 45 6 7 8 9 10 11
Sin/gu/ră/tă/ţii."
1 2 3 4 5

Ritmul amfibrahic este cel mai frecvent dintre picioarele trisilabice. Din multe exemple posibile aleg o strofă interesantă prozodic, care face parte din poezia *Speranţa* (p. 12):

„A/şâ / vir/tu/6/şii / mu/rînd / nu / des/per, 12
3 4 5 6 7 8 9 10 11 Spe/rân/ţa-
a / lor / frun/te-n/se/ni/nă, 1 2 3 4
5 6 7 8 9 Spe/rân/ţa / cea / diil/ce /
de / plâ/tă / în / cer, 1 2 3 4 56
7 89 10 11 Şi fâ/ce / de / ui/tă / de-a /
mor/ţii / du/reri, 1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 II Ple/oâ/pe/le-n / pâ/ce / le-n/chf/nă".
1 2 3 4 56 7 8 9

Ritmul anapestic este foarte rar în poezia românească în general, iar în antumele eminesciene este inexistent, după cum ne încredinţează I. Funeriu *(op. cit.,* p.31). Drept urmare, preluăm de la autorul citat un exemplu dintr-o poezie de Ştefan Augustin Doinaş:

.„Ni/că/ie/rea/, ni/mic/, nici/de/cum/, ni/cio/dâ/tă
1 2 3 4 56 7 8 9 10 11 12 13
a/dă/pos/tul a/ces/ta din / bu/cle-a/men/dâ
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
e/mer/gen/ţa / lor / diil/ce-n/tr-un / timp / fiî/ră / dâ/tă"
1 2 3 4 5 67 8 9 10 11 12 13

(apuci I. Funeriu, p. 31).

§21. Silabația A.

Silabă, silabisire, si/abație

O definiție general acceptabilă a silabei nu s-a dat încă, fie datorită diferențelor ntre limbile naturale, fie din cauza criteriilor avute în vedere, foneticienii vorbind pe o parte, de *silaba fiziologică* sau *acustica,* pe de altă parte de cea *psihica* (vezi, în est sens, Al. Rosetti, în voi. Al. Rosetti - Aurelian Lăzăroiu, *Introducere în fonetica,* litura Ştiințifică şi Enciclopedică. Bucureşti, 1982, p. 86-89).

în ciuda acestui fapt, silaba este o realitate incontestabilă şi oamenii în general, hiar şi analfabeții au simțul pentru silabă. Un vers căruia îi lipseşte o silabă - un icior" - sau are o silabă prea mult, supără chiar şi urechea unui profan în ale rsificației". (Sextil Puşcariu, *LR, U, Rostirea,* p. 155). Chiar şi copiii din clasa I mară pot să silabisească bine cuvintele, pot adică să descompună cuvintele în îbe, mult mai bine decât în sunete, care. din cauza coarticulării, sunt mai greu de tins. Descompunerea cuvintelor în silabele sau în sunetele componente înseamnă itru Puşcariu *dezarticulare,* fiindcă, „dezarticulând, pronunțăm sunetele altfel decât vorbirea obişnuită", dezarticularea constând în *silubisire* şi *buchisire:* „După cum em despărți un cuvânt în sunetele care-l compun - să „buchisim" - tot astfel îl em dezarticula şi în silabe - să „silabisim" *(LR, I. Privire generală,* p. 70). livalentul mai nou al termenului *silabisire* este *silabație* (<fr. *syltabation).* definit ..despărțire a cuvintelor în silabe"' (DEX, DN 3), „ca fenomen oral", cum îl îgoriseşte dl Constantin Dominte, în articolul *Note relative la silabație şi scriere,* în . *Limbă şi literatură,* nr. 4/1982, p. 455, sau ca „fenomen fonetic", cum îl califică mna Mioara Avram, în *Ortografie pentru toți,* p. 139. Acest fenomen fonetic iuie diferențiat de „despărțirea de la capăt de rând a cuvintelor scrise (fenomen Fie)", dar. fiindcă „regulile despărțirii la capăt de rând coincid, în general (...], cu iliie silabației" (C. Dominte, *ibidem),* neologismul *silabație* a devenit termen de :ialitate şi denumeşte, în mod curent, ambele fenomene. Şi, dacă *silabisire* şi *bație* sunt sinonime şi se opun. ca fenomen oral, fenomenului grafic al despărțirii ilabe la capăt de rând, înseamnă că putem vorbi de două feluri de silabe: silaba ilă", alcătuită din sunete, şi silaba „scrisă", alcătuită din litere. Iată încă o :ultate pusă în calea definirii unitare a silabei.

'rimordial silaba este o chestiune de limbă vorbită, o noțiune de fonetică, de pro- are. Ea este alcătuită şi dintr-un singur sunet, dar mai ales din mai multe sunete lunțate împreună, printr-un singur efort expirator.

Etimologia îndepărtată a cuvântului este grecescul vechi *syllahe.* analizabil în xul *syl (< syn* „împreună", „cu") şi verbul *lambano* „a lua", în varianta radicală aşadar „ceea ce se ia împreună", adică sunete care se rostesc împreună, itr-un singur efort respirator" (DEX, s.v.), „într-o singură emisiune a vocii" (DN *v.).* Menționile citate nu sunt suficient de lămuritoare şi, de aceea, foneticienii au apel la criteriul sonorității sunetelor, deosebind *culmi* şi *depresiuni* de sonoritate: imite sunete au o sonoritate mai mare decât altele. Aceste sunete superioare în ce priveşte potențialul lor sonor formea/ă culmile sonore, în jurul cărora se

grupează, ca în jurul unui sâmbure, sunetele mai puțin sonore. O asemenea culme sonoră împreună cu sateliții ei mai puțin sonori, formează o silabă" (Sextil Puşcariu, *LR. II, Rostirea,* p. 156). Acelaşi autor vorbeşte de *culme sonoră* şi de *graniță silabică,* fiindcă între două culmi sonore există o depresiune a sonorității şi anume o graniță între două silabe consecutive. Culmea sonoră sau vârful de sonoritate este întotdeauna o vocală silabică, singură sau precedată ori urmată de alte sunete, semivocalice, semiconsonantice sau consonantice, a căror sonoritate este. în această ordine, mai mică. formând depresiunea, în această depresiune există aşadar graniţa silabică, formată din sunetele cu cea mai mică sonoritate care sunt. în ordine, consoanele şi semiconsoanele. Din acest punct de vedere, spre deosebire de semivocale, semiconsoanele au funcție consonantică, în sensul că, fiind de mică sonoritate, pot constitui graniţa dintre silabe, grupându-se cu sunetele din silaba următoare: fyâie] (ca şi [yâlă]), [piuă] (ca şi [pivă]) etc.

Culmi sonore şi depresiuni ale sonorității există numai în limba vorbită, deci în cadrul silabei orale, nu însă şi în scris, unde silaba grafică se poate deosebi de cea orală. Un cuvânt ca *monarhie,* prin silabisire, se desparte în silabe orale ***mo-nar-hi-je,*** adică pe baza regulilor fonetice, dar în scris, la capăt de rând, se desparte în silabele morfologice *mon-ar-hi-e,* pe baza elementelor formative: *mon-,* element grecesc de compunere, cu sensul de „singur", „unic", şi *-arhie,* de la *arche-,* cuvânt grecesc cu sensul de „conducere".

Tot astfel, cuvântul *panaceu* se desparte, prin silabisire, în silabe orale (fonetice) *pa-na-ceu* dar, având în vedere elementele formative greceşti, anume *pan-,* cu sensul de „tot", „întreg" şi âAw „medicament" el se desparte, la capăt de rând, în silabele morfologice *pan-a-ceu.* Exemplele de acest tip sunt numeroase şi le vom discuta la silabația morfologică.

Rămânând la silaba orală, primordială şi autentică, constituită pe criteriul sonorității, subliniez că termenul *sonoritate* nu trebuie confundat *eufonia* unor sunete, adică acea calitate care presupune vibrația coardelor vocale.

Sonoritatea trebuie înțeleasă ca audibilitate, ca perceptibilitate a sunetelor: „Din punct de vedere fonetic, este mai sonor acel sunet care, în împrejurări egale, se aude mai departe şi mai distinct decât altele" (Sextil Puşcariu. *LR,* II, *Rostirea,* p. 78), aşa cum rezultă din experiența unui lingvist german care „punând pe cineva să rostească în liniştea unei nopți, într-o alee, la o distanță din ce în ce mai mare, cuvintele *manta* şi *nana,* a tăcut următoarele constatări: mai întâi a deosebit, se-nțelege, foarte bine cele două cuvinte, apoi. la distanță mai mare, nu mai putu distinge pe *m* de *n,* deşi sunetele acestea n-au dispărut încă cu totul din imaginea impresiunii auditive, iar la urmă nu se mai auzeau decât cei doi *a*. Prin urmare, *a* este mai sonor decât *m* şi *n"* (A. Procopovici, *Principiul sonorității în economia limbii,* în *Dacoromania,* IV, partea l, Cluj. 1927. p. 18 (apud Puşcariu, *ihidem).* Procopovici şi Puşcariu citează lingvistul german Ofto Jespersen, care, în cartea *Lehrbuch der Phonetik,* Leipzig - Berlin. 1904, a stabilit 8 grade de sonoritate ale sunetelor consonantice şi vocalice.

La vocale, criteriul sonorității se bazează pe apertura acestora, principiu care. în esență, se poate aplica şi la consoane, fiindcă şi acestea diferă din punctul de vedere al modului de articulare, în sensul că *fricativele* se articulea/ă printr-o deschidere strâmtă a tubului fonator. *africatele* încep cu o ocluziune. dar se termină, ca fricativele, printr-o deschizătură strâmtă, *sonantele* se articulea/ă prin scurgerea liberă şi continuă

i acruiui prinir-o ocluziune întreruptă *m mod* repetat, iar *oclusivele* se caracterizează irin închiderea completă a organelor aparatului fonator, urmată de deschiderea lor >ruscă. Sonoritatea (perceptibilitatea) consoanelor depinde de aceste caracteristici ale or, ca şi de prezenţa şi de absenţa vibraţiei coardelor vocale, în lucrările mele despre iiftongi am stabilit gradele de apertură ale vocalelor româneşti, după cum urmează: = /. 2 = *u,* 3 - /', 4 — *e* şi *d, 5 - o.* 6 = *u, 7 = u (Contribuţii....* p. 10).

Folosind aceste date. ca şi caracteristicile consoanelor după modul de articulare şi upă absenţa vibraţiei coardelor vocale, rezultă următoarea gradaţie a tuturor sunetelor jmâneşti. în ceea ce priveşte sonoritatea, bazată pe apertură, în sens ascendent, de la onsoanele cu cea mai mică sonoritate şi cu apertură zero până la vocalele cu cea mai lare apertură şi. drept urmare, cu cea mai mare percepiibilitate (audibilitate):

1. oclusivele surde/?, /, *K, k;*
2. africatcle surde;, *c;*
3. fricativele surde/ i. *•/, h şi* /(final asilabic şoptit):
4. oclusivele sonore *b, d, g, g:*
5. africatele sonore *d, g'.*
6. consoanele fricative sonore v, *:,j* şi semiconsoanele (fricativc) *u, j,* /;
7. sonantele nazale ///, //;
8. sonanta laterală /:
9. sonanta vibrantă *r.*
10. vocala silabică /:
11. vocala silabică *u;*
12. vocala silabică /:
13. semivocalele ţ-şi *a,*
14. vocalele silabice *e* şi *o:*
15. vocala *o:*
16. vocala «;
17. vocala *a.*

Pe baza tuturor datelor de mai sus, încerc o reformulare a definiţiei silabei, care, î pretenţia de a fi mai bună, este. poate, mai cuprinzătoare, deşi, în ultimă instanţă, i incompletă, dar perfectibilă prin caracteristicile pe care le voi adăuga. Aşadar, *silaba* este sunetul vocalic ori grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală bică, adică elementul \ocalic cu cea mai mare apertură, care constituie culmea iră, precedată şi/sau urmată de alte sunete cu aperturâ (sonoritate) mai mică. in :atc de sateliţi, care constituie depresiunea de sonoritate. Definiţia nu poate "inde toate situaţiile în care se poate găsi o silabă, atât în ceea ce priveşte tuirea, cât şi în privinţa ordinii elementelor alcătuitoare. Dau, de aceea, în inuare caracteristicile silabei, evident ale silabei orale:

1. Silaba poate fi constituiţii dintr-un singur sunet, în care caz acesta este o la silabică *(o văd)*
2. *La* poate fi formată, cel mai adesea, din mai multe sunete, o vocală silabică, ire dintre cele 8 vocale româneşti, constituind culmea sonoră, şi una sau mai multe nane, care. fiind de o sonoritate mai mică. constituie o depresiune a sonorităţii, mplu: *\\îd, cred}.*

3. Silaba poate fi constituită şi din mai multe elemente vocalice, din care unul singur este vocala silabică (oricare dintre cele 8), anume elementul vocalic cu apertura mai mare, constituind vârful de sonoritate, şi unu sau două elemente vocalice silabice, semivocală şi/sau semiconsoană *([yâ* şi [/ie] din *oaie, [jya]* din numele jropriu *Ioana).*

în acest caz, cele două elemente vocalice formează *diftongi,* iar cele trei alcătuiesc *triftongi,* de data aceasta constituiţi cu semiconsoane, care se află în poziţie iniţială de suvânt şi de silabă.

4. Dacă diftongii şi triftongii cuprind în alcătuirea lor semivocalele [e.] sau [Q], acestea nu se pot găsi la iniţială de cuvânt, nu se pot găsi decât în poziţie jstconsonantică *(s§a/ră, Iqar/kă, ploa/pă,* din formele ortografiate *leoarcă, pleoapă),* ;u excepţia poziţiei la iniţială de silabă în neologisme ca *agre/şază, ere/gază.*

5. Orice silabă are o singură culme sonoră, adică o vocală silabică: nici mai uilte, dar nici mai puţine.

Nu există, aşadar, silabă fără o vocală silabică, adică silabă formată numai din snsoane, decât, cu rare excepţii, când culmea sonoră o constituie o consoană ricativă, adică o consoană continuă, în exemple ca cele pe care le citează Puşcariu în *IR,* 11, p. 156:

„Când nu avem a face cu cuvinte propriu-zise, ci cu interjecţii, precum exclamaţia *tl* (cu care poruncim cuiva să tacă) sau onomatopeea *bz* (prin care imităm zborul mei insecte) culmea sonoră o formează fricativele *s* şi *z,* de o sonoritate superioară oclusivelor vecine *p, t* şi *b'* Dar şi aici, în realitate, prelungirea fricativelor dezvoltă un sunet silabic *î.* fără de care nici măcar fricativele nu se pot pronunţa. Astfel, exclamaţia *pst* devine *păs* („n-a putut zice nici *pas"),* iar onomatopeea *bzz* devine *bâz* şi apoi verbul *a bazai.*

De asemenea, rolul de culme sonoră îl mai pot avea sonantele. în limba sârbă, numele etnic este scris *srb,* dar şi aici prelungirea sonantei *r* dezvoltă acelaşi sunet *î* ([srîb], în limba sârbă şi [sîrb] în română). Acestea trebuie privite însă ca excepţii, iar regula că nu există silabă fără o vocală silabică rămâne în întregime valabilă.

6. în cadrul silabei formată din mai multe sunete, sonoritatea este de patru feluri importante:

a) *ascendentă (/),* în silabe care încep cu una sau mai multe consoane sau semiconsoane şi se termină cu o vocală, ca în silabele cuvintelor *vre/me (\ l* |), ya-je (ortogr. *oaie)* (/);

b) *descendentă* (\), în silabe care încep cu o vocală şi se termină cu o consoană sau o semiconsoană: *om* (\), *aj(\);*

c) *ascendent-descendentă* (A), în silabe care încep şi se termină cu o consoană sau o semiconsoană, iar vocala silabică este la mijloc, în exemple ca *tot* (A), iay (A).

d) *descendent-ascendentă* (V), în silabe care încep cu un grup consonantic descendent urmat de o vocală, în exemple ca *spe-* (V) din *spera, şti* (V), *zgo-* (V) din *zgomot* etc.

în afara celor patru feluri de'mai sus, mai există încă o situaţie în care sonoritatea este incomodată de poziţia finală a unor cuvinte monosilabice ca *basm, ritm* şi altele.

cuvintele de acelaşi tip, curba sonorității este ascendent-descendentă în ceea ce iveşte primele trei sunete, iar la sonanta *m* urcă din nou. ceea ce constituie o rostire ;oaie. Dificultatea este rezolvată, în ceea ce priveşte cuvântul *basm.* pe două căi: fie in afbni/area (asurzirea) lui /// (bas™ sau bas"), in acest caz diferența de sonoritate re *s* şi *m* reducându-se simțitor, fie prin menținerea lui *u* final silabic. cuvântul fiind .inunțat, mai comod, bisilabic: *bas/mu.* Această ultimă cale o foloseşte şi Hminescu *Mortitu est.* în versurile:

„O/, moâr/tea-i / un / se/col // cu / sori / în 'fio/rit
l 2 3 4 5 d l 2 3 4 5
Când / viâ/ța-i / un / bâs'mu // pus/tiu / şi / u/rât."
l 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5

U din *bafiimi* este o vocala silabică. fiindcă numai aşa cele două versuri aflate în ia au acelaşi număr de silabe (6 + 5 - l 1) . fiindcă numai aşa ritmul poate fi **fibrahic.** Soluția prin afoni/area lui *ni* final este comparată de Puşcariu *(LR,* H, p. 163) cu

irzirea lui / final într-un cuvânt ca *lupi* (pi. nearticulat), pronunțat *lup/,* în care erența de sonoritate între/; şi /este mică şi deci tolerabilă.

Aşa se petrec lucrurile în interiorul silabei, unde au loc multe dintre fenomenele de irticulare. dar cele mai multe dintre cuvinte sunt polisilabice şi la acestea se pune iblema delimitării silabice. a graniței dintre silabe. Este lucru stabilit că aceasta se î în depresiunea de sonoritate, după anumite reguli., bazate pe fenomenul fonetic, isinatural. al silabisirii sau pe acela al convențiilor ortografice sau. în sfârşit, pe înțele versificației, ale pro/odiei. Din acest punct de vedere, silabația se poate siflca în patru categorii distincte: *fonetică, gi\tfică. morfologică* ***şi prozodică.***

B. *Silabația fonetică*

Silabația fonetică se bazează pe silabisire. adică pe pronunțarea în tempo lent, bă după silabă, ca fenomen natural, dar şi pe anumite reguli convenționale, când e ba de despărțirea cuvintelor la capăt de rând, ca fenomen grafic. Regulile silabației fonetice sunt următoarele:

1. O consoană afiată intre două vocale trece la silaba următoare: *ca-siî, fti-tă. •mă. o-ceu-ne-li.', ii-re-chca.* Ultimele două cuvinte probează că silabația fonetică în vedere sunetele, nu literele: [o-câ-ne-le], [u-re-Ka]. Aici se încadrează şi litera .v, ir dacă reprezintă grupurile consonantice *ka (u-xâ, bo-xâ)* şi #r *(e-xu-men, e-xi-hi).* :ă în scris litera .v trece la silaba următoare, în rostire cele două sunete se despart: săj. [eg-za-men]. Din punctul de vedere al sonorității, în silaba care începe cu soană avem a face cu o sonoritate ascendentă, perceptibilitatea pornind din resiune şi urcând spre culmea sonoră, vocalică.

2. Două consoane între două vocale se despart, de regulă: prima trece la silaba linte, cealaltă la silaba următoare, ca în exemplele: *hog-zîi. cu-len-dur. com-pa-ni-ul-ce. four-fe-ce, mar-fă, trais-tă.*

în această situație, silaba conținând prima consoană are o sonoritate ascendent-descendentă. e\oluând spre depresiune, iar cea următoare, una ascendentă sau tot ascendent-descendentă, granița silabică aflându-se între cele două consoane care formează depresiunea.

La această a 1l-a regulă există o excepție importantă, explicabilă tocmai pe baza principiului sonorității: când grupul de două consoane e alcătuit din una dintre oclusivele bilabiale *p, h* sau oclusivele dentale /. *ii* sau oclushele \elare *c. g* sau ricativele labiodentale/, v sau tricativa faringalâ /;. urmată de una dintre sonantele *r* sau /. atunci cele două consoane nu se mai despart, ci trec amândouă la silaba armatoare: *a-pla-na. a-pro-ba. o-bli-ga. o-brti:, o-lra-vă. ti-tlu. co-tini. Co-dleu, a-'jru. a-clu-ma, u-gro-nom, a-glu-ti-nat, a-flu, A-fro-di-ta. e-vla-vi-e. co-\rig, pe-hli-\'itn. po-hrib* etc.

în silaba conținând grupurile consonantice în discuție, sonoritatea este întotdeauna ascendentă, ştiut fiind că sonantele /, *r* au cea mai mare sonoritate dintre consoane (gradele 8 şi 9). apropiată de cea a vocalelor de mică apertură /, *n. î,* iar primele consoane ale grupurilor, au, în general, o sonoritate mică. ceea ce permite realizarea unei gradații a perceptibilității. Silaba anterioară este constituită întotdeauna dintr-o vocală sau se termină într-o vocală, adică un sunet de mare sonoritate.

Dacă prima consoană a grupului este în afara celor enumerate, iar cea de a doua este tot / sau *r,* atunci se aplică regula generală, cele doua consoane tăcând parte din silabe diferite. Aici se încadrează fricativele dentale .s. r. fricativele prepalatale *ş, j.* africatele şi, mai ales. sonantele (toate): *co-ras-lâ, mij-loc, oni-!e-lâ, ar-le-chm, vâs-lă, Oş-lo-ba-nu, răz-leț* etc.

Grupurile consonantice din aceste cuvinte au fie o sonoritate ascendentă, dar cu diferențe mici de perceptibilitate. fie chiar o sonoritate descendentă şi o incompatibilitate articulatorică *(rl* din *arlechin).*

3. Trei consoane, aflate între două vexa le, se despart: prima trece la silaba dinainte, celelalte două trec la silaba următoare, în exemple ca *as-pru, cin-ste, fll-tru. lin-gvist, ob-şte* etc.

Există şi aici o excepție, când. din motive de incompatibilitate articulatorică. despărțirea în silabe se face după a doua consoană, deci cu primele două consoane în silaba dinainte şi cu a treia în silaba următoare. Este vorba de grupuri consonantice ca *Ipt. mpl. mpț. nes. neț. ticl.* m/v. *ret, rtf. ştiu.* din cuvinte ca: *sciilp-lnr. sonip-tuo*. punc-luație, punc-ție, sund-vici, arc-tic, jert-fă. cisl-mă* etc.

Secvențele consonantice de mai sus constituie aglomerări greu de rostit, fie într-o silabă, fie în cealaltă. Astfel, sunetul *p* nu poate forma silabă cu / următor în *sculptor* şi atunci trece Ia silaba dinainte, dar şi aici intră în secvența dificilă *Ip.* pentru evitarea căreia / schimbă locul cu *u* precedent, prin fenomenul numit metateză, ajungându-se astfel la forma mai comodă, dar neliterară, *sclup-tor,* care se aude chiar şi la unii critici de artă.

In celelalte cuvinte, consoana mediană *c. d* sau / a grupului este eliminată din rostire, ajungându-se la formele inadmisibile ortoepic (şi. evident, cu atât mai mult. ortografic) de tipul *piin-tii-a-ți-e. sun-vici, ar-tic, jer-fa. as-mă.*

4. Grupurile de patru sau cinci consoane se despart: prima trece, de obicei, la silaba dinainte, celelalte trec la silaba următoare, în exemple precum *con-slruc-tor, mon-stru* etc.

5.a. O semiconsoană, făcând parte dintr-un diftong sau triftong ascendent, fiind ică precedată şi urmată de câte o vocală silabică, trece, ca şi o consoană, la silaba mătoare: *a-ce-ea* fa-ce-ia], *ba-ie. cre-jer, dum-nea-ei* [dum-nea-iei], *su-iam, vo-jos, !-ioa-ne* [kre-iua-ne], *gă-oa-ce* [gă-ua-ce], *no-uă, plo-yă, ro-uă, stea-iia* etc.

5.b. Aceeaşi regulă se aplică şi în cazul în care semiconsoanele nu sunt >rezentate ortografic *mi-e* [mi-je], *scri-e* [scri-je], ştie [şti-je], *vi-e* [vi-ie], *a-ciu-a* [a--uaj, *lu-a* [lu-ua]. Aici, pe lângă silabaţia grafică (la capăt de rând), apare şi silabaţia ilă. ortoepică ([a-cu-ua], [lu-ua]).

6. Semiconsoană, făcând parte dintr-un diftong descendent, precedat de o isoană şi fiind urmată de o consoană, face parte din silaba dinainte: *doj~că, doj-nă, {-na, maj-că, moi-nă. pâi-ne, tt'-le-lej-că, ur-soaj-câ* [ur-suaj-că], *boj-deu-că. leu-* precum şi în antroponime de tipul *Ceu-că, Ma-teu-că, Te-leu-că* şi în toponime din sarabia, ca *A-le-xeu-ca, An-to-ne u-ca, Te-le-şeu-ca, Cîo-la-cău-ca* [co-la-kău-ka], *i-go-rău-ca, Tă-tă-rău-ca, Târ-nau-ca* (acestea din urmă citate de mine în lucrarea *(ografia românească in Basarabia,* apărută în *Arhivele Olteniei,* serie nouă, liova, nr. 10, 1995. p. 79-85) (vezi *Dicţionar ortografic cu elemente de ortoepie şi rfologie,* Chişinău, 1991, p. 76l-772, anexa *Nume de localităţi din R.S.S. Moldova).* La cuvintele (comune şi proprii) în care semiconsoană *u* face parte dintr-un diftong cendent accentuat *(an au, eu),* există tendinţa dierezei diftongului, cu schimbarea entului pe al doilea element al diftongului, devenit silabic: *boj-de-u-că, Ce-u-câ, -te-u-câ, Te-le-u-că* (mai puţin în toponimele basarabene pe care localnicii nu le se, ci le pronunţă natural). Tendinţa aceasta este de sorginte populară şi nu a atât, cel puţin până în riomcntul de faţă, caracter de normă, rămânând xeptabilă literar. Silabele de Ia acest punct (6) au întotdeauna o sonoritate ^ndent-descendentă.

7. Semivocalele e şi oi care nu pot forma diftongi şi triftongi decât cu vocala bică a, fiind întotdeauna precedate de o consoană propriu-zisă. formează silabă cu ista: *b§a-tâ, dga-luri, dru-meag, leac, mai, nea, rea. veac. leoar-că* [loâr-kă], *w-pă* [ploa-pă]. Silaba conţinând diftongii *ea* şi *ou* are întotdeauna o sonoritate :ndentă sau acendent-descendentă.

8. Două sunete vocalice silabice se separă în silabe diferite. Subliniez că aceasta exact situaţia de hiat şi că fenomenul în discuţie nu poate apărea, aşa cum s-a it în capitolul dedicat hiatului, decât în neologisme: *a-le-e, i-de-e, a-or-tă, i-de-al, -li-ta-te, du-et, si-lu-e-tă, po-et* etc. în cuvintele din fondul vechi, chiar şi atunci l în forma scrisă apar doar două litere vocalice consecutive, nu avem a face cu un deci cu o vocală silabică plus altă vocală silabică, pentru că, aşa cum am arătat, jl este o problemă de limbă vorbită, un fenomen fonetic şi nu unul grafic, în ntele citate în DOOM, p. XXXHI-XXXIV, ca *a-ici, a-u-zi. le-ul, fi-in-ţă, ca-fe-gi-lâ-râ-ul, o-ul* etc., nu avem a face cu „succesiunea a două vocale propriu-zise'". ci vocală silabică plus diftong ascendent, care se încadrează la regula 5b (după erotarea mea), adică la situaţia semiconsoanei nereprezentate ortografic, care trece ilaba următoare: [a-jic], [a-uu-zi], fle-uul], [fi-iin-ţă], [ka-fe-gi-uul], [pî-rî-uul],

[6-uul] etc. La fel în *vie, rochia, via. ființă, ştiință, fiindcă,* citate în ultima ediție *a îndreptarului ortografic....* Bucureşti, 1995. p. 14, la vocalele în hiat (§31, 32). avem a face cu semiconsoana *jf,* nereprezentată ortografic, care trece la silaba următoare: [vi-ia], [ro-ki-ia] etc. Acolo este citat şi cuvântul *fiică* la hiatul fi-i]. Aşa cum am mai spus, cei doi i se scriu din rațiuni etimologice şi morfologice (primul / făcând parte din rădăcină, iar al doilea din sufixul -/ca), dar nu se rostesc amândoi şi, mai ales, nu se pronunță şi nu s-au pronunțat niciodată ca vocale silahice. din care a doua ar fi accentuată, după ÎOOP-5, ci. cum spune Puşcariu. „rostirea *fiică* e din ce în ce mai rară *şifică* îi ia locul". *(LR,* 11, p. 161.)

Regulile de mai sus, bazate pe pronunțare, aşa cum scrie DOOM-ul la p. XXXIII, ..se aplică drept reguli unice în toate cuvintele simple şi în majoritatea derivatelor cu sufixe".

C. *Silabația grafică*

Distingând două tipuri de silabe, cea *orală,* alcătuită din sunete, şi cea *grafică.* alcătuită din litere, înseamnă că există aceleaşi două tipuri de silabație: *silabația fonetică,* bazată pe silabele orale, existentă atât în vorbirea obişnuită, cât şi în poezia rostită, recitată, şi *silabația grafică,* bazată pe reprezentarea scrisă a silabelor orale şi pe analiza elementelor constitutive ale unor cuvinte.

Primul tip. silabația fonetică, prezintă un caz special de aplicare, anume în poezie, unde. pe lângă regulile fonetice obişnuite, mai pot interveni şi reguli prozodice, care devin primordiale în raport cu primele. Acestea din urmă se aplică preponderent într-un număr relativ mic de c-'vinte şi îmbinări, adică în interiorul unor cuvinte cu dublă silabație. precum *o-cean* şi *o-ce-an. tea-tru* şi *te-a-tru. via-ță* şi *vi-a-(ă* etc. sau la întâlnirea a două cuvinte, dintre care primul se termină în vocala *e.* iar al doilea începe cu una dintre vocalele *a. o* sau *u.* cele două elemente vocalice putându-se rosti, în funcție de elementul prozodic numit *măsura versului,* fie în două silabe diferite, fie într-una singură în exemple ca *de aici* şi *de-aici, de ajuns* şi *de-ajuns. de aproape* şi *de-aproape. pe o* şi *pe-o, vre o* şi *vreo* etc. Silabația aceasta, pe care am numit-o prozodică, va fi prezentată pe larg. într-un capitol special (§21, E).

La rândul ei, *silabația grafică* se clasifică în două categorii: pe de o parte, una *grafică propriu-zisă,* pe de altă parte, silabația numită *morfologică.* Despre aceasta din urmă va fi vorba în capitolul următor (§21, D).

Silabația grafică (propriu-zisă) se aplică în următoarele situații:

1. la neologismele de origine latină al căror etimon se scria în latină cu literele *qit, gu.* cărora le corespund în limba română fv. *gv.* în exemple ca *acvariu, acvatic, acvilă, adecvat, ecvestru, ling\'ist. lingvistică* etc. în astfel de cuvinte, silabația românească porneşte de la forma latinească scrisă *(aquarium, aqua, aquila, lingua* etc.). în care grupurile literale *qu, gu* treceau împreună la silaba următoare *(a-qua. a-qui-la, lin-guu* etc.).

Tot astfel, cele două consoane româneşti *ev* trec la silaba următoare, spre deosebire de silabația fonetică, în care se separă: *a-cva-riu. a-cva-tic, a-cvi-lă. e-cves-lru,* față de

-vâ-rjiij. |ak-\a-tikj. [âk-vi-lă|, |ek-ves-tru|. în cazul grupului de litere^/, acesta d întotdeauna precedat de *n.* silabația grafică coincide cu cea fonetică: *lin-gvist.*

2. !a cu\intele cu originea îndepărtată in greacă sau latină, intrate în limba lână, ca neologisme, prin intermediar francez, şi care conțineau litere consonantice ilc. adică, de fapt. litere repre/entând consoanele duble *ks* (x) şi *ps.* Este vorba de cuvinte cu *x.* care au etimoane îndepărtate greceşti, precum *asfixia, ten* etc.. latineşti ca *aproximații.', auxiliar, exemplu, exercițiu* etc. ori au etimologie rctă din france/â, precum *axa. boxa* etc. în astfel de exemple, silabația grafică, spre sebiie de cea fonetică, este cu litera *x* trecută la silaba următoare: *o-xi-gen, e-xem-, e-xer-ci-lin. ho-xa.* față de [ok-si-gen]. [eg-zem-plu], [bok-sâ]. în care pronunțarea une separarea velur două consoane *ks* sau *g:* în silabe diferite. La fel se comportă grupul consonantic grecesc *ps.* reprezentat printr-o singură literă xască (y), în sensul că în silabația grafică grupul trece în întregime la silaba lătoare: *a-u-to-psi-e, hi-o-psi-e, ne-cro-psi-e* etc. în silabația fonetică cele două Noane se despart în silabe diferite: [bi-op-si-je], [ne-krop-si-ie] etc. ?ele două tipuri de silabație grafică sunt asemănătoare până la un punct, în sensul amândouă respectă regulile grafice de mai sus, în legătură cu grupurile -.onantice *ev (<•* lat. <///). *g\- (<* lat. *gn). ks. g:* (x) şi /M. scrise împreună în silaba ătoare. în exemple ca *hi-o-psi-e, o-xi-gen* etc., dar în multe situații ele se ;ebesc, fie în sensul aplicării lor diferențiate, în cuvinte ca *autopsie,* cu silabația Ică *a-u-lc-psi-e.* dar cu silabația morfologică *a-til-o-psi-e* sau ca *necropsie,* cu lația grafică *ne-kro-psi-e.* dar cu silabația morfologică *nekr-o-psi-e.* fie în sensul că două tipuri nu se pot aplica la unul si acelaşi cuvânt. Aşa cum s-a văzut mai sus. nte ca *acvariu ac\atic. acvila lingvist* etc.. nu îndeplinesc condițiile silabației

fologice, la ele aplicându-se numai silabația fonetică ([ak-vâ-qu], [âk-vi-lă] etc.) şi arafică *(a-cvu-riu. a-cvi-tă. lin-gvist).*

Ju pot beneficia de silabație morfologică decât cuvintele la care se poate face iza elementelor constitutive, aşa cum se va vedea în capitolul următor, special inaî chestiunii.

'entru ca deosebirile dintre diferitele tipuri de silabație să apară mai pregnant, dau **mtinuare** câteva exemple de cuvinte a căror silabație este multiplă (triplă):

1. *adecvat* fa-dek-văl] (sil. fon.), *a-de-cvat* (sil. graf.), *ad-e-cvat* (sil. morf):
2. *anopsie* [a-nop-si-ie] (sil. ton.). *ci-HO-psi-e* (sil. graf.), *an-o-psi-e* (sil. morf.);
3,, *anorexie* [a-no-rek-si-ie| (sil. fon.), *a-no-re-xi-e* (sil.graf.). *an-o-re-.\i-e* (sil. morf):
4. *asfixie* |as-fik-si-iel (sil. fon.), *as-fi-xi-e* (sil. graf.), *a-sfi-xi-e* (sil. morf):
5. *coxu/gie* fkok-sal-gi-iej (sil. ton.). *co-xal-gi-e* (sil.graf.), *cox-al-gi-e* (sil. morf,);
6. *exista* [eg-/is-taj (sil. fon.), *e-xis-ia* (sil. graf.), *ex-i-sta* (sil. morf.).

D. *Silabatia morfologică*

Dicționarul ortografic, ortoepic si morfologic detlneşte acest tip de silabație ca fiind aceea care ..ține seama de elementele constitutive atunci când cuvântul este analizabil sau măcar scmianaiizabil" şi precizează că „regulile bazate pe analiza morfologică" se aplică !a următoarele categorii de cuvinte:

1. in cuvintele compuse din cuvinte întregi, elemente de compunere sau fragmente de cuvinte, în exemple ca *alt-im-de-va. ast-fel, Je-spre, ar-te-rt-o-scle-ro-:ă. ci-ne-imi-scop. port-a-vi-on* etc. DOOM-ul face aici observația că atunci ..când se confundă intr-o singură literă ultimul sunet al primului termen şi primul sunet - identic cu precedentul - al termenului următor, în compusele formale dintr-un element greco-latin şi un cuvânt cu existentă independentă în limba noastră, despărțirea se face în favoarea acestuia din urmă: *otn-or-ga-nic. top-o-no-nuix-ti-că:* în compusele formate din două elemente greco - latine se acordă, în general, prioritate ultimului element: *bi-op-si-e mi-o-pi-e".* (p. XXXV)

Cu privire la silabatia *bi-op-ii-e.* aş face, la rândul meu. observația că aceasta nu concordă cu indicația de silabație de la cuvântul respectiv din dicționarul propriu-zis, unde scrie: „(sil. />/-; m f. *psi-)"",* (cf. Mioara Avram. *Ortografic pentru lo(i. p.* 143. unde se face aceeaşi despărțire *bi-op-si-e).* Este evident că silabatia morfologică corectă nu poate fi decât *bi-o-psi c,* fiindcă în greacă grupul consonantic *ps* este repre/entat printr-o singură literă în al doilea element grecesc, *opsis* ..vedere", ca şi în *necr-o-psi-e;*

2. în derivate cu prefixe:

an-al-fa-bel, an-or-ga-nic, dez-e-clii-li-bnt, 'm-e-gal, sub-li-ni-a:

3. în derivatele cu unele sufixe, anume în cele derivate de la teme terminate în grupuri consonantice cu sufixe care încep cu o consoană:

sa-vant-lâc, stâlp-nic. târg-ţor, vârst-nic:

4. in grupurile ortografice în care cratima leagă două sau mai multe cuvinte, în măsura în care nu se poate ev ița despărțirea la capăt de rând:

dinlr-un (față de *din-tr-ini*). *fir-ar* (față *âsfi-r-ar\ intr-o* (față de *in-tr-o)* etc.

1 inele dintre cuvintele citate, precum *altundeva, astfel, despre, lârgsor.* chiar *dezechilibru, suhhnia* etc., sunt analizabile sau măcar semianaiizabile, dar altele. precum *toponomastică* şi. cum s-a vă/ut, *autopsie, necropsie, biopsie* (la care acelaşi DOOM oferă două soluții de silabație morfologică), de-a dreptul neanalizabile pentru omul obişnuit, care nu poate aspira la acest tip de silabație, fiindcă nu ştie greceşte. Acestuia norma îi oferă posibilitatea silabației fonetice, adică a aceleia pe care chiar lucrările normative o socotesc „tolerată", în raport cu cealaltă, care a devenit „preferabilă". Aşa cum scriam în capitolul *Câteva observații despre DOOM* din voi. *Contribuții...,* p. 126, aceasta situație nu poate (1 calificată decât ca o „discriminare nedorită, deoarece creează celui care scrie posibilitatea fie să etaleze cunoştințe pe care nu le are toată lumea, fie să ezite, nefiind în stare să recurgă decât la nişte reguli cu statut de «tolerate»".

Cui se adresează aşadar silabatia morfologică? Ce ar trebui să ştie acela care ar dori să aplice regulile morfologice? Din păcate, silabatia morfologică nu este la îndemâna

i măcar a profesorilor *(cu* excepția celor de latină şi greacă) şi, cu atât mai puțin, a vilor şi studenților. Şi, totuşi, la examenul de admitere Ia facultățile de litere se cere! Silabația morfologică nu poate fi nici măcar învățată în şcoala românească de orice id fără studiul intens al limbilor clasice (latina şi, mai ales, greaca veche). Numai cunoscând sau măcar studiind aceste limbi (şi altele!), omul are posibilitatea facă analiză etimologică şi morfologică, să recunoască elementele formative ale /intelor, pentru a le separa în scris la capăt de rând. Exemplele sunt extrem de ilte. Voi începe cu unul rusesc: cuvântul *politruc* „conducător politic în regimurile tip comunist sovietic" este analizabil în *polii* (din *politiceski* „politic"') şi *ruc* (din *:ovoditeli* „conducător") şi atunci silabația morfologică este *po-lit-riic.* Dar pentru a trebuie să ştii ruseşte. Un exemplu de origine engleză: *pulover.* Silabația rfologică este *pul-o-ver,* pentru că este compus englezesc din *pul/* „a pune" şi *over* ; deasupra".

Tot astfel, *folclor* este analizabil *mfolk* „popor" şi *lore* ..ştiință", de unde silabația rfologică/o/c-/w.

Exemplele latineşti şi, mai ales. greceşti sunt cu adevărat numeroase. Mă voi lim.ita la câteva exemple şi la indicarea silabației morfologice, fără a mai ta şi analiza elementele formative: *abs-iract, ad-a-giu, a-mne-zi-e, an-a-nme-ză, es-te-zi-e, ant-u-ină, artr-al-gi-e, a-stu-pa, bin-o-clu, chint-e-sen-ță,* ***de-spe-ra,*** *di--ra, di-a-gnos-tic, di-ftong, e-cua-tor, e-Ii-co-pter, glic-e-mi-e, he-mat-u-ri-e. hidr-im, i-gno-ra, in-un-da, lip-e-mi-e, lomb-al-gi-e, man-o-pe-ră, miz-an-trop, mon-. nevr-ul-gi-e, o-lig-ar-hie, om-o-nim, pan-a-ceu, par-o-nim, ped-i-a-lru. pen-in-*'«, *pen-nl-lim. pi-tec-an-trop, proz-o-di-e, psih-i-a-tru, sin-o-nim, sin-u-ci-de, m-am-bul, top-o-nim, tranz-ac-lie* etc.

Lista este într-adevăr cam lungă, dar am vrut să scot în evidență faptul că, fără oştințe de greacă şi latină, nu e posibil ca cineva să despartă in silabe aceste cuvinte pe a regulilor morfologice. La multe dintre acestea nici chiar DOOM-ul nu indică bația. Afirmația doamnei Avram că „despărțirea morfologică este indicată în DOOM :âte ori ea diferă de cea fonetică" (p. 143) este numai parțial adevărată. Se pot da itroase exemple: *abundentă, apoftegmă, monarhie, panaceu* etc.. etc. Dificultatea .tor reguli este recunoscută şi de doamna Mioara Avram, care, în ***Ortografie*** *pentru* p. 142-l43, scrie: ..Deşi sunt justificate din punct de vedere etimologic şi funcțional, iiile morfologice de despărțire la capăt de rând sunt dificile şi nu sunt accesibile oricui: le o parte, pentru că cer o anumită capacitate de analiză lingvistică şi. pe de alta. pentru lepind de bagajul lexical al celui care scrie, mai ales în cazul formațiilor savante. De a normele nu le impun drept reguli obligatorii, ci le recomandă doar drept reguli culte, erate- în situațiile menționate - față de cele fonetice."

^u-mi fac iluzia să cred că se va renunța vreodată la silabația morfologică, chiar i, aşa cum s-a văzut, pune probleme insurmontabile majorității covârşitoare a celor scriu româneşte, între altele şi pentru că, deşi îi recunoaşte dificultatea, redactorul onsabil al DOOM-ului, doamna Mioara Avram, încheie capitolul XXX *tpărfirea cuvintelor la capăt de rând}* şi cartea Domniei sale dedicată celor 30 de uitați *(Ortografiepentru toți,* p. 144). cu următoarea frază imperativă: „[…J cine ' stăpân pe analiza morfologică să recurgă numai la despărțirea mai simplă, de tip tic". Aşa cum am spus, stăpân nu poate fi decât un clasicist.

Am lăsat special la urmă două cuvinte a căror silabaţie depinde nu numai de elementele lor formative, ci şi de pronunţarea lor: *obiect* şi *subiect* (evident şi derivatele lor: *obiectiv, obiectivitate, subiectiv, subiectivitate* etc.). în aceste cazuri DOOM-ul prevede „sil. *-biect"* sau „sil. *-biec"* la derivate, iar IOOP-5 recomandă „pron. *-biect"* în cuvintele primare şi „pron. *-biec"* în derivate.

Silabaţia morfologică o găsim numai în DOOM, sub formă abreviată „mf. ofe-" (pentru familia cuvântului *obiect)* şi „mf. *sub-"* (pentru familia cuvântului *subiect).* Relativ la silabaţia morfologică, trebuie să spun că, pentru clasicişti, cuvintele primare respective sunt transparente şi analizabile în prefixele *ob-* şi *sub-* plus radicalul *-iect.* Latiniştii vor putea aşadar să „prefere" silabaţia morfologică. Restul, imensa majoritate, va trebui, volens-nolens, să se limiteze la „despărţirea, mai simplă, de tip fonetic", adică la regulile „tolerate". Dar să ne oprim acum la silabaţia fonetică, în baza căreia lucrările normative recomandă despărţirea în două silabe: *o-hiect, su-biect.* Este aceasta fonetică, adică reprezintă ea pronunţarea?

Nu, fiindcă pronunţarea literară românească a imensei majorităţi a vorbitorilor care folosesc aceste neologisme (şcoala, unde se vorbeşte despre *subiect* încă din ciclul primar, apoi intelectualitatea, în general) este în trei silabe, *o-bi-ect, su-bi-ect,* cu diereza diftongului [je] şi cu proteza apendicelui silabic Q] la începutul ultimei silabe: [o-bi-iekt], [su-bi-iekt]. Asupra acestei pronunţări nu există nici un fel de îndoială şi, de aceea, eu o socotesc corectă şi deci acceptabilă, în ciuda indicaţiei ortoepice, care nu se bazează pe rostirea reală.

Subliniez şi faptul că pronunţarea cu diftongul [ie] a putut duce şi a dus deja la fenomenul invers, al monoftongării, la suprimarea elementului asilabic [j], la rostiri semidocte, neglijente şi chiar dezagreabile, de tipul *o-bect, su-bect,* comparabile cu altele de acest fel, precum *co-n§ac, d§a-log, i-me-dşat, Marama, Mareta, socal, soâetate* etc.

Din exemplele de mai sus mă opresc, în finalul discuţiei despre aceste tipuri de silabaţie, la cuvântul *coniac,* la care mă voi referi din punct de vedere ortoepic, anume în ceea ce priveşte silabaţia. Norma ortoepică prevede „sil. -n/ac", adică rostirea în două silabe, ca în franţuzeşte, de unde am împrumutat cuvântul. Există şi o rostire de trei silabe *(co-ni-ac),* absolut normală şi majoritară, pe care doamna Avram, în *Ortografie pentru toţi,* p. 142, o consideră o „pronunţare greşită", datorată „confuziilor dintre vocale şi semiconsoane". Explicaţia este adevărată, dar pronunţarea trisilabică nu este „greşită" decât din punctul de vedere al normei, nu însă în raport cu rostirea cvasigeneralâ şi deci literară. Rezultă că norma nu este fonetică, fiindcă nu se bazează pe rostirea românească, ci vrea să fie etimologică, să se întemeieze adică pe pronunţarea franţuzească, bisilabică. Dar, cum se ştie, rostirea franţuzească este cu [n] *(n* palatal), reprezentat în transcrierea fonetică franceză prin [n] ([lou,ak]), sunet necunoscut limbii române literare.

Aşadar, pronunţarea românească bisilabicâ nu este nici etimologică. Ea ar avea această calitate numai în gura unui vorbitor care, ştiind franţuzeşte, ar pronunţa cu *n* (palatal) ca în franceză. Forma bisilabică recomandată de normă este un hibrid, care a putut evolua, popular, spre *conşac,* şi literar, pe baza legii dierezei diftongului, spre rostirea trisilabică *co-ni-ac* [ko-ni-jâk].

E. *Silabația prozodică*

Când. în 1989, în *Revista noastră* de la Focşani, publicam articolul *„Tehnica enoară" in poezia lui Kmincscn* (partea l în nr. 146-l48. p. 2906-2907 şi partea l-a în nr. 149-l51. p. 2937-2938), iar în 1990 şi 1991. în revista *Ramuri* de la îiova, îmi apărea articolul *Cuvinte cu ihihla silahafie în poezia eminesciană* rtea l în nr. 10. octombrie 1990 şi partea a U-a în nr. I. ianuarie 1991). se contura, itru poezie, un nou tip de silabație, *tea prozodică.* Studiile mai sus citate se refereau silabația prozodică în cadrul cusântului. \ urmat apoi studiul fenomenului înlre inte sau, mai precis, între elementele unor cuvinte compuse, în articolul intitulat *iipoul şi silabația în poezia eminesciană,* publicat în *Arhivele Olteniei,* serie nouă. 8, 1993. p. **14l-l51.**

Termenul *prozodic(ă)* este un derivat adjectival de la subst. *prozodie,* un neologism etimologie apropiată în fr. *prosoJie,* la originea căruia stă gr. *prosodia,* la rândul derivat, cu prefixul/jms-, de la *ode* ,.cântec".

Prozodia este definită ca ..parte a poeticii care studiază versificația şi normele ei sub ortul structurii versurilor, al numărului accentelor sau lungimii silabelor versurilor" :X). ***Dicționarul*** *de termeni literari.* Bucureşti, 1976 (coordonator Al. Săndulescu) ugă sensul de „știință a grupării cuvintelor în unități ritmice, în acest sens este sinonimă *metrica"* (s.v., p. 354), iar *metrica* o defineşte ca „ramură a poeticii care are ca obiect liul tehnicii formale a versurilor şi a dispunerii lor în strofe", (p. 267). Tehnica formală cuprinde, pe lângă noțiunea de ritm. şi pe acelea de strofa, vers. stih, cezură, măsură, rimă etc., fiecare cu importanța sa.

Dintre acestea, aici, la silabalia pro/odică, ne interesează mai mult *măsura,* adică lărul silabelor din care sunt alcătuite versurile, în raporturile ci cu alte elemente codice fundamentale, precum versul, emistihul, ritmul şi rima. Relația cea mai importantă dintre aceste elemente este exprimată de regula, cu icter de lege, conform căreia două sau mai multe versuri legate prin rimă. ferent că fac parte din aceeaşi strofa sau din strofe diferite, au şi trebuie să aibă :aşi măsură, adică acelaşi număr de silabe. Regula poate fi extinsă şi la un vers ?g al cărui al doilea emistih este legat prin rimă cu un vers alcătuit numai din stihul secund, ca în versurile următoare, desprinse din poezia *imond unei marmure* (p. 19):

„Căci / te / iu/besc/, co/pf/Iă//, ca / ze/ul / ne/mu/ri/rea,
l 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7
Ca / preVo'tul ' al/tâ/rul//, ca / spâi/ma/ un .' a'zil;
! 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6
Ca / scep/trul / mâ/na / blân/dă//, ca / vul/tu/rul / mă/ri/rea, l
2 3 45 67 l 2 3 4 5 6 7
Ca / vi/sul f pe-un / co/pii".
1 2 3 4 5o

'arsurile de mai sus confirmă încă o regulă a relației dintre măsură şi alte elemente odice. regulă pe care o transcriu în formularea domnului I. Funeriu:

..Din unghiul strict al măsurii, emistihul l e mai unitar decât emistihul 2: cel dintâi are întotdeauna o măsură fixă (7.8. respectiv. 9 silabe), în timp ce al doilea cunoaşte o măsură variabilă(6-7, 7-8. 8-9 silabe)" *(Versificaţiaromanească....* p. 86).

Cele două reguli de mai sus stau la baza silabaţiei prozodice, care, prin acestea, e un caz special de aplicare a silabaţiei fonetice, în poezie, de fapt în poezia clasică, scrisă pe baza elementelor prozodice, se aplică regulile silabaţiei fonetice, aşa cum le-am prezentat mai sus, la care se adaugă cele două reguli ale relaţiei dintre măsură si vers, emistih, ritm. rimă, cu sublinierea că este vorba aici de poezia recitată, declamată, adică de tbrma orală a versurilor, aceea în care sunt prezente fenomenele de coarticulare, atât intre sunetele din interiorul cuvântului, cât si între sunetele aparţinând la cu\inte diferite, la hotarul dintre ele. Trebuie să subliniez un lucru esenţial: primarul silabaţiei prozodice în raport cu norma ortoepică, adică respectarea cu precădere a celor două reguli ale relaţiei măsurii cu versul, emistihul, rima şi ritmul.

Pe baza acestor două reguli, am constatat că există în poezia eminesciană câteva cuvinte care se pretează la o silabaţic dublă: două cuvinte din fondul neologic *(ocean* şi *teatru)* şi două din fondul vechi *(j)leonpă* şi *viaţa).*

Fiecare dintre aceste patru cuvinte are. în norma ortoepică actuală, numai două silabe: *o-cean. tca-tm, pleoa-pă, via-ţă.* în poezia lui Eminescu acestea apar şi cu o silabă în plus: *o-ce-im, le-u-ini, ple-oa-pă. vi-n-ţă.* Silabaţia în două sau trei unităţi depinde de măsura emistihului sau a versului cu care este legat prin rima. pe baza regulilor menţionate.

încep exemplificările cu o strofa tot din poezia *Amorul unei murmure (p.* 19), fiindcă prezintă avantajul ca versul al patrulea să fie scurt, format dintr-un singur emistih, al doilea:

„Şi / te / iu/besc/, co/pi/lă//, cum / re/pe/dea / ju/ni/e
1 2 3 4 5 6 7 l 2 3 4" 5 6 7
lu/beş/te-n / ochi / de / flâ/câri // al / zi/le/lor / no/roc.
1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6
lu'besc / pre/cum ' iu/beş'te // pe-o / âl/bă , v i'je/lî/e
12 34 5 6 7 l 2 3 '4 5 6 7
Un / *o ce an* / de / foc".
1 2 3 4 5 6

Problema care interesează aici este pronunţarea îrisiiabică a cuvântului *ocean.* Silabaţia *o-ce-an* este cerută de măsura de 6 silabe a emistihului al doilea din versul al doilea cu care rimează versul ai IV-lea. constituit numai din emistihul al 1l-iea, care trebuie să aibă tot 6 silabe. Pronunţarea bisilabică *o-ceuu,* conformă cu norma ortoepică aciuală, ar reduce versul al IV-lea la numai 5 silabe, afectând astfel nu numai măsura, ci si ritmul, care. fiind iambic, admite accentul pe silabele cu număr par. iar silaba *-cean* ar purta numărul 3.

Cu aceeaşi rostire trisilabică apare cuvântul şi în altă strofă a poeziei *Amorul unei marmure* (p. 18), dar de data ceasta în primul emistih, care numără, în toate cele trei versuri, tot câte 7 silabe:

,.Un / leu / pus/ti/'ei / râ/'ge // tur/bâ/rea / lui / lu/gin/dă,
l *I* 3 4 5 6 7 l - 2 3 4 5 6 7
Un / a*ce'ân l* sc-m/bâ'tă // pc-al / vâaiu/ri/lor /joc
1 2 3 4 5 6 7 l 2 3 4 5 6

ț»i / no/ni-şi / spun / în / tu/net // du/re/rea / lor / mu/gin/dâ,
12 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7
Gân/dî/ri/le / de / foc".
1 2 3 4 5 6

Pronunțarea trisilabică *o-ce-âu* este caracteristică şi strofei următoare din j *Luceafărul* (p. *133).* de data acesta încadrată în ritmul iambic al poemului şi în măsura de 8 silabe a versurilor l şi 3 ale strofei:

„Co/16-n / pa/lă/lc / de / măr/gcan
12 3 4 5 6 78
Te-oi / dii/ce / vea/curi / mul/te, l
2 3 4 5 67 Şi /
toâ/tă / lu/mea-n / o/ce/dn
1 2 3 4 5 6 7 8
De / tî/ne / o s-as/cul/te".
1 2 3 4 5 67

in schimb, în poezia *De câte ori. iubito...* (p. 91). silabația fonetică este corespunzătoare normei ortoepice actuale, tot ca urmare a aceleiaşi reguli bazate pe măsura emistihurilor sau versurilor legate prin rimă. ca în strofa următoare:

„De / ca/te / ori / iu/bi/to//, de / noi / mi-a/diic / a/infn/te,
1 2 3 4 5 6 7 1 2 34 5 6 7
O/cea/nul l cel / de / gheâ/ță // mi-a/pâ/re / î/na/fn/te".
1 2 3 45 6 7
1 2 3 4 5 6 7

Când, în sfârşit, în poezia *Vene(iu* (p. 156), cuvântul apare chiar în forma lui originară, grecească *(okeanos).* silabația o aflăm pe baza aceleiaşi reguli a măsurii egale din versurile legate prin rimă, iar accentul prin analiza ritmului:

.,O/ke/a/nos / se / plân/ge / pe / ca/'nâ/luri...
1 2 3 4 56 7 8 9 10 11
El / nii/ma-n /veci /e-n /fioâ/rea / ti/nc/re/ții,
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 H
Mi/re/sei / dulci / i-ar / da / su/flâ/rea / vie/ții
1 2 3 4 5 6 7 8 9 K) 11
Iz/beş/te-n / zi/duri / vechi/, su/nând / din / vâ/luri".
1 2 3 4 5 6 78 9 10 11

Măsura de 11 silabe, generală în toate cele 4 versuri, impune rostirea în 4 silabe *(o-ke-a-nos),* iar ritmul iambic indică accentul pe silaba a patra, *-nos,* ambele elemente prozodice fiind păstrate de poet ca în etimonul grecesc. Când a intrat în limba română, ca neologism, fie prin latina literară, fie prin fr. *ocean,* trisilabic. cuvântul avea trei silabe *(o-ce-an)* şi conținea hiatul [c-aj. Prin sinereza hiatului, cele două vocale silabice s-au redus la una. *a.* precedenta fiind încorporată consoanei prepalatale [c]. devenind astfel literă ajutătoare, fără corespondent în rostire, cuvântul căpătând forma bisilabică *o-căn,* singura existentă astăzi, în a doua jumătate a secolului al XlX-lea, când a trăit şi a scris Emine'scu. cele două forme coexistau şi au fost folosite amândouă, ca posibilități de realizare a măsurii necesare şi a ritmului ales.

La fel s-au petrecut lucrurile cu celălalt neologism, *teatru.*

Originea lui îndepărtată se găseşte tot în greaca veche *(theatron,* forma de nominativ, *theâtru,* forma de genitiv, amândouă trisilabice). în limba română, cuvântul a fost împrumutat fie din latina literară *(theatnim),* fie din franceză *(theâtre).* în ambele limbi, vocalele *e* şi *a* formează hiat. Drept urmare, cuvântul a intrat în limba română tot cu hiatul [e-a], deci în forma lui trisilabică *(te-a-tru).* Neobişnuit cu hiatul aşa cum s-a văzut mai sus, fiind însă obişnuit cu diftongul [ga], românul a redus, prin sinereză, hiatul la diftong, micşorând astfel numărul silabelor, cuvântul căpătând forma bisilabică de astăzi *tea-trit,* acceptată de norma ortoepică.

Fără să am pretenţia unui inventar exhaustiv, este interesant de observat că neologismul în discuţie apare mult mai rar decât precedentul, *ocean,* şi anume numai de trei ori în poezia antumă, de fiecare dată în forma veche, trisilabică, cerută de măsura şi de ritmul versurilor:

1. „Pri/vi/tor / ca / la / te/â/tru
1 2 3 4 5 6 7 8 Tu
/ în lu/me / să / te-n/chi/pui:
1 2 3 4 5 6 7 8
Joâ/ce / u/nul / şi / pe / pâ/tru
1 2 3 4 5 6 7 8
T6/tuşi / tu / ghi/ci/-vei / chi/pu-i".
1 2 3 4 5 6 78
(Glossă, p. 152)

Toate versurile din *Glossă* au măsura constantă de 8 silabe şi ritm trohaic. A rosti cuvântul în discuţie numai în două silabe *(tea-tru),* cum fac mulţi actori, înseamnă a distruge armonia, eufonia versurilor, în ceea ce priveşte măsura, versul care cuprinde cuvântul *teatru* ar rămâne numai de 7 silabe, ca singurul vers din întreaga poezie. Ritmul ar fi şi el afectat, fiindcă accentul ar cădea pe silaba a Vl-a, în loc de a Vll-a, aşa cum admit troheii, în sfârşit, chiar şi rima ar avea de suferit, fiindcă, în cadrul rimei dintre *teatru* şi *patru,* consonanţa sunetelor finale în rostirea bisilabică *tea-tru* este mai mică decât în cea trisilabică *te-a-tru.*

2. „A/cea / tâi/ni/că / sim/ţi/re, // câ/re / doâr/me-n / a / ta / hâr/fă
1 2 3 4 5 6 7 8 12 3 4 5 6 7 8
în cu/pie/te / de / te/â/tru // s-o / des/faci / ca / pe / o / mâr/fa".
1 2 3 4 5 6 7 8 1 23 4 5 6 78
(Scrisoarea //, p. 108)

Aici versurile lungi sunt alcătuite din emistihuri de câte 8 silabe, iar ritmul este jhaic. Neologismul *teatru* este trisilabic şi ocupă poziţia importantă de Ia sfârşitul primului emistih. O lecţiune bisilabică ar afecta atât ritmul, cât şi măsura de 8 silabe din primul emistih al celor două versuri legate prin rimă.

3. „O/, te/â/tru / de / pă/pu/şe //... zvon / de / vor/be / o/me/neşti,
1 2 3 4 5 6 7 8 1 2 3 4 5 6
Po/ves/tesc / ca / pa/pa/gâ/lii // mii / de / glu/me / şi / po/veşti".
1 2 3 4 5 6 7 8 1 2 3 4 5 6
(Scrisoarea IV, p. 123)

ț»i aici, în cadrul aceluiaşi ritm trohaic, cuvântul *teatru* permite realizarea măsurii de 8 silabe în primul emistih numai în silabația prozodică, prin pronunțarea lui țn trei silabe, *te-a-tru.* Este evident că lecțiunea după norma ortoepică actuală ar distruge totul: şi măsura, şi ritmul, şi armonia.

Cuvântul din fondul vechi *pleoapă,* ajuns astăzi la o formă bisilahică, *pleoa-pă* [plgâ-pă], avea în trecut trei silabe, *ple-oa-pă* [ple-yâ-pă]. La originea celor două forme scrise stau formele populare bisilabice *plopă, ploapă* [plyâ-pă], pronunțate, datorită lui / precedent din grupul consonantic *pi,* cu o articulație suplimentară palatală de timbru *e,* [plo-pă], [plţja-pă] (literar *pleopă, pleoapă).* Suferind fenomenul jierezei, acestea au devenit trisilabice, *ple-o-pă, ple-oa-pă* [ple-yâ-pă], pentru ca apoi iceasta din urmă să redevină bisilabică, *pleoa-pă* fplga-pă]. (vezi capitolul *Diftongii cu temivocala* p'din voi. *Contribuții...,* p. 90 - *95).*

în timpul lui Eminescu circulau ambele forme, şi cea trisilabică, *ple-oa-pă,* şi cea >isilabică, *pleoa-pă.* El le-a folosit pe amândouă, cu predilecție pe prima.

încep exemplificările cu forma bisilabică, *pleoa-pă,* singura existentă astăzi, idmisă şi de norma ortoepică:

„Fa/ța / ei / e / slâ/bă / de-o / pa/loâ/re / cru/dă,
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 II 12
6/chii / ei / sunt / tur/buri /, *pleoă/pe/le l* a/sii/dă".
1 2 3 4 56 7 8 9 10 II 12

(Viața, p. 492)

Aici silabația prozodică se suprapune celei fonetice, astfel că recitatorul nu întâm-ină nici o dificultate, nu riscă să pronunțe greşit cuvântul în discuție, în exemplele care urmează acest risc există, fiindcă se aplică silabația prozodică:

1. „Ră/sâ/re / lii/na,-mi / bâ/te / drept / în / fâ/ță:
1 2 3 4 5 67 8 9 10 II Un
/ rai / din / bâs/me / văd / prin/tre / ple/oâ/pe,
1 2 3 45 6 78 9 10 11
Pe / câmpi / un / văl / de / ar/gin/ti/e / ceâ/ță
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
Scli/piri / pe / cer/, vă/pâ/ie / pres/te / â/pe".
12 3 4 5 6 7 89 IO II

(Fiind băiet, păduri cutreieram, p. 484)

Toate versurile au măsura de 11 silabe. Pentru ca şi versul al doilea, care :orporează cuvântul *pleoape,* să aibă tot 11 silabe, el trebuie pronunțat trisilabic.

2. „O, / um/bră / du l/ce/, *vi/no l* mai / a/proâ/pe -
1 23 4 5 6 7 89 10 II Să /
simt / piu/tind / dea/su/pră-mi / ge/niul / mor/ții
12 34 5 6 7 89 10 11
Cu / â/ripi / ne/gre/, u/me/de / *ple/oă/pe".*
1 23 45 6 7 8 9 10 II

(Oricâtestele.... p. 473)

Avem aici aceeaşi situație ca mai sus, în precedenta exemplificare.

3. „Sub / ple/oâ/pe/le / în/chi/se // glo/bii / 6/chi/lor / se / bat,
1 2 3 4 5 6 7 8 1 2 3 4 5 6
Brâ/ţul / ei a/târ/nă / le/neş // pes/te / mâr/gi/nea / de / pat".
1 2 3 4 5 6 7 8 1 2 3 4 5 67
(Călin (File din poveste), p. 62)

Primul emistih al celor două versuri legate prin rimă poate avea tot câte 8 silabe şi ritm trohaic numai în silabaţia prozodică *ple-oa-pe-le.*

4. „Cu / fâ/ţa / spre / pă/re/te // mă / lâ/să / prin / stră/îni,
1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6
Să-n/ghe/ţe / sub / ple/oâ/pe // a / 6/chi/lor / Iu/mini", l
23 4 5 6 7 1 2 3 4 56
(Despărţire, p. 101)

5. „Ci / eu/ aş / vrea / ca / u/nul, // ve/nind / de / mi/ne-a/proâ/pe,
1 2 3 4 5 6 7 12 3 4 5 67
Să-mi / spii/ie / al / tău / nu/me // pe-n/chi/se/le-mi / ple/oâ/pe".
l 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4
5 6 7
(Despărţire, p. 102)

Aceste ultime două exemplificări sunt culese din aceeaşi poezie eminesciană *Despărţire.* Cuvântul *pleoape* este plasat prima oară la sfârşitul emistihului /, a doua oară la sfârşitul versului. De fiecare dată el trebuie rostit trisilabic, *ple-oa-pe,* pe de o parte datorită aceluiaşi ritm iambic, silaba accentuată *-oa-* ocupând acelaşi loc 6, chiar dacă se află în emistihuri diferite, pe de altă parte datorită măsurii de 7 silabe a emistihului care le încorporează. Se mai adaugă, în al doilea caz, şi rima cu *aproape, m* cadrul căreia consonanţa sunetelor finale este mai bogată în silabaţia *ple-oa-pe* decât în pronunţarea bisilabică *pleoa-pe.* Toate aceste elemente prozodice (măsură, ritm, rimă) contribuie să dea împreună farmecul eufonic unic al poeziei.

Exprimând o noţiune fundamentală, făcând parte din fondul principal lexical, fiind moştenit din latineşte (lat. **vivilia* < *vivus),* deci foarte vechi, cuvântul *viaţă* are o frecvenţă foarte mare în poezia lui Eminescu. Este, cum se spune, un cuvânt „poetic". Forma mai veche a acestui cuvânt era trisilabică, *vi-a-ţă,* şi ortografia mai veche *vieaţă* oglindea această pronunţare în trei silabe care era, de fapt, [vi-iâ-tă]. Cu timpul, prin sinereză, cuvântul a ajuns la o formă mai scurtă, [vj[a-ţă], bisilabică. Eminescu nu putea să nu folosească aceste două forme, nu numai fiindcă aveau o existenţă reală în limbă, ci şi pentru că ofereau două posibilităţi de silabaţie, adică măsură variabilă, după necesităţile prozodice. Forma veche, trisilabică, se păstrează până astăzi în cântecele bisericeşti: „Christos a înviat din morţi, cu moartea pre moarte călcând, şi celor din mormânturi *vi-aţă* dăruindu-le".

Din poezia eminesciană voi cita mai întâi două situaţii în care, în versuri consecutive sau chiar în acelaşi vers, cuvântul *viaţă* are silabaţie diferită. Prima apare în *Scrisoarea III* (p. 111), în versurile de câte două emistihuri, cu măsura de 8 + 8 silabe, cu ritm trohaic:

„Scris / în / car/tea / *vie/ţii l* es/te// şi / de / veâ/curi / şi / de / ste/le
l 2 34 5 6 7 8 1 2 3 4 5 6 7 8
Eu / să / fiu / a / ta / stă/pâ/nă,// tu / spă/pân / *vi/e/ţii l* me/Ie". l
2 3 4 5 6 7 8 1 2 3 4 5 6 78

f. nunul, impun pronunţarea bisilabică în in al doilea. Orice altă silabaţie ar fi de natură să compromită armonia creată de poet.

A doua situaţie, cu silabaţie diferită în cadrul aceluiaşi vers, apare în postuma *O,-nţelepciune, ai aripi de ceară!,* din care reproduc mai multe versuri, ca să se vadă legătura lor prin rimă, ceea ce impune acelaşi număr de silabe:

„Cu-a / tâVle / lumi/, cu / mii / de / mii / de / ste/Je,
1 2 3 4 5 6 78
9 10 11 O, / cer/, tu / âs/tăzi / ci/fre /
mă / în/veţi;
I 2 3 4 5 67
8 9 10 Pu/te/re / oâr/bă / le-
a/run/că / pe
/ e/le,
1 2 3
45
6 7 8
9 10 11
Lip/seş/te /
viâ/ţa l
a/ces/tei /
vi/eţf
1 2 3
4 5 6 7 8
9 IO

(p. 500)

Cele două forme ale cuvântului în discuție sunt amândouă bisilabice, dar ele sunt la cazuri diferite, nominativ şi genitiv, iar genitivul are tot două silabe, ca urmare a silabației prozodice, căci în silabafia fonetică ar fi avut o singură silabă sau cu o silabă mai puțin, ca şi în alte cazuri asemănătoare, precum:

1. *oastea, acestei oşti*
2. *cetatea, acestei cetăți* etc.

Aceeaşi situație, cu forme în silabație diferită încadrate în acelaşi ritm şi aceeaşi măsură, apare şi în postuma *Rime alegorice* (p. 385).

„Moâr/te / şi / *viâ/țăl,* foâ7ie-n / dd/uă / fe/țe:
1 2 3 4 5 6 7
89 10 11 Căci / moar/tea / e /
iz/vo/rul / de / *vi/e/țe,*
1 2 3 4 5 6 7 8 91011
Iar / *viâ/ța l* es/te / ra/ul / ce /
se-n/fun/dă J
2 3 4 5 6 7 8 9
10 11 în / re/gi/u/nea /
ne/pă/triin/sei / ce/țe".
1 2 3 4 5 67 8
9 10 11 „

In sfârşit, doar câteva exemplificări în care formele cuvântului *viață* apar exclusiv în silabația prozodică:

1. „O, / ce/re-mi/, Doâm/ne, / ori/ce / preț
1 2 3 4 5 6 7 8
Dar / dâ-mi / o / âl/tă /
soâr/te,
l 2 3 4 5
67
Căci / tu /
iz/vor / eşti
de / *vi/eți* \
2 3 4
5 6 7 8
Şi / dă/tă/tor
/ de /
moâr/te".
1 2 3 4
5 67
(Luceafărul, p. 140)

2.
„Şi / în /
fâr/me/cu
l /
vi'e/fii-
mi
l
2 3 4 5
6 7 8
Nu / şti/am /
că-i / tot /
a/ce/ea
1 2 3
4
5 6 7 8

De / te râ/zimi / de / o / um/bră
1 2 3 4 5 6 7 8
Sau / de / crezi / ce-a / zis / fe/me/ia".
1 2 3 4 5 6 7 8

(Pe aceeaşi ulicioară, p. 91)

3. „Iar / te-ai / cu/fun/dât / în / ste/le l 2
3 4 . 5 6 7 8 Şi / în / nori /
şi-n / ce/ruri / nâl/te ? 1 2 3
4 5 6 7 8 De / nu / m-ai /
ui/tâ / în /câl/te, l 2 3
4 5 6 7 8 Su/fle/tul / *vi/e/ţii /*
me/le". 1 2 3 4 5 6 78

(Floare albastră, p. 44)

După cum s-a văzut mereu, mai sus, la baza explicațiilor mele asupra dublei silabații a unor cuvinte stau elementele prozodice cum sunt măsura, ritmul, uneori şi rima, ca factori de tehnică formală, o tehnică prozodică savantă pe care poetul o foloseşte impecabil, cu o siguranță care nu dă greş. Unii cercetători consideră că aceasta este o „tehnică exterioară" (G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu,* II, p. 560), că utilitatea cercetării acesteia ar fi aproape nulă. în ceea ce mă priveşte, am respins această viziune estetizantă călinesciană în articolul *„Tehnica exterioară" în poezia lui Eminescu* (I), publicat în *Revista noastră* de la Focşani, nr. 146-l48, aprilie-iunie, 1989, p. 2906-2907, confirmând astfel o apreciere a lui Constantin Noica *(Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii româneşti,* Bucureşti, 1975, p. 152), şi anume că „ne-am odihnit în Călinescu f...] şi ne odihnim încă", în sensul că judecățile critice ale lui Călinescu au fost considerate ca fiind „aproape definitive" *(Ibidem).*

Mai departe, referindu-se la această odihnă intelectuală pe care a produs-o opera lui Călinescu, filozoful C. Noica se întreabă: „Dar câtă vreme ? Dacă pentru o generație -respectiv două, cum au fost, cu viziunea lor schimbată - Călinescu a putut fi un purtător de cuvânt şi un fericit liman critic, poate el autoriza odihna mai departe?" (p. 153).

Şi într-adevăr, o viziune necălinesciană (ca să nu spun anti-) găsim în aprecierea prof. Petru Creția, desăvârşit eminescolog: „E poezia unui meşteşugar în veche luptă cu forma ("De mult mă lupt cătând în vers măsura"), dar a unui meşteşugar fericit de izbândă, îndrăgostit de o cadență care i se potriveşte în tot ce are de spus, fie de iubire, fie de ură, în plenitudinea lor, puternică sau blândă". (M. Eminescu, *Sonete,* ediție critică îngrijită de Petru Creția, Editura Porto-Franco, Galați, 1991, p. 8-9). în aceeaşi carte, la p. 27, referindu-se la poezie, în general, şi la cea eminesciană, în special, Petru Creția afirmă răspicat că poezia „are propria ei adâncime: nu aceea a ideilor puse în versuri, ci cea a verbului însuşi în care idei, senzații, pătimiri trăiesc transfigurate şi care îşi este singur lege şi mister".

Alți cercetători atribuie formelor deosebite prin silabație valențe stilistice. Astfel, referindu-se la un vers din postuma *Antropomorfism* (p. 376 din volumul citat de mine, Eminescu, *Poezii,* Ediție îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, 1958), dl prof. G.I. Tohăneanu, *Eminesciene (Eminescu şi limba română),* Editura „Facla", Timişoara, 1989, p. 268, scrie: „Nu poate fi neglijat nici faptul că, în acelaşi vers, se

, cu runcţii sintactice diferite (prima oară: subiect: a doua oară: obiect direct) şi substantivul *viaţa,* de fiecare dată. cu altă formulă prozodică: la a doua apariţie, grupul vocalic *-ia-* fonnează diftong *(via-ţa),* la prima, însă, vocalele se despart în hiat *(vi-a-fă* sporind cu una numărul de silabe ale cuvântului". La nota 23 de la p. 313, la care s-a făcut trimitere, prof. Tohăneanu spune: „Tratarea fonetică diferită a aceluiaşi cuvânt *(vi-â-ţa.* apoi: *viâ-ţa), m* cadrul aceluiaşi vers, are rol stilistic de prim ordin, opunând şi mai pregnant „viţile" care se sting celor care abia se înfiripă".

Redau mai jos versul în cauză în transcrierea şi cu analiza prozodică ale dlui prof. Tohăneanu:

„Vi/â/ţa / mul/to/ra / se / stin/ge //
1 2 3 4 5 6 7 89
spre / a / hră/ni / viâ/ţa / mul/to/ra". l 2 3 4 56 7 8 9 Acest vers este legat prin rimă cu precedentul:

,.Su/fe/rin/ţe/le / u/nu/ia // bu/cu/rii/ li / sunt / al/to/ra".
1 2 3 4 5 6 7 8 1 2 3 4 5
6 7 8

Legătura lor prin rimă cere ca aceste două versuri să aibă acelaşi număr de silabe, de unde rezultă că analiza prozodică este eronată pentru versul conţinând cuvântul *viaţa,* atât din punctul de vedere al măsurii, cât şi în ceea ce priveşte ritmul. Fiind rohaic, ritmul admite accentul de intensitate pe silabele cu număr fără soţ, l, 3. 5, 7. >r, în versul în discuţie, accentele cad în mod haotic, pe silabe cu numere pare şi mpare, cum nici nu s-ar fi putut alt fel.

Analiza prozodică este viciată din cauza omiterii cratimei între *spre* şi *a.* care (larchează rostirea lor împreună, în felul acesta numărul silabelor se reduce cu una.

Cealaltă silabă în plus se reduce prin silabaţia corectă *via-ţa* în primul emistih, ceea e restabileşte şi ritmul, după cum urmează:

„Viâ/ţa / mtil/to/ra / se / stin/ge//
12 3 4 5 6 78
spre-a / hră/ni / viâ/ţa / mul/to/ra".
l 2 3 4 5 6 7 8

Aşadar, cuvântul *viaţa* are în ambele cazuri două silabe, ceea ce nu îndreptăţeşte «recierea în legătură cu „un rol stilistic de prim ordin...", în concluzie, valenţe listice ar putea exista în anumite cazuri, dar, în mod curent, diferenţele de silabaţie rvesc la realizarea măsurii şi ritmului versurilor şi acesta nu e puţin lucru din >ment ce creează senzaţia de armonie şi eufonie. Cred că ne putem mulţumi cu acest de reglare a ritmului şi măsurii, fără să punem, cum spune aşa de bine şi de svărat prof. Petru Creţia, ..în textele acestui rar poet tâlcuri care nu sunt, profunzimi sente, abisuri iluzorii, metafizici, simbologii. orfisme, mitologii". *(Eminescu, iete.* p. 27)

Tot în cadrul cuvântului, silabaţia prozodică trebuie invocată şi ui unităţile lexicale care ţin diftongii latineşti şi greceşti *au* şi *eu,* păstraţi de poet şi în unele nume comune, dar, i ales în nume proprii (toponime) şi încadraţi în schema metrică a versurilor. Primele două exemplificări privesc diftongul latinesc *au* care este păstrat în chiar ă cuvinte latineşti literare preluate ca neologisme:

1. „în/ză/dâr / Mâr/te / s-a/run/că //
1 2 3 4 5 6 7 8
spre / a / spâr/ge / și/ruri / dâ/ce l 2
3 4 5 6 78 Și / în / van / ful/ge/ră /
J6/e // 12 3 4 5 6 7 8
sii/pra / coi/fe/lor / *au/dă/ce*"".
12 3 4 5 6 7 8

(Memento mori, p. 296).

Este aici pluralul românesc *audace,* de la adj. latinesc *audax, -acis* „îndrăzneț, neț", a cărui pronunțare în trei silabe *(au-da-ce),* nu în patru, cu diereza diftongului, corespunde măsurii de 16 (8 + 8) silabe, ca și ritmului trohaic al poemului.

2. „A/tiinci / *clâus/trul l* îl fu/ge //
1 2 3 4 5 6 7
și-n / țar/muri / sterpi / de / mâ/re
1 2 3 4 5 6 7
Se / trâ/ge / să / gă/seâs/că // l
2 3 4 5 6 7
li/nis/tea-i / ce / s-a / dus,
1 2 3 4 5 6
Dar / vai! / ș-a/co/lo-l / ur/mă //
l 2 3 4 5 6 7
vi/să/ri/le-i / a/mâ/re
1 2 3 4 5 6 7
Căci / Iu/mea / cu-a / ei / vi/suri //
1 2 3 4 5 6 7
gân/di'/rea / i-au / su/pus".
1 2 3 4
56

(Povestea magului călător în stele. p. 340).

Neologismul *claustru,* provenit din lat. lit. *claustrum, -i* „închizătoare la ușă sau la irtă, zăvor, barieră" păstrează diftongul *au,* deci rostirea este bisilabică, *claus-trul,* ji se încadrează în măsura de 14 (7 + 7) silabe și în ritmul iambic al poemului.

La cele două exemple de mai sus, mai adaug încă unul, mai frecvent și mai cunoscut, de origine latină literară, *cauză,* în care s-a petrecut fenomenul dierezei diftongului, cuvântul căpătând trei silabe *(ca-u-ză),* în loc de două *(cau-ză),* câte avea în ui intrării lui în limba română, ca urmare a diftongului latinesc *au.* Eminescu a folosit forme, cu silabație diferită, dar aici reținem forma bisilabică, cu păstrarea diftongului *au,* care apare, din motive prozodice (măsură și ritm), în următoarele două contexte:

1. „Nu / ve/deți / c-a/ceâ / iu/bi/re // l
23 4 5 6 7 8
ser/v-o / *căit/za l* din / na/tii/ră ?
12 3 4 5 6 7 8
Că / e / leâ/găn / ii/nor / vie/țe //
1 2 3 4 56 78
ce / se/min/țe / sunt / de / u/ră ?"
1 2 3 4 5 6 7 8

(Scrisoarea II'. p. 123)

2. „Din / *câu/za l* ta, / bă/Iâ/ia / mea / so/ți/e". l
2 3 4 5 6 7 8 91011

Aici nu mai e necesar să reproduc şi versul cu care acesta este legat prin rimă, fiindcă avem a face cu un vers din sonetul *Sătul de lucru* (p. 468), or este cunoscut faptul că sonetele se caracterizează prin versuri de câte 11 silabe (endecasilabi) şi prin ritm iambic. Pentru realizarea celor două condiții prozodice (ritmul iambic şi măsura de 11 silabe), poetul foloseşte neologismul *cauza* în varianta sa bisilabică, păstrând diftongul *au,* ca în latină.

în exemplul precedent, din *Scrisoarea IV,* ritmul este trohaic şi măsura de 16 silabe (8 + 8). Poetul încadrează varianta prozodică în diferite contexte, cu măsură şi ritm diferite, care se realizează numai cu condiția pronunțării bisilabice.

Pentru numele proprii am ales un fragment din *Scrisoarea III,* în care apar toponime cu diftongul *au,* precum *Caucazul, Taurul,* şi cu diftongul *eu,* precum *Eufrat* şi *Europa:*

„Iar / în / pă/tru / părți / a / Iu/mii //
1 2 3 4 5 6 7 8
ve/de / şi/ruri / mun/ții / mari,
1 2 3 4 56 7 Â/tla/suI/,
Cau/că/zul/, Tâu/rul II 1 2 3
4 5 6 78
şi / Bal/câ/nii / se/cu/lâri; i
2 3 4 5 6 7 Ve/de /
Eu/fra/tul l şi / Ti/gris, // 12
3 4 5 6 7 8
Ni/Iul/, Dii/nă/rea / bă/trâVnă -l2
3 4 5 6 7 8 Um/bra /
âr/bo/re/lui / fâl/nic // 12 3 4 5 6
78
pes/te / toâ/te / e / stă/pa/nă. 12
3 4 5 6 7 8 Ăst/fel,/ A/si/a/,
Eu/ro/pa, 12 3 4 5 6 7 8
A/fri/ca / cu-a / ei / pus/ti/uri". (p. 111)
1 2 3 4 5 6 7 8

Din analiza prozodică a celor cinci versuri de mai sus se poate vedea că acestea au măsură de 15 şi 16 silabe, întotdeauna cu 8 silabe în primul emistih, dar cu 8 şi 7 labe în emistihul al doilea, iar ritmul este trohaic. Pentru realizarea acestei scheme strice, toponimul *Caucazul* trebuie rostit în trei silabe *(Cau-ca-zul)* şi nu în patru, m se pronunță astăzi *(Ca-u-ca-zul),* toponimul *Taurul* trebuie rostit în două silabe *au-rul)* şi nu în trei, cum se pronunță astăzi *(Ta-u-rul),* cu diereza diftongului, şi tot î, numele propriu *Europa* trebuie pronunțat în trei silabe *(Eu-ro-pd)* şi nu în patru •*u-ro-pa),* ca astăzi, în ceea ce priveşte hidronimul *Eufratul,* acesta trebuie rostit în i silabe *(Eu-fra-tuf),* nu în patru *(E-u-fra-tul),* ca astăzi, iar pe de altă parte trebuie ;entuat pe prima silabă, conform normei ritmice a troheului, şi nu pe silaba *-fra-,* ca /orbirea românească obişnuită sau chiar ca în pronunțarea latinească ori grecească. In sfârşit, silabația prozodică se aplică nu numai în interiorul cuvântul, în cele două discutate mai sus, ci şi între cuvinte sau, mai bine zis, între elementele unor

cuvinte compuse, fenomen pe care l-am analizat în studiul *Tempoul şi silabafia în poezia eminesciană,* publicat în *Arhivele Olteniei,* s.n., nr. 8, 1993, p. 141 - 151.

Am arătat atunci şi reiau acum, pentru că revista *Arhivele Olteniei* nu este la îndemâna oricui, că tempoul, adică rostirea mai lentă sau mai rapidă a unor cuvinte, având ca urmare o silabație diferită (cu o silabă în plus sau în minus), poate fi studiat la întâlnirea a două cuvinte, dintre care primul se termină în vocală, iar al doilea începe tot cu o vocală, cuvinte din care uneori rezultă unul nou, compus, prin simplă alăturare sau prin contopire, cele două vocale alăturate putându-se rosti fie într-o singură silabă, alcătuind un diftong sau vocala silabică mixtă *o,* în tempo rapid, fie în două silabe, în tempo lent. Este vorba de cuvinte compuse cu prepoziția *de,* precum adverbele *deasupra, de-a pururi,* (şi *de-a pururea), deocamdată, deodată, deoparte, deopotrivă,* ori cu elementul *vre-,* cu care se formează adjectivele pronominale şi pronumele nehotărâte *vreo, vreun, vreuna, vreunul* sau adverbul *vreodată,* ori cu elementul adverbial *câte,* cu care se formează adverbul *câteodată* sau adverbul plus numeral *câte o, câte un.*

Se observă că vocala în care se termină primul cuvânt este, în toate cazurile, vocala anterioară *e,* care, prin gradul său mijlociu de apertură, are calitatea acustico-articulatorică de a fi în următoarele patru ipostaze:

1. vocala silabică *e,* în rostirea în tempo lent: *de/asupra, de/a pururi, de/opotrivă, vre/o, vre/un, vre/una, vre/unul, vre/odată, câte/odată, câte /o, câte /un.* Fac aici precizarea că folosesc, pentru a marca silabația, bara şi nu cratima, pentru a evita confuziile pe care cratima le-ar putea produce în dubla ei calitate de semn ortografic şi de semn despărțitor între silabe.

2. vocala asilabică *e,* numai în situația în care este urmată de *a,* cu care formează diftongul *şa,* în rostirea în tempo obişnuit sau rapid: *deo/supra, de-a /pururi.*

3. vocala mixtă *o,* care a luat naştere prin contragerea lui *e şi o* silabici într-o singură vocală silabică, în care s-au contopit caracteristici şi de la o vocală şi de la cealaltă, de la *e* păstrându-se locul de articulare şi apertură, de la *o* preluându-se labializarea, aşa cum am dezvoltat această idee în *Contribuții...,* (p. 90 şi urm.). Această valoare apare în rostirea în tempo rapid a unor cuvinte ca *deo/camdată* [dokamdată], *deo/dată* [dodată], *deo/parte* [doparte], *deo/potrivă* [dopotrivă], *vreo* [vro], *vreo/dată* [vrodată], *câ/teo/dată* [kîtodată], *câ/te o* [kîto].

4. eliziunea lui *e* în cuvinte ca *vreo, vreodată, vreun, vreunul, vreuna,* rostite în tempo rapid, după grupul consonantic *vr,* când cele două vocale silabice *e şi o nu* s-au mai contras în vocala silabică mixtă 6, ca în planul limbii literare (vorbite), ci prima dintre ele, *e,* s-a elidat la întâlnirea cu *o* următor, rezultând formele populare *vro, vrodată, vrun, vrunul, vruna,* pe care le-a folosit şi Eminescu.

în lucrările normative româneşti, pronunțarea diferită după ritmul vorbirii, cu o silabă în plus în tempo lent şi cu o silabă în minus în tempo rapid, a fost recunoscută în 1982, prin apariția DOOM-ului, care a admis principul variantelor literare libere ale unui cuvânt sau ale unei forme gramaticale. Dicționarele şi îndreptarele ortografice şi ortoepice anterioare, adoptând principiul unei singure forme admise, indicau la cuvintele în discuție uneori numai formele caracteristice tempoului rapid de rostire, cu *de* şi *o, te* şi *o, vre* şi *o* într-o singură silabă *(deo/dată, deo/parte, deo/potrivă, câ/teo/dată, vreo/dată),* alteori numai formele caracteristice tempoului lent *(vre/un,*

_, ____,,,,M,/, ui uuoa raptului că în limba vorbită, populară şi cultă, silabaţia era, aşa cum este şi astăzi, dublă, cum o dovedesc şi textele eminesciene, de altfel.

Tempoul şi silabaţia sunt la Eminescu un mijloc de realizare a măsurii versului, constând dintr-un număr determinat de silabe, egal pentru versurile legate prin rimă, ca şi un mijloc de reglare a ritmului poeziilor.

în acelaşi timp, subliniez că acest mijloc al tempoului diferit al rostirii cuvântului este extins de Eminescu şi la alte situaţii, care nu există în vorbirea obişnuită, că acesta devine la marele poet un procedeu frecvent de creştere sau de micşorare a numărului silabelor cuvântului şi de încadrare în ritmul poeziei, ca în cuvântul *deasupra,* cu silabaţia *dea/su/pra,* care devine *de asupra,* cu o silabă în plus, prin procedeul grafic al blancului.

Astfel, adverbul şi prepoziţia *deasupra,* cuvânt compus prin contopirea prepoziţiilor *de* şi *asupra,* este astăzi şi încă de multă vreme o singură unitate lexicală, care şi-a unificat şi scrierea, în acest proces de contopire, vocalele silabice *e* şi *a,* prin sinereză, au devenit diftongul *§a.* Din patru silabe la început *(de/a/su/pra),* cuvântul a îjuns să aibă numai trei *(dea/su/pra).*

în următoarele două exemple, însă, Eminescu a avut nevoie de forma veche, jriginarâ, cvadrisilabică şi, în această situaţie, el a folosit procedeul grafic al >lancului, separând cele două elemente componente şi obţinând două cuvinte separate, ie care ie încadrează, prima dată în ritmul trohaic, a doua oară în cel iambic:

1. „U/nul / e / în / toţi/, tot / âs/fel/7
   12 34 5 6 78
   pre/cum / u/na / e / în / toa/te, l 2
   3 4 5 6 7 8 De / *a/su/pra l*
   tu/tu/ro/ra// 1 2 3 4 5 6 7 8
   se / ri/di/că / ci/ne / poâVte".
   1 2 3 4 5 6 78

   (Scrisoarea I, p. 106)

2. „Şi / *de /a/su/pra l* mea / ră/mâi
   1 2 3 4 5 6 78
   Du/re/rea / mea / de-o / ciir/mă,
   1 2 3 4 5 6 7 Că
   / eşti / iu/bi/rea / mea / de-n/tâi l
   2 3 4 5 6 78 Şi /
   vi/sul / meu / din / ur/mă". 1 2 3
   4 5 6 7

   (Luceafărul, p. 142)

^orma cu blanc, de patru silabe, este necesară şi pentru realizarea măsurii de 16 5e (8+8) în *Scrisoarea l* şi de 7 şi 8 silabe în *Lucea/arul.*

^ocuţiunile adverbiale formate cu prepoziţia compusă *de-a,* în exemple ca *de-a ʳul, de-a latul, de-a pururi* etc., sunt un alt mijloc la îndemâna poetului de a varia arul de silabe dintr-un vers, din necesităţi prozodice. Prepoziţia compusă *de-a* se unţă astăzi şi încă de multă vreme într-o singură silabă, cu diftongul *$a,* dar, la ne, prin înseşi elementele componente, putem presupune o pronunţare bisilabică Este tot o chestiune de ritm al vorbirii, forma într-o singură silabă corespunzând 'ii în tempo rapid, cea bisilabică - pronunţării în tempo lent. Forma obişnuită, cu

jrepoziția *de-a* într-o singură silabă, apare în locuțiunea adverbială *de-a pururi* de auă ori în poezia *Cu mâne zilele-ți adăogi* (p. 157 şi 158). întâia oară la sfârşitul ₅rimei strofe, a doua oară, cu uşoare modificări, la sfârşitul penultimei strofe: Varianta 1:

„Cu / mâ/ne / zî/le/le-ți / a/dă/ogi, l
2 3 4 5 6 7 8 9 Cu /
ieri / vi/â/ța *Hal ol* scazi l 2
3 4 5 6 7 8

Şi / ai / cu / toa/te / âs/tea-n / fâ/ță
1 2 3 4 5 6 7 89 *De-*
a l pu/ruri l zi/ua / cea / de / azi", l
2 3 4 5 6 7 8

Varianta a Il-a:

„Cu / mâ/ne / zî/le/le-ți / a/dâ/ogi, l
2 3 4 5 6 7 8 9 Cu /
ieri / vi/â/ța / ta / o / scazi,
l 2 3 4 5 6 7 8 A/vând /
cu / toâ/te / âs/tea-n / fâ/ță 12 3
4 5 6 7 89 *De-a l pu/ru/re l*
zi/ua / de / azi".
1 2 3 4 5 6 7 8

Modificările privesc adverbul *pururi,* care apare sub această formă, bisilabică, în arima strofa a poeziei, şi sub forma *purure,* trisilabică, în penultima. Pentru ca arepoziția compusă să rămână monosilabică în ambele variante, pentru ca adverbul să libă când forma bisilabică *pururi,* când pe cea trisiiabică *purure,* pentru ca versul să amână la măsura de 8 silabe în amândouă variantele lui, poetul suprimă cuvântul tionosilabic *cea,* evident din varianta cu adverbul trisilabic *purure.*

Pentru a obține această splendidă variație în expresie, prin folosirea celor două forme ale adverbului în discuție, *pururi* şi *purure,* Eminescu nu recurge la separarea celor două elemente componente ale prepoziției compuse, la procedeul grafic al blancului, aşa cum a facut-o altă dată, fiindcă ar fî schimbat ritmul iambic al poeziei, într-unul trohaic. Astfel, pe lângă folosirea a două forme ale aceluiaşi cuvânt, poetul a răspuns şi exigențelor prozodice, păstrând atât ritmul, cât şi măsura versului. Frumusețea este acum deplină: la înălțimea ideii poetice se adaugă şi armonia limbii, susținută de o tehnică desăvârşită. Nici unul dintre aceste elemente nu poate lipsi fără ca eufonia specifică să nu fie sacrificată.

Procedeul desfacerii diftongului sintactic *şa* în două vocale silabice diferite, *e* şi a, procedeu pe care l-am putea numi diereză sintactică, este folosit şi el de Eminescu în *Scrisoarea* /, acolo unde fenomenul se întâlneşte şi în alte cuvinte compuse ca *de asupra,* pe care l-am citat mai sus:

,.De-oi / mu/ri/ - îşi / zi/ce-n / si/ne -// l
2 3 4 5 6 7 8
al / meu / nii/rne / o / să-l / poâr/te l 2
3 4 5 6 78 Se/co/lii / din /
gii/ră-n / gii/ră// 1 2 3 4 56
78

şi / l-or / dii/ce / mai / de/pâr/te,
l 2 34 5 6 7 8
De/a / pu/ruri, l pre/tu/tin/deni,//
1 2 3 4 5 6 7 8
în / un/ghe/rul / ii/nor / cri/eri
1 2 3 4 5 6 78 Şi-or /
gă/si/, cu / al / meu / nii/me,// l
2 3 4 5 6 78
a/dă/post / a / me/le / scri/eri". (p. 106)
12 3 4 5 6 78

Aşa cum se poate observa, pentru ca primul emistih să aibă întotdeauna 8 silabe (iar jrsul întreg 16) şi pentru ca ritmul să rămână constant trohaic, locuţiunea adverbială *de a <jruri* trebuia să aibă 4 silabe, cu *e* şi *a* silabici, diereza fiind marcată grafic prin blanc.

Cuvântul *deodată* apare în poezia eminesciană în ambele tempouri, mai întâi în mpo rapid, apoi în tempo lent, cu blanc:

1. „Deo/dâ/t-a/ud / foş/ni/rea / u/nei / ro/chii,
1 2 3 4 5 6 7 89 10 11
Un / moâ/le / pas / a/biâ / a/tins / de / scân/duri...
l 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
Iar / mâini / sub/ţiri / şi / reci / mi-a / co/păr / 6/chii".
l 2 3 4 5 6 7 89 10 11
(Afară-i toamnă, p. 95)

2. „Căci / nu / pot / de / o/dâ/tă//
1 2 3 4 5 6 7
cu/prfn/de-a / ta / frum/se/ţe... 12 34
5 6 7 De-a/iid/... nu / pot / să /
câ/ut// 12 3 4 5 6 7
zâm/bi/rea / blân/dei / fe/ţe".
1 2 3 4 5 6 7
(Mureşanu, p. 450)

In sonet, cele 11 silabe ale versului şi ritmului iambic, specific, nu se pot liza decât prin rostirea, în aceeaşi silabă, a lui *e* şi *o,* din care a rezultat sunetul ito.

In a doua exemplificare de mai sus, din poemul *Mureşanu,* aceleaşi două mente prozodice, ritmul (tot iambic) şi măsura de 7 silabe în fiecare emistih, nu soţ realiza decât prin rostirea în silabe separate a lui *e* şi *o,* marcată prin blanc. Acelaşi procedeu grafic al blancului, al transcrierii în cuvinte separate este) sit de poet şi pentru adverbul *deopotrivă,* care apare scris în trei cuvinte *(de o* r/vă), pentru a marca tempoul lent, de fapt pentru a realiza măsura şi ritmul ziei:

„Ori/cât / fii / mlă/di/oâ/să//, ori/cum / fi/e-al / tău / port,
1 2 3 4 5 6 7 12 3 4 . 5 6
Şi / blân/dă / ca / un / în/ger // de-ai / fi / cân/tât / în / psâl/me
l 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 67

Sau / dâ/că *l ol* he/te/ră//ju/când/ bă/teâi / din / pâl/me l
2 3 4 5 6 7 1 2 34 5 67
Pri/veâm / *de /* o /*po/tri/vă II* c-un / re/ce / ochi / de / mort", l
2 3 4 5 6 7 l 2 3 4 5 6
(Când te-am văzut, Verena..., p. 404)

Numai rostirea în 5 silabe *(de /o /po/tri/vă)* poate să mențină ritmul iambic
12 3 4 5
poeziei şi măsura constantă a emistihului I de 7 silabe.

în schimb, în *Scrisoarea* /, dezvoltând ideea egalității în fața sorții, atât la începutul emului (p. 103), cât şi la sfârşitul lui, în ultimul vers (p. 108), pentru a menține ritmul trohaic şi măsura de 16 (8 + 8) şi măsura de 15 (8 + 7) silabe, Eminescu foloseşte de trei ori adverbul în discuție cu aceeaşi pronunțare în patru silabe, cu *e* şi *o* sntraşi în sunetul mixt *o,* la începutul a două versuri, şi la începutul emistihului al Mlea:

1. „De/şi / trep/te / o/se/bi/te //
12 3 4 5 6 7 8
le-au / ie/şit / din / ur/na / sor/ții
l 23 4 5 6 7 8
Deo/po/tri/vă-i l stă/pâ/ne/şte// 12
3 4 5 6 7 8
râ/za / ta / şi / ge/niul / mor/ții;
1 2 3 4 5 6 78
La / a/ce/laşi / şir / de / pâ/timi//
1 2 3 4 5 6 7 8
deo/po/tri/vă l fi/înd / robi,
1 2 3 4 5 6 7Fi/e /
slabi/, fi/e / pu/ter/nici,// 12 3
4 5 6 7 8
fi/e / ge/nii / ori / ne/ghiobi."
1 2 3 4 56 7

2. „Şi / pe / toți / ce-n / âs/tă / lii/rne //
12 3 4 5 6 7 8
sunt / su/piişi / pu/te/rii / sor/ții l 23
4 5 6 78 *Deo/po/tril\a-\ l*
stă/pâ/neşt/te// 1 2 3 4
5 6 7 8
fâ/za / ta / şi / ge/niul / mor/ții".
1 2 3 4 56 78

Adjectivele nehotărâte *vreun* şi *vreo* sunt şi ele pronunțate diferit, într-o silabă în tempo rapid *(vrun,* în forma populară, folosită de Eminescu, sau cu un sunet mixt, intermediar între *o* şi *ii,* şi nu cu diftongul *ju* [vrîun], cum recomandă eronat DOOM-ul şi ÎOOP-5, şi *vro,* forma feminină), precum şi în două silabe *(vre un* şi *vre o),* prin scrierea cu blanc.

în următoarea exemplificare, luată din *Scrisoarea III,* avem ambele pronunțări în două versuri consecutive, pentru forma masculină:

„Ves/te/jiți / fa/ră / de / vre/me, //
1 2 3 4 5 6 78
dar / cu / ere/ieri / de / co/pil, l 2
34 5 6 7 Drept / şti/in/ț-
a/vând / în / mî/nte // l 2 3 4 5
6 7 8
vre/un / vals / de / BaI/-Ma/biI,
12 3 4 5 6 7
Iar / în / schimb / cu-a/ve/rea / toâ/tă //
1 2 3 4 5 6 7 8
vrun l pa/puc / de / cur/te/zâ/nă...
l 2 3 4 5 6 7 8
O,/ te-ad/mir/, pro/ge/ni/tu/ră// l 23
4 5 6 7 8
de / o/ri/gi/ne / ro/mâ/nă !" (p. 119)
1 2 3 4 5 6 7 8

Forma feminină *vreo* apare mai întâi monosilabic [vro], apoi bisilabic *vre o.* cu blanc:

1. „Să / sfin/țeşti / cu / mii / de / lâ/crimi//
l 23 4 5 6 7 8
un / in/stinct / a/tât / de / van, 1 2 3
4 5 6 7 Ce / le-a/bâ/te / şi /
la / pâ/sări// l 2 3 4 5 6 7 8
de / *vreo l* do/uă / ori / pe / an ?" I
2 3 4 5 6 7
(Scrisoarea II". p. 122)

2. „ *Vre/o/* zga/ti/e / de / fâ/tă
l 2 3 4 5 6 78
Că/rei / gu/ra / nu-i / mai / ta/ce,
1 2 3 4 5 6 7 8
Ca / sti/gle/ții-n/toar/ce / câ/pul
l 23 4 5 6 7 8
Când / în/co/lo/, când / în/coa/ce".
l 2 3 4 5 6 7 8
(*t're o :găIie de fată.* p. 606)

Analiza prozodică de mai sus evidențiază aceleaşi două elemente, măsura şi ritmul, care impun când o formă, când pe cealaltă.

în sfârşit, adverbul *vreodată,* în componența căruia intră adjectivul nehotărât *vreo,* este folosit şi el când în tempo rapid, trisilabic *(yreo/da/tă),* mai puțin în această formă, literară, şi mai des în forma populară, cu eliziune, *(vro/da/tâ),* când în tempo lent, cu patru silabe, în forma literară, transcrisă de poet cu blanc, în două cuvinte separate *(vre/o/cia/tă):*

1. „Ca / un / co/pîl / ce / nici / al / spâi/mei / nu/me
l 2 34 5 6 7 8 9 10 11 N-
a / cu/nos/ciit / *vreo/dâ/tă l* în/cre/din/țâ/tu-i l
2 3 4 5 6 7 8 9 K) 11 12

Că / bol/ta / cea / a!/bâs/tră / e / pa/Iâ/tu-i:
l 23 4 56 7 8 9 10 11
Cu-a/sâlt / s-o / ia / el / vrea/-ca / pe-o / ce/tâ/te".
12 3 4 5 6 89 10 II

Strofa este extrasă din volumul, deja citat, *M. Eminescu, Sonete,* ediție critică îngrijită de Petru Creția, p. 35. Semnalez aici o greşeală de transcriere în versul ai doilea, care în loc să aibă 11 silabe, ca toate versurile din sonetele eminesciene, are 12 silabe, ceea ce afectează şi măsura şi ritmul. Eroarea este vizibilă nu numai la analiza prozodică, ci şi în raport cu facsimilul alăturat, unde se observă eliziunea lui *î* din /»-*credințatu-i,* în locul căruia apare apostroful. Aşadar, elidând pe ; şi înlocuindu-l cu cratima, aşa cum scriem astăzi, obținem versul endecasilabic „n-a / cn/nos/cut / l 2 3 4
vreo/da/tă-n / cre/din/ța/tu-i", evident, cu ritm iambic constant, în care cuvântul
5 6 7 8 9 10 11 *vreodată* se rosteşte în trei
silabe, aşa cum cer măsura şi ritmul.

2. „Eu / nu / ți-aş / do/ri / *vro/dâ/tă//* 12
3 4 5 6 7 8
să/ a/jungi / să / ne / cu/noşti, 1 2 3
4 5 6 7 Nici / ca /
Du/nă7rea / să-/ne/ce l
2 3 4 5 6 7 8
spu/me/gând / a / tâ/le / oşti".
12 3 4 5 6 7
(Scrisoarea IU, p. 114)

Următoarele două exemplificări, în lecțiunea cvadrisilabică. includ cuvântul *vreodată,* prima oară în forma grafică cu blanc, deci uşor identificabilă, a doua oară în forma grafică univerbală, identificab'ilă prin analiza prozodică prealabilă:

1. „De / ce / taci/, când / fer/me/că/tă
1 2 3 4 5 6 7 8
1/ni/ma-mi / spre / tî/ne-n/torn ?
12 3 4 5 6 7
Mai / su/nâ/-vei, diil/ce / corn,
1 2 3 4 5 6 7
Pen/tru / mi/ne / *vre / o/dâ/tă* ?"
12 34 5 6 7 8
(Peste vârfuri, p. 159)

2. „Mă / iu/beşti/! Su/râzi / şi/reâ/tă
1 2 3 4 5 6 7 8
Şi / îți / pleci / 6/chii / în / jos !
1 2 3 4 5 6 7
O, lu/mi/nă / prea / cu/râ/tă.
1 2 3 4 5 6 7 8 De-
ai / cu/noâş/te / *vre/o/dâ/tâ* l 2
34 5 6 7 8 . Su/fle/tul /
meu / du/re/ros". 1 2 3 4
5 6 7
(Basmul ce i l-aş spune ei. p. 216)

Capitolul V Formarea cuvintelor şi ortografia

§22. Scrierea şi pronunţarea derivatelor cu prefixe şi sufixe *A.*

Scrierea şi pronunţarea derivatelor cu prefixe

De regulă, derivatele cu prefixe se scriu fatr-un singur cuvânt, prefixul făcând corp comun cu termenul următor, numit cuvânt de bază: *antebelic, anticonstituţional, arhicunoscut, circumspecţie, coautor, compatriot, contemporan, debarca, desface, dezarticula* etc.

Alteori, în scopuri ironice sau din dorinţa de a scoate în evidenţă prefixul, acesta se scrie separat prin cratimă de cuvântul de bază: *ex-director, ex-ministru, super-star, super-vedetă.*

Separate prin cratimă se mai pot scrie prefixele şi în următoarele situaţii:

1. la derivatele cu prefixele *ne-* şi *re-,* când cuvântul următor are o temă care începe cu *î-* al prefixului *în-,* pentru a marca elidarea lui *î* silabic fa rostirea în tempo rapid: *ne-mpăcat, ne-nfricat, re-nnoit,* faţă de *neîmpăcat, neînfricat, reînnoit* (în tempo lent);

2. la derivatele cu prefixe superlative: *ultra-progresist* (dar şi *ultraprogresist);*

3. la derivatele supraprefixate, cu repetarea aceluiaşi prefix: *extra-extrafin, răs-râscitit, stră-străvechi;*

4. la derivatele în care se repetă aceeaşi literă la sfârşitul prefixului şi la începutul temei cuvântului de bază: *răs-străbun:*

5. la derivatele omonime care prezintă diferenţe de sens: *pre-text* „ceea ce precedă un text", faţă *as pretext* „motiv", *re-crea* „a crea din nou", faţă de *recrea* „a se odihni";

6. Ia derivatele a căror bază e un nume propriu: *anti-Caragiale, pro-Eminescu;*

1. la derivatele cu prefixe antonime: (îngrijirea) *pre-* şi *post-operatorie, hiper-* şi *hipo-tensiune.* In acest caz, când termenul antonim lipseşte, derivatele respective se scriu într-un *cuvânt postoperatorie, hipotensiune, nonvaloare, nonconformist, nonsens, nonstop.*

Pentru regula generală a scrierii întru-un singur cuvânt a prefixului şi a cuvântului de >ază, subliniez faptul că la joncţiunea celor două elemente are loc fenomenul de icomodare consonantică atât în scris, cât şi, mai ales, în pronunţare. Este mai întâi cazul >refixelor *des-* şi *ras-* care se pronunţă şi se scriu fa această formă (cu *-s-),* când cuvântul le bază cu care se formează derivatul începe cu o consoană surdă: *despărţi, desface, kstinde, desţeleni, descinge, deschide, descuia, deshăma; răsplăti, răsfoi, răstimp, răsciti, ăscoace.* Când cuvântul de bază începe cu o consoană sonoră sau cu o vocală, *-s* din refixele *des-* şi *râs-* suferă fenomenul acomodării fa ceea ce priveşte sonoritatea şi se •ansformă automat fa corespondenta sa sonoră *z,* prefixele luând formele *dez-* şi *raz-: ezbina, dezvăţa, dezdoi, dezgheţa, dezgoli, dezmembra, deznaţionaliza, dezlâna, dezrobi, szaproba, dezorienta; răzbate, răzbuna, răzjudeca, răzgândi* etc.

Când cuvântul de bază începe cu consoanele fricative dentale şi prepalatale, *s, z, ş,* identice sau apropiate ca loc şi ca mod de articulare cu *s* final al prefixelor în iscuţie, atunci acesta suferă fenomenul disimilării totale, dispărând, prefixele ducându-se la formele *de-* şi *ră-: desăra, dezice, deşira, dejuga, răsuci, răsufla.*

răsuna etc. Forma *de-* a prefixului apare şi în derivatele morfologice ca: *debloca, decolora, deconspira, degrada, demonta, deregla, detrona* etc.

în rostire, fenomenele fonetice menţionate au caracter automat şi obligatoriu. Prefixele în discuţie s-au pronunţat cu *-z* întotdeauna, chiar şi atunci când ortografiile mai vechi, pe baza principiului etimologic, nu recunoşteau decât formele cu *-s (des-, râs-),* indiferent de natura surdă sau sonoră a sunetului următor. Este şi acum cazul unor derivate ca *deszăpezi, deszăvorî, răszice,* la care se consideră că acomodarea în sonoritate ar fi produs secvenţa *zz*. inacceptabilă. Dar scrierea cu *-sz-* îi face pe cei care oralizează formele scrise să pronunţe dezarticulat: *s-z.* Pronunţarea normală, coarticuiată este cu acomodarea în sonoritate *([dez-ză-pe-zi], [răz-zi-ce])* sau, eventual, cu disimilarea totală a lui z din prefix: *[de-ză-pe-zi]', [de-ză-vo-rî],* ca în *dezice,* formă acceptată şi în scris.

Trebuie precizat aici că ortoepia, bazată şi pe eufonie, nu admite toate formele de acomodare în derivatele cu prefixe, de tipul *[deş-Ki-de], [dej-ge-ţâ]*. Acestea sunt cu atât mai puţin acceptabile în scris: *deschide, dejgheţa.*

Scrierea cu *s* sau *z* a prefixelor *des-, râs-,* în condiţiile arătate mai sus, reprezintă aplicarea principiului fonetic în ortografia românească actuală, în timp ce forma unică *des-, râs-* din ortografiile mai vechi, de până în 1953, se baza pe principul etimologic.

Pe lângă inadecvarea la pronunţarea generală românească, populară şi cultă, formele unice *des-* şi *râs-* mai aveau şi dezavantajul de a influenţa negativ limba română vorbită către o pronunţare dezarticuiată, evident pentru cei care au în vedere exclusiv forma scrisă a cuvintelor, chiar şi atunci când vorbesc, pentru cei care nu se pot desprinde de imaginea grafică a cuvântului, pentru cei care nu se pot sustrage „tiraniei" literei.

Pe de altă parte, scrierea aceasta era mai simplă, tocmai pentru că se baza pe formele unice, cel care scrie nefiind obligat să aleagă între scrierea cu *s* sau z, în funcţie de caracterul surd sau sonor al sunetului următor, cu atât mai mult cu cât nu toată lumea ştie să deosebească o consoană surdă de corespondenta ei sonoră.

Ceea ce rămâne de făcut este ca cel ce scrie să-şi „asculte" propria pronunţare, care, fiind coarticuiată (şi nu dezarticuiată), nu-l înşală niciodată.

în schimb, prefixele neologice cu *s* final *(dis-, trans-)* se scriu, de regulă, cu această formă, chiar şi atunci când cuvântul de bază începe cu o consoană sonoră sau cu o vocală: *disgravidie, disjuncţie, dislexie, dismenoree, dismnezie, disartrie, disosmie, disurie, transborda, transdanubian, translator, transvaza, transversal, transatlantic, transoceanic.* Există şi aici câteva excepţii, în care prefixele în discuţie iau forma cu -z final: *dizgraţie, dizarmonie, dizenterie, tranzacţie, tranzistor.*

în legătură cu prefixul *trans-,* mai trebuie menţionată situaţia când cuvântul de bază cu care se formează derivatul începe cu sunetul 5. Astfel de derivate se rostesc şi se scriu cu dublu *ss: transsaharian, transsiberian.*

Prefixul *în-* apare întotdeauna în această formă, cu excepţia situaţiei când cuvântul de bază începe cu consoanele bilabiale, *p* sau *b,* situaţie în care, prin acomodare la consoana următoare în ceea ce priveşte locul de articulare, consoana *n* din prefix devine bilabiala *m: împotrivi, împuţina, îmbrăţişa, îmbunătăţi etc.*

Când *n* din prefix este urmat de un alt *n* cu care începe cuvântul de bază, derivatele de acest fel se pronunţă şi se scriu cu doi *n: înnegri, înnoda, înnoi, 'înnora.* De la această regulă fac excepţie cuvinte ca *înalt, înainte, înapoi,* formate cu *în + alt, în +*

„„.-., y. ~UTIIIIV. wa *inuouyi, îneca, înota,* în care cuvântul primitiv nu este simțit ca începând cu *n.*

Asemănător lui *în-,* se comportă şi prefixul neologic *in-,* care devine //»- înainte de *p* şi />, prin acomodarea locului de articulare *(imparțial, impecabil, imbecil, imberb),* dar care devine /'-, prin disimilare totală, înainte de consoanele sonante *(imoral, inombrabil (<* fr. *innombrable), inocuu „nevătâTuâtor"'* (cf. lat. *innocuns), ilicit, ilizibil, ireconciliabil, ireverențios).*

Prefixul *con-,* cu variantele lui, *corn-* şi *co-,* formează derivate neologice, indiferent dacă termenul următor aparține fondului vechi sau celui neologic, în această situație, mai ales când şi cuvântul de *bază* este neologism, forma prefixului depinde de structura etimonului, fără să se supună unor reguli stricte în legătură cu contextul fonetic. Astfel. *con-* poate fi urmat de orice consoană, surdă sau sonoră, cu excepția bilabialelor/>, *b,* când devine *corn-,* prin acomodarea locului de articulare: *concetățean, condoleanțe, conflagrație, conjuncție, conlocuitor, consangvin, conştient, contemporan, convietui,* față de *compatriot, complăcea, compune, combate.* Varianta *con-* nu poate fi urmată de vocale, situație în care prefixul ia forma *co-: coarticulare, coautor, coechipier, coexista, cointeresa, coopera, coordona.* Varianta *co-* apare şi înainte de consoanele sonante: *:omesean, conațional, colateral, corupție,* înaintea lui / din cuvântul de bază următor Ktate apărea şi varianta *con-* în derivate, precum *conlocui, conlucra.* Tot astfel, varianta *•o-* poate apărea şi înaintea altor consoane decât sonantele, în funcție de structura timonului: *coheligerant, codebitor, codirector, cotangentă.*

B. *Scrierea şi pronunțarea derivatelor cu sufixe*

Ca şi prefixele, sufixele lexicale se scriu, de regulă, într-un singur cuvânt cu idâcina sau tema la care se adaugă, fie că se ataşează la rădăcini şi teme de cuvinte amune sau de nume proprii: *acoperământ, augmentativ, bâlbâială, circumstanțial, jşar, decalaj, dezagreabil, executor, fotbalist, grijuliu, iepuraş, lâcătuşerie, buzoian, nşinăuun, clujean, londonez, ne\vyorkez, sqfiot, Coşeriu, Ionel, lonescu, loniță, ^uresean, Saduveanu* etc.

De la această regulă generală există două excepții, constând în separarea sufixului prin atimă, în cazul derivatelor de la cuvinte compuse din abrevieri literale de tipul *C.F.R-isl, G.B.-ist* şi al derivatelor de la nume proprii străine a căror scriere şi pronunțare sunt Ferite, de tipul *shakespeare-ian, voltaire-ian.* în această ultimă situație, derivatul se poate rie şi într-un singur cuvânt fără cratimă: *shakespearian, voltairian.*

O caracteristică a sufixelor o constituie faptul că, prin poziția lor enclitică, unele itre ele sunt flexibile, prin sistemul alternanțelor fonetice, mai ales sub influența sinenței de plural -/': *greşeală-greşeli, croială-croieli, vâlcean-vâlceni, jranțuzesc-mțuzeşti, simțământ-simțăminte, sofiot-sofioți, țărancă-țărănci, uşuratic-uşuratici.*

Alte sufixe rămân cu aceeaşi formă în cursul flexiunii, schimbându-se numai iinența şi articolele, fără alternanțe fonetice în forma sufixului: *birjar-birjari, 'erie-frizerii, frumusețe-frumuseți, rosior-rosiori, surioară-surioare.*

In afară de aceste constatări generale, câteva dintre sufixe necesită observații ividuale:

1. Sufixul *-aj* de astăzi a ajuns variantă fonetică pentru forma mai veche *-agiu* [â-gu]: *cartilaj-cartilagiu, mesaj-mesagiu, pasaj-pasagiu, peisaj-peisagiu, personaj-personagiu.* Formele vechi în *-agiu,* de origine italiană, sunt astăzi abandonate de generaţiile medie şi tânără, dar alternanţa *j l g* se păstrează în interiorul familiei de cuvinte în derivate: *cartilaj-cartilaginos, mesaj-mesager, pasaj-pasager, peisaj-peisagist.* Derivatele cu fonetismul *g* provin, evident, de la formele învechite cu fonetismul *g: cartilagiu, mesagiu, pasagiu, peisagiu.* Tot astfel s-au petrecut lucrurile în familiile de cuvinte *corija-corigent-corigenlă. dirija-diriginte-dirigenţie* etc., în care, sub influenţa fr. *corriger, diriger,* numai verbele au abandonat formele cu *g.* de origine latină literară, *a corige, a dirige,* în timp ce derivatele substantivale *corigent, corigentă, diriginte, dirigenfie,* formate de la cuvinte cu fonetismul *g (corige, dirige),* încă sunt considerate ca literare. Pe de altă parte, este adevărat că, în şcoala românească, atât elevii, cât şi profesorii spun astăzi *corijent, corijentă,* ca şi când derivatele s-ar fi format recent, de la *corija,* dar nimeni nu spune *dîrijinte, dirijenţie.*

Segmentul final *-aj,* simţit ca sufix în neologismul de origine franceză *sufraj* .,drept de vot", are varianta fonetică *-agiu,* de origine latină literară, în forma *sufragiu,* preferabilă în raport cu prima, ambele având accentul pe vocala *a.* în această ultimă formă, neologismul *sufragiu* este omograf cu mai vechiul *sufragiu* „persoană care servea ia masă", cuvânt de origine turcă, având accentul pe ultima silabă, pe vocala /.

Identitatea grafică a celor două cuvinte, ca şi necunoaşterea structurii şi etimologiei lor, la care se adaugă şi particularitatea scrierii româneşti de a nu marca grafic accentul, creează premisele confuziei celor doi termeni.

La sfârşitul secolului al XlX-lea, când ambele cuvinte erau în circulaţie, confuzia exista realmente în vorbirea oamenilor cu o instrucţie sumară şi este folosită de Caragiale ca mijloc al comicului de limbaj. Astfel, în scena a IV-a din actul l al comediei *O noapte furtunoasă,* ipistatul'(= *epistatul)* „cel mai mic grad de ofiţer de poliţie" *(DEX,* s.v.) Ipingescu, citind „greoi şi fără interpunctuaţie" din „prefaţiunea unui nou op" al lui „R. Vent...", publicată în ziarul *Vocea patriotului naţionale,* subliniază .,cu tărie": [...] „situaţiunea României nu se va putea chiarifica, ceva mai mult. nu vom putea intra pe calea veritabilelui progres, până ce nu vom avea un *sufragiu* [su-fra-giu]..." universale... „(amândoi rămân foarte încurcaţi)

Jupan Dumitrache - Adicătele, cum vine vorba asta?

Ipingescu (după adâncă reflecţie) - A! înţeleg: bate în ciocoi, unde mănâncă sudoarea poporului suveran... ştii: *masă, sufragiu* [su-fra-giu]...".

Că accentuarea este pe / din ultima silabă *-gin* o dovedeşte asocierea cu *masă,* Ipingescu gândindu-se la cel ce serveşte la masă, numit cu termenul turcesc *sufraght.* Ceea ce creează situaţia comică este alăturarea adjectivului *universale* de cuvântul *sufragiu,* în loc de *sufragiu:* băiatul care serveşte la masă nu are cum să fie *universale:* numai *votul* poate avea această calitate.

2. Sufixul *-ar* apare cu această formă după cele mai multe consoane, inclusiv după fricativele prepalatale *y, j,* dar numai în numele comune: *alvifar, birjar, cenuşar, ciubotar, coşar, olar, porcar, primar, puscar, surtucar, şcolar, şelar, zidar* etc.

Când însă urmează după alte categorii de consoane din seria palatalâ, precum africatele prepalatale *â. g* şi oclusivele palatale *к, g,* vocala *a* a sufixului se

acomodează din punctul de vedere al locului de articulare, devenind *e: bănicer^ cotecer, crucer, grăitncer, lăvicer, pivnicer, temnicer, trâmbicer, vărnicer, abager, \ bucher, genuncher, jungher* etc.

Forma cu *e* a sufixului apare şi când acesta este precedat de vocala silabică *i,* tot prin acomodare regresivă: *albier, corăbier, dimier, drojdier, moşier, sicrier, vier* „îngrijitor de vie", în aceste ultime exemple, pronunţarea celor două vocale *i-e* nu este cu hiat, ci cu vocala silabică / plus diftongul *ier. al-bi-jer, vi-jeretc.*

Dacă în substantivele comune exemplificate mai sus, sufixul are, în funcţie de contextul fonetic, formele *-ar* sau *-er,* în schimb în numele proprii de familie, care pot proveni şi din variante mai vechi sau regionale, sufixul are şi forme ca *-ariu* [â-riu], *-eriu* [e-rju], iar *a* şi *e* din aceste sufixe nu urmează regulile limbii literare de astăzi, ci pe acelea mai vechi sau dialectale: *Cenuşariu,. Cenuşeriu, Chisariu, Chiseriu, Cimponeriu, Coşariu, Coşeriu, Curecheriu, Fleşariu, Ffeşeriu, Funariu, Funeriu, Mitoşariu, Mitoşeriu, Ocneriu, Paleriu, Perjăriu, Perjeriu, Sâcneriu, Timariu, Timeriu, Vidariu, Videriu, Zecheriu, Zegheriu.*

Pronunţarea românească a derivatelor antroponimice cu sufixul *-ariu, -eriu* a fost întotdeauna cu accentul pe *a* şi *e* din sufix şi cu diftongului/în ultima silabă: [â-riu], [e-riu].

De câtva timp îşi face loc o rostire neromânească, adică nebazată pe istoria limbii române. Se ştie că în limba latină suf. *-arius* era accentuat pe *a,* şi această accentuare s-a păstrat şi în limba română, dar există tendinţa mutării accentului pe vocala /', care devine silabică. Se creează astfel perechi discordante de tipul *Ciubotaru* [cu-bo-tâ-ru], dar *Ciubotariu* [cu-bo-ta-n'-uu], *Olaru* [o-lâ-ru], dar *Olariu* [o-la-ri-yu], *Purcaru* [pur-kâ-ru], dar *Purcariu* [pur-ka-ri-uu], *Rotaru* [ro-tâ-ru], dar *Rotariu* [ro-ta-ri-yu], *Vieru* [vi-je-ru], dar *Vieriu* [vi-je-ri-uu].

Cum se vede, rostirea nouă se caracterizează prin mutarea accentului de pe *a* pe *i* şi, prin aceasta, prin transformarea lui / (asilabic) în / (silabic), deci prin mărirea numărului silabelor cu una: [o-lâ-rju] (cu trei silabe), faţă de [o-la-ri-yu] (cu patru silabe), în cursul anului 1994, în două articole de revistă (citate în DOOMS, §3, p. 28 şi în prezenta *Mică enciclopedie a românei corecte,* §5) am explicat fenomenul în discuţie prin analogia cu antroponimele de origine greacă, de tipul *Dimitriu* [di-mi-trî-yu], *Grigoriu* [gri-go-ri-yu], *Vasiliu* [va-si-li-yu], ca şi prin analogia cu antroponimele de origine turcă, de tipul *Paşaliu* [pa-şa-li-yu], *Boiangiu* [bo-ian-gi-yu], *Surugiu* [su-ru-gi-yu], ambele, şi cele greceşti, şi cele turceşti, având accentul natural pe / din penultima silabă. Aşadar, după modelul [di-mi-trf-yu], [pa-şa-lf-uu] etc., vorbitorii de un anumit nivel cultural au început să pronunţe şi vechile derivate româneşti, mai multe şi mai vechi, în aceeaşi manieră: [o-la-ri-yu], [pur-ka-ri-uu], [ro-ta-ri-yu], [vi-je-ri-yu]. Cele două categorii de antroponime sunt şi trebuie să rămână două clase de cuvinte distincte, prin accentuare şi silabaţie, aşa cum diferite le sunt istoria, etimologia şi pronunţarea tradiţională şi generală românească.

Este foarte adevărat că pronunţarea unică, după modelele greceşti şi turceşti este mai comodă, dar aceasta este, în acelaşi timp, o rostire neglijentă, care trădează ignoranţa şi incultura. Pronunţarea aceasta „nouă" este cu atât mai dezagreabilă, cu cât

ea s-a extins la toate numele de familie terminate grafic în *-iu* (în roşiile [iu], nu [i-uu]): *ftadiu,* pron. [ba-di-yu], *Bleojiu,* pron. [blo-ji-uu], *Boieriu,* pron. [bo-ie-ri-uu], *Coşeriu,* pron. rko-şe-ri-yu], *Dediu,* pron. [de-di-yu], *Fărcaşiu,* pron. [far-ka-şi-yu], *Funeriu,* pron. [fu-ne-ri-uu], GM//M, pron. [gu-ți-yu], *Moțiu,* pron. [mo-ți-yu], *Pleaşiu,* pron. cu dublă greşeală [ple-a-şi-yu], *Rațiu,* pron. [ra-țî-yu], *Țurcaşiu,* pron. [țur-ca-şi-yu], *Vlăduțiu,* pron. [vlă-du-ți-nu] etc. Evident că ortoepia acestor nume de familie este cu accentul pe rădăcină sau pe ternă, iar / din ultima silabă fie că nu se pronunță, când este precedat de *ş, j* ([blo-ju], fpleâ-şu], [țur-ka-şu]), fie că are caracter semiconsonantic, formând diftong cu *u* silabic următor ([bâ-dju], [bo-ie-riu], [gu-ţju], [vlâ-du-țiu]).

în ambele situații, cele două tipuri de forme se deosebesc şi prin numărul de silabe, formele corecte având cu o silabă mai puțin. Rostirea „nouă", cu o silabă în plus, este inacceptabilă, în articolul *Ortoepia antroponimelor în -iu,* scriam că „acceptând o asemenea pronunțare, nu ne-ar mai rămâne decât să admitem şi rostiri semidocte de tipul *consiliu* [kon-si-liy], *domiciliu* [do-mi-ci-liu], ./O/O//M [fo-to-liy], *martiriu* [mar-ti-riy] etc. în care se dezvoltă acelaşi fenomen al deplasării accentului spre sfârşitul cuvântului şi anume pe / devenit silabic..." *(LR,* 5-6/1994, p. 249).

Tot acolo spuneam că „există în opera lui I.L. Caragiale un exemplu celebru de pronunțare diferită a cuvântului *domiciliu,* în funcție de gradul de cultură al personajelor. Deşi în gura aceluiaşi personaj, Ghiță Pristanda, un actor cult, cu simțul limbii rosteşte corect [do-mi-ci-liu], când reproduce cuvintele lui Cațavencu, dar accentuează greşit [do-mi-ci-liu], când vorbeşte el însuşi. Este vorba de scena a IlI-a din actul al II-lea din celebra comedie *O scrisoare pierdută,* în care poliţaiul, singur, zice pentru sine: «O făcurăm şi p-asta... şi tot degeaba. Am pus mâna pe d. Cațavencu... Când am asmuțit băieții de l-au umflat, striga cât putea: „Protestez în numele Constituției! Asta e violare de *domiciliu!* - zic: „Curat violare de *domiciliu!* Da umfiați-l!" Şi l-au umflat.»".

3. Sufixul *-eon* [gan] (monosilabic), cu alternanța *ea/e* de singular/plural *(-eanl-eni, -eanăl-ene),* formează numele de locuitori de la rădăcini şi teme geografice româneşti, de tipul *craiovean, timişorean* etc. Sufixul este precedat de consoană, de orice consoană, chiar şi de fricativele prepalatale *ş, j (ieşean, oşean, blăjean, clujean),* situație în care sufixul se pronunță *-an* ([je-şân], [o-şân], [blă-jân], [klu-jân]) şi de africatele prepalatale *c, g (tulcean, vâlcean, dobrogean),* în acest caz pronunțarea fiind tot cu *-an,* litera *e* având rol de literă ajutătoare, cu funcția de a da valoare de africată literelor precedente *c, g:* [tul-cân], [vîl-cân], [do-bro-gân].

După rădăcini şi teme româneşti în -/, sufixul în discuție ia forma *-an* în scris şi forma *-jan* în rostire: *cozian* [ko-zi-jân] *(<*coziean), jian* [ji-iân] *(<*jiean\ pleşoian* [ple-şo-jân] *(<*pleşoiean), sibian* [si-bi-jân] *(<*sibiean).* Dacă însă rădăcina sau tema toponimului se termină în oclusivele velare, *c* sau *g,* pentru a se evita transformarea oclusivelor în africatele *c, g,* sufixul ia forma *-an: brețcan, hațegan.* Acelaşi lucru se întâmplă când consoana finală a temei este simțită ca „dură" sau cu timbru velar: *arădan, bârsan, săpânțan.*

O situație specială prezintă sufixul *-ean* când este precedat de *u* [y] final al rădăcinii sau temei, fiindcă această semiconsoană fricativă bilabială exercită influență asimilatorie asupra lui <? palatal următor, deplasându-l în seria velară şi apoi, prin disimilare totala față de *a* următor, făcându-l să dispară, sufixul reducându-se la *-an,* precedat de semiconsoană fricativă bilabială fy], cu care se grupează silabic: *băcăuan* [bă-kă-yân] *(<*băcâuean), bârgăuan, chişinăuan. hârlăuan, tăzlăuan* etc. Relativ la ortografia acestor derivate, subliniez că scrierea cu *-oa- (băcăoan, tăzlăoan* etc.) este incorectă pentru substantivele comune în discuție, ea fiind posibilă numai la substantivele proprii corespunzătoare, pe baza grafiei din actele oficiale ale purtătorilor numelor *Băcăoanu l Băcăuanii. Tăzlăoan l Tăzlăuan* etc.

Reprezentarea diftongului [ya] prin digraful *oa* este explicabilă prin obişnuința oamenilor de a ortografia de cele mai multe ori diftongul în discuție cu *oa,* ca în *mioară, oameni, subsuoară, toamnă* etc.

Aceasta probează teza mea că nu există şi nu poate exista un diftong [ga], cu *Q* ca element asilabic, alături de singurul diftong posibil şi existent în realitatea vorbirii româneşti [ya], cu [y] ca element asilabic. că diftongul acesta este şi poate fi reprezentat grafic atât prin digraful *oa* (ca în cuvintele exemplificate mai sus), cât şi prin digraful *na,* ca în cuvintele şi formele vechi, *inşeua, ploua, steaua, ziua* sau neologice, ca *acuarelă, cuarț, cuaternar, ecuator, trotuar* şi de alte câteva.

Unicitatea pronunțării diftongului creează sinonimii grafice inacceptabile, ca cele citate de doamna Mioara Avram în *Ortografie pentru toți.* Bucureşti, 1990, p. 65: *culuar* pentru *culoar, fermuar* pentru *fermoar, patinuar* pentru *patinoar, cafeaoa* pentru *cafeaua, pion* pentru *piua, zioa* pentru *ziua, băcăoan* pentru *băcăuan, acoarelă* pentru *acuarelă, trotoar* pentru *trotuar.*

Confuziile de mai sus pot proveni şi din inconsecvența cu care acelaşi diftong franțuzesc [wa] (= rom. (yaj) este reprezentat prin digraful *oa* în *culoar, fer moar, patinoar,* dar prin digraful *ua* în *trotuar.*

4. Sufixul neologic *-ian* [i-iân] (bisilabic), cu alternanța *ia/ie* de singular/plural, formează nume de locuitori de la rădăcini şi teme geografice străine, mai ales nume de țări cu segmentul final *-ia (australian, brazilian, italian, norvegian),* dar şi terminate în consoană *(caucazian, parizian),* precum şi derivate adjectivale care exprimă apartenența personală, adică adjective formate de la nume proprii de persoană, având sensul „care este specific, care aparține cuiva" *(arghezian, caragialian, eminescian, sadovenian* etc.).

Vechiul sufix românesc *-ean* şi sufixul neologic *-ian,* în ciuda faptului că primul este monosilabic, iar al doilea este bisilabic, au ajuns să fie confundate, în sensul asimilării lui *-ian* la *-ean,* multe derivate de la rădăcini şi teme geografice străine fiind formate, ca şi cele româneşti, cu sufixul *-ean: belgrădean, kievean, egiptean, liovean. ucrainean,* dar şi *argentinean, palestinean, venezuelean.* Unele dintre acestea au şi o formă paralelă, preferabilă, cu sufixul neologic *-ian (argentinian, palestinian),* iar în cazul lui *venezuelean,* DOOM-ul indică variantele: *venezuela» l venezuelian.*

Aceeaşi confuzie a avut loc între cele două sufixe şi atunci când acesta din urmă formează derivate care exprimă apartenența personală, având sensul „care aparține cuiva", vechiul sufix monosilabic *-ean* fiind folosit în locul celui neologic *-ian,* bisilabic. Exemplele ce urmează sunt culese din articolul doamnei Luiza Seche,

Despre formațiile de tipul „eminescian", „arghezian" în critica românească contemporană, publicat în LR, XI. 1962, nr. 5, p. 556-567: *caragialean, coşbucean, fieraclitean. mallarmean* (în 3 silabe), *shakespearean* (în 3 silabe) etc. Aceste derivate de factură populară, culese din presa literară a timpului, sunt formate cu vechiul sufix monosilabic *-ean* în locul celui neologic, bisilabic, *-ian,* de origine franceză (< fr. *-ien*\ cu care se formează substantive care denumesc ocupații *(comedian, matematician, muzician)* şi adjective care arată numele autorului, echivalente cu substantive în cazul genitiv, aşa-numitul „genitiv al autorului" *(arghezian, caragialian, eminescian, napoleonian, voltairiari).*

Confuzia între cele două sufixe a continuat şi după articolul din 1962 al doamnei Luiza Seche, iar în 1979, în cartea lui Valentin Silvestru, *Elemente de caragialeogie* (Bucureşti, 1979, Editura Eminescu), în derivatele *caragialean, caragialeană.* alături de o altă „creație" a autorului *(silvestreanâ'?),* compusul *caragialeologie* (pronunțat [ka-ra-ga-le-o-lo-gi-ie] sau, cu o silabă mai puțin, [ka-ra-ga-l6-lo-gi-ie]?). Am intervenit atunci, imediat după apariția cărții lui Valentin Silvestru, cu articolul *Compuse şi derivate de la numele Caragiale,* publicat în revista *Limba româna,* 1981, nr. 3, p. 21l-214, în care am respins ambele „creații" silvestriene.

Cu toate acestea, şi în 1998, la a XX-a ediție a „Zilelor Caragiale", de la Craiova în programul manifestărilor zilei de 30 ianuarie, una dintre manifestări se intitula „120 de ani de exegeză *caragialeană",* iar sesiunea de comunicări, din 31 ianuarie 1998, era intituiată „Sesiune de *caragialeologie".*

Am arătat în articolul meu şi reiau acum ideea că „se poate forma şi un derivat *caragialean"",* cu vechiul sufix *-ean,* dar acest derivat nu înseamnă „care aparține operei lui Caragiale", ci poate însemna „locuitor care aparține unei localități numite Caragiale" sau „persoană originară din localitatea care poartă numele lui Caragiale." (p. 213)

Dar derivatele *caragialean, caragialeană* (cu diftongul [ga] în ultima şi penultima silabă) pot părea şi sunt create în manieră populară şi atunci, ca să se evite această caracteristică, în cartea *„Zilele I. L Caragiale"- două decenii de exegeză literară si scenică* -> Editura „Aius", Craiova, 1998 (de Alexandru Firescu şi Constantin Gheorghiu), apar derivatele *caragialeean, caragialeeană, caragialeeni, caragialeene* (p. 5, 6, 14, 33, 47, 48, 50 etc.), cel puțin tot atât de greşite, chiar dacă au o aparență neologică, fiind scrise cu doi *e.*

în realitate aceste formații sunt derivate cu acelaşi vechi sufix monosilabic *-ean,* ataşat însă, greşit, la întregul nume *Caragiale* şi nu la tema *Caragial-.* ca în cazul derivatelor *caragialean* etc.

Greşeala este aici dublă: pe de o parte, suf. *-ean* este adăugat după desinență şi nu Jupă temă (ca şi când de la întregul nume *Eminescu* am forma un derivat imposibil **eminescuean*\ pe de altă parte, sufixul neologic bisilabic *-ian* este înlocuit cu vechiul suf. monosilabic *-ean.* Corecte nu sunt decât derivatele cu *-ian: blagian, caragialian, coşbucian, eminescian, shakespearian, voltairian* etc.

C. *Afixe şi aflxoide*

M-am ocupat mai sus de prefixele şi sufixele (adică de afixele) care ridică probleme de ortografie şi de ortoepie. Cu afixele seamănă aşa-numitele afixoide, adică acele elemente lexicale cu aspect de afixe, cu care se formează cuvinte noi, dar nu prin derivare, ci prin compunere. Afixoidele, numite şi pseudoafixe, sunt aşadar elemente de compunere şi nu de derivare, ele asemănându-se formal cu afixele, dar deosebindu-se de ele în fond. Cum elementele de compunere sunt aşezate fie Ia începutul, fie la sfârşitul cuvintelor, ele se aseamănă şi cu prefixele, şi cu sufixele, de care, în acelaşi timp, se şi deosebesc. Cele aşezate pe primul loc, elementele prime de compunere, se aseamănă cu prefixele şi, de aceea, se numesc şi prefixoide sau pseudoprefixe, cele aşezate la sfârşitul cuvântului compus, elementele secunde de compunere, se aseamănă formal cu sufixele şi, de aceea, se numesc şi sufixoide sau pseudosufixe. Asemănările şi deosebirile dintre ele pot produce confuzii între afixe şi afixoide şi, de aceea, delimitarea lor devine dificilă, cu atât mai mult cu cât uneori acelaşi element lexical este, într-o situaţie, prepoziţie şi formează un cuvânt compus, în timp ce în altă situaţie este prefix şi formează un derivat. Exemple de acest fel se dau în tratatul *Formarea cuvintelor în limba română,* II, *Prefixele,* (coordonatori Al. Graur şi Mioara Avram), Editura Academiei, Bucureşti, 1978, p. 10: „Delimitarea formaţiilor prefixate de compusele propriu-zise este, de obicei, uşor de făcut. Formaţii ca *acasă, cuminte, devreme, înspre, întreape, întruiele, prejos, spregrai, subsol, Suprapietrei,* sunt compuse cu prepoziţiile *a, cu, de, în, între, întru, p(r)e, spre, sub* şi *supra,* în timp ce *abate, cuveni, deţine, încinge, întreţine, întraurel, petrece* sau *preface, sprevăzător, subînchiria, suprapune* sunt derivate cu prefixele *a-\, cu-, de-3, în-l, între-, întru-, p(r)e-, spre-, sub- şi supra-.* în exemplele date delimitarea s-a făcut pornind exclusiv de la partea de vorbire căreia îi aparţine cuvântul de bază la care se ataşează formantul susceptibil de două interpretări: a) prepoziţie în cazul combinării cu un substantiv, adverb sau altă prepoziţie şi b) prefix în cazul combinării cu un verb sau un adjectiv".

Alteori lucrurile sunt mai complicate: „Astfel, între formaţiile cu *sub(-)* + substantiv sunt considerate compuse cu prepoziţia *sub* cele care exprimă un sens concret (inferioritatea spaţială) specific prepoziţiei respective: *Subcetate, subgrindă, subsol, substrat* şi derivate cu prefixul *sub-* cele care exprimă un sens abstract ^inferioritatea ierarhică), neîntâlnit în construcţiile prepoziţionale: *subadministrator, wbarbust".* (ibidem). Din acelaşi volum II *(Prefixele)* al tratatului academic amintit, nai reţin un citat lămuritor în chestiunea delimitării dintre prefixe şi prefixoide: .Deosebirea dintre prefixe şi elementele de compunere tematică (elemente fără xistenţă independentă în limba română) care ocupă primul Ioc în formaţii se face pe aza unui criteriu semantic-noţional asociat cu criteriul etimologic al provenienţei din uvinte autosemantice sau din instrumente gramaticale: *elementele de compunere au msuri lexicale ca şi substantivele, adjectivele, pronumele, numeralele şi verbele din ire provin, pe când prefixele exprimă de obicei relaţii, ca şi prepoziţiile din cart "ovin cele mai multe dintre ele",* (p. 13)

In sfârşit, pentru că acest tratat, apărut în 1978 nu este la îndemâna oricui, în scopul »ei identificări mai sigure a prefixelor, atât a celor vechi, cât şi a celor neologice, curg la următorul citat de la p. 7: „Numărul prefixelor simple, incluse în volumul de

față în urma identificării în câte cel puțin o formație analizabilă din punct de vedere formal şi semantic, este de 86. în ordine alfabetică, prefixele de acest fel - numite în variantele lor de la bază - sunt următoarele:
a-\, a-3, ab-, an-5, ana-, ante-, anti-, antre-, apo-, arhi-, cată-, circum-, cis-, co-2, con-2, contra-, cu-, de-2, de-3, des-, dia-, dis-, do-, ecto-, en-, endo-, ento-, epi-,ex-\, exo-, extra-, hiper-, hipo-, in-\, in-2, infra-, inter-, intra-, intro-, iz-, în-\, între-, întru-, juxta-, me-, meta-, nă-\, ne-2, non-, o-\, ob-, par-\, para-, pen-, per-, peri-, po-, pod-, poi-, post-, pre-, prea-, pro-\, pro-2, râ-l, ras-, re-2, retro-, s-, se-, sin-, spre-, stră-, sub-, super-, supra-, sur-, ta-, tra-, trans-, tră-, tre-2, ultra-, vă-, văz-, za-".

Problema deosebirii dintre prefixe şi prefîxoide (elementele prime de compunere) a fost abordată şi în voi. I *(Compunerea)* al tratatului *Formarea cuvintelor în limba română* (autoare Fulvia Ciobanu şi Finuța Hasan), Bucureşti, 1970, în care, la p. 21, se arată că între cele două categorii „există o deosebire esențială: *elementele de compunere au sens lexical deplin, exprimă noțiuni (provenind din substantive, adjective, pronume, numerale, verbe), iar prefixele nu au un sens lexical deplin, nu exprimă noțiuni (provenind de cele mai multe ori din prepoziții)".* Chestiunea inexistenței sensului lexical al prefixelor cred că trebuie nuanțată şi reconsiderată. Multe dintre prefixe, mai ales cele neologice, nu numai că nu sunt lipsite de sens, dar chiar au sensuri multiple, unele de bază, altele secundare. Aşa, de exemplu:

1. Prefixul o-3, cu varianta *an-\,* are sensul „fără, lipsit de, *ne-": agramat, asimetric, analfabet, anorganic* etc.

2. Prefixul *ana-,* cu varianta *an-2,* are sensul „contrar, invers": *anacronic, anagramă, anamneză.*

3. Prefixul *ante-* „înainte": *antebelic, antebraț, antemeridian, antenupțial.*

4. Prefixul *anti-,* cu varianta *ant-,* „împotrivă": *antiacid, antialcoolic, antarctic, antepileptic.*

5. Prefixul *arhi-* „peste măsură de, mai mult decât": *arhiaglomerat, arhiepiscop, arhiereu.*

6. Prefixul *circum-* „în jurul, împrejurul": *circumferință, circumspecție, circumstanță.*

1. Prefixul *cis-* „dincolo de": *cisalpin, ciscarpatin, Cisiordania;*

8. Con-2 / corn- / co-3 „împreună cu": *conlucra, convorbi, combate, compătimi, coarticula, coopera.*

9. *Des- l dez- l de-\ l de-2* „desfacerea, negația": *despărți, dezbina, dezgheța, decăli. depersonaliza, depopula;*

10. *Dia- l di-\ l* „prin, de-a lungul, de la ... la, între, contra": *diacronic, diatermie, diartroză, dialog.*

11. *Dis-, l diz-l di-2* „direcția divergentă, abaterea, separarea" şi în sens negativ-privativ: *disloca, distrage, distona, disculpa, displăcea, dizgrație.*

12. *En-l em-l an-4* „în, înăuntru", „la urmă": *enoftalmie, enosteom, encefal(ic), enciclic, endemic, entropie, enurezis, embolie, emfază, emfizem, enclitic.*

13. *Endo- l end- l endon* şi *ento- l ent-* „în interiorul, înăuntrul, spre interior": *L'iidoderm, endoflebită, endonazal, endoscop(ie), entopic.*

14. *Epi- l ep- l ipi-* „pe, deasupra": *episcop, epidermă, epiglotă, eparhie, epidemie, epigramă, epilog, epistal l ipisiat, epitrop l ipitrop.*

15. *Ex- l e-* „din. fost, în afară": *extrage, expatria, expropria, emigra, enerva, ex-inistrii, cxhuma.*

16. *Extra-* .„afară de. foarte": *extraconjugal, extralingvistic, extrafm, extraplat, traordinar.*

17. *Hiper-* „excesiv de, prea mult, pe deasupra": *hipertensiune. vercorectitudine, hiperbolă, hiperglicemie, hipersensibilitate.*

18. *Hipo- / hip- / ipo-* „sub. inferior, în deficit": *hipotensiune, hipoaciditate, valgie. hipodonție, hipoglicemie, ipoteză.*

19. *In-2 l im-2 / i-3 / ig- l in-2 l îm-2* „valoare negativă, opoziția, contrariul": *iiscret, inabil, inamic, ilicit, imoral, impolitețe, impar isilabic, ignobil.*

18. *Infra-* „sub, dedesubt, mai jos": *infrastructură, infraroşu, infrasonor. infrasunet.*

21. *Intra-* „în interiorul, înăuntrul, intre": *intracelufar, intravenos, intravilan. racarpatic, intraocular.*

22. *Juxta-* „foarte aproape de .... unul lângă altul, în imediata apreciere": *•lapunere. juxtalinear.*

23. *Meta- l met-* „care survine după, ca urmare a ..." (posterioritatea, ;cesiunea): *metastază, metalimbaj, metalingvistică, metafizică.*

24. *Non-* „nu": *nonconformism, nonsens, nonvaloare, nonstop.*

25. *Ob- 1 o-2* „(în) contra": *oblitera, obține, opune, obiect, opresiune.*

26. *Par-*\ „prin" (străbaterea *Y. parcurge, parveni.*

27. *Para- l par-2* (proximitatea, asemănarea, protecția contra...): *paravenos, •oxiton, parafrază, paramilitar, paradiabet, parafulger, paratrăsnet, parasol.*

28. *Pen-* „aproape (de)": *peninsulă, penultim, penumbră.*

29. *Per-* „pe" (străbaterea, instrumentul, intensificarea): *perfora, perorai, lingual, permuta, perfect, persifla, persista, perspectivă.*

30. *Peri-* ..în jurul, împrejurul, deasupra, în afara" *: periapica/, perforai, perifrază, imelru.*

31 . *Post-* „după": *postpune, postfață, postpalatal, postuniversitar, postbelic.*

32. *Pre-* „înainte (de)": *prenatal, prelucra, presimți, prezice, prefață, prenume, universitar.*

33. *Pro-2* „pentru; înainte, dinainte": *pronaos, pronume, proparaxiton, proclitic, tonic, produce.*

32. *Retro-* .„în urmă, înapoi": *retrograda, retrovizor, retrospecție. retrospectiv.*

33. *Sin- / si- 1 sini-* „împreună cu": *sincronic, sintaxa, simpatie, sinteză, simfonie,*

36. *Super-* „deasupra": *superconfort, superdelicat. super magazin, supersonic. 'rviza, superficial.*

37. *Supra-* „deasupra, peste": *supraalimenta, supradialectal. suprafață, •anatural. supraveghea.*

38. *St/r-* „deasupra, peste": *surclasa, surexcita, surplus, surprinde, surveni, ola.*

39. *Trans- l tranz- l tra-* „prin, străbatere": *tranzacție, transcarpatic, sfagărâsean, Transilvania.*

40. *Ultra- l ultr-* „foarte" (superioritatea calitativă absolută ~ gradul superlativ): *iviolet. ultracentral, ultrademagog. ultrascurt, ultrasunet.*

Am prezentat mai sus semantica multor prefixe, aproape jumătate din ele, şi pentru informarea generală, dar şi, mai ales, pentru a sublinia importanţa, ba chiar primordialitatea acestui factor pentru definirea prefixelor şi mai puţin pentru diferenţierea faţă de prefixoide. Factorul semantic este comun prefixelor şi elementelor prime de compunere şi mai puţin diferenţiator.

Despre „semantica prefixelor şi a derivatelor cu prefixe" a scris cercetătoarea bucureşteană Laura Vasiliu, în voi. al 1l-lea din tratatul *Formarea cuvintelor în limba română,* Bucureşti, 1978, p. 262-276. Realizând o sinteză a valorilor semantice ale prefixelor, doamna Laura Vasiliu enumera 29 de valori semantice principale, grupând toate prefixele care exprimă aceeaşi valoare şi exemplificând cu derivate prefixale.

Aşa. de exemplu, Ia punctul 12. sensul care exprimă „străbaterea" este exemplificat prin derivatele: ***dia/cronic,*** *par/curge, per/fora, pre/vedea* „a vedea prin", *stră/bate, irans/continental,* formate cu prefixele sinonime *dia-, par-, per-, pre-, strâ-, trans-.*

Grupând prefixele care exprimă acelaşi sens, se ajunge la prefixe şi derivate prefixale sinonime: *a-/ne/normal, cmte-/prepus. circum-/perilunar, con-/interlocutor, in-/nejust, mela-/parapsihologie, super-/suprastrat.* De asemenea, grupând prefixele care exprimă sensuri opuse, se creează prefixe şi derivate prefixale antonime: *ante-/postdata. pre-/postpalatah pro-/po.stlonic, pro-/epihg, supra-/subalimenta, hiper-/hipotensiime. pro-/enclitic. retro-/prospectiv, cis-/transdanubian. sim-/antipatie, con-/ infirma.*

Neputându-se face exclusiv pe baza criteriului semantic-noţional. deosebirea dintre prefixe şi elementele prime de compunere trebuie să apeleze şi la criteriul etimologic, al provenienţei, fie din cuvinte cu sensuri lexicale autonome (substantive, adjective, pronume, numerale, verbe), de la care se formează elemente de compunere, fie din instrumente gramaticale (prepoziţii), care exprimă relaţii, situaţie în care avem de-a face cu prefixe.

La criteriile de mai sus, *Dictionnaire encydopedique de la langue franţaise Le Maxidico,* Edition de la Connaissance, 1998, p. 1189, adaugă următoarele caracteristici:

1. „Leş preffixes et Ies suffixes (ou affixes) ... sont depourvus d'existence autonome et constituent un inventaire clos" ;
2. Leş elements de composition sont „des elements issus de lexemes (elements â valeur lexicale ayant une signification)... Ces elements de composition constituent un inventaire ouvert.";
3. Leş elements de composition sont aussi „depourvus d'existence autonome".

Pe această bază. un formant ca *hipo-* este succepibil de două interpertări:

1. prefix, în cuvinte ca *hipoaciditate, hipoacuzie, hipoglicemie, hipotensiune, hipocoristic, ipoteză* etc., fiindcă provine din prepoziţia greacească *hypo* „sub, dedesubt" (vezi *Formarea cuvintelor în limba română,* II, *Prefixele,* Bucureşti, 1978, p. 118-l22; cf. şi *Dictionnaire encydopedique de la langue francaise. Le Maxidico,* Edition de la Connaissance, 1998, p. 1189-l191):
2. element prim de compunere, în cuvinte ca *hipodrom, hipofag. hipolog(ie). hipomobil, hipopotam* etc., fiindcă provine din substantivul grecesc *hippos* „cal" (vezi *Formarea cuvintelor în limba română.* I, *Compunerea,* Bucureşti, 1970, p. 26, 251; cf. şi *Le Maxidico,* p. 1189-l990).

Cuvintele de la punctul l sunt aşadar derivate, cele de la punctul 2 sunt compuse.

Cei doi formanți *hipo-,* deosebiți şi prin sens, şi prin origine, sunt în româneşte >mografi şi omofoni, ceea ce a determinat confundarea lor într-unul singur, ca element >rim de compunere, atât în *DEX1,* cât şi în *DN3.*

în limba franceză confuzia nu e posibilă, datorită ortografiei sale etimologice: prefixul ste scris *hypo-* (cu *y* şi cu un singur *p),* în timp ce elementul de compunere este scris <*ippo-* (cu / şi doi/?), conform etimoanelor greceşti (vezi *Le Maxidico,* p. 1390, 1391).

în franțuzeşte formanții nu sunt aşadar omografi, ci numai omofoni.

Tot astfel, formantul *dis-,* cu etimologie dublă, greacă şi latină, se poate găsi în rmătoarele două situații:

1. element prim de compunere, provenind din prefixul grecesc *Sva-* „dificil", mormăi", cu care se formează compuse precum *dischinezie, disconfort, disfonie, isfuncție, disgrafie, disgravidie, dislexie, dismnezie, disovulație, dispnee, dizenterie* c. (v. *Formarea cuvintelor,* II, p. 96);

2. prefix, provenind din prefixul latinesc *dis-,* exprimând „direcția divergentă, >aterea, separarea" sau cu sens negativ-privativ, cu care se formează derivate ca *scontinuu, discredita, disident, disolubil, disonant, displăcea, disproporție, disgrafie 2.* (v. *Formarea cuvintelor,* II, p. 96-98).

în limba română există o oarecare dificultate în ceea ce priveşte distincția dintre cei ii formanți omografi şi omofoni: „Față de elementul de compunere *dis-* „dificil, ormal" (pentru care vezi *Formarea cuvintelor,* I, p. 247), prefixul omonim se limitează prin origine (elementul de compunere provine din greacă, de unde a truns şi în latină), parțial şi prin sens. Din punct de vedere semantic există unele ropieri în situațiile în care formațiile cu prefix au sensul de „insuficiență calitativă, *î&* ce e considerat subnormal" (compară derivatul *disonant* „care sună neplăcut" cu npusele din terminologia medicală de tipul *disfuncție* „tulburare a funcției unui janism", *disovulație* „ovulație defectuasă" etc.) şi chiar privativ cu anumite teme impară derivatul *disproporție* cu compusul *disimetrie)" (Formarea cuvintelor în 'ba română,* II, *Prefixele,* Bucureşti, 1978, p. 96).

Dificultatea şi, deci, confuzia celor doi formanți în limba română este favorizată de onimia lor, nu numai în ceea ce priveşte pronunțarea (omofonia), ci şi din punct de Iere (orto)grafic.

în limba franceză, prin caracterul etimologic al ortografiei, confuzia este evitabilă: fixul se scrie *dis-* (cu /) şi este explicat de *Le Maxidico* (p. 1190) prin lat. *dis-* qui irque la separation, l'eloignement et aussi le fait de repandre *(disjoindre, iersion, disseminer)";* elementul de compunere se scrie cu *y (dys-),* care este licat prin - gr. **dvs-** (echivalentul fr. al lui **dus-),** qui „indique Palteration, Ia iculte, le trouble *(dysfonctionnement, dyslexie)."*

3ei doi formanți sunt, aşadar, în franceză, omofoni, dar eterografi prin etimolo- lul ortografiei franceze.

n alte cazuri, formanții diferă: a) **di-** „doi" (provenit din numeralul grecesc spunzător) este element de compunere şi formează compuse ca *diftong, distih* etc.; **ia-** „prin", „între" (provenit din prepoziția grecească corespunzătoare) este prefix rmează derivate ca *dializă, dialog* etc.

§23. Scrierea cuvintelor compuse (comune şi proprii) şi a unor grupuri sintactice stabile

Specialiştii în ortografie au subliniat adesea, pe drept cuvânt, dificultăţile pe care le ridică scrierea cuvintelor compuse. Astfel, în tratatul de *Formare a cuvintelor în limba română,* voi. I, *Compunerea,* de Fulvia Ciobanu şi Finuţa Hasan, Editura Academiei, Bucureşti, 1970, în *„Cuvântul înainte"* al doamnei Mioara Avram se spune că „cea mai complexă problemă de ortografie legată de formarea cuvintelor este aceea a srierii cuvintelor compuse, în care se aplică în primul rând principiul morfologic al aglindirii gradului de sudură a termenilor componenţi (compară *bunăvoinţă* cu *rea-voinţă),* într-o oarecare măsură principiul tradiţional (de exemplu *douăzeci* faţă de *iouă sute),* şi, de asemenea, principiul sintactic (diferenţierea unor compuse ca *numai, iată* faţă de îmbinările de cuvinte *nu mai, o dată* etc.)" (p. XV). Aceeaşi celebră cetătoare reia ideea în 1990, în cartea Domniei sale, *Ortografie pentru toţi,* în ipitolul XXV: *„Un cuvânt sau mai multe",* arătând că, dintre cele „30 de dificultăţi" (aşa cum este formulat subtitlul cărţii doamnei Mioara Avram), „scrierea cuvintelor compuse este unul dintre cele mai dificile capitole ale ortografiei româneşti: în primul rând, pentru că aici pronunţarea nu poate constitui un reper şi, în al doilea rând, pentru că statutul de cuvânt unic (compus) şi delimitarea unui asemenea cuvânt faţă de grupuri - stabile sau nu - sunt interpretabile, iar factorii care trebuie luaţi în seamă sunt numeroşi şi diferiţi de la un caz la altul; cei mai importanţi sunt gradul de sudură semantică şi morfologică dintre termenii constitutivi, tipul de compunere, existenţa sau inexistenţa independentă (în limba actuală) a unui termen constitutiv şi tradiţia grafică, legată în bună parte şi de un criteriu estetic", (p. 95).

Tot astfel, dl George Beldescu *{Ortografia actuală a limbii române,* Bucureşti, 1984, p. 182) conchide: „Cu toate îmbunătăţirile aduse ei de DOOM, scrierea cuvintelor compuse continuă să rămână unul dintre punctele critice ale ortografiei actuale. Stăpânirea deplină a unor norme codificate nu scuteşte, uneori nici pe lingvist, de nevoia consultării soluţiei directe a unui caz concret".

Abordând problematica scrierii cuvintelor compuse, să definim mai întâi termenii, în introducerea la tratatul mai sus citat, p. 7, se precizează: „în limba română, în funcţie de felul termenilor componenţi, cuvintele compuse se grupează în trei categorii mari:

a) compuse formate din cuvinte întregi existente şi independent în limba noastră *(floarea-soarelui, bunăvoinţă, sus-numit, doisprezece, binecuvânta, deseară* etc.);

b) compuse formate din elemente de compunere inexistente şi independent în limba română *(auto-, cvasi-, deca-, -fob, foto-, -vor* etc.), combinate fie între ele *(balneolog, bicefal, decapod* etc.), fie cu cuvinte existente şi independent *(colontitlu, termocentrală, centigrad, electrocauteriza* etc.);

c) compuse formate numai din abrevieri ale unor cuvinte *(C.F.R., Aprozar)* sau din abrevieri combinate fie cu cuvinte întregi *(Romartd),* fie cu elemente de compunere *(Centrocoop).*

în compunerea românească locul central îl ocupă primul dintre aceste trei tipuri de cuvinte compuse. Aici se întâlnesc exemple aparţinând tuturor părţilor de vorbire.

Compusele din cea de-a doua grupă sunt reprezentate prin substantive, adjective, pronume, verbe şi adverbe, iar cele din ultima, numai prin substantive".

Dificultățile scrierii cuvintelor compuse provin, pe lângă factorii enumerați (gradul 2 sudură semantică şi morfologică, tipul de compunere, existența sau inexistența idependentă a termenilor constitutivi, tradiția grafică), şi din aplicarea, de la caz la iz, a mai multor principii ortografice, fără să se poată stabili reguli generale în acest jns, ceea ce duce la aprecierea descurajatoare a doamnei Avram că „lipsa unor reguli ;nerale care să se bazeze pe un singur principiu face ca practic scrierea corectă a ivintelor compuse să se învețe pentru fiecare cuvânt în parte" *(Ortografie pentru toți,* 95). Principiul fonetic este inoperant. Creşte, în schimb, importanța celorlalte incipii, în special a principiilor gramaticale, care se bazează pe analiza elementelor n care sunt alcătuite cuvintele, pe flexiune, ca şi pe sensul termenilor constitutivi şi legăturile sintactice dintre termeni. Contează aici şi principiul etimologic, mai ales scrierea compuselor neologice, ba chiar şi principiul estetic, constând în evitarea or cuvinte prea lungi sau a unor compuse cu prea multe cratime.

în încheierea considerațiilor generale de mai sus, pentru a sublinia complexitatea ografierii cuvintelor compuse, voi da câteva exemple dintr-o analiză critică a jblematicii făcută de domnul George Beldescu în capitolul intitulat *„Dificultăți şi 'onsecvențe în scrierea cuvintelor compuse"* din cartea Domniei sale *Ortografia 'uală a limbii române,* Bucureşti. 1984, p. 1*72-l*75:

l. Cuvintele compuse au sau trebuie să aibă unitate (în ordine) semantică, sintactică morfologică „Criteriul [unității semantice] este totuşi subiectiv şi, prin aceasta, n'voc, deoarece sentimentul fuziunii semantice depline ori parțiale a componentelor i sentimentul păstrării individualității lor semantice variază de la om la om, în iere după gradul de instrucție. Dar, şi aşa, modul de scriere ține seamă numai în te de aceste unități" (p. 173), invocându-se alte criterii. Şi domnul Beldescu tinuă: „Iată numai câteva exemple: a) substantive comune care au numai unitate tantică se scriu la fel cu cele care au şi unitate sintactică ori şi unitate morfologică: *?-turn, proces-verbal, sânge-rece* (cf. *datorită sângelui-rece, cu sângele tău rece), int-viu (argintului-viu)* şi *nord-est (nord-estului)',* b) la acelaşi nivel de sudură naticală, scrierea substantivelor diferă: *bunăvoinței, nord-estului* şi *mai mult ca 'ectului;* c) adjective cu acelaşi fel de termeni şi cu acelaşi grad de sudură se scriu rit: *rozalbe* şi *alb-roze, clarvăzători* şi *sus-numiți;* d) adjective cu grade diferite de ară gramaticală se scriu la fel: *alb-verzuie* şi *albei-verzui, moral-politice* şi *morale-tice;* e) pronume cu sau fără unitate morfologică se scriu la fel, cu termenii sudați: *îrui, oricui* şi *aceluiaşi, celorlalți, înşine;* f) pronume cu unitate morfologică se i deosebit: *oricui, vreunui* şi *nici unui* etc" (ibidem).

. Scrierea diferă şi la compusele împrumutate din aceeaşi limbă:

) din franceză: *bleumarin, blocnotes, bonom, ciclocros, golaveraj, mizanscenă, bagaj, vizavi,* dar *cafe-bar, comis-voiajor;*

) din italiană: *capodoperă, pianoforte,* dar *bele-arte, mezzo-soprană;*)

din engleză: *cnocaut, fotbal,* dar *volei-bal.*

igur că între diferitele compuse exemplificate mai sus, după domnul Beldescu, ă grade diferite de sudură, dar, oricum, multe dintre ele creează complicații montabile pentru cei mai mulți şi o unificare a scrierii, acolo unde e posibilă, în iple ca *fotbal, voleibal,* este de dorit şi de aşteptat, prin reducerea cazurilor de ire a cratimei, aşa cum s-a întâmplat în 1982, o dată cu apariția DOOM-ului.

Atunci s-a renunțat la cratimă în pronumele de politețe compuse, în formulele de politețe de tipul *Alteța sa, Domnia sa, Excelența sa. Măria sa, Sfinția voastră,* precum şi în numele compuse de localități de următoarele tipuri:

1. substantiv + adjectiv, în exemple ca *Baia Mare, Malul Mare, Ocnele Mari, Râmnicul Sărat, Satul Mare, Târgul Frumos, Târgul Secuiesc* etc.:

2. substantive în nominativ + substantiv în genitiv, în exemple ca : *Ocna Sibiului, Poiana Țapului, Sighetul Marmației, Şimleul Silvaniei, Vatra Dornei* etc. :

3. substantiv + atribut prepozițional în exemple ca: *Baia de Aramă, Baia de Fier, Curtea de Argeş, Porțile de Fier, Roşiorii de Vede, Vălenii de Munte* etc.

Există trei moduri de scriere a cuvintelor compuse şi a unor grupuri sintactice stabile:

A. Scrierea într-un singur cuvânt, cu termeni contopiți sau sudați;

B. Scrierea în cuvinte separate sau scrierea cu blanc;

C. Scrierea cu cratimă.

A. *Scrierea într-un singur cuvânt, cu termenii contopiți sau sudați*

Se scriu într-un singur cuvânt următoarele categorii de cuvinte compuse:

1. Substantivele comune compuse din cuvinte întregi, existente şi independent în limba română, prezentând un grad avansat de unitate semantică şi comportându-se în flexiune ca un singur cuvânt, cu modificarea formei numai la ultimul termen: *binefacere* (g.-d. art. *binefacerii), blocnotes* (art. *blocnotesul), bunăvoie, bunăvoința* (g.-d. art. *bunăvoinței), dreptunghi, primăvară* (g.-d. art. *primăverii), vatvârtej* (art. *va/vârtejul,* pi. *valvârtejuri);*

2. Substantivele comune compuse numai din elemente de compunere combinate sau cu elemente de compunere unite ori nu printr-o vocală de legătură, care aparține temei sau este adăugată. Vocalele de legătură sunt mai ales greceşti fiindcă şi elementele de compunere cele mai numeroase au această origine: *o (cefalo-, geo-, hidro-, micro-, neo-, paleo-, termo-), a* (la numeralele *deca-, hexa-, penta-, tetra-), e (tele-)* şi / *(poli-): bibliofil, democrație, geografie, microfon, otorinolaringologie, decalog, telefon, poligrafie* etc. Elementelor de compunere latineşti le sunt caracteristice vocalele de legătură / *(cvadri-, omni-, pluri-)* şi u *(acu-, genu-): cvadricolor, cvadrisilabic, omnipotent, omnivor, plurivalent, plurivoc, acupunctura, genuflexiune* etc. în compusele create pe teren românesc, vocalele de legătură sunt *o* şi *i: anotimp, citatomanie, pomicultură, stuftcol;*

3. Compuse din substantive + prepoziții + substantive: *untdelemn;*

4. Compuse din una sau mai multe prepoziții + substantiv sau verb la supin: *demâncare, deochi, fărădelege, deîmpărțit, deînmulțit, descâzut;*

5. Compuse din pronume + substantiv, adverb + adjectiv, prepoziție + *tot* + substantiv: *sinucigaş, preaplin, atotştiutor,*

6. Substantivele proprii compuse (antroponime şi toponime), prezentând un grad avansat de unitate semantică şi comportându-se în flexiune ca un singur cuvânt: *Anamaria* (dacă prenumele este astfel scris în actele de identitate), cu genitiv-dativul *Anamariei, Gabiana,* cu genitiv-dativul *Gabianei, Adăscăliței, Asandei, Barbâneagră,*

oazaverae, Burtâverde, Delavrancea, Moşandrei, Sângeorgiu, Sânmihai, Sâmpetru. Tot într-un cuvânt se scriu şi unele substantive proprii, toponime sau antroponime, formate cu elemente de compunere de alte origini:

a) slavă: *star-* „vechi" (Starchiojdu), *dobro-* „bun" (Dobroneagu);

b) maghiară: *-falu* „sat", mai ales în combinaţie cu nume proprii de persoane *(Balintfalău, Chisjalău, Craifalău, Farcaşfalău, Lucafalău, Sasfalu);*

c) turcă: *-ghiol* „baltă, lac" *(Siutghiol, Techirghiol), -chioi* „sat" *(Cerchezchioi\ -oglu* „fiu" *(Bacaloglu, Ceauşoglu, Davidoglu), cară-* „negru" *(Carabogdan, Caracas* „cu sprâncenele negre", *Caracostea, Caraenache, Caragheorghe, Caraghiaur, Caramitru, Caravasile);*

d) greacă: *pap(p)a-* „preot" *(Papacostea, Papadima, Papahagi, Papastate), konto-/ kondo-* „mic, scurt" *(Contogheorghe, Condomihali), mavro-* „negru" *(Mavroiani), -(o)pol* „băiat" *(Nicolopol, Vlahopol);*

7. Adjective compuse formate din adverb + adjectiv *(binecuvântat, clarvăzător),* adverb + substantiv *(binefăcător, binevoitor, răufăcător),* prepoziţie + substantiv *(cuminte),* adverb + pronume + verb *(cumsecade);*

8. Adjective compuse în structura cărora intră elemente de compunere combinate între ele sau cu cuvinte care există şi independent: *autocefal, bicefal, omnivor, panteist, autohton, bicolor, decapod, egocentric, electromecanic, neolitic, vasodilatator.* în această categorie intră şi termenii etnici: *dacoromân, istroromân, macedoromân, meglenoromân',*

9. Adjectivele compuse parasintetice (formate simultan prin compunere şi derivare): *mărinimos (*< adj. *mare* + subst. *inimă* + suf. *-os): antonpannesc, camilpetrescian, julvernian;*

10. Pronumele şi adjectivele pronominale compuse, formate cu elemente de compunere *alt-, fie-, oare-, ori-, -va, vre- (altceva, altcineva, oarecare, oricine, orice, cineva, ceva, vreo, vreun);*

11. Pronumele personale compuse cu substantivul *domnia,* în varianta veche şi populară *dumnea-: dumneata, dumnealui, dumneaei, dumnealor;*

12. Pronume personale formate cu substantivul *îns(ul): dânsul, dânsa, dânşii, dânsele;*

13. Pronumele reflexive *sieşi, sineşi;*

14. Pronumele de întărire: *însumi, însămi, înşine* etc.;

15. Pronumele demonstrative: *acelaşi, celălalt, cestălalt* etc.;

16. Numeralele compuse cu un anumit grad de fuziune: *unsprezece, douăzeci, amândoi, tustrei, tuspatru, câteşitrei, câteşipatru, dintâi, întâiaşi* (în expresia *întâiaşi dată);*

17. Verbele compuse cu adverbul bine: *binecuvânta, binevoi;*

18. Verbele compuse cu elemente de compunere: *autoapăra, autoconducere, autoflagela, maltrata, satisface, teleghida;*

19. Verbele, formate numai din elemente de compunere: *echivala, electrocuta, legifera, prolifera, vocifera;*

20. Verbele compuse şi derivate în acelaşi timp (parasintetice): *dedulci, îngenunchea, înlătura, înmâna, întruchipa, mulţumi, prescurta;*

21. Formele verbale negative de gerunziu şi participiu compuse cu *mai: nemaivăzând, nemaiauzind, nemaivăzut, nemaiauzit;*

22. Adverbele compuse cu un grad înalt de fuziune, formate din:

a) *prep. + adv.: deasupra, desigur, dinadins* (dar *într-adins), îndeaproape, îndelung, (mai) prejos;*

b) *adj. + subst.: astăzi, bunăoară, deseori, rareori;*

c) *prep. + subst.: acasă, aseară, degrabă, departe;*

d) *adj. pronominal + adv.: alaltăieri;*

e) *adv. + adv.: nicicând, nicicum, niciunde;*

f)*prep. + pron.; laolaltă;*

g) *adv. + conj.: aşadar,*

h) *adv. + -şi: câtuşi, iarăşi, orişicând, orişicât;*

23. Adverbe compuse cu elementele de compunere *fie-, oare-, ori-, va-: fiecum, oarecum, oricând, oricum, cândva, cumva;*

24. Prepoziţiile compuse din două prepoziţii cu grad avansat de fuziune: *despre, dinspre, dintre, dintru, printre, printru;*

25. Conjuncţiile compuse, cu un grad avansat de sudură: *aşadar, deşi, deoarece, fiindcă, întrucât, precum, vasăzică;*

26. Unele interjecţii formate din termeni simţiţi ca o unitate: *heirup, iacătă, tralala.*

B. *Scrierea în cuvinte separate (scrierea cu blanc)*

Pentru a putea vorbi de „cuvinte separate" trebuie să avem în vedere existenţa mai multor cuvinte care, cel puţin în cazul locuţiunilor şi expresiilor, fără să fie cuvinte compuse, sunt totuşi îmbinări de cuvinte cu o anumită unitate frazeologică, sunt grupuri sintactice cu un înţeles nou al întregului, sunt adică sintagme stabile, constante, cristalizate în locuţiuni şi expresii neidiomatice şi idiomatice. Este evident că, neavând caracterul unor cuvinte compuse, grupurile sintactice stabile nu pot fi scrise într-un cuvânt, ci în cuvinte separate, despărţite printr-un spaţiu alb, adică prin ceea ce se numeşte blanc. Exemplele sunt numeroase şi sunt studiate de disciplina lingvistică, numită frazeologie (cf. Theodor Hristea, *Introducere în studiul frazeologiei,* în *Sinteze de limba română,* ediţia a IlI-a, Bucureşti, 1984, p. 134-l60). Ca structură, grupurile sintactice stabile sunt mai ales substantive însoţite de unu sau mai multe determinante exprimate prin adjective sau substantive cu prepoziţie *{apă oxigenată, ardei iute, bătaie de joc, copil din flori, lună de miere, staţiune balneară, ţap ispăşitor),* fie locuţiuni adjectivale şi adverbiale *(din topor* „grosolan", *în doi peri* „echivoc, evaziv", *slab de înger* „fricos", *tras de păr* „forţat, neconvingător", *tobă de carte* „foarte învăţat"), fie expresii şi locuţiuni verbale *(a spăla putina, a-şi lua inima în dinţi, a se face luntre şi punte, a băga de seamă, a-şi aduce aminte).*

Există şi cuvinte compuse care se scriu cu termenii separaţi prin blanc. Acestea sunt atât nume proprii (de persoane şi, mai ales, denumiri geografice), cât şi nume comune.

Continuând cu acestea din urmă, enumerăm:

1. Formele de politeţe compuse dintr-un substantiv urmat de un adjectiv posesiv, de tipul *Alteţa sa, Domnia sa, Măria sa, Sanctitatea sa, Sfinţia voastră* etc;

2. Formele pronumelui relativ *cel ce, cei ce, cele ce* etc;

3. Formele pronumelui şi adjectivului pronominal negativ *nici un, nici o. nici una, nici uneia, nici unii, nici unora* etc.;

4. Numeralele cardinale (şi ordinale corespunzătoare) de tipul *treizeci şi unu, treizeci şi una, al treizeci şi unulea, a treizeci şi una, cinci sute, două mii, două sut^. douăzeci şi două de mii* etc.;

5. Numeralele adverbiale *o dată, de cinci ori, a doua oară;*

6. Numerale distributive: *câte unu, câte trei, câte patru* (dar: *câteşitrei, căteşipatru,* într-un singur cuvânt);

7. Locuțiunile adverbiale şi grupurile sintactice cu valoare adverbială: *cu încetul, de aceea, de asemenea, de obicei, în fine, în sfârşit.* Tot separate se scriu şi unele locuțiuni ai căror termeni componenți nu există şi independent: *o țâră, pe alocuri, pe de rost.*

Când însă aceste locuțiuni sunt pronunțate în tempo rapid sau când apar în poezie, în vederea realizării măsurii egale a versurilor aflate în rimă, atunci ele pot fi scrise şi cu cratimă: *de-aceea. de-asemenea, pe-alocuri;*

8. Prepozițiile compuse şi locuțiunile prepoziționale ai căror termeni sunt simțiți ca nesudați: *de la, de pe la, pe la, o dată cu;*

9. Conjuncțiile compuse şi locuțiunile conjuncționale ai căror termeni sunt ana lizabili: *ca să, ci şi, măcar că, o dată ce, ori de câte ori, pentru că* (dar, într-un singur cuvânt, *fiindcă).*

Scrierea în cuvinte separate este motivată şi sintactic sau logic la grupurile sintactice omofone, prin raportarea unora la altele cu sensuri diferite. Este vorba de grupuri sintactice omofone, dar eterografe (care se pronunță la fel, dar se scriu diferit). Aşa cum am arătat şi în §8 (la principiul sintactic), acestor omofone eterografe le-a fost dedicată cartea *Aspecte ortografice controversate* de Dorin şi Rodica Uță Uritescu (Bucureşti, 1986), în care sunt prezentate 45 de exemple de omofone a căror scriere este diferită (eterograft): fie într-un singur cuvânt, având un anumit sens, fie în cuvinte separate, având, alt sens, de tipul odată „cândva, odinioară'" şi o dată „o singură dată", în 1994, în *Dicționar de ortograme,* cercetătorii băimăreni Victor lancu şi Săluc Horvat au abordat şi ei problema omofonelor eterografice. dar cu scrierea într-un cuvânt sau cu cratimă, de tipul:

ai l a-i [ai]: *ai* (mei) / *a-i* (merge);
al l a-l [al]: *al* (tău) / *a-l* (stoarce);
ați l a-ți [aț{]: *ați* (venit) / *a-ți* (juca rolul);
ca l c-a [ka]: *ca* (mine) / *c-a* (trecut);
ceai l ce-ai [cai]: *ceai* (de muşețel) / *ce-ai* (adus?);
dea l de-a [dga]; (să) *dea l de-a* (latul); *ea l e-a* [ia]:
ea (croşetează) / *e-a* (noastă); *mii l mi-i* [mii]:
(douăsprezece) *mii l mi-i* (dor);
sieşi l sie-şi [si-ieşj]: *sieşi* (nu-şi iartă nimic) / *sie-şi* (rezervă partea leului);

Dintre cuvintele compuse care se scriu cu termenii separați prin blanc fac parte şi numele proprii, antroponime şi mai ales toponime:

l. Numele proprii de personalități istorice şi de personaje literare al căror al doilea termen este un adjectiv precedat sau nu de articolul *cel; Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Petru Şchiopul, Stan Pățitul.*

2. Numele proprii de persoane urmate de un nume propriu geografic şi legate prin prepoziție: *Pop de Săseşti, Radu de la Afumați.*

3. Denumirile geografice şi teritorial-administrative alcătuite din subst. + subst. cu formă-tip de nominativ-acuzativ: *Barajul Argeş, Lacul Tei, Pădurea Andronache* (străzi).

4. Toponimele compuse din subst. + subst. în genitiv: *Balta Brăilei, Calea Unirii. Calea Victoriei, Câmpia Turzii, Delta Dunării, Izvorul Mureşului, Peştera Muierii, Piața Gării, Râmnicul Vâlcii.*

5. Toponime compuse din subst. + adj.: *Apele Vii, Băile Herculane, Dolheştii Mari, Marea Mediterană, Râmnicul Sărat, Târgul Frumos, Valea Mare.*

6. Toponime compuse din subst. + prep. + subst. sau adverb: *Arieşul de Pădure, Bacăul de Mijloc, Bârseştii de Jos, Husasăul de Criş, Lacul cu Anini, Muiereasca de Sus, Săliştea de Jos, Taraclia de Salcie, Uileacul de Beiuş, Vălenii de Munte, Zaul de Câmpie.*

7. Toponime alcătuite din prep. + subst.: *Intre Gârle, Intre Putne, La Om* (vârf).

8. Toponime alcătuite din subst. + numeral: *Bulevardul 1848, Trei Brazi, Zece Mese.*

9. Toponime alcătuite din mai mulți termeni: *Cracul de Doi Lupi, Oceanul înghețat de Nord.*

C. *Scrierea cu cratimă a cuvintelor compuse*

Se scriu cu cratimă următoarele categorii de substantive comune:

1. Compuse din două substantive cu formă de nominativ-acuzativ, cuvinte întregi existente şi independent în limbă, al căror prim termen se modifică în flexiune: *cal-putere* (g.-d. *calului-putere,* pi. *cai-putere), câine-lup* (art. *câinele-lup,* g.-d. *câinelui-lup), contabil-şef(art. contabilul-şef,* g.-d. *contabilului-şef).*

2. Compuse din numele punctelor cardinale: *sud-vest* (art. *sud-vestuf), nord-est* (art. *nord-estul).*

Când în compunere întră trei termeni, atunci cratima se foloseşte numai între ultimii doi, iar între primul şi al doilea se foloseşte linia de pauză: *nord-nord-vest;* când în compunere intră patru termeni, atunci se întrebuințează două cratime (între primii doi şi ultimii doi), iar la mijloc, între cele două perechi de termeni, se întrebuințează linia de pauză: *sud-est-nord-vest.*

3. Compuse dintr-un substantiv precedat sau urmat de un adjectiv: *buna-credință* (g.-d. *bunei-credințe}, rea-voință* (g.-d. *relei-voințe\ argint-viu* (g.-d. *argintului-viu), proces-verbal* (g.-d. *procesului-verbal}.*

4. Compuse dintr-un substantiv feminin de declinarea I terminat în *-ă* + articol posesiv, exprimând grade de rudenie: *maică-mea, mamă-ta, noră-ta, nevastă-ta, soacră-mea.*

La acestea, cu excepția îmbinării *nevastă-mea/-ta/-sa,* se modifică în flexiune numai adjectivul posesiv: *maică-mii, mamă-tii, noră-sii, soacră-mii.* în cazul îmbinării cu substantivul *nevastă,* se declină atât adjectivul posesiv, cât şi substantivul: *nevestii-mii, nevestii-tii. nevestii-sii;*

5. Compuse dintr-un substantiv precedat de un numeral: *dublu-decalitru* (art. *dublul-decalitru,* pi. *dubli-decalitru,* pi. art. *dublii-decalitri.* g.-d. pi. *dublilor-decalitri), prim-ministru* (art. *primul-ministru* sau *prim-ministrul,* pi. *prim-miniştri,* art. *primii-miniştri* sau *prim-miniştrii).* Este interesant de observat că, după grupul

consonantic *-ştr-,* datorită sonantei *r* din acest grup, în pronunțare nu există decât un singur /' silabic la plural atât la forma nearticuiată, cât şi la cea articuiată ([mi-niş-tri]), chiar dacă ortografic pluralul nearticulat se scrie cu un singur / *(prim-miniştri),* în timp ce pluralul articulat se ortografiază cu doi / *(prim-miniştrii).*

A doua observație este de natură frazeologică: nu se poate *spune prim (ui)-ministru al guvernului,* fiindcă numai guvernul are un ***prim-ministru,*** genitivul *al guvernului* devenind superfluu. Pleonasmul poate fi evitat printr-o formulare ca: *prim(ul)-ministru al României, al Marii Britanii* etc..

6. Compuse din subst. + subst. în genitiv: *floarea-soarelui* (g.-d. *Jlorii-soarelui).*

I. Compuse din două substantive legate prin prepoziție: *brânză-n-sticlă, cal-de-mare, poale-n-brâu.*

8. Compuse din două adjective nesudate: *galben-verzui, instructiv-educativ, literar-muzical, roşu-portocaliu.*

9. Compuse din două adjective unite prin vocală de legătură: *chimico-farmaceutică (industrie), fizico-chimice (ştiințe).*

\ 0. Compuse din două sau mai multe adjective indicând originea etnică, unite prin vocală de legătură: *anglo-americ'an, austro-ungar* (şi numele proprii *Austro-Ungaria), <ranco-italo-spaniol, greco-turc, romăno-bulgar.*

Se scriu totuşi într-un cuvânt adjectivele: *dacoromân, istroromân, macedoromân, neglenoromân.*

I1. Compusele din numele unui punct cardinal şi un adjectiv care exprimă originea rtnică: *nord-american, sud-african, sud-dunărean, vest-german.*

12. Compuse din verbe predicative + substantive şi/sau pronume, formând scurte iropoziții sau chiar fraze : *gură-cască, papă-lapte, pierde-vară, zgârie-brânză, gârie-nori, du-te-vino, nu-ştiu-ce, nu-ştiu-cum, lasâ-mă-să-te-las.*

Un exemplu clasic de folosire a expresiilor *nu-ştiu-ce* şi *nu-ştiu-cum* este poezia lui ^minescu, *De-or trece anii...* Pentru a marca unitatea expresiei şi sensul de „mister", îminescu nu foloseşte cratima, ci pune expresiile între ghilimele:

«De-or trece anii cum trecură,
Ea tot mai mult îmi va place,
Pentru că-n toat-a ei făptură
E-un „nu ştiu cum" ş-un „nu ştiu ce"».

13. Compuse dintr-un adv. + subst.: *înainte-mergător, mai-marele* (pi. *mai-marii);*

14. Compuse dintr-un adverb şi un adjectiv: *aşa-numit, aşa-zis, nou-născut, nou-yscută, nou-născuți, nou-născute, propriu-zis, sus-numit* etc.

15. Adverbele compuse din adjectivul demonstrativ *astă* şi un substantiv: *astă-<rnă, astă-noapte, astă-seară, astă-vară.* Unele dintre acestea şi altele de acelaşi tip ′ pronunță în tempo rapid, cu adjectivul demonstrativ *astă* într-o formă conjunctă *ast-'st-noapte, ast-vară* etc.) sau, într-una şi mai scurtă, *as-laz-,* după cum cuvântul 'mător începe sau cu o consoană surdă sau cu una sonoră *(az-noapte, as-primăvară, -seară (> aseară), as-toamnă, az-vară).* Fiind cel mai frecvent dintre toate, adverbul 'mpus *az-noapte* a fost greşit analizat, confundându-se *az- (< as- < ăst-)* cu adverbul "' „Primul termen al variantelor *azi-noapte* şi *azi-primăvară* se confundă cu adverbul v" *(Formarea cuvintelor în limba română,* voi. I, *Compunerea,* de Fulvia Ciobanu şi nuța Hasan, Bucureşti, 1970, p. 220).

in revista craioveană de cultură *Ramuri,* nr. 3 (189), martie 1980, p. 10. 15, am publicat articolul, *O scriere hipercorectă (azi-noapte),* arătând că „printr-o falsă analiză, prin analogia nejustificată cu locuțiunea adverbială *azi-dimineață* ca şi prin etimologie populară [...], presupusa formă dialectală *az-noapte* a fost „corectată" în *azi-noapte,* ajungându-se, în fond, la un caz tipic de hipercorectitudine, săvârşindu-se adică o greşeală izvorâtă din teama de a nu greşi" (p. 15). Eu am pledat atunci „pentru scrierea într-un singur cuvânt, *aznoapte,* sau, cel puțin, pentru scrierea în două cuvinte, unite prin cratimă, *az-noapte"* (ibidem). Ulterior, în 1982, DOOM-ul a adoptat, pe baza principiului morfologic, ortografierea *as-noapte,* indiscutabilă. Cât priveşte rostirea, aceasta este, tot indiscutabil, [az-nuâp-te], fiindcă numai aceasta a putut duce la scrierea hipercorectă *azi-noapte.*

16. Adverbele şi locuțiunile adverbiale compuse cu prepozițiile *întru, dintru* plus un adverb: *într-adins, dintr-adins* (dar *dinadins),* ca şi locuțiunea *dis-de-dimineață.*

17. Locuțiunile adverbiale formate prin unirea a două cuvinte diferite: *calea-valea, câine-câineşte, hodoronc-tronc, talmeş-balmeş, treacă-meargă, vrând-nevrând.*

18. Adverbele compuse din doi termeni care nu există şi independent în limbă: *harcea-parcea, nitam-nisam.*

19. Compuse cu prepoziția *după: după-amiază, după-masă (o după-masă), după prânz.*

20. Prepoziția compusă *de-a* din locuțiunile de tipul: *de-a binelea, de-a curmezişul, de-a dreptul, de-a gata, de-a pururi, de-a uliul şi porumbeii.*

21. Interjecțiile compuse: *tic-tac, tura-vura.*

22. Compuse onomatopeice: *scârța-scârța, tranca-fleanca/treanca-fleanca, tura-vura.*

Cu cratimă se scriu şi următoarele categorii de substantive proprii compuse, lipsite de unitate morfologică.

1. Două sau trei toponime alcătuite din substantive cu formă-tip de nominativ-acuzativ: *Breznița-Motru, Cluj-Napoca, Drobeta-Turnu-Severin, Slobozia-Chişcăreni, Someş-Odorhei, Văleni-Dâmbovița.*

2. Un toponim urmat de un substantiv comun: *Bălteni-Deal, Bârnova-Sanatoriu, Bod-Fabrică, Dumitreşti-Față, Focşani-Gară.*

3. Un substantiv comun (termen generic din domeniul teritorial administrativ şi geografic), care nu se mai atribuie realității respective, urmat de un toponim: *Baia-Dobrogea, Baia-Sprie, Cotu-Mihalea, Ocna-Mureş, Piatra-Olt, Podu-Olt, Râmnicu-Vâlcea, Târgu-Jiu, Tumu-Măgurele.*

4. Numele de familie şi prenumele compuse: *Micu-Clain, Rădulescu-Motru, Ana-Gabriela, Ana-Maria, Eugenia-Liana.*

5. Numele de personaje istorice şi literare: *Ali-Paşa. Hagi-Tudose, Mircea-Vodă, Por-lmpărat* (dar *împăratul Roşu, împăratul Verde).*

6. Nume de personaje din basme şi povestiri: *Tic-Pitic, Zâna-Zânelor, Harap-Alb, Strâmbă-Lemne, Sfarmă-Piatră.*

1. Numele de sărbători: *Moş-Ajun* (art. *Moş-Ajunul).*

Capitolul VI Cratima, semn ortografic

Liniuța de unire şi de despărțire, numită ştiințific *cratimă,* este, în scrierea imânească, un semn ortografic, principal şi complex, şi un semn secundar de unctuație. în legătură cu denumirile mai vechi, *liniată de unire* şi *liniufă de ? spărțire* trebuie să subliniez că acestea nu sunt antonimice şi disjunctive, ne se opun nu se exclud. Ele denumesc acelaşi semn ortografic cu funcție dublă, de unire din jnctul de vedere al pronunțării a două sau mai multe cuvinte împreună, ca şi când ar irma un singur cuvânt, şi de despărțire (orto)grafîcă, fiindcă au valori morfologice ferite. Cuvintele fonetice *mam, teai* etc. nu înseamnă nimic în limba română pentru i, de fapt, ele sunt alcătuite din câte două cuvinte cu individualitate morfologică *i(ă)* şi *am, te* şi *ai),* dar ele nu se mai rostesc separat, ca două cuvinte diferite, ci ipreună, ca şi când ar fi un singur cuvânt. Această dublă realitate este exprimată gra-; prin cratimă, care indică rostirea împreună a celor două cuvinte, adică le uneşte fo-:tic, şi, în acelaşi timp, faptul că acestea sunt părți de vorbire diferite, adică le des-irte morfologic, în cele ce urmează mă ocup de cratimă exclusiv ca semn ortografic.

Rostirea împreună a două sau mai multe cuvinte constituie cauza pentru care acestea se riu cu cratimă: formele *ai-am (dus), te-ai (dus)* se ortogratlază cu cratimă din cauză că se onunță împreună, în acelaşi timp. însă, rostirea împreună [mam], [teail constituie şi opul folosirii cratimei: scriem *m-am (dus), te-ai (dus),* ca să rostim împreună cele două vinte. Această ultimă ipostază a lucrurilor se poate proba mai bine prin alte exemple de ibinări la care rostirea poate fi şi în cuvinte separate, dar, din necesități de ritm şi măsură, poezie, cuvintele respective trebuie pronunțate cu legătură, împreună, cu o silabă mai țin. Dintre foarte multele exemple din poezia eminesciană mă opresc Ia două versuri ațe în rimă. cu ritm trohaic şi cu măsura de 16 silabe (8 + 8) din volumul Eminescu, <*ezii,* Ediție îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, 1958, p. 491:

„Prin / cioc/ni/re / de / pa/hâ/re//
I 2 3 4 5 6 7 8
şi / prin / dân/ţuri / des/frâ/nâ/te I 2
34 5 6 7 8 Vre / un / cio/clu /
de / pe / li/liți// l 2 34
5 6 7 8
va-n/căr/câ/-o-a/tunci / în / spâ/te."
1 2 3 4 5 6 7 8

In ultimul emistih, primele patru cuvinte *(va-ncărca-o-atunci)* trebuie rostite cu legătura ută de cele trei cratime, astfel că silaba nr. 4, scrisă *o-a,* se pronunță ca diftongul [ya] şi nai astfel acest emistih poate avea, ca şi celelalte, opt silabe şi ritmul trohaic. Dar toate aceste cerințe se realizează prin folosirea cratimei, care are acest rol de a ermina lectura fidelă a celor două versuri. Al doilea exemplu priveşte tot funcția, ea de a determina rostirea împreună a două cuvinte, pentru a îndeplini cerințele >zodice ale poeziei. Este vorba de ultima strofă a poeziei intitulate *Vre o zgâtie de* î (p. 607 din ediția citată):

„Şi zâm/besc /a/tât */de/*diil/ce/
1 2 3 4 5 6 7 8 Ca /
şi / când / ar / fi / de-a / pii/ruri !
12 3 4 5 6 7 8
Toâ/te / grâ/ti/i/le / de-ăs/tăzi
1 2 3 4 5 6 7 8 Or / să
/ fi/e-a/tunci / cu/su/ruri".
1 2 3 4 5 6 7 8

Pentru lectura corectă a acestei strofe, eu am introdus două cratime, care lipsesc din ediția Perpessicius: în versul al treilea, între cuvintele *de* şi *astăzi,* şi în ultimul vers, între cuvintele^/e şi *atunci.* Fără aceste cratime, cele două versuri ar avea câte 9 silabe în loc de 8, câte au toate versurile strofei şi ale întregii poezii. Pe de altă parte, lipsa celor două cratime ar afecta şi ritmul trohaic al poeziei. Am adăugat aşadar cele două cratime în scopul lecturii corecte a ultimelor două versuri ale poeziei, în care silaba a VlJ-a din penultimul vers trebuie pronunțată cu diftongul [ga], iar silaba a IV-a din ultimul vers trebuie rostită cu diftongul [ia], prin sinereză.

Aşadar, cratima este semnul ortografic care uneşte cuvintele rostite împreună şi desparte aceste cuvinte ca entități morfologice.

In ceea ce priveşte rostirea împreună a două sau mai multe cuvinte, aceasta se *realizează* pe următoarele patru căi:

l. Prin *sinereză, adică* prin pronunțarea a două vocale silabice într-o singură silabă, cu diftong sau triftong, fenomenul fiind posibil prin transformarea uneia dintre cele două vocale silabice în corespondența ei asilabică. Evident că aceasta este întotdeauna vocala cu apertura mai mică, până la gradul 4 de apertură, afară de *î şi o.* Aceasta înseamnă că pot deveni asilabice numai vocalele închise / şi *u* (grafic şi *o,* atunci când reprezintă în scris sunetul asilabic [y]) şi vocala medie ca apertură *e,* cu gradul 4. Nu pot deveni asilabice vocalele medii *o* şi *ă,* precum şi vocala deschisă *a.* în mod obişnuit, diftongii care pot rezulta sunt diftongi cu semiconsoana [i], provenită uneori dintr-un / asilabic şoptit *(vezi-un* fve-zjun], *e-un* [jun], *e-atât \Ja-tit\, vezi-o* [ve-zjo], *toți-odată* [to-ţjo-dâ-tă], *toți-aceia* [to-fta-ce-ia]) şi diftongi cu semiconsoana [u] (pentru care urmează două exemple eminesciene):

a) „Ca povestea cea sărmană
Care nimeni *n-o-a-nțeles*
Trec prin vremea tristă, vană.
Cum prin secoli un eres".
(Cântecul lăutarului, p. 235)

Cuvintele subliniate *mi o a înțeles* cuprind trei cratime, pentru a fi pronunțate împreună, în 3 silabe ([nuan-țe-les]), pentru ca întregul vers să aibă 7 silabe, câte are şi ultimul vers, cu care rimează. Prima şi ultima cratimă marchează eliziunea vocalelor *u* din *nu* şi *i* din *înțeles,* dar cratima din mijloc are scopul de a determina rostirea cu sinereză a celor două cuvinte *o* şi *a,* cu diftongul [ya];

b) „Cât ziulica *trupu-odihnă* n-are" (din sonetul *Sătul de lucru,* op. cit., p. 468), în care cuvintele subliniate se pronunță [tru-puo-dih-nă].

De asemenea, există diftongi şi cu semivocala [e,] *(de-atunci* [dea-titnc], *de-a tururi* [dga-pii-ruri]). Diftongii din exemplele de mai sus sunt toţi ascendenţi, pentru ;ă vocalele care devin asilabice se află la sfârşitul cuvântului precedent, iar vocalele ;are rămân silabice, la începutul cuvântului următor. Există şi situaţia inversă, cu liftongi descendenţi formaţi cu semiconsoana [i], provenită din:

a/ pronumele neaccentuat în acuzativ: *mi-i* (da£) [mii]„ /'-' (iau) [ţij], *vi-i* (arăt) [vii];

b/ forma scurtă / a verbului *a fi: viaţa-i* (frumoasă) [vjâ-ţaj];

c/ adjectivul pronominal neaccentuat în dativ, aşa-numitul dativ posesiv: *ochii-i* ,ochii lui, ei" [6-Kii], *viaţa-i* „viaţa lui, ei" [vjâ-{ai].

După cum se vede, eu am încadrat exemplele de mai sus cu diftongi descendenţi în ategoria rostire împreună prin sinereză, spre deosebire de doamna Mioara Avram, are consideră că acest / este o alipire cu includere silabică *(Ortografie pentru toţi,* i. 106) (cf. DOOM, p. XXXVI).

Prin sinereză se formează şi triftongi. care sunt ascendent-descendenţi: *mi-au* (dat) njau], *mi-ai* (dat) [miaj], *te-au* (lovit) [te.au], *te-ai* (dus) [tgai].

2. Prin *contragerea* lui *e* de Ia sfârşitul cuvântului precedent cu *o* de la începutul uvântului următor într-un singur sunet silabic, vocala mixtă *o,* anterioară cu ibializare. Fenomenul, care este un caz special de sinereză, a fost studiat de mine, entru situaţiile din interiorul cuvintelor, în articolul *Vocala mixtă românească o în mcţie silabică şi asilabică,* apărut în volumul *Hommage â lorgu Iordan ă l'occasion e son quatre-vingt-dixieme anniversaire,* Bucarest, 1978, p. 83-91 şi apoi în cartea *Contribuţii la fonetica şi dialectologia limbii române,* Editura *„Scrisul Românesc"",* raiova 1986, p. 90 şi următoarele, sub titlul *Diftongii cu semivocala a* Am arătat, în senţă, că din vocalele silabice *e* şi o, prin pronunţarea lor împreună, într-o singură labă, nu poate rezulta aşa-numitul diftong *eo, un asemenea diftongoid neputându-se :aliza din cauza unei prea mici diferenţe de apertură între elementele sale. Rezultă, în :himb, o vocală mixtă, în care s-au contopit caracteristici de la fiecare dintre ementele componente, de la *e* păstrându-se locul de articulare şi apertură, de la *o,* bializarea.

Fenomenul nu se petrece numai în interiorul cuvântului, în antroponime ca *leoj(i)u* [blo-ju], *Bleotu* [blo-tu], *Fleondor* [flon-dor], *Fleoştor* [floş-tor], *Pleocă* >lo-kă] sau în nume comune, precum *aoleo* [a-uo-lo], *cteombă* [klom-bă], *fleoşc* loşc], *leorcăi* [lor-kă-ji], *pleopă* [plo-pă], *pleoşti* [ploş-ti], ci şi între două cuvinte, ntre care primul se termină în *e,* iar al doilea începe cu *o,* rostite cu legătură şi scrise i cratimă: (fata pe) *care-o* (vezi) [kâ-ro], *câte-o* (floare) [kî-to], *crede-o* [kre-do], *'-oi* (adormi) [doi], *mâine-o* (caut) [mîj-no], *pe-o* (gură de rai) [po], *spune-o* [spii->], *uite-o* [uj-to]. La acestea adaug exemple din poezia eminesciană: *de-oricare-a* (ei se) [dorj-kâ-rga] *(op. cit.,* p. 347, (în) *lume-o* (a creat) [lii-mo] (op. cit., p. 366). *-orizon* [po-ri-zon] *(op. cit.,* p. 559).

3. Prin *elidarea* sau suprimarea uneia dintre cele două vocale silabice care se află :re două cuvinte rostite împreună (vocala finală a primului cuvânt şi vocala iniţială a vântului următor).

Cea mai frecventă dintre eliziuni este elidarea vocalei finale (din cuvântul precedent), cu atât mai mult cu cât aceasta are, de regulă, caracter obligatoriu, într-un exemplu, precum *m-am* (dus). Nimeni nu spune *mă am dus.*

în poziția finală se elidează majoritatea vocalelor, mai ales cele cu apertură mai mare, *a* şi *ă,* care la întâlnirea cu vocale deschise din cuvântul următor, sunt suprimate fonetic, iar în scris locul lor este ocupat de cratimă: *m-am dus (< mă am dus), v-a(i dus* (*< vă ați dus), arunc-o* (*< aruncă o), las-o* (*< lasă o).*

în această situație, se elidează însă şi vocala medie *e,* ba chiar şi vocalele închise *u* şi /: *s-a dus* (*< se a dus), s-or duce* (*< se or duce), într-un (< întru un), dintr-o* (*< dintru o), ş-o văd (< şi o văd),* în acest ultim exemplu, eliziunea lui / din conjuncția *şi* este facultativă, iar cratima se poate folosi, pentru a marca rostirea împreună, chiar şi cu / neelidat: *şi-o văd.* Elidarea vocalei finale asigură integritatea celui de-al doilea cuvânt, în timp ce primul rămâne inteligibil chiar şi fără sunetul final: *într-un, las-o.* Aşa se explică elidarea sunetului final al primului cuvânt şi nu a sunetului inițial al celui de-al doilea.

în poezie, eliziunea este mijlocul clasic de realizare a măsurii versurilor legate prin rimă, aşa cum demonstrează exemplul eminescian din poemul *Memento mori* (p. 296), în care elidarea sunetului final al primului termen alternează cu nonelidarea:

„Neînvinşi *ş-unii şi alții -ş-*
unii ş-alți nemuritori

Neclintiți stau *ş-unii ş-alții*
în măreață lupta lor."

Elidarea vocalei inițiale a cuvântului următor are loc într-un singur caz, atunci când acesta începe cu vocala *î* urmată de o consoană nazală şi este, de regulă, facultativă: *se-nțelege* şi *se înțelege, mâ-ntorc* şi *mă întorc, rostirea-mpreună* şi *rostirea împreună.* Cele două rânduri de forme se deosebesc prin numărul de silabe, în sensul că, prin eliziunea lui ; silabic, cuvântul următor rămâne cu o silabă mai puțin: *se-mpreună* față de *se împreună.* Variantele cu eliziune şi cu cratimă caracterizează stilul colocvial şi, evident, poezia, din rațiuni prozodice. Aici, regulile de mai sus, în legătură cu elidarea sunetului final al primului termen sau a sunetului inițial al cuvântului următor, sunt înțelese diferit de poet sau de editor.

Rămânând, ca de obicei, la Eminescu, observăm deosebiri de la o ediție la alta. Astfel, în ediția-princeps a lui Maiorescu (Bucureşti, 1884) în poemul *Luceafărul* apare grafia *d'intăi (zioa cea d'intăi,* p. 294, *forma cea d'intăi,* p. 297, *iubirea mea d'intăi,* p. 299), în timp ce în edițiile Perpessicius (Bucureşti, 1939, 1958) şi Petru Creția (Bucureşti, Humanitas, 1994), aceasta a fost corectată în *de 'ntâi* (cu apostrof) şi *de-ntâi* (cu cratimă).

Cele două grafii sunt, cum se vede, diferite nu numai după anii de apariție ai ediției, cu norme ortografice diferite, cu apostrof sau cratimă, ci şi după modul de interpretare a ortogramei, cu semnul ortografic (apostrof sau cratimă) marcând eliziunea uneia sau a celeilalte dintre cele două vocale, fie a vocalei *e* din cuvântul *de,* fie a vocalei inițiale *î* din cuvântul următor. Sunt aici interpretări diferite ale editorilor sau una dintre ele reproduce grafia lui Eminescu din manuscris? Fără manuscris sau fără măcar un facsimil al acestuia, nu avem de unde şti cum stau lucrurile.

. ..,, ,.,, , ai nane aecat să comentez cele două ortograme, sa ie interpretez filologic şi numai astfel să trag o concluzie.

Indiferent de ortogramă *(d'întâi* sau *d-intâi* sau *de-ntâi* sau, în sfârşit, *dintâi,* cum se scrie astăzi), avem de-a face cu un adjectiv invariabil, compus din prepoziţia *de* şi numeralul ordinal *întâi.* Pe baza acestei analize, pornind de la *de* + *întâi,* rostirea împreună a celor două cuvinte se realizează prin elidarea vocalei /", de la începutul celui de al doilea termen, înlocuite până în 1953 prin apostrof, astăzi prin cratimă, rezultând astfel forma şi ortogramă *de-ntâi.* care apare în ediţiile mai recente, chiar dacă astăzi şi de multă vreme forma obişnuită, admisă şi de limba literară, este cu /', *dintâi,* aceeaşi cu forma ortografiată de Maiorescu, în 1884, în două cuvinte scrise cu apostrof, *d'intăi.* Se pune întrebarea de ce într-un caz avem forma scrisă şi rostită cu *e,* iar în al doilea cu /? Altfel spus, cum a luat naştere forma cu /, atâta timp cât vocala / nu există în nici unul dintre cei doi termeni componenţi ?

La această întrebare nu se poate răspunde decât pornind de la forma *di* a prepoziţiei în graiurile dacoromâne în care se pronunţă astfel.

Compunerea s-a realizat, aşadar, în aceste graiuri, din elementele *di* + *întâi* pronunţate împreună, iar rostirea împreună nu se poate *realiza* decât prin eliziunea lui *î:* ***di-ntâi.*** Sudura avansată a celor două cuvinte componente a creat impresia unui singur cuvânt, ceea ce a dus şi la scrierea într-un singur cuvânt: *dintâi.*

Dar această interpretare nu susţine grafia *d'intâi* (în forma moldovenească *d'intăi),* fiindcă /, făcând parte din prepoziţie, nu are cum să apară în numeralul *întâi, care* nu avea cum să devină *intâi,* decât, eventual, printr-o acomodare la /' precedent: *di întâi* > *di intâi* > *dintâi.* In această eventualitate, ar trebui să admitem eliziunea lui / din prepoziţie *(d'intâi),* ceea ce n-ar fi imposibil, dar evoluţia ar fi prea întortocheată şi neverosimilă, în timp ce explicaţia prin eliziunea lui /" iniţial din *întâi (di-ntâi)* este mult mai simplă şi mai verosimilă. Rezultă că grafia *d'intâi* din ediţia Maiorescu este neinspirată, cu atât mai mult cu cât tocmai graiurilor moldoveneşti le este caracteristică pronunţarea *di* pentru *de (pi* pentru *pe* etc.).

Aşa s-a întâmplat şi cu alte cuvinte compuse cu prepoziţia *de* devenită *di: dinainte (< de + înainte), dinapoi (< de + înapoi), dinăuntru* (*< de + înăuntru), dinafară (< de* f *în + afară), dintre (< de + între), dincolo (< de + încolo), dincoace (< de + ncoace), dinspre (< de + înspre)* etc.

Şi în aceste cazuri vocala elidată este / de la începutul cuvântului următor *înainte, ţăpoi* etc. *(di + înainte > di-nainte > dinainte; di + înapoi > di-napoi > dinapoi: di înspre > di-nspre > dinspre* etc.).

Explicaţia prin acomodarea lui / la / precedent *(di + înspre > di + înspre)* şi apoi "in elidarea lui / din prepoziţia *di (di-inspre > d'inspre)* este inacceptabilă, la fel ca şi •afia maioresciană *d'intăi.*

Cât despre pronunţarea lui *de* ca *di* în anumite graiuri dacoromâne, acestea se >rbesc, aşa cum rezultă din atlasele lingvistice româneşti, „în Moldova, răsăritul unteniei, Dobrogea, vestul Transilvaniei (Bihor - Munţii Apuseni), sud-estul Banaui şi vestul Olteniei" (Ion Gheţie, Al. Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul XVI-lea,* Bucureşti, 1974, p. 96).

Tot astfel, în ediţiile Maiorescu, Perpessicius, ba chiar şi Creţia, în strofa cu nărui 30 din *Luceafărul,* versul al doilea apare ortografiat cu o singură cratimă

(Coroana-i arde pare care marchează rostirea împreună prin sinereză. Versul a fost însă corectat de acelaşi Petru Creţia în ediţia din 1989, în noul tiraj după ediţia Maiorescu, în capitolul „Corecţiuni şi emendări", p. XXX-XXXl, sub forma *Coroan-a-i arde pare,* care, prin folosirea a două cratime, capătă înţeles (diferit). Cea de-a doua cratimă am explicat-o mai sus. Prima marchează eliziunea lui *a* de la sfârşitul cuvântului *coroana,* datorită lui *a* următor.

Eliziunea vocalei finale din cuvântul precedent se observă şi în alte exemple: *p-ici* (p. 124), *l-apatriei* (p. 10), *num-o dată* (p. 513), *pân-aice* (p. 584), *răzbun-un* (p. 10) *d-iubire* (p. 260).

Totuşi, în câteva cazuri, apare elidată vocala iniţială a cuvântului următor, fie în manuscrisul poetului, fie ca interpretare a editorului: *de-namice* (săbii) (p. 575), *(te iubesc) Jar' de-mputări* (p. 400), *sisteme-ntegre* (p. 323), (o să) *ni-nspire* (p. 342), *popoare-ndiane* (p. 238). Dar în exemplele de mai sus cuvintele cu elidarea vocalei iniţiale sunt neologisme care încep cu /', nu cu *î: inamice, imputări, integre, inspire, indicme.* Pronunţarea lor fără / iniţial nu e nici suficient de clară, nici eufonică. Este motivul pentru care propun ortografierea cu menţinerea lui; iniţial şi cu eliziunea lui *e* final din cuvântul precedent: *d-inamice (săbii), d-imputâri, sistem-integre,* (o să) *n-inspire. popoar-indiane.* Invoc în sprijinul părerii mele grafia similară *de-nvidie* din sonetul *Democraţia* din cartea *M. Eminescu. Sonete,* ediţie critică îngrijită de Petru Creţia, cu 32 de reproduceri după manuscrise. Editura Porto-Franco, Galaţi, 1991, p. 85. Grafia editorului *de-nvidie* cred că trebuie ortografiată *d-invidie,* cu eliziunea vocalei finale *e* din primul cuvânt, cu atât mai mult cu cât aşa apare şi în facsimilul alăturat, de la p. 84, cu deosebirea că, pe baza regulilor ortografice ale timpului, poetul a folosit apostroful: *d'invidie.*

O particularitate eminesciană a folosirii cratimei cu funcţia de a marca eliziunea este scrierea cratimei cu păstrarea ambelor vocale, cititorului sau recitatorului revenindu-i sarcina de a suprima el vocala finală a cuvântului precedent: *i-aruncă-o roză* (p. 121). *încă-o dată* (p. 389), *fruntea-acum* (p. 389), *marea-amară* (p. 394), *să vadă-adevăru-i* (p. 467), *o vorbă-ai vrea* (p. 430). Am menţionat aici această particularitate, care e în afar» normelor ortografice, pentru ca recitatorul poeziei eminesciene să ştie să nu pronunţe ambele vocale şi, spre a respecta măsura versurilor, s-o elideze pe prima dintre ele.

4. Prin *alipirea* unor cuvinte neaccentuate la începutul sau la sfârşitul altora, cu sau fără includere silabică. Deosebim două tipuri de alipire:

a) alipirea unui cuvânt proclitic, cu corp fonetic redus la începutul altui cuvânt cu iniţială vocalică, ca un adaos consonantic, totdeauna cu includerea lui silabică:

b) alipirea unor cuvinte enclitice cu corp fonetic redus la sfârşitul altui cuvânt, cu sau fără includerea lor silabică.

Primul tip constă în alipirea consoanei /, pronume personal în acuzativ, la începutul unui verb, mai ales auxiliar, care începe cu vocală *(l-am auzit, l-oi asculta, l-aşteaptă)* şi în alipirea consoanei *s* „sunt" la începutul unui adverb care începe cu vocala *a (s-acasă, s-atât, s-aşa).* Fiind consoane, este evident că atât /, cât şi 5 se rostesc în silaba cu care începe cuvântul următor ([lam], [loi], [laş], [sa]).

Al doilea tip este alipirea la sfârşitul unui cuvânt cu sau fără includerea silabică.

Cu includerea silabică se alipesc:

a) formele pronominale neaccentuate de dativ alipite la verbe: *dă-mi, adu-ți minte), dându-şi (seama);*

b) formele pronominale neaccentuate de dativ, alipite la substantive, adjective sau repeziții, formând aşa-numitul dativ posesiv: *viața-mi, şoapta-ți,* (farmecul) *vieții-mi, supră-şi, împotrivă-mi;*

c) forma scurtă *s* a indicativului prezent de Ia verbul *a fi,* alipită la cuvinte ;rminate în vocală: *afară-s* (mulți), *altele-s* (relele), *ăsta-s* (eu), *oamenii-s* [uâ-me-is] (buni şi răi), *toți-s* (obosiți) [to-țis], *veri-s* (ori frați) [ve-ris].

în ultimele două exemple, şi în altele de acest fel, / final asilabic şoptit din formele *)ţj* [toţj] Ş> *ver*> [verıL nemaifiind final, devine silabic şi formează silabă cu *s* următor i cu consoana precedentă.

Fără includerea silabică, se rostesc împreună:

a) formele auxiliarelor *a avea* şi *a vrea* ataşate la participiul şi la infinitivul erbelor, creând aşa-numitele forme verbale inverse: *aflat-am, văzut-ai, crezut-a, 'iut-afi, vedea-voi, sta-vom.*

între aceste forme inverse de participiu şi de infinitiv se pot intercala şi pronume: *rezutu-l-a, crezutu-l-am, mânca-l-ar (tata), plânsu-mi-s-a, vedea-l-aş (mare).* Astfel e forme inverse cu intercalare de pronume se folosesc cu predilecție în poezie şi, spre templificare, citez două versuri eminesciene din poezia *Sară pe deal:*

„Lângă salcâm
sta-vom noi noaptea întreagă,
Ore întregi
spune-ți-voi cât îmi eşti dragă";

b) forme pronominale neaccentuate de dativ şi acuzativ ataşate la verbe: *dă-ne, are-mi-se, spu-ne-le, uită-te;*

c) forme pronominale neaccentuate ataşate la interjecții verbale: *iată-te, na-ți-l;*

d) adjective pronominale posesive ataşate la substantive nearticulate, pentru a)rma îmbinări exprimând grade de rudenie: *frate-meu, tată-său, bunicâ-mea* (g.-d. *unică-mii), soră-sa* (g.-d. *soră-sii).*

în afară de funcția principală despre care a fost vorba mai sus, cratima îndeplineşte alte roluri, după cum urmează:

1. Rolul de marcă grafică a unor cuvinte compuse, exprimând statutul de cuvinte ampuse şi gradul lor de sudură.

Despre această funcție am vorbit pe larg în §23. C *(Scrierea cu cratimă a wintelor compuse);*

2. Rolul de marcă grafică a unor derivate cu prefixe şi a unor derivate cu sufixe '. §22. A şi B);

3. Rolul de marcă grafică a unor sigle şi cuvinte neadaptate, articulate sau nu, lăsată înaintea articolului hotărât masculin sau neutru -/ şi înaintea desinenței de Iural *-uri,* în exemple ca *CFR-ul, KGB-ul, wc-ul, wc-uri, pick-up-ul, pick-up-uri, 'tow-ul, week-end-ul, cow-boy-ul.* Unele dintre acestea se scriu cu cratimă în limba de rigine (engleză), la care se adaugă a doua cratimă, în limba română, înaintea rticolului sau desinenței de plural. Pe de altă parte, ca şi în fondul vechi, articolul

hotărât / apare precedat de vocala w, care, în pronunțare, atunci când nu se rostește /, îndeplinește funcția de articol. Această vocală w este considerată de doamna Mioara Avram ca „vocală de legătură", atât în *Ortografie pentru toți,* p. 58, cât și în *Gramatica pentru toți,* ediția l, București, 1986, p. 67, ediția a H-a, București, 1997, p. 91. Dar același *u* în formele articulate ale cuvintelor din fondul vechi, precum *omul, pomul* etc., este, cum se știe, fostă desinență de singular, în neologismele de tipul *pick-up-ul, week-end-ul, u* dinaintea articolului / nu are cum să fie fostă desinență de singular, aceasta fiind desinență zero, dar, cred eu, această vocală poate fi asimiiată fostei desinențe din cuvintele moștenite din latină, tot așa cum acesteia i-a fost asimilat M din cuvintele care nu proveneau din latină, împrumuturi mai vechi sau mai noi.

Așadar, *u* din ultima silabă a unui anglicism ca *week-end-ul* nu are cum să fie vocală de legătură, cu atât mai mult cu cât sintagma *vocală de legătură* se folosește, de regulă, pentru vocalele (printre care și M), care se află la sfârșitul primului termen, ca vocală adăugată sau ca aparținând temei cuvintelor compuse alcătuite cu sau din elemente de compunere, de tipul *acupunctura, genuflexiune,* cu vocala de legătură w, de origine latină.

4. Rolul de marcă grafică a unor abrevieri de cuvinte compuse care se scriu cu cratimă și când nu sunt abreviate: *gen.-mr.* (< *general-maior), N-E (< nord-est).*

5. Rolul de a separa, în lucrări de lingvistică, segmente izolate dintr-un cuvânt (sunete, litere, prefixe și sufixe, elemente de compunere, rădăcini, teme, articole, desinențe): rădăcina *om-,* fosta desinență -w-, articolul -/.

6. Rolul de a separa silabele unui cuvânt, mai ales la capăt de rând, după reguli bine stabilite și după tipuri de silabație.

Capitolul VII Scrierea cu inițială mare sau mică

A. *Scrierea cu inițială majusculă*
B. *Scrierea cu inițială minusculă*

Grupez Ia un loc scrierea cu literă mare sau mică la inițială, pe de o parte, din cauza :aracterului elementar al regulilor, pe de altă parte, fiindcă aceste reguli sunt incluse în iproape toate cărțile care se referă la ortografie, în toate dicționarele şi îndreptarele jrtografice. Drept urmare, nu voi înşira regulile scrierii cu inițială majusculă şi tiinusculă, ci voi face trimitere la cartea fundamentală a doamnei Mioara Avram, *Ortografie pentru toți,* capitolul *XXXVIII,* intitulat *Majuscula sau minusculă,* •>. 116-l25, unde, pe lângă regulile privitoare la cele două situații, autoarea se referă şi a folosirea scrierii cu majuscule sau cu minuscule împotriva normelor lingvistice ortografice), în mod intenționat, ,,din dorința de originalitate, deci ca procedeu ținând le arta grafică" (p. 124).

în ceea ce privește poziția care trebuie adoptată față de aceste abateri, mă asociez ntru totul aprecierii doamnei Avram că ,,aceste grafii nonconformiste [...] reprezintă in fel de joacă de-a scrisul. Ele sunt nerecomandabile nu atât în sine, cât prin efectul, lesigur involuntar, pe care-l au asupra celor care nu le înțeleg substratul artistic şi le iidecă exclusiv sub aspect ortografic, fie condamnându-le ca abateri, fie - mai grav -doptându-le ca modele în scrisul curent. In ce privește însuşi efectul artistic, le este nulat de banalizarea acestor procedee, devenite maniere [...]. Respectarea normelor rtografice ar trebui să constituie o normă şi pentru graficieni!" (p. 125).

C. *Scrierea termenilor generici*

Noțiunea de *termen generic* sau *nume generic,* referitore la termenii care însoțesc urnele proprii geografice şi teritorial-administrative, indicând o categorie întreagă de biecte de acelaşi fel, pune probleme de scriere, tocmai prin caracterul său de eneralitate. prin poziția față de un toponim oarecare sau prin forma toponimului.

In acest domeniu, DOOM-ul a adus, în 1982, un sistem de reguli ortografice recise, dar, în acelaşi timp, complicate, după cum se va vedea din prezentarea şi) mentariile care urmează.

Este vorba de termenii pe care-i prezint pe sfere semantice:

- *stradă, cale. bulevard, şosea, splai, alee, intrare, pasaj, pas, drum, chei',*
- *piață, cartier, sat, comuna, județ, oraş, municipiu, sector, cod, cătun, mahala;*
- *bloc, scară, etaj, număr, apartament;*
- *grădiniță, şcoală, liceu, colegiu, universitate, institut:*
- *restaurant, hotel, han;*
- *întreprindere, fabrică, uzină, societate, trust, holding;*
- *câmp. câmpie, poiană, vale;*

- *deal, munte, vârf, pisc, podiş;*
- *râu, pârâu, deltă, fluviu, baltă, lac, mare, ocean, insulă, peninsulă;*
- *grădină, parc;*
- *baie, băi;*
- *(ară, regat, republică* etc.

Chiar dacă are în vedere numai o parte dintre aceşti termeni generici, DOOM-ul a introdus o serie de distincţii şi condiţii: dacă termenul generic respectiv face sau nu ace parte din denumire, dacă ocupă locul al doilea al denumirii, dacă, ocupând locul întâi, cel de-al doilea termen al denumirii este un substantiv în cazul genitiv sau cu formă de nominativ-acuzativ, dacă cel de-al doilea termen este substantiv sau adjectiv ari numeral etc.

Aceste distincţii şi condiţii se regăsesc în regulile de la p. XXX din DOOM, după cum urmează: „Termenii generici *alee. baltă, bulevard, chei, câmpie, deal. insulă, virare, judeţ, lac, mare, munte, ocean, pas, pasaj, peninsulă, piaţă, vârf* etc. fac parte lin denumire şi deci se scriu cu literă mare" când:

a) sunt urmaţi de un substantiv în genitiv: *Aleea Pajurii, Balta Brăilei, Cheile Ucazului, Delta Dunării, Munţii Măcinului, Podişul Transilvaniei, Râul Doamnei;*

b) sunt urmaţi de un adjectiv: *Băile Herculane, Câmpia Română, Grădina Botanică, Imperiul Roman, Marea Mediterană, Marea Neagră, Munţii Apuseni, Oceanul Pacific, Peninsula Balcanică, Strada Mare;*

c) sunt urmaţi de o prepoziţie şi de un substantiv sau un adverb: *Apa de Leac* (izvor), *Balta fără Fund, Câmpia de Vest, Podul cu Florile* (podiş), *Vârful cu Dor* (vârf de munte);

d) sunt urmaţi de un numeral cardinal: *Bulevardul 1848, Strada 1907;*

e) sunt plasaţi pe locul al doilea, după un substantiv în nominativ-acuzativ: *Bicaz-Chei, Cândeşti-Deal, Cândeşti-Vale, Govora-Băi, Govora-Sat;*

f) sunt incluşi în denumirea oficială a unui stat şi sunt urmaţi de un substantiv în nominativ-acuzativ: *Republica Argentina, Republica Moldova, Sultanatul Oman, Şeicatul Bahrain;*

g) nu se mai atribuie astăzi realităţii denumite sau au un sens care nu corespunde acestei realităţi: *Baia-Sprie. Dealul Floreni* (localitate). *Pârâul Cărbuna* (pădure), *Râmnicu- Vâlcea, Râmnicul Sărat, Satul Mare, Târgul Frumos, Târgu-Jiu.*

în toate celelalte situaţii, se scriu cu literă mică la iniţială „termenii generici care fac parte din numele geografice şi teritorial-administrative, fiind atribuiţi unei realităţi corespunzătoare sensului lor, fiind urmaţi de un substantiv (simplu, însoţit ori nu de determinanţi, sau compus) în formă de nominativ-acuzativ şi nefiind incluşi în denumirea oficială a unui stat: *aleea Nucşoara, balta Călăraşi, băile Govora, bulevardul Nicolae Bălcescu, calea Floreasca, comuna Tudor Vladimirescu, fluviul Dunărea, insula Sfânta Elena, intrarea Popa Nan, judeţul Bistriţa-Năsăud, lacul Gâlcescu, munţii Carpaţi* [...J,*parcul Herăstrău, pasulBran, peninsula Florida, piaţa l Mai, republica Kampuchia Democrată, râul Olt, strada Cuţitul de Argint, strada Pictor Luchian, şoseaua Mihai Bravul, vârful Ciucaş* etc." (DOOM, p. XXXIII)

Aici mai trebuia adăugată şi condiţia în legătură cu plasarea pe locul I a termenului generic, fiindcă, după aceste criterii, se scrie cu literă mică numai termenul plasat pe

locul l. in timp ce, dacă e plasat pe locul al Il-lea, termenul generic se scrie cu literă mare: *băile Govora, dar Govora-Băi.*

Pe de altă parte, pe baza aceloraşi reguli, cu ce fel de iniţială ar trebui să fie scrişi ;ermenii generici din categoria *bloc, scară, etaj, număr, apartament,* cu atât mai mult ;u cât după aceştia urmează, de cele mai multe ori, numerale?

Regula de la p. XXX, punctul 10. d. cere ca în această situaţie termenul generic să ;e scrie cu literă mare, deci *Blocul 10, Scara l, Etajul I (/l), Apartamentul 3.* Dar dacă >locul este denumit cu o literă? Vom scrie *blocul E,* dar *Blocul 101* Ar fi nu numai :omplicat, dar şi absurd, tot aşa cum, aceleaşi însuşiri le au şi alte ortograme care ezultă din regulile acestea ale scrierii termenilor generici.

Astfel, în situaţia în care termenul generic este urmat de un substantiv, DOOM-ul tabileşte regula că acesta se scrie cu iniţială majusculă dacă toponimul care urmează :ste în cazul genitiv, fiindcă termenul generic face parte din denumire, în exemple ca *lalta Brăilei, Calea Unirii, Calea Victoriei, Câmpia Turzii, Cheile Bicazului, Munţii rfăcinului, Piaţa Gării, Piaţa Unirii, Râul Doamnei, Strada Bărăţiei, Şoseaua ancului, Ţara Haţegului, Valea Jiului* etc., iar, dacă este urmat de un substantiv cu brmă de nominativ-acuzativ, acesta se scrie cu literă mică la iniţială, fiindcă, în acest az, termenul generic este considerat că nu face parte din numele geografice şi ;ritorial-administrative, în exemple ca *balta Călăraşi, băile Govora, calea Bucureşti, alea Floreasca, comuna Livezi, judeţul Vâlcea, munţii Carpaţi, parcul Herăstrău, iată Tei, strada Pogoanele, şoseaua Pipera* etc.

Aşadar, pe baza regulii de mai sus, ar urma să scriem *balta Călăraşi,* cu *b,* dar *'aha Brăilei,* cu *B; calea Bucureşti,* cu c, dar *Calea Unirii,* cu *C,* iar în cazul în care *alea Bucureşti* devine numele binecunoscutului cartier craiovean, atunci termenul eneric *cale* se scrie cu literă mare, deci *cartierul Calea Bucureşti; munţii Carpaţi,* cu f, dar *Munţii Măcinului,* cu *M;* piaţa Tei, cu *p,* dar *Piaţa Unirii,* cu *P; râul Olt,* cu *r,* ar *Râul Doamnei,* cu *R', strada Plugari,* cu *s,* dar *Strada Plugarilor,* cu *S, şoseaua ipera,* cu *ş,* dar *Şoseaua Giurgiului,* cu *Ş* ş.a.m.d., numai pentru că în primul caz urnele generic este urmat de un substantiv cu formă de nominativ-acuzativ, în timp ce i al doilea caz, acesta este urmat de un substantiv în cazul genitiv.

Am abordat această chestiune în cartea *Contribuţii la fonetica şi dialectologia limbii miâne,* Craiova, 1986, p. 123-l25, în capitolul al Il-lea, *Ortografie, Câteva observaţii iupra DOOM,* în §4, în legătură cu scrierea termenilor generici, în care conchideam că :ele două situaţii sunt într-adevăr distincte, dar a face această distincţie în scris însemnă a miplica atât de mult lucrurile, a îngreuna ortografia în aşa fel încât aceasta nu mai poate stăpânită decât de o mică parte dintre vorbitori" (p. 125).

Tot astfel, în situaţia în care termenul generic este urmat de un adjectiv, DOOM-ul abileşte regula că acesta se scrie cu literă mare. Pe baza acestei reguli, ar urma să riem *Grădina Botanică,* cu *G.* dar *grădina Cişmigiu,* cu *g; Munţii Apuseni,* cu *M,* ir *munţii Carpaţi,* cu *m, Pădurea Verde,* cu *P,* dar *pădurea Andronache,* cu *p,* dar rada *Pădurea Andronache,* cu *P; Peninsula Balcanică,* cu *P,* dar *peninsula Florida,* i *p; Strada Mare,* cu *S,* dar *strada Dacia,* cu *s,* numai pentru că în primul caz "menul generic este urmat de un adjectiv, în timp ce în al doilea caz termenul generic te urmat de un substantiv cu formă de nominativ-acuzativ.

Concluzia am formulat-o tot în 1986, *op. cit.,* p. 125: „Este, desigur, evident că astfel de reguli, introducând tot felul de distincţii, nu fac altceva decât să complice inutil lucrurile, când ar fi fost foarte simplu ca în scrierea termenilor generici să se adopte o regulă unitară, de pildă folosirea iniţialei majuscule, indiferent de cazul sau de categoria gramaticală a toponimului care urmează, indiferent dacă termenul generic ocupă locul întâi sau locul al doilea al denumirii". Şi totuşi, în ciuda tuturor acestor complicaţii, până la o nouă modificare ortografică oficială, subliniez obligaţia noastră a tuturora de a respecta actualele reguli, aşa cum sunt, lucru pe care l-am făcut şi eu în prezenta *Mică enciclopedie a românei corecte,* §35 *(Toponime).*

Termenii generici din unele categorii semantice precum, *şcoală, liceu, universitate, institut, grădiniţă* sau *restaurant, hotel, han* sau *întreprindere, fabrică, uzină, societate, holding, trust* nu pun problema scrierii cu literă mare sau mică la iniţială, pentru că aceştia se află întotdeauna pe locul I, fac parte din denumirea instituţiei sau întreprinderii şi se scriu, împreună cu toate celelalte cuvinte din denumire (cu excepţia cuvintelor de legătură neaflate pe primul loc), cu majusculă: *Şcoala Generală Nr. l din Craiova, Colegiul Naţional „Carol /" din Craiova, Universitatea de Medicină şi Farmacie din Bucureşti, Institutul Politehnic din Timişoara, întreprinderea de Utilaj Greu din Iaşi, Hanul lui Manuc, Hotelul „Dunărea", Restaurantul „Minerva"* etc. La această categorie semantică, se manifestă tendinţa nearticulării termenilor generici neologici *hotel* şi *restaurant* (poate şi *holding),* în forma lor scrisă de pe firmă, nu însă şi în vorbirea obişnuită: *Hotel „Intercontinental", Restaurant „Jiul"* etc.

După modelul acestora, tendinţa s-a extins şi la alţi termeni generici, din fondul neologic şi chiar din fondul vechi, de genul neutru (la forma de masculin a singularului), precum *cartier, sector, cod, bloc, etaj. judeţ, oraş,* care nu se mai articulează nici în scris, dar nici oral. Greşeala porneşte de la rubricile de pe plicurile de corespondenţă şi de pe cărţile poştale imprimate, de unde a trecut şi în exprimarea orală a unor persoane prea mult influenţate de forma scrisă a cuvintelor, a acelor indivizi care nu vorbesc, ci „citesc", chiar şi atunci când nu au în faţă un text scris. Auzim mereu la radio (tocmai la radio !), la emisiuni în care se transmite muzică la cererea ascultătorilor, că, de pildă, cutare cutărescu din *sat x, judeţ x, oraş x,* în loc *de satul x, judeţul x, oraşul x* cere melodia ... sau că adresa cetăţeanului x este: *oraş x, cod x, sector x* (pentru Bucureşti), *bulevard x, bloc x, etaj x, apartament x,* în loc de *oraşul, codul, sectorul, bulevardul, blocul, etajul, apartamentul x,* pentru că după fiecare dintre aceşti termeni generici urmează o determinare atributivă care impune articularea obligatorie a substantivului determinat. Dovada o constituie faptul că termenii generici de genul feminin sunt întotdeauna articulaţi când urmează o determinare: *strada x, calea x, şoseaua x, aleea x, intrarea x, comuna x, piaţa x, scara x.* Nimeni nu spune că locuieşte *pe stradă x, pe alee x, în comună x, la scară x.*

Aşadar, termenii generici feminini nu suportă nearticularea, or nu putem avea o regulă pentru genul feminin şi alta pentru neutru şi masculin. Limba creează simetrii şi analogii chiar acolo unde acestea nu există, dar în general nu dezechilibrează aceste elemente deja existente.

în încheierea expunerii mele despre termenii generici, o observaţie de ordin semantic, în categoria semantică a termenilor generici care denumesc drumuri citadine *(alee, bulevard, cale, drum, intrare, pasaj, stradă, splai, şosea* etc.) există tendinţa

creării unui termen generic al acestor termeni generici. Acesta este termenul *stradă,* care tinde să-i înlocuiască pe toți ceilalți, chiar dacă între ei există diferențieri semantice. Aşa de puternică este această tendință, mai ales la generaţia tânără, încât *bulevarde, căi, şosele* etc. devin toate, pur şi simplu, străzi: *Calea Unirii* devine *Strada Unirii* etc. Până aici totul e posibil, dar se ajunge şi la imposibil (din punct de /edere semantic, evident): termenul generic *stradă* se adaugă înaintea oricărui altui ;ermen generic *(strada Calea Unirii, strada calea Bucureşti, strada bulevardul Vicolae Bălcescu, strada Şoseaua Giurgiului* etc.).

Este aici un fel de pleonasm, fiindcă se folosesc doi termeni generici sinonimi, :hiar dacă între ei există şi diferențieri semantice. Greşeala provine şi din lecunoaşterea sensului termenilor, dar şi din menținerea termenului generic inițial şi >ficial *cale, bulevard, şosea,* la care se adaugă termenul hipergeneric *stradă.*

Pentru a menține rubricile formularisticii oficiale cu *bloc, scară, etaj, apartament,* e ajunge la situația paradoxală de a menționa inutil şi scara, chiar şi atunci când un iloc cu mai multe corpuri este numit, de exemplu. Blocul 10-A, 10-B etc., unde A,B te. denumesc, de fapt. scările A,B etc., nemaifiind nevoie de menționarea *Scării* \. Astfel *Blocul 10-E, Scara l* este o denumire absurdă, însemnând *Blocul 10, Scara E,* dică *Scara 5,* după care urmează *Scara l.* Astfel, *Scara l,* în condițiile în care nu xistă mai multe scări la *Blocul 10-E* etc.. este un adaos absurd şi inutil. Oricât am icercat să obțin eliminarea menționării *Scării l* din buletinul meu de identitate, a fost nposibil, fiindcă birocrația este mai puternică decât logica. Greşeala se produsese la Ldministrația Financiară şi s-a repetat, la Poliție, la înscrierea noii adrese în buletinul icu de identitate, pe care sunt nevoit să-l port aşa, cu acest adaos absurd.

Capitolul VIU
Comentarii asupra unor puncte de vedere exprimate în DOOMS şi în viitorul LOOM

§24. Scrierea îmbinărilor alcătuite din substantiv + adjectiv posesiv (de tipul *nevastâ-mea)*

Prezentarea şi motivarea noutăților pe care le aduce DOOMS-ul în diferite domenii care ii sunt consubstanțiale (ortografia, ortoepia şi morfologia) încep cu ortografia, nu numai pentru că dicționarul este în primul rând ortografic, ci şi fiindcă, este domeniul cel mai normat care nu lasă loc decât la puține interpretări diferite, opinii separate ori eventuale corecturi.

Dintre acestea, cu adevărat puține, mă opresc aici la una singură. Este vorba de scrierea îmbinărilor alcătuite dintr-un substantiv, masculin, dar, mai ales. feminin, la singular, şi un adjectiv posesiv postpus, cu care constituie o structură unitară, exprimând împreună grade de rudenie, de tipul *tatâ-meu* sau *laică-meu, frate-meu, maică-mea, mamă-sa, fiică-mea, bunică-ta, soră-sa, nevastâ-mea* etc.

în legătură cu unitatea structurii acestor îmbinări, se impun câteva observații:

1. Substantivul, masculin sau feminin, are formă nearticuiată: *tată, taică, frate, maica, mamă, fiică, soră, nevastă:*

2. Această primă caracteristică face posibilă îmbinarea cu adjectivul posesiv următor într-o structură unică, ceea ce impune folosirea cratimei. Când substantivul are forme articulate, cele două elemente rămân izolate, unitatea de structură nu se mai realizează, iar cratima nu se mai foloseşte, în exemple ca: *tatăl meu, fratele meu, mama mea. fiica ta, sora ta, nevasta sa* etc.

3. Substantivele *maică* şi *taică* sunt folosite, în această formă populară nearticuiată, mai ales în îmbinările cu adjectivul posesiv postpus *(maică-mea, taică-meii).* formele articulate *maica, taica* fiind polisemantice şi creând ambiguități în ceea ce priveşte adjectivul posesiv următor: *maica mea, taica meu.*

Situația de mai sus este caracteristică formelor de nominativ-acuzativ.

La genitiv-dativ, îmbinările masculine folosesc articolul proclitic *lui (lui taică-său, lui frate-meu),* spre deosebire de formele neîmbinate, nelegate cu substantivul masculin articulat enclitic: *tatălui meu, fratelui tău.*

îmbinările feminine, caracterizate şi ele prin unitatea grupului, care impune folosirea cratimei, se deosebesc însă esențial de cele masculine, mai întâi prin faptul că adjectivul posesiv se declină, luând fie formele culte *-mei, -tei, -şei (maică-mei, bunică-mei, soacră-sei* etc.), fie, mai ales, formele populare *-mii, -ții, -sii,* scrise cu doi / *(maică-mii, bunică-mii, soră-tii, soră-sii* etc.), cu sublinierea că, atât formele culte *(-mei, -tei, -şei),* cât şi, mai ales, cele populare *(-mii, -ții, -sii)* sunt forme conjuncte, adică „legate" (fonetic, prin pronunțare, şi grafic, prin cratimă) de cuvântul precedent, neavând şi neputând avea o existență independentă, în al doilea rând prin forma substantivului precedent. Din punctul de vedere al formei substantivului care intră în îmbinare, constatăm că acesta are, aproape întotdeauna (cu excepția substantivului *nevastă),* o formă nearticuiată de nominativ, valoarea de genitiv-dativ dând-o. în

exclusivitate, forma pentru aceste cazuri a adjectivului posesiv conjunct *maicâ-mii. bunicâ-tii, soră-sii, soacră-mii* etc.

Excepția, cum spuneam, o formează substantivul *nevastă,* care, spre deosebire de toate celelalte, se declină şi el, împreună cu adjectivul posesiv conjunct: *nevestetii-mii, nevesletii-tii, nevestesii-sii.*

Aici se ridică problema de ortografie pe care mi-am propus s-o comentez. Este vorba de scrierea cu un singur / sau cu doi / a substantivului cu formă de genitiv-dativ *nevestii.*

Toate lucrările normative de până acum (fie oficiale, ca DOOM, DOEOM şi *Gramatica Academiei,* voi. I, p. 159, fie de autor, ca *Gramatica pentru toți,* p. 134 şi *Ortografie pentru toți,* p. 39 şi 41, ultimele două ale doamnei Mioara Avram, ca şi *Dicționar ortografic al limbii române,* de Flora Şuteu şi Elisabeta Şoşa) au ortografiat substantivul din forma de genitiv-dativ a îmbinării feminine *nevestii-mii (-ții, -sii)* cu un singur /.

încă din 1988, în lucrarea *Corespondența dintre litere şi sunete,* apărută în *Analele Universității din Craiova,* p. 7-24, precum şi în DOOMS şi în viitorul LOOM, eu am propus ortografierea cu doi / a substantivului în genitiv-dativ *nevestii* din îmbinările *nevestii-mii, nevestii-tii, nevestii-sii.*

Am făcut şi susțin această propunere pentru că, în pronunțare, substantivul *nevestii* are formă populară articuiată [ne-ves-tij, corespunzătoare formei literare *nevestei,* tot aşa cum adjectivul posesiv conjunct *-mii. -ții, -sii* are forme populare articulate, corespunzătoare formelor literare *-mei, -tei, -şei,* tot aşa cum, spre exemplu, se petrec lucrurile în toponime compuse de tipul *Baia Sprie, Balta Brăilei, Gura Teghii, Peştera Muierii* etc., al căror genitiv-dativ se scrie articulat la ambii termeni, deci cu doi *i: Băii-Sprii, Bălții Brăilei, Gurii Teghii, Peşterii Muierii,* cu mențiunea că, în cazul *Bălții Brăilei,* pronunțarea populară este *Brăilii,* care s-ar ortografia tot cu doi /.

Unul dintre aceste toponime compuse, *Baia-Sprie,* se scrie cu cratimă (vezi DOOM, p. XXVII din *Introducere),* de unde rezultă că folosirea cratimei nu înseamnă neapărat suprimarea articolului hotărât în cuvântul precedent.

Acesta este tocmai exemplul ce nu confirmă motivarea doamnei Mioara Avram, care, în cartea *Ortografie pentru toți.* Bucureşti, 1990, p. 41, susține articularea în scris o singură dată pentru întreaga îmbinare: „O situație aparte este aceea a îmbinărilor de tipul *nevesti-sii.* în care articularea este marcată, pentru întregul grup nominal, la adjectivul posesiv conjunct".

Eu consider, dimpotrivă, că, din moment ce există în rostire la ambii termeni, articularea trebuie făcută şi în scris la amândouă cuvintele, că, deci, forma populară de genitiv-dativ *nevestii* trebuie ortografiată cu doi /.

§25. Sintagma neologică *mass-media*

Frazeologism internațional, de origine latină, dar de proveniență engleză, sintagma *mass-media* este o scurtare din engl. *mass media of communication* ,.mijloace de comunicare în masă", „mijloace de informare în masă"[1]. Unul dintre dicționarele limbii engleze, în varianta ei americană, citat de Andrei Bantaş în articolul *Mass media*

' Theodor Hristea. *Introducere în studiul frazeologiei,* în voi. *Sinteze de limba română.* edi(ia a ll-a revăzută şi din nou îmbunătățită (coordonator Th. Hristea). Editura Albatros. Bucureşti. 1984. p. 157.

(sic!), publicat în revista „Limba română" nr. 3/1992, p. 13l-l33. defineşte această sintagmă după cum urmează: *„mass medium,* n. pi. *mass media:* un mijloc de comunicare (cum ar fi ziarele, radioul, filmele, televiziunea) menit să difuzeze în masă şi să stabilească etaloanele, idealurile şi ţelurile maselor, folosit de obicei la plural"[2]. După ce reproduce definiţia de mai sus, Andrei Bantaş subliniază în continuare menţiunea dicţionarului citat, anume că termenul *medium,* pi. *media* este „folosit la plural, dar uneori cu verbul la singular" (p. 132). Apoi, după o versiune pentru marele public a aceluiaşi dicţionar. *(Webster's Ninth New Collegiate Dictionary,* 1986), se dă ca primă atestare anul 1923 şi se reproduce următorul citat: „Singularul *media* şi pluralul său *mediaş* par să fi apărut în domeniul reclamelor publicitare cu peste 50 de ani în urmă; s-ar părea că în acest domeniu ele sunt folosite astfel fără a fi socotite negramaticale, în toate celelalte domenii, *media* e folosit ca plural al lui *medium.* Marea popularitate a cuvântului, cu referire la mijloacele de comunicare în masă, duce la formarea unui substantiv colectiv construit cu singularul, dar această utilizare nu este la fel de încetăţenită ca în cazul lui *data* şi este criticabilă mai ales în scris" (p. 132). Acestea sunt informaţiile pe care ni le dau recentele dicţionare englezeşti citate şi asupra cărora vom reveni, pentru comentarii.

Urmează să vedem în continuare cât şi ce ne spun dicţionarele româneşti ca şi alte lucrări de lingvistică de la noi, iar, pe de altă parte, să urmărim ce se întâmplă cu această sintagmă în uzul lingvistic românesc chiar din mijloacele noastre de informare, adică *mass-media* româneşti. *Dicţionarul explicativ al limbii române,* Editura Academiei, 1975, s.v., nu spune decât atât: *„Jrfass-media,* subst.. Comunicaţii de masă, v. *comunicaţie,* cuv. engl." în 1978, *Dicţionarul de neologisme,* ediţia a Ill-a, al lui Florin Marcu şi Constant Mâneca, indicând genul neutru şi ortografiind cu cratimă substantivul compus, îi lărgeşte definiţia: „Totalitatea mijloacelor tehnice de comunicare în masă a informaţiilor (radio, televiziune, cinematograf, publicaţii, disc, magnetofon etc., pronunţat şi *mess-media* < engl., fh, it. *mass media comunications)".* în 1982, *Dicţionarul de cuvinte recente,* al fostei mele profesoare Florica Dimitrescu, defineşte substantivul ca anglicism desemnând „totalitatea mijloacelor de comunicare în masă a informaţiilor", oferind citate din presă, făcând trimiteri la diferite lucrări lexicografice, la diverşi autori şi indicând etimologia din engl. *mass (comunication) media.* Tot în 1982, în lucrarea *Dicţionar al greşelilor de limbă,* Editura Academiei, Al. Graur inserează termenul pentru a corecta pronunţarea: *„mass-media,* expresie engleză, trebuie pronunţată englezeşte, *midia,* nu *media"'.* Anul 1982 este şi anul apariţiei *Dicţionarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (DOOM), cea mai importantă lucrare normativă în materie, în care articolul este redactat sumar: *„mass-media,* s.n. pi. (sil. di-a)". Poate că acum aproape trei decenii nu se puteau oferi indicaţii mai multe, de pildă despre flexiune, cu toate că dicţionarul este şi morfologic, dar oricum indicaţiile DOOM-ului rămân prea lapidare. Astfel, cu câţiva ani înainte (1978), *Dicţionarul de neologisme,* ediţia a Hl-a, admisese şi pronunţarea facultativă *mes midia.* Această împrejurare ar fi fost de natură să-i determine pe autorii DOOM-ului să adopte o soluţie în legătură cu pronunţarea: *mas* sau *mes, media* sau *midia* ori poate ambele forme, ca variante literare libere. Dar DOOM-ul omite acest lucru, fără nici o consecinţă, desigur, pentru că uzul liber a decis definitiv în această privinţă. Toată lumea sau aproape toată lumea spune *mas* şi nu *mes, media* şi nu *midia,* iar eu consider că este corect aşa, nu numai pentru că aceste rostiri au intrat în uzul cvasigeneral, ci şi

Webster 's Third New Internaţional Dictionary. Marriam-Webster, 1986.

^ ^ ___„^v,iai englezesc, aceste cuvinte sunt. Ia origine, latineşti: *massu. -ae* şi *medium, -ii,* pi. *media,* în schimb, în acelaşi domeniu al ortoepici, ni se oferă indicaţia în legătură cu silabaţia *-di-a* din cuvântul *media,* de natură să preîntâmpine pronunţarea monosilabică *-dja,* cu diftong, a celor două silabe. Cred că un asemenea risc nu exista şi nu există, astfel că indicaţia de silabaţie este superfluă, fiindcă în limba română se manifestă tendinţa de diereză şi nu aceea, inversă, de sinereză a două vocale silabice consecutive, constatare făcută de multă vreme în lingvistica românească, în acest sens, citez observaţia regretatului profesor G. Ivănescu, în legătură cu diftongul latinesc *aţr.* „Când un român, neobişnuit cu pronunţia limbii străine din care s-a împrumutat cuvântul cu diftongul *a y,* pronunţă acest cuvânt, el desface, involuntar şi inconştient, diftongul în două silabe, realizând astfel o adaptare a cuvântului la propria lui pronunţie"[3], într-o lucrare anterioară[4] arătam că, dimpotrivă, secvenţa *-dia-* se pronunţa bisilabic chiar şi atunci când, limba de origine, cum ar fi franceza, conţine diftongul *ja* (corespunzător diftongului românesc *ja* în cuvinte ca *dialectal, immediat* etc. Ba dimpotrivă, între cele două vocale silabice / şi *a,* sub influenţa lui / precedent, se intercalează, cu rol de proteză, elementul asilabic. semiconsonantic / pronunţarea devenind *i-ja,* ceea ce este şi cazul latinescului *media.*

Pe de altă parte, dacă ne oprim la indicaţia s.n. pi., constatăm că aceasta este absolut insuficientă. Ea ne transmite că avem a face cu forma de plural a substantivului neutru compus în discuţie, adică *două sau mai multe mass-media, nişte mass-media, aceste mass-media* etc. Cel care consultă DOOM-ul este îndreptăţit să se întrebe care sunt celelalte forme ale sintagmei respective, de pildă cea articuiată cu articol hotărât, cea de singular, cele pentru cazurile oblice, pentru că nu se face precizarea dacă sintagma are sau nu flexiune, dacă este sau nu variabilă din punct de /edere formal. Date fiind insuficienţa şi lapidaritatea indicaţiilor, pe baza celor «istente, cititorul „creează" singularul *un/o mass-media* sau *acest/această vass-media,* ceea ce poate fi încadrat în categoria contradicţiilor în adaos, pluralul *ledia* „mijloace" intrând în contradicţie cu singularul *un/o* al articolului nehotărât sau l adjectivului demonstrativ *acest/această,* forme care ar fî fost corecte, dacă sintagma r fi fost construită cu forma de singular *medium (mass-medium),* care, aşa cum s-a îzut mai sus. există în limba engleză. Atunci s-ar fî putut foarte bine spune *un ass-medium, acest mass-medium,* dar pluralul ar fi trebuit să folosească forma tinească de plural *media, adică nişte mass-media, aceste mass-media.*

în această situaţie, sintagma ar fi rămas neadaptată la limba română şi ar fi fost eu accesibilă, dacă nu chiar inaccesibilă marii mase a vorbitorilor, cărora, de fapt, li adresează mijloacele de comunicare şi de transmitere a informaţiilor. Cum însă itagma este cunoscută la noi numai cu pluralul latinesc *media,* în scopul folosirii "ecte în vorbire şi în scris, adică numai la plural şi fără flexiune, aşa cum cer ijviştii, printre care, în afară de Andrei Bantaş, trebuie s-o citez şi pe fosta mea •fesoară de la Facultatea de Filologie din Bucureşti, doamna Matilda Caragiu-

Din fonetica evolutivă a limbii române (Cu câteva discuţii de fonetică generală) I. Soarta <ngului latinesc au. în BIFR, *fi.* 1935. p. 130.

Vezi Ion Calotă. *Probleme de ortoepie în viitorul Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic al U române,* în ..Limba română". 1978. nr. 2. p. 199.

IVlarioţeanu, (cu articolul intitulat *Mass-media,* publicat în *România literară,* nr. 11/1990, p. 7), articolul din DOOM dedicat acestei expresii ar fi trebuit redactat în aşa fel, încât să cuprindă aceste elemente, adică: substantiv neutru, plurale tantum, fără flexiune, neadaptat (încă), devenit, în uz, feminin şi flexibil: *o mass-medie, mass-mediei, mass-mediile, mass-rnediilor.* Ideea că este un neologism neadaptat a apărut târziu şi anume în cartea doamnei profesoare Mioara Avram, *Ortografia pentru toţi.* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1990. p. 90, iar dezideratul formei unice a apărut în acelaşi an, 1990, în articolul citat al doamnei Matilda Caragiu-Marioţeanu: „Este de dorit ca ***mass-mecHa*** să fie folosit ca un termen fără flexiune, cuvintele însoţitoare fiind acelea care trebuie să poarte indicii morfologici întotdeauna la plural: *unor/ tuturor/ acestor mass-media. mass-media naţionale/locale/vizuale* etc.". în afară de această idee a folosirii formei unice de nominativ plural, cei doi comentatori citaţi mai sus o susţin şi pe aceea a folosirii paralele a unei perifraze sinonime, idee pe care doamna profesoară Matilda Caragiu-Marioţeanu o formulează astfel: „Fără echivocuri, perifrază *mijloace(le) de informare în masa,* care este şi definiţia termenului *mass-media,* ne poate scoate din impas atunci când există ezitări". Exemplele de aplicare a acestei reguli se găsesc în articolul citat al lui Andrei Bantaş, p. 133: „opinia *mass-mediei* din această ţară" (corect: *opinia mijloacelor de informare);* „se preconizează înfiinţarea unei *massmedii* mai obiective" (corect: *unor mijloace de informare* sau *mass-media* mai obiective); „dintr-un *mass-media mai recent* spicuim" (corect: din *mass-media mai recente);* „televiziunea şi *alte mass-medir* (corect: *alte mass-media/mijloace de informare).*

Continuând această idee a sinonimei, ar putea fi atras aici în discuţie şi un alt cuvânt compus, la modă astăzi, adjectivul invariabil *audiovideo,* ca atribut pe lângă substantivul *mijloc,* pi. *mijloace,* flexiunea purtând-o doar substantivul determinat: *mijlocul / mijlocului / mijloacele / mijloacelor audiovideo.* Din ortografierea într-un singur cuvânt a acestui adjectiv în DOOM, tragem concluzia că cele două verbe componente latineşti, *audio* şi *video,* existente şi independent, tot ca adjective invariabile (în îmbinări ca *mijloc/ mijloace audio, mijloc/ mijloace video)* sunt considerate ca fiind contopite şi prezentând un grad avansat de unitate semantică. Observăm însă că cele două verbe latineşti nu îndeplinesc nici una din cele două condiţii: nu sunt contopite, ci pur şi simplu juxtapuse, nu prezintă unitate, ci dimpotrivă individualitate semantică *(audio* „aud", *video* „văd"), adică mijloace de informare pe care le auzim (radioul), mijloace de informare pe care le citim (presa) şi mijloace de informare la care şi auzim, şi vedem (televiziunea). Rezultă că ortografierea ar fi putut oglindi independenţa semantică prin folosirea cratimei: *audio-video.*

Ortografierea într-un singur cuvânt nu este însă atât de surprinzătoare ca indicaţia ortoepică, anume silabiţia *a-u,* în hiat. a cuvântului *audio.* Dar acesta nu este un cuvânt românesc de origine latină, ci, pur şi simplu, cuvânt latinesc, cu formă latinească, anume forma de indicativ prezent, persoana I singular, şi este în afara oricărei discuţii că acesta nu poate fi rostit decât ca în limba latină, cu trei silabe *(au-di-o),* cu diftongul *au* în prima silabă, şi nu în patru silabe, cu diereza diftongului. Ce e drept, în trecerea de la limba latină la limba română, diftongul latinesc *au* din acest cuvânt şi din altele, precum *aur, caut, laud, scaun, taur ele.,* a suferit fenomenul dierezei, desfacându-se în două silabe *a-uu,* dar aceasta s-a întâmplat în limba română, nu în latină, iar *audio* e cuvânt latinesc şi trebuie pronunţat latineşte, tot aşa cum, dacă ne place să împrumutăm cuvinte latineşti şi le folosim în forma lor originară, neadaptată la limba

română, rigoarea ştiinţifică ne obligă să le rostim ca în limba latină, nu numai în privinţa silabaţiei, dar şi în ceea ce priveşte accentul, ca în exemplele: *color {film color, televizor color,* nu *color,* chiar dacă această greşeală e pe cale să se generalizeze), *femina* (nu *femma\ humănitas* (nu *humanitâs* sau *humanitas), luxor* (nu *luxor), maternitas* (nu *maternitas* sau *maternitas), sanitas* (nu *sanitas* sau *sanitas).* Şi cuvântul *audio* pune probleme de accent. Indicând silabiţia *a-u,* cu diereza diftongului latinesc *au,* care era accentuat, evident, pe vocala silabică *a,* DOOM-ul recomandă accentul pe vocala silabicâ *u,*

deci *a-u-di-o,* ceea ce iarăşi nu e corect constituind a doua greşeală, nu numai în raport cu originalul latin, ci şi prin raportare la alte cuvinte româneşti având aceeaşi origine latină şi aceeaşi situaţie fonetică, deci prin analogie cu *aulă, aură,* cărora Ii se indică accentul pe *a* iniţial, chiar dacă silabiţia este *a-u,* întocmai ca şi în grecescul *auto,* cu silabaţia *a-u-to,* pe care Al. Graur o corectează în *âu-to* în al său *Dicţionar al greşelilor de limbă,* s.v. In afara aspectelor discutate mai sus, pe care le prezintă substantivul compus în discuţie, în totalitatea sa ori. mai ales, prin componentul *media,* apar chiar şi probleme de gramatică, de acord gramatical în gen şi număr. Moda recurgerii la latinisme este pentru unii irezistibilă, în ciuda insuficientei cunoaşteri a limbii latine. Astfel, vrând să marcheze multitudinea mijloacelor de informare, unii amatori de latinisme alătură substantivului neutru plural *media* adjectivul masculin plural *mulţi,* îmbinarea *mulţi media,* greşită prin dezacordul în gen, apărând la radio şi la televiziune, ca şi în exprimarea unor parlamentari. Alţi amatori de latinisme iu organizat un simpozion pe care I-au intitulat *Quo vadis, mass-media?,* formulare cu dezacord în număr, care, transpusă în româneşte, ar suna *încotro mergi, mijloace de informare în masai*

Toată discuţia de mai sus s» situează în planul limbii ideale, în planul normelor decurgând din etimologie şi din evoluţia firească a limbii, precum şi în planul convenţiilor ortografice şi ortoepice.

Urmează să vedem în continuare ce se întâmplă în planul uzului real, cum este înţeleasă şi folosită sintagma *mass-media* chiar în mijloacele de informare audiovizuale româneşti. Aici este domeniul tuturor posibilităţilor. Pe lângă exemplele reproduse mai sus după cei doi lingvişti citaţi (Matilda Caragiu-Marioţeanu şi Andrei Bantaş), se pot adăuga şi altele, cele mai multe în dezacord cu normele, dar oglindind o anumită tendinţă de căutare a formelor acceptabile, de stabilire a unei paradigme complete, căci forma unică, invariabilă, de nominativ plural neutru este simţită ca incomodă, unele pur şi simplu greşite, cum e cel pleonastic *mijloacele mass-media,* care se întâlneşte cu o frecvenţă îngrijorătoare mai ales în înseşi *mijloacele audio*. Din moment ce *media* înseamnă „mijloace", este evident că noţiunea respectivă este exprimată, inutil, de două ori. O asemenea greşeală izvorăşte din incultură şi trebuie corectată şi eliminată. Şi celelalte exemple care urmează au, în fond, aceeaşi cauză, anume necunoaşterea limbii latine şi, ca urmare, nerecunoaşterea pluralului neutru *media,* dar aceste greşeli sunt mai puţin grave şi uneori scuzabile pentru vorbitorul obişnuit, mai ales că acesta încearcă adaptarea expresiei neologice respective la fonetica şi morfologia limbii române. Exemple ca *„o mass-media* diversă şi bogată", „reprezentanţi *ai mass-mediei",* „vocabularul *mass-mediilor* româneşti" sau cu expresia redusă la un singur cuvânt, substantivul *media,* de tipul *„media* scrisă", *„mediile* de informare scrise", „vocabularul *mediilor* româneşti", care pun probleme

de acord în gen şi număr a atributului cu substantivul determinat şi de formare a cazului genitiv, sunt o dovadă asupra faptului că termenul *media,* nefiind recunoscut ca neutru plural latinesc, este asimilat femininului singular articulat din limba română, cu care este confundat.

Dacă forma *media* este considerată feminin singular articulat, prin analogie cu substantive ca *drojdia, comedia, primejdia* etc., atunci forma nearticuiată este *medie,* ca la *drojdie, primejdie* etc., astfel că paradigma e gata făcută: *medie, medii, media, ntediei. mediile, mediilor.*

Această confuzie nu este chiar aşa de surprinzătoare cum ar părea, din moment ce, aşa cum rezultă din articolul de dicţionar englezesc reprodus mai sus după Andrei Bantaş. faptul s-a petrecut şi în limba engleză, singularului *media* refacându-i-se un plural *media,* forme „folosite astfel fără a fi socotite negramaticale".

Din acelaşi articol de dicţionar, aflăm că şi alte plurale neutre latineşti, precum *data, candelabra, phenomena,* au fost confundate cu singularul feminin al substantivelor de declinarea l, că acestea „au început să fie folosite, mai întâi incult, dar apoi cu oarecare răspândire, ca singulare". La exemplele de mai sus se pot adăuga şi altele atât cuvinte noi, deci neologisme împrumutate din latina literară, cât şi cuvinte vechi, substantive feminine cu formă de singular, moştenite din plurale neutre latineşti. Din prima categorie, a substantivelor neologice feminine împrumutate din pluralele neutre latineşti, fac parte cuvinte ca *operă* şi *vocabula. Dacă* neologismul românesc *operă* avea drept model atât femininul singular *opera,* cât şi neutrul plural *opera* al substantivului imparisilabic *opus, -eris,* în schimb, substantivul feminin *vocabulă* nu poate fi raportat decât la pluralul neutru *vocabula* al singularului *vocabulum.* Din a doua categorie pot fi exemplificate substantive feminine ca *varză,* care provine din pluralul latin popular *vir(i)dia* „cele verzi, verdeţuri", şi *foaie* care este continuatorul pluralului latinesc *folia* al substantivului neutru singular *folium.* Dar, pentru *ca foaie* să provină *Mn folia,* trebuie ca acest plural să fi devenit în latina dunăreană formă de singular, *folia, -ae.*

Fenomenul confuziei dintre genuri era mult mai intens în latina dunăreană, aşa cum se constată în tratatul *Istoria limbii române,* voi. II (coordonator Ion Coteanu), Editura Academiei, Bucureşti, 1969, p. 47, şi îşi are începuturile încă din latina arhaică. Aici ne interesează confuzia dintre substantivele neutre şi cele feminine, dintre pluralul primelor şi singularul celorlalte. Tratatul amintit *(ibidem)* consemnează „apariţia a numeroase dublete feminine ale neutrelor, al căror plural avea, în general, sens colectiv: *folia,-ae,* pe lângă *folium,-ii, ligna,-ae,* pe lângă *lignum,-i. persica,-ae,* pe lângă *persicum,-i, gaudia,-ae.* pe lângă *gaudium,-ii* etc." Prin urmare, confuzia despre care vorbim este şi foarte veche, şi destul de răspândită: din latină în engleză, în română. Este motivul pentru care eu nu condamn ca greşite şi nici măcar ca inculte formele ***mass-media*** (de singular), *mass-mediei, mass-mediile, mass-mediilor,* despre care, pe baza tuturor celor de mai sus, cred că îşi croiesc drum spre generalizare şi, în ciuda indicaţiilor actuale ale normei, spre admiterea lor, într-un viitor oarecare, chiar în norma literară, măcar ca variante libere, ca variante flexionare ale actualei forme inflexibile *mass-media,* ortografiate, eventual, fără cratimă, într-un singur cuvânt: *massmedia. massmediei* etc.

Dacă procesul de adaptare început se va încheia, aşa cum s-ar părea, atunci substantivul feminin *medie (media, mediei, medii, mediile, mediilor)* ca element

component al substantivului compus *mass-media,* va căpăta, pe lângă sensul actual de „valoare mijlocie a mai multor mărimi" (v. DN\ DEX1, s.v.), şi pe acela de „mijloc", adică „ceea ce serveşte ca unealtă pentru realizarea unui scop" şi, prin extensiune, „cale, metodă, procedeu" (v. DEX. sensul al doilea al cuvântului *mijloc).* Când însă substantivul devenit feminin nu face parte din sintagma *mass-media* (cu formele ei flexionare pe care le-a căpătat), atunci el rămâne neutru, cu forme specifice pentru singular: *mediu, mediul, mediului,* dar cu acelaşi sens de „mijloc, unealtă pentru realizarea unui scop, cale, metodă, procedeu". Cu acest sens este folosit într-un context în care el este sinonimul lui *mijloc:* ..mediul de informare cel mai eficace, televiziunea", în acest fel şi substantivul neutru *mediu* î[1]?! îmbogăţeşte conţinutul semantic faţă de sensurile indicate în dicţionarele noastre explicative (v. DEX, DN[1], s.v.) cu sensul etimologic pe care îl au şi derivatele cu care se înrudeşte şi formal, *intermediu* şi *remediu.*

§26. Forme populare şi culte ale substantivului propriu *Paşti*

Substantivul propriu în discuţie avea, în mod curent, forme nearticulate şi articulate numai la numărul plural: *Paşti, Pastile, Paştilor.* Era deci un „plurale tantum".

în ceea ce priveşte genul, dacă avem în vedere, pe de o parte, formele articolului hotărât *le.* pentru nominativ-acuzativ. şi *lor,* pentru genitiv-dativ, iar, pe de altă parte, acordul în gen cu adjectivul *sfanţ, sfântă, sfinţi, sfinte,* care i se alătură în mod normal în sintagmele *sfintele Paşti, sfintelor Paşti,* sau cu adjectivul demonstrativ, care. de asemenea, i se poate alătura *(aceste Paşti, acestor Paşti),* dat fiind faptul că adjectivele, atât cel propriu-zis, cât şi cel demonstrativ, au forme pentru genul feminin, substantivul are şi el forme caracteristice genului feminin, evident pentru numărul plural.

în ultimul timp a fost reactualizată forma *Paşte,* care, deşi nu e prea veche, a existat şi în trecut. Forma Paşte a fost simţită de unii vorbitori tot ca un plural *(aceste Paşte. aceslor Paşte, Pastelor),* iar de alţii ca fiind un singular *(un Paşte, acest Paşte, sfântul Paşte, Pastele viitor).* Cu menţiunea că toate exemplele sunt culese din mijloacele de informare audiovideo (radio, televiziune, presă), cu predilecţie din publicaţia *Panoramic* ***Radio-TVdin*** preajma Paştilor, în care amestecul formelor este derutant, în care dezordinea este perfectă, atât în ceea ce priveşte genul, cât şi în privinţa numărului gramatical, adaug că, recent, într-o carte de profil, *Dicţionar biblic,* Editura „Cartea Creştină" a Societăţii Misionare Române. Oradea, 1995 (Redactor principal I.D. Douglas; Traducători: Liviu Pup, John Tipei; Editor: Doris Laurenţiu). forma mai wuâ. *Pastele,* este folosită în exclusivitate atât la singular, cât şi la plural pentru :azurile nominativ şi acuzativ. Urmează câteva extrase de sintagme cu termenul *Paşte* lin articolul respectiv din *Dicţionar biblic: „Pastele...sărbătorit"* (p. 972); .*Pastele...sărbătorite"* (p. 973); *„Pastele evreiesc"* (p. 974); *„primului Paşte"* (p. 972; '73); *„un Paşte"* (p. 974); *„vechiul lor Paşte"* (p. 972); *„istoria Paşteluf* (p. 974): *sărbătoarea Pastelor"* (p. 973): *„Praznicul Pastelor"* (p. 973; 974). Din aceste xemple rezultă următoarea paradigmă a formei *Paşte,* declinată cu articol hotărât:

Sg. N.-A.: *Pastele*	PI. N.-A.: *Pastele*
Sg. G.-D.: *Pastelul*	PI. G.-D.: *Pastelor*

Pe baza acordului cu adjective ca *sărbătorit, evreiesc* etc., rezultă că sg. *Paşte* este considerat ca fiind de genul masculin, iar pluralul *Paşte* ca fiind feminin (în acord cu forma feminină a adjectivului *sărbătorite},* adică, de fapt. un substantiv neutru: *un paşte, două Paşte.* Deşi foarte puține, asemenea substantive mai există în limba română *(pântece, spate),* numai că. în cazul pe care-l discutăm, avem a face cu două forme. *Paşte* şi *Paşti,* care au devenit concurente. Concurența are loc în condițiile unei confuzii totale. Şi-au făcut apariția şi forme ca *Paştiul. Puştiului,* care sunt şi ele posibile, din moment ce lucrările normative româneşti cele mai importante (DEX, DLR- DOOM) consideră termenul *Paşti* ca fiind ,.s. pr. m. sg." (DOOM). (vezi şi Mioara Avram, *Gramatica pentru toți,* Bucureşti. 1986. p. 39). Aceasta înseamnă că declinarea ar urma să fie, la singular, cu articol nehotărât sau fără articol *un Paşti, acest Paşti, sfântul Paşti* (la nominativ-acuzativ) şi *unui Paşti, acestui Paşti, sfântului Paşti* (Ia genitiv-dativ), iar cu articol hotărât, *Paştiul* (la nominativ-acuzativ) şi *Paştelui* (la genitiv-dativ). Atât DOOM-ul, cât şi doamna Avram *(op. cit.,* ibidem) admit însă „în normă varianta *Paşte,* n., cu pi. *Paşti".* Aşadar, forma *Paşti* este o dată formă de singular, altă dată pluralul lui *Paşte,* ceea ce, evident, constituie o inadvertență. *Paşti* nu este şi nu poate fi o formă de singular, ci, aşa cum arată şi desinența -/. exclusiv de plural, neputându-se îmbina decât în sintagme ca *sfmetele Paşti, Pastile trecute, sărbătoarea Paştilor.*

Toate cele trei lucrări normative amintite recunosc şi o variantă *Paşte,* care, pentru DEX este substantiv neutru, fără precizarea numărului, pentru DLR (serie nouă, tomul VIII, partea I, litera *P,* Bucureşti, 1972, s.v.) este substantiv masculin, având aceeaşi formă *Paşte* şi la singular, şi la plural, iar pentru DOOM este substantiv neutru singular, ca variantă liberă cu pluralul *Paşti.*

Aşa stând lucrurile cu genul şi numărul fiecăruia dintre cele două forme. *Paşte* şi *Paşti,* chiar în dicționarele noastre cele mai pretențioase şi mai recente, îmi propun să stabilesc paradigma substantivului propriu în discuție. Cele ce urmează sunt o încercare în acest sens.

Aşa cum rezultă din ALR II, voi. I, harta 203 *(Joia mare)* şi harta 204 *(Vinerea patimilor),* forma cu desinența *-e* (dar de singular şi nu de plural) apare sporadic în Muntenia, în fonetismul de genitiv *Paştelui,* în timp ce formele cu desinența de plural -/' sunt răspândite în toată țara, în fonetisme ca *Paşti, Paşt* sau *Paştilor, Paştilor, Paşcilor* etc. Numărul singular al formei *Paştelui* se recunoaşte, pe lângă destinența *-e-* şi după articolul hotărât *-lui,* iar cel de plural al formei *Paştilor,* pe lângă desinența de pjural -/'-, şi după articolul de genitiv plural *-lor.*

în ceea ce priveşte vechimea formei *Paşte,* dacă avem în vedere textele scrise, aceasta nu poate fi decât posterioară secolului al XVI-lea, fiindcă în acest secol nu este atestată, după cum afirmă Ovid Densusianu, vorbind despre substantive care fac pluralul când în *-e,* când în -/: „în legătură cu forma *Paşti,* trebuie să amintim că este singura formă întrebuințată în secolul al XVI-lea *(Pastile); Paşte* nu este atestat nicăieri" *(Istoria limbii române,* voi. II, *Secolul al XVI-lea.* Ediție îngrijită de J. Byck, Editura Ştiințifică. Bucureşti, 1961, p. 99).

Recurgând şi la citatele din DLR. serie nouă. constatăm că într-adevăr forma *Paştefle)* apare în toate textele religioase şi literare din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, pentru că o găsim atestată la 1688, în Biblia de la Bucureşti.

m legătura cu numărul gramatical şi cu genul formei *Paşte,* reţinem, dintre citatele din DLR, numai două, care sunt semnificative: 1. „Crăciunul sătul şi *Pastele* fudul" (Zanne); 2. *gâştele* nu vine cu măciuci" (Udrescu). Din ambele citate rezultă că forma *Poştele* este simţită în popor ca fiind la numărul singular, după cum arată acordul cu forma de singular a adjectivului *fudul* şi acordul predicatului *nu vine* (exprimat prin verb la persoana a IlI-a singular) cu subiectul la singular, *Pastele.* Din primul citat, pe baza formei masculine a adjectivului *fudul,* rezultă că şi termenul *Paşte* are formă de genul masculin la singular, dar, cum la plural forma *Paştifle)* nu se poate îmbina în mod normal decât în sintagme ca *sfintele Paşti, Pastile viitoare* etc., deci cu formă feminină, urmează că, având la singular formă masculină, iar la plural, formă feminină, substantivul propriu în discuţie este, de fapt, de genul neutru: *un Paşte, acest Paşte, sfântul Paşte, sărbătoarea Paştelui* (la singular) *şi aceste Paşti, sfintele Paşti, Pastile viitoare, sărbătorile Paştilor* (la plural). La aceeaşi concluzie ijungem şi pe cale etimologică, urmărind evoluţia în plan fonetic şi morfologic a termenului originar. Asupra etimonului nu există îndoieli. Toate lucrările de jpecialitate (tratate, istorii ale limbii române, dicţionare explicative şi etimologice) •ecunosc ca etimon substantivul feminin latinesc de declinarea I *pascha, -ae,* provenit n latină prin intermediul creştinismului, alături de alte cuvinte de origine greacă, irecum *angelus* (<gr. *anghelos), baptizare* (<gr. *baptizo), blasphemare* (<gr. *'lasphemeo),* despre care Ovid Densusianu spune că „nu pot fi puse în aceeaşi alegorie cu împrumuturile mai recente făcute din bizantină /.../; ele poartă o pecete u totul străină şi n-ar putea să dateze decât din epoca latină". *(Istoria limbii române,* ol. I. *Originile,* Ediţie îngrijită de J. Byck, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1961, . 135). Mai departe, la p. 173 din acelaşi volum, Densusianu scrie: „înainte de a veni i contact cu slavii, românii cunoscuseră creştinismul în forma latină. Din punct de ve- ;re religios, după cum atestă istoria şi studiul limbii, ei depindeau de Roma. Majoritea cuvintelor româneşti vechi referitoare la creştinism, şi în special cele care expriau noţiunile elementare ale religiei creştine, sunt de origine latină. Astfel: dr. *biseyă, botezare, creştin, cuminecare, Dumnezeu, înger, sânta scriptură* = lat. *basilica, tptizare, christianus, communicare, dominedeus, angelus, sancta scriptura;* de emenea *câşlegi, păresimi, Paşti* = lat. *caseum ligare, quadragesima, paschae".*

.Etimonul latin *pascha,* în forma aceasta de nominativ singular feminin, este mai ai la originea substantivului comun românesc, tot feminin, *pască* (pi. *paşti),* cu isul de „cozonac tradiţional făcut din aluat dospit, umplut cu brânză de vaci, stafide, întână etc., care se mănâncă de obicei la Paşti de către creştinii ortodocşi; anafura care preotul o împarte credincioşilor în ziua de Paşti" (DEX, s.v.). Forma de plural *ţti* este mai uşor explicabilă pe teren românesc, cu desinenţa -/, care a transformat ipul *se* de la singular în *st* la plural şi a creat, ca şi desinenţa *-e,* alternanţa isonantică *se - şt (broască - broaşte l broşti, muscă - muşte l muşti),* decât prin ralul latinesc *paschae,* fiindcă acesta ar fi dat românescul *paşte,* apărut, cum ştim J, destul de târziu, prin secolul al XVII-lea, şi anume ca formă de singular. Pluralul *ti,* probabil printr-o mai deasă întrebuinţare decât singularul *pască,* a dezvoltat un s nou, devenind astfel, cu transformarea lui *ă* în *a,* substantivul propriu *Paşti* şi urnind sărbătoarea religioasă a creştinilor, în amintirea învierii lui Cristos. buind pluralului *Paşti* acest nou sens, vorbitorii au simţit nevoia să creeze şi un

nou singular, pentru că sărbătoarea este una singură, chiar dacă durează trei zile. Crearea noului singular s-a putut petrece şi sub influenţa lui *Crăciun,* aşa cum apreciază şi August Scriban în *Dicţionaru limbii româneşti,* Iaşi, 1939, s.v., care, pornind de la forma de plural *Paşte,* invocă şi analogia cu *„braţele, spatele meu* în loc de *mele".* Aşa a apărut noua formă de singular *Paşte,* sub influenţa pluralului *Paşti.* Noul singular *Paşte* a adus cu sine şi schimbarea genului: *pască, paşti l Paşti* erau forme feminine, în timp ce forma de singular *Paşte* a devenit de genul masculin *(un Paşte, acest Paşte, sfântul Paşte, Pastele viitor, sărbătoarea Pastelul),* astfel că substantivul propriu, dacă avem în vedere atât forma de singular, cât şi pe cea de plural, a devenit un substantiv neutru.

Ideea explicaţiei prin crearea unui nou singular *Paşte* am preluat-o de la Jacques Byck şi Al. Graur, *De l'influence du pluriel sur le singulier des noms en roumain,* lucrare esenţială, publicată în *Bulletin linguistique,* I, 1933, p. 14-57, unde, la capitolul V, *Plurale excepţionale,* punctul 4, *Plurale tantum,* p. 36, autorii pornesc de la forma latinească de plural *paschae,* prin care explică forma românească de plural *Paşte,* de la care s-a reftcut un nou singular *Paşte.* După cum se observă, cred că putem prelua de la cei doi celebri cercetători ideea refacerii unui nou singular *Paşte,* dar nu de la pluralul *Paşte,* cum admite şi Scriban, ci de la pluralul *Paşti,* pe care l-am explicat ca provenind de la pluralul substantivului comun *paşti,* format pe teren românesc de la singularul *pască.*

Pe baza celor de mai sus, paradigma este acum clară. Sincronic, substantivul propriu în discuţie este de genul neutru, deci cu forme specifice masculinului la singular *(un Paşte, acest Paşte, sfântul Paşte, Pastele viitor, sărbătoarea Pastelul)* şi femininului la plural *(aceste Paşti, sfintele Paşti, Pastile viitoare, sărbătorile Paştilor).* Toate celelalte forme care nu se încadrează în această paradigmă, precum *Paştiul, Paştiului, Paştii, sfântul Paşti, sfântului Paşti, sfinţii Paşti, sfinţilor Paşti, sfintele Paşte, sfintelor Paşte, Pastelor* etc. sunt, din punctul de vedere al limbii literare, forme aberante şi trebuie evitate.

§27. Desinenţe şi sufixe verbale latineşti şi româneşti

Studiind *forma* cuvintelor, adică aspectul pe care îl au sau îl iau cuvintele, constând într-o anumită succesiune şi organizare a sunetelor, într-o anumită structură a elementelor formative, pentru a îndeplini o funcţie sintactică, precum şi modificările formei cuvintelor, pentru a îndeplini diverse funcţii sintactice, morfologia stabileşte că există două categorii mari de cuvinte: l. care îşi schimbă forma *(flexibile)* şi 2. care nu-şi schimbă forma *(neflexibile).*

Cuvintele flexibile îşi schimbă forma prin modificarea structurii lor interne, a elementelor constitutive, fie pe calea alternanţelor vocalice şi consonantice din radical, ceea ce Alf Lombard numeşte *flexiune interioară,* fie pe calea schimbărilor de la sfârşitul cuvintelor, de după radical, pe care Lombard le numeşte *flexiune exterioară* (Alf Lombard şi Constantin Gâdei, *Dictionnaire morphologique de la langue roumaine,* Lund - Bucureşti, 1981, p. I, 41), fie pe ambele căi. Flexiunea în general şi flexiunea exterioară în particular se realizează prin *aflxe,* adică prin acele elemente care se ataşează la radical sau la temă pentru a crea cuvinte noi sau forme ale aceluiaşi

uvânt. în această ultimă accepțiune, afixele prin care se creează forme noi se numesc *lorfeme,* adică elemente cu valoare gramaticală. Acestea sunt: *l. sufixele gramaticale,* dică morfemele prin care se creează forme ale aceluiaşi cuvânt, în speță forme erbale de mod şi de timp, 2. *desinențele,* adică morfemele prin care se creează forme are exprimă numărul şi cazul vocativ singular Ia substantive, genul, numărul şi cazul ocativ singular la adjective (inclusiv cele provenite din participii), persoana şi umărul la verbe şi 3. *articolele hotărâte enclitice,* adică morfemele prin care se •eează forme ce exprimă cazul, în declinarea cu articol hotărât.

Am recapitulat noțiunile de mai sus, pentru că avem nevoie de ele ca să înțelegem iterpretarea nouă pe care am dat-o, adică noutatea analizei morfematice pe care o Juc DOOMS-ul şi viitorul LOOM.

Este vorba de delimitarea desinențelor verbale de sufixele morfologice (modale şi mporale) la indicativul prezent al tuturor verbelor, de orice conjugare, dar mai ales : conjugările I şi a IV-a, care, cum se ştie, sunt cele mai bogate. In speță este vorba ; secvențele *-ez, -ezi, -ează,* la care eu am adăugat variantele *-ăz, -azi, -ază,* atunci nd sunt precedate de semiconsoana [y] în care se termină radicalul din forme verbale *aciuăz, aciuăzi, aciuază, înşeuăz, înşeuâzi, înşeuază,* de la conj. I, şi *-esc, -eşti, fte.* cu variantele *-ăsc, -ăşti, -aste,* de la conj. a IV-a, care au fost considerate sinențe, atât în *Gramatica Academiei* (Ediția a Il-a, tiraj nou, Bucureşti, 1966, 253), cât şi de Al. Graur în cartea *Gramatica azi* (Bucureşti, 1973, p. 140) şi de ioara Avram în *Gramatica pentru toți* (Bucureşti, 1986, p. 171). Adăugând ;vențele *-ăz, -azi, -ază,* care sunt precedate de semiconsoana [y] de la sfârşitul iicalului unor forme vechi ca *aciuăz* [a-cu-yăz], *aciuăzi* [a-cu-yăzj], *aciuază* [a-cu--ză], *înşeuăz, înşeuâzi, înşeuază,* se restabileşte paralelismul sistemului verbal nânesc: aşa cum, la conj. a IV-a, *e* din *-esc, -eşti, -este* se velarizează devenind *ă* în •*c, ăşti, -aste,* datorită consoanei precedente *r,* de la sfârşitul rădăcinii unor forme •bale ca *hotărăsc, hotărăşti, hotărăşte,* tot aşa *e* din *-ez, -ezi* se velarizează devenind n *-ăz, -azi,* iar diftongul [ga] din *-ează* se velarizează devenind *a* în *-ază,* datorită niconsoanei precedente [y] de la sfârşitul radicalului formelor verbale vechi de tipul *euăz, înşeuâzi, înşeuază, deşeuăz, deşeuăzi, deşeuază.* în cartea citată a lui Graur, un paragraf întreg (l 18, p. 140-l41) poartă titlul *-Ez, -esc,* în care autorul ie: „Unii numesc aceste forme *sufixe,* dar ele nu joacă rol de sufix, căci servesc la ;rențierea persoanelor". Afirmația nu se susține, fiindcă ceea ce diferențiază soanele nu sunt secvențele întregi *-ez, -ezi, -ează* sau *-esc, -eşti, -este* (cu variantele *", ăşti, -aste,* la conjugarea a IV-a), într-adevăr diferite, ci numai sfârşitul acestor yențe, adică desinența zero, la persoanele I şi a IlI-a, şi desinența -/ (/ asilabic tit, în rostire) la pers. a Il-a. Eroarea se explică prin faptul că prima parte a /enței nu este unitară, nu este identică, fiindcă sufixul temporal al prezentului :ră alternanțe fonetice: alternanța vocalică *-e-,* de la persoanele I şi a Il-a, cu *-ea-,* a persoana a IlI-a la verbele de conj. I, şi alternanța consonantică *-se,* de la pers. l, *şt-,* de la persoanele a Il-a şi a IH-a, la verbele de conjugarea a IV-a.

Mți cercetători consideră secvențele *-ez* şi *-esc* ca sufixe morfologice, aşa cum fac nitru Irimia, *Structura gramaticală a limbii române. Verbul,* Iaşi, 1976, p. 39 şi - Alf Lombard în dicționarul citat, p. I, 38-l, 39 sau III, 231, şi Victor lancu şi

Săluc Horvat în *Dicţionar de ortograme,* Bucureşti, 1994, p. 9. Aceeaşi analiză o face prof. Grigore Brâncuş în lucrarea *Părţile de vorbire flexibile,* publicată în voi. *Sinteze de limba română* (coordonator Theodor Hristea), ediţia a III-a, Bucureşti, 1984, p. 238, considerând ca desinenţe de indicativ prezent pe *-u* din *umblu, aflu* (la pers. I sg.), pe / silabic din *umbli, afli* şi pe / nesilabic din *cânţi, dormi* (la pers. a Il-a sg.), pe *-ă* din *cântă, lucrează* şi pe *-e* din *vede, crede, doarme, iubeşte* (la pers. a Ul-a sg), pe *-m* din *cântăm, vedem, dormim* (la pers. a l pi.), pe *-ţi* din *cântaţi, vedeţi, dormiţi* (la pers. a H-a pi.) şi desinenţa zero în forme ca *văd, cred, dorm, iubesc* (de pers. a III-a pi.).

Analiza morfematică pe care am tacut-o în *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic şcolar* (cu sigla DOOMS) şi în viitorul LOOM se deosebeşte de toate cele de mai sus, apropiindu-se de analiza domnilor Dumitru Irimia, *op. cit.,* p. 40-43, Victor lancu şi Săluc Horvat, *op. cit.,* p. 125 şi Grigore Brâncuş, *op. cit.,* p. 238, cu deosebirea că morfemele *-ă* din formele verbale de pers. a III-a sg. şi pi., precum *cântă, lucrează* (de la conj. I) şi *-e* din forme de pers. a III-a sg. ca *vede, crede, doarme, iubeşte* (de la conjugările a Il-a, a III-a şi a IV-a), considerate desinenţe, nu sunt, după părerea mea, desinenţe, ci tot sufixe, unele forme verbale, precum *cântă, vede, crede, doarme* fiind monosufixate, celelalte, precum *lucrează, iubeşte* fiind polisufixate, adică bisufixate.

Există şi situaţia când unul şi acelaşi verb prezintă ambele tipuri de forme: polisufixate *(bănuieşte, târguieşte* etc.) şi monosufixate *(bănuie, târguie),* diferenţiate nu numai prin numărul de sufixe, ci şi prin numărul de silabe, acest ultim element fiind foarte important în poezie, pentru realizarea unei anumite măsuri a versurilor aflate în rimă.

La Eminescu se poate vorbi despre o adevărată predilecţie pentru formele monosufixate sau fără sufixe, care, pe lângă că oferă posibilitatea realizării măsurii dorite, par şi mai expresive prin insolitul lor:

1. „Venere, marmură caldă,
ochi de piatră ce *scânteie"* în

rimă cu:

„Tu ai fost divinizarea frumuseţii de femeie".
(*l 'enere şi madonă)*

2. „ Prin ferestrele arcate.
după geamuri, *tremur* numa
Lungi perdele încreţite,
care *scânteie* ca bruma".
(Scrisoarea l\")

3. „Blestemul mizantropic
cu vânătă lui gheară
Ca să vă scriu pe frunte,
ca vita ce *se-nfiarff'.*
(Junii corupţi)

4. „Pe pieptul moartei *luce*
de pietre scumpe salbă".
(Strigoii)

^. „ni zaaar *guvernă* regii
lumea cu înțelepciune, Se-
nmulțesc semnele rele,
se-mpuțin faptele bune".
(Egipelul)

6. „Da! ai ştiut că-n ceruri,
răul, nedreptul *trona,*
Că secole nătânge
I-adoră, *l-încoronă".*
(Andrei Mureşanu)

Şi pentru ca tabloul să fie cât de cât cuprinzător, mai dau câteva exemple de forme verbale monosufixate sau chiar fără sufix din marea poezie eminesciană: *se hârjoană, sâ-mpil, mă-nvenină, freme, înmlădii(u), întoană, repaosâ, luce, socoate, netează, înceată, învie* etc.

Am arătat că secvențele finale *-ez, -ezi, -ează,* de la verbele de conj. l, şi *-esc, -eşti, -este* (cu variantele *-ăsc, -ăşti, -aste),* de la verbele de conj. a IV-a, la indicativul orezent, persoanele I, a Il-a şi a IlI-a, nu sunt desinențe, aşa cum au fost considerate de jramatica Academiei, de Al. Graur şi de dna Mioara Avram. Din aceste segmente, lumai -/' final din secvențele de persoana a Il-a sg. *-ezi, -eşti, -ăşti* îndeplineşte rolul de lesinență, acest -/ fiind în rostire un / asilabic şoptit, afară de situația când este irecedat de un grup consonantic din care cea de a Il-a consoană este *r* sau /, în xemple ca *lucri, afli, sufli, consacri,* în care -/ final este silabic.

Dar să vedem, în continuare, care sunt desinențele în întreaga paradigmă a idicativului prezent. Aceste sunt, pe persoane şi numere:

1. Persoana I nu are, în general, desinență sau, cum se spune, desinența este 2ro, cu câteva excepții:

a) verbele de conjugarea I cu rădăcina în *r* sau / precedate de altă consoană, ire au desinența *u* silabic, în exemple ca *lucru* (forma ardelenească pentru *lucrez), msacru, aflu, suflu, umblu* etc.;

b) verbele de conjugarea I de tipul *dau, stau, continuu* şi verbele de alte mjugări (a Il-a, a IlI-a şi a IV-a) de tipul *beau, vreau, scriu, ştiu,* care au desinența *u* silabic, semiconsonantic);

c) verbele de conj. a IV-a, cu rădăcina în vocală de tipul *birui, sforăi,* care au sinența /(asilabic semiconsonantic).

2. La persoana a Il-a sg. desinența este /, care în pronunțare are valoare de / labic şoptit, la verbele de toate conjugările, în exemple ca *lucrezi, vezi, crezi, auzi, 'jori,* cu excepțiile despre care a fost vorba mai sus, de tipul *lucri, consacri, afli, li, umbli, umfli* etc. în care desinența / se pronunță silabic, datorită grupului isonantic precedent, terminat în una dintre sonantele lichide / sau *r.*

Aici mai există încă o excepție, când desinența -/ are valoare de [i] (asilabic sonor), î, împreună cu / silabic de la sfârşitul rădăcinii unor verbe formează diftongul Jgen paiața! descendent [ij], în forme ca *scrii, ştii, ții, vii* etc.

3. La pers. a IH-a sg. desinența este zero, adică, la această persoană, verbele âneşti nu au desinență, nici la prezent, nici Ja alte timpuri, cum ar fi imperfectul,

perfectul simplu sau mai mult ca perfectul, în forme ca (el) *cântă, cânta, cântă, cântase;* (el) *lucrează, lucra, lucră, lucrase;* (el) *vede, vedea, văzu, văzuse;* (el) *crede, credea, crezu, crezuse;* (el) *aude, auzea, auzi, auzise;* (el) *citeşte, citea, citi, citise;* (el) *coboară, cobora, coborî, coborâse;* (el) *hotărăşte, hotăra, hotărî, hotărâse* etc. Vocala finală *-ă* din forme precum *cântă, lucrează, coboară* şi vocala finală *-e* din forme ca *vede, crede, aude, citeşte, hotărăşte,* nu sunt desinenţe, ci sufixe morfologice caracteristice fie verbelor de conj. I (în cazul lui -ă), fie verbelor de conjugările a Il-a, a 11l-a şi a IV-a (în cazul lui *-e}*. Ele nu diferenţiază persoanele şi numerele, pentru că se regăsesc atât la singular, cât şi la plural, atât la pers. a IH-a, cât şi la persoanele I şi a Il-a plural: *el, ei cânt-ă, noi cânt-ă-m, voi cânt-a-ţi, el ved-e, noi ved-e-m, voi ved-e-ţi, el cred-e, noi cred-e-m, voi cred-e-ţi.* La conj. a IV-a, *e* din *aud-e, cit-eşt-e, hotăr-ăşt-e* este analogic, sufixul caracteristic fiind -/ sau -;,- *auz-i-m, auz-i-ţi, cit-i-m, dt-i-ţi, hotăr-â-m, hotăr-â-ţi.* Că pers. a Hl-a sg. nu are, în general, desinenţe o dovedesc tot aşa de bine şi celelalte timpuri. Astfel, la imperfect, formele *lucr-a-m, lucr-a-i, lucr-a, ved-ea-m, ved-ea-m, ved-ea-i, ved-ea* se deosebesc numai prin desinenţele *-m, -i* şi *zero,* înaintea cărora se află sufixul morfologic *-a* sau *-ea,* acelaşi la toate persoanele, la sg. şi la pi. Tot astfel, la perf. simplu, formele *lucr-a-i, lucr-a-şi, lucr-ă-, văz-u-i, văz-u-şi, văz-u-, auz-i-i, auz-i-şi, auz-i-, cobor-â-i, cobor-â-şi, cobor-î-* se deosebesc numai prin desinenţele *-i, -şi, zero,* înaintea cărora există sufixele morfologice *-a-* la conj. I, *-u-* la conjugările a ll-a şi a Hl-a, -/- şi *-â-(i)* la conj. a IV-a. Aici se află explicaţia scrierii cu doi / la pers. I şi cu un singur / la pers. a Hl-a sg. a verbelor de conj. a IV-a în *-i, -ire:* (eu) *auz-i-i, Jug-i-i, iub-i-i,* faţă de (el) *auz-i, Jug-i, iub-i.*

Ultimul -/ de la pers. I este desinenţă, în timp ce la pers. a IH-a se scrie un singur -/, adică sufixul conjugării a IV-a, fiindcă desinenţă nu există.

Dacă în planul ortografic lucrurile se prezintă astfel cum le-am înfăţişat mai sus, diferenţa între cele două persoane fiind explicabilă morfematic, prin prezenţa sau absenţa desinenţei, în plan ortoepic există de asemenea deosebiri, în sensul că formele de persoana I ale perfectului simplu, de tipul *auzii, fugii, iubii,* se pronunţă cu diftongul descendent [ii] în ultima silabă: eu [a-uu-zi'i], [fu-gii], [ju-bii], în timp ce formele de pers. a IH-a se rostesc cu un singur /, care este silabic: (el) [a-uu-zî], [fu-gi], [iu-bfj. Lucrurile se petrec astfel la verbele de conjugarea a IV-a cu radicalul în consoană, care sunt cele mai multe.

Când însă radicalul se termină în vocală la verbe ca *birui, croi, sforăi, trăi, vămi,* atunci scriem tot doi / la pers. I sg. a perfectului simplu, dar în pronunţare avem triftongul [iii]: [bi-ru-iii], [cro-iii], [tră-ii'i] etc., iar dacă radicalul se termină tot în -/, la verbele ca *pustii, sfii* etc., numărul literelor / sporeşte cu una: (eu) *pustiii,* (eu mă) *sfiii,* iar în pronunţare se aud patru sunete /, două silabice şi două asilabice, repartizate astfel: triftongul [iii] în ultima silabă şi un *i* plenison în silaba precedentă ([pus-ti-iii], [sfi-iii]).

Morfematic, cele trei litere *i* de la perfectul simplu, pers. I, se analizează după cum urmează: ultima este desinenţă, penultima, sufix morfologic, iar antepenultima face parte din radical.

La aceste verbe de conj. a IV-a, cu radicalul în -/, sistemul ortografic românesc, prin ambiguitatea literei /', creează o serie de etnografii, adică forme scrise în acelaşi fel reprezentând pronunţări diferite.

Astfel, ortogramelor *birui, sforăi, vămi,* cu un /, le corespund în rostire următoarele:

a) forma de indicativ prezent pers. I sg.: (eu) [bî-ruj], [sfo-răjfl, [vă-ruj], pronunțări bisilabice şi paroxitone:

b) forma de infinitiv: [bi-ru-ji], [sfo-ră-jî], [vă-ru-jîj, pronunțări trisilabice ş-' ixitone;

c) forma de perfect simplu, persoana a IlI-a sg.: [bi-ru-ji], [sfo-ră-jf], [vă-ru-ji], >ronunțări trisilabice şi oxitone.

Tot astfel, ortogramei *pustii* (cu doi /'), îi corespund trei forme fonetice diferite:

a) forma de plural nearticulat a adjectivului *pustiu:* [pus-tij], cu pronunțare •isilabică şi oxitonâ;

b) forma verbală de infinitiv: [pus-ti-ji], cu pronunțare trisilabică şi oxitonâ;

c) forma verbală de indicativ, perfectul simplu, pers. a IlI-a sg.: [pus-ti-jfj, cu ronunțare trisilabică şi oxitonă.

4. Desinența persoanei I pi. este în toate situațiile consoana *-m,* în scriere şi în ronunțare: *cântăm, lucrăm, vedem, credem, vorbim, hotărâm.*

înaintea acestei desinențe, adică între desinență şi radical, apare sufixul aracteristic pe conjugări:

-ă (variantă a lui *-a-)* la conj. I; *-e* (accentuat) la conj. a Il-a; *-e* (neaccentuat) la conj. a IlI-a; -/ şi *-â,* la conj. a IV-a.

La verbele de conj. I cu radicalul în -/, de tipul *ahrevia, alia, apropia, ardeia, tdia* etc. vocala caracteristică *ă* devine *e,* sub influența elementului palatal precedent, •in acomodarea vocalică progresivă: *abreviem, aliem, apropiem, ardeiem, audiem.*

5. Desinența persoanei a Il-a plural este întotdeauna *-fi,* cu *i* final ca vocală ilabică şoptită, secvență care formează silabă cu vocala silabică precedentă, ca sufix racteristic diferitelor conjugări: *a* (la verbele de conj. I), *e* (la conjugările a Il-a şi IlI-a), / şi *â* (la conjugarea a IV-a). Sufixul *a* al conjugării I este semnul distinctiv cel îi sigur tocmai la această persoană a Il-a plural, pentru că nu suferă influența netelor învecinate, aşa cum am văzut că se întâmplă la pers. I pi. la verbele cu Jicalul în -/', de tipul *apropia, audia.*

6. La pers. a IlI-a plural, ca şi la singular, verbele româneşti nu au desinență la :i o conjugare. Afirmația că *-ă* din (ei) *adună, -ează* din (ei) *lucrează, -esc* din (ei) *iese, -ă* din (ei) *coboară* şi *-âsc* din (ei) *hotărăsc* ar fi desinențe este eronată. Toate ;stea sunt sufixe morfologice, iar într-un caz ca *-ează* (din *lucrează)* avem de-a face două sufixe, *-eaz-,* şi *-ă,* forma verbală respectivă fiind polisufixată, spre deosebire varianta ardelenească (ei) *lucră,* care este monosufixată.

Aşadar, desinențele personale ale indicativului prezent sunt următoarele:

a. *zero* sau, rar, *-u (lucr-u, afl-u, umhl-u);*
b. -/' (asilabic şoptit) şi, rar, silabic (în forme ca *lucr-i, afl-i, umbl-i);*
c. *zero-*
d. *-m-*
e. *-ți* (cu / asilabic şoptit);
f. *zero.*

La acelaşi rezultat ajungem şi pe cale etimologică. Cu excepţia persoanei a Il-a singular, la care -/ este analogic la verbele de conjugările I şi a 1l-a şi provenit din sufixul *i* al unor forme latineşti ca *incipis, credis. audis, dormis,* de conjugările a IH-a şi a IV, toate celelalte desinenţe se explică prin desinenţele latineşti corespunzătoare, astfel:

1. Desinenţa *-o* lat., de pers. I sg., s-a închis, devenind *-u,* mai întâi silabic, apoi asilabic şoptit, prin afonizare şi, în sfârşit, a dispărut din limba literară, rămânând sub formă afonizată. numai în unele graiuri din Transilvania: *canto > kîntu > kîntu, kînt.* Desinenţa *-u* s-a menţinut silabică atunci când a fost precedată de un grup consonantic din care cea de a doua era *r* sau /: lat. *ambuJo > îmblu > umblu.*

2. Desinenţa latinească *s,* de pers. a Il-a sg., fiind la sfârşitul cuvântului, a căzut: *cantas > kînlă,* dar aceasta era omofonă cu cea de la pers. a Ill-a, rezultată din *cântat.* Pentru evitarea omofonici, s-a recurs la analogie, aşa cum s-a văzut mai sus.

3. Desinenţa latinească -/ de pers. a Ill-a sg. a căzut, ajungându-se astfel la desinenţa românească zero.

4. Desinenţa lat. *-mus,* de la pers. l plural, s-a redus la *-m,* prin căderea consoanei finale *-s* şi apoi prin afonizarea şi dispariţia lui *u.*

5. Desinenţa lat. *-tis,* de la pers. a Il-a plural, a pierdut consoana finală *s,* apoi a suferit afonizarea lui /' rămas final, fenomen care s-a oprit la faza de [i] asilabic şoptit, cu excepţia situaţiei când era precedat de grupul consonantic lichid.

6. Desinenţa lat. *-nt,* de pers. a Ill-a plural a căzut, ajungându-se astfel la desinenţa românească *zero.*

Aşadar şi pe cale etimologică, desinenţele româneşti de prezent au devenit:

a. *zero* sau *u* silabic;
b. -/ (în rostire i asilabic şoptit, cu excepţia pomenită);
c. *zero;*
d. *-m;*
e. *-(i* (cu / final asilabic şoptit):
f. *zero.*

§28. Statutul morfologic al termenilor de tipul *mamaie, tataie* etc.

O chestiune care prezintă interes nu numai din punct de vedere morfologic, ci şi fonetic şi, eventual, derivativ, este aceea în legătură cu statutul morfologic de cuvinte flexibile sau neflexibile al termenilor *mamaie, tataie, babale* etc.. în care eu am adoptat o soluţie nouă în DOOMS *(Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic şcolar al limbii române),* Editura „Sibila", Craiova, 1996.

S-a considerat până acum că aceşti termeni ar fi derivaţi de la cuvintele corespunzătoare *(mamă, iată, baba* etc.), cu sufixul *-aie.* Aşa, de exemplu, DEX-ul (ediţia I, Bucureşti, 1975, s.v.) explică termenul *tataie* ca „(Reg.) Apelativ familiar cu care copiii numesc pe tatăl lor: tată", iar ca sens dependent şi subordonat celui principal, indică sensul „bunic", în ceea ce priveşte originea, articolul din DEX precizează: *„tată* +'suf. *-aie".* La termenul *babale,* pe care DEX-ul nici măcar nu-l înregistrează, DA, tomul I, partea I, A-B, Bucureşti, 1913, s.v., p. 401, găsim explicaţia

rmătoare pentru cuvântul de bază *babă:* „La origine, cuvântul acesta aparţine, ca şi *iama,* graiului copilăresc şi s-a născut prin reduplicarea silabei *ba.* El a fost priceput de lavi, de la care-l avem noi, ca o chemare a *bunicii,* pe când aiurea el însemnează *tată* istfel Ia italieni *babbo, h* sarzi *babu* şi la turci *babă,* unde mai are şi sensul de *bunic, moş* < de la care a trecut apoi la albanezi, bulgari, sârbi şi la aromâni; cfr. şi la noi în *aba-Novac, babaie* şi *babacă).* Este deci posibil ca sensul l, 4 *(mamă)* să nu se fi szvoltat ulterior din „bunică, bătrână", ci să fie, la români, o formaţiune nouă a graiului jpilăresc, tocmai precum *babu* are, în unele părţi ale Transilvaniei, sensul de «nene»".

La dicţionarele citate mai sus se adaugă cea mai importantă lucrare normativă, OOM-ul, Bucureşti, 1982, în care la apelativele familiare în discuţie se indică şi irmele articulate *mamaia, tataia, babaia,* precum şi formele de genitiv-dativ *amaiei, tataiei, babalei,* cu sublinierea că, în cazul lui *tataia,* se indică şi genitiv-itivul dublu articulat *lui tataia,* cu articolul proclitic masculin *lui* şi cu articolul iclitic feminin *-a.* Pe lângă lucrările normative de mai sus, merită să fie citată aci şi irtea lui Vasile Scurtu: *Termenii de înrudire în limba română,* Editura Academiei, ucureşti, 1966, în care, la p. 22, se arată că „derivatele lui *tată* sunt aproape toate pocoristice, lucru explicabil prin mediul familiar în care au luat naştere şi care le iprimă o pronunţată nuanţă afectivă şi alintâtoare: *tataie,* s.m. < *tată* cu sufixul ipilăresc *-aie...".* Pentru aserţiunea că termenul *tataie* este un derivat cu sufixul *-aie* la cuvântul *tată,* Vasile Scurtu face trimitere la lorgu Iordan în recenzia cărţii Iui ax L. Wagner, *Historische Lautlehre des-Sardischen,* Halle, 1941, publicată în Bul. L, IX, 185. în această recenzie, lorgu Iordan observă că *„mamaie, nanaie, tataie* etc. jnt] răspândite în vorbirea populară şi în cea familiară a păturilor sociale orăşeneşti ii modeste (prin Moldova)". Mai departe, lorgu Iordan scrie: „Cred că al nostru *-aie* buie considerat tot ca un sufix «copilăresc», căci nu poate fi identic cu *-aie,* nininul lui *-aiu* (v. Pascu, *Sufixele româneşti,* p. 199, urm.), de care este atât de parte sub raport semantic. Faptul că acest *-aie* apare numai la cuvinte ca *mamaie, aie* etc., apoi la *papale* < *papă* «mâncare», a căror origine «copilărească» este identă, vorbeşte în sensul părerii mele".

Aceasta este ceea ce ne oferă literatura de specialitate: aserţiunea că termenii în cutie ar fi derivaţi cu sufixul *-aie* şi teza că ei ar avea statut de cuvinte flexibile, ibuindu-li-se forme articulate de nominativ-acuzativ şi de genitiv-dativ singular, în DOOMS eu am adoptat cu totul altă soluţie, pe baza unei explicaţii primordial ictice. Soluţia adoptată acolo va fi motivată în cele ce urmează. Astfel, începând cu *maie,* fiindcă acesta este primul termen în care s-a petrecut fenomenul, precum şi delul pentru toate celelalte, explicaţia firească este de natură fonetică. Acesta este termen de adresare din limbajul copiilor mici, folosit deci iniţial numai la cazul :ativ, evident singular, cu care copiii se adresează bunicăi, adică mamei-mari, ebuinţând vocativul *mamă-mare.* Totul pleacă de la particularitatea copiilor mici a nu putea rosti, uneori chiar până la vârsta şcolară, sonanta dentală vibrantă *r* din ântul *mare,* cu care se formează termenii compuşi *mamă-mare, tată-mare* etc. til Puşcariu, *LR, II, Rostirea,* p. 33, scria că *„r* dental e unul din cele mai grele ete. De aceea copiilor le trebuie de obicei mai mult timp ca să-şi însuşească rostirea 2ctă a acestui sunet. Forme ca *Mitu, Sandu,* în loc de *(Du)mitru, (Alec)sandru,* sunt lăşiţe ale graiului copilăresc din epoca când nu puteau pronunţa încă pe *r.* Şi străinii

care nu sunt obişnuiţi în limba lor cu *r* dental îl învaţă cu multă greutate".Dacă în poziţie postconsonantică, precedat adică de oclusivele dentale *t, d,* sonanta dentală *r* suferă fenomenul disimilării totale, dispărând din rostirea copiilor mici, în alte poziţii, cum ar fi aceea din adjectivul *mare,* cu *r* intervocalic urmat de vocala anterioară prepalatală *e,* consoana dentală *r* se transformă în semiconsoana prepalatală / *mare* > *maje.* Aceeaşi transformare se petrece şi în alte poziţii, spre exemplu în grupul consonantic *m,* dintr-un cuvânt precum *carne,* în care una dintre cele două consoane dentale, *n,* suferă fenomenul disimilării totale, dispărând, iar cealaltă, *r,* rămânând intervocalică şi fiind urmată de vocala anterioară *e,* se transformă în /' asilabic semiconsonantic: *carne* > **care* > *caje.* Am auzit această formă *caje* în rostirea nepoţelei male Ana-Gabriela (Gabiana), înainte de a fi împlinit doi ani şi jumătate. Tot astfel este cunoscută de toată lumea transformarea lui *r* în / în poezioara pentru copii,

„Căţeluş cu *pălu' cleţ*
Fulă lata din coteţ.
El sey'w/ă că *nufulă*
Şi *l-amplins* cu *la(a-n gul*".

în cuvintele *creţ* şi *prins,* urmat de vocalele anterioare *e* şi /, *r* s-ar fi putut transforma şi în vocala /', rezultând în primul caz *Keţ* şi în al doilea *pins.* în toate celelalte, *r* se transformă în /, fiindcă este urmat de vocalele velare *a* din cuvântul *raţa* şi *ă,* din cuvintele *fură, jură, gură,* sau de vocala posterioară labială *u,* din cuvântul *păru'.*

Revenind la *mamaie, tataie* etc., conform explicaţiei propuse, adjectivul *mare* din termenul de adresare compus *mamă-mare* se pronunţă *maje* în limbajul copiilor mici. Aşadar, *mamă-mare* devine *mamă-maje,* cu silaba *mă (mă)* repetată de trei ori, ceea ce devine incomod sau superfluu. De aici decurge necesitatea suprimării uneia dintre cele trei silabe, prin disimilare totală, fenomen cunoscut sub numele de haplologie. De la *mamă-maje* se ajunge aşadar la *ma-ma/e,* cu silaba *mă* repetată, din care cauză se poate produce încă o suprimare, anume a primei silabe *mă,* termenul de adresare compus reducându-se la *maje.* Această ultimă haplologie se produce mai rar, fenomenul suprimării oprindu-se la prima, din care a rezultat *mamaje,* simţit ca un singur cuvânt şi, evident, tot ca formă de vocativ singular. Cu timpul, prin extensiune, aceeaşi formă a ajuns să fie folosită şi la nominativ-acuzativ *(mamaie doarme, plec la mamaie)* apoi şi la genitiv-dativ *(casa lui mamaie).* Acestea sunt singurele întrebuinţări fireşti ale termenului, din rândul cărora sunt excluse formele articulate de singular, de tipul *mamaia, mamaiei,* şi, cu atât mai mult, eventualele forme de plural, nearticulate, ca **mămăi, *mămăi,* sau articulate, precum **mamăile, *mămăile, *mamăilor* etc.

Aproximativ la fel s-au petrecut lucrurile şi în cazul celorlalţi termeni de adresare *tataie, babale* etc., cu diferenţa că aici, pe lângă haplologie, a intervenit şi fenomenul reduplicării, adică dublarea silabei *ta* sau *ba,* din substantivele *tată, babă,* după ce s-a petrecut şi aici fenomenul haplologiei. Astfel, *tată-mare* a devenit mai întâi *tată-maie,* apoi *tată-taie,* prin reduplicarea silabei *ta (ta),* care a înlocuit silaba *mă,* apoi *tataie,* prin suprimarea silabei *ta* din *tată* şi, în sfârşit, printr-o nouă haplologie, *taie;* la fel în cazul *lui babă-mare.* Cu privire la compusul *babă-mare,* mai puţin obişnuit astăzi, se poate spune că această sintagmă este tot atât de posibilă ca şi *babă-bătrână,* despre

•e DA. tomul l, partea I, A-B. Bucureşti, 1913, p. 339, scrie: „Deoarece vârsta intată. nota caracteristică a unei femei ajunse *babă,* e o noțiune relativă, poate fi •ba şi de „babe bătrâne", fără ca această comhinațiune să fie pleonastică". Aşadar menul de adresare *babă-mare* a fost pronunțat de copii mai întâi *babă-maie.* apoi, n reduplicarea silabei *ba,* care a înlocuit silaba *mă,* a devenit *babâ-baie* şi, în sfârşit, n suprimarea silabei *bă,* a ajuns să fie pronunțat *babale,* într-un singur cuvânt. ident că atât *tataie,* cât şi *babaie,* întocmai ca şi *mamaie,* provenind din termenii de •esare *tată-mare* şi *babă-mare* şi păstrând în continuare această calitate, s-au folosit început şi se folosesc şi astăzi tot la cazul vocativ singular, iar, prin extensiune, se •ebuințează astăzi şi la cazurile de nominativ-acuzativ *(tataie doarme, plec la ^aie),* ba chiar şi la genitiv-dativ *(casa lui tataie, casa lui babaie).* Este exclusă asirea lor articuiată, atât la nominativ-acuzativ *(tataia, babaia),* cât şi la genitiv-iv *(tataiei, babaiei).* dar mai ales la plural, fiind de neimaginat plurale nearticulate **tătăi, *babăi* etc. Cum s-ar articula pluralul **tătăi* (sau */â/cî/)? **Tătăile* sau /ă/7? Evident că în nici un fel. Nici unul dintre termenii de adresare în discuție nu se iculează în vorbirea obişnuită şi nu se poate articula, fiindcă fiecare dintre ei are orporat adjectivul *mare* (sub forma *maie,* din limbajul copiilor mici), care nu se culează nici în sintagmele *mama-mare, tata-mare* etc. Aici este articulat istantivul, neputând fi articulat şi adjectivul, fiind de neconceput forme dublu culate ca *mama-marea, baba-marea* şi, mai ales, *tata-marele,* acesta din urmă, sculin. neputând fi pronunțat de copiii mici decât *tata-maiele* sau, cu haplologie, *matele,* iar cu haplologie şi reduplicare, **tataiele.* Genitiv-dative ca *mamaiei, liei, babaiei,* recomandate eronat de DOOM, ar trebui să provină, în limbajul iiilor mici. din **mamarei, *tatarei, *babarei,* adică din sintagme ca **mama-marei, ta-marei. *baba-marei.* forme de neconceput. Rezultă în mod indubitabil că nu pot ;ta forme ca *mamaia, mamaiei, tataia, tataiei* (nici *lui tataia), babaia, babaiei,* care r în DOOM ca forme literare. Şi dacă explicația este de natură fonetică, rezultă că ; exclusă şi aserțiunea că apelativele respective ar fi derivate cu sufixul *-aie.* Un ix *-aie,* cu varianta articuiată *-aia,* există în onomastica românească atât în •oponime, cât şi. mai ales, în toponime *(Bălaie, Negraie, Stănaie. Wădaie, Mălaia, maia. Plăvaia, Sinaia, Strehaia, Vlădaia* etc.), sufix studiat de domnul Emilian 'eția în *Contribuții la studiul toponimiei româneşti,* Editura Universitaria, Craiova, '4, p. 24-34. După cum se poate uşor constata, între sufixul *-aiel-aia,* din numele prii mai sus citate, şi secvența finală *-aie* din *mamaie, tataie, babaie* etc. sau, mai ., din formele *maie, taie,* nu există nici o legătură. Zicem, de aceea, *mamaie tieşte la Mamaia,* nu *mamaia locuieşte la Mamaia* sau *tataie doarme,* nu *tataia rme.* Prin scurtimea lor, formele contrase *maie, taie,* nu mai pot în nici un fel să fie licate prin derivarea cu sufixul *-aie,* căci, în această situație, rădăcina s-ar reduce la i la /, ceea ce este, evident, de neconceput.

'n concluzie, termenii de adresare în discuție sunt substantive invariabile provenite limbajul copiilor mici, folosite numai la singular (singularia tantum), ca apelative iliare față de bunici: *mamaie* şi *babaie.* față de bunică, *tataie,* față de bunic. Astăzi lai de multă vreme, legătura dintre *mamaie* şi *mamă-mare, tataie* şi *tată-mare* etc. îste evidentă nici chiar pentru lingvişti şi nu mai este simțită nici de vorbitorii care şese apelativele familiare în discuție. Aceştia sunt, după aprecierea corectă, citată

mai sus, a marelui învățat lingvist lorgu Iordan, marele meu profesor de la Universitatea din Bucureşti, „păturile sociale orăşeneşti mai modeste", nu numai din Moldova, ci şi din Oltenia şi probabil de aiurea, într-adevăr, aşa cum cunosc eu situația din Oltenia, termenii *mamaie, tataie, babale* nu sunt sau nu erau folosiți la țară, unde, spre exemplu, pe valea Oltețului mijlociu, în Vâlcea, termenii de adresare față de bunici erau *mamâ-bătrână, tată-bătrâne* sau *babă* şi *moşule,* în gura copiilor mici, apelativele compuse sufereau şi ele fenomenul haplologiei, pierzând silaba *bă-* din *bătrână, bătrâne,* ca şi disimilarea totală a lui *r.* devenind *mamătână, tatătâne.*

în ceea ce priveşte apelativele actuale *mamaie, tataie,* acestea, pierzând legătura cu compusele *mamâ-mare. tată-mare,* se întrebuințează astăzi în acelaşi mediu orăşenesc modest, ca termeni de adresare familiară şi afectivă față de orice persoană în vârstă, cu condiția ca între conlocutori să existe o oarecare diferență de vârstă, eventual, ca între nepoți şi bunici.

Formele *inatnie, tataie, babale* etc. sunt un exemplu de contribuție a limbajului copiilor mici la limba comună. Limbajul copiilor este, prin natura sa. exclusiv oral, ceea ce-i conferă cel mai mare interes ştiințific, pentru că reprezintă adevărata limbă vorbită spontan, fără nici o raportare la limba scrisă, în timp ce. aşa cum arată Aurelien Sauvageot. *Analyse* ***du franțais parii,*** Paris, Hachette, 1972. p. 11, ..pentru toate celelalte subiecte vorbitoare, limba «vorbită» nu este decât un compromis variabil între limba cu adevărat vorbită şi limba scrisă «oralizată»".

§29. Propunere de sistematizare a paradigmei unor verbe cu aspect fonetic învechit

Printre noutățile pe care le aduc DOOMS-ul şi viitorul LOOM în domeniul morfologiei trebuie menționată şi *sistematizarea paradigmei unor verbe cu aspect fonetic învechit,* dintre care unele au cam ieşit din uz, mai ales în rândul tineretului. Este vorba de verbe ca *aciua* „a-şi găsi refugiu, a se stabili (vremelnic), a se pune la adăpost undeva sau pe lângă cineva; a se pripăşi, a se oploşi..." (DEX1), *desena* „.a scoate şaua de pe spinarea unui animal de călărie'" (DEX), *înşeua* „a pune şaua pe un animal de călărie" (DEX), *piua* „a da o țesătura de lână la piuă, a împâsli o țesătură, trecând-o prin piuă". După, cum se vede, unele dintre aceste verbe *(înşeua, deşeua. piua}* sunt derivate de la vechi substantive româneşti de origine latină care au avut, iar unele mai au şi astăzi, diftongul final *uă,* cu *u* etimologic provenit din -//- intervocalic latin şi desinența românească *-â: pi(iă(*< lat. *pilla), şa (*< v. rom. *şgauă*< lat. *sella).*

M-am ocupat de această chestiune, cu peste două decenii în urmă, în articolul *Cuvinte româneşti cu flexiune dificilă,* publicat în LR, 1977, nr. l, p. 37-42, studiind evoluțiile acestui diftong, atât în finalul, cât şi în interiorul cuvintelor, constatând că, datorită elementului asilabic semiconsonantic etimologic (/, care are caracter inductor, se creează incompatibilități articulatorice ce se opun normalizării morfologice, determinând o flexiune dificilă.

în ceea ce priveşte verbele derivate, cu excepția primului, *aciua,* celelalte verbe, arhaizându-se. şi-au descompletat paradigma folosindu-se mai ales la anumite timpuri,

oduri sau persoane. Se vorbeşte de *cal înşeuat, desenat, de ostaş înzăuat.* Aşa, spre exemplu, EX-ul nici măcar nu mai înregistrează verbul *a înzăua,* ci numai adjectivul *înzăuat.*

Dar aceste verbe au fost folosite cândva, nu demult, atunci când caii erau *înşeuaţi deşeuaţi* de călăreţi, când ţesăturile de casă erau duse *\apiua* şi *piuate* sau *împiuate.*

Atunci probabil că ele aveau o paradigmă completă, dar, oricum, aceasta trebuie constituită şi cunoscută, pentru că ea prezintă interes pentru ştiinţa limbii. Este otivul pentru care, în DOOMS, eu am reconstituit şi am sistematizat paradigma :estei categorii de verbe, pornind de la sistemul limbii şi nu de la ceea ce ne dau cţionarele existente, explicative, morfologice sau ortografice şi ortoepice.

Pe baza formelor inserate în dicţionare (DEX, DOOM şi *Dictionnaire orphologique de la langue roumaine* de Alf Lombard şi Constantin Gâdei), rezultă

paradigma acestor verbe din fondul vechi a fost constituită ulterior după modelul «logismelor franţuzeşti de tipul *accentua, atenua, dilua, diminua, efectua, eşua* etc., cadrate, şi unele şi celelalte, în categoria verbelor cu infinitivul în *-ua,* aşa cum este ezentată situaţia de Alf Lombard şi Constantin Gâdei, *Dictionnaire morphologique • la langue roumaine,* Editura Academiei, Lund-Bucureşti, 1981, p. V, II, 87.

Cusurul de fond al acestei aparente similitudini îl constituie lipsa diferenţierii între cele iuă fonduri lexicale, amestecul elementelor lexicale vechi cu cele neologice din cauza rulantei grafii în *-ua.* în neologisme, grafia *-ua* reprezintă astăzi haitul *u-a,* adică două abe *(ac-cen-tu-a, di-lu-a, e-fec-tu-a* etc.), în timp ce, în cuvintele fondului vechi, ea arezintă diftongul *[yă\,* cu elementul asilabic ca sunet etimologic, care se grupează, silabic, otdeauna cu vocala plenisonă următoare. Situaţia este aşadar, total diferită în ceea ce iveşte silabaţia, fiindcă forme neologice ca *accentuez, diluez* etc., de persoana I, singular, strează vocalele M şi e în silabe diferite, cu pronunţarea lor în hiat, în timp ce formele vechi *şeuez, înşeuez, piuez,* ortografiate după modelul neologismelor, nu pot fi rostite cu tongul [ye] deoarece un asemenea diftong nu există în limba română, din cauza compatibilităţii articulatorice a celor două elemente, primul labial semiconsonantic, urmat cel paiaţa! silabic. Secvenţa silabică *ye* nu există şi nu poate exista ca diftong în limba

nană. Ea se transformă automat în *uă,* aşa cum a arătat şi Al. Graur: „... ii n'y a pas ixemple de *ue,* car, sous Pinfluence de *u, e* a ete change en <5". *(Notes sur Ies diphtongues roumain,* în *Bulletin linguistique,* III, 1935, p. 22). Aceeaşi constatare a facut-o şi loan truţ: „De la verbul *înşeua,* formele *înşeuez, înşeuezi, înşeuează (să înşeueze),* recomandate literare, nu corespund rostirii, sunt artificiale. La aceste persoane se rosteşte: *înşeuăz, în-'Jăzi, înşeuază* (în aria cu *ş* moale) sau *înşăuez&e.* (în aria cu *ş* dur) (deci, în acest caz, na prezentului este, la toate persoanele, în *-u-)* sau *înşeiez* etc., de la tema *înşej-" Morfologie şi ortografie, fn legătură cu j şi u în limba română,* în volumul *Studii de limba •nană şi slavistică,* Cluj, 1974, p. 33. După cum nu există un diftong românesc [ue], tot aşa

există un triftong [yea], în formele de persoana a Hl-a singular şi plural *desenează, euează,* la care DOOM-ul nici măcar nu indică silabaţia, adică pronunţarea şi scrierea, patru sau cinci silabe: *de-şe-uea-ză, în-şe-uea-ză* sau *de-şe-u-ea-ză, în-şe-u-ea-ză.* Hferent de numărul silabelor, oricare dintre cele două pronunţări este artificială, firească şi greoaie. Pronunţarea românească „normală" este în patru silabe, cu tongul [ya], [de-şe-yâ-ză], [în-şe-yâ-ză] etc.

în ceea ce priveşte verbul *aciua,* pronunţat fără hiat, anume cu diftongul [ua] în ultima silabă ([a-cu-uâ]), DOOM-ul indică forme mixte, amestecate, aparţinând la mai multe paradigme. Astfel, *aciuez, aciueze,* care trebuie pronunţate [a-cu-iez], [a-cu-je-ze], aparţin paradigmei *aciuia* şi se conjugă după modelul *ardeia, îmbăia, înapoia* etc., în timp ce forme ca *aciuăm, aciuând,* care trebuie pronunţate tot fără hiat ([a-cu-yăm], [a-cu-yînd]), aparţin Ia paradigma *aciua* ['a-cu-uâ] şi se conjugă după modelul lui *desena, înşeua* etc.

O asemenea mixtură este inacceptabilă şi, din această cauză, eu am separat formele, propunând trei paradigme independente:

1. *aciua,* ca *deşeua, înşeua* etc.
2. *aciuia,* ca *ardeia, îmbăia* etc.
3. *aciui, ca făgădui, pocăi, pustii* etc.

§30. Antroponime terminate grafic în *-iu*

Dintre toate cuvintele româneşti, numele de familie constituie categoria cea mai dificilă în ceea ce priveşte pronunţarea, atât prin complexitatea lor din punctul de vedere al structurii morfematice, cât şi, mai ales, prin grafia lor. Numele de familie sunt cuvintele a căror ortografie este cel mai puţin adecvată la pronunţare, a căror ortografie este cel mai puţin fonetică. Aici principiul fonetic nu mai este preponderent, ca în toate celelalte categorii de cuvinte, ci fiincţionează legic principiul respectării grafiei oficiale a actelor de identitate, care sunt certificatul de naştere sau de căsătorie şi, pe baza lor, buletinul de identitate. Aproape că, în acest caz, din moment ce norma supremă o constituie actul de identitate, nici măcar nu se poate vorbi de ortografie, ci, mai curând, de grafie, fiindcă aceasta este supusă nu numai actelor oficiale, ci, uneori, şi ignoranţei ori neatenţiei funcţionarului stării civile sau chiar capriciilor şi gusturilor purtătorului numelui.

Exemplele sunt numeroase. Astfel, substantivele comune *iepure, ied* se ortografiază cu *i* iniţial, dar, dacă acestea au devenit porecle şi apoi nume de familie şi dacă, atunci când s-a întâmplat acest lucru, ele se scriau cu *e* iniţial, pe baza unei mai vechi reguli ortografice, apărând cu acest *e* şi în actele de identitate, purtătorii lor sunt obligaţi acum să-şi scrie numele numai în acest fel: *Epure, Edu*. Scriem aşadar cu *e* iniţial, dar pronunţăm [ie]: [iepure], [jedu]. Tot astfel, un nume ca *Eşanu* se scrie cu două greşeli din punct de vedere ortografic: litera *e,* în locul literelor *ie,* la iniţială, şi sufixul *-anu,* în loc de *-eanu,* cum se scrie substantivul comun *ieşean.* La fel se petrec lucrurile în interiorul cuvântului, la început de silabă, când vocala *e* urmează după altă vocală silabică: *Oae, Ploae, Poenaru.* Dacă acestea sunt nume de familie şi dacă în actele de identitate apar cu *e* la început de silabă, ele se scriu astfel, cu toate că se rostesc cu diftongul [ie], cu toate că substantivele comune respective se ortografiază cu *ie: oaie, ploaie, poienar.* Toponimul *Ploieşti* se ortografiază cu *ie,* dar antroponimul *Ploae* se scrie cu e, da/4 a,9ţul de identitate consemnează această grafie, în această situaţie, vorbitorii trebuie să interpreteze lucrurile din două perspective diferite, cea a scrierii şi cea a rostirii, şi să stabilească raporturi de corespondenţă între acestea. Astfel, ei trebuie să ştie că, în exemple ca cele de mai sus, literei *e* îi corespund sunetele [ie], care formează diftong, că aceasta este numai una dintre

___..K,^ vaiun cu care este încărcată litera *e* în ortografia românească, în lucrarea noastră intituiată *Corespondența dintre litere şi sunete,* publicată în *Analele Universității din Craiova,* seria Ştiințe sociale şi economice, 1988, la p. 9-l3, am stabilit că litera *e* este cea mai polivalentă sau polisemantică dintre toate literele alfabetului nostru, cumulând nu mai puțin de opt valori.

Dar vorbitorul obişnuit nu ştie acest lucru şi nu poate face distincția între planul pronunțării şi cel al scrierii, planuri pe care, în mod concret, le suprapune, în baza principiului care îi stă la îndemână, principiul fonetic, inversând însă lucrurile: nu scrierea reproduce rostirea, cât mai aproape de realitatea fonetică, ci, dimpotrivă, pronunțarea trebuie să corespundă scrierii, literă cu literă. El ajunge astfel la rostiri nefireşti, neromâneşti, eronate din punctul de vedere al normei ortoepice: [epure], [edu], [eşânu], [pluâe], [poenâru] etc. Aşadar, din cauza polivalenței mai mari sau mai mici a unor litere, mai ales vocalice, vorbitorul obişnuit, nefiind în stare să stabilească repede şi cu siguranță care dintre multiplele valori ale literei corespunde situației date a lecturii, apar multe greşeli de pronunțare la foarte mulți oameni, uneori chiar intelectuali superiori, dar nespecialişti. Acesta este motivul pentru care Sextil Puşcariu }\ Teodor Naum scriau în prefața la îndreptarul lor ortografic bazat pe regulile ortografice din 1932: „Greutatea la noi nu e cum scriem, ci cum rostim un cuvânt; grea iu e ortografia, ci ortoepia". *(îndreptar şi vocabular ortografic,* ediția a IlI-a bucureşti, 1941, p. 3.)

Greşelile de pronunțare sunt o realitate a limbii române în general, dar, cum puneam, frecvența lor este mult mai mare Ia numele de familie, fiindcă forma este upietrită în actele oficiale, care împiedică punerea lor în acord cu evoluția pronunțării i a scrierii. Antroponimele, în forma lor scrisă, păstrează, ca o arhivă, faze vechi de mbă. tot aşa cum, după aprecierea lui lorgu Iordan, „toponimia poate fi socotită drept toria nescrisă a unui popor, o adevărată arhivă unde se păstrează amintirea atâtor /enimente, întâmplări şi fapte mai mult ori mai puțin vechi sau importante..." *roponimia românească,* Bucureşti, 1963, p. 2).

Pentru a ilustra situația înfățişată mai sus. vom lua la început exemplul unor itroponime (mai întâi prenume, devenite apoi şi nume de familie) ca *Andrei, Matei, 'ihai,* care, în ortografiile mai vechi, se scriau cu *u* „mut" final: *Andreiu, Mateiu, ihaiu.* Regula scrierii acestui *u* final cuprindea, pe lângă unele nume proprii ca cele mai sus, la care se adăugau şi toponime ca *Bahlui, Covurului, Negoi, Teslui, Vaslui,* ii ales cuvinte comune, precum substantive, adjective, numerale şi verbe în ale căror •me *u* final era precedat de *3* asilabic semiconsonantic sau de consoană palatală: *oi. cui, mai, rai. război, bici, dibaci, ochi, unchi, priveghi, vioi, întâi, mângâi, moi,* etc. La reforma ortografică din 1932, substantivele proprii au fost exceptate de la ;ula scrierii cu *u* „mut" final, dar litera a fost menținută în antroponime, conform **ocipiului** respectării grafiei actelor oficiale. Un nume ca *Mateiu Caragiale.* de Ia, a continuat să fie scris astfel (cu *u* final), aşa cum continuă şi astăzi, pe drept ânt, dar pronunțarea Iui nu este astăzi cu *u* final, fiindcă acesta a dispărut din ire. Există totuşi un mare număr de intelectuali, printre care şi profesori, chiar de 'ă şi literatură română, ba chiar şi critici şi istorici literari, care, atunci când 5esc despre scriitorul *Mateiu Caragiale,* pronunță prenumele scriitorului cu *u* i'ic final: [Mate3u]. Există oamen- care îşi pronunță numele de familie [Mate3u,

Mihâ3u, Andre3u]. când acesta este înscris sub această formă în actul lor de identitate, fn această situaţie nu avem a face cu o pronunţare veche menţinută până astăzi, ci este vorba de o greşeală de lectură, de reproducerea literă cu literă a formei scrise, de ceea *ce* Aurelien Sauvageot, *Analyse du francais parle,* [Paris], 1972, p. 10-l1. numea „limba scrisă oralizată" sau „realizarea fonatorie a limbii scrise".

Scrierea cu *u* final a acestor cuvinte a fost cândva fonetică, pentru că reproducerea o rostire care a existat realmente şi care, dialectal, mai există şi astăzi prin Transilvania sudică, sub forma lui « asilabic şoptit [u]. Acolo ea reprezintă într-adevăr o fază veche a evoluţiei fonetice: lat. *cuneus* > *cunu* > *cuju* > *cuju* > *cuj*. Aşadar, astăzi nici chiar dialectal *u* final nu mai este silabic, ca în trecut, ci asilabic şoptit, iar în limba literară şi în graiurile care îi stau la bază sunetul în discuţie a dispărut şi, drept urmare, nu mai trebuie pronunţat, chiar dacă se mai scrie uneori în antroponime ca *Mateiu. Mihaiu* etc.

Ajungem ţacum la o altă greşeală de lectură, care apare în numele de familie româneşti terminate grafic în *iu,* a căror pronunţare greşită a devenit foarte frecventă în ultimul timp. manifestând tendinţa de generalizare. Abordăm această chestiune în speranţa că vom opri această tendinţă pe cale de generalizare, la originea căreia stă o greşeală supărătoare de ortoepie, care afectează sentimentul nostru colectiv de eufonie a limbii române.

Este vorba de fapt de mai multe greşeli, anume de accentuare şi de silabaţie, pe care le fac tot mai mulţi oameni când citesc sau pronunţă nume de familie ca *Morariu, Olariu, Păcurariu, Purcariu, Puşcariu, Rotariu, Croitoriu, Vânător iu, Cimpoieriu, Coşeriu, Cruceriu, Sicrieriu, Gufiu, Vlăduţiu, Boltaşiu, Fărcaşiu, Pleşiu. Puşcuşiu, Ţurcaşiu, Baciu, Gagiu* etc.. care au ajuns să fie pronunţate neromâneşte, cu schimbarea accentului pe / din silaba următoare şi, implicit, cu mărirea numărului de silabe cu una, / asilabic semiconsonantic devenind vocală silabică şi accentuată: *Olari-u, Puşcari-u, Rotari-u, Cuşeri-u, Guţi-u, Vlădu\i-u, Boltaşi-u, Pleşi-u, Ţurcaşi-u, Baci-u, Gagi-u* etc.

La originea acestor greşeli de silabaţie şi de accent stă aceeaşi caracteristică a ortografiei româneşti, pe care am constatat-o mai înainte, anume polivalenţa literelor vocalice, în acest caz a literei /. Aşa cum rezultă din lucrarea noastră citată mai sus, litera românească / este şi ea tot polisemantică, nu cu opt valori, ca litera *e,* ci cu patru valori, după cum urmează:

l/ [i] (silabic), în cuvinte ca *bine, intri* etc.:

II [i] (asilabic sonor), în cuvinte care conţin diftongi sau triftongi, în exemple ca *iarbă, tai, Ion, Ioana, copiii* etc.;

3/ [i] (asilabic şoptit), în poziţia după consoană, de obicei la sfârşit de cuvânt, în exemple *ca plopi, slabi, pomi* etc.:

4/ literă ajutătoare sau sunet-zero, atunci când nu reprezintă nici un sunet, ci se scrie numai pentru a da valoare de africată prepalatală literelor precedente *c* şi g, în exemple ca *cioban, ciucure, giol, gioarsă, giulgiu,* sau valoare de oclusivă palatală grupurilor precedente de litere *eh, gh,* în cuvinte precum *chiar, maghiar, chior, chioară, chiul, ghiul, ochi, unchi, unghi* etc.

Cu o asemenea multitudine de valori, litera / creează posibilitatea scrierii identice a unor cuvinte diferite, aşa-numitele omografe: adjectivul masculin *albi* şi verbul la

ifinitiv *albi,* adjectivul masculin plural *deşi* şi conjuncţia *deşi.* substantivul masculin ngular şi plural *ochi* şi verbul la infinitiv *ochi,* substantivul feminin articulat *ia* şi verbul r (Pentru alte exemple de acest fel, vezi Mioara Avram, *Ortografie pentru toţi.* Editura cademiei Române, Bucureşti, 1990, p. 37). Pentru diferenţierea unor asemenea cuvinte şi irme nu avem aşadar la îndemână nici un mijloc grafic, nici litere speciale, >respunzătoare diverselor sunete, aşa cum cere principiul fonetic, nici accentul fonetic iu, eventual, un accent grafic cu o semnificaţie oarecare. Ceea ce rămâne, totuşi, ca unic ijloc de diferenţiere este contextul: *Nu poţi ochi decât cu un singur ochi. Ea îşi ia de irbători ia.* Dar numai contextul, când există, nu este totdeauna suficient.

Acesta este cazul numelor de familie terminate grafic în *-iu.* Aici avem a face cu două ere vocalice polisemantice, ceea ce complică şi mai mult lucrurile, fiindcă şi litera *u* are ai multe valori, dintre care două fundamentale: silabică şi asilabică. Şi cum aici avem >uă litere polivalente, fiecare cu câte două valori fundamentale, rezultă patru rostiri >sibile, aşa cum a constatat şi doamna Mioara Avram, pe care o citãm: „Secvenţa grafică , cu patru corespondenţe fonetice, [/-u], [i-u], [iu], şi [ju], oferă terenul cel mai favorabil iriaţiei atât la cuvinte comune (de exemplu: *fotoliu,* pronunţat cu [li-u] sau [liu] în loc de u]; *martiriu,* pronunţat greşit [martiriu] în loc de *[martirju] [...],* cât [şi] mai ales [la] ime de familie (nume terminate originar în [iu] neaccentuat sunt pronunţate cu [i-u] sau i]: *Boieriu, Morar iu." (Ortografie pentru toţi,* ibidem.)

Silabaţia şi accentul nu sunt însă greşeli întâmplătoare de pronunţare, datorate exclusiv ficienţelor şi ambiguităţilor ortografiei noastre, nu sunt adică simple greşeli de lectură, ci încadrează într-o tendinţă mai largă de generalizare a accentului spre sfârşitul vântului, după un model deja constituit în limbă. Aşadar, cauza pronunţărilor greşite de iul *Olari-u, Păcurari-u, Puşcari-u, Coşeri-u, Funeri-u, Guţi-u, Moţi-u, Pleşi-u, mgaci-u* etc. nu o constituie numai ortografia, care, de fapt, devine factor favorizator, ci mai ales, analogia cu numele de familie de origine greacă, precum *Alexiu, Dimitriu, fteriu (Elefteriu), Gheorghiu, Grigoriu, Stamatiu, Vasiliu* etc., în care finala *-iu* este iilabică şi cu accentul pe /, ca şi analogia cu numele de origine turcă, formate fie cu Fixul *-giu.* de tipul *Abagiu, Boiangiu, Calangiu, Caramangiu, Cişmigiu, Hangiu, irabagiu, Surugiu,* fie cu sufixul *-iu,* precum *Belşiu, Cilibiu, Deliu, Paşaliu* etc., în care ala *-iu* este tot bisilabică şi tot cu / accentuat.

Modelul grecesc, de pildă, pare, pentru un vorbitor român, format cu un sufix *iu: ? xiu<Alexe, Lefeteriu<Lefter, Grigoriu<Grigore, Vasiliu<Vasile.* în realitate, în «este, cele două sunete vocalice *i* şi *u* au funcţii diferite: /, silabic, face parte din na substantivului *(Grigori-, Vasili-* etc.), iar *u,* tot silabic, este desinenţa cazuală a litivului *(Grigori-u, Vasiliu* etc.), tot aşa cum *-os* este desinenţa cazului nominativ *rigori-os, Vasili-os).* Subliniem faptul că *-i* final al temei era în greceşte iccentuat la nominativ, dar accentuat la cazul genitiv *(Dimitri-os, Dimitri-u, igori-os, Grigori-u, Gheorghi-os, Gheorghi-u)* şi că numele româneşti de origine acă de acest tip provin din forma grecească de genitiv, cu / sau *u,* din care / era şi :entuat. Rezultă de aici că rostiri româneşti precum [Grigoriu], [Gorgiu], [Vasiliy], U (asilabic) final, având drept consecinţă reducerea numărului silabelor cu una, sunt orecte ortoepic, pe de o parte în raport cu originalul grecesc, iar pe de altă parte în

raport cu tipul ciscarpatic, a cărui caracteristică o constituie articularea numelor de familie: *Gheorghi-u, Grigori-u, Vasili-u,* ca *Munteami, Moldoveanu, Ardeleana, Olteanu, Cojocaru,* spre deosebire de tipul transcarpatic, a cărui caracteristică este lipsa articolului: *Muntean, Ardelean, Oltean, Cojocar* etc. Pronunțarea corectă a antroponimelor greceşti terminate grafic în *-iu* este, aşadar, cu *i* accentuat silabic şi cu *u* tot silabic, acesta din urmă fiind rostit ca un diftong labial ascendent [uu], pentru a evita haitul *i-u:* [Gorgî-uu], [Grigori-uu], [Vasili-uu] etc. într-un singur caz, când era precedat de *a, u* final silabic a devenit asilabic: *Nicolâ-u > Nicolau* [Nikolâu], reducând astfel numărul silabelor cu una. Ori de câte ori era precedat de /, *u* final a rămas silabic.

Impresia că aceste nume ar fi formate cu sufixul *-iu* este explicată de Al. Graur prin „o serie de fapte": 1. alături de gr. *Elefierios* există şi forma, mai veche, *Elefteros* („liber"), deci se poate crea impresia că *Lefleriu* a derivat de la *Lefter, 2.* numele grecesc *Sterghios* (,.ferm") a devenit în româneşte *Sterie,* apoi *Stere,* pe când în derivatul *Steriu, i-* s-a păstrat, deci poate părea că la numele de botez se adaugă -IM; 3. există în greceşte nume în *-ios,* cu varianta în -îs, de exemplu *Stamation* şi *Stamatis* („ferm"), („solid"), devenit în româneşte *Stamate,* astfel încât *Stamatiu,* derivat da la *Stamatios,* poate părea derivat de la *Stamate.* fn felul acesta se creează deprinderea de a forma nume de familie în IM de la teme care nu se termină în -/: *Angheliu, Constantiniu, Dimiu* (de la *Dimd), Manoliu* (în greceşte numele e *Manolis,* dar genitivul e *Manolu), Teodoriu* (cu varianta *Tudoriu)'".* Ba se ajunge chiar, prin alipirea elementului de formaţie românesc *-ui-,* la un sufix *-uliu* în nume ca *Dinuliu, Necşuliu"* (Al. Graur, *Nume de persoane,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1965, p. 84).

Şi antroponimele de origine turcă, atât cele în -g/M, cât şi în *-iu,* au urmat modelul celor greceşti, cu / şi M silabici: *Abagi-u, Boiangi-u, Surugi-u, Cilibi-u, Deli-u, Paşali-u,* în care M final silabic, fiind precedat tot de o vocală silabică, se pronunţă cu diftongul labial ascendent [uu],' spre a evita hiatul *i-u:* [Boiangi-uu], [Surugi-uu], [Deli-uu], [Paşali-uu]. Antroponimele în discuţie sunt la origine substantive comune, exprimând, de regulă, ocupaţii *(abagiu, boiangiu, surugiu)* şi, în această calitate, au un u final asilabic: [abagiu], [boiangiu], [surugiu]. Ca să devină nume de familie, ele au fost articulate, rolul de articol preluându-l fosta desinenţă M, un M silabic, care sporeşte astfel numărul silabelor cu una: [abagiu] > [Abagi-uu], [surugiu] > [Surugi-uu] etc. Nu e vorba aici de articolul /, fiindcă acesta a dispărut de mult din rostire, rolul lui preluându-l desinenţa *u.*

în acest stadiu, paradigma antroponimelor cu finala IM este completă. Ea cuprinde deci nume greceşti ca *Anastasiu, Atanasiu, Dimitriu, Gheorghiu, Grigoriu, Lefteriu, Vasiliu* etc., nume turceşti ca *Abagiu, Boiangiu, Sacagiu, Surugiu, Beşliu, Cilibiu, Deliu, Paşaliu* etc. în momentul constituirii acestei paradigme, exista deja în limba română o altă paradigmă, mult mai veche, alcătuită din cuvinte moştenite din limba latină, cu aceeaşi terminaţie *-iu,* rostită însă într-o singură silabă [iu], daj nu ca sufix, ci ca finală a sufixului *-ariu,* în exemple precum *căprariu, fierariu, păcurariu, pescariu, porcariu,* cu varianta *purcariu, primariu, văcariu* etc., sau din derivate, pe teren românesc, cu acelaşi sufix *-ariu,* cu varianta *-eriu,* ca *funariu,* cu varianta *funeriu, morariu,* cu varianta *murariu, olariu,* cu varianta *ulariu, prunariu, rotariu, sârariu, oieriu, vieriu.* Cu sufixul *-ariu* şi varianta sa *-eriu* s-au format pe teren

românesc, derivate nu numai de la rădăcini latineşti şi româneşti, ci şi de alte origini: *:izmariu* < *cizmă* (<magh. *csizma)* plus *-arin, coşariu,* cu varianta *coşeriu <coş* (<sl. *kosî)* plus *-uriu (-eriu), puşcăria <puşcă* (<magh. *puska,* pol. *puszka,* rus. *puşka)* plus juf. *-ariu, cimpoieriu <cimpoi* (et. nec.) plus suf. *-arin, sicrieriu* < *sicriu* (<magh. *xekreny)* plus suf. *-ariu* în varianta *-eriu* etc.

în toate aceste cuvinte, ca şi în celelalte din aceeaşi categorie, sufixul *-ariu,* bisilabic şi :u accentul pe *a* din penultima silabă [â-rju], a evoluat spre o rostire monosilabică, prin ifonizarea lui *u* silabic final [arju] şi apoi, prin căderea acestuia, iar / precedent, devenit inal, a rămas asilabic, dar a căpătat caracter şoptit [ari]. Astfel, cuvintele respective au ăpătat prin evoluție fonetică, la singular, forme în *-ari. căprari, fierar j, purcarf, văcar/. Timar j. murar/, olar/, oier l, vier!* etc. Şi celelalte, cu rădăcini de alte origini, au urmat celaşi model: *coşar j,* cu varianta *coşer/.puşcar/, cimpoierf, sicrierj.*

La plural, toate aceste substantive aveau aceeaşi formă, cu ; final şoptit, dar aici ceasta avea, cum are şi astăzi, motivația morfologică de desinență a pluralului, astfel â s-a ajuns la identitatea formelor de singular şi plural: *un primari, doi primari, un Iar j, doi olar l, un oier j, doi oier j* etc. Identitatea formelor de singular şi plural a onstituit un motiv de diferențiere, ceea ce a dus la o nouă evoluție la singular, prin îderea lui; şoptit final: *un primar, doi primari, un olar, doi olari* etc.

Formele de singular, cu / şoptit final, sunt astăzi învechite din punctul de vedere al mbii literare, dar, popular şi regional, ele încă se mai păstrează, în anumite zone ale rii, mai ales la generația vârstnică. Din ALRM II, voi. I, h. 386 *(amnar)* rezultă că în xeniul al IV-lea al secolului nostru, când Emil Petrovici şi-a efectuat anchetele, irma de singular *amnar/ era* încă vie în Oltenia, Banat, estul Transilvaniei, laramureş, nordul Moldovei, sudul Basarabiei, şi izolat în alte părți ale țării, în :eeaşi perioadă, se menținea şi forma mai veche *amnarju,* care făcea arie în vestul ^ansilvaniei. Maramureş şi o parte a Bucovinei. De asemenea, din h. 515 *(cărămidar)* ALR II, serie nouă, voi. II, rezultă că sufixul în discuție avea forma *-ar/,* cu / şoptit ml, în cea mai mare parte a țării.

Această rostire mai veche apare şi în folclorul muzical interpretat de marile noastre ntărețe Măria Tănase şi Măria Lătărețu a căror autenticitate se manifestă nu numai in muzică, ci şi prin graiul în care cântă. Astfel, în cântecul Măriei Tănase intitulat, 1â dusei să trec la Olt" apare forma articuiată*podariu(*l):

„Mă dusei să trec la Olt Cu a
mea mândră cu tot *Şipodariu-*
mi cere-un zlot Şi pe-a mea
mândră de tot."

Tot astfel, în cântecul Măriei Lătărețu intitulat „Pe şoseaua din Cepari", apar mele de singular *jandari* (nearticulat) *şijandariu(\)* (articuiată):

„Pe şoseaua din Cepari Trece-
o fată şi-un *jandari;*
J<mdariu(\) trece călare Şi
fetița pe picioare."

După cum se vede, în versurile acestui din urmă cântec, forma de *singular jandari (un jandari)* rimează cu forma de plural a toponimului *Cepuri.* De fapt, în aceste texte, avem a face cu identitatea formelor de singular şi plural: *un podari, doi podari, un jandari, doijandari.*

Aducem, în sfârşit, mărturia geniului poeziei româneşti, care, în „Scrisoarea I'*, foloseşte fonetismul *cântări,* în rimă cu *ochelari,* dar nu de dragul rimei, ci pentru că acest fonetism exista, şi există şi astăzi, realmente în rostirea populară:

„Aticismul limbii tale o să-l pună la *cântări,* Colbul
ridicat din carte-ţi l-o sufla din ochelari."

(Citatul este reprodus din Eminescu, *Poezii,* ediţie îngrijită de Perpessicius, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti. 1958, p. 106.)

Pluralul *ochelari* l-ar fi putut pune în rimă şi cu forma *cântar,* tot aşa cum, în poemul „Luceafărul", *să mori* rimează cu *rătăcitor:*

„Şi pentru cine vrei *să mori* ?
întoarce-te. te-ndreaptă Spre-acel
pământ *rătăcitor* Şi vezi ce te
aşteaptă."

Tot acolo, în strofa următore, *cer* rimează cu *ieri:*

„In locul lui menit din *cer*
Hyperion se-ntoarse
Şi, ca şi-n ziua cea de *ieri,*
Lumina şi-o revarsă." *(fbidem,* p. 142)

Pentru frumuseţea rimei, dar şi pentru adevărul rostirii, credem că forma *cântări* ar fi trebuit pronunţată astfel, cu *i* şoptit final, chiar dacă n-ar fi fost scrisă de Eminescu. aşa după cum, în baza aceloraşi considerente, în versurile citate mai sus, din „Luceafărul", grafiile *rătăcitor* şi *cer* trebuie citite tot cu / final afonic (şoptit): [rătăcitor*], [ceri], iar grafia *se-ntoarse* în rimă cu *revarsă,* trebuie citită *se-ntoarsă.*

Pornind de la cuvinte ca cele apărute în versurile citate ale lui Eminescu, precum formele de singular rostite *cântări, ceri, rătăcitori,* observăm că *i* şoptit final apare nu numai în derivatele cu sufixul *-ari,* cu varianta *-eri,* ci după orice *r* final, precedat de *a, e, i, o,* care face sau nu face parte dintr-un sufix şi care, astfel, prezintă o pronunţare muiată: *cuibări, jandari, morari, tâlhari, trăistari, bărbieri, boieri, ceri, cuieri, cimitiri, croitori, fumători, negustori* etc.

Dacă în această lungă perioadă (care se prelungeşte, regional, până astăzi), de pronunţare cu / şoptit final, unele dintre aceste substantive, în fapt cele care denumesc ocupaţii, au devenit nume de familie, acestea au căpătat formă articuiată enclitic, fosta desinenţă silabică M, preluând funcţia de articol, în locul lui /, care dispăruse de mult din pronunţare, urmând după / şoptit final, care, în această situaţie, pierde ambele calităţi, atât de sunet final, devenind medial, cât şi de vocală şoptită, devenind |jj asilabic sonor. Astfel, *căprari* devine *Căprariu, coşari* devine *Coşariu, jandari* devine *Jandariu, podari* devine *Podariu, purcari* devine *Purcariu, coşeri* devine *Coşieriu, oieri* devine *Oier iu. vieri* devine *Vier iu, negustori* devine *Negustor iu* etc.

Toate acestea au sau pot avea o variantă mai nouă, fără / şoptit final, care, după fonizare, a parcurs încă un stadiu de evoluţie, dispărând. Fenomenul s-a petrecut aşa cum ezultă din ALR II, serie nouă, voi. II, hărţile 503 *(frânghier),* 508 *(homar),* 509 *(tocilar),* 111 *(bărbier),* 514 *(arcer),* 515 *(cărămidar).* 517 *(curelor),* 518 *(pantofar),* 521 *(croitor)* şi Ieţele, în sud-estul ţării Muntenia estică şi Dobrogea) şi a fost preluat de aici în limba terară. Astfel, cuvintele de mai sus au, ca substantive comune, forme precum *căprar, 'orcar, morar, oier, vier, boier, croitor* etc., iar antroponimele corespunzătoare au formele *Căprarii, Porcaru, Moraru, Oieru, Vieru, Boierii, Croitorii.* Aceste nume de familie se ronunţă, evident, cu accentul pe penultima silabă, adică pe vocalele din sufixe, care sunt , *e, o,* tot aşa cum se pronunţă corect şi cum ar trebui să se rostească şi în varianta cu *r* miat, adică urmat de/asilabic, semiconsonantic: *Căprăriu, Murăriu, Purcăriu, Puşcăriu, 'oieriu, Coşeriu, Funeriu, Vieriu, Croitoriu* etc. Dar, cum spuneam, prin analogie cu ntroponimele de origine greacă, de tipul *Dimitriu, Gheorghiu, Grigoriu, Vasiliu* etc., şi de rigine turcă, de tipul *Boiangiu, Calemgiu, Hangiu,* sau *Cilibiu, Deliu, Paşaliu* etc.. care j, şi unele şi altele, accentul pe / din penultima silabă, au început şi celelalte, mai vechi, i fie pronunţate tot cu / accentuat, deci cu mutarea accentului spre sfârşitul cuvântului şi, •in aceasta cu creşterea numărului silabelor cu una, în loc ca accentul să rămână pe *a, e,* din sufixele *-ari, -eri, -tori,* acolo unde se găseşte şi în variantele cu *-ar, -er, -tor.*

Analogia în discuţie cuprinde şi alte categorii de antroponime terminate în *-iu* în irma lor grafică, a căror terminaţie *-iu* este precedată de:

1) litera *c,* în nume ca *Baciu, Buciu, Calciu, Danciu, Malciu, Panciu, Stanciu, iciu, Viciu* etc. In aceste nume, litera / nu reprezintă nici un fel de sunet, nici silabic, ci asilabic, ci este literă ajutătoare, care are rolul de a da valoare de africată literei ecedente *c,* antroponimele respective pronunţându-se în două silabe: [Bâ-cu],) ân-cu], [Stân-cu], etc. Tot valoare de literă ajutătoare are litera / după *ci* din nume •• familie ca *DaicovicilDaicoviciu, DrăghicilDrăghiciu, PetrovicilPetroviciu* etc. ici, în "afară de valoarea acestei litere /, se pune şi problema valorii literei finale w, re este un *u* „mut" în sensul că nu se citeşte, deoarece „s-a adăugat în acelaşi fel ntru a marca etnicitatea română a purtătorului", aşa cum apreciază Al. Graur în *wie de persoane,* p. 150, sau fiindcă aşa cerea regula ortografică din 1904, întocmai şi la numele discutate mai sus, precum *Andreiu, Mateiu, Mihaiu.* In acest caz, jtarea accentului pe *i* din finala *-iu* are drept rezultat mărirea numărului de silabe cu uă. [Dră-gic] devine [Dră-gi-ci-uu], ceea ce constituie o dublă greşeală: mai întâi anunţarea lui *u* final, dar cu menţinerea lui i precedent cu statut de literă ajutătoare)ră-gi-cu]), apoi transformarea literei ajutătoare / în literă propriu-zisă, reprezentând ictul silabic [i], şi accentuarea acestuia, rezultând forma cvadrisilabică [Dră-gi-ci-]. Inacceptabile sunt, desigur, atât pronunţarea trisilabică [Dră-gi-cu], cât şi, mai s, cea cvadrisilabică [Dră-gf-cî-uu]. Rostirea corectă şi normală rămâne numai cea ilabică / Dră-gic /. Acolo unde este cazul, respectând grafia oficială a actelor de ntitate, scriem, aşadar, *Drăghiciu, Daicoviciu, Petroviciu* etc., dar rostim [Dră-gic], îi-co-vic], [Pe-tro-vic], tot aşa cum scriem *Mateiu,* pronunţând [Ma-tei], sau *Edu, ure, Eşanu,* nume pe care le rostim cu [je] iniţial. Trebuie să renunţăm la >rinderea formată în şcoala primară de a „citi", literă cu literă, cuvintele proprii sau nune şi să ne obişnuim cu ideea că, de multe ori, scriem într-un fel, deşi pronunţăm

altfel, că scrierea şi rostirea nu sunt identice, că acestea au, fiecare, propria lor raţiune şi motivaţie, întemeiate pe principiul, enunţat aşa de frumos de Sextil Puşcariu şi Teodor Naum, în prefaţa la îndreptarul lor ortografic bazat pe regulile ortografice din 1932 ale Academiei Române. „Scrie cum grăieşti şi grăieşte cum se cuvine";

2) litera *g,* în nume ca *Gagiu.* Şi aici, litera / are valoare de literă ajutătoare, numele pronunţându-se în două silabe: [Gâgu], nu [Ga-gi-uu], cu o silabă în plus şi cu schimbarea accentului;

3) litera *d,* în nume ca *Badiu, Bodiu, Dediu* etc. în această situaţie, litera / reprezintă sunetul asilabic [j], care formează diftong cu vocala silabică următoare [u], iar nu un / silabic şi accentuat, cum pronunţă unii [Ba-di-uu], [Bo-dî-uu], [De-di-uu];

4) litera *ş,* în nume ca *Băiaşiu, Băieşiu, Breslaşiu, Boltaşiu, Cimpoieşiu, Fărcaşiu, Pleaşiu, Puşcaşiu, Scăunaşiu, Secaşiu, Ţurcaşiu* etc. Toate numele de acest tip au o variantă fără /' *(Boltaşu, Fârcaşu, Pleşu, Puşcaşu, Ţurcaşu* etc.) şi încă fără acelaşi /, dar şi fără articolul *u* final, în graiurile transcarpatice *(Fărcaş, Pleş, Puşcaş, Scăunaş* etc. Varianta cu / care interesează discuţia de faţă, de tipul *Oprişiu, Pleaşiu, Ţurcaşiu,* este una exclusiv grafică, litera / fiind numai un semn grafic introdus de funcţionarii stării civile, de notari sau de învăţători, fie ca urmare a pronunţării muiate a lui *ş* precedent, fie, în Transilvania, „fără justificare etimologică, pentru a da caracter românesc numelui: *Cizmăşiu* (pronunţat *Cizmăşiu},* pentru *Cizmaşu, Surlăşiu* (pro nunţat *Surlaşhî)* pentru *Surlaşu",* cum consideră Alexandru Graur în cartea *Nume de persoane,* p. 150, fie, în sfârşit, cum constată doamna Mioara Avram în cartea *Ortografie pentru toţi,* p. 71, că „scrierea cu *-sin* pentru [ş] a fost curentă în secolul trecut în Transilvania: nume ca *Opriş,* prin grafia *Oprişiu,* au devenit *Oprişiu"'.* Şi aici, de la rostirea în două silabe [O-priş] s-a ajuns mai întâi la una trisilabică [O-prî-şu], prin citirea literei finale „mute" *u,* iar în final la pronunţarea cvadrisilabică [O-pri-şi-uu], prin citirea şi a literei *i* precedente, care a devenit vocală silabică şi, în acelaşi timp, accentuată;

5) litera *ţ,* în nume ca *Bariţiu, Bărnuţiu, Guţiu, Hurdubeţiu, Moţiu, Negruţiu, Pătruţiu, Raţiu, Răduţiu, Vlăduţiu* etc. în aceste nume, litera / din terminaţie reprezintă sunetul asilabic neaccentuat [j], care formează diftong cu *u* silabic următor. Cele mai multe dintre acestea au o variantă nearticuiată terminată în consoana *ţ: Băriţ, Bărnuţ, Drăguţ, Moţ, Pătruţ, Raţ, Răduţ, Vlăduţ** spre deosebire de un nume ca *Guţiu,* care, ca hipocoristic, are o variantă articuiată *Guţu.* în astfel de nume, lorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p. 250, consideră că *-iu* arată pronunţarea „moale" a lui *ţ* şi „articularea numelui" (aprecierea se referă la numele *Hordubeţiu).* La rândul său, Alexandru Graur, *op. cit.,* p. 150, scrie: „La nume terminate în consoană s-a adăugat *—iu: Bariţiu* (pentru *Bariţ), Bărnuţiu* (pentru *Bărnuţ;* aici accentul nu s-a mutat din loc), ***Cheresteşiu*** (pentru *Cheresteş), Cipariu* (pentru *Tipar;* şi aici accentul şi-a păstrat locul), *Năşcuţiu* (pentru *Născut,* desigur hipocoristic de la *lonaşcu), Raţiu* (tot fără schimbare de accent; pentru origine, *Râcz (rac* „sârb", de unde rom. *Rafiu), Răduţiu* (pentru *Răduţ), Vlăduţiu* (pentru *VlăduţT.*

***

prezentai mai sus multe categorii de antroponime terminate în *-iu.* Uneori ceasta terminație apare numai în scris, în nume ca *Baciu, Danciu, Stanciu, Gagiu, oltaşiu, Pleiu, Puşcaşiu* etc., alteori, terminația *-iu* se scrie pentru că se şi pronunță, tudiul nostru ridică tocmai această problemă a pronunțării, pe de o parte ca realitate ngvistică, pe de altă parte ca normă ortoepică. Cred că interesează şi trebuie să itereseze ambele aspecte, atât pronunțarea reală a acestor antroponime, cât şi rostirea T corectă. Referitor la acest ultim aspect, unii vorbitori cred că pronunțarea uroponimelor poate fi lăsată la voia întâmplării sau la „dorința purtătorilor lor", •obabil prin analogie cu recomandarea din DOOM, p. 9, în legătură cu posibilitatea rierii literei *â* „în numele proprii de familie, după dorința purtătorilor lor", jrmularea citată din DOOM lasă într-adevăr impresia libertății purtătorilor numelor ; familie care conțin sunetul [î] de a folosi „după dorință" fie litera /, fie litera *â.* în ea ce mă priveşte, am remarcat de la început această formulare inadmisibilă şi, în crarea citată, *Corespondența dintre litere şi sunete, p.* 9, am corectat-o, formulând: i unele nume proprii de personalități care au folosit această literă în scrierea numelui r". Dar scrierea cu i sau *â* în această situație este acum depăşită, dacă avem în vedere edificările aduse ortografiei româneşti, oficializate prin publicarea lor în *Monitorul 'dai al României, Partea I: legi, decrete, hotărâri şi alte acte,* nr. 59 din 22 martie 93. Pe baza reintroducerii lui â, în condițiile ortografiei din 1932, numele de familie re conțin sunetul [î] se scriu acum numai cu *â* în interiorul cuvintelor. Revenind ia pronunțarea antroponimelor, unii vorbitori, uneori chiar intelectuaii periori, rostesc la întâmplare *Murâriu* sau *Murariu, Olâriu* sau *Olariu, Rotâriu* sau *tariu* etc., alții pronunță invariabil, cu / silabic accentuat, *Căprariu, Jandariu, dariu. Puşcăria, Boieriu, Coşeriu, Funeriu, Danciu, Drăghiciu, Viciu, Gagiu, din, Dediu, Oprişiu, Secaşîu, Țurcaşiu, Guțiu, Hurdubețiu, Moțiu, Râduțiu, "iduțiu* etc. Fără nici o îndoială, acestea din urmă sunt pronunțări greşite şi urâte, iate de ortografie, la care s-a ajuns, aşa cum am arătat mai sus, prin analogie cu nele de origine greacă, de tipul *Grigoriu, Vasiliu,* sau de origine turcă, de tipul *iangiu, Paşaliu,* şi, după părerea mea, nu pot fi acceptate chiar dacă, uneori, din oranță, sunt însuşite de purtătorii lor. Ele rămân greşeli şi în această situație, chiar :ă unii cercetători, mai concesivi, le acordă statut de „foste greşeli", cum face imna Mioara Avram, în *Ortografie pentru toți,* p. 37, cu privire la un nume de n'lie ca *Morâriu,* Ia care admite pronunțarea *Mora-ri-u.* O asemenea rostire, cu imbarea accentului şi cu mărirea numărului de silabe, care face ca accentul să ină ,.un indice formal de diferențiere a numerelor de familie românești față de lativele de la care s-au format", cum apreciază doamna cercetătoare Lucreția reş, în articolul intitulat *Accentuarea unor nume de familie (LR* nr. 3/1980. p. 246), *'* inacceptabilă, din punctul de vedere al limbii literare, tocmai pentru că „duce la erea legăturii (formale) dintre nume şi apelativul de la care provine" (Lucreția reş, *ibidem).* Aşadar, dacă accentuăm *morar* (sau *morari / murâri),* pe baza acestor lunțări, zicem *Morarii* şi trebuie să rostim şi *Morâ-rju,* în nici un caz *Morari-u* şi aşa *Coşeri-u, Puşcari-u* etc. După acest model, se ajunge la o pronunțare cu iz nesc ca *Gagi-u,* pentru *Gâ-giu,* sau la una sugestiv-aluzivă ca *llurdu-beți-u,* pentru ***dube-fiu.***

Lăsând frâu liber acestei tendințe, vom ajunge, oare, să acceptăm orice în limba vorbită? Dar, oare. limba vorbită nu poate fi şi nu trebuie să fie şi ea literară? Vom ajunge, oare, să admitem o pronunțare ca fPle-a-şi-uu], în loc de [Plgâ-şu], auzită de mine la Craiova? Fenomenul dierezei diftongului [ga] şi-a tăcut aşadar apariția într-un nume propriu ca *Pleaşiu.* Urmează el. oare, şi în cele comune? Atunci vom spune în curând fse-ârăl, pentru [sgâ-ră], cum am auzit deja la televiziune, în rostirea unui străin, care, voind să ne salute româneşte, pronunța [buna se-âraj. Nu cred că putem asista indiferenți la toate fenomenele care apar în limba vorbită, mai ales la acelea care au la bază ignoranța şi comoditatea, la care, în cazul de față. se adaugă un factor obiectiv, deficiențele şi ambiguitățile ortografiei. Limba vorbită, mai ales la radio şi la televiziune, este şi trebuie să fie şi ea normată şi. peste anumite norme, printre care şi aceasta a păstrării accentului antroponimului pe aceeaşi silabă ca în apelativul din care provine, nu se poate trece.

Unde se aud aceste pronunțări? Exact acolo unde n-ar trebui să se audă: la radio, la televiziune, în învățământ, în justiție, în Parlamentul României. Dacă e oarecum de înțeles ca un crainic de radio sau de televiziune, un profesor, un jurist sau un parlamentar să nu ştie să pronunțe corect toate numele străine despre care trebuie să vorbească, este însă inadmisibil şi regretabil să nu ştie să pronunțe numele româneşti cele mei autentice şi cele mai vechi precum *Căprariu, Fierariu, Purcarhi, Văcăriți.*

Ce e de făcut? Cum putem împiedica proliferarea acestor greşeli de pronunțare, care au tendința de a se generaliza? In 1965, în cartea citată. *Nume de persoane.* p. 147. Al. Graur, referindu-se la numele străine, scria: ..Soluția pentru a împiedica răspândirea greşelilor este să se pronunțe cum trebuie, cel puțin numele mai răspândite, la radio şi televiziune, pentru ca toată lumea să afle cum e corect; eventual, primele dați. când un nume apare în scris, să se dea între paranteze pronunțarea corectă, până se deprind cititorii cu ea". Dar soluția propusă de Al. Graur ridică o întrebare firească: de unde să ştie crainicii de radio şi televiziune, ca şi toți cei care vorbesc la aceste mijloace audio-video, pronunțarea corectă a antroponimelor, când aceasta nu este indicată în nici o lucrare normativă românească? Ea nu este inclusă nici în dicționarele şi studiile de specialitate. Singura lucrare care pune probleme de pronunțare şi scriere a antroponimelor este tot cartea citată a lui Al. Graur. *Nume de persoane.* Christian lonescu. în *Mică enciclopedie onomasticei.* Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1975, şi lorgu Iordan în *Dicționar al numelor de familie româneşti.* Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983. nu indică nici măcar accentul numelor de botez şi, respectiv, al numelor de familie inserate. Doar DOOM-ul *(Dicționarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române}* şi, după el, DOEOM-ul *(Dicționar ortografic cu elemente de ortoepie si morfologie),* Chişinău. 1991, cuprind două scurte şi sumare anexe, pe trei pagini în DOOM (675-677) şi pentru în DOEOM (773-776), în care se indică accentul şi, uneori, silabația. în problema pe care o discutăm, informațiile din DOOM şi DOEOM sunt. fatalmente, extrem de puține şi vagi. iar uneori chiar şi eronate. Astfel, la nume ca *Athanasht, Catargul. Piuâriu* se notează accentul, dar nu se precizează silabația. Un nume ca *Piuăriu,* păstrând accentul *a,* poate fi pronunțat în trei silabe *(Pi-uâ-riu)* sau în patru *(Pi-uâ-ri-u).* La numele *Rațiu* se dau şi accentul (pe *a),* şi silabația *(-(in).* Din categoria greşelilor, despre care am vorbit şi cu altă ocazie, fac parte pronunțarea bisilabică a lui

'u final, în prenume ca *Duiliu, luliu, Valeriu,* care, după anexa în discuție *(Prenume imâneşti),* ar trebui rostite *Duili-u, luli-u, Valeri-u.* în cartea mea *Contribuții la wetica şi dialectologia limbii române,* Editura „Scrisul Românesc", Craiova, 1986, 140, scriam: „Această indicație este total surprinzătoare. N-am auzit niciodată un >mân pronunțând astfel. Singura pronunțare românească, populară şi cultă, este cu ;le două vocale finale într-o singură silabă, adică cu diftongul ascendent *ju (iu): lau-diu, Corne-liu, lu-liu, Vale-riu.* Probabil că s-a indicat o asemenea pronunțare, iposibilâ pentru limba română, prin analogie cu norma stabilită pentru numele tineşti (vezi anexa „Nume greco-latine care se pronunță (şi) conform adaptării adiționale", p. 679-687, unde se indică silabația *-i-u* în cuvinte ca *Horațiu, Liviu, wrețiu, Ovidiu, Tiberiu* etc., nume care, deci ar trebui rostite, după anexa respectivă, *oraţi-u, Livi-u* etc. Dar, din moment ce aceste nume sunt considerate adaptate la sternul limbii române prin tradiție, considerăm că nici în aceste cazuri nu este corectă labația indicată. Vorbitorii, chiar şi cei culți, pronunță aceste nume tot cu diftongul cendent *ju (iu),* chiar şi atunci când se referă la scriitori latini ca *Horațiu, Lucrețiu, vidiu.* Indicația este într-adevăr valabilă, dar numai pentru formele neadaptate ale estor nume, atunci când acestea au forma latinească terminată în *s: Horati-us. icreți-us, Ovidiu-us, Vergili-us* etc.)".

Comentând părerile mele de mai sus, într-un articol, sub formă de recenzie, itulat *O critică la DOOM,* publicat în *România literară* nr. 13/1987, la rubrica *mba noastră,* Al. Graur scria, în mod surprinzător: „La p. 140 se discută pronunțarea melor latineşti de tipul *Claudiu, Cornelia, luliu, Valeriu;* a fost recomandată despărsa în silabe *i-u,* după originalul latin. Autorul [adică eu] nu a auzit niciodată pronunea aceasta şi propune să se pronunțe *iu* într-o singură silabă. La rândul meu [scrie . Graur în recenzia amintită], declar că n-am auzit niciodată să se spună *Cor-ne-liu, liu.* Fiind nume latineşti, trebuie să le pronunțăm ca în latineşte." Am reprodus cele na puncte de vedere pentru ca cititorul să tragă singur concluzia cea dreaptă.

Şi pentru că lucrări normative care să indice pronunțarea antroponimelor nu există i sunt puține şi controversate, revin la întrebarea de mai sus: ce este de făcut?

Sigur că răspunsul ar fi simplu: să se redacteze un dicționar de pronunțare a numelor iprii, care să cuprindă atât toponimele, cât şi, mai ales, antroponimele româneşti sau, i simplu, pronunțarea numelor proprii să fie inclusă în două anexe, cât se poate de voltate, într-o nouă ediție a *Dicționarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii vane.* Un început bun şi un exemplu în acest sens îl constituie anexa intituiată *Nume de Maţi din RSS Moldova,* inclusă în DOEOM, Chişinău, 1991, p. 76l-772, chiar dacă în astă anexă lipseşte silabația, dar măcar este marcat accentul.

Ar mai exista o soluție, mai radicală şi mai greu aplicabilă, practic, dar, în acelaşi p, mai eficientă, mai rațională, mai simplă. Aici trebuie să reiau o propunere mai he a mea, din 1982, pe care am facut-o în articolul intitulat *Despre scrierea ongilor limbii române,* publicat în *Analele Universității din Craiova,* seria Ştiințe logice, anul X, 1982, p. 2l-28, şi republicat în cartea *Contribuții la fonetica şi 'ectologia limbii române,* Editura „Scrisul Românesc", Craiova, 1986, p. 109-l18. nind de la ideea judicioasă a lui Al. Graur, exprimată în lucrarea *Mic tratat de)gi˙afie.* Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1974, p. 118, după care „normal ar fi ca cele ă vocale care constituie un diftong să nu fie notate cu aceleaşi litere ca atunci când

constituie două silabe diferite", să se facă, adică, diferență în scris, întrucât aceasta există în vorbire, între „/ care formează silabă şi / care nu formează silabă. Cel dintâi urmează să se scrie în acelaşi fel ca până acuma, ca şi în celelalte limbi. Pentru cel de-al doilea ne trebuie un semn aparte şi anume putem adopta unul care nu este chiar nou în scrierea noastră, anume ; scurt (/)•" (P- 135), eu am extins diferențierea în scris a sunetelor asilabice față de cele silabice corespunzătoare asupra tuturor vocalelor care apar în funcție asilabică, în toți diftongii limbii române, aşa cum i-am prezentat în studiul intitulat *Diftongii româneşti - clasificare, descriere,* inclus în volumul citat mai sus, p. 9-l09. Aşa de pildă, ca să dau numai două exemple, acelea care interesează discuția de față, pentru / asilabic am propus litera *y,* iar pentru *u* asilabic am propus litera *w.* Argumentele şi avantajele folosirii de litere speciale pentru sunetele asilabice le-am prezentat în lucrarea citată şi nu e cazul să le reiau. Totuşi, trebuie să arăt că folosirea celor două litere speciale ar înlătura posibilitatea greşelilor de accentuare şi de silabație de care m-am ocupat în studiul de față şi ar face inutilă elaborarea de dicționare speciale de pronunțare a numerelor proprii sau de anexe speciale de pronunțare a numerelor proprii sau de anexe special destinate. Astfel, dacă. de exemplu, am scrie *Jandaryu, Moraryu, Olaryu, Podaryu, Puşcaryu, Coşeryu, Funeryu, Paleryu, Guțyu, Vlăduțyu, Boltaşyu, Țurcaşyu, Bacyu, Gagyu, Badyu* etc., cu litera *y* reprezentând sunetul asilabic Q], iar antroponimele de tipul *Dimitriu, Vasiliu, Surugiu, Cilibiu,* cu litera / obişnuită cu valoarea de i silabic, posibilitatea de greşeală n-ar mai exista. Metoda scrierii diferite a sunetelor silabice şi asilabice ar face inutilă şi marcarea accentului, fiindcă o vocală asilabică nu poate fi accentuată.

Oricât de simplă şi de rațională, soluția aceasta nu pare însă să aibă sorți de izbândă, pentru a fi acceptată şi aplicată, cel puțin în momentul de față, fiindcă, aşa cum s-a văzut recent, orice propunere de modificare oricât de mică a ortografiei este primită cu neîncredere şi cu împotrivire, uneori violentă.

In această situație, ce mai rămâne, totuşi, de făcut acum, până la elaborarea unui posibil dicționar de pronunțare a numelor proprii? Mai rămâne o singură posibilitate şi anume marcarea accentului fonetic, care ar fi de natură să înlăture greşelile de accentuare şi, uneori, chiar şi pe cele de silabație. Marcând accentul pe *a* din sufixul *-âriu,* dintr-un antroponim ca *Olăriu,* cuvântul respectiv nu mai poate fi accentuat *Olariu* şi, probabil, nici rostit în patru silabe. Aşa cum spuneam, procedeul a fost deja aplicat în anexele din DOOM, privind numele proprii româneşti, latineşti şi greceşti vechi de persoane, precum şi în anexa DOEOM privind numele de localități din Basarabia. Procedeul marcării accentului ar putea şi ar trebui să fie extins, chiar dacă DOOM-ul, la p. XV, precizează că „accentul cuvintelor nu se notează, de regulă. Este permisă folosirea accentului, sub forma celui ascuțit ('), în cazurile în care se simte nevoia de evitare a confuziei între cuvinte, forme sau variante omografe ca *acele-acele, copii-copii, era-era, încuie-încuie, sună-sună, duşmân-duşman, vultur-vultur'".*

Intr-o nouă ediție a *Dicționarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române,* situațiile de folosire a accentului ar trebui aşadar extinse şi la cazurile în care trebuie evitate greşelile de accentuare şi, dacă se poate, şi de silabație, atât în cuvinte comune, cât şi în numele proprii, toponime şi antroponime.

§31. Ortoepia antroponimelor în *-iu*

Contribuția de față pornește de la articolul dlui C. Dimilriu, intitulat *Ciubotarii^ 'ieriu* sau *Ciubotariu, Vieriul* şi publicat în revista *LR,* XLII, 1993, nr. 2, p. 69-76.

înainte de apariția articolului pomenit, predasem la „Arhivele Olteniei"', serie nouă, rticolul *Antroponime terminate grafic în -iu,* care a şi apărut în nr. 9, 1994, p. 153-67. Nu mai puteam şi nici nu era de dorit să-I refac ținând cont de observațiile dlui C. >imitriu de la Iaşi, astfel că l-am lăsat să apară în paralel, ca o lucrare independentă de ea a cercetătorului ieşean, pentru o posibilă comparație. Observațiile la articolul dlui I. Dimitriu mi le-am rezervat pentru această nouă intervenție.

Nu este cazul să reiau aici articolul meu din „Arhivele Olteniei". Trebuie să spun w că, aşa cum apare şi în titlu, el se referă la toate categoriile de nume româneşti de imilie terminate în *-iu* în forma lor grafică, a căror terminație *-iu* este precedată de :

1. litera c, în nume ca *Baciu, Danciu. Stanciu, Suciu, Viciu;*
2. litera *g,* în nume ca *Gagiu* etc.;
3. litera *d,* în nume ca *Badiu, Dediu* etc.:
4. litera *ț,* în nume ca *Bâieşiu, Boltaşiu, Fărcaşiu, Pleaşiu, Pleşiu, Țurcaşiu,* care i o variantă fără / *(Băieşu, Fărcaşu, Pleşu)* şi încă una fără acelaşi /, dar şi fără *u* ral, care îndeplineşte rol de articol *(f arcaş, Pleş* etc.);
5. litera y, în nume la *B/eojiu,* cu varianta *Bleoju;*
6. litera /, în nume ca *Barifiu, Gufiu, Moțiu, Rațiu, VJăduțiu,* unele dintre ele cu o riantă nearticuiată terminată în -;: *Bariț, Moț, Raf, VJăduț;*

1. litera *r,* în nume ca *Boieriu, Căprariu. Ciubotariu, Funariu. Murariu, Olariu, trcariu, Rotar iu, Văcăriți, Coşeriu, Funeriu, Vieriu,* care au şi o variantă fără / *ăpraru, Muraru, Olaru, Purcaru, Văcaru),* precum şi o variantă nearticuiată *ăprar, Funar, Murar, Purcar* etc.).

In toate aceste şapte categorii de antroponime se manifestă tendința mutării centului spre sfârşitul cuvântului, pe / din terminație, care, din literă ajutătoare ori i element asilabic. semiconsonantic al diftongului [j[uj, devine vocală silabică, rind astfel numărul silabelor cuvântului cu una: *Baci-tt, Danci-u, Gagi'-u, Badi-u, d/-u, Boltaşi-u, Pleşi-u, Țurcaşi-u, Bleoji-u, Gufî-u, Moți-u, Boieri-u. Căprari-u, ibotari-u, Olari-u, Purcari-u. Vâcari-u, Coşeri-u, Funeri-u, Vieri-u.*

Referindu-se numai la ultima categorie din enumerarea de mai sus *(Ciubotariu, riu* cu i ca element asilabic al diftongului ascendent fju] făcând parte din sufixele *iu, -eriu,* cercetătorul ieşean foloseşte un material bogat, cules, din „toate variantefe iporale şi spațiale ale limbii române" în ceea ce priveşte ..substantivele comune a or parte finală este *-ar(i)u(l>* sau *-er(i)u(ir* şi, în general, bine comentat şi rpretat, cu câteva excepții, cuprinse în pasajul pe care îl citățm în continuare: :eastă abatere a limbii populare de la norma moştenită din latină şi care este încă eptată de limba literară modernă considerăm că are două *justificări [subl. mea -]•* O primă justificare, de natură psihică, îi are în vedere pe purtătorii numelor - "te transparente în privința sensului lor inițial -- de tipul *Bouariu, Văcăriți, ilariu, Caldararíu, Perjeriu* ş.a., care purtători (tocmai atunci când în societate se 'ea de cultul muncii!) au început să se jeneze de ocupația străbunilor lor ce le-au

dat numele de familie, în felul acesta, se ajunge la a doua justificare, de natură lingvistică: fără a fi înlocuite, numele respective de familie cu *-arin / -eriu,* de tipul *Bouariu, Perjeriu,* care „.dezavantajează" prin indicarea evidentă a ocupației inițiale a înaintaşilor, se aseamănă în partea lor finală - în sensul că se termină în *-iu* - cu alte substantive proprii, nume de familie, ca *Dimitriu, Constantiniu, Târziu* ş.a., care nu trimit la vreo ocupație evidentă a înaintaşilor şi, deci, sunt convenabile din acest punct de vedere" (p. 74).

Sunt, în citatul de mai sus, câteva idei inacceptabile, din punctul meu de vedere. Mai întâi, Justificările" fenomenului în discuție, însuşi termenul *justificare* include ideea de „legitimare", de „demonstrare a justeței, a corectitudinii" pronunțării, cu schimbarea accentului şi cu mărirea numărului de silabe, de tipul *Ciuhoturi-u, Vieri-u,* idee greşită, pe care autorul o şi formulea/â ca atare, în acelaşi text:„[...] abatere [...J care este încă acceptată de limba literară modernă." Această idee eronată apare şi în paragraful final al lucrării (4, p. 75-76). în care fenomenul în discuție este calificat drept *„normă populară,* care, cu diferite *justificări [subl. mele - I.C.],* transferă accentul de pe *â/e* pe / şi atunci când acest *i* există la varianta conservatoare de tipul *Bouariu, Vieriu,şi* atunci când acest / se reintroduce - conştient sau mecanic - la varianta evoluată. *Bouarii, Vieru* redevenind *Bouariu, Vieriu...*[1"4] (p. 75). Poziția autorului este însă ambiguă. Dacă înțeleg eu bine, în momentul de față fenomenul este, după părerea autorului, o „abatere a limbii populare […J care este încă acceptată de limba literară modernă" (p 74), dar „este posibil ca într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat norma populară să fie admisă ca „dublet", alături de actuala normă literară (deci *Bouâru/Bouâriu/Bouariu, Ciubotctru/(. "lubotâriu/Ciubotariu, VieruVieriu/Vleriu ş.a)* sau, poate, chiar să înlăture actuala normă literară, *Bouariu, Ciubotariu, Vieriu* ş.a. devenind literare, iar *Bouâru'Bouariu, Ciubotâru/Ciubotâriu, Vieru/Vieriul* ş.a. circulând popular sau regional" (p. 76).

Lăsând la o parte faptul că. în ipoteza C. Dimitriu, actualele „dublete" *Bouaru/Bouariu, Ciubotar u/Ciubotar iu, Vieru/Vieriu,* prin acceptarea celei de a treia forme, ar deveni „triplete" *(Bouăru/Bouâriu/Bouariu* etc.), adică variante literare libere cu trei forme (vezi p. 76, nota 19), mă opresc acum la calificarea tripletului drept „normă populară". După părerea mea, pronunțarea de tipul *Boari-u, Ciubotari-u, Vieri-u* etc. nu este, în momentul de față. nimic mai mult decât o abatere de la norma necodificată. Dacă este abatere, ea n-a devenit, sau n-a devenit încă, o normă, nici măcar necodificată şi, cu atât mai puțin, codificată. Ea nu e nici normă subiectivă, acceptată prin convenție de specialişti, nici normă obiectivă, generalizată prin uzul literar. Este, pur şi simplu, o variantă din uzul necultivat, din limbajul nonstandard, aşa cum l-am definit în lucrarea mea intituiată *Limbă literară şi limbă-standard,* publicată în LL, 1984, I, p. 19-22, o variantă neadmisă şi neadmisibilă în limba standard, unul dintre exemplele tipice de ceea ce Andre Martinet şi Henriette Walter au numit „mauvaises prononciations", adică „celles qui soudain vous rappellent, ne serait-ce qu'â un niveau tres inferieur de la conscience, que votre interlocuteur est de telle origine naționale, geographique ou sociale" *(Dictionnaire de la prononciation* ***franyaise*** *dans son usage reel,* Paris, 1973, p. 17) şi nicidecum o variantă cu caracter de normă, ba încă una care ar putea „să înlăture actuala normă literară", făcând ca aceasta din urmă să decadă printr-o circulație populară sau chiar regională.

reviziunile domnului C. Dimitriu sunt prea de tot sumbre şi pe de
înspăimântătoare, nu altă
sapărat irealizabile, căci evoluția lingvistică este un proces obiectiv irte.
care nu ține fiindc
;ama de părerile lingviştilor, în ceea ce mă priveşte, cred că această ă
tendință aberantă repre
limbajului nonstandard trebuie oprită şi, în lucrarea *Antroponime* zintă
terminate grafic în o
u, am analizat căile prin care fenomenul poate şi trebuie să fie stopat. greşe
Abaterea în ală de
scuție nu numai că nu are caracter de normă, dar nu este nici lectur
„populară", pe de o ă,
irte, pentru că nu afectează toate zonele țării, nefiind generalizată, iar, bazat

ă pe ambiguități ortografice, lume pe caracteristica ortografiei noastre de a reprezenta prin aceeaşi literă ; atât >cala silabică [i], cât şi pe cea asilabică corespunzătoare, semiconsoana [j]. Abaterea i s-a produs aşadar în planul limbajului popular, ci în planul limbii literare mstandard, în care vorbitorii, neavând cunoştințele lingvistice necesare, nu pot îosebi diferitele categorii de antroponime terminate *-iu,* confundându-le într-una igură. Nu este cazul aici de Justificarea de natură psihică", de care vorbeşte domnul Dimitriu, de faptul că purtătorii acestor nume ar fi „început să se jeneze de ocupația •ăbunilor lor ce le-au dat numele de familie" (p. 74), fiindcă, în general, numele se sprind de realitatea care le-a creat, iar unii dintre purtători au reuşit cu timpul să chimbe porecla în renume". Pe de altă parte, abaterea în discuție nu este creația rtătorilor numelor de care ne ocupăm, ci a tuturor vorbitorilor semidocți, care ignoră ?erența specifică dintr~ diferitele feluri sau tipuri de nume terminate în *-iu.* în sfârşit, argument foarte important: dacă, să zicem, purtătorii unor nume ca *Bouariu, ildarariu, Vacarm* (ultimele două în varianta moldovenească citată de cercetătorul ean, cu *a* pentru *ă* înainte de accent) s-ar jena de ocupația străbunilor lor, nu văd de s-ar simți „dezavantajat" purtătorul unui nume ca *Perjeriu,* sinonim cu *Prunâriu* ire cultivă pruni". Şi dacă, totuşi, ocupația de a păstori boii, vacile, oile, porcii etc. fi simțită ca Jenantă", în ce măsură schimbarea accentului de pe *a/e* pe / din minație ar acoperi această „ruşine"? De ce ar ar fi mai „avantajos" ca purtătorii unor fel de nume să-şi spună *Bouari-u, Oieri-u, Păcurari-u, Vacari-u* decât *Bouârju, erju, Păcurârju, Vacărjul* Rezultă indubitabil că Justificarea de natură psihică" nu nici un rol şi nu poate fi invocată, cu atât mai mult cu cât abaterea în discuție a >rins nu numai antroponimele derivate cu sufixul *-ariu /-eriu,* ci toate categoriile de ne de familie terminate grafic în *-iu,* precum *Baciu, Danciu, Gagiu, Dediu, rişiu, Turcaşiu, Bleojiu, Guțiu, Răduțiu* etc., care, din ignoranță, au devenit, în tirea unor semidocți, *Baci-u, Danci-u, Dedi-u, Pleşi-u, Țurcaşi-u, Bleoji-u, Guți-u, iuți-u* etc.

Ajungem acum la a doua Justificare", care e „de natură lingvistică" şi constă din emanarea în partea lor finală - în sensul că se termină în *-iu* - cu alte substantive prii, nume de familie, ca *Dimitriu, Constantiniu, Târziu* ş.a." (p. 74). Nici această mănare nu Justifică" abaterea, dar o explică, în termeni lingvistici, ea se numeşte logie, iar dintre cele trei nume citate nu poate fi invocat decât primul, *Dimitriu,* cu î se poate face analogia, cel de al doilea, *Constantiniu,* fiind el însuşi analogic, aşa i a arătat Al. Graur în cartea *Nume de persoane,* Bucureşti, 1965. Enumerând trei Jmente în favoarea ideii că numele greceşti sunt

for mat e de la geni tivul mas culi n în *(Ap ostâ lu* „al lui *Apo stol ", Nik olă u* „al lui *Nik olâ os"* etc.) chia r şi atun ci cân d nte de *-u* se găse a voc ala *-i-,* care face part e din tem a num elui de bote z *(Di mitr iu,*

de la *Dimitrios,* Gheorghiu, de la Gheorghios, Grigoriu, de la Grigorios, Vasih'u, de la Vasilios), ceea ce a putut crea impresia că sufixul e *-iu,* nu -M, Al. Graur scrie, ca al treilea argument, că „există în greceşte nume în *-ios,* cu variantă în *-is,* de exemplu *Stamătios* şi *Slamâtis,* („ferm", „solid"), devenit în româneşte *Stamâte,* astfel încât *Stamatiu,* derivat de la *Stamătios,* poate părea derivat de la *Stamâte.* în felul acesta se creează deprinderea de a forma nume de familie în -IM de la teme care nu se termină în -/: *Angheliu, Constantinii!, Dimiu,* de la *Dima, Manoliu* (în greceşte numele e *Manolis,* dar genitivul e *Manolu), Teodoriu* (cu varianta *Tudoriu)"* (p. 84). Cel de al treilea, *Târziu,* nu face parte din aceeaşi categorie cu nici unul din primele două, terminația *-iu* fiind întâmplător aceeaşi. La numele grecesc *Dimitriu* se adaugă aşadar, după cum a arătat Al. Graur, şi alte nume greceşti de acelaşi fel ca *Anastasiu, Atanasiu, Gheorghiu, Grigoriu, Lefteriu, Vasiliu* etc., care au creat modelul, cu *i* şi M silabici, din care / este şi accentuat, în acest model grecesc s-au încadrat şi antroponimele de origine turcă, atât cele în -g/M, de tipul *Abagiu, Boiangiu, Surugiu,* cât şi cele în -I'M, de tipul *Cilibiu, Deliu, Paşaliu,* tot cu i şi *u* silabici, dintre care *u* final a fost simțit ca articol, preluând această funcție, rostirea ultimei silabe fiind, de fapt, cu diftongul ascendent [uu]: *Abagi-uu, Deli-uu* etc. Paradigma cu i şi *u* finali silabici devine astfel completă şi, prin analogie cu aceasta, numele româneşti cu terminația grafică monosilabică [ju] din cele şapte categorii enumerate mai sus au început să se pronunțe după modelul grecesc. Toate cele şapte tipuri de nume au început să constituie, împreună cu modelul grecesc, o categorie unică, nediferențială, ceea ce corespunde tendinței de simplificare şi regularizare a sistemului, de normalizare şi eliminare a „excepțiilor", dar aici „excepțiile" sunt mai multe şi mai vechi decât însuşi modelul, iar simplificarea aceasta, exagerată şi nelimitată, duce la uniformizare şi schematism, la sărăcie lingvistică şi simplism, ceea ce, din punctul de vedere al limbii-standard, este inacceptabil, în limbă s-au constituit de-a lungul timpului tot felul de categorii, clase şi subclase, paradigme specii şi tipuri lingvistice (lexicale, semantice, morfologice, fonetice etc.) şi toate acestea funcționează ca atare, cu asemănările şi, mai ales, cu deosebirile dintre ele, iar unificarea şi uniformizarea lor prin analogie nu poate fi nelimitată, mai ales la nivelul limbii de cultură, al limbii-standard. Tot astfel, numele româneşti vechi, de tipul *Căprariu, Păcurariu, Pescariu, Purcariu, Văcariu* sau *Murariu, Olariu, Prunariu, Rotariu, Sărariu, Coşeriu, Oieriu, Vieriu* şi celelalte de alte origini, dar cu acelaşi sufix *-âriul-eriu,* mult mai multe şi mai vechi decât modelul grecesc sau turcesc, nu pot fi asimilate modelelor străine şi nu pot fi pronunțate cu o silabă în plus şi cu accentul pe /, după cum nici invers, într-un exemplu ca *Teodorju,* în loc de *Teodori-u,* aşa cum am auzit la Radio Bucureşti într-o emisiune din 27 noiembrie 1992, nu este acceptabil. O pronunțare cultivată nu poate amesteca şi confunda numele româneşti cu cele străine într-o singură categorie. A accepta rostirea *Ciubotari-u, Vieri-u,* ba, mai mult, a crede că această pronunțare semidoctă, izvorâtă din ignoranță, ar putea „să fie admisă, ca «dublet», alături de actuala normă literară", cum susține dl C. Dimitriu, este, după părerea mea, o eroare lingvistică şi, pe deasupra, o previziune sumbră, în fața căreia nu putem sta nepăsători. Acceptând o asemenea pronunțare, nu ne-ar mai rămâne decât să admitem şi rostiri semidocte de tipul *consiliu, domiciliu, fotoliu, martiriy* etc., în care se dezvoltă acelaşi fenomen al deplasării accentului spre sfârşitul cuvântului, şi anume pe *i* devenit

ilabic, din cauza aceleiaşi greşeli de lectură provocate de ambiguitatea pomenită a rtografiei româneşti şi, evident, din cauza ignoranţei unor vorbitori.

închei cu observaţia că există în opera lui I.L. Caragiale un exemplu celebru de renunţare diferită a cuvântului *domiciliu,* în funcţie de gradul de cultură al ersonajelor. Deşi în gura aceluiaşi personaj, Ghiţă Pristanda, un actor cult, cu simţul mbii. rosteşte corect, *domiciliu,* când reproduce cuvintele lui Caţavencu. dar ccentuează greşit, *domiciliu,* când vorbeşte el însuşi. Este vorba de scena a IH-a din 2tul al Il-lea din celebra comedie *O scrisoare pierdută,* în care poliţaiul, singur, zice entru sine: „O făcurăm şi p-asta ... şi tot degeaba. Am pus mâna pe d. Caţavencu... ând am asmuţit băieţii de I-au umflat, striga cât putea: «Protestez în numele onstituţiei! Asta e violare de *domiciljul» - Zic:* «Curat violare de *domicilii?,* da nflaţi-l!» Şi I-au umflat".

§32. Vocala mixtă românească *6* în funcţie silabică şi asilabică

în studiul *Diftongii româneşti - clasificare,* publicat în *LR.* XXVî, 1977, nr. 5, p. 48l-*4 (partea I) şi nr. 6, p. 599-606 (partea a II-a), am susţinut că, pe lângă cele 7 vocale ndamentale cunoscute, limba română mai posedă încă o vocală, *o,* articuiată în acelaşi : şi cu aceeaşi apertură ca şi *e,* dar cu rotunjirea buzelor ca la *o,* adică o vocală anterioară labializare, făcând parte din seria mijlocie de apertură. în funcţie silabică ea apare în vinte ca *vreo, vreodată, deodată, deocamdată, aoleo, pleosc, pleoscă, pleoşti, cleonţ. 'ombă, fleorţă, fleoşc, fleoşcăi, leop, leopă, leorpăi, leorcăi, pleoapă*[1], al căror digrafm i forma lor scrisă, se rosteşte [o], un sunet mixt, cu o singură emisiune vocalică, nu longul [eo], cum s-a crezut până acum, sub influenţa scrierii, în ultimul timp această ştire câştigă teren, mai ales în rândul intelectualilor, din cauza inversării raportului firesc itre pronunţare şi scriere, din cauza fenomenului de „uzurpare" a importanţei rostirii de re scriere~, de uzurpare a primordialităţii rostirii faţă de scriere, prin orientarea Miunţării după aspectul scris al cuvintelor.

Se aud tot mai des la radio şi la televizor, precum şi în convorbiri familiare, atât în Dintele din fondul vechi, cât şi în cele din fondul neologic, rostiri ca: *dosebit, bicei* (ortografic *de obicei), ddparte, dopotrivă, Telorman, romantism, idologic, og, T odor* etc.

După cum se observă, în cuvinte ca cele citate mai sus nu se pronunţă un diftong, supusul diftong [eoj care, de altfel, nici nu există în limba noastră, nefiind posibil cauza unei prea mici diferenţe de apertură dintre cele două elemente ale **saic,** ci sunet mixt. labio-palatal, rezultat din rostirea împreună, într-o singură emisiune :alică. a două timbre diferite, [ej şi |ol sunet în care s-au contopit caracteristici şi de

[1] Pentru multe dintre acestea vezi Al. Graur, *\otes sur Ies diphtongues en rountain,* în *BL.* III. 1935. p. 41.

Cf. Perdinand de Saussure. *Cours de* ***linguistique*** *generale,* publie par Charles BalK et Albert lehaye avec la collaboration de Albert Riedlinger. Paris. 1969. p. 45.

Vezi studiul nostru, amintit mai sus. în *LR.* XXVI. 1977. nr. 5. p. 482 si urm., precum şi tabloul •ngilor româneşti de la pag. 486.

la unul şi de la celălalt: de la *[e]* s-a păstrat locul de articulare şi apertura, de la fo] a fost preluată labializarea.

Aşadar, sunetul mixt [<5] a luat naştere prin contragerea lui [e] şi fo] silabici într-o singură silabă.

Aproape toţi cercetătorii de până acum au interpretat digraful *eo* ca reprezentând, în scris, două sunete cu timbre diferite care alcătuiesc o silabă, deci ca diftong (rezultatul fenomenului de sinereză"[1]), când, de fapt, avem a face, în mod cert, cu un singur sunet vocalic, palato-labial. cu o singură emisiunea vocalică, rezultantă a contragerii a două timbre vocalice diferite, în studiul nostru dedicat diftongilor româneşti *(LR,* XXVI, 1977, nr. 5. p. 482), am asemănat vocala mixtă românească [6] cu vocala franţuzească corespunzătoare. Facem acum precizarea şi sublinierea că vocala noastră [6] nu se identifică nici cu fr. [0] la care „Ies mâchoires sont plus rapprochees, le dos de la langue releve dans la pârtie anterieure de la cavite buccale (comme pour [e]). Ies levres sont bien arrondies et projetees en avânt, enfm Ies muscles, tous Ies muscles, tendus"[5], nici cu fr. [oe], la care „Ies mâchoires sont un peu plus ecartees, le dos de la langue un peu plus bas (voir le [e]. Ies levres toujours arrondies presentent une ouverture un peu plus grand que pour [o] et elles sont toujours projetees en avânt, enfin Ies muscles sont moins tendus"[6], nici cu sunetul franţuzesc intermediar *[?],* care „se trouve entre [0] et [oe], etant plus preş de certe derniere, dont elle se distingue cependant, dans le mecanisme de l'articulation, par Ies traits suivants: la langue est plus elevee et un peu retiree. Ies levres legerement arrondies. Ies muscles assez relâches"[7]. Poate fi apropiată mai mult de fr. [oe], din cuvinte ca *jetme, coeur, neuf, seul* etc., printr-un grad mai mic de labializare, în comparaţie cu fr. [o] din cuvinte ca *jeu, denx, ceux* etc., iar pe de altă parte printr-un grad mai mare de deschidere, în raport cu fr. [0]. O constatare similară a făcut Alf Lombard: „elle est moins fermee et moins avancee que le [0] franţais de *peu* [po]"[8]. Lingvistul suedez nu atribuie sunetului românesc [6] decât o valoare asilabică, considerând că în cuvinte ca *vreo, pleosc* etc. avem a face cu un ditfong alcătuit din elementul silabic [o| precedat de elementul asilabic [0] diftongul [0of, în transcriere românească [oo], părere admisă şi de Al. Graur[10].

Dar, admiţând chiar că în astfel de cuvinte nu am avea un sunet mixt [6], cum susţinem noi, ci, aşa cum s-a considerat până acum, două sunete, fie [e.o], părere aproape generală, fie [oo], ipoteza Lombard-Graur, pe baza regulilor pe care le-am formulat în studiul nostru despre diftongii româneşti, cele două sunete n-ar putea forma diftongi nici într-un caz, nici în celălalt, din cauza unei diferenţe prea mici de apertura. de numai un grad, insuficiente în seria mijlocie, unde, spre deosebire de seria

[4] Cf. O. Nandris, *Phonetique Mstorique du roumain.* Paris, 1963. p. 79.

Eugen Tănase, Adela-Mira Tănase. *La prononciation dufranţais contemporain. Cours pratique.* Bucureşti. [1972]. p. 123. [b] *Ibidem.*

Ibidem. p. 134.

[8] Alf Lombard. *La prononciation du roumain,* Uppsala. 1936. p. 122.

[9] *Ibidem.* p. 130-l31.

[0] *Notes sur Ies diphtongues en roumain.* în BL. III. 1935. p. 40-41: *Mic tratat de ortografie.* Bucureşti. 1974. p. 119. §125.

ocalelor închise, este necesară o diferență de apertură de cel puțin trei grade, de unde îzultă că un diftong [oo] nu este posibil pentru aceleaşi motive pentru care nu e posibil ici diftongul [ep]. Faptul a fost observat şi de O. Nadris: „Cette diphtongue [eo], malgre aperture sensiblement identique des deux voyelles qui la composent...". Contragerea slor două vocale într-una singură, mixtă, a fost posibilă tocmai datorită acestei mici iferențe de apertură. Dacă diferența de apertură ar fi fost mai mare, de cel puțin trei grade, i seria vocalelor medii şi deschise ar fi putut lua naştere un diftong, în schimb, în seria scalelor de mică apertură, vocalele închise, realizarea diftongului este posibilă chiar în izul unei diferențe minime de apertură, de un grad şi chiar mai puțin'[2]. Aşa se explică iptul că aici nu apare perechea închisă [u] a vocalei mixte [6], ci diftongul [iu].

Cuvintele citate mai sus, care conțin sunetul silabic [6] se grupează în două itegorii distincte: 1) cuvinte ca *dobicei, dodată, docamdată, doparte, dopotrivă, 'isebit, vro, vrodată, Telorman, romatism, idologic, tolog, Todor* etc., în care vocala labică mixtă [6] a luat naştere prin contragerea într-o singură silabă a vocalelor labice [e] şi [o], fiind rezultatul rostirii împreună a celor două timbre vocalice şi cuvinte ca *lop, lopă, lorpăi, lorcăi, plosc, plosti, ciont, clombă, fiartă, floşc, floşcă, oj, blojdi,* precum şi neologisme ca *bloc, blond(ă),* în care sunetul mixt în discuție te precedat de sonanta /, singură sau făcând parte dintr-un grup consonantic, de n'cei *pi-, ci-, fl, bl-.* Cu excepția celor două neologisme a căror rostire am auzit-o în muna noastră natală, Livezi, jud. Vâlcea (cursul mijlociu al Citețului), acestea sunt rmații onomatopeice, având toate, o formă paralelă cu *o* în loc de *o*[3]*,* vocale ecedate totdeauna de consoana /.

Se consideră că forma primară este cea cu *o,* precedat de / *(lorcăi, lorpăi, işti, floşc, florț, clombă, ciont, bloj, blojdi* etc.), în care, ca urmare a muierii lui / îcedent, *o* următor a căpătat caracter palatal: „...partout la diphtongue [eo] est xedee d'une /, ce qui nous permet d'en entrevoir P origine. Dans une onomatopee mme *blotocări, floncăni* etc. on a senti le besoin de mettre une / mouillee, necessaire ur rendre un bruit donne, surtout celui produit par l'action de «patauger». :apoter». Mais le roumain ne possede pas d' / mouillee, et d'autre part le son le plus >proche de *o,* au point de vue de Paperture, est *e...*[IM]. La acestea. Al. Graur adaugă cuvinte de alte origini ca *pleoapă,* cu variantele *pleopă (plopă). plopă.* Explicația ă este, fără îndoială, valabilă pentru multe dintre exemplele citate, pentru toate :lea ale căror sensuri sunt legate de noțiunea de „apă", de zgomotul apei în mişcarea de acțiunea de „a se bălăci", „a clipoci", „a susura" etc. Dar sunt şi cuvinte ale or sensuri nu au nici o legătură cu această noțiune. Explicația trebuie aşadar să ăsească domeniul semanticii şi să se restrângă la domeniul foneticii, cum a observat AI. Graur. Recent, în cursul anului 1970, Radu Sp. Popescu[15] a arătat că fenomenul extins şi la cuvinte ca *plop, plută, plod, ploscă, ploştină, dotă, clanță, glonț,* rostiri ; fac arie în Gorj şi pe care autorul Ie explică prin analogie *cu pleoapă, pleaşcă, plosti* etc.

O. Nadris. *Phonetique historique...,* p. 79.

';; Vezi *Diftongii româneşti - clasificare.* I, în *LR,* XXVI, 1977, nr. *5,* p. 482. '"

Cf. Al Graur. *Notes sur Ies diphtongues...,* p. 40 şi urm.

Al. Graur. *Notes...,* p. 41. [5] *Rostirilepl'op, pl'ută* etc.. în *LR.*

XIX. 1970. nr. 3. p. 239-240.

Dat fiind faptul că fenomenul nu se produce decât după /, singur sau făcând parte dintr-un grup consonantic, considerăm că explicația trebuie căutată în domeniul foneticii, în articularitățile acustico-articulatorice ale lui / precedent. Se ştie că, datorită acestor articularități, sonanta / are în limba noastră, încă de la început, un caracter „plastic", aşa cum l-a numit S. Puşcariu[16], după A. Gemelli, ceea ce are drept consecință înmuierea ei, dobândirea unei articulații palatale suplimentare, care trece asupra vocalei următoare, cu care formează diftongi ascendenți sau, în cazul pe care-l discutăm, sunetul mixt [6]. Trebuie să precizăm că articulația suplimentară poate fi de timbru / (mai închisă) sau de timbru *e* (mai deschisă), aceasta depinzând de apertură vocalei următoare: articulația suplimentară de timbru / poate preceda vocale din orice serie de apertură *(pljută, pljpp, clptnță),* în timp ce articulația suplimentară de timbru *e* nu poate preceda decât vocale din seria medie şi deschisă, cel mai adesea *o (lorpăi, plosc, plopă, floşc),* şi, mai rar, *a (clganță).* Ne interesează aici articulația suplimentară de timbru *e,* care, împreună cu *o* următor, a format, prin contragere, cum s-a văzut mai sus, sunetul mixt *[o]*.

Am arătat mai sus că sunetul [6] nu este numai un sunet silabic, ci aşa cum observase Lombard, el poate îndeplini şi funcție asilabică, evident nu în diftongul [QO], presupus de Lombard, ci în diftongul [ga], singurul posibil teoretic şi realizabil în practica rostirii româneşti. El apare în cuvinte ca *plgapă* (ortogr. *pleoapă)* Igarcă* (ortogr. *leoarcă), clcambă* (ortogr. *cleoambă), clganță* (ortogr. *cleoanfă), flgancă (ortoff.fleoancă),Jl£ar(ă (ortogf.fleoarță), loapă* (ortogr. *leoapă)* etc., evident în aceeaşi poziție, după /, ca şi sunetul silabic [6]. Diftongul pe care-l discutăm este un diftong ascendent, palato-labio-velar sau antero-postero-central ca articulare, deci eterogen din acest punct de vedere, de fapt cel mai eterogen dintre toți diftongii româneşti, mediu-deschis în ceea ce priveşte apertură, deci eterogen şi din acest punct de vedere. Din punctul de vedere al articulării, el se situează între [ea] şi [ua], având caractere comune cu fiecare dintre aceştia. Pe de altă parte, asemănările nu sunt numai articulatorii, ci privesc şi procesul lor de formare, căci diftongul [ga] a luat naştere ca şi ceilalți doi, ca urmare a diftongării condiționate a lui [6] din pozițiile de diftongare. Aşa de exemplu, un fonetism ca *plopă,* care, existând realmente în rostirea populară românească[17], poate fi luat drept fonetism originar, a suferit transformarea descrisă mai sus, sonanta /, căpătând o articulație palatală, fie de timbru /, în care caz a devenit*pljppă,* fonetism de asemenea existent popular[18], fie de timbru *e,* în care caz a devenit *plopă.* în primul caz, în poziția *ă,* diftongul [jo] s-a triftongat, devenind [jua] *(pljuapă),* în cel de al doilea, sunetul silabic mixt [6], în poziția *ă,* s-a diftongat, devenind [ga] *(plgapă),* aşa cum vocala [o] din fonetismul originar *plopă* s-a diftongat în [ua], devenind *plfjapă.*

Este interesant de observat că în harta 17 a *ALR* \ nu apare nici o dată fonetismul cu sunetul mixt [6] *(plopă)* sau cu diftongul [ga] *(plgapă),* de unde tragem concluzia că acesta nu este de origine populară, că fenomenul contragerii articulației palatale suplimentare de timbru *e* a lui / precedent cu vocala următoare *o* s-a petrecut în planul limbii cultivate, că, prin urmare, este destul de recent, în graiuri, articulația suplimentară de timbru *e* nu s-a contras cu vocala următoare; a intervenit procesul dierezei care a dat

[16] *LR.* II. *Rostirea,* p. 292.
[17] Vezi *ALR,* h. 17 *(pleoapă).*

stere la rostiri ca *pleyâpă, pleyupă* şi chiar *plehupă.* cu consonantizarea Iui w. Dar în aiuri a apărut mai ales articulaţia suplimentară de timbru /, care s-a contras cu vocala mătoare *o,* rezultând rostirea *pljopâ.* Cel mai frecvent fonetism care apare în graiuri este netismul originar *plopă,* fără nici o articulaţie suplimentară şi mai ales forma sa diftongată *uâpă* (sau *plopă.* prin Ardeal) care trebuie considerate şi ca fiind cele mai vechi şi cele mai tentic populare. Abia ulterior, destul de recent, fonetismul cult *plfâpă* a intrat, sub luenţa limbii literare, în graiuri, fapt atestat de NALR. Acest fonestism apare în harta 37 a \LR Oltenia I, în notaţiile *plggupâ* şi *plgyâpă.* Dacă prima dintre aceste notaţii, deşi nu respunde celor spuse de noi mai sus, este totuşi posibilă, pe baza cunoştinţelor de până um în legătură cu existenţa diftongilor [goj. [ga] şi a triftongului [eoa], cea de a doua *'fuâpâ).* care apare în nord-vestul Olteniei, punctele 936, Obârşia-Cloşani, 952, Gârbovu,

este posibilă, chiar dacă am accepta existenţa diftongilor feo] şi [ga], pentru că nu .pectă regula unei aperturi crescânde într-un astfel de triftong: *u,* care are o apertură mai că decât *e.* nu poate apărea după acesta atunci când urmează vocala cu cea mai mare alură, *a.* In schimb, secvenţa [goa] îndeplineşte condiţia de mai sus, a creşterii progresive ;perturii, dar nu îndeplineşte condiţia diferenţei minime de apertură, de trei grade, între *o* şi aşa cum am arătat mai sus. Acestea sunt motivele pentru care nu există triftongul [şoa]. ci tongul [ga]. In lumina celor de mai sus în legătră cu cuvântul *pleoapă,* rezultă că ietismul/7/oo/w (fonetic *plyapă),* nu este o falsă regresiune, ci, dimpotrivă, forma primară, ginară, de la care au luat naştere apoi formele cu articulaţia palatală suplimentară. Falsă resiune ar putea fi, într-adevăr, în fonetisme *caploşti (*< ser. *pljosliti)* sau *Ifjarcă* „leoarcă" //z/r + *-că*\ mai ales fiindcă ultimul apare dialectal destul de des cu triftongul [iya] ([iyo]) *ţarcă, Ijyorcâ)* şi uneori chiar cu triftongul desfăcut prin dierezâ în [i-ua] ***(liyârcă)***[19]**.**

letismul literar *Igarcă* a luat naştere tot printr-o falsă regresiune de la *hrc(ăi),* de la care dezvoltat mai întâi forma *(lorc(âi),* cu articulaţie suplimentară de timbru *e,* care apoi, prin ongarea lui *o,* a dat *Igarcă.*

Aproximativ la fel ca în *plopâ-plyapâ, pljopă-pljiyapă, plopâ-plgapâ,* s-au petrecut rurile şi în alte cuvinte: *clombă,* diftongat în *clyambă,* a căpătat articulaţie suplimentară de bru *e.* devenind *clombă* care a fost diftongat în *ci gambă?";* la originea *\rnflyarţă* (ortogr. *irţă)* stă forma nediftongată *florţ (dmflor(otină),* care, căpătând articulaţie suplimentară timbru *e,* a dat *flori* şi, prin diftongare, *flgarţă*[21]. în alte cazuri avem câte trei forme alele nediftongate şi încă trei cu diftongarea lui *o, o* sau *e; floşc - flyaşcă, floşc -jl pişcă; că - fleaşcă; floncă - flyancă, flanca - flymcă, flencă -fleanca.* Acestea dovedesc alelismul celor trei vocale medii (o, 6, e) în poziţii de diftongare, ca şi paralelismul, care este însă desăvârşit al celor trei diftongi rezultaţi: fya], [ga], [ea]. După cum s-a văzut, ongul [ga] apare numai după consoana plastică /, atunci când aceasta capătă articulaţie limentară palatală de timbru *e.*

[19] *ALR* H. SN, voi. III, h. 844.

Cf. lorgu Iordan. *Diftongarea lui* e *şi* o *accentuaţi In poziţiile ă, e.* Iaşi. 1921. p. 204. [21] *Ibidem,* p. 208.

Partea a Il-a

NUME PROPRII (Mici dicţionare de nume proprii)

§33. Preambul

Un dicţionar de nume proprii (româneşti şi străine), fie el şi restrâns, cum este prezentul *Lexicon,* este neobişnuit în interiorul acestui tip de lucrare, axată pe şase domenii lingvistice, mai întâi pentru că există dicţionare antroponimice şi toponimice special destinate, apoi fiindcă ortoepia numelor proprii nu este, în general, cunoscută.

Nici unul dintre dicţionarele onomastice existente nu indică, în mod sistematic, nici măcar accentul, necum silabaţia sau transcrierea fonetică integrală. Excepţie fac doar dicţionarele ortografice academice, în anexele referitoare la numele proprii. Din acest punct de vedere, este demn de citat DOEOM-ul, care indică, aproape regulat, accentul în lista specială cu „nume de localităţi din Republica Moldova" (pp. 76l-772).

Elemente de ortoepie a numelor proprii dă şi DOOM-ul în anexele de la sfârşitul dicţionarului, indicând silaba accentuată a numelor proprii (geografice şi de persoane) şi, uneori, silabaţia.

Cele două dicţionare academice (DOOM-ul redactat la Bucureşti şi DOEOM-ul redactat la Chişinău), dau forma ortografică şi accentul numelor proprii, dar accentul nu înseamnă o informaţie ortoepică suficientă, iar aceasta trebuie completată cu silabaţia şi cu transcrierea fonetică.

Este foarte adevărat că pronunţarea numelor proprii nu ne este cunoscută, nici pentru toate toponimele, nici, cu atât mai puţin, pentru antroponime, mai ales pentru numele de familie româneşti, iar în ceea ce priveşte pronunţarea numelor proprii latineşti şi greceşti vechi, aceasta este realmente necunoscută sau. în cel mai bun caz, nesigură. Aşa se explică faptul că nici un dicţionar ortoepic sau onomastic nu se încumetă să dea pronunţarea, de cele mai multe ori nici măcar accentul, ca să nu mai vorbim de silabaţie. O excepţie este, totuşi, notabilă: *îndreptarul ortografic, ortoepic şi de punctuaţie,* ediţia a V-a. Bucureşti, 1995, în a cărui listă cu „numele greco-latine care se scriu conform adaptării tradiţionale" (pp. 267-272), se indică uneori, între paranteze, numărul silabelor. Se constată însă şi aici interpretări eronate. Un singur exemplu: Ia numele latinesc *Claudius* (pag. 268), se înregistrează atât această formă neadaptată, la care se indică, în mod corect trei silabe *(Clau-di-us),* cât şi forma adaptată *Claudiu,* la care se indică, incorect, patru silabe, probabil *Cla-u-di-u.* Incorect, pentru că. fiind formă adaptată, aceasta a suferit fenomenul dierezei diftongului latinesc *au,* dar a suferit şi fenomenul sinerezei hiatului /-w, rezultând, diftongul românesc *iu ([kJa-u-diu]),* astfel că forma adaptată are, oricât ar părea de paradoxal, tot trei silabe, ca şi forma neadaptată.

Un exemplu similar îl oferă numele latinesc *PJautus,* care are tot două silabe şi în această formă neadaptată *(Plau-tus),* şi în forma sa adaptată la limba română *Plaut*

(Plâ-ut). Soluțiile de mai sus se bazează aşadar pe analiza lingvistică a numelor în discuție, pe cunoaşterea pronunțării româneşti, când e vorba de formele adaptate.

Dacă *îndreptând ortografic, ortoepic şi de punctuație,* ediția a V-a, Bucureşti, 1995, indică numărul de silabe între paranteze, în schimb, DOOM-ul indică, în aceeaşi anexă, îilabația la unele nume (pp. 678-687). Există şi aici aproape aceleaşi greşeli de interpretare. \stfel, la acelaşi nume *Claudius* (p. 681), se indică la această formă neadaptată siJabatia *'lau-di-us,* corectă, dar ia forma adaptată *Claudiu* se indică silabația incorectă *Cla-u-di-u,* ;are ignoră fenomenul sinerezei hiatului latinesc *i-u.* Greşeala se repetă şi la alte nume idaptate, care nu mai au în româneşte hiatul latinesc *i-u,* ci diftongul *iu: Horațiu, Ltviu, Jvidiu, Tiberiu, Virgiliu&c.*

în ceea ce priveşte pronunțarea numelor greceşti vechi, pe lângă analiza lingvistică a ironunțării româneşti a formelor adaptate, am avut în vedere şi rostirea actuală din eogreacă, prin anchete cu vorbitori de neogreacă.

în afară de numele proprii latineşti şi greceşti vechi, *Lexiconul de nume proprii* mai uprinde şi antroponime şi toponime româneşti. Antroponimele sunt prezentate sub forma două lungi „liste" alfabetice cuprinzând:

A. Prenume româneşti cu diminutivele şi hipocoristicele lor;

B. Nume de familie.

Prima este un mic dicționar al principalelor nume de botez româneşti, în jurul cărora se rupează „familia" diminutivelor şi a hipocoristicelor corespunzătoare, toate în transcriere cu silabație fonetică, în scopul de a fi corect pronunțate, de a actualiza vechiul tezaur lomastic românesc şi de a oferi modele de nume pentru generațiile actuală şi viitoare.

Sursele bibliografice ale acestui mic dicționar sunt *Atlasul lingvistic român,* partea a Il-a <iLR ii), serie nouă, voi. V, hărțile 1510-l566, *Micul atlas lingvistic român,* U (ALRM), serie nouă, voi. III, hărțile 1249-l310, precum şi *Mica enciclopedie onomastică,* ucureşti, 1975, a domnului Christian lonescu.

A doua lungă listă, la rândul ei un mic dicționar onomastic, cuprinde nume de familie mâneşti, selecționate din lucrarea *Dicționar al numelor de familie româneşti* de lorgu rdan, Bucureşti, 1983, pe principiul grafic, adică cele terminate grafic în *-iu.*

După cum se poate observa, acest mic dicționar se raportează la cele două studii incluse această *Mică enciclopedie* ... la paragrafele 30 şi 31, în sensul că el constituie o aplicare ideilor cuprinse în cele două articole în legătură cu accentuarea şi silabația acestei tegorii de nume de familie terminate grafic în *-iu,* de tipul *Alexoniu, Baciu, Barițiu, rciu, Bleojiu, Bo(i)eriu, Bogatoniu, Boltaşiu, Ciubotariu, Coşeriu, Dunărințiu, Olariu, 'şcariu, Rotariu, Ţurcaşiu* etc.

Aşa cum am arătat pe larg şi convingător în studiile citate, pronunțarea corectă a melor de acest fel nu este şi nu poate fi cu accentul pe /-ui din penultima silabă, cum işnuiesc să accentueze crainicii sportivi în ultima vreme ([cu-bo-ta-ri-uu], [ro-ta-ri-]), ci cu accentul pe silaba precedentă, pe sufix ([cu-bo-tâ-riu], [ko-şe-riu], [du-nă--țiu], [ro-tâ-riu], [țur-kâ-şu] etc.) sau pe rădăcină (fbâ-cu], [blo-ju].

Litera / din astfel de nume, niciodată accentuată, se poate găsi în următoarele trei lații, atunci când:

1. reprezintă sunetul asilabic semiconsonantic [i], ca în [a-lek-so-niu], [cu-bo-tâ-1, [ko-şe-riu], [du-nă-rin-țiu], [ro-tâ-riu] etc.;

2. nu reprezintă nici un sunet, având doar rolul de literă ajutătoare, ca în [bâ-cu], [ber-cu], [gâ-gu] etc.;

3. constituie o literă iară justificare etimologică, dar cu rolul fonetic de a marca pro nunțarea „moale" a fricativelor prepalatale *ş, j* precedente, ca în [blo-ju], [bol-tâ-şu], [țur-kâ-şu] etc.

Pronunțarea cu accentul pe /, devenit silabic, este o greşeală de ortoepie, o pronunțare incultă, răspândită îngrijorător, mai ales în rândul crainicilor sportivi, ce rostesc astfel cu dezinvoltură, la radio şi la televiziune, în emisiuni urmărite de foarte mulți oameni, care. vrând-nevrând, deşi rosteau „normal" [cu-bo-tâ-riu], [ro-ta-riu], [pes-câ-riu] etc., sub influența negativă a mijloacelor audiovideo, ajung să pronunțe analogic, comod, greşit [cu-bo-ta-ri-uu], [ro-ta-ri-uu], [pes-ca-ri-uu] etc.

Dar, dacă în limbajul natural al oamenilor obişnuiți fenomenul este explicabil, în schimb, în vorbirea îngrijită a oamenilor cultivați, el este inadmisibil, tot aşa cum este intolerabil în rostirea lingviştilor, mai ales a onomasiologilor. Este motivul pentru care îmi exprim aici uimirea față de încercarea dlui Teodor Oancă, cunoscut specialist în toponimie, de a justifica această greşeală de accentuare şi de silabație prin „voința celui care poartă numele de a-l rosti cum îi place", dar nu numai atât, ci şi prin obligația celorlalți de a se conforma bunului-plac al purtătorului numelui. Este cazul numelui „unei cunoscute interprete de muzică uşoară [...], *Țurcaşiu,* cu accentul pe / şi cu *u* final silabic". în fața acestei greşeli de pronunțare şi de silabație, dl Teodor Oancă formulează următoarea judecată de valoare: „Aşa îşi pronunță ea numele şi aşa i se rosteşte numele!" *(Studii şi cercetări de onomastică,* nr. l, anul II, Craiova, 1996, p. 260, în articolul *Onomastica în periodice,* semnat de dl Teodor Oancă).

îl informez pe dl Teodor Oancă, pe această cale, că, într-o anchetă indirectă, numita interpretă a declarat că pe bunicul ei îl chema [țur-kâ-şu], nu [țur-ka-şi-uu]. în această situație, îl întreb pe dl Teodor Oancă: se poate ca bunicul să se numească [țur-kâ-şu], iar nepoata [țur-ka-şi-uu]?

Dacă se poate, atunci nu mai există limbă literară, nu mai există norme lingvistice în pronunțarea numelor proprii; există numai „voința celui care poartă numele de a-l rosti cum îi place." Pe de altă parte, se poate imagina şi următoarea situație: două sau mai multe persoane, eventual frați, pe care-i cheamă la fel, *Rotariu.* Fiecare îşi pronunță numele „cum îi place": unul îşi zice tradițional [ro-tâ-riu], celălalt şi-l rosteşte după moda nouă, cum a auzit la crainicii sportivi [ro-ta-ri-uu]. Semenii lor, interlocutorii lor ar urma să adopte pronunțarea lor diferită şi să-i spună unuia [ro-tâ-riu], celuilalt [ro-ta-ri-uu]. Fără comentarii!

Dificultățile pronunțării corecte a acestor antroponime nu pot fi negate, nici minimalizate şi, de aceea, nu mi-am propus să ofer un ghid ortoepic al antroponimelor terminate grafic în *-iu.* încercarea este, din principiu, riscantă şi soluțiile oferite ar putea să nu fie întotdeauna fără cusur, dar, fiind prima încercare de acest fel din literatura de specialitate, indicațiile ortoepice trebuie mai curând considerate ca propuneri de pronunțare corectă.

Lexiconul de nume proprii cuprinde şi un capitol (§35) de toponime, constituit din două lungi liste alfabetice:

A. Numele proprii geografice şi numele de locuitori corespunzătoare (româneşti şi străine):

B. Toponime compuse româneşti (scrierea şi pronunțarea lor).

Prima listă este şi ea un mic dicţionar al toponimelor de la care se formează nume ; locuitori. Interesează aici atât scrierea corectă, cât şi pronunţarea toponimelor, care int prezentate în forma ortografică şi în transcrierea şi silabaţia fonetică. Interesează, > asemenea, scrierea şi pronunţarea numelor de locuitori corespunzătoare ponimelor. ca şi sistemul de formare a derivatelor de ia toponime simple sau de la ponime compuse.

Lista în discuţie cuprinde material onomastic, cu scrierea şi pronunţarea lui, nu însă observaţii teoretice şi comentarii pe baza acestui material. Acestea se vor putea face terior şi au fost făcute şi până acum, pe baza DTRO, în consistentul studiu ai mnului Gh. Bolocan publicat în *Introducerea* la *Dicţionarul toponimic al României, 'tenia.* (DTRO), voi. I. A-B, Editura Universitaria, Craiova, 1993, pn. 5-62. Lista B cuprinde toponime compuse româneşti, culese din lucrarea *Codul poştal al calităţilor din R.S.R.*. Bucureşti, 1974, şi orânduite alfabetic, de asemenea, într-un c dicţionar.

Cu toate că şi la aceste toponime se indică pronunţarea (accentul şi silabaţia), sub •mă transcrierii fonetice, în cazul lor am urmărit scrierea corectă, după regulile bilite de DOOM şi prezentate în enciclopedia de faţă, în capitolul VI *(Cratima, semn 'ografic)* şi în capitolul VII C *(Scrierea termenilor generici).* Această listă de toponime compuse se justifică prinnumeroasele greşeli de ortografie •e se fac în mod curentîn acest domeniu, în special în presă (sportivă, politică, literară .), dar şi în literatură, în toate stilurile limbii literare, inclusiv în cel ştiinţific, în acest domeniu, se scrie după regulile ortografice din 1953, ignorându-se cu iăvârşire modificările aduse în 1982, o dată cu apariţia DOOM-ului. Este un caz de a ce se poate numi, eufemistic, inactualitate ortografică.

Un exemplu este edificator, în *Mersul trenurilor,* ediţia 1998-l999, în indexul jbetic al staţiilor şi haltelor din reţeaua C.F.R., Ia litera A, pag. 10, toate cele 14 onime compuse sunt scrise incorect: 4 dintre ele fără articolul hotărât / *(Adjudu :hi, Apoldu de Jos. Apoldu de Sus, Aradu Nou),* celelalte 10 sunt scrise tară cratimă *',igea Nord, Alba Iul ia. Albeşti Târnava, Aluniş Mureş* etc.). Aceleaşi greşeli apar şi în ediţiile anterioare ale *Mersului trenurilor,* cu toate că pra lor am atras atenţia în articolul *Ortografia românească în Basarabia,* apărut în *mele Olteniei,* serie nouă, nr. 10, 1995, pp. 84-85 şi inclus în această *Mică iclopedie....*

Prezenţa acestei liste cu toponime compuse româneşti se justifică aşadar prin inţa de a corecta numeroasele greşeli de ortografie şi de a oferi, sub forma acestui dicţionar de toponime compuse româneşti, scrierea şi pronunţarea lor corectă.

§34. Antroponime româneşti

A. *Prenume româneşti cu diminutivele şi Hipocoristicele lor*

A

Adrian [a-dri-iân]
Adi [â-di]
Andrian [an-dri-iân]
Andreian [an-dre-iânj
Andri [ân-dri] **Udrea** [u-dr§a] **Udriiu** [â-dri-iu]/[u-drii] **Odriiu** [6-dri-iu]/[6-drii] **Udrişte** [u-dris-te]
Adrinel [a-dri-nel] (n.m., f.)
Agapia [a-gâ-pi-ia];
Agapie [a-gâ-pi-ie]
Agapi [a-gâ-pi] **Agapiţa** [a-ga-pi'-ţa] **Gapia** [gâ-pi-ia] **Agafia** [a-gâ-fi-ia] **Gafia** [gâ-fi-ia] **Gapie** [gâ-pi-ie] **Agapin** [a-ga-pin] **Agachi** [a-gâ-ki]
Agata [a-gâ-ta];
Agatoo [a-ga-ton]
Agate [a-gâ-te]
Agafia [a-gâ-fi-ia]
Agatia [a-gâ-ti-ia]
Gatia [gâ-ti-ia]
Agafiţa [a-ga-fi-ţa]
Gafiţa [ga-fi'-ţa]
Gafina [ga-fi-na]
Agahia [a-gâ-hi-ia]
Gabia [gâ-hi-ia]
Gahiţa [ga-hi'-ţa]
Gafa [gâ-fa] **Gaha** [gâ-ha] **Agafta** [a-gâf-ta]
Druţâ [dru-ţă] **Lisandru** [li-sân-dru] **Sandru** [sân-dru] **Sandrin** [san-drin] **Drinu** [dri-nu] **Alexandrin** [a-lek-san-drin]; A-le-xan-drin (sil. graf.) **Sandu** [sân-du] **Sănducu** [săn-dii-cu] **Ducu** [du-ku] **>ânduleţ** [săn-du-leţ] **•iăndulache** [săn-du-lâ-ke] **>ânduţu** [săn-du-ţu] **])uţu** [du-ţu] **Uex** [â-leks] **Uexe** [a-lek-se]; ^.-le-xe (sil. graf.) **Uexie** [a-lek-si-ie]; ^-le-xi-e (sil. graf.) **Llexică** [a-lek-si-că]; L-le-xi-că (sil. graf.) **>icăGafta** [gâf-ta]
Gaftiţa [gaf-ti'-ţa]
Gaftia [gâf-ti-ia]
Agafton [a-gaf-ton]
Gafton [gaf-ton]
Agripina [a-gri-pi-na];
Gripina [gri-pi-na]
Agrăpina [a-gră-pi-na]
Gripina [gră-pi-na]
Agrifina [a-gri-fi-na]
Alexandra [a-lek-sân-dra];
A-le-xan-dra (sil. graf.)
Aleea [a-le-ka] **Leca** [Ic-ka]
Lixandra [lik-sân-dra]; Li-xan-dra (sil. graf.) **Lisandra** [li-sân-dra] **Lisăndrina** [li-săn-dri-na] **Sandra** [sân-dra] **Sandrina** [san-dri-na] **Drina** [dri-na]] **Sanda** [sân-da]
Alexandrina [a-lek-san-dri-na];
A-le-xan-dri-na (sil. graf.)
Sandina [san-di-na] **Sandei** [săn-del] (n.f., m.)
Alexandru [a-lek-sân-dru];
A-le-xan-dru (sil. graf.)
Alecu [a-le-ku] **Lecu** [le-ku]
Lixandru [lik-sân-dru]; Li-xan-dru (sil. graf.)
Lixindrucă [lik-săn-dru-că];
Li-xăn-dru-kă (sil. graf.)
Druci [dru-kă] **Lixindruţi** [lik-săn-dru-ţă]; Li-xăn-drii-ţă (sil. graf.)

[si'-kă] **ilexe** [a-lek-se]; ^-le-xe (sil. graf.)
^lexa [a-lek-sa];
.-le-xa (sil. graf.)
.lexie [a-lek-si-ie];
-le-xi-e (sil. graf.)
lexei [a-lek-sei];
-le-xei (sil. graf.)
lexu [a-lek-su];
-le-xu (sil. graf.)
lexina [a-lek-si'-na];
-le-xi-na (sil. graf.)
lex [â-leks]
Ana [â-na]
nica [a-ni'-ka]

ica [ni'-ka]
aicuța [a-ni-ku-ța]
icuța [ni-ku-ța]
iița [ku-ța]
lişoara [a-ni-şuâ-ra]

Anița [a-ni'-ța] **Nița** [ni'-ța] **Anuca** [a-nii-ka] **Anuşa** [a-nu-şa] **Nuşa** [nii-şa] **Anuța** [a-nu-ța] **Nuța** [nii-ța] **Uța** [u-ța] **Anca** [ân-ka] **Ancuța** [an-kii-ța] **Aneta** [a-ne-ta] **Neta** [ne-ta] **Ani** [â-ni]

Andronic [an-dro-nik] **Dronic** [dro-nik] **Andronie** [an-dro-ni-ie] **Andronache** [an-dro-nâ-ke] **Dron** [dron] **Dronea** [dro-nea] **Andronică** [an-dro-ni-kă]

Anastasia [a-nas-ta-si-ia] **Năstăsica** [năs-tă-si-ka] **Sica** [si-ca] **Năstăsia** [năs-tă-si-ia] Sia [si'-ia] **Năstâsiuca** [năs-tă-siu-ka] **Năstăsuca** [năs-tă-sii-ka] **Nasta** [nâs-ta] **Năstuca** [năs-tu-ka] **Năstuța** [năs-tu-ța] **Năstăcuța** [năs-tă-cu-ța] **Tasia** [ta-si-ia] **Tăsica** [tă-si'-ka] **Siuca** [siii-ka] **Năştea** [nâs-tea]

Anastasie [a-nas-tâ-si-ie] **Anastase** [a-nas-tâ-se] **Năstase** [năs-tâ-se] **Stase** [stâ-se] **Tase** [tâ-se] **Tasie** [tâ-si-ie] **Anastaşcu** [a-nas-tâş-ku]

Stascu [stâş-ku] **Taşcu** [tâş-ku] **Naşte [nâs-te] Nastu** [nâs-tu] **Năstac** [năs-tâk] Năstăsică [năs-tă-si'-kă] **Năstăsache** [năs-tă-sâ-ke] **Năstâsucă** [năs-tă-su-kă] **Năstăsel** [năs-tă-sel] **Tăsache** [tă-sâ-k'e] **Năstăsel** [năs-tă-şel]

Andreea [an-dre-ea] **Andreina** [an-dre-ii-na]/[an-drei-na] **Andrîca** [an-dri-ka] **Andreica** [an-drei-ka] **Andrița** [an-dri-ța]

Andrei [an-drei] **Andrii** [an-drii] **Andriaş** [an-dri-iâş] **Andrieş** [an-dri-ieş] **Andreiaş** [an-dre-iâs] **Indrei** [in-drei] **îndrii** [în-drii] **Andricu** [an-dri-ku] **Andrița** [an-dri'-ță] **Andru** [ân-dru] **Andruțu** [an-dru-țu] **Druțu** [dru-țu]

Andreucă [an-dreu-kă] **Andreica** [an-drei-kă] **Indreică** [in-drei-kă] **Andreicuță** [an-drei-ku-ță]

Angola [an-ge-la]; **Gela** [ge-la]; **Angi** [ân-gi]; **Angelo** [an-ge-lo] **Anghel** [ân-gel] **Anghela** [ân-ge-la] **Angheluță** [an-ge-lu-ță] **Luță** [lii-ță] **Angheliță** [an-gc-li-ță] **Liță** [li'-ță]

Anghelache [an-ge-lâ-k'e] **Lache** [lâ-k'e] **Anghelina** [an-ge-H-na] **Anghclusa** [an-ge-lu-şa] **Anghie** [ân-gi-ie] **Angelica** [ân-ge-li-ka]

Anton [an-ton] **Antonas** [an-to-nâş] **Antonică** [an-to-ni-kă] **Antone!** [an-to-nel] **Antoniță** [an-to-ni-ță] **Antonuț** [an-to-nuț] **Antonuță** [an-to-nu-ță] **Antonuc** [an-to-nuc] **Tone** [to-ne] **Antonie** [an-to-ni-ie] **Tonică** [to-ni'-kă] **Toniță** [to-ni-ță] **Tonn** [to-nu] **Tonciu** [ton-cu] **Toncu** [ton-ku] **Andonie** [an-do-ni-ie] **Andon** [an-don] **Donciu** [don-cu] **Donici** fdo-**i anase** [tâ-na-scj Năstasc [năs-tâ-se] **Tăsică** [tă-si'-kă] **Sică** [si-că] **Sucă** [sii-că] **Tănăsache** [tâ-nă-sâ-ke] **Sache** [sâ-k'e] **Tanacu** [ta-nâ-ku] **Atanasic** [a-tă-nâ-si-ie] **Atânasc** [a-tă-nâ-sc] Naşe [nâ-se] **Nacu** [nâ-ku]

Atena [a-te-na] **Tena** [te-na] **Tenuța** fte-nii-ța] **Afina** [a-fi-na]

Aurel[a-uu-re\];

Aurelia [a-uu-re-li-ia] **Aurcliu** [a-uu-re-liu] **\ureiian** [a-yu-re-li-iân] **\urcliana** [a-uu-re-li-iâ-na] **\urica** [a-uu-ri-ka] **Kică** [ri'-kă] **tela** [re-la] **lelu** [re-lu] **«eli** [re-li] **Aurică** [a-uu-ri-kă] **lica** [ri-ka]

kura [â-uu-ra]

leluş [re-luş] (n.f.)

Avram [a-vrâm]

ivrâmică [a-vră-mi-kă]

ivrămuş [a-vră-muş]

.vrămuț [a-vră-miiț]

rămuț [vră-muț]

vrârael [a-vrâ-mel]

bram fa-brâm]

brahara [a-bra-hâm]

nic] **Toni** [to-ni]

Atanasie [a-ta-nâ-si-ie]

Tănăsică [tă-nă-si-kă]

Tăsică [tă-si-kă] **Tănăsel** [tă-nă-sel] **Tănăsuc** [tă-nă-suk] **Tănăsucă** [tă-nă-su-kă] **Tănăsuică** [tă-nă-sui-kă] **Suică** [sui-kă] **Tănăsuț** [tă-nă-suț] **Tănăsiuț** [tă-nă-siuț] **Tănăsel** [tă-nă-şel] ' **Tase** [tâ-se] **Tăsică** [tă-si'-kă] Nasie [nâ-si-ic] **Tănasie** [tă-nâ-si-ie] **Tănăsie** [tă-nă-si-ie]

Axente [ak-sen-te]; A-xen-te (sil. graf.)

xcntic [ak-sen-ti-ie]; -xen-ti-e (sil. graf.)

A x i n t e [a k - s i' n - t e] ; A - x i n - t e (s i l. g r a f .) **S c n**

te [sen-te] **Sinte** [si'n-te] **Sindc** [sin-de] **Avxente** [av-ksen-te] **Afxente** [af-ksen-te]

B

Bogdan [bog-dân] ***Bogdana*** [bog-dâ-na] **Dan** [dan] **Dana** [dâ-na] **Dănicâ** [dă-ni'-kă] **Dănuț** [dă-nuț] **Bogda** [bog-da] **Bogde** fbog-de] **Bojjdea** [bog-dea] ***Bucur*** [bu-kur]; ***Bucura*** [bu-ku-ra] **Bucuraş** [bu-ku-râş] **Bucurt-l** [bu-ku-rel] **Bucurilă** [bu-ku-ri'-lă]

Calica [ka-li'-ka] **Calinica** [ka-li-ni-ka] **Calicea** [ka-li-ca] **Calistrat** [ca-lis-trât]; Ca-li-strat (sil. mf.) **Calistrata** [ca-lis-trâ-ta] Ca-li-stra-ta (sil. mf.) **Calistratie** [ca-lis-trâ-ti-ie]; Ca-li-stra-ti-c (sil. mf.) **Calist** [ca-li'st] *Cam/1 [ka-mil];* ***Cămila*** [ka-mi-la] **Camilar** [ka-mi-lâr] **Camelia** [ka-me-li-ia]

Carola [kâ-ro-la] **Karl** [kârl] **Karla** [kâr-la] **Carolina** [ka-ro-li-na] **Crăița** [krâ-ii-ța] **Crălița** [kră-li'-ța] **Craia** [krâ-ia] **Craiu** [krâ-iu] **Crăiuțu** [kră-iu-țuj **Cralîu** [krâ-Uu] ***Călin*** [kă-lin] ***Călina*** [kă-li'-na] **Călinaş** [kâ-li-nâş] **Călinei** [kă-li-nel] (n.m.,f.) **Calincea** [ka-lin-ca] **Calinița** [ka-li-ni'-ța] ***Cezar*** [ce-zar]; ***Cezara*** [ce-zâ-ra] **Chesar** [ke-sar]

Bucuruş [bu-ku-ruş] **Bucuroaia** [bu-ku-ruâ-ia] **Bucuroiu** [bu-ku-ro-iu] **Bucuroasa** [bu-ku-reâ-sa] **Bucuria** [bu-ku-ri'-ia] **Buculea** [bu-ku-lea] **Buculean** [bu-ku-leân] **Buculet** [bu-ku-leț] **Bucu** [bu-ku]

Calinic [ca-li-nik]; ***Calinichia*** [ca-li-ni-ki-ia] **Calea** [kâ-lca] **Calcea** [kâl-ca] **Calciu** [kâl-cu] **Calotă** [kâ-lo-tă] **Calici** [ka-li'c]

Chisariu [ki-sâ-riu] **Chisar** [ki-sar] **Cezarina** [ce-za-ri-na] ***Chiriac*** [k'i-ri-iâk] ***Chiriaca*** [ki-ri-iâ-ka] **Chircă** [k'ir-kă] **Chiru** [k'i-ru] **Chira** [k'i'-ra]

Chiriachița tk'i-ri-ia-ki-ța]
Chita [k'i'-ța] **Achita** [a-k'i'-ța] **Chiriei** [k'i-ri'-kă] **Chiriți** [k'i-ri'-ță] **Chiricuță** [k'i-ri-ku-ță] **Chirie** Ik'i-rik]
Ciurică [cu-ri-kă] **Ciura** [cu-ra] **Ciurel** [cu-rel]
Chirița [k'i-ri-ța]
Ciprian [ci-pri-iân]
Cipriana [ci-pri-jâ-na]
Chiprian [ki-pri-iân]
Chipriana [ki-pri-iâ-na]
Cuprian [ku-pri-iân]
Chiprie [ki-pri-ie]
Claudiu [kla-uu-diu];
Claudia [kla-uu-di-ia]
Claudian [kla-uu-di-iân]
Tică [ti-kă]
Ticu [ti'-ku]
Costan [kos-tân]
Costain [kos-ta-ii'n]
Costachc [kos-tâ-k'e]
Tache [tâ-k'e]
Tăchiță [tă-k'i'-ță]
Dinică [di-ni'-kă]
Codin [ko-din]
Codică [ko-di-kă]
Costel [kos-tel]
Costin [kos-ti'n]
Finu [ti-nu]
Zostăcbel [kos-tă-kel]
;ostăchiță [kos-tă-k'i-ță]
Picuță [ti-ku-ță]
ficus [ti-kuş]
rotea [ko-tea]
"occa [ko-ca]
?ociu [ko-cu]
h'neea [din-ca]
"onea [ko-nea]
>incă [di'n-kă]
lincuță [din-ku-ță]
•icu [di-ku]
>icuț [di-kiiț]
Ide [di-dc]
Idea [di-dea]
ițu [di-țu]
iță [di'-{ă]
in [țin]
inică [ti-ni'-kă]
onstant [kon-stânt]
ostinel [kos-ti-nel]
onstandin [kon-stan-din]
Constantina [kon-stan-ti-na]

Claudiana [kla-uu-di-iâ-na]
Claudius [klây-di-us]
Coman [ko-man] **Cominaş** [ko-mă-nâş] **Comancea** [ko-mân-c%a] **Cominici** [ko-mă-nic] Comand [ko-mă-ncl] Comăniță [ko-mă-ni-ță]
Coma [ko-ma] **Corneea** [kom-ca] **Comşa** [korn-şa]
Constantin [kon-stan-tin]
Costandin [kos-tan-din] **Din** [din] **Dinu** [di-nu] **Dinuț** [di-nuț] **Dinuțu** [di-nu-țu] **Nuțu** [nii-țu] **Costa** [kos-ta] **Coste** [kos-te] **Costea** [kos-tea]
Costică [kos-ti'-kă]

onstanța [kon-stân-ța]
»nstandina [kon-stan-di-na]
ina [di'-na]
>dina [ko-di'-na]
>ca [ko-ka]
da [di-da]

Didca [di-dea] **Diţa** [di'-ţa] **Tina** [ti-na] **Tanţa** [tân-ţa] **Tănţica** [tăn-ţi'-ka] **Tănţel** [tăn-ţel] (n.f.) **Tanti** [tân-ţi]
Cori n a [ko-ri-na]; **Corin** [ko-rin] **Core** [ko-re] **Cora** [ko-ra]
Cornelia [kor-ne-liu]
Cornelia [kor-ne-li-ia] **Cornel** [kor-nel] **Cornea** [kor-nea] **Cornilă** [kor-ni'-lă] **Neli** [ne-li]
Corvin [kor-vin] **Corbea** [kor-bea] **Corbeş** [kor-beş] **Corbu** [kor-bu] **Corbac** [kor-bâk] **Crâstea** [krîs-tea] **Cristea** [kris-tea] **Hristea** [hris-tea] **Cristache** [kris-tâ-ke] Cristei [kris-tel] **Carstici** [kîr-stic] Cârstocea [kîr-sto-ca] **Ristea** [ris-tea] **Ristel** [ri's-tel] **Ristică** [ris-tî-kă]
Cristina [kris-ti-na] **Cristinel** [kris-ti-nel] (n.f.) **Hristina** [hris-ti-na] **Tina** [ti-na] **Crista** [kris-ta] **Cristi** [kris-ti] (n.f., m.)

D

Dan [dan];
Dana [dâ-na] **Dănuţ** [dă-nuţ] **Danu** [dâ-nu] **Dănuţa** [dă-nu-ţa] **Daneş** [dâ-neş] **Danie** [dâ-nik] / [dă-nik] **Danei** [dă-nel] **Danie** [dâ-ni-ie] **Danco** [dân-ko] **Dancu** [dân-ku] **Dancea** [dân-ca] **Danciu** [dân-cu] **Dăncel** [dăn-cel] **Dăncău** [dăn-kău] **Dăncilă** [dăn-ci-lă] **Dăncuş** [dăn-kuş] **Dănaie** [dă-nâ-ie] **Dănăiaş** [dă-nă-iâş] **Dănăşel** [dă-nă-şel] **Dăneciu** [dă-ne-cu] **Dăneţ** [dă-neţ] **Dănică** [dă-ni'-kă]

Corban [kor-bân]
Cos/na [kos-ma] / [koz-ma] **Cosmachc** [kos-mâ-ke] / [koz-mâ-ke] **Cosmat** [kos-mât] / [koz-mât] **Cozman** [koz-mân] **Cozmea** [koz-mea] **Cozmiţă** [koz-mi-ţă] **Cozniin** [koz-min] **Cuza** [ku-za]
Crina [kri-na] **Crinel** [kri-nel] (n.f., m.) **Macrina** [ma-kri-na]
Cristian [kris-ti-iân];
Cristiana [kris-ti-iâ-na] **Cristi** [kris-ti] (n.m., f.) **Cârstian** [kîr-sti-iân] **Cârstiana** [kîr-sti-iâ-na] **Cărstea** [kăr-stea] **Cârstea** [kîr-stea]
Dănicel [dă-ni-cel]
Dani [dâ-ni]
***Daniel* [da-ni-iel];**
Daniela [da-ni-ie-la] **Daniil** [da-ni-iil] **Dănilă** [dă-ni'-lă] Nilă [ni-lă] **Dănăilă** [dă-nă-ii-lă]
Darie [dâ-ri-ie];
Daria [dâ-ri-ia] **Dariu** [dâ-riu] **Dara** [dâ-ra] **Darina** [da-ri-na] **Daşa** [dâ-şa]
Dezideriu [dc-zi-de-riu] Dej [dej] **Deja** [de-ja] **Dija** [di-ja] **Dejica** [de-ji-ka] **Deju** [de-ju] **Deşu** [de-şu] **Deşa** [de-şa] **Desimir** [de-si-mir] **Desislav** [de-sis-lâv] **Deşir** [de-sir] / [de-zir] **Deşire** [de-zi-re]
Dionis [di-o-nis];
Dionisia [di-o-ni-si-ia] Dionisie [di-o-ni-si-ie] **Dionis** [di-uo-niş] **Dionisa** [di-uo-ni-sa] **Denisa** [de-ni-sa] **Denis** [de-nis]
Dobrifa [do-bri-ţa];
Dobre [do-bre] **Dobrin** [do-bri'n] **Dobrina** [do-bri-na] **Dobra** [do-bra] **Dobriţa** [do-bri-ţa] **Dobrică** [do-bri-kă] **Dobromir** [do-bro-mir]

Dobrui [do-brui]
Dobruş [do-bruş] Do b rota [do-bro-tă]
Dobrotin [do-bro-ti'n] ***Domiaic*** [do-mi-ni'k]; ***Dominica*** [do-mi-ni'-ka] **Domnica** [dom-ni-ka] **Domna** [dom-na])omnina [dom-ni'-na])omniţa [dom-nî-ţa] **)omocuş** [do-mo-kuş] **) omencuş** [do-men-kuş] **)ămăncuş** [dă-măn-kuş] ***Doroteea*** [do-ro-te-§a] ***Dorotci*** [do-ro-tei] >orofte [do-rof-te] **loroftia** [do-rof-ti-ia] >ora [do-ra] 'ea [te-(g)a] ***Drago f*** [drâ-goş]; ***Draga*** [drâ-ga] >rag [drag]
iragomir [dra-go-mir] **Tagosiav** [dra-gos-lâv]; ra-go-slav (sil. mf.) **raghici** [drâ-gic] **răghici** [dră-gic] **ragoe** [dra-g6-ie] răgoi [dră-goi] ragotă [drâ-go-tă] răguş [dră-guş] **răguşin** [dră-gu-şin] ragole [dra-go-le] **răghiţa** fdră-gi-ţa] răguţa [dră-gu-ţa] **răgaia** [dră-gâ-ia] râgaica [dră-gâi-ka] **răgana** [dră-gâ-naj **•ăguna** [dră-gu-na] **•ăguşana** [dră-gu-şâ-na] 'agna [drâg-na] **•âgşan** [drăg-şân]
Diman [di-mân] **Dimancea** [di-mân-ca] **Piracea [dim-ca] Pemetru [de-me-tru] Pumitrache [du-mi-trâ-k'e] Mit rus [mi-truş]**

Ecateriaa [e-ka-te-ri'-na]

Dumitra [du-mi-tra]
Mitra [mi'-tra] **Mita** [mi'-ta] **Mitea** [mi'-tga] **Mitrana** [mi-trâ-na] **Trana** [trâ-na] **Dumitrana** [du-mi-trâ-na] **Mima** [mi-ma] **Mirai** [mi'-mi] **Mitruţa** [mi-tru-ţa] **Mituţa** [mi-tu-ţa] **Demetra** [de-m6-tra] **Meti** [m6-ti]
Dumitru [du-mi'-tru] **Dumitrie [du-mf-tri-je] /**
[du-mi-tri'-ie] **Dimitrie** [di-mi-tri-ie] /
[di-mi-tri-ie] **Mitru** [mi'-tru] **Mitrică** [mi-tri'-kă] **Mitu** [mi-tu] **Mitică** [mi-ti'-kă] **Mitachc** [mi-tâ-k'e] **Miţache** [mi-ţâ-ke] **Mitrea** [tni'-tr§a] **Mitrache** [mi-trâ-ke] **Dima** [di'-ma] **Dimache** [di-mâ-k'e] **Dimuţ** [di-muţ] **Mitra n** [mi-trân] **Mitraşcu** [mi-trâş-ku] **Dumitraşcu** [du-mi-trâş-ku] **Dumitraş** [du-mi-trâş] **Dumitrei** [du-mi-trel] **Dumitrică** [du-mi-tri-kă] **Dumitran** [du-mi-trân] **Dumitriţi [du-mi-tri-ţâ] Trlţă** [tri'-ţă] **Mitriţă** [mi-tri'-ţă] **Mitifi** [mi-ti'-ţă] **Mitrei** [mi-trel]

Cătălina [ka-ta-li'-na] **Cătălina** [kă-tă-li'-na] **Caterina** [ka-te-ri-na] **Catrina** [ka-tri-na] **Catrinci** [ka-tri-nel] (n.f.) **Trina** [tri'-na] **Trinea** [tri'-nea] **Trinca** [tri'n-ka] **Cătina** [ka-ti-na] **Catinca** [ka-tîn-ka] **Ţinea**

[ti'n-ka] **Tincuța** [tin-ku-ța] **Câți** [kâ-ti] **Catița** [ka-ti'-ța] **Catarina** [ka-ta-ri-na] **Lina** [li-na]

Elena [e-le-na] **Lena** [le-na] **Ileana** [i-leâ-na] **Leana** [leâ-na] **Elina** [e-li'-na] **Ilina** [i-li'-na] **Lina** [li-na] **Ilenuța** [i-le-nu-ța] **Lenuța** [le-nu-ța] **Luța** [lu-ța] **Nuța** [nu-ța] **Linuța** [li-nu-ța] **Ileanca** [i-leân-ka] **Lenuca** [le-nu-ka] **Eliana** [e-li-iâ-na] **Liana** [li-iâ-na]

Lizica [li-zi-ka] **Lizuca** [li-zu-ka] **Lili** [li-li] **Isabclla** [i-sa-be-la]/[i-za-be-la] **Eliza** [e-li-za]

Emanuel [e-ma-nu-el]; *Emanucla* [e-ma-nu-e-la] **Manea** [mâ-nea] **Manciu** [mân-cu] **Maneciu** [ma-ne-cu] **Manoil** [ma-no-iil] **Manoilă** [ma-no-ii-lă] ManuiI [ma-nu-iil] **Manuilă** [ma-nu-ii-lă] **Mănăilă** [mă-nă-ii-lă] **Manole** [ma-no-le] **Manola** [ma-no-la] **Manolea** [ma-no-lea] Nole [no-le] **Manolică** [ma-no-li-kă] **Nolică** [no-li'-kă] **Manolița** [ma-no-li-ța] **Manolache** [ma-no-lâ-ke] **Mân** [mân] **Manachc** [ma-nâ-ke] **Maniță** [ma-ni-ță] **Mânu** [mâ-nu] **Manila** [mă-ni-lă] **Mănițu** [mă-ni-țu] **Măneș** [mă-neș] **Mănucă** [mă-nii-kă] **Mănucu** [mă-nu-ku] **Manco** [mân-ko] **Mancea** [mân-ca] **Manucl** [ma-nu-el] **Manuela** [ma-nu-e-la] Ema [c-ma] **Erai** [e-mi] **Ela** [e-la]

Emil [e-mi'l]; ***Emilia*** [e-mi-li-ia] **Emilian** [e-mi-li-iân]

Lenea [len-ka] **Lencuța** [len-kii-ța] **Lcanca** [leân-ka] **Leanța** [leân-ța] **Ilenuș [i-le-nuș] llinca [i-li'n-ka]** **Linca** [lin-ka] **Leni** [le-ni] **Lenuș** [le-nuș] Ela [e-la] **Elen** [e-len] **Ncli** [ne-li] **Lili** [li-li]

Eleoaora [e-le-(y)o-no-ra] **Lconora** [le-(u)o-no-ra] Nora [no-ra] **Norina** [no-ri-na]

Elisabeta [e-li-sa-be-ta] **Elisaveta** [e-li-sa-ve-ta] **Ilisaveta** [i-li-sa-ve-ta] **Lisaveta** [li-sa-ve-ta] **Saveta** [sa-ve-ta] **Săveta** [să-ve-ta] **Veta** [ve-ta] **Vetuța** [ve-tii-ța] **Vetuca** [ve-tu-ca] **Vetica** [ve-ti-ca] **Eliza** [e-li'-za] **Liza** [li-za] **Lizeta** [li-ze-ta] **Săvetuța** [să-ve-tu-ța] **Savetica** [sa-ve-ti-ka] **Savasta** [sa-vâs-ta] Savastița [sa-vas-tî-ța] **Lisavetuța** [li-sa-ve-tu-ța] **Lisa** [li-sa] **Elisafta** [e-li-sâf-ta] **Ilisafta** [i-li-sâf-ta] **Safta** [sâf-ta] **Săftica** [săf-ti'-ka] **Săftița** [săf-ti'-ța] **Lizi** [li'-zi]

Emiliana [e-mi-li-iâ-na] Ema [e-ma] **Mili** [mi'-li] **Milică** [mi-li-kă] **Mica** [mi-ka] **Milică** [mi-li'-ka] **Miluț** [mi-liiț] Miluță [mi-lu-ță]

Eufrosina [e-uu-fro-si-na];

Eufrosin [e-uu-fro-sîn] **Efrosina** [e-fro-si-na] **Frosina** [fro-si-na] **Frosa** [fro-sa] **Frosinica** [fro-si-ni-ka] **Frosica** [fro-si-ka] **Efrusina** [e-fru-si-na] **Frusina** [fru-si-na] **Frăsina** [fră-si-na] **Efrosin** [e-fro-sin] **Ivrosin** [i-vro-sin] Frosin [fro-sin] **Frasin** [fră-si'n] Sin [sin]

,e0ica [jc-ni'-ka]
[je-ni'-kă]
[ev-do-ki-ia]
[ev-do-ki-ia]
ia [io-do-k'i-ia] [do-k'i-ia] / [do-ki-ia] **pochița** [do-k'i'-ța] **jvdochia** [iv-do-k'i-ia] **țvdohia** [iv-do-hi-ja] **pohia** [do-hi-ia] **Odochia** [o-do-k'i-ia] **Odochie** [o-do-ki-ie] **Odoche** [o-do-k'e] **poche** [do-ke] **Dochiuța** [do-k'i-uu-ța]

FIHp [fi-H'p]

Filipa [fî-li'-pa] **Filipan** [fi-li-pân] **Lipan** [li-pân] **Filipache** [fi-li-pâ-k'e] **Pache** [pâ-kc] **Filipin** [fi-li-pi'n] **Lipa** [lî-pa] **Pilip** [pi-lip] **Filea** [fi'-lea] **Filipina** [fi-li-pi'-na] **Filipoc** [fi-li-pok] **Hilip** [hi-lip]

Filofteia l Filoteia

[fi-lof-te-ia] / [fi-lo-te-ia] **Teia** [te-ia] Tia [tî-ia] F«a [fi-ia]

Floarea [fluâ-rea] Floarc [fluâ-re] **Florica** [flo-ri'-ka] **Floricica** [flo-ri-cî-ka] **ploricel** [flo-ri-cel] (n.f.) lc» [i-ka]

uncorghian [gor-gi-iân]

Eugen [e-uu-gen]

Eugenia [e-uu-ge-ni-ia] **Evghenia** [ev-ge-ni-ia] **Evghenița** [ev-ge-ni-ța] **Avghinia** [av-gi-ni-ia] **Aghcnia** [a-ge-ni-ia] **Ghenia** [ge-ni-ia] **Ghenuța** [ge-nu-ța] **Ghenie** [ge-ni-ie] **Ghenea** [ge-nea] **Eugeniu** [e-uu-ge-niu] **Genu** [ge-nu] **Genuțu** [ge-nu-țu] **Genia** [ge-ni-ia] **Geni** [ge-ni] **Genica** [ge-ni-ka] **Genuța** [ge-nii-ța] **Jeni** [je-ni] **Jena** [je-na]

Floriția [Ho-n-ța] **Flora** [flo-ra] **Florela** [flo-re-la] **Florentina** [flo-ren-ti-na] **Florența** [flo-ren-ța] **Floriana** [flo-ri-iâ-na] **Florina** [flo-ri-na] **Flori** [flo-ri]

Florea [flo-rea] **Florin** [flo-rîn] **Florentin** [flo-ren-tin] **Florian** [flo-ri-iân] **Florentin** [flo-ren-țiu] **Floru** [flo-ru] **Florica** [flo-ri-kă]

G

Ga vrii [ga-vril] **Gavrilă** [ga-vri-lă] **Gavriluț** [ga-vri-luț] **Gavriluță** [ga-vri-lu-ță] **Gavriluc** [ga-vri-luk] **Gavrilucă** [ga-vri-lu-kă] **Gavrilaş** [ga-vri-lâş] **Gavriluş** [ga-vri-liş] **Gavrilicâ** [ga-vri-li-kă] **Gavriliță** [ga-vri-li-ță] **Gabriel** [ga-bri-iel] **Gabi** [gâ-bi] **Găbiță** [gă-bi'-ță] **Gavrilcea** [ga-vril-ca] **Gavru** [gâ-vru] **Gavrea** [gâ-vrea] **Gavrincea** [ga-vrin-ca] **Gavriş** [gâ-vriş] **Gavruț** [ga-vruț] **Gabru** [gâ-bru] **Gabrea** [gâ-brea] **Gațu** [gâ-țu]

Gheorghe [gor-ge] **Gheorghieş** [gor-gi-ieş] **Gheorghişor** [gor-gi-şor]

Ghcrghe [gcr-ge] **Gheorghiță** [gor-gi'-ța] **Chită** [gi-ță] **Georghițan** [gor-gi-țân] **Ganc** [gâ-ne] Canea [gâ-nea] **Ghica** [gî-ka] **Georgică** [gor-gi-kă] **Gică** [gi-kă] **Gicu** [gi'-ku] **Gogu** [g6-gu] **Goguță** [go-gu-ță] **Gută** [gu-ță] **Guțu** [gu-țu] **Giura** [gii-ra] **Giurea** [gu-rea] **Giuran** [gu-rân] **Giurău** [gu-răy] **Giurcă** [gur-kă] **lorga** [ior-ga] **lorgca** [i6r-ga] **lorgache** [ior-gâ-ke] **lorgu** [ior-gu] **lorda** [ior-da] lordache [ior-dâ-k'e] **Iura** [iu-ra] **Iuraşcu** [iu-râş-ku] **Iurie** [iii-ri-ie] **luga** [iu-ga] **Gociu** [go-cu] Goțu [go-țu] **Gheța** [ge-ța] Cîhețea [ge-țea] **Selu** [ge-lu] j [jorj] [ge-o] **Siurgea** [gur-ga] **îiurgiu** [gur-gu] [iiur]gi [[gurg] **îeorgiu** [gor-gu]

Ḥ

Horea l Horia [ho-rea] / [ho-ri-ia] **Hore** [ho-re] **Horie** [ho-ri-ie] **Horită** [ho-ri'-ță] **florei** [ho-rel] **Horu** [ho-ru]

I

lacob [iâ-kob] **lacov** [iâ-kov] **lacovachi** [ia-ko-vâ-ki] **lacoviță** [ia-ko-vi-ță] **Iacă** [iâ-kă] **lacu** [iâ-ku] **lacşa** [iâk-şa] **lacobică** [ia-ko-bi-kă] **lacobuț** [ia-ko-buț] **lacoban** [ia-ko-băn] **Coban** [ko-bân] **Bică** [bi'-kă] **lacobiță** [ia-ko-bi-ță]

Gcorgc [gor-ge] ***Gheorgblaa* [gor-gi'-na]** **Gheorghiță** [gor-gi'-ța] **Chita [gf-ța] Gherghina** [ger-gi'-na] **Gherghița** [ger-gi'-{a] **Ghiura** [gu-ra] **Giurgița** [gur-gi'-ța] **Cota [go-ța] Gheta [ge-țaj Georgela** [gor-ge-la] **Georgeta** [gor-ge-ta] **Gcorgina** [gor-gi-na] **Georgiana** [gor-gi-iâ-na] **Gina** [gi-na] **Gica** [gi'-ka] **Gela** [gc-la] **Geta** [ge-ta] ***Grigore*** [gri-go-rc] **Grigorie** [gri-go-ri-je] **Gorle** [go-ri-jc] **Gore** [go-re] **Grigoraş** [gri-go-râş] **Grigoriți** [gri-go-ri-tă] Goriță [go-ri-ță] Grigorică [gri-go-ri-kă] **Gorici** [go-ri-kă] **Grigoruț** [gri-go-ru{] **Griguți** [gri-gu-ță] **Gută** [gii-tă] **Grig** [grig] **Grigor** [gri-gor] **Gligor** [gli-gor] **GHga** [gli-ga] " **Grigorcea** [gri-gor-ca] **Gorcea** [gor-ca] **Curgă** [gur-gă] **Gurgu** [giir-gu] **Gurguță** [gur-gii-ță]

Biță [bî-ță] ***Ieremia*** [ie-re-mi-ia] **Iereraie** [ie-re-mi-ie] Ieremei [ie-re-mei] **Ieremică** [ie-re-mi-kă] **Ieremiță** [ie-re-mi-ță] **Arimia** [a-ri-mi-ia] ***Ignat*** [ig-nât] **Ignatie** [ig-nâ-ti-ie] **Egnatie** [eg-nâ-ti-ie] Ihnat [ih-nât] **Icnat** [ik-nât] **Igna** [ig-na] **Ignea** [i'g-nga] **Ignu** [ig-nu] **Ignățel** [ig-nă-țel] **Ignat** [ig-nâț]

Natco [nât-ko] **Ognat** [og-nât] **Ignațiu** [ig-nâ-țiu]

Ilarie [i-lâ-ri-ie] **Ilarion** [i-la-ri-uon] **Larion** [la-ri-uon] I,arie [lâ-ri-ie]

Ioana [[uâ-na] / [i-uâ-na] **Oana** [yâ-na] **Onuța** [o-nu-ța] **lonuța** [io-nu-ța] **Ionica** [io-ni-ka] **Onica** [o-ni-ka] **lonuca** [io-nu-ka] **lonița** [io-ni-ța] **Nița** fni'-ța] **Jenița** [je-ni'-ța] **Jenica** [je-ni-ka] Nela [ne-la] **Ionela** [io-nc-la] **lonelia** [io-ne-li-ia] **Jeni** Ue-ni] Nica [ni-ka] Iova [io-va] **lovana** [io-vâ-na] **lovanca** [io-vân-ka] **lâna** [iâ-na] **lanca** [iân-ka] **Eana** [iâ-na] **Enica** [ie-ni-ka] **Hana** [hâ-na] **Jeana** [jâ-na] **Jeanina** [ja-ni-na] **Gianina** [ga-ni-na] **Giovana** [go-vâ-na]

loan [iuan] / [i-yân]

Ion [ion] / [i-uon] **Ionică** [io-nî-kâ] / [i-uo-nî-kă] **Nică** [ni'-kă] **Nicuță** [ni-ku-ță] **loancea** [iuân-ca] [uân-ca]

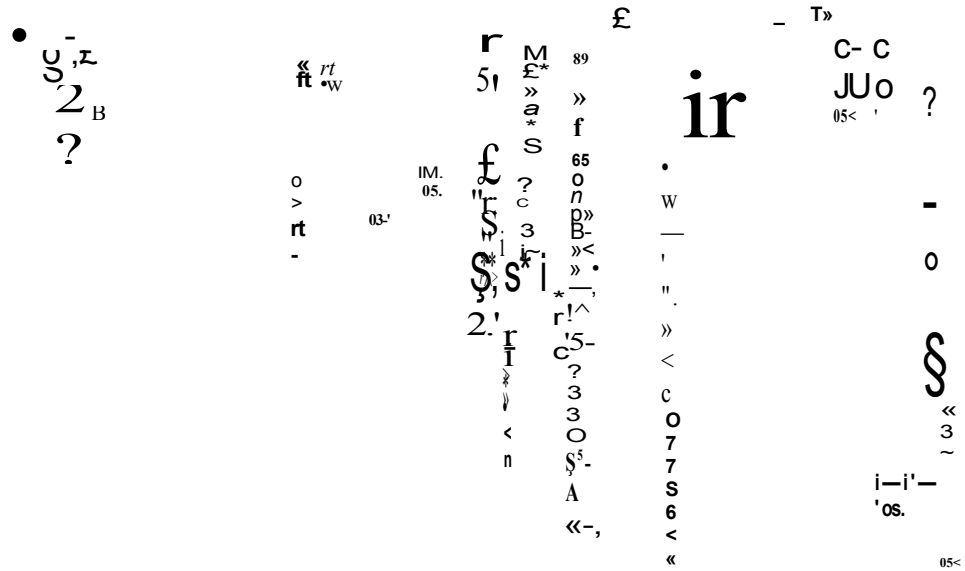

josu [io-su] **iosip** [io-sip] **0sip** [6-sip] **lusip** Qu-sip]
Josup [io-sup]
Osup [6-sup]
Josop [io-sop]
josib [io-sib]
losiv [io-siv] **Sivu** [si-vu] **lusuf** [iu-suf] **loja** [io-ja]
loşca [ioş-ka]
lul/a [iu-liu];
lulia [iu-li-ia]
Iulian [iu-li-iân]
lulică [iu-li-kă]
luliana [iu-li-iâ-na]
Uliana [u-li-iâ-na]
Uliena [u-li-ie-na]
Ulian [u-li-iân] **lula** [iu-la] **Ulea** [u-lea]
Ulia [u-li-ia] **Ulina** [u-li-na] **Giula** [gu-la]
Ciulea [gu-lea]
Julieta [ju-li-ie-ta]

Laura [lâ-uu-ra]
Lavrie [lâ-vri-ie]
Lavru [lâ-vru]
Lavrie [lâ-vric] **Laur** [lâ-uur] Laor [lâ-uor]
Lăurel [lă-uu-rel]
Laurenţiu [la-uu-ren-ţiu];
Laurenţia [la-uu-ren-ţi-ia]
Lavrentie [la-vren-ti-ie]
Lavrentia [la-vren-ti-ia]
Avrentie [a-vren-ti-ic]
Arentie [a-ren-ti-ie]
Lavrintie [la-vri'n-ti-ic]
Avrintie [a-vri'n-ti-ie]
Arvinte [ar-vîn-tc] **Laurian [la-uu-ri-iân] Lauriana** [la-uu-ri-iâ-na] **Loredana** [lo-re-dâ-na]
Lazăr [lâ-zăr]
Lăzărică [lă-ză-ri'-kă]
Lică [li'-kă] **Lâzărucă** [lă-ză-ru-kă] **Lăzărcl** [lă-ză-rel] **Lăzăruţ** [lă-ză-ruţ] **Lăzăruţă** [lă-ză-ru-ţă] **Lăzăruc** flă-ză-ruk] **Lăzărucă** [lă-ză-ru-kă] **Lăzăraş** [lă-zâ-râş]
Lazărea [lâ-ză-rea]
Zarea [zâ-rea] **Lazor** [lâ-zor] **Zorică** [zo-ri'-kă] **Zorea** [zo-rea]
Zorel [zo-rel] Zorea [zor-ka] **Lazu** [lâ-zu]
Lazea [lâ-zea] **Lăzan** [lă-zân] **Laciu** [lâ-cu]
Lascu [lâs-ku] **Lalu** [lâ-lu]
Leontin [le-(u)on-tin];
Leontiaa [le-(u)on-ti-na]
Leon [le-(u)on] Lion [H-(u)on] / [li-(u)6n] **Leoncea** [le-(u)6n-ca] Aleon [a-le-(u)6n] **Leontie** [le-(u)6n-ti-ie] **Leonte** [le-(u)6n-te]
Aliontie [a-li-(u)6n-ti-ie]
Leo [le-(u)o] Leu [le-uu]

Leonela [le-(u)o-ne-la]
Leoncta [le-(u)o-ne-ta]
Leonid [le-(u)o-nid]
Leonida [le-(u)o-ni'-da]
Leonel [le-(u)o-nel] (n.m.)
Lionel [li-(u)o-nel] (n.m.)
Luca [lîi-ka] **Lucaci** [lu-kac] **Lucan** [lu-kân] **Lucşa** [luk-şa] **Lucaş** [lu-kâş] / [lu-kaş] **Lucăcilă** [lu-kă-ci'-lă] **Luculeț** [lu-ku-leț]
Lucia [lu-ci-ia];
Lucian [lu-ci-iân]
Luchian [lu-k'i-iân]
uchiana [lu-ki-iâ-na]
.ueiana [lu-ci-iâ-na] [lu-ci]

Magdalena [mag-da-le-na]
lagdalina [mag-da-li-na]
Mădălina [mă-dă-li-na]
lădăluța [mă-dâ-lu-ța]
lagda [mâg-da] lăgduța [măg-dîi-ța] **lăgduț** [măg-duț] (n.m.) lăgdălin [măg-dă-lin] (n.m.) lădălin [mă-dă-lin] (n.m.) **lâlina [mă-l i-na]**
alin [mă-Iin] (n.m.)
Marcu [măr-ku]
arcan [măr-kân]
arcaş [măr-kâş]
ărcău [măr-kău]
arcea [mâr-ca]
arcoş [mâr-koş] / fmar-koş]
arcoci [mar-koc]

Oara [uâ-ra] **Meri** [me-ri] Mia [mi-ia]
Mica [mî-ka]
Mimi [mi-mi]
Mioara [mi-uâ-ra]
Mira [mi-ra]
Marghiolita [mar-go-l.i-ța]
Marina [ma-ri-na] **Marinela** [ma-ri-ne-la]
Măria [ma-rin] **Marinică** [raa-ri-ni-kă] **Marincel** [ma-rin-cel] **Marinas** [ma-ri-nâş] **Marinei** [ma-ri-nel]
Marinicu [ma-ri-ni-ku] **Marinciu** [ma-rin-cu] **Marincu** [ma-rin-ku]
Matei [ma-tei]
Mateiaş [ma-te-iâş]
Mateiță [ma-te-ii-ță] **Matcucă** [ma-teu-kă] **Matcuț** [ma-te-uuț]
Marcotă [mâr-ko-tă] **Mărcuş fmăr-kuş]** **Mărcuşor** [măr-kuşor] **Mărcuț** [măr-kiiț]
Mărcuță [măr-ku-ță] **Mărchcl** [măr-kel] **Marchian** [mar-ki-iân] **Marcian** [mar-ci-iân]
Marcel [mar-cel] **Marcela** [mar-ce-la] (n.f.) **Marcelina** [mar-ce-li-na] (n.f.) **Marciana** [mar-ci-iâ-na] (n.f.)
Margareta [mar-ga-re-ta]
Marghita [mar-gi-ta]
Marghitu [mar-gi-tu] (n.m.)
Marga [mâr-ga] **Mărgărita** [măr-gă-ri-ta] **Mărgărit** [măr-gă-rit] (n.m.) **Margărint** [mâr-gă-rint] (n.m.) **Reta** [re-ta]
Rita [ri'-ta] **Greta** [gre-ta]
Măria [ma-ri-ia]
Marioara [ma-ri-uâ-ra]
Măruța [mă-ru-ța]
Măriuța [mă-ri-uu-ța]
Mărita [ma-ri-ța] **Mița** [mi'-ța] **Rița** [ri'-ța]
Măriuca [mă-ri-uu-ka]
Mița [mi-ța] **Măricel** [ma-ri-cel] **Marghioala** [mar-guâ-la] **Maricica** [ma-ri-ci-ka] **Măruța** [mă-rii-ța] **Marica** [ma-ri-ka] **Mara** [mâ-ra] **Mari** [mâ-ri] **Rica** [ri'-ka]
Marieta [ma-ri-ie-ta]
Mariția [ma-ri-ți-ka]
Marula [ma-rii-la]

Mateuță [ma-te-uu-ță]
Mace [mâ-ce] **Macea** [mâ-ca] **Maciu** [mâ-cu] **Maftei** [maf-tei] **Matvei** [mat-vei]
Mateş [mâ-teş] Matachc [ma-tâ-ke]
Maxim [mak-sim]; Ma-xim (sil. graf.) **Maximilian** [mak-si-mi-li-iân]; Ma-xi-mi-li-an (sil. graf.)
Maximiliana [mak-si-mi-li-iâ-na]; Ma-xi-mi-li-a-na (sil. graf.)
Maximina [mak-si-mi-na]; Ma-xi-mi-na (sil. graf.)
Mibaela [mi-ha-e-la]
Miha [mi-ha] Ela [e-la]

M/hai [mi-hai] **Mihăiță** [mi-hă-ii'-ță] **Mihalache** [mi-ha-lâ-k'e] **Mihăilă** [mi-hă-ii-lă] **Mihăiaş** [mi-hă-iâş]
Mihâieş [mi-hă-ieş]
Mihăiel [mi-hă-iel]
Mihălucă [mi-hă-lu-kă]
Mihăiaş [mi-hă-lâijj
Mialache [mia-lâ-ke]
Mielache [mie-lâ-kej
Mihăilaş [mi-hă-ii-lâş]
Mihâileț [mi-hă-ii-leț]
Mihu [mi-hu] **Mihoc** [mi-hok] Mioc fmi-uok]
Mihocea [mi-ho-ca] **Mihuț** [mi-huț] **Huțu** [hîi-țu] **Miu** fmi-uu] **Miuț** [mi-uuț]
Mihalc [mi-hâ-le] **Mihalcca** [mi-hâl-caj **Misa** [mi-şa]
Mişu [mi-şu] **Mişcu** [miş-ku] **Mihnea** [mih-nea]
Mihail [mi-ha-iil]
Minodora [mi-no-do-ra]
Mina [mi-na] **Minu** [mi-nu] (n.m.) **Mincu** [min-ku] (n.m.) **Minciu** [min-cu] (n.m.)
Miron fmi-ron] / [mi-ron]
Mironaş [mi-ro-nâs]
Mironeş [mi-ro-neş]
Mironel [mi-ro-nel] **Miru** [mi-ru]
Moise [moi-sel
Moisci [moi-sci]
Moisa [moi-sa]
Moisin [moi-sin]

ivioisil [moi-sil]
Moi [moi] **Moiu** [mo-iu] **Moicea** [moi-ca] **Mois** [mo-iiş]

N

Nestor [nes-tor] **Nistor** [ni's-tor] **Nistora** [nis-to-ra] ***Nistur*** [ni's-tur]
Vispur [nis-pur] **Vistre** [nis-tre] **Vistoran** [nis-to-rân] **fora** [to-ra]
Nichita [ni-k'i'-ta]
Sechita [ne-k'i'-ta]
Nichituş [ni-k'i-tuş]
ticnita [mi-ki-ta]

:hita [k'i'-ta] **:hitu** [k'i-tu]
rhitilă [k'i-ti'-lă]
Nicolae [ni-ko-lâ-ie]
Mculaie [ni-ku-lâ-ie] **4iciilă** [ni-ku-lă] **:ulă** [ku-lă]
- iculaie [ne-ku-lâ-ie]
- **sculai** [ne-ku-lâi]

iicoară [ni-kuâ-ră]
iicora [ni-ko-ra]
fecora [ne-ko-ra]
(icorici [ni-ko-ri'c]
ficoriță [ni-ko-ri'-ță]
fecola [ne-ko-la]
'icula [ni-ko-la]
icolin [ni-ko-li'n]
iculin [ni-ku-li'n]
olin [ko-li'n]

oliță [ko-li'-ță]
'«oliței [ni-ko-li-țel]
[ne-ku-la]

Culai [ku-lâi] **Culiță** [ku-li'-ță] **Neculachi** [ne-ku-lâ-ki] **Neculce** [ne-kul-ce] **Neculcea** [ne-kul-ca] **Neculuța** [ne-ku-lu-ță] **Neculăiță** [ne-ku-lă-ii-ță] **Nică** [ni-kă] **Nicu** [ni-ku] **Nicuşor** [ni-ku-şor] **Nicuțu** [ni-ku-țu] **Naie** [nâ-ie] **Naică** [nă-ii-kă] **Năiță** [nă-ii-ță] **Laie** [lâ-ie] **Nichi** [ni'-k'i]

O

Octav [ok-tâv];
Octavia [ok-tâ-vi-ia]
Octavian [ok-ta-vi-iân]
Octaviana [ok-ta-vi-iâ-na]
Tăvi [tâ-vi]
Olga [6l-ga] **Olguța** [ol-gu-ța] **Guta** [gii-ța]
Oleg [6-leg] (n.m.)
Ortensia [or-ten-si-ia]
Ortans [or-tâns] **Ortansa** [or-tân-sa] **Tensi** [ten-si]
Tenzi [ten-zi] **Tenza** [ten-za]
Ovidiu [o-vi-diu]
Vidiu [vî-diu] Vid u [vi'-du]

Panait [pa-na-iit]
Panaiot [pa-na-iot]
Panaiote [pa-na-io-te]

panaiut [pa-na-iut] **panaiet** [pa-na-iet] **panaitache** [pa-na-ii-tâ-ke] **panaghia** [pa-na-gi-ia]
Pantciimoa [pan-te-li-mon] **pantele!** [pan-te-lei] **pantele** [pan-te-le] **pentelei** [pen-te-lei] **penteleu** [pen-te-leu] **pântelei** [pîn-te-lei] **Panteleț** [pan-te-leț] **Panta** [pân-ta] Pantca [pân-tea] Panteş [pân-teş] **Păntea** [păn-tea] **Pântea** [pîn-tea] Pinta [pin-ta] **Pintea** [pin-tea] **Pane** [pank] **Pancu** [pân-ku] **Panca** [pân-ka] **Pancotă** [pân-ko-tă] Pancea [pân-ca] **Panciu** [pân-cu] **Teica** [tel-ka] **Teii** [te-li] **Teliuc** [te-liuk] **Teliuță** [te-liu-ță] Tile [ti-le] Tilea [ti-lea] Tilică [ti-lî-kă] **Pandelimon** [pan-de-li-mon] **Pândele** [pan-de-le] **Pândea** [pân-dea]
Paraschiva [pa-ras-ki-va] **Paraschia** [pa-ras-k'i-ia] **Părăsea** [pa-râs-ka] **Parascheva** [pa-ras-ke-va] **Paraşchița** [pa-raş-kî-ța] **Paraşchiuța** [pa-raş-ku-ța] **Paraschivuța** [pa-ras-ki-vu-ța] **Chiva** [ki'-va]

Chivuca [ki-vu-ka] **Chivuța** [k'i-vu-ța] **Vuța** [vu-ța] **Chia** [k'i-ia] Chiluța [ki-lu-ța] **Parascuța** [pa-ras-ku-ța] **Parastița** [pa-ras-ti-ța] **Tița** [ti'-ța] Pachița [pa-k'i-ța] **Paradica** [pa-ra-di-ka] **Vița** [vi'-ța] **Vuța** [vu-ța]

Pa vel [pa- vel] **Paul** [pâ-uul] Pau [pau] **Pava** [pâ-va] **Pavai** [pâ-văl] **Păvăluc** [pă-vă-luk] **Păvăluț** [pă-vă-luț] **Păvălucă** [pă-vă-lu-kă] **Păvălel** [pă-vă-lel] **Păvăluică** [pă-vă-liii-kă] **Păvălică** [pă-vă-lî-kă] **Pavelică** [pa-ve-H-kă] **Paveluță** [pă-ve-lu-ță] **Pavelaş** [pa-ve-lâş] **Paveluş** [pa-ve-luş] **Pavluş** [pa-vliiş] **Paulică** [pa-uu-li-kă] **Polică** [po-H'-kă] **Velică** [ve-li-kă] **Pavu** [pâ-vu] **Pavlu** [pâ-vlu] **Pavle** [pâ-vle] **Paşa** [pâ-şa] **Pasca** [pâş-ka] **Palache** [pa-lâ-ke] **Palcu** [pâl-ku] **Păuleş** [pă-yu-leş] **Păulet** [pă-uu-let] **Paulică** [pă-uu-li-kă]

Petra [pe-tra]

977

Pctrica [pe-tri-ka] **Petruța** [pe-tru-ța] **Pctrana** [pe-trâ-na] Patra [pă-tra] **Petrea** [pe-trea] **Petria** [pe-tri'-ia] **Pctrița** [pe-tri'-ța] **Petruşca** [pe-truş-ka] **Penca** [pen-ka] **Petia** [pe-tia] **Petrina** [pe-tri-na]

Petru [pe-tru] **Patru** [pă-tru] **Petre** [pe-tre] **Petrea** [pe-trea] **Pitrea** [pi-trca] **Petrică** [pe-tri-kă] **Petruş** [pe-tniş] Petrişor [pe-tri-şor] Petrache [pe-trâ-k'e] **Petruța** [pe-tru-ță] **fătruță** [pâ-tru-ță] **'etrucă** [pe-tru-kă] **'ătruc** [pă-truk] ***itruc** [pi-triik] **'etriucă** [pe-triu-kă] **'etruț** [pe-truț]

'ătroi [pă-troi]
'etriță [pe-tri'-ță]
'era [pe-ra]
'etucă [pe-tii-kă]
'rută [trii-ță]
'etran [pe-trân]
etraş [pe-trâş]
etraşcu fpe-trâş-ku]
etrăchel [pe-trâ-kel]
etrican [pe-tri-kân]
etriceico [pe-tri-cei-ko]
etrilă [pe-tri-lă]
etriman [pe-tri-mân]
[et]>-in [pe-trin]
âtran [pă-trân]

Rădicu [ră-di'-ku]
Rădilă [ră-di'-lă]
Rădin [ră-din]

Pâtraşco [pă-trâş-ko]
Pătrâşcan [pă-trăş-kân]
Pătrăuş [pă-tră-uiiş] **Penca** [pen-ka] **Penciu** [pen-cu]

Procople [pro-ko-pi-ie]
Procop [pro-kop] Procope [pro-ko-pe] **.Proca** [pro-ka]
Precopie [pre-ko-pi-ie]
Precup [pre-kup] **Precu** [pre-ku] **Pricop** [pri-kop]
Pricopan [pri-ko-pân]

R

Radu frâ-du] **Radeş** [râ-deş] **Radan** [ra-dân] **Radeț** [ra-deț] **Rădici** [râ-dic] / [ra-di'c] **Radina** [ra-di-na] **Radna** [râd-na] Radoie [ra-do-ie] **Radoiță** [ra-do-ii'-ță] Radoță [ra-do-ță] **Radovan** [ra-do-vân] **Rădac** [ră-dăk] **Rădaia** [ră-dâ-ia] **Daia** [dâ-ia] **Dăiță** [dă-ii'-ță] **Rădea** [ră-dea] **Radei** [ră-dei] **Rădăuț** [ră-dă-uuț] **Răduleț** [ră-du-leț] **Rădulin** [ră-du-li'n] **Răduş** [ră-duş] **Răduț** [ră-diiț] **Duță** [du-ță] **Duțu** [dii-țu] **Radei** [ră-del]

978

Rădiță [ră-di'-ță]
Rădişor [ră-di-şor]
Rădocea [ră-do-ca]

Rădoică [ră-doi-kâ]
Doică [doi-kă]
Răducu [ră-dii-ku]
Ducu [dii-ku]
Răducă [râ-du-kă]
Răducan [ră-du-kân]
Răducea [ră-du-ca]
Răduică [ră-dui-kă]
Duică [dui-kă]
Rădulea [ră-du-lea]
Raluca [ra-lu-ka]
Râie [râ-le] **Ralea** [râ-lea] **Ralet** [ra-let] (n.m.) **Raleta** [ra-le-ta] **Raliţa** [ra-li'-ţa]
Raluţa [ra-lu-ţa]
Ralu [ra-lu]
Robert [ro-bert] **Robi** [ro-bi] **Robin** [ro-bin]
Roberta [ro-ber-ta] (n.f.)
Berta [ber-ta] (n.f.)
Robertina [ro-ber-ti-na]
Roman [ro-man] **Romanat** [ro-ma-nât] **Romanei** [ro-ma-nel] **Romancu** [ro-mân-ku]
Românca [ro-mân-ka] (n.f.)
Românită [ro-ma-ni-ţa] (n.f.)
Romaşcu [ro-mâş-ku]
Romcea [rom-ca] **Romca** [rom-ka]
Roxana [rok-sâ-na]; Ro-xa-na (sil. graf.)
Ruxandra [ruk-sân-dra]; Ru-xan-dra (sil. graf.)
Roxanda [rok-sân-da]; Ro-xan-da (sil. graf.)
Roxandra [rok-sân-dra]; Ro-xan-dra (sil. graf.)
Rosandra [ro-sân-dra]
Rusanda [ru-sân-da]
Luxandra [luk-sân-dra]; Lu-xan-dra (sil. graf.)
Luxa [luk-sa]; Lu-xa (sil. graf.) **Luxiţa** [luk-si-ţa]; Lu-xi-ţa (sil. graf.) **Luţa** [lu-ţa] **Ruxa** [nik-sa]; Ru-xa (sil. graf.) **Ruxi** [ruk-si]; Ru-xi (sil. graf.) **Sita** [si'-ţa]
Roza [ro-/aj Ro/ina [ro-zi-na]
Rozita [ro-zi-ta]
Ro/ica [ro-zi-ka]

Sabin [sa-bin]
Sabina [sa-bi-na]
Savin [sa-vin] **Savina** [sa-vi-na] **Savinian** [sa-vi-ni-iân]
Samuel [sa-mu-el] Samuil [sa-mu-iil]
Samuilă [sa-mu-ii-lă] Samuil [sa-mo-iil]
Samoilă [sa-mo-ii-lă]
Sămăilă [să-mă-ii-lă]
Sânziana [sân-zi-iâ-na] Sân/ioana [sân-zi-uâ-na]
Sâmzeana [sâm-zeâ-na]
Sâm/iana [sâm-zi-iâ-na]
Sebastian [se-bas-ti-iân]
Sebastiana [se-bas-ti-iâ-na]

__..... iaV,-va»-u-ianj
Seva [se-va]
Sevastia [se-vâs-ti-ia] **Sevastiţa** [se-vas-ti-ţa] **Vastiţa** [vas-ti-ţa] **Săvăstia** [să-văs-ti-ia]
Serafim [se-ra-fim];
Serafim* [se-ra-fi-ma] **Sarafim** [sa-ra-fim] **Saraflma** [sa-ra-fi-ma] **Sarafin** [sa-ra-fin] **Sărăcin** [să-ră-cin] **Sera** [se-ra] **Fima** [fi-ma] **Fimu** [fi-mu]
Se ver [se-ver] **Severin** [se-ve-rin] **Severina** [se-ver-ri-na] (n.f.)
Severian [se-ve-ri-jân]
Silvestru [sil-ves-'ru]
Silivestru [si-li-ves-tru]
Silâvâstru [si-lă-văs-tru] **Selevestru** [si-le-ves-tru] **Sălăvăstru** [si-lă-vas-tru] **Solovăstru** [so-lo-văs-tru]
Simion [si-mi-uon] **Simeon** [si-me-uon] **Semion** [se-mi-uon] **Simioana** [si-mi-

yâ-na] (n.f.) **Simin** [si-mi'n] **Simina** [si-mi'-na] (n.f.) **>ămina** [să-mi'-na] (n.f.) **>iminel** [si-mi-nel] (n.f.) **•iminic** [si-mi-nik] **iiminica** [si-mi-ni'-ka] (n.f.)

•'mi [si'-mi]

iman [si-mân]

imca [si'm-ka]

ema [se-ma]

eman [se-mân]

ᵉ"Jen [se-men]

«minea [se-mi-nea]

Semenic [se-me-nik] **Semca** [sem-ka] **Sima** [si-ma] **Simu** [si'-mu] **Simache** [si-mâ-ke] **Simcea** [sim-ca] **Simoc** [si-mok] **Simota** fsi-mo-ta] **Simon** [si-mon] **Simona** [si-mo-na] (n.f.) **Simoneta** [si-mo-ne-ta] (n.f.) **Simonela** [si-mo-ne-la] (n.f.) **Simonica** [si-mo-ni-ka] (n.f.)

Smaranda [s/zma-rân-da] **Zmaranda** [zma-rân-da] **Zmaragda** [zma-râg-da] **Smaragda** [s/zma-râg-da] **Smarand** [s/zma-rând] (n.m.) **Smara** [s/zma-râ] **Smarăndița** [s/zmă-răn-di-ța] **Măndița** [măn-di-ța] **Maranda** [ma-rân-da] **Manda** [mân-da]

Sofia [so-fi-ia] / [so-fi-ia] **Sofl** [so-fi] **Sofie** [so-fi-ie] / [so-fi-ie] **Sofe** [so-fe] Sofica [so-fi-ka] **Fica** [fi-ka] **Sofița** [so-ff-ța] **Fița** [fi-ța] **Sofiuța** [so-fi-uii-ța] **Soflcuța** [so-fi-ku-ța] **Fia** [fi-ia] **Zosia** [zo-si-ia] **Sonia** [so-ni-ia]

Sofronie [so-fro-ni-ie] **Sofronea** [so-fro-nea] **Sofron** [so-fron] **Frone** [fro-ne]

Fronea [fro-nea] **Sofronie** [so-fro-ni-ie]

şofronia [so-fro-ni-ia] (n.f.) Sofronica [so-fro-ni-ka] (n.f.) **gofroncea** [so-fron-ca]

Solomon [so-lo-mon] Şolomon [şo-lo-mon] **Şulea** [şu-lea] **Solea** [şo-lea] **Solcea** [sol-ca] **Somon** [so-mon] **Somon** [şo-mon] **Sole** [so-le] **Solea** [so-lea] **Solin** [so-li'n] **Solică** [so-li-kă] **Soliman** [so-li-mân] Solomca [so-l6m-ka] **Solominca** [so-lo-min-ka]

Spiridon [spi-ri-don] **Spiru** [spi-ru] **Spira** [spi-ra] **Spirea** [spi-rea] **Spirea** [spir-ka] **Spilea** [spi-lea] **Ispir** [is-pîr]

Stelian [ste-li-iân] **Stela** [ste-la] Stele [ste-le] **Stilea** [sti-lea] **Stilian** [sti-li-iân} **Tilian** [ti-li-iân] **Stelică** [ste-li-kă] **Steliana** [ste-li-iâ-na] (n.f.)

Ster/an [ste-ri-iân];

Ster/ana [ste-ri-iâ-na] **Stirian** [sti-ri-iân] **Sterie** [ste-ri-ie] **Stere**

[ste-re] **Sterea** [ste-rea] **Sterchiu** [ster-ku] **Sterghiu** [ster-gu] **Sterghie** [ster-gi-ie] **Sterghe** [ster-ge]

Suxana [su-zâ-na] **Susana** [su-sâ-na] **Sosana** [so-sâ-na] (n. m.) **Susan** [su-sân] (n. m.) **Susanu** [su-sâ-nu] (n. m.) **Susa** [su-sa] **Suzi** [su-zi]

Serbau [şer-bân] **Şerb** [şerb] **Şerbu** [şer-bu] **Şerbea** [şer-bea] **Şerbac** [şer-bâk] **Şerbcu** [şerb-ku] **Serbiei** [şer-bic] **Şerbotă** [şer-bo-tă] **Şerbănuţ** [şer-bă-nuţ] **Şerbancea** [şer-bân-ca] **Şerbănilă** [şer-bă-ni-lă]

Ştefan [şte-fân] / [şte-fan] **Ştefănică** [şte-fă-ni-kă] **Fănică** [fă-ni'-kă] **Ştefanei** [şte-fă-nel] **Fănel** [fă-ncl] **Ştefănuc** [şte-fă-nuk] **Ştefănucă** [şte-fă-nu-kă] **Ştefănuţ** [şte-fă-nuţ] **Ştcfănuţă** [ştc-fă-nu-ţă] **Ştefanache** [şte-fa-nâ-ke] **Fane** [fâ-ne] **Fanache** [fa-nâ-ke] **Ştef** [ştef] **Ştefu** [şte-fu] **Ştefi** [şte-fi] **Ştefăniţă** [şte-fă-ni'-ţă] **Făniţă** [fă-ni-ţă] **Ştefanache** [şte-fa-nâ-ke] **Fanache** [fa-nâ-ke] **Fanciu** [fân-cu] **Ştefancu** [şte-fân-ku]

T

Tatiana fta-ti-iâ-naj **Tetiana** ftc-ti-iâ-naj **Titiana** [ti-ti-iâ-naj **Tata** [tă-ţa] **Talea** ftâ-ţca] **Tanea** [tâ-neaj **Tania** [tâ-ni-ia]

Teodor \ te-(u)6-dorJ **Teodorei** ftc-(u)o-do-rel] **Dorel** fdo-rel] Teo fle-(u)o] **Todor** |to-dor] Todorel [to-do-rei] **Todoruţ** [to-do-ruţ] **Todoraş** [to-do-râş] **Tudor** ftu-dor] **Tudorel** [tu-do-rcl] **Tudorică [tu-do-ri-kăj Todorică** [ţo-do-ri-kăj **Toderică** [to-de-ri-kăj **Toderel** ftu-dc-rcl]

Durieă [du-ri-kâj **Toderue** fto-de-ruk] **Toderucâ** fto-dc-rii-kâ] **Fodoruc** fto-do-ruk] fodoraş fto-do-râş] Poderaş fto-de-râş] **^odiriţă** [to-di-ri'-{ă] **'oader** ftya-der] 'oadăr fluâ-dăr]

oadea [tua-dea]
oder [to-der]
oderaşcu fto-de-râş-ku]
oderan fto-dc-rân]
ndt-rin [to-de-ri'nj
"doran fto-do-rânj
>da |to-da]
>dorca [to-dor-ka]

Todan [to-dân] **Todică** [to-di'-kăj **Dică** fdi-kăj **Dicu** [di'-ku] Todilâ [to-di'-lăj **Todin** [to-dinj **Todufă [to-du-ță]** **Tudorache** ftu-do-ră-k'e] **Tudoran** [tu-do-rânj **Dorin** fdo-rinj **Doru** fdo-ru] **Teoharie** [te-o-hâ-ri-ie] **Fodor** ffo-dor] **Fedor** [fe-dor] **Fedorel** [fe-do-rel] **Dorinei** [do-ri-nel]

Teodora |te-(u)o-do-ra] **Tudora** [tu-do-ra] **Dora** fdo-ra] **Tudorița** [lu-do-ri-țaj **Dorina** [do-ri-na]

Teofana [te-(u)o-fâ-na];

Teofan [te-(u)o-fân] **Tofan** [to-fân] **Tufan** ftu-fânj **Tofu** [to-fu] **Tofle** [to-flej **Toflea** [to-flea] **Toflan** fto-flân]

Timotei [ti-mo-tci] **Tini** [tim] **Tima** [ti-maj **Tiraică** [ti-mi-kă] Tiniu fti-mu] **Timiş** fti-miş] **Tiraoş** [ti-moş] **Timus** [ti-miiş] **Timoe** [ti-mokj **Timşa** [tim-şa] **Tinica** fti'm-ka] **Tinicea** [tim-ca]

fincu [tin-ku] **fjmofte** [ti-mof-te] **fimofic** [ti-mo-fi-ie] **-ț-jmohie** [ti-mo-hi-ie] **fimotin** [ti-mo-tinj **pimofte** [di-mof-tel

Titus [ti'-tus] Tit [tit] **Tita** [ti'-tu] **fitea** [ti-tea] **Titicu** [ti-ti'-ku] **Titila** [ti-ti'-la] **Titița** [ti-ti'-ța] **Tita** [ti'-ta] (n.f.) **Titia** [ti-ti-ia] (n.f.)

Toma [to-ma] Tnman [to-man] / [to-mân] **Tomana** [to-mâ-na] **Tomaş** [to-mâş] **Tomeciu** [to-me-eu] **Tomes** [to-meş] **Tomic** [to-mîk] **Tomici** [to-mic] / [to-mic] **Torain** [to-min] **Tomina** [to-mi-na] **Tomiță** [to-mi-țâ] **Tomiuc** [to-miuk] **Tomoilă** [to-mo-ii-lă] **Tomonea** [to-mo-nea] **Tomoş** [to-m6ş] **Tomotă** [to-mo-tă] **Torauş** [to-miiş] **Tomuț** [to-muț] **Tomcea** [tom-ca] **Tomşa** [tom-şa] **Tomşan** [tom-şân] **Tămaş** [tă-mâs] **Tămăşel** [tă-mă-şel] **Toraaida** [to-ma-ii-da] **Orna** [6-ma]

Tudosc [tu-do-sc];

Teodosia [te-(u)o-do-si-iaj **Todosie** [to-do-si-ie] **Todosia** [to-dcS-si-ia] **Tudosica** [tu-do-si-ka] **Dosei** [do-sei] **Dosin [do-sin]**

V

Valentin [va-len-tin]

Valentina [va-len-ti-na] **Văii** [vâ-li] **Tina** [ti'-na] **Balint** [bâ-lint] **Bălint** [bă-li'nt]

Valeriu [va-le-riu];

Valeria [va-le-ri-ia] **Valcrian** [va-le-ri-iân] **V'alcriana** [va-lc-ri-iâ-na] **Valeric** [va-le-ri-ie] **Valerin** [va-le-rin] **Vclcrin** [ve-le-rin] **Velcr** [ve-ler] **Ler** [Ier] **Lcru** [le-ru] **Lera** [le-ra] **Vaier** [va-lcr] **Valerică** [va-le-ri-kă] **Valerica** [va-le-ri-ka] **Văii** [vâ-li]

Vasile [va-si-le] **Vasilie** [va-si-li-ie] **Silie** [si-li-ie] / [si-li-ie] **Sile** [si'-le] **Văsălic** [vă-să-li-ie] **Vasil** [va-si'l] **Vasilaş** [va-si-lâş] **Vastlică** [va-si-li-kă] **Vasilicu** [va-si-li-ku] **Vasilcea** [va-sil-ca] **Vasiliță** [va-si-li-ță] **Văsii** [vă-sii] **Vasea** [vâ-sea]

Văsui [vă-siii] **Vasilache** [va-si-lâ-ke]

Vasilca [va-sil-ka]
Vasca [vâs-ka]
Vascan [vas-kân]
Bazil [ba-zi'l]
Lică [li'-kă]
Licu [li'-ku]
Liță [li-ță]
Luță [lu-ță]
Vasiluță [va-si-lu-ță]
Lache [lâ-ke]
Licuță [li-ku-ță]
Silică [si-li'-kă]
Vasălicuț [va-să-li-ku{]
LicuJ [H-kuț]
Văsălicuță [vă-să-li-ku-ță]
Vasi [vâ-si]
Vasa [vâ-sa]
Victor [vik-tor]
Victoria [vik-to-ri-ia]
Victoraş [vik-to-râş]
Victorina [vik-to-ri-na]
Torina [to-ri-na] Turina [tu-ri-na] **Vichi** [vi-ki] **Vitoria** [vi-to-ri-ia] Vică [vi-kă]
Vicu [vi-ku] **Victorița** [vik-to-ri'-ța]
Vincențiu [vin-cen-țiu];
Vincenția [vin-cen-ți-ia]
Vichentie [vi-ken-ti-ie]
Vințe [vi'n-je] Visențea [vi-sen-tea] Discute [fi-sen-te] Sincea [bi'n-ca] ^{8in}țu [bin-țu]
Viorica [vi-uo-ri'-ka] [vi-uâ-ra]

Viorlță ivi-uo-ri-țăj
Ica [i-ka]
Viorela [vi-(u)o-re-la]
Viola [vi-(u)6-la] **Violeta** [vi-(y)o-le-ta]
Vlad [vlad] **Vladimir** [vla-di-mir] **Vladu** [vlâ-du] **Vlada** [vlâ-da] (n.f.) **Ladu** [lâ-du] **Lada** [lâ-da] (n.f.) **Vlade** [vlâ-de] **Vlăduleț** [vlă-du-lef] **Vlădaia** [vlă-dâ-ia] **Daia** fdâ-ia] **Vlădan** [vlă-dân] **Vlădăşel** [vlă-dă-şel] **Vlădaşu** [vlă-dâ-şu] **Vlădău** [vlă-dăy] **Vlădeț** [vlă-deț] **Vlădica** [vlă-di'-ka] (n.f.) **Vlădicel** [vlă-di-cel] **Vlădilă** [vlă-di'-lă] **Vlădin** [vlă-din] **Vlădişan** [vlă-di-şân] **Vlăducu** [vlă-du-ku] **Vlăduş** [vlă-duş] Vlăduşcă [vlă-duş-kă] **Vlăduț** [vlă-duț] **Vlaicu** [vlâi-ku] **Vlăicuț** [vlăi-kuț] **Vlacea** [vlâ-ca] **Lacea** [lâ-ca] **Laca** [lâ-kaj **Vava** [vâ-va] **Vova** [vo-va]

Zamfir [zam-fir]
Zamfirei [zam-fi-rel]
Zamfirică [zam-fi-ri-kă]

Firică [fi-ri'-kă]
Zamfiruc [zam-fi-ruk]
Zamfiruță [zam-fi-ru-ță]
Zamfiras [zam-fi-râş]
Fir [fir] **Firu** [fi-ru] **Fira** [fi-ra] **Firan** [fi-rân]
Samfir [sam-fir] **Safir** [sa-fîr] **Sanhir** [san-hi'r]
Zanhir [zan-hi'r]
Zenaida [ze-na-ii-da]
Zinaida [zi-na-ii-daj
Zina [zi-na]

Zănica [ză-ni'-ka] **Zinca** [zi'n-ka] **Zincă** [zi'n-kă] (n.m.) **Zincu** [zin-ku] (n.m.)
Zeuovia [ze-no-vi-ia]
Zenovie [ze-no-vi-ie] (n.m.)
Zenobiu [ze-no-biu] (n.m.)
Zănove [ză-no-ve] **Zănovica** [ză-no-vi-ka] **Zenobia** [ze-no-bi-ia]
Zoe [zo-e]
Zoica [zo-n-ka]
Zoița [zo-ii-ța]
Joița [jo-ii-ța]

B. *Nume de familie*

A

Ababi(i) [a-bâ-bi] **Abageriu** [a-ba-ge-riu] **Abagiu** [a-ba-gi-uu] **Abăcioaie** [a-bă-cuâ-ie] **Aboghioaiei** [a-bo-guâ-iei] **Abuzăţoae** [a-bu-ză-ţuâ-ie] **Acăii** [a-kă-ii] **Achiți** [a-k'i'-ți] Aciu [â-cu] **Acpunarliu** [ak-pu-nar-li-uu] **Acrială** [a-knâ-lă] Acscnti [ak-sen-ti] **Adagiu** [a-da-gi-uu] Adamachi [a-da-mâ-ki] Adamiu [a-da-mi-uu] **Adăniloe** [a-dă-ni-l6-ie] **Adăscăliți** [a-dăs-kă-li-ți] **Aecoboaie** [a-ie-ko-buâ-ie] **Aermițoaia** [a-ier-mi-ţuâ-ia]

,\inici |al-bic] **Albinar(i)u** fal-bi-nâ-r(i)u] **Alboe** [al-bo-iej **Albotă** fâl-bo-tă] **Albută** făl-bu-tă] **Albuțiu** fal-bu-ţiu] **Aldeapopii** [al-dea-po-pi] **Aldeşiu** [âl-dcşj / [âl-de-şu] **Aldoescu** [al-do-ies-ku] **Aldufi** [al-du-ți] **Alexiu** [a-lek-si-uu]; A-le-xi-u (sil. graf.) **Alessiu** [a-le-si-uu] **Aleşiu** [a-le-şi-uu] **Alexi** fa-lck-sij; A-Ie-xi (sil. graf.) **Alexie** fa-lek-si-ie]; A-le-xi-e (sil. graf.) **Alexiuc** [a-lek-siuk] A-le-xiuc (sil. graf.) **Aiexoniu** [a-lek-so-niuj; A-le-xo-niu (sil. graf.) **Algiu** [âl-gu] **4liu** fa-li-uu] **4Itangiu** fal-tan-gi-yu] Vltenliu [al-ten-li-uu] VIungci [a-liin-gei] **Uupi** [a-lii-pi] k ni a n ci [a-mân-ci] **iinarii** [a-ma-ri-ii] **.mării** [a-mă-ri-ii] **măgdălinii** [a-măg-dă-li-ni] **mbrosi** [am-bro-si] **mbroziu** [am-bro-ziu] **men** [â-men] **mihâese** [a-mi-hă-ie-se] **muscăliti** [a-mus-kă-Ii-ți] **»aehi** [a-nâ-k'i] **lania** [a-na-ni-ia] **[la]niu [a-na-ni-yu]**

Aflori(i) [a-flo-ri] **Aftanasiu** [af-ta-na-si-uu] **Agachi** [a-gâ-ki] **Agagian** [a-ga-gi-iân] **Agalidi** [a-ga-li-di] **Agapi(i)** [a-gâ-pi] **Agapion** [a-ga-pi-uon] **Agăpianu** [a-gă-pi-iâ-nu] **Agemian** [a-ge-mi-iân] **Aghiana** [a-gi-iâ-na] **Agiu** [a-gi-uu] **Ahccarliu** [ah-car-lî-yu] **Aianei** [a-iâ-nei] **Aicoboaiei** [a-ii-ko-buâ-iei] **Aileni(i)** [a-ii-le-ni] **Ailiesei** [a-ii-li-ie-sei] **Ailiucăi** [a-ii-li-uu-kăi] **Ailoaiei** [a-ii-luâ-iei] **Alaci** [a-lâc] **Alampie** [a-lâm-pi-ie] **Alămar(i)u [a-lă-mâ-r(i)u]** [a-nas-'ta-si.uu]

Andrea [ân-drea] **Andreica** [an-drei-ka] **Andreică** [an-drei-kă] **Andreiciuc** [an-drei-ciik] Andrciu [an-drei] **Andrici** [an-dricj / [ân-dric] **Andriuc** [an-driuk] **Andriucă** [an-driu-kă] **Androni** fan-dro-ni] **Androniu** [an-dro-niu] **Anesia** [a-ne-si-ia] **Anesiu** [a-ne-siu] **Angeliu** [an-ge-li'-uu] **Anghcliu** [an-ge-li-uu] **Antimia** [an-ti-mi-ia] **Antimiu** [an-ti-mi-uuj **Antochi** [an-to-ki] **Antoci** [an-to-ci] **Antofi** [an-to-fi] **Antoni** [an-to-ni] **Antoniu** [an-to-ni-uu] **Antoniuc** [an-to-niuk] **Apalaghia** [a-pa-la-gi-ia] **Apostiu** [a-pos-ti-uu] **Apostolii!** [a-pos-to-li-uuj **Arabagiu** [a-ra-ba-gi-uu] **Arabiu** [a-ra-bi-uu] **Arbagi** [ar-ba-gi] **Arbagiu** [ar-ba-gi-uu] **Arciu** [âr-cu] **Argeşiu** [âr-geşj / [âr-ge-şu] **Argfairiu** [ar-gi-ri-uu] **Argintar(i)u** [ar-gin-tâ-r(i)u] Ari fâ-ri] **Aristia** [a-ris-ti-ia] **Ariu** [a-ri-uu] **Asachi** [a-sâ-ki] **Asandi** [a-sân-di] **Asciu** fâs-cu] **Atanasiu** [a-ta-na-si-uu] **Athanasiu** fa-ta-na-si-uu]

Avrami» [a-vrâ-mi-ia] [a-vrâ-mi-ie]

0

pabaoan [ba-ba-uân]
ţţabeţiu [ba-be-ţiu]
Babiciu [ba-bî-cu]
Baboe [ba-bo-ie]
Babocanu [ba-bo-iâ-nu]
Bacaciu [ba-kâ-cu]
Baciu [bâ-cu]
Badiia [bâ-di-ia]
Badiu [bâ-diu]
Baghiu [bâ-gu]
Bagiu [ba-gi'-uu]
Bălăci [ba-lâc] / [bâ-lac]
Baiangiu [ba-ian-gi-uu]
Balacciu [ba-lak-ci-uu]
Balaeci [ba-la-iec]
Balaeş [ba-la-ieş]
Balaraariu [ba-la-mâ-riu]
Balaşiu [bâ-laş] / [bâ-la-şu]
Balcangiu [bal-kan-gî-uu]
Balciu [bâl-cu]
Baldiu [bal-di'-uu]
Balgiu [bal-gî-uu]
Baltagariu [bal-ta-gâ-riu]
Baltagiu [bal-ta-gi-uu]
Baltariu [bal-tâ-riu]
Baltasiu [bal-tâ-siu] / [bal-tâ-şu]
Balteşiu [bâl-teş] / [bâl-te-su]
Banar(i)u [ba-nâ-r(i)u]
Banciu [bân-cu]
Basangiu [ba-san-gi-uu]
Barabancea [ba-ra-bân-ca]
Barabanciu [ba-ra-bân-cu]
Baradariu [ba-ra-dâ-riu]
Barariu [ba-râ-nu]
Barbacariu [bar-ba-kâ-riu]
Barbaciu [bar-bâ-cu]
Bariţiu [ba-ri-ţiu]

Bartolomci / uarioiomciu [bar-to-lo-mei] **Basaliu** [ba-sa-li'-uu] **Basariu** [ba-sa-ri'-uu] **Basiliu** [ba-si-li'-uu] **Bazacliu** [ba-za-kli-uu] Ba/.aliu [ba-za-li-uu] **Bazmangiu** [baz-raan-gi-uu] **Băbuciu** [bă-bu-cu] **Băcăoanu** [bă-kă-uâ-nu] **Bădeoaia** [bă-doâ-ia] **Bădeoiu** [bă-do-iu] **Bădiu** [bă-di'-uu] **Bădoaia** [bă-duâ-ia] **Bădoiu** [bă-do-iu] **Bănariu** [bâ-nâ-riu] **Bănuțiu** [bă-nu-țiu] **Bararіu** [bă-râ-riu] **Bărgăoanu** [băr-gă-uâ-nu] **Bâciu** [bî-cu] **Bârciu** [bîr-cu] **Beciu** [be-cu] **Begiu** [be-gu] **Bcjenariu** [be-je-nâ-riu] **Bcjjliu** [bej-li-uu] **Belciu** [bel-cu] **Belecciu** [be-lek-ci-uu] **Beleciu** [be-le-ci-uu] **Belgiu** [bel-gu] **Beliciu** [be-li-cu] **Belsiu** [bel-ş(i)u] **Bcnchiu** [ben-ku] **Benciu** fben-cu] **Benderliu** [ben-der-li-uu] **Bcnghiu** [ben-gu] **Bengliu** [ben-gli-uu] **Bcniuc** [be-niuk] **Beoa** [be-ya] **Berariu** [be-râ-riu] **Berbecariu** [ber-be-kâ-riu] **Berbeciu** [ber-be-cu] **Bercariu** [ber-kâ-riu]

Berecnea [be-re-k'â] **Berechiu** [be-re-ki-uu] **Berghiu** [ber-gu] **Berheciu** [ber-he-cu] **Berivoescu** [be-ri-vo-ies-ku] **Berliu** [ber-li-uu] **Beschiu** [bes-ki-uu] **Beşcheriu** [beş-ke-ri-yu] **Beşliu** [beş-li-uu] **Beşteliu** [beş-te-li-uu] Beu [beu] **Bichia** [bi'-k'a] **Bilciu** [bil-cu] **Bilțiu** [bi'l-țiu] **Bindiu** [bin-diu] **Birişiu** [bi-riş] / [bi-ri-şu] **Bleojiu** [blo-ju] **Bleotu** [blo-tu] **Bloju** [blo-ju] **Blotu** [blo-tu] **Boac** [buak] **Boanea** [buâ-nea] **Boangiu** [bo-uan-gi-yu] / [bo-îan-gi-uu] **Boariu** [bo-yâ-riuj **Bocaciu** [bo-kâ-cu] **Bocicai** [boc-kâi] **Bodiu** [bo-diu] **Bodnariu** [bod-nâ-riu] Boeriu [bo-ie-riu] Boeru [bo-ie-ru] **Sogaciu** [bo-gâ-cu] **logatoniu** [bo-ga-to-niu] **Joghi** [bo-gi] ioghiu [bo-gu] {ogiu [bo-gu] '°goe [bo-go-ie] 'ohaciu [bo-hâ-cu] toiagi [bo-ia-gi]

ouingiu [Do-im-gi-uu] **Bojiu** [bo-j(i)u] **Boldiu** [bol-diu] **Bolgiu** [bol-gi-uu] **Boliciu** [bo-li'-cu] Boltariu [bol-tâ-riu] **Bomboe** [bom-bo-ie] **Bonei** [bon-ci] Bonciu [bon-cu] **Bondariu** [bon-dâ-riu] **Borciu** [bor-cu] **Bordanciu** [bor-dân-cu] **Borşariu** [bor-şâ-riu] **Botaşiu** [bo-tâ-ş(i)u] **Boticiu** [bo-tî-cu] **Botnar(i)u** [bot-nâ-r(i)u] Bou [bo-yu] **Bouariu** fbo-uâ-riu] **Bozagiu** [bo-za-gi-uu] **Braciu** [brâ-cu] **Braete** [bra-ie-te] **Bragagiu** [bra-ga-gi-uu] **Brahariu** [bra-hâ-riu] **Branciu** [brân-cu] **Brebenari** [bre-be-nâri] **Brânduşoni** [brîn-du-şoni] **Brenciu** [bren-cu] **Brighiu** [bri-gu] **Brihae** [bri-hâ-ie] **Broşiu** [bro-ş(i)u] **Brudariu** [bru-dâ-riu] **Buciu** [bu-cu] **Buculei** [bu-ku-lei] **Bucurenciu** [bu-ku-ren-cu] **Budiu** [bu-diu] **Bugaciu** [bu-gâ-cu] **Bugariu** [bu-gâ-riu] **Bugeacliu** [bu-ga-kli-yu] **Buhaciu** [bu-hă-cu] **Buhia** [bu-hia] / [bu-hi-ia] **Buhociu** [bu-ho-cu]

[bu-ii-kli-uu] **giiiucliu** [bu-iu-kli-uu] **puiugiu** [bu-iu-gi'-yu] **puici»** [biil-cu] **puii"** [bu-li'-uu] **punciu** [bun-cu] **Bunghiu** [bun-gu] **purchiu** [bur-k'u] **purciu** [bur-cu] **Burgheciu** [bur-ge-cu] **Burghiu** [bur-gi-yu] **Burlenghiu** [bur-len-gu] **Buțiu** [bu-țiu] **Buzagiu** [bu-za-gi-uu]

Caceonica [ka-co-ni-ka] **Caciu** [kâ-cu] Cadiu [ka-di-uu] **Caiu** [kâ-iu] **Caizerliu** [kai-zer-li-uu] **Calciu** [kâl-cu] **Caleea** [ka-le-ea] **Caloescu** [ka-lo-ies-ku] **Camanariu** [ka-ma-nâ-riu] **Camberliu** [kam-ber-li-uu] **Canachiu** [ka-na-kî-uu] **Canciu** [kân-cu] **Cantaragiu** [kan-ta-ra-gi-uu] **Capiu** [ka-pi-uu] **Capruciu** [ka-pru-cu] **Captiu** [kap-ti-uu] **Capuciu** [ka-pu-ci-uu] **Capugiu** [ka-pu-gi-uu] **Cardoşiu** [kâr-do-ş(i)u] **Carnațiu** [kar-nâ-țiu] **Casangiu** [ka-san-gi-uu] **Casiu** [ka-si-uu] **Catargiu** [ka-tar-gi-uu] **Catrangiu** [ka-tran-gi-uu] **Catrinar(i)u** [ka-tri-nâ-r(i)u]

Cavaler(i)u [ka-va-le-nyuj **Cazachiu** [ka-za-k'i'-uu] **Cazacliu** [ka-za-kli'-uu] **Cazangiu** [ka-zan-gî-uu] **Cădariu** [kă-dâ-riu] **Căieriu** [kă-ie-riu] **Călcianu** [kăl-câ-nu] **Capruciu** [kă-pru-cu] **Cărnariu** [kăr-nâ-riu] **Căsariu** [kă-sâ-riu] **Căşariu** [kă-şâ-riu] Căşlar(i)u [kăş-lâ-r(i)u] **Căuşariu** [kă-uu-şâ-riu] **Canciu** [kîn-cu] **Câneriu** [kî-ne-riu] **Cârciu** [kîr-cu] **Cârdei** [kîr-dei] **Cârjaliu** [kîr-ja-li-uu] **Cârjoliu** [kîr-jo-li-uu] **Cârpaciu** [kîr-pâ-cu] Cârsmariu [kîr-şmâ-riu] **Câşlariu** [kîş-lâ-riu] **Ceaimu** [ca-ii-mu] **Cean** [can] **Ccciu** [ce-cu] **Ceică** [cei-kă] **Cenariu** [ce-nâ-riu] **Cenuşariu** [ce-nu-şâ-riu] **Cenuşeriu** [ce-nu-şe-riu] **Ceobanu** [co-bâ-nu] **Ceoceonică** [co-co-ni-kă] **Ceoiu** [co-iu] **Ccoplea** [co-plea] **Ceoponea** [co-po-nea] **Ceotea** [co-tea] **Ceridariu** [ce-ri-dâ-riu] **Ceucă** [cey-kă] **Ceufu** [co-fu] / [cii-fu] **Ce/ariu** [ce-zâ-riu] **Cheanu** [kâ-nu] **Chebeţiu** [ke-be-ţiu] **Chebuţiu** [ke-bu-ţiu]

Cheliu [k'e-li'-yu] **Cheoreanu [ko-reâ-nu]** **Cheptănariu** fk'ep-tă-nâ-riu] **Cbercheş(u)** [k'er-k'eş] / [k'er-k'e-şu] **Cherebeţiu** [k'e-re-be-ţiu] **Chereches** [k'e-re-k'eş] **Cherecheşiu** [ke-re-keş] / [k'e-re-k'e-ş(i)u] **Cheresteş** [k'e-res-teş] **Cherestesiu** [ke-res-te-ş(i)u] **Chetrar(i)u** [k'e-trâ-r(i)u] **Cheucă** fkeu-kă] **Chiaia** [k'i-(i)â-ia] **Chianu** [ki-iâ-nu] / [kâ-nu] **Chicbioacă** [k'i-k'i-uâ-kă] / [k'i-k'uâ-kă] **Chichiu** [k'i-ku] **Chiciu** [k'i'-cu] **Chifciu** [k'i'f-cu] **Chilie** [ki-li'-ie] **Chiliu** fk'i-li-uu] **Chinariu** [ki-nâ-riu] **rhioariu** [ki-uâ-riu] **rhioasă** [kyâ-să] **rhiosu** [ko-su] **rhipcriu** [k'i-pe-riu] **:hirciu** [k'ir-cu] **"hircliu** [kir-klî-uu] **'hiriciu** [ki-ri-ci-uu]

• **hirigiu** [ki-ri-gi-uu] **hirmiciu** [kir-mi-ci-uu] **hirvasiu** [kir-va-si-uu] **hisar** [ki-sâr] **hiser** [k'i-ser] **hişiu** [k'i'-ş(i)u] **hitar(i)u** [k'i-tâ-r(i)u] **hiticar(i)u** [k'i-ti-kâ-r(i)u] **iiţiu** [k'i'-{iu] **liuanu** [ki-uâ-nu] **liuaru** [k'i-uâ-ru]

^ IIIULII IU [KU-KUJ **Chiurciu** [kur-cu] **Chiviu** [k'i-vi-yu] / [k'i'-viu] **Ciubotariu** [cu-bo-tâ-riu] **Ciciu** [ci-cu] **Cilibiu** [ci-li-bi'-uu] **Cimponeriu** [cim-po-

ne-riu] **Cinciu** [cin-cu] **Ciobotar(i)u** [co-bo-tâ-r(i)u] **Ciocia** [co-ca] **Ciocianu** [co-câ-nu] **Ciociu** [co-cu] **Ciohodar(i)u** [co-ho-dâ-r(i)u] **Cioiu** [co-ju] **Ciorapciu** [co-rap-ci-uu] **Ciorbagiu** [cor-ba-gi-uu] **Cioriciu** [co-ri-cu] **Ciouca** [cou-ka] **Cipariu** [ci-pâ-riu] **Cismaşiu** [ciz-mâ-ş(i)u] **Cişmigiu** [ciş-mi-gi-uu] / [ciş-mi-gt'u] **Ciucioiu** [cu-co-iu] **Ciuciu** [cii-cu] **Ciudeiu** [cu-dei] **Ciugulei** [cu-gu-lei] **Ciumaşiu** [cu-mă-ş(i)u] **Ciupeiu** fcu-pei] **Ciurariu** [cu-râ-riu] **Ciurdariu** [cur-dâ-riu] **Cleanoveanu** [klea-no-veâ-nu] **Cleaciu** [kleâ-cu] **Clinciu** [klin-cu] **Clipici** [kli-pi'c] **Clocotici** [kloko-ti'c] **Cocei** [ko-cei] **Cocheci** [ko-kec] **Cociaş(i)u** [ko-ci-iâş(i)u] **Cociu** [ko-cu] **Coclici** [ko-kli'c] **Cocoşeatu** [ko-ko-şâ-tuj

£₀cişiu [ko-ciş]: «acelaşi cu **Cociş** *(-u* este „articolul", iar /' arată pronunţarea „moale" a lui *ş).»* [Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti,* Bucureşti, 1983, pag. 138, s.v.]
Codaliu [ko-da-li'-uu]
Codariu [ko-dâ-riu]
Cofariu [ko-fâ-riu]
Cojocariu [ko-jo-kâ-riu]
Colariu [ko-lâ-riu]
Colceriu [kol-ce-riu]
Colciu [kol-cu]
Colesiu [ko-le-ş(i)u]
Colgiu [kol-gi'-uu]
Coliu [ko-li'-uu]
Coloniei [ko-lo-nic]
Colonițiu [ko-lo-ni-țiu]
Colpaci [kol-pa-ci]
Colpaciu [kol-pa-ci-uu]
Comanici [ko-ma-nic]
Comaniciu [ko-ma-ni-cu]
Coraăncşi [ko-mă-neş]
Comândariu [ko-mîn-dâ-riu]
Combei [kom-bei]
Combiu [kom-bî-uu]
Comsa / **Conişia** [kom-şa]
Conciu [kon-cu]
Condreci [kon-drec]
Constantiniu [kon-stan-ti-ni-uu]
Constantin [kon-stân-țiu]
Continghiu [kon-tin-gi-uu]
Conțiu [kon-țiu]
Corâci [ko-răc]
Corbaciu [kor-bâ-cu]
Corbei [kor-bei]
Corbici [kor-bic]
Corciu [kor-cu]
Coreei [ko-rec]
Coresiu [ko-re-ş(i)u]
Corfariu [kor-fâ-riu]
Corgiu [kor-gi-uu]

Corheci [kor-hec] **Coriu** [ko-ri'-uu] **Corlaciu** [kor-lâ-cu] **Corneei** [kor-nec] **Comei** [kor-nei] **Corneliu** [kor-ne-liu] **Coruțiu** [ko-ru-țiu] **Cosangiu** [ko-san-gi-uu] **Costăcheoaia / Costăchioaia** [kos-tă-kuâ-ia] **Costăcheoiu / Costăchioiu** [kos-tă-ko-iu] **Costeoaia** [kos-toâ-ia] **Costeoiu** [kos-to-iu] **Costiniu** [kos-ti-ni-uu] **Costoaia** [kos-tuâ-ia] **Costoiu** [kos-to-iu] **Coşărariu** [ko-şă-râ-riu] **Coşeriu** [ko-şe-riu] **Cotariu** [ko-tâ-riu] **Cotuțiu** [ko-tu-țiu] **Coțiu** [ko-țiu] **Covaci(u)** [ko-vac] **Covaliu** [ko-vâ-liu] **Covariu** [ko-vâ-riu] **Covătariu** [ko-vă-tâ-riu] **Cozariu** [ko-zâ-riu] **Cozianu** [ko-zi-iâ-nu] **Cozorici** [ko-zo-ric] **Craiciu** [krâi-cu] **Crăcăoanu** [kră-kă-uâ-nu] **Crețea** [kre-țea] **Creția** [kre-ția] / [kre-ți-ia] Cristuliu [kris-tu-li-uu] **Cruceriu** [kru-ce-riu] **Cruciu** [kru-cu] **Cruțiu** [kru-țiu] **Culbeciu** [kul-be-cu] **Cupliu** [kii-pliu] **Curecheriu** [ku-re-ke-riu] **Curechiu** [ku-re-ku] **Custurici** [kus-tu-ric]

usturiu [kus-tu-riu] / [kus-tu-ri-uu]

(aciu [dâ-cuj
(aiciu [dâi-cu]
•aicovici(u) [dâi-ko-vic]
lanatiu [da-na-ti-uu]
iancaş(i)u [dan-kâ-ş(i)u]
'anciu [dân-cu]
angaliu [dan-ga-li'-uu]
aragiu [da-ra-gi-uu]
araigiu [da-rai-gi-uu]
ariu [dâ-riu]
arius [dâ-ri-(u)us]
avidoe [da-vi-do-ie]
ârvariu [dîr-vâ-r(i)u]
eac [deak]
cacu [deâ-ku]
caş [deas]
eaş [deaş]
tatcu [deât-ku]
eciu [de-cu]
sdiu [de-diu]
te [de-ie]
;getariu [de-ge-tâ-riu]
;lciu [del-cu]
;liu [de-li'-uu]
:ndiu [den-diu]
•oancă [doân-kă]
•rscariu [der-skâ-riu]
•şiu [de-ş(i)u]
•şliu [deş-li'-uu]
zideriu [de-zi-de-riu]
a [di-ia]
ac [di-iâk]
aconu [di-iâ-ko-nu] / diâ-ko-nu]
«eonescu [di-ia-ko-nes-ku] / Jia-ko-nes-ku]
»nu [di-iâ-nu]

Dichiu [di-k'i-uu] **Didia** [di'-di-ia] / [di'-dia] **Die** [di'-ie] **Diea** [di-ia] **Dieanu** [di-iâ-nu] **Dimciu** [dim-cu] **Dimier(i)u** [di-mi-ie-r(i)u] **Dimitrie** [di-mi-tri-ie] / [di-mi-trî-ie] **Dimitriu** [di-mi-tri-uu] Diniiu [di-mi-uu] **Diniciu** [di-ni-cu] **Dinuliu** [di-nu-li-uu] **Ditriu** [di-tri-uu] Diu [di-uu] **Diiu** [di'-iu] **Dobariu** [do-bâ-riu] **Doboşariu** [do-boşâ-riu] **Dobreî** [do-brei] / [do-brei] **Dobrici** [do-bric] / [do-bric] **Dobrotariu** [do-bro-tâ-riu] **Dochia** [do-k'i-ia] **Dochiu prenciu** [dren-cu] **prezaliu** [dre-za-li'-uu] **primbei** [drim-bei] **prondoe** [dron-do-ie] **proşcariu** [droş-kâ-riu] **prugaciu** [dru-gâ-cu] **pubalariu** [du-ba-lâ-riu] **pubangiu** [du-ban-gi-uu] **pucar(i)u** [du-kâ-r(i)u] **puculeci** [du-ku-lec] **pugaciu** [du-gâ-cu] **Puiliu** [du-ii-liu] Pulamangiu [du-la-man-gi'-uu] **Pulciu** [dul-cu] **Pulgher(i)u** [dul-ge-r(i)u] **Puliu** [du-liu] **Pumitriu** [du-mi-trî-uu] **Punărinț(i)u** [du-nă-rin-ț(i)u] **Punociu** [du-no-cu] **Purbaliu** [dur-ba-lî-yu] **Pur(i)u** [du-r(i)u] **Durleci** [dur-lec]

Eana [iâ-na]
Eane [iâ-ne]
Eacotă [iâ-ko-tă]
Ebâncă [ie-bîn-kă]
Eciu [ie-cu]
Ecobici [(i)e-ko-bi'c] / [(i)e-ko-bic]
Edu [ie-du]
Eftimiu [ef-ti-mi'-uu]
Elefteriu [e-lef-te-ri-uu]
Elipidiu [e-li-pi-di-uu]
Enceanu [en-câ-nu]
Enciu [en-cu]
Enea [e-nea]
Eniu [e-niu]

[do-ku] [do-ki-uu] **Dociu** [do-cu] Doe [do-ie] **Dohaliu** [do-hâ-liu] **Doholici** [do-ho-lic] **Doiciu** [doi-cu] **Doinar(i)u** [doi-nâ-r(i)u] **Domnar(i)u** [dom-nâ-r(i)u] **Donciu** [don-cu] **Donuțiu** [do-nu-țiu] **Dorobanțiu** [do-ro-bân-țiu] **Dorobici** [do-ro-bic] **Doruțiu** [do-ru-țiu] **Dovlețiu** [do-vle-țiu] **Drăganciu** [dră-gân-cu] **Drăghia** [dră-gi-ia] **Drâgoe** [dră-go-ie] **Drăgulici** [dră-gu-lic] **Drăguț(i)u** [dră-gu-ț(i)u] **Dreciu** [dre-cu]
Enocscu [e-no-ies-ku]
Epae [e-pâ-ie]
Eparu [(i)e-pâ-ru]

Epuran [(i)e-pu-rân] **Epuraru** [(i)e-pu-râ-ru] **Epuraş** [(i)e-pu-râş] **Epure** [(i)e-pu-re] **Epurcanu** [(i)e-pu-reâ-nu] **Erbiceanu** [(i)er-bi-câ-nu] **Ereghiu** [e-re-gu] **Ermeliu** [er-me-li-uu] **Ermeniu** [er-me-ni-uu] **Erminiu** [er-mi-ni-uu] **Esca** [es-ka] **Eseu** [es-ku] **Eşeanu / Eşianu / Eşanu** [ie-şâ-nu] **Eţcu** [eţ-ku] **Eugeniu** [e-uu-ge-niu] **Eusebiu** [e-uu-se-biu] **Evici** [e-vic] **Ezariu** t(i)e-zâ-riu]

ine-ra-
r(i)uj **Flaviu** [flâ-viu] **Fleondor** [fI6n-dor] / [flion-dor] **Fleoştor** [floş-tor] **Fleşar(i)u** [fle-şâ-r(i)u] **Fleşer(i)u** [fle-şe-r(i)u] **Fleşiariu** [fle-şâ-riu] **Floreci** [flo-rec] **Florei** [flo-rei] **Floriei** [flo-ri'c] **Floriu** [flo-rî-yu] **Focariu** [fo-kâ-rju] **Foeanu** [fo-iâ-nu] **Fofiu** [fo-fî-yu] Fosaea [fo-sâ-ia] Franţiu [frân-ţiu] **Frenţiu** [fren-ţiu] **Friciu** [fri'-cu] [7]ucidjiu [fu-ci-gi-yu] **ˈuer(i)u** [fu-ie-r(i)u] **ˈugaciu** [fu-gâ-cu] **ˈugar(i)u** [fu-gâ-r(i)u] **ˈunar** [fu-nâr] unar(i)u [fu-nâ-r(i)u] **'unele** [fu-ne-le] uneriu [fu-ne-riu] usar(i)u [fu-sâ-r(i)u] **uscaşiu** [fus-kâ-ş(i)u]

aciu [gâ-cu]
adju [gâ-gu]

Faciu [fâ-cu] **Fadei** [fa-dei] **Fanaragiu** [fa-na-ra-gi-uu] **Fanciu** [fân-cu] **Faniciu** [fa-ni-cu] **Farcasiu** [far-kâ-siu] **Farcaşiu** [far-kâ-ş(i)u] **Făcăoanu** [fă-kă-uâ-nu] **Făcăoaru** [fă-kă-uâ-ru] **Făciu** [fă-cu] **Fălciu** [făl-ci-uu] **Fălcoeanu** [făl-ko-iâ-nu] **Faniciu** [fâ-ni-cu] **Fărcaş(i)u** [făr-kâ-ş(i)u] **Feliu** [fe-li'-uu] **Feneşiu** [fe-ne-ş(i)u] / [fe-neş] **Ferar(i)u** [f(i)e-râ-r(i)u] **Ferăstrăeru** [fe-răs-tră-ie-ru] **Ferăstrăoaru** [fe-răs-tră-uâ-ru] **Ferchiu** [fer-ku]

agiu [gâ-gu]
aidagiu [gai-da-gi-uu]
aidargiu [gai-dar-gi-yu]
alasiu [ga-la-si-uu]
alaşiu [ga-la-şi-uu]
aidagiu [gal-da-gi-uu]
»ler [ga-l£r]
ileriu [ga-le-riu]

Ganc ea / Ganc ia [gân-caj **Ganc iu** [gân-cu] **Gane a** [gâ-nea] Gani a [gâ-nia] / [gâ-ni-ia] **Ganţ (i)u** (gân-ţ(i)u] Garal iu [ga-ra-li-uu] **Garc iu** [gâr-cu] **Gavr iliu** [ga-vri-

li'-yu] **Găgălici** [gă-gă-li'cf **Găinar(i)u** [gă-ii-nâ-r(i)u] **Găitănar(i)u** [găi-tă-nâ-r(i)u] **Găucă** [gău-kă] **Găucan** [găy-kân] **Găucea** fgău-ca] **Gâdei** [gî-dei] **Geapana** fga-pa-na] **Georgiean** [gor-gi-iân] **Georgiu** [gor-gu] / [gor-gi-yu] **Georoceanu / Gioroceanu** [go-ro-câ-nu] **Germanariu** [ger-ma-nâ-riu] **Gheară / Ghiară** [gâ-ră] **Gheciu** [ge-cu] **Ghelbegeanu / Ghelbegianu** [gel-be-gâ-nu] **Ghenciu** fgen-cu] Ghcorghiu [gor-gi-yu] Gheorghiucâ [gor-gu-kă] / [gor-gi-yii-kă] Gheraliu [ge-ra-li-yu] **Gherciu** [ger-cu] **Gherghiniu** [ger-gi-ni-yu] **Gheuca** [gey-ka] **Ghia** [gi'-ia] **Ghiață / Gheață** [gâ-ță] **Ghiciu** [gi'-cu] **Ghigiu** [gi'-gu] **Ghiholar(i)u** [gi-ho-lâ-r(i)u] **Ghircoiaşiu** [gir-ko-iâ-ş(i)u] **Ghiti cariu** [gi-ti-kâ-riu] **Ghiti u** [gi'-tiu] **Ghiți u** [gi'-tiu]

Ghiția [gi'-ția] / [gi'-ți-ia] **Ghiu** [gi-uu] **Ghiuş** [gi-uuş] **Ghizdavcț(i)u** [giz-da-veț(i)u] **Giampaliu** [gam-pa-li'-uu] **Giodia** [go-dia] / [go-di-ia] **Giogea / Giogia** [go-ga] **Gioroceanu / Georoceanu** [go-ro-câ-nu] **Giredariu** [gi-re-dâ-riu] Giuganar(i)u [gu-ga-nâ-r(i)u] **Giugar(i)u** [gu-gâ-r(i)u] Giu[r]conin [gur-ko-niu] **Georgeoaia / Giorgioaia** [gor-guâ-ia] **Giurgi** [gurg] **Giurgioiu / Giurgeoiu** [gur-go-iu] **Giurgiu** [gur-gu] **Giurumia** [gu-ru-mi-ia] **Glodariu** [glo-dâ-riu] **Golia** [go-lia] / [go-li-ia] **Gombaş(i)u** [gom-bâ-ş(i)u] **Gospodar(i)u** [gos-po-dâ-r(i)u] Goția [go-ția] / [go-ți-ia] **Greculesi** [gre-ku-le-si] **Grigoriu** [gri-go-ri-uu] **Grigorius** [gri-go-ri-(u)us] **Grindeiu** [grin-de-iu] / [grin-dei] **Griveiu** [gri-ve-iu] / [gri-vei] **Gugiu** [gu-gu] **Gurgiu** [gur-gu]

H

Hagiu [ha-gi-uu] **Hagiopol** [ha-gi-(u)6-pol] **Hainagiu** [hai-na-gî-uu] **Halagioglu** [ha-la-go-glu] **Halciu** [hâl-cu] **Halmaghi** [hal-mâ-gi]

Halragi [han-gi-(u)6-pol] **Hangiu** [han-gi-uu] **Harabagiu** [ha-ra-ba-gi-yu] **Haranaciu** [ha-ra-nâ-cu] **Harmasariu** [har-ma-sâ-riu] **Harnagea** [har-nâ-ga] **Hasaşiu** [ha-sâ-ş(i)u] **Haşiu** [hâ-ş(i)u] **Hainagiu** [hăi-nă-gi-uu] **Hălmaciu** [hăl-mâ-cu] **Hălmagiu** [hăl-mâ-gu] **Hăucă** [hău-kă] **Hârâciu** [hî-rî-cî-yu] **Hârzoparіu** [hîr-zo-pâ-riu] **Hedeşiu** [he-de-ş(i)u] / [he-deş] **Henciu** [hen-cu] **Hangiopol** [ham-gi-yu] **Hangiu** [ham-zi-yu] **Hanţia** [hen-ţia] / [hen-ţi-ia] **Henţiu** [hen-ţiu] **Herciu** [her-cu] **Hereţiu** [he-re-ţiu] **Herghelegiu** [her-ge-le-gi-uu] **Hermeziu** [her-me-zi-yu] **Hilariu** [hi-lâ-nu] **Hiliariu** [hi-li-(i)â-riu] **Hlaghie** [hlâ-gi-ie] **Hogea** [ho-gâ] **Hogiu** [ho-gi-yu] **Hoheriu** [ho-he-riu] **Horea** [ho-rea] **Horia** [ho-riia] / [ho-ria] **Hrubariu** [hru-bâ-riu] **Hurdubelea** [hur-du-be-lea] **Hurdubeţiu** [hur-du-be-ţiu] **Hurghişiu** [hur-gi-ş(i)u] **Huştiu** [huş-tiu] **Huţ(i)u** [hu-ţ(i)u]

I

laciu [iâ-cu]
lanoliu [ia-no-li'-uu]
Iftimiu [if-ti-mi-yu]
[ftodiu [if-to-dui]
[giroşianu [i-gi-ro-şâ-nu]
[gnaţiu [ig-nâ-ţiu]
[lariu [i-lâ-riu]
[leş [i'-leş]
Ileşiu [i-le-ş(i)u] / [i-le-şi'-yu]
[Ha [i-li-ia] / [i'-lia]
îliaş [i-li-iâş]
:iieş [i-li-ieş]
lieş(i)u [i-li-ie-ş(i)u]
lioaia [i-li-uâ-ia]
lioara [i-li-yâ-ra]
lişiu [i-li-ş(i)u] / [i-li-şf-uu]
liu [i-li'-yu]
Iuţiu [i-lu-ţiu]
nocenţiu [i-no-cen-ţiu]
oachim [i-ya-kim] / [iua-kim]
oan [iuan] / [i-uân]
Dana [iuâ-na] / [i-uâ-na]
oancsii [iua-nc-si]
oaniţiu [iua-ni-ţi-uu]
janiu [iuâ-ni-uu]
ibaşiu [io-bâ-ş(i)u]
>naşiu [io-nâ-ş(i)u]
>ncia / loncca [ion-ca]
inceoaie [ion-cuâ-ie]
>nciu [ion-cu]
miţiu [io-ni-ţi'-uu]
»viţ(i)u [io-vi'-ţ(i)u]
cr(i)u fis-kr(i)u] **pasiu** [is-pa-si-uu] **voreanu** [iz-vo-reâ-nu] **liu** [iu-Hu] ria [iu-ri-ia] **anciu** [i-vân-cu] **ănuţiu** [i-vă-nu-ţiu] oae [i-vuâ-ie]

Izmirliu [iz-mir-li-uu]

Jaler(i)u [ja-l
Jangociu [jan-go-cu]
Jauca [jâu-ka]
Jder(i)u [jde-r(i)u]
Jebediu [je-be-diu]
Jechianu [je-kâ-nu]
Jechiu [je-ku]
Jeleriu [je-le-riu]
Jerghie [jer-gi-ie]
Jiala Qi-iâ-la] Jii
[jii]
Jileriu [ji-le-riu]
Jipianu [ji-piâ-nu] /
[ji-pi-iâ-nu] **Jireghiu** [ji-re-gu] **Jitar(i)u** [ji-tâ-r(i)u] **Jitia** [ji-ti-ia] **Jiureanu** *[j(i)u-reâ-nu]* **Juganariu** [ju-ga-na-riu]
Juncănar(i)u [jun-kă-nâ-r(i)u]

Leescu [le-ies-ku] **Lefegiu** [le-fe-gi'-uu] **Lefteriu** [lef-te-rî-yu] **Lehliu** [le-hli-uu]
Leluțiu [le-lu-țiu]
Lemnar(i)u [lem-nâ-r(i)u]
Leoarcă [loâr-kă] **Leoaucă** [loâu-kă] **Leob** [16b] **Leoca** [16-ka]
Leocenidi [le-(u)o-ce-ni-di]
Leocov [16-kov] **Leocovici** [lo-ko-vic] **Leolea** [le-(u)6-lea] / [16-lea] **Leon** [le-uon]
Leonache [le-(u)o-nâ-ke]
Leonard [le-(u)o-nârd]
Leonăchescu
[le-(u)o-nă-kes-ku] **Leonda** [le-(u)6n-da] **Leondari** [le-(u)on-dâ-ri] **Leoneanu** [le-(u)o-neâ-nu] **Leonid** [le-(u)o-nid] **Leonta** [le-(u)6n-ta] **Leonte** [le-(u)6n-te]
Leontin [le-(u)on-tin]
Leontopol [le-(u)on-to-pol]
Leopa [16-pa] / [le-(u)6-pa]
Leordă [le-(u)6r-dă]
Leordeanu [le-(u)or-deâ-nu]
Leosteanu [le-(u)oş-teâ-nu]
Leotrea [16-trea] **Leotu** [le-(u)6-tu] / [lo-tu] **Leova** [le-(u)6-va] **Leoveanu** [le-(u)o-veâ-nu] **Leuca** [leu-ka]
Leuceanu [le-uu-câ-nu]
Leurdă [le-uur-dă]
Leurzeanu [le-uur-zeâ-nu]

Lacrițianu [la-cri-țiâ-nu] **Lae** [lâ-ie] **Laghiu** [la-gi-uu]
Laichici [lâi-kic] **Lambrino** [lam-bri-no] **Laptariu** [lap-tâ-riu] **Lariu** [la-ri-yu] **Lasconi** [las-kon!] **Lațiu** [lâ-țiu]
Laurențiu [la-uu-ren-țiu]
l.a/ariu [la-za-rî-uu] **Lăcariu** [lă-kâ-riu] **Lăcătar(i)u** [lă-kă-tâ-r(i)u] **Lăceanu / Lăcianu** [lă-ca-nu] Lăcscu [lă-ies-ku]
Leciu [le-cu]
Leuşcă [le-uuş-kă] **Leuştean** [le-uuş-teân] Ltxiuc [Ick-siiik];

Le-xiuc (sil. graf.) **Liacu** [li-iâ-ku] **Liancu** [li-iân-ku] **Libariu** [li-bâ-riu] **Liciu** [li-cu] **Lificiu** [li-fi-ci-uu] **Limoniu** [li-mo-nî-uu] **Lingurar(i)u** [lin-gu-râ-r(i)u] **Lingurici** [lin-gu-ric] **Lipieanu** [li-pi-iâ-nu] **Liț(i)u** [li-ț(i)u] **Liu** [li-uu] **Livădar(i)u** [li-vă-dâ-r(i)u] **Liviu** [li-viu] **Loaieş** [luâ-ieş] **Lobonțiu** [lo-bon-țiu] **Lopâtar(i)u** [lo-pă-tâ-r(i)u] **Lorințiu** [lo-rin-țiu] **Lucaci** [lu-kac] **Lucaciu** [lu-kâ-cu] **Luciu** [lu-cu] **Lucrețiu** [lu-kre-țiu] **Luescu** [lu-ies-ku]

Taglaş [ma-glâş]
lahalagiu [ma-ha-la-gi-uu]
laior [mâ-ior]
laistru [mâis-tru]
lalaieriu [ma-la-ie-riu]
lalaxa [ma-lak-sâ] /
[ma-lâk-sa];
[a-la-xa (sil. graf.)
[alciu [mâl-cu]
lalihiu [ma-li-hi'-uu]
laliu [ma-li-uu]
lanciu [mân-cu]
landi [mân-di]
landriu [man-dri'-uu]
[aneoaia [ma-noâ-ia]
(aneoiu [ma-no-iu]
Langalagiu [man-ga-la-gi-uu]
langcac / Mangiac [man-gâk]
[aniliu [ma-ni-li-uu]
aniț iu [ma-ni-țiu]
aniu [ma-ni-uu]
anliu [man-li-uu]
anoiliu [ma-no-ii-li-uu]
anoliu [ma-no-li-uu]
arcca / Marcia [mâr-ca]
arincea / Marincia ^ma-rin-ca]
armandiu [mar-man-di'-uu]
arş(i)u [mâr-ş(i)u]
artoe [mar-to-ie]
ateescu [ma-te-ies-ku]
atcevici [raa-te-ic^-vic]
Luiceanu [lui-câ-nu]
Lumaciu [lu-mâ-cu]
Luntrar(i)u [lun-trâ-r(j)u]
Lupoae [lu-puâ-ie]

M

Macaciu [ma-kâ-cu]
Macariu [ma-kâ-riu]
Macavei(u) [ma-ka-vei]
Maceoca [ma-co-ka]
Maceopol [ma-co-pol]
Machiu [mâ-ku] **Macia /**
Macea [mâ-ca] **Maciu** [mâ-cu] **Macri** [ma-krî]
Madgearu [ma-gâ-ru]
Magearu / Magiaru [ma-gâ-ru]
atei(u) [ma-tei] \
ateoaia [ma-te-uâ-ia]
ateoiu [ma-te-uo-iu]\
ateucâ [ma-teu-kâ]
ateuşanu [ma-te-uu-şâ-nu]
ateuță [ma-te-uu-ță]
ătianu [mă-ti-iâ-nu]
atiu [mâ-tiu]
auriciu [ma-uu-ri-cu]

Mazariu [ma-zâ-riu]
Mazgaciu [maz-gâ-cu]
Maziliu [ma-zi-liu]
Măcclar(i)u [mă-ce-lâ-r(i)u] **Măeruşan** [mâ-ie-ru-şân] **Măescu** [mă-ies-ku]
Măeşu [mă-ie-şu]
Măgdiciu [măg-di-cu]
Măbuțiu [mă-hu-țiu]
Măniciu [mă-ni-cu]
Măneoaia [mă-noâ-ia]
Măneoiu [mă-no-iu]
Mănoaia [mă-nuâ-ia]
Mănoiu [mă-no-iu]
Mănuiu [mă-nui] **Mănuşi** [mă-niiş] **Mărculeț(i)u** [măr-ku-le-țiu] **Mărcuțiu** [măr-ku-țiu] **Mărghianu** [măr-gi-iâ-nu] **Mării** [mă-**Mețiu** [me-ți-uu]
Miaună [miâ-uu-nă]
Michiu [mi-k'i-yu]
Miciu [mi-cu]
Micloş(i) [mi-k!6ş]
Midioighi [mi-di-uoi-gi]
Miescu [mi-i6s-ku]
Mighiu [mi-gi-uu]
Migiu [mi-gu]
Mihaiu fmi-hâi]
Mihăeanu [mi-hă-iâ-nu]
Mihăiuțiu [mi-hă-ju-țiu]
Mihălțianu [mi-hăl-țiâ-nu]
Mihulețiu [mi-hu-le-țiu]
Mijea [mi-ja]
Mijlovariu [mij-lo-vâ-riu]
Milaciu [mi-lâ-cu]
Milariu [mi-lâ-nu]
Milciu [mi'l-cu]
Milcticiu [mi-le-tic] / [mi-le-ti-cu]
Mil(l)ian [mi-liân] / [mi-li-jân] **Milițiu** [mi-li'-țiu] **Miloevici** [mi-l6-ie-vic] Minus [mi-miş]
Minchia [min-ki-ia] / [min-ka] **Minciu** [min-cu] **Mindirgiu** [min-dir-gi-uu] **Mingociu** [min-go-cu] **Miniu** [mi-niu]
Mirceanu / Mircianu [mir-câ-nu] **Mirciu** [mir-cu] **Miroescu** [mi-ro-ies-ku] **Miron** [mi-ri-ii] **Mărtiu** [măr-tiu]
Mătâsar(i)u [mă-tă-sâ-r(i)u]
Măteiu [mă-tei] **Mâciu** [mî-cu]
Mânzariu [mîn-zâ-riu]
Mârgociu [mîr-goc] / [mîr-go-cu] **Mechiu** [me-ki-uu]
Medragoniu [me-dra-go-niu]
Megieşescu [me-gi-ie-şes-ku]
Mebtupciu [meh-tup-ci-uu]
Melciu [mel-cu] **Meliciu** [me-li-cu] **Memişu** [me-mi-şu]
Menciu [men-cu] **Menghiață** [men-gâ-ță] **Merciu** [mer-cu]
Meriu [me-ri-uu] **Merzianu** [mer-ziâ-nu] / [mer-zi-iâ-nu] **Meşea** [me-şa] **Meţianu** [me-țiâ-nu] / [me-ți-iâ-nu]
ron] / [mi-ron]
Misargiu [mi-sar-gi-uu] Mischic [mis-ki-ie] **Mischiu** [mis-ki-uu] **Mis(s)irliu** [mi-sir-lî-uu] **Mişcariu** [miş-kâ-riu] **Mişea** [mi-şa]

Mitar(i)u [mi-tâ-r(i)u] **Mitia** [mi'-tia] / [mi-ti-ia] **Mitocar(i)u** [mi-to-kâ-r(i)u] **Mitoşariu** [mi-to-şâ-riu] **Mitoseriu** [mi-to-s6-riu] **Mitrăcheoaia / Mitrăchioaia** fmi-tră-kuâ-ia] **Mitrăcheoiu / Mitrăchioiu** [mi-tră-k'o-iu] **Mitruțiu** [mi-tru-țiu] Miu [mi-uu] **Mocia** [mo-ca] / [mo-ci-ia] **Mocianu** [mo-câ-nu] **Mofteoaia** [mof-tQâ-ia] **Moftoaia** [mof-tuâ-ia]; cf. **Moftoiu** [mof-to-iu] **Mogoşiu** [mo-goş] / [mo-go-ş(i)u] **Moiceanu / Moicianu** [mo-ii-câ-nu] / [moi-câ-nu] **Moisei** [moi-sei] **Moisii** [moi-sii] **Moisiu** [moi-si-uu] **Moldovangiu** [mol-do-van-gi-uu] **Molianu** [mo-liâ-nu] / [mo-li-iâ-nu] Moloşteiu [mo-loş-tei] **Monariu** [mo-nâ-riu] **Moncea** / **Moncia** [mon-ca] **Monciu** [tnon-cu] **Mondiu** [mon-diu] **Monofeiu** [mo-no-fei] **Monteoru** [mon-tio-ru] / [mon-to-ru] / [mon-te-(u)6-ru] **Moranciu** [rao-rân-cu] **Morar(i)u** [mo-râ-r(i)u] **Morăeț** [mo-ră-ieț] **Morcoveiu** [mor-ko-vei] **Morenciu** [mo-ren-cu] **Morfei** [mor-fei] **Mormeci** [mor-mec]

[mo-ro-ca] **Morțiu** [mor-țiu] **Moşinoiu** [mo-şi-no-iu] **Moşteoru** [moş-tio-ru] / [moş-to-ru] / [moş-te-uo-ru] **Moțiu** [mo-țiu] **Mrejer(i)u** [mre-j6-r(i)u] **Mucicheşiu** [mu-ci-ke-ş(i)u] **Muciu** [mu-cu] **Muliu** [mu-li-uu] **Mungia** [mun-gi-ia] **Mungiu** [mun-gi-uu] **Munțiu** [mun-țiu] **Murar(i)u** [mu-râ-r(i)u] **Murăreci** [mu-ră-rec] Murgoci(u) [mur-goc] **Murgoi(u)** [mur-goi] **Mussliu** [mus-li-uu] **Muşuroi(u)** [mu-şu-roi] **Muțiu** [mii-țiu]

Nasfasia [nas-ta-si-ia] Nastasioiu [nas-ta-si-uo-iu] / [nas-ta-sio-iu] **Nastasiu** [nas-ta-si-uu] **Năuc** [na-uiik] **Naucu** [na-uu-ku] **Nazarie** [na-zâ-ri-ie]

N

Nachi [nâ-ki] **Naciu** [nâ-cu] Nae [nâ-ie] **Nafliu** [na-flf-uu] Naghi fnâ-gi] **Naghiu** [nâ-gu] / [na-gi-uu] Nahaiu [na-hâi] / [na-hâ-iu] **Naidiu** [nâi-diu] / [nai-di-uu] **Nanciu** [nân-cu] **Nangîu** [nân-gu] **Nanoescu** [na-no-ies-ku]

Năzării [na-zâ-ri-ii]
Nazariu [na-zâ-riu] /
[na-za-ri'-uu]
Nădrăgoae [nă-dră-guâ-ie] **Năescu** [nă-ies-ku]
Năncioiul [năn-co-iu]
Născuțiu [năs-ku-țiu]
Năşcuțiu [năş-kii-țiu]
Năvloigu [nă-vloi-gu]
Neagoe [nea-go-ie]
Neamțiu [neâm-țiu]
Neaoşu [neâ-uo-şu]
Necea / **Necia** [ne-ca]
Neciu [ne-cu]
Neculaencu [ne-ku-la-ien-ku] **Neculai(u)** [ne-ku-lâi]
Nedelciu [ne-del-cu]
Nedeoglu [ne-de-uo-glu]
Nedia [ne-dia] / [ne-di-ia]
Nedioglu [ne-di-uo-glu]
Nefereu [ne-fe-reu] **Negociu** [ne-go-cu] **Negotei** [ne-go-tei]
Negrei [ne-grei] Negreşi [ne-greş] / [ne-greş] **Negrețiu** [ne-gre-{iu] **Negreu** [ne-greu]
Negriei [ne-gric] **Negrii** [ne-gri] **Negritoriu** [ne-gri-to-riu]
Negruiu [ne-grui] / [ne-gru-iu] **Negruți / Negruzzi**
[ne-grii-ți] **Negruția** [ne-grii-ția] /
[ne-grii-ți-ia]
Negruț(i)u [ne-gru-ț(i)u]
Negulici [ne-gu-lic]
Neguş(i) [ne-giiş]
Neiculaica [nei-ku-lâi-ka]
Nelciu [nel-cu] **Nemeşiu** [ne-meş] /
[ne-me-ş(i)u]

ției [nem-țiu] / [nem-ți-uu]
[nen-cu]
[ne-niu]
geranții! [ne-ran-ți-uu] **Mercantili** [ner-kân-țiu] **Neştian** [neş-tiân] /
[neş-ti-iân] **jSiac** [ni-iâk]
Nichei [ni'-k'ei] / [ni-k'ei]
Nichie [ni'-ki-ie] **Nichitiu** [ni-ki-ti-uu] **Nichiu** [ni-k'i-uu] **Niciu** [ni-cu] **Nicolae** [ni-ko-lâ-ie] **Nicolaechi** [ni-ko-la-ie-ki] **Nicolaica** [ni-ko-lâi-ka] **Nicolaide** [ni-ko-la-ii-de] **Nicolăescu** [ni-ko-lă-ies-ku] **Nicolici** [ni-ko-lic] **Nicoliu** [ni-ko-li-uu] **Nicorici** [ni-ko-ric] **Nicovici(u)** [ni-ko-vic] /
[ni-ko-vic] **Niculae** [ni-ku-lâ-ie] **Niculaescu** [ni-ku-la-ies-ku] **Niculăes** [ni-ku-lă-ieş] **Niculi** [ni-kii-li] **Niculici** [ni-ku-lic] **Niculiu** [ni-ku-li-uu] **Niniciu** [ni-ni-cu] **Nisuescu** [ni-su-ies-ku] **Nitilici** [ni-ti-li'c] **Nituşi** [ni-tuş] **Nițianu** [ni-țiâ-nu] /
[ni-ți-iâ-nu] **Niu** [ni-uu] **Noaghea** [nuâ-ga] **Noan** [no-uân] **Noara** [no-uâ-ra] / [nuâ-ra] Noe [no-ie] / [no-e] **Noghia** [no-ga] / [no-gi-ia] **Noghiu** [no-gu]

Nonia [no-nia] / [no-ni-ia] Nour [no-yur] **Novaci** [no-vâc] **Numian** [nu-mi-iân] **Nuor** [nii-uor] **Nuțiu** [nu-țiu]

O

Oacheşu [uâ-ke-şu] **Oaniță** [ua-ni'-ță] **Oarcăsu** [yâr-kă-şu] **Oaru** [o-uâ-ru] **Oatu** [o-uâ-tu] **Obaciu** [o-bâ-cu] **Obancea** [o-bân-ca] **Obangiu** [o-ban-gi-uu] **Obianu** [o-biâ-nu] / [o-bi-iâ-nu] **Obogeanu / Obogianu** [o-bo-gâ-nu] **Obregia** [o-bre-ga] / [o-bre-gi-ia] **Ochea / Ochia** [6-k'a] **Ocheanu / Ochianu** [o-kâ-nu] **Ochiu** [6-k'u] **Ocner(i)u** [ok-ne-r(i)u] **Oculici** [o-ku-lic] **Odagiu** [o-da-gi-uu] **Odangiu** [o-dan-gi-uu] **Odocheanu / Odochianu** [o-do-kâ-nu] **Odochiia** [o-do-ki-ia] **Oeconomu** [e-ko-no-mu] **Oica** [6i-ka] / [o-ii-ka] **Oichia** [oi-ki-ia] / [6i-ka] **Oiță** [o-ii-ță] **Olangiu** [o-lan-gi-uu] **Olariu** [o-lâ-riu] **Olaviu** [o-lâ-viu] **Olăier(i)u** [o-lă-ie-r(i) **Olălăi** [o-lă-lăi] **Olenici** [o-le-nic]

Olier [o-li-i^r] **Olinici** [o-li-nic] **Olmaşi** [ol-mâş] **Ologeac / Ologiac** [o-lo-gâk] **Ologeoiu** [o-lo-go-iu] **Olteiu** [ol-tei] / [ol-t^-iu] **Omediu** [o-me-di-uu] **Onaciu** [o-nâ-cu] **Oncea / Oncia** [on-ca] Onciciu [on-ci'-cu] **Onciu(l)** [6n-cu] **Oneci(u)** [o-ne-cu] / [o-nec] **Oneţiu** [o-ne-ţiu] **Onichie** [o-ni'-k'i-ie] **Oniciu** [o-ni'-cu] **Onisie** [o-ni-si-ie] **Onisii** [o-ni-si-ii] **Oniţiu** [o-ni-ţiu] **Oniu** [6-niu] **Oploescu** [o-plo-ies-ku] **Opreşeanu / Opreşianu** [o-pre-şâ-nu] **Opreşiu** [o-pre-ş(i)u] / [o-pre-şi-uu] **Oprişiu** [o-pri-ş(i)u] / [o-priş] / [o-pri-şi-uu] **Dprişoniu** [o-pri-şo-niu] ')prcoaia [o-proâ-ia] **3preoiu** [o-pro-iu] **)proaia** [o-pruâ-ia] **) proiu** [o-pro-iu] **) priu** [6-priu] / [o-pri-uu] **>răşeanu / Orăşianu** [o-ră-şâ-nu] **'rbocşteanu** [or-bo-ieş-teâ-nu] **'rceag / Orciag** [or-câg] **rghici** [or-gi'c] **rian** [o-ri-iân] **rniac** [or-niâk] / [or-ni-iâk] **rței** [or-ței] **Osep eciu** [o-se-pe-cu] **Osta hie** [os-tâ-hi-ie] **Oțeli a** [o-țe-lia] / [o-țe-li-ja] **Oția nu** [o-țiâ-nu] / [o-{i-iâ-nu] **Ouat u** [o-uâ-tu]

Pachi ței

[pa-k'i'-ței] **Paciu** [pâ-cu] **Paiciu** [pâi-cu] **Paisie** [pa-ii-si-ie] **Paizi** [pa-ii-zi] **Palaghia** [pa-la-gi-ia] **Palaghici** [pa-la-gi-iei] **Palaghiu** [pa-la-gi-uu] **Paleologlu** [pa-le-(u)o-l6-glu] **Palcologu** [pa-le-(u)o-l6-gu] **Paler** [pa-ler] / [pâ-ler] **Paleriu** [pa-le-riu] **Paliu** [pa-li-uu] **Panaghia** [pa-na-gi-ia] **Panaghiu** [pa-na-gi-uu] Panaitiu [pa-na-ii-ti-uu] **Panchea** [pân-ka] **Panchiosu** [pan-ko-su] **Pancea** [pân-ca] **Pancianu** [pan-câ-nu] **Panciu** [pân-cu] **Panici** [pâ-nic] Pantelia [pan-te-li-ia] **Papahagi** [pa-pa-ha-gi] **Papatanasiu** [pa-pa-ta-na-si-uu]; Pap-a-ta-na-si-u (sil. mf.) **Papelici** [pa-pe-lic] **Papiniu** [pa-pi-niu] **Papiu** [pa-pi-uu] **Parchiu** [pâr-ku] **Parlici** [par-lic] **Parnia** [par-ni-ia] **Parniu** [par-ni-uu]

[par-te-ni-ie] [par-te-ni-yu] $p_a$sarariu [pa-sa-râ-riu] pascaliu [pas-ka-li-uu] **pasmagiu** [pas-ma-gi'-yu] **pasmangiu** [pas-man-gi-uu] **pastila** [pas-ti'-ia] **pastiu** [pas-ti-yu] **pastramagiu** [pas-tra-ma-gi'-yu] **paşaliu** [pa-şa-li-yu] **paşcariu** [paş-kâ-riu] Păştea [pâş-tea] **Pastiu** [pâş-tiu] **patrichiu** [pa-tri-ki-yu] **patriciu** [pa-trî-cu] . **Patriu** [pa-tri'-yu] **Paţachia** [pa-ţa-ki-ia] **Paţiu** [pa-ţi'-yu] **Pavaliu** [pa-va-li-yu] **Paveliu** [pa-ve-li-yu] **Paviliu** [pa-vi-li-yu] **Păcurariu** [pă-ku-râ-riu] **Păcurici** [pă-ku-ric] **Pălăngeanu / Pălăngianu** [pă-lăn-gâ-nu] **Palici** [pă-li'c] Palie [pă-li-ie] **Pălimariu** [pă-ii-mâ-riu] **Paşcariu** [păs-kâ-riu] **Pătăchie** [pă-tă-ki'-ie] **Pândici** [pîn-di'c] **Pârcălăbioru** [pîr-kă-lă-bio-ru] **Pârjoliu** [pîr-jo-li-uu] **Pârlii** [pîr-li'i] **Pârneci** [pîr-nec] **Pâslar(i)u** [pîs-lâ-r(i)u] **Pechea / Pechia** [pe-k'a] **Pecurariu** [pe-ku-râ-riu] **Peiciu** [pei-cu] **Peiiu** [pe-iu] **Pelagiea** [pe-la-gi'-ia] **Pencea / Pencia** [pen-ca] Penciu [p6n-cu] **Pentelei** [pen-te-lei] **Peovici** [p6-yo-vic] **Perchiu [per-k'u]** **Pereţianu** [pe-re-ţiâ-nu] / [pe-re-ţi-iâ-nu] **Perjăriu** [per-jă-riu] **Perjeriu** [per-je-riu] **Perticariu** [per-ti-kâ-riu] **Perţia** [per-ţia] / [per-ţi-ia] **Pescariu** [pes-kâ-riu] **Pestimagiu** [pes-ti-ma-gi-uu] **Petrariu** [pe-trâ-riu] **Petrăcheoaia / Petrăchioaia** [pe-tră-kyâ-ia] Petrăcheoiu / Petrăchioiu [pe-tră-ko-iu] **Petria** [pe-tri-ia] **Petrici** [pe-tric] **Petriu** [pe-tri'-yu] **Petroniu** [pe-tro-niu] **Petruţiu** [pe-tru-ţiu] **Pichiu** [pi-ki-yu] **Pîciu** [pi-cu] **Pienaru** [pi-ie-nâ-ru] **Pieptăn** [piep-tân] **Piescu** [pi-ies-ku] **Pigmangiu** [pig-man-gi-uu]' **Pilariu** [pi-lâ-riu] **Pinţia** [pin-ţia] **Pioară** [pi-yâ-ră] **Pioaru** [pi-yâ-ru] **Piperiu** [pi-pe-rju] **Pipiriu** [pi-pi-ri-yu] **Pirchiu** [pir-k'i'-yu] **Pistoliu** [pis-to-li-yu] **Pişcoci** [piş-koc] **Pişcociu** [piş-ko-cu] **Pitar(i)u** [pi-tâ-r(i)u] **Piticariu** [pi-ti-kâ-riu]

Pitiriciu [pi-ti-ri-cu] **Pitiu** [pi'-tiu] Piu [pi-uu] **Piucă** [pi'u-kă] **Piuţâ** [pi-uu-tă] **Plăviţ(i)u** [plă-vi'-t(i)u] **Plăvuţiu** [plă-vii-ţiu] **Pleaciu** [pleâ-cu] **Pleocă** [plo-kă] **Pleucă** [pleu-kă] **Poceanu / Pocianu** [po-câ-nu] **Podariu** [po-dâ-riu] **Poeată** [po-iâ-tă] **Poede** [po-ie-de] **Poenaru** [po-ie-nâ-ru] Pogaci [po-gâc] **Pohaci** [po-hâc] **Poienar(i)u** [po-ie-nâ-r(i)u] **Polbaciu** [pol-bâ-cu] **Polihaci** [po-li-hâc] **Poraătariu** [po-mă-tâ-riu] Pomohaci [po-mo-hâc] **Pompei(u)** [pom-pei] **Pomperiu** [pom-pe-riu] **Pompiliu** [pom-pi-liu] Popenciu [po-pen-cu] **Popenţiu** [po-pen-ţiu] Popiei [po-pic] **Popilian** [po-pi-li-iân] **Popiu** [po-pi-uu] î>opovici(u) [po-po-vic] **'optilie** [pop-ti-li-ie] >**orcariu** [por-kâ-riu] **'orfiriu** [por-fi-ri'-uu] 'oroschia [po-ros-ki-ia] 'oroschianu [po-ros-ki-iâ-nu] 'oruţiu [po-ru-ţiu] ospaiu [pos-pâi] / [pos-pâ-iu] osteucă [pos-teu-kă] Poştar(i)u [poş-tâ-r(i)u] **Prâghici** [pră-gi'c] **Prăvăliei** [pră-vă-lic] **Prelici** [pre-lic] **Preotesiu** [pre-uo-te-si-uu] **Preuteasa** [pre-uu-teâ-sa] **Preutesei** [pre-uu-te-sei] **Preutiasa** [pre-uu-tiâ-sa] **Pria** [pri-ia] **Prian** [pri-iân] **Prichici(u)** [pri-kic] **Pricopei** [pri-ko-pei] **Priescu** [pri-ies-ku] **Prioteasa** [pri-uo-teâ-sa] **Priotesei** [pri-uo-te-sei] **Pripici** [pri-pic] **Prisăcariu** [pri-să-kâ-riu] **Priveghiu** [pri-ve-gu] **Procopiu** [pro-ko-pi-uu] / [pro-ko-pm] **Prodanciu** [pro-dân-cu] **Profiriu** [pro-fi-ri-uu] **Profiu** [pro-fi-uu] **Prosie** [pro-si-ie] **Prour** [pro-uur] **Prunar(i)u** [pru-nâ-r(i)u] **Puchiu** [pu-ku] **Pufariu** [pu-fâ-riu] **Pungariu** [pun-gâ-riu] **Pungoci** [pun-goc] **Purcar(i)u** [pur-kâ-r(i)u] **Purgariu** [pur-gâ-riu] **Pustiu** [pus-ti-uu] **Puşcar(i)u** [puş-kâ-r(i)u] **Puşcaş(i)u** [puş-kâ-ş(i)u] **Puşchiu** [puş-ku]

R

Rachieru [ra-ki-ie-ru] **Raciu** [râ-cu] **Raevschi** [ra-iev-ski]

Rafiu [ra-fi-uu] **Raicîu** [râi-cu] **Hangiu** [rân-gu] **Rastoceanu / Răstocianu** [ras-to-câ-nu] **Raţiu** [râ-ţiu] **Raucă** frâu-kă] **Ravar(i)u** [ra-

vâ-r(i)u] **Razachiu [ra-za-ki-uu] Răbâea [ră-bî-ia] Răcuciu** [ră-ku-cu] **Răducea / Răducia** [ră-du-ca] **Răduțiu** [ră-du-țiu] **Răescu** [ră-ies-ku] **Rămenei** [ră-me-nei] **Răucea** [ră-uu-ca] **Răuțariu** [ră-uu-țâ-riu] **Răuțiu** [ră-uu-țiu] **Răzbişi** [răz-biş] **Râciu** [rî-cu] **Râmbasiu** [rîm-bâ-ş(i)u] **Reaboi(u)** [rea-boi] **Regalia** [re-ga-li-ia] **Regheriu** [re-ge-riu] **Regiu** [re-gu] **Reglaşiu** [re-glâş] / [re-glâ-ş(i)u] **Renciu** [ren-cu] **Renția** [ren-ția] / [ren-ți-ia] **Reobai** [re-uo-bâi] / fro-bâi] **Repciu** [rep-cu] **Restanția** [res-tân-ți-ia] **Revici [re-vic] Rcviu** [re-vi-uu] **Ricaşi** [ri-kaş] **Richea** [ri-ka] **Riciu** [ri-cu] **Rigeriu** [ri-ge-riu] **Ripianu** [ri-piâ-nu] / [ri-pi-iâ-nu] **Ristei** [riş-tei] **Rițiu** [ri-Uu] **Riziuc** [ri-ziuk] **Robei** [ro-bei] **Rocheanu / Rochianu** [ro-k'â-nu] **Rodei** [ro-dei] **Roescu** [ro-ies-ku] **Rogociu [ro-go-cu] Roinaru** [roi-nâ-ru] **Romeoru** [ro-me-uo-ru] **Ronciu** [ron-cu] **Rosariu** [ro-sâ-nu] **Rosiadc** [ro-si-iâ-de] **Roşiu** [ro-ş(i)u] **Rotariu** [ro-tâ-riu] **Rovaciu** [ro-vâ-cu] **Rudei** [ru-dei] **Rugociu** [ru-go-cu] **Rusaliu** [ru-sâ-Uu] / [ru-sa-li-yu] **Rusiu** [ru-siu] **Ruşiu** [ru-ş(i)u]

Sacagiu [sa-ka-gi-uu]
Sacaliu [sa-ka-li-uu]
Sachelariu [sa-ke-la-ri-uu]
Saegiu [sa-ie-gi-uu]
Sagariu [sa-gâ-riu]
Saigiu [sa-ii-gi-uu]
Salagiu [sa-lâ-gu]
Salanțiu [sa-lân-țiu]
Salomiu [sa-lo-mi-uu]
Saon [sa-uon]
Sarabagiu [sa-ra-ba-gi-uu]
Sarafiu [sa-ra-fi-yu]
Sardariu [sar-dâ-riu]
Saucă [sâu-kă]
Savastiu [sa-vas-ti-uu]
Săcrieriu [să-kri-ie-riu]
Săilă [să-ii-lâ]
Sălccanu > Sălcianu [săl-câ-nu]
Sătariu [să-tâ-riu]
Sâmboan [sîm-bo-uân]
Sangeorgian [sîn-gor-gân]

[sin-gor-guj ibierea [zbie-rea] «buchea [zbu-ka] **»cafar(i)u** [ska-fâ-r(i)u] **Icatiu** [ska-ti'-yu] **Icăuieru** [scă-yu-ie-ru] **Iceopul** [sco-pu] **Ichiau** / **Scheau** [sk'ay] chiligiu [ski-li-gi'-yu] chitiu [sk'i-ti'-yu] **creciu** [skre-cu] **crieciu** [skri-ie-cu] **cutar(i)u** [sku-tâ-r(i)u] **eciu** [se-cu] **eciear** [se-ci-iar] **ecrier(i)u** [se-kri-ie-r(i)u] **eiciu** [sei-cu] **eleşiu** [se-le-ş(i)u] / [se-leş] **elmiciu** [sel-mi-cu] L-rediu [se-re-di-uu] L'rghiadc [ser-gi-iâ-de] **^rghianu** [ser-gi-iâ-nu] **;rgiu** [ser-gu] **;uciu** [seu-cu] jvastiu [se-vas-ti-uu] **'ercocea / Sfercocia** [sfer-ko-ca] **righiu** [sfri-gi'-uu] **țăv âr dia** [zgă-vîr-di'-ia] a [si-ia] **chi tiu**

[si-k'i-ti'-uu]
coe [si-ko-ie]
Iviu [sil-viu]
medriu [si-me-driu]
migiu [si-mi-gi-uu]
»pciu [slâp-cu]
bar(i)u [so-bâ-r(i)u]
caciu [so-kâ-cu]
ciu [so-cu]
fiu [so-fî'-uu]
icianu [soi-câ-nu]
itariu [soi-tâ-riu]

Soldariu [sol-dâ-riu] **Solonariu** [so-lo-nâ-riu] **Sotiriu** [so-ti-ri'-uu] **Spahiu** [spa-hi'-uu] **Spercocia** [sper-ko-ca] **Spiciu** [spi'-cu] **Spurcaciu** [spur-kâ-cu] **Staiciu** [stâi-cu] **Staipiu** [stâi-piu] **Stamatiu** [sta-ma-ti-yu] **Stamboliu** [stam-bo-li-yu] **Stambuliu** [stam-bu-li'-uu] **Stanciu** [stân-cu] **Staniu** [stâ-niu] **Stariciu** [sta-ri-cu] **Statachiu** [sta-ta-ki-uu] **Stăneriu** [stă-ne-riu] **Stăniieşiu** [stă-ni-ie-ş(i)u] Stăvar(i)u [stă-vâ-r(j)u] **Steclariu** [ste-klâ-riu] **Steliu** [ste-li'-uu] **Stematiu** [ste-ma-ti-yu] Steo [ste-yo] **Steolca** [stiol-ka] / [stol-ka] **Steopc** [stio-pej **Steopul** [stio-pu] **Steriu** [ste-ri-yu] **Ştefiu** [ste-ţiu] **Stiopol** [stio-pol] **Stiopul** [stio-pu] **Stinghie** [sti-ri-gi-ie] **Stirigiu** [sti-ri-gi-yu] **Stocheciu** [sto-ke-cu] **Stoichiu** [stoi-k'u] **Stoiciu** [stoi-cu] **Stoieneciu** [sto-ie-nec] / [sto-ie-ne-cu] **Stoler(i)u** [sto-le-r(i)u] **Străoanu** [stră-yâ-nu] **Strechianu** [stre-

k ' â - n u]

S t r e j e r i u

[s t r e - j e - r i u]

S t r o e [s t r o - i e]

Stroescu [stro-ies-ku] **Strugariu** [stru-gâ-riu] **Sucaciu** [su-kâ-cu] **Suciu** [sîi-cu] **Sufragiu** [su-fra-gf-uu] **Sugiu** [su-gi-uu] **Suhariu** [su-hâ-riu] Suli'iu [sul-fi-uu] **Suluţiu** [su-lu-ţiu] Surlaşiu [sur-

lâ-ş(i)u] **Surtucariu** [sur-tu-kâ-riu] **Surugiu** [su-ru-gi-uu] **Suşiu** [su-ş(i)u] **Suțianu** [su-țiâ-nu] **Svințiu** [zvin-țiu]

Şapcaliu [şap-ka-!i-uu] **Şarabanariu** [şa-ra-ba-nâ-riu] **Şarapciu** [şa-rap-ei-uu] **Şcheaua [şkâ-ua] Schiau** Işk'au] **Şeicar(i)u** [şei-kâ-r(i)u] **Şelar(i)u** [şe-lâ-r(i)u] **Şiadbei** [ş(i)ad-bei] **Şindrilar(i)u** [şin-dri-lâ-r(i)u] **Şirăeanu** [şi-ră-iâ-nu] Şiu [şi-uu] **Şiugariu** [ş(i)u-gâ-riu] **Şiulean** [şi-uu-leân] **Şlcpianu** [şle-piâ-nu] **Şlicar(i)u** [şli-kâ-r(i)u] **Şofariu** [şo-fâ-riu] **Şoimar(i)u** [şoi-mâ-r(i)u] **Şoner(i)u** [şo-ne-r(i)u] **Ştefaniu** [şte-fa-ni-uu] **Şteolică / Ştiolică** [ştio-li-kă] **Ştiopul** [ştio-pu] **Ştiubei** [ştui-bei] **Ştiucă** [stiii-kă] **Ştiulcț** [ştiu-lcț]

[in-ma-cuj
Tâmpănar(i)u [tîm-pă-nâ-r(i)u] **Târnăucă** [tîr-nău-kă] **Târniceriu** ftîr-ni-ce-riuj **Târțiu** [tîr-țiu] **Târzăoanu** [tîr-ză-uâ-nu] **Tecuciu** [te-kuc] / [te-ku-cu] Teiciu [tei-cu] **Teieriu** [te-ie-riu] Teleor [te-le-uor] **Teleucă** [te-leu-kă] **Teliu** [te-liu] **Tenghiu** [ten-gu] Teoadcr [te-uâ-der] / [tpâ-der] Teodoriu [te-(u)o-do-ri-uu] Teodosiu [te-(u)o-do-si-uu] **Teoharîu** [te-(u)o-lfâ-riu] **Terciu** [ter-cu] **Terheci** [ter-

Ştiurcă [ştiur-kă] **Şucuriu** [şu-ku-ri-uu] **Şuierariu** [şu-ie-râ-riu] **Şuițariu** [şu-ii-țâ-riu] **Şulcriu** [şu-le-riu] **Şulțiu** [şul-țiu] **Suluțiu** [şu-lu-țiu] **Şurubar(i)u** [şu-ru-bâ-r(i)u] **Şutiu** [şu-tiia]; [su-ti-uu], art. **Şuțiu** [şu-țiu] **Şuvăeală** [şu-vă-iâ-lâ] **Şuveiu** [şu-vei]; [şu-ve-iu], art.

Tabacariu [ta-ba-kâ-riu] Tahachiu [ta-ba-ki-uu], art. **Tacciu** [tak-C-iu];
[tak-C'i-uu], art. **Tachiu** [ta-ki-uu] **Taciu** [tâ-cu] **Tacoescu** [ta-ko-ies-ku] **Talcos** [tâ-l6şj (cf. **Tăios) Talpariu** [tal-pâ-riu] **Tanasiu** [ta-na-si-uu] **Tapangea** [ta-pan-gâ] **Tarabagiu** [ta-ra-ba-gi-uu] **Tarabgea** [ta-rab-gâ] **Tarachiu** [ta-ra-k'i-uu] **Tarcaoanu** [tar-ka-uâ-nu] **Tarliu** [tar-li-uu] **Tatulici** [ta-tu-li'c] / [ta-tu-lic] **Tăbăcar(i)u** [tă-bă-kâ-r(i)u] **Tăchici** [tă-k'ic] **Tămasiu** [tă-mâş] /
[tă-mâ-ş(i)u] **Tâmâeru** [tă-mî-ie-ru] **Târăboi(u)** [tă-ră-boi] Târniccr(i)u [tăr-ni-ce-r(i)u] **Tăslăoanu / Tăzlăuanu**
[tăz-lă-uâ-nu]
Tâciu [tî-cu]
hec] **Terheşiu** [ter-heşj /
[ter-he-ş(i)u] **Terțiu** [ter-țiu] **Teslar(i)u** [tes-lâ-r(i)u] **Tctiu** [te-tiu] **Teucă** [teu-kă] Theodoriu tte-(u)o-do-ri-uu] **Theodosiu** [te-(u)o-do-si-uu] **Thiriachiu** [ti-ri-ia-ki-uu] **Tiberiu** [ti-be-riu] **Ticheaua** [ti-kâ-ua] **Tifigiu** [ti-fi-gi-uu] **Tighiliu** [ti-gi-Ii'-yu] **Timariu** [ti-mâ-riu] **Timeriu** [ti-me-riu] **Timirgaziu** [ti-mir-ga-zi-uu] **Tiotiu** [tio-tiuj **Tiriachiu** [ti-ri-ia-kf-uu] **Tismânar(i)u** [tis-mă-nâ-r(i)u] **Tițariu** [ti-

ţâ-riu] Tiu [ti'-uu]
Tiulciu [tiu-lei] / [tiu-le-iu] **Toaipâ** [tuâi-pă]

Tocaci(u) [to-kac]
Tocariu [to-kâ-riu]
Todeci [to-dec]
Toderici(u) [to-de-ric(u)]
Todiriu [to-di-ri-uu]
Todoruţiu [to-do-ru-ţiu]
Toică [toi-kă] **Tolciu** [tol-cu] Tolocariu [to-lo-kâ-riu] **Tomaziu** [to-ma-zi-uu] Tomciu [tom-cu]
Tomeci [to-mec] Toraozei [to-mo-zei] Tomo/ii [to-mo-zii] Tomuţiu [to-mu-ţiuj Tonciu [ton-cuj
Topangiu [to-pan-gi-uu]
Topciu [top-ci-uu]
Toroceanu / Torocianu [to-ro-câ-nu] **Toşcariu** [toş-kâ-riu] Totuescu [to-tu-ies-ku] Toţia [to-ţ]a] / [to-ţi-ia]
Traciu [trâ-cu] **Tranceoveanu / Trancioveanu** [tran-co-veâ-nu] **Trăicioru** [trăi-co-ru] **Trăistar(i)u** [trăis-tâ-r(-i)u] **Trămbaciu** [trăm-bâ-cu] **Treboniu** [tre-bo-niu]
Trimbaciu [trim-bâ-cu]
Tristariu [tris-tâ-riu]
Trişcariu [triş-kâ-riu] **Triştiu** [triş-tiu] **Trâmbaciu** [trîm-bâ-cu] **Trârabiţaş(i)u** [trîm-bi-ţâ-şu] **Trâmbiţoni** [trîm-bi-ţoni]
Troelescu [tro-jp-les-ku]
Tronciu [trpn-cu] **Trunchiu** [trun-ku] **Tudoriu** [tu-do-ri-uu] **Tudosiu** [tu-do-si-uu]

fufariu [tu-fâ-riu]
•fulciu [tiil-cu]
f ulliu [tii-liu]
•fumagianian [tu-ma-ga-ni-iân]
f unar(i)u [tu-nâ-r(i)u]
funusliu [tu-nus-ti-uu]
fupangiu [tu-pan-gi-uu]
furcaşiu [tur-kâ-ş(i)u]
Turliu [tur-li-uu]
Turtoi(u) [tur-toi] / [tur-to-iu]

Ţâmbalariu [ţîm-ba-lâ-riu]
Ţârei [ţî-rei] **Ţifiu** [ţi-ll-uu]
Ţighiliu [ţi-gf-liu] **Ţintariu** [ţin-tâ-riu] **Ţiucâ** [ţi'u-kă]
Ţurcaşiu [ţur-kâ-ş(i)u]

U

Uciu [u-cu]
Udangiu [u-dan-gi-uu]
Ucscu [u-ies-ku]
Uibar(i)u [ui-bâ-r(i)u]
Uică tui-kă]
Ular(i)u [u-lâ-r(i)u]
Uleiu [u-lei] / [u-le-iu](art.)
Uliu [uli] / [u-liu] (art.)
Uncheaşu / Unchiasu [un-kâ-şu] **Unianu** [u-ni-iâ-nu] **Urcaciu** [ur-kâ-cu]

Urianu [u-ri-iâ-nu] **Uricar(i)u** [u-ri-kâ-r(i)u] **Urlăţianu** [ur-lă-ţiâ-nu] **Urluescu** [ur-lu-ies-ku] **Ursar(i)u** [ur-sâ-r(i)u] **Ursoniu** [ur-so-niu] **Ursuţiu** [ur-sii-ţiu] **Urşeanu / Urşianu** [ur-şâ-nu]

Usatiuc [u-sa-tiuk] **Uţ(i)u** [u-ţ(i)u]

V

Vacariu [va-kâ-riu] **Vaeni** [va-ie-ni] **Valeriu** [va-ie-riu] **Valiu** [vâ-liu] **Vanciu** [vân-cu] **Vanţiu** [vân-ţiu] **Varachiu** [va-ra-ki-uu] **Varbiu** [vâr-biu] **Vasileoaia** [va-si-loâ-ia] **Vasileoiu** [va-si-lo-iu] **Vasiliu** [va-si-li-uu] **Vasiloaia** [va-si-luâ-ia] **Vasiloiu** [va-si-l6-iu] **Vasiu** [va-si-uu] **Văcar(i)u** [vă-kâ-r(i)u] **Vâetus** [vă-ie-tuş] **Vătariu** [vă-tâ-riu] **Vechiu** [ve-ku] **Velciu** [vel-cu] **Velianu** [ve-liâ-nu] **Velniciu** [vel-ni-cu] **Verziu** [ver-zi-uu] **Vezetiu** [ve-ze-ti-uu] **Viaş(i)u** [vi-iâ-ş(i)u] **Vicentiu** [vi-cen-ţiu] **Viciu** [vi-cu] **Vidariu** [vi-dâ-riu] **Videriu** [vi-de-riu] **Vier(i)u** [vi-ie-r(i)u] **Vincenţiu** [vin-cen-ţiu] **Vineşiu** [vi-neş] / [vi-ne-ş(i)u] art. **Virgiliu** [vir-gi-liu] **Viţalariu** [vi-ţa-lâ-riu] **Viţelariu** [vi-ţe-lâ-riu] **Vladea** [vlâ-dea] **Vladia** [vlâ-dia] / [vlâ-di-ia]

Vlădea [vlă-dea] **Vlădia** [vlă-dia] / [vlă-di'-ia] **Vlăduţiu** [vlă-dii-ţiuj **Voiciu** [voi-cu] **Voinea** [voi-nea] **Voioia** [voi-nia] **Volonciu** [vo-l6n-cu] **Vorovenciu** fvo-ro-ven-cu] **Vraciu** [vrâ-cu] **Vranciu** [vrân-cu] **Vrapciu** [vrâp-cu] **Vrănceoaia / Vrăncioaia** [vrân-cuâ-ia] **Vrănceoiu / Vrăncioiu** [vrăn-co-iu] **Vulcuţiu** [vul-ku-ţiu]

Zaciu [zâ-cu] **Zahanagiu** [za-ha-na-gi-uu] **Zahiu** [za-hi'-uu] **Zaichiu** [zâi-Jci-uu] **Zalahiu** [za-la-hi-uuj **Zavergiu** [za-ver-gi-uu] **Zavragiu** fza-vra-gi'-uu **Zălar(i)u** [ză-lâ-r(i)u] **Zecher(i)u** (ze-ke-r(i)u] **Zechiu** [ze-ki'-uu] **Zeciu** fze-cu] **Zediu** fze-diu] **Zenoviu** [ze-no-viu] **Zeriu** [ze-riuj **Zglobiu** [zgJo-bi'-uu] **Zoescu** [zo-ies-ku] **Zuraliu** [zu-ra-li-yu] **Zurbagiu** [zur-ba-gi-uu]

Zachia [za-ki-ia] **Zachiu** [za-

ki-uu]

§35. Toponime

A. *Nume proprii geografice şi numele de locuitori corespunzătoare*

1. *Româneşti*

i

.brud [a-briid]
brudean
[a-bru-deân], s.m.sg.
brudeni [a-bru-deni], (pi.)
Iba-Iulia [âl-ba-iu-li-ia]
Ibci-Iulia
[âl-bei-iu-li-ia], g.-d.
baiulian
-ba-iu-li-iân], s.m.sg. [a-lu-nu]

[pegrean
[ne-greân], s.m.sg.
Apele Vii [â-pe-le-vii]
apelevian
[a-pe-le-vi-iân], s.m.sg.
Arad [a-râd] **arădean / arădan**
[a-ră-deân / a-ră-dân], s.m.sg. **Ardeal** [ar-deâl]
ardelean
[ar-de-leân], s.m.sg.
ardeleni
[ar-de-leni], s.m.pi.
Arcani [ar-kâni] **arcănar** [ar-kă-nâr], s.m.sg.
Ardeuani [ar-de-uâni]
ardeuan
[ar-de-uân], s.m.sg.
Argeş [âr-geş]
argeşean
[ar-ge-şân], s.m.sg.
Argetoaia [ar-ge-tuâ-ia]
argetoian
[ar-ge-to-iân], s.m.sg. **Arpaşul de Jos**
[ar-pâ-şu-de-jos]
arpăşean
[ar-pă-şân], s.m.sg.

alunean
[a-lu-neân], s.m.sg.
Amărăşlii **de** Sus
[a-mă-răş-ti-de-siis]
amărăştean
[a-mă-răş-teân], s.m.sg.
Aninoasa [a-ni-nuâ-sa]
aninoşean
[a-ni-no-şân], s.m.sg. **Apa Neagră** [â-pa-neâ-grâ]

Arvătesti [ar-vă-testi]
arvătan [ar-vă-tân],
s,m.sg.

B

Bacău [ba-kău]
băcăuan [bă-kă-uân],
s.m.sg.
Bahna [bâh-na]
băhnean / băhnar
[băh-neân] / [băh-nâr],
s.m.sg. **Baia de Aramă**
[bâ-ia-de-a-râ-mă]
Băii de Aramă
[bă-ii-de-a-râ-mă]
băieş [bă-ieş],
s.m.sg.

băieşi [bă-ieşi], s.m.pi. **Baia de Fier** [bâ-ia-de-fier] **Băii de Fier** [bă-ii-de-fier] **băieş** [bă-ieş], s.m.sg. **băieşi** [bă-ieşi], s.m.pi. **Baia Mare** [bâ-ia-mâ-re] **băimârean** [băi-mă-reân], s.m.sg. **Baia-Tarnița** [bâ-ia-târ-ni-ța] **tărnicean** [tăr-ni-cân], s.m.sg. **Bals** [balş] **bălşean** [băl-şân], s.m.sg. **Balta Verde** [bâl-ta-ver-de] **băltean** [băl-teân], s.m.sg. **Banat** [ba-nât]
bănățean [bă-nă-țeân], s.m.sg. **Batoți** [ba-toți] **batocean** [ba-to-cân], s.m.sg. **Băcăuani** [bă-kă-uân!] **băcăuan** [bă-kă-uân], s.m.sg. **Bădicea** [bă-di-**necnețean** Ibe-ke-ţgân], s.m.sg. **Beclean** [be-kleân] **beclenar** [be-kle-nâr], s.m.sg. **Berzeasca** [ber-zeâs-ka] **berzăştean** [ber-zăş-teân], s.m.sg. **Bihor** [bi-hor] **bohorean** [bi-ho-reân], s.m.sg. **Birăoni** [bi-ră-6ni] **birăuan** [bi-ră-uân], s.m.sg. **Biserica** [bi-se-ri-ka] **tiiserican** [bi-se-ri-kân], s.m.sg. **iistreț** [bis-treț] **>istricean** [bis-tri-cân], s.m.sg. **Jistrița** [bi's-tri-ța] **ijstriccan / bistrițean** [bis-tri-cân] / [bis-tri-țeân[1]. s.m.sg. **îistrița-Năsăud** [bis-tri-ța nă-să-uiid] **ăsăudean** [nă-să-uu-deân], s.m.sg. **laj** [blaj] **lăjean** [blă-jân], s.m.sg. **lidari** [bli-dârf] **lidărean** [bli-dă-reân], s.m.sg. **oboaca** [bo-buâ-ka] ibocean [bo-bo-cân], s.m.sg. **ocşa** [bok-şa] ieşean [bok-şân], s.m.sg. **>ian** [bo-iân] **•incean** [bo-iin-cân], s.m.sg. **>iul Mare** [bo-iu-mâ-re] ian [bo-iân], s.m.sg. •rceag [bor-câg] ca] **bădicean** [bă-di-cân], s.m.sg. **Băleasa** [bă-leâ-sa] **bălesean** [bă-le-şân], s.m.sg. **Băileşti** [bă-ii-leşt!] **băileştean** [bă-ii-leş-teân], s.m.sg. **Bărbucea** [băr-bu-ca] **bărbucean** [băr-bu-cân] s.m.sg. **Bâcleş** [bî-kles] **bâcleşean** [bî-kle-şân], s.m.sg. **Bâlvăneşti** [bîl-vă-neşti] **bâlvănar** [bîl-vă-nâr], s.m.sg. **Barca** [bîr-ka] **bârcean** [bîr-cân], s.m.sg. **Bârgău** [bîr-gău] **bârgăuan** [bîr-gă-uân], s.m.sg. **Bechet** [be-k'et]
rcegean bor-ce-gân], s.m.sg. **rdeiu** [bor-de-iu] **rdeian** [bor-de-iân], s.m.sg. rşa [bor-şa]

borşean [bor-şân], s.m.sg. **Boru** [bo-ru] **borulean** [bo-ru-leân], s.m.sg. **Botoşani** [bo-to-şâni] **botoşănean** [bo-to-şă-neân], s.m.sg. **Brancova** [brân-ko-va] **brâncovean** [brîn-ko-veân], s.m.sg. **Branişte** [brâ-niş-te] **brănişteanu** [bră-niş-teân], s.m.sg. **Braşov** [bra-şov] **braşovean** [bra-şo-veân], s.m.sg. **Bratia** [brâ-ti-ia] **brătian** [bră-ti-iân], s.m.sg. **Bratilovu** [bra-ti-l6-vu] **bratilovean** **buhusean** [bu-hu-ş(e)ân], s.m.sg. **Bulcta** [bu-le-ta] **buleţean** [bu-le-ţeân], s.m.sg. **Bunoaica** [bu-nuâi-ka] bunoicean [bu-noi-cân], s.m.sg. **Buşteni** [buş-teni] **buştenar** [buş-te-nâr], s.m.sg. **Buzău** [bu-zău] **buzoian** [bu-zo-iân], s.m.sg.

Cacaleţi [ka-ka-leţi] **cacalicean / cacalişean** [ka-ka-li-cân] / [ka-ka-li-şeân], s.m.sg. **Caracal** [ka-râ-kal] **caracalean** [ka-ra-ka-leân], s.m.sg. **Caransebeş** [ka-ran-se-beş] **caransebeşean** [ka-ran-se-be-şân], s.m.sg. **Călugăra** [kă-lu-gă-ra] **călugăreau** [kă-lu-gă-reân], s.m.sg. **Căuşani** [kă-uu-şân!] **căuşănean** [kă-uu-şă-neân], s.m.sg. [bra-ti-lo-veân], s.m.sg. **Brăila** [bră-ii-la] **brăilean** [bră-ii-leân], s.m.sg. **Brezuica** [bre-ziii-ka] **brezuicean** [bre-zui-cân], s.m.sg. **Bucovina** [bu-ko-vi-na] **bucovinean** [bu-ko-vi-neân], s.m.sg. **Bucureşti** [bu-ku-reşti] **Bucureştiul / Bucureştii** [bu-ku-reş-tiu(l)] / [bu-ku-reş-ti], s.pr.m.sg. / pi. art. **Bucureştiului / Bucureştilor** [bu-ku-reş-tiu-lui] / [bu-ku-reş-ti-lor], g.-d. sg. / pi. **bucureştcan** [bu-ku-reş-teân], s.m.sg. **Budele** [bii-de-le] **budian** [bu-di-iân], s.m.sg. Buhlişi [bu-huşi]

Câmpulung Moldovenesc [kîm-pu-lung mol-do-ve-nesk] **câmpulungean** [kîm-pu-lun-gân], s.m.sg. **Câmpulung-Muscel** [kîm-pu-lung-mus-cel] **Cârcea** [kîr-ca] **cârccan** [kîr-cân], s.m.sg. **Cârceni** [kîr-ceni] **cârcenaş** [kîr-ce-nâş], s.m.sg. **Cârjeuani** [kîr-je-uâni]

cârjeuan [kîr-je-yân], s.m.sg.
Cerat [ce-rat]
cerăcean [ce-ră-cân], s.m.sg.
Cerna [cer-na]
cerneau / cernar [cer-neân] / [cer-nâr], s.m.sg. **Cerna-Vârf** [cer-na-vîrf] **cernevişean / cernevirean** [cer-ne-vi-şân] / [cer-ne-vi-reân], s.m.sg.
Cernat [cer-nât] **cernățean** [cer-nă-țeân], s.m.sg.
Cernavodă [cer-na-vo-dă] **cernavodean** [cer-na-vo-deân], s.m.sg.
Chirculeşti [lcir-ku-leşt!] **chirculan** [kir-ku-lân], s.m.sg.
Chişinău [ki-şi-nău] **chişinăuan** [ki-şi-nă-uân], s.m.sg. **Cimpa** [cim-pa] **cimpean** [cim-peân], s.m.sg. **Ciovârnăşani** [co-vîr-nă-şâni] **ciovârnăşean** [co-vîr-nă-şân], s.m.sg.
Cipău [ci-pău] **cipăian** [ci-pă-iân], s.m.sg. **Cisnădie** [cis-nă-di-ie] / [ciz-nă-di-ic] **cisnădian** [cis-nă-di-iăn] / [ciz-nă-di-iân] s.m.sg.
Chizătău [k'i-ză-tau] **chizătăian** [ki-ză-tă-iân], s.m.sg.
Ciocăneşti [co-kă-neştî] **ciocăneştean** [co-kă-neş-teân], s.m.sg.
Cireşu [ci-re-şu] **circşean** [ci-re-şân], s.m.sg.

ciurar [cu-râr], s.m.sg.
Ciuturoaia [cu-tu-ruâ-ia] **ciuturoian** [cu-tu-ro-iân], s.m.sg.
Cloşani [klo-şâni] **cloşean / cloşenean / cloşenar** [klo-şân] / [klo-şe-neân] / [klo-şe-nâr], s.m.sg.
Cluj-Napoca [eluj-na-po-ka] **clujean** [klu-jân], s.m.sg.
Coasta Corbului [kuâs-ta-kor-bu-lui] **corbean** [kor-beân], s.m.sg.
Cocoreni [ko-ko-reni] **cocorean** [ko-ko-reân], s.m.sg.
Constanța [kon-stân-ța] **constânțean** [kon-stăn-țeân], s.m.sg.
Corbi [korbl] **corbean** [kor-beân], s.m.sg.
Coropccni [ko-rop-ceni] **coropcean** [ko-rop-cân], s.m.sg.
Cotroceni [ko-tro-ceni] **cotrocean** [ko-tro-cân], s.m.sg.
Co/ia [ko-zi-ia] co/ian [ko-zi-iân], s.m.sg. **Cracul Muntelui** [krâ-ku-mun-te-lui] cr ăcucean [kră-ku-cân], s.m.sg.

Craiova [kra-io-va] **;raiovean** [kra-i6-veân], s.m.sg.
-rasna [kras-na] **asnar** [krăs-nâr], s.m.sg.
racâuani [kră-kă-uânf] **răcăuan** ^•yânj. s.m.sg.

cristeştean
[kris-teş-teân], s.m.sg.
Criş [kriş] **Crişana** [kri-şâ-na] **crişean** [kri-şân], s.m.sg. **Crivina** [kri-vi-na] **crivinean**
[kri-vi-neân], s.m.sg.
Cujrair [kuj-mir]
cujmircan
[kuj-mi-reân], s.m.sg.
Curtea de Argeş
[kur-tea-de-âr-geş]
Curţii de Argeş
[kur-ţi-de-âr-geş], g.-d
argeşean [ar-ge-şân] s.m.sg.

D

Dacia [dâ-ci-ia]
dac [dak], s.m.sg.
daci [dac], pi.

pobroteasa [do-bro-teâ-sa]
jobrotean
[do-bro-teân],
s.m.sg. **polj** [dolj]
doljean [dol-jân], s.m.sg.
posul Stoinii [do-su-stoi-ni]
dosciorean
[dos-co-reân], s.m.sg.
prăgoteşti [dră-go-teşti]
drăgoteştean / drăgotan
[dră-go-teş-teân] /
[dră-go-tân], s.m.sg.
Drobeta-Turnu-Scverin
[dro-be-ta-tur-nu-se-ve-rin]
severinean [se-ve-ri-neân]

Făcău [fa-kay]
făcăian [fă-kă-iân], s.m.sg.
Făcăi [fă-kăi]
făcăian [fă-kă-iân], s.m.sg.
Făgăraş [fă-gă-râş]
făgărăşean
[fă-gă-ră-şân], s.m.sg.
Fălcoiu [făl-ko-iu] **fălcoian** [făl-ko-iân], s.m.sg. **Fărcaş** [făr-kâş] **fărcăsean** [făr-kă-şân], s.m.sg. **Fărcaşele** [făr-kâ-şe-le] **fărcăsean**
[făr-kă-şân],
s.m.sg. **Fărcăseşti-**

Dănceu [dăn-ceu]
dănccan [dăn-căn], s.m.sg.
Dâmboviţa [dîm-bo-vi-ţa]
dâmboviţean
[dîm-bo-vi-feân], s.m.sg.
Dealu [dcâ-lu] **delean** [de-leân], s.m.sg.' **Dealu-Lăunele**
[deâ-lu-lâ-uu-ne-le]
lăunean [lă-uu-neân], s.m.sg.
Dealul Leului
[deâ-lu-le-uu-lui] **leulean** [le-uu-leân], s.m.sg. **Dealul Mare** [deâ-lu-mâ-re]
delurean [de-lu-reân] s.m.sg.
Dobra [do-bra] **dobrean** [do-breân], s.m.sg. **Dobrogea** [do-bro-ga] /
[do-bro-ga]
dobrogean
[do-bro-gân], s.m.sg.

Moşneni
[făr-kă-seşti-moş-neni]
moşnean [moş-neân], s.m.sg.
Fântâna Domnească
[fîn-tî-na-dom-neâs-kă]
fântânean [fîn-tî-neân], s.m.sg.
Fântânile Negre
[fîn-tî-ni-le-ne-gre]
fântânean
[fîn-tî-neân], s.m.sg.
Focşani [fok-şâni]

Focşaniul [fok-şâ-niul] / **Focşanii** [fok-şâ-ni], art. **Focşaniului** [fok-şâ-niu-lui] / **Focşanilor** [fok-şâ-ni-lor], g.-d. **focşănean** [fok-şă-neân], s.m.sg. **Furcenii Vechi** [fur-ce-ni-vek] **furcean** [fur-cân], s.m.sg.

G

Galaţi [ga-lâţi] **Galaţiul** [ga-lâ-ţiul] **Galaţii** [ga-lâ-ţi], art. **Galaţiului** [ga-lâ-ţiu-lui] **Galaţilor** [ga-lâ-ţi-lor], g.-d. gălăţean [gă-lă-ţeân], s.m.sg. **Găneasa** [gă-neâ-sa] găneşean [gă-ne-şân], s.m.sg. **Gârbovăţ** [gîr-bo-văţ] **gârbovicean** [gîr-bo-vi-cân], s.m.sg. **Gârla Mare** [gîr-la-mâ-re] **gârlean** [gîr-leân], s.m.sg. **Gârlişte** [gîr-liş-te] **gârliştean** [gîr-liş-teân], s.m.sg. **Ghilad** [gi-lâd] **ghilădean** [gi-lă-deân], s.m.sg. **Ghimpaţi** [gim-pâţi] **ghimpăţean** [gim-pă-ţeân], s.m.sg. **Ghindăuani** [gin-dă-uâni] **ghindăuan** [gin-dă-uân], s.m.sg. **Giormane** [gor-mâ-ne] **giormănean** [gor-mă-neân], s.m.sg. • **Gioroc** [go-rok] **giorocean** [go-ro-cân], s.m.sg.

CViurgiu lgur-gu] **giurgiuvean** [gur-gu-veân], s.m.sg. **Glimboca** [glim-bo-ka] **glimbocean** [glim-bo-cân], s.m.sg. **Goranu** [go-râ-nu] **gorănean** [go-ră-neân], s.m.sg. **Gorj** [gorj] **gorjean** [gor-jân], s.m.sg. **Govora** [go-vo-ra] / [go-vo-ra] **Grădiştea** [gră-diş-tea] **grâdiştean** [gră-diş-teân], s.m.sg. **Grebleşti** [gre-bleşti] **greblar** [gre-blâr], s.m.sg. **Groşi** [groşi] **groşean** [gro-şân], s.m.sg. **Gruiul Lupului** [gru-iu-lu-pu-lui] **grulupean** [gru-lu-peân], s.m.sg. **Gura Humorului** [gu-ra-hu-mo-ru-Iui] **huraorean** [hu-mo-reân], s.m.sg. **Gura Motrului** [gu-ra-mo-tru-lui] **motrean** [mo-treân], s.m.sg. **Gura Padinii** [gu-ra-pâ-di-ni] **gurăpădean** [gu-ră-pă-deân], s.m.sg. **Gura Râului** [gu-ra-rî-yu-luij **gurărean** [gu-ră-reân], s.m.sg. **Gureni** [gu-reni] **gurean** [gu-reân], s.m.sg. **Guşoianca** [gu-şo-iân-ka] **guşoian** [gu-şo-iân], s.m.sg.

H

Harghita [har-gi'-ta]

harghitcan [har-gi-teân], s.m.sg.

Hâd

ărău [hă-dă-răy]
bădărean
[hă-dă-reân], s.m.sg.
Haţeg [hâ-ţcg] **haţegan**
[ha-ţe-gân], s.m.sg.
Hârşova [hîr-şo-va]
hârşovean
[hîr-şo-veân],
s.m.sg. **Horezu**
[ho-re-zu]
horezean /
hurezean
[ho-re-zeân] /
[hu-re-zeân] s.m.sg.
Hotaru [ho-tâ-ru]
hotăran [ho-tă-rân]
s.m.sg. **Hotarele** [ho-tâ-
re-Ie] **hotăran** [ho-tă-rân],
s.m.sg. **Huşi** [huşi]
Huşiul [hu-ş(i)u(l)] /
Huşii [hu-şi], art.
Huşiului [hu-ş(i)u-lui] /
Huşilor [hii-şi-lor], g.-d.
huşean [hu-sân], s.m.sg.

I
Iacovele [iâ-ko-ve-le]
iacovean [ia-ko-veân],
s.m.sg.
Ialomiţa [iâ-Io-mi-ţa]
[i-ne-uân], s.m.sg.
ţ0elele [io-ne-le-le] **jonelean**
[io-ne-leân], s.m.sg. j/a [i-za]
[i-zeân], s.m.sg.
[iz-bi-ceni] **jzbicean**
[iz-bi-cân], s.m.sg. **jzvoru** [iz-
vo-ru] **izvoran** [iz-vo-rân],
s.m.sg. **jzvorul Anestilor**
[iz-vo-ru-a-neş-ti-lor] **izvoran**
[iz-vo-rân] s.m.sg.

Jiana [ji-iâ-na]
jienar [ji-ie-nâr], s.ra.sg.
Jiu [jiu]
jian [ji-iân], s.m.sg.
Jugastrul Vechi [ju-gâs-tru-vek]
jugăstrean
[ju-găs-treân], s.m.sg.
Jupâneşti [ju-pî-neşti]
jupânar [ju-pî-nâr], s.m.sg.

ialoraiţean [ia-lo-mi-ţeân],
s.m.
Iaşi [iaşi]
laşiul [iâ-ş(i)u(I)] /
Iaşii [iâ-şi], art.
laşiului [iâ-ş(i)u-lui] /
Iaşilor [iâ-şi-lor], g.-d.
ieşean [ie-şân], s.m.sg.
leud [ie-uud]
ieudean [ie-uu-dcân],
s.ra.sg.
Igiroasa [i-gi-ryâ-sa]
igiroşean [i-gi-ro-şân],
s.ra.sg.
Ineu [i-neu]

sg-
Larga [lâr-ga]
lărgean [lăr-gân], s.m.sg.
Larga-Jijia [lâr-ga-ji-ji-ia]
lărgean [lăr-gân], s.m.sg.
Lazu [lâ-zu]
lăzean [lă-zeân], s.m.sg.
Lazuri [lâ-zuri]
lăzurean [lă-zu-reân], s.m.sg.
Lăunele de Jos
[lă-uu-ne-le-de-jos] **lăunean**
[lă-uu-neân], s.m.sg. **Linia**
Dealului
[li-ni-ia-deâ-lu-lui]
linian / delurean
[H-ni-jân]/
[de-lu-reân], s.m.sg.

Livezi [li-vezi]
livezean [li-ve-zeân], s.m.sg.
Logresti-Moşteni
[lo-greşt!-moş-teni] **moştean** [moş-teân], s.ni.sg. **Lovişte** [16-viş-te] **loviştean** [lo-viş-teân], s.m.sg. **Luduş** [lu-duş]
luduşean [lu-du-şân], s.m.sg.
Lugoj [lu-goj] / [lu-goj]
lugojean [lu-go-jân], s.m.sg.
Lunga [lun-ga] **lungean** [lun-gân], s.m.sg. **Lupşa de Sus** [lup-şa-de-sus] **lupşean** [lup-şân], s.m.sg.

M

Malovăț [ma-lo-văț]
malovicean
[ma-lo-vi-cân], s.m.sg.
Malu [mâ-lu] **mălurcan**
[mă-lu-reân] s.m.sg.
Malul Alb [mâ-lu-âlb]
malolbean
[ma-lol-beân], s.m.sg.
mal-ol-bean (sil. mf.)
Mangalia [man-gâ-li-ia]
mangaliot
[man-ga-li-uot], s.m.sg.
Maramureş [ma-ra-mu-reş]
maramureşean
[ma-ra-mu-re-şân], s.m.sg.
Marginea [mâr-gi-nea]
mărginean
[măr-gi-neân], s.m.sg.
Mâceşu [mă-ce-şu] **măceşean** [mă-ce-şân], s.m.sg. **Măceşul de Jos**
[mă-ce-şu-de-jos]
măceşean
[mă-ce-şân], s.m.sg.

mâciucean
[mă-cu-cân], s.m.sg.
Măgura [raă-gu-ra]
măgurean
[mă-gu-reân], s.m.sg.
Măgurele [mă-gu-re-le]
măgurean
[mă-gu-reân], s.m.sg.
Măhaciu [mă-hâ-cu]
măhăcean
[mă-hă-cân], s.m.sg.
Mărgineni [măr-gi-neni]
mărginean
[măr-gi-neân], s.m.sg.
Mărunței [mă-run-ței]
tnărunțăian
[mă-run-ță-iân], s.m.sg.
Vfediaş
[me-di-iaş] / [me-di-iâş]
nedieşean
[me-di-ie-şân], s.m.sg.
Mehedinți [me-he-dinți]
rtehedințiul
[me-he-di'n-fiu(l)] /
Mehedinții [me-he-din-ți], art. **lehedințiului** [me-he-din-țiu-lui] / **lehedinților** [me-he-din-ți-lor], g.-d.
tebedințean
[me-he-din-țeân], s.m.sg.
leia [me-ia] eian [me-iân], s.m.sg. :eteu [me-teu] **etean** [me-teân], s.m.sg. icăsasa [mi-kă-sâ-sa] icăsean
mi-kă-seân], s.m.sg.
iercurea-Ciuc
mier-ku-rea-cuk]

micrcurean [mier-ku-reân], s.m.sg. **Milcov** [mi'l-kov] **milcovean** [mil-ko-veân], s.m.sg. **Mischii** [mis-k'i'i] **mischian** [mis-ki-iân], s.m.sg. **Moftinul Mic** [mof-ti-nu-mik] **moftinean** **[mof-ti-neân], s.m.sg.** **Moreasca** [mo-reâs-ka] **morişte**an [mo-riş-teân], s.m.sg. **Mostişte** [mos-tiş-te] **mostiştean** [mos-tiş-teân], s.m.sg. Motoci [mo-toc] **motocean** [mo-to-cân], s.rn.sg. Moțăței [mo-ță-țe]] **moțățăian** [mo-ță-ță-iân], s.m.sg. **Muchea** [mii-ka] **muchean** [mu-kân], s.m.sg. **Mureş** [mii-reş] **mureşean** [mu-re-şân], s.m.sg.

N

Neamț [neamț] **nemțean** [nem-țeân], s.m.sg. **Negreni** [ne-greni] **negrean** [ne-greân], s.m.sg. **Negreşti-Oaş** [ne-greşt!-o-îâş] **negreştean** [ne-greş-teân], s.m.sg. **Negru-Vodă** [ne-gru-vo-dă] **negruvodean** [ne-gru-vo-deân], s.m.sg.

^istru [nis-tru] **pistrean** [nis-treân], s.m.sg. **Covaci** [no-vâc] **povăcean** [no-vă-cân], s.m.sg. **Nucşoara** [nuk-şuâ-ra] **oucşorean** [nuk-şo-reân], s.m.sg.

O

Oaş [o-uâş] / [o-îâş] **oşean** [o-şân], s.m.sg. **Obârşia** [o-bîr-şi-ia] **obârşean** [o-bîr-şân], s.m.sg. **Obârşia de Câmp** [o-bîr-şi-ia-de-kîmp] **obârşean** [o-bîr-şân], s.m.sg. **Oboga** [o-bo-ga] obogean [o-bo-gân], s.m.sg. **Obreja** [o-bre-ja] **obrejean** [o-bre-jân], s.m.sg. **Ocnele Mari** [6k-ne-le-mâri] **ocnean** [ok-neân], s.m.sg. **Odobeşti** [o-do-beşti] **odobeştean** [o-do-beş-teân], s.m.sg. **Onițcani** [o-niț-kâni] **onițcănean** [o-niț-kă-neân], s.m.sg. **Optaşi** [op-tâşi] **optasean** [op-tă-şân], s.ra.sg. **Oradea** [o-râ-dea] **orădean** [o-ră-deân], s.m.sg. **Orevița Mare** [o-re-vi-ța-mâ-re] **orevican** [o-re-vi-cân], s.m.sg. **Orhei** [or-hei] **orheian** [or-he-iân], s.m.sg. Orşova [6r-şo-va] orşovcan [or-şo-veân], s.m.sg. **Ostrovul Corbului** [6s-tro-vu-kor-bu-lui]

ostrovean / corbovean [os-tro-veân], s.m.sg.

Paşcani [paş-kâni] **păşcânean** [păş-kă-neân], s.m.sg. **Părăuşani** [pă-ră-uu-şâni] **părâuşean** [pă-ră-uu-şân], s.m.sg. Păscoaia [păs-kuâ-ia] **păscoian** [păs-ko-iân], s.m.sg. **Pârâul de Pripor** [pî-rî-uu-de-pri-por] **priporean** [pri-po-reân], s.m.sg. **Pârâul de Vale** [pî-rî-uu-de-vâ-le] **Pârâul Viu** [pî-rî-uu-vi'u] **pârâian** [pî-rî-iân], s.m.sg.

Pecica [pec-ka] **pecican** [pec-kân], s.m.sg. **Pecineşca [pe-ci-neş-ka] pecineşcar** [pe-ci-neş-kâr], s.m.sg. **Piscu** [pis-ku] **piscurean** [pis-ku-reân], s.m.sg. **Piscuri** [pis-kuri] **Peşteana de Jos** [peş-teâna-de-jos] **pestenar** [peş-te-nâr], s.m.sg. **Peştişani** [peş-ti-şâni] **peştişan / peştişcan** [peş-ti-şân], s.m.sg. **Petrid** [pe-trid] **petridean** [pe-tri-deân], s.ra.sg. **Petroşani** [pe-tro-şâni] **petroşănean** [pe-tro-şă-neân], s.m.sg. **Piatra-Neamț** [piâ-tra-neâmț]

,viiv<in **S. m. Sg.**

'icptani [piep-tân!] lieptânar [piep-tă-nâr], s. m. sg. **Metroasa** [pie-truâ-sa] **tietroşean** [pie-tro-şân], s. m. sg. •iiioasa [pi-nuâ-sa] **jnoşean** [pi-no-şân], s. m. sg. **'iscul Nou** [pi's-ku-nou] **'iscul Vechi** [pis-ku-vek] **iscan** [pis-kân], s. m. sg. **iţeşti** [pi-teşti] **iteştiul** [pi-teş-tiu(l)] / **iteştii** [pi-teş-ti], sg. /pi. art. **iteştiului** [pi-teş-tiu-lui] / **iteştilor** [pi-teş-ti-lor], g. -d. **iteştean** [pi-teş-teân], s. m. sg. **iua Petrii** [pi-ua-pe-tri] **iuapetrean / piuan** [pi-ua-pe-treân] / [pi-yân], s. m. sg. lăvaia [plă-vâ-ia] **ăvăian** ^plă-vă-iân], s. m. sg. **ăviceanca** [plă-vi-cân-ka] **ăvicean** [plă-vi-cân], s. m. sg.

enița [ple-ni-ța] **enicean** ple-ni-cân], s. m. sg. **eşoiu** [ple-şo-iu] i'şoian [ple-şo-iân], s. m. sg. **oieşti** [plo-ieştl] **Bieştiul / Ploieştii** plo-ieş-tiu(I)] / plo-ieş-ti], sg. /pi. art. **>ieştiului / Ploieştilor** plo-ieş-tiu-lui] / plo-ieş-ti-lor], g. -d. sg. /pi. **•ieştean** 3lo-ieş-teân], s. m. sg.

Ploştina [ploş-ti-na] ploştinar [ploş-ti-nâr], s.m.sg. **Pociovalişte** [po-co-vâ-liş-te] **pociovalişt ean** [po-co-va-liş-tcân], s.m.sg. **Podari** [po-dâri] **podărean** [po-dă-reân], s.m.sg. **Podeni** [po-deni] **podenar / podean** [po-de-nâr] / [po-deân], s.m.sg. **Poiana** [po-iâ-na] **poienar** [po-ie-nâr], s.m.sg. **Poienile** [po-ie-ni-le] **poienar** [po-ie-nâr], s.m.sg. **Poiana Gruii** [po-iâ-na-gru-ii] **Poiana Marc** [po-iâ-na-mâ-re] **poienar** [po-ie-nâr], s.m.sg. **Poienari** [po-ie-nâri] **poienărean** [po-ie-nă-reân], s.m.sg. **Polovragi** [po-lo-vrag] **polovrăgean** [po-lo-vră-gân], s.m.sg. **Poroina Mare** [po-roi-na-mâ-re] **poroinean** [po-roi-neân], s.m.sg. **Potcoava** [pot-kuâ-va] **potcoveau / potcovar** [pot-ko-veân] / [pot-ko-vâr], s.m.sg. **Predeal** [pre-deâl] **predelean** [pre-de-leân], s.m.sg. **Prut** [prut] **prutean** [pru-teân], s.m.sg.

R

Răchita [ră-k'i'-ta] răchiţcan [ră-ki-ţeân], s.m.sg. **Răchiţi** [ră-k'i'ţf] **răchiţean** [ră-lci-ţeân], s.m.sg. **Racoţi** [râ-koţi] **râcotan** [râ-ko-tân], s.m.sg. **Rădăuţi** [ră-dă-uuţi] **Rădăuţiul / Rădăuţii** [ră-dă-uu-ţiu(l)] / [ră-dă-uii-ţi], sg./pl.art. **Rădăuţiului / Rădăuţilor** [ră-dă-uu-ţiu-lui] / [ră-dă-uu-ţi-lor], g.-d. sg./pi. **rădăuţean** [ră-dă-uii-ţean], s.m.sg. **Răscoala [răs-kuâ-la] răscolean** [răs-ko-leân], s.m.sg. **Răslău [răs-lăy] răslăian** [răs-lă-iân], s.m.sg. **Râmnicul Sărat** [rîm-ni-ku(l)-să-rât] **Râmnicului Sărat** [rîm-ni-ku-lui-să-rât], g.-d. **râmnicean** [rîm-ni-cân], s.m.sg. **Râmnicu-Vâlcea** [rîm-ni-ku-vîl-ca] **Râmnicului-Vâlcea** [rîm-ni-ku-lui-vîl-ca] **râmnicean** [rîm-ni-cân], s.m.sg. **Râranişte** [rîm-niş-te] **râmnişt ean** [rîm-niş-teân], s.m.sg. Recea [re-6a] **recean** [re-cân], s.m.sg. **Reşiţa** [re-şi-ţa] **reşiţean** [re-şi-ţeân], s.m.sg.

Kisipiii L'i-s'-piV'j
risipicean
[ri-si-pi-cân], s.m.sg.
Rojişte [ro-jiş-te]
rojiştean
[ro-jiş-teân], s.m.sg.
Roman [ro-man]
romaşcan
[ro-maş-kân], s.m.sg. **Roşia de Jiu** [ro-şi-ia-de-jiu] **jian** [ji-iân], s.m.sg. **Roşia** [ro-şi-ia] **roşian** [ro-şi-iân], s.m.sg. **Roşiile** [ro-şi-ii-le] **roşian** [ro-şi-iân], s.m.sg. **Roşiorii de Vede**
[ro-şi-uo-ri-de-ve-de]
roşiorean
[ro-şi-uo-reân], s.m.sg.
Rudaru [ru-dâ-ru]
rudărean
[ru-dă-reân], s.m.sg.
Rudari [ru-dâri]
rudărean
[ru-dă-reân], s.m.sg.
Runcu [riin-ku] **runcean / runcan**
[run-cân] /
[run-kân], s.m.sg.
Ruptura [rup-tu-ra]
rupturean
[rup-tu-reân], s.m.sg.
Rupturile [rup-tu-ri-le]
rupturean
[rup-tu-reân], s.m.sg.

Sadova [sâ-do-va]
sadovean
[sa-do-veân], s.m.sg.
Saharna [sa-hâr-na]

[să-hăr-neân], s.m.sg.
Satulung [sa-tu-lung]
satulungean / satlungean
[sa-tu-lun-gân] /
[sat-lun-gân], s.m.sg.
Săbăuani [să-bâ-uâni]
săbăuan [să-bă-uân], s.m.sg.
Săcălău [să-kă-lău] **sâcălean** [să-kă-Jeân], s.m.sg. Săcele [sâ-ce-le] **săcelean** [să-ce-leân], s.m.sg. **Sălaj** [să-lâjj
sălâjcan [să-lă-jân], s.m.sg.
Şălcuţa [săl-kii-ţa] ialcucean
[săl-ku-cân], s.m.sg. **»ălişte** [să-liş-te] ălieştcan [să-liş-teân], s.m.sg. «ăscioara [săs-cuâ-ra] **âsciorean**
[săs-co-rcân], s.m.sg.
iânmihaiul Almaşului
[sîn-mi-hâ-iu-al-mâ-şu-lui]
ânmihăian [sîn-mi-hă-iân] /
[sîm-mi-hă-iân], s.m.sg.
ânnicolaul Mare
[sîn-ni-ko-lâ-uu-mâ-re]
înnicolean
[sîn-ni-ko-leân], s.m.sg.
ânnicolaul Român
[sîn-ni-ko-lâ-uu-ro-mîn]
imiclăuş (nume popular)
[si-mi-klă-uuş]
miclăuşean
[si-mi-klă-uu-şân], s.m.sg.
:ăpău [skă-pău]
âpăian [skă-pă-iânj,
s.m.sg.
•nftu-Greci [ski-tu-groc]
hitean [ski-teân], s.m.sg.
rovişte fskro-viş-te]

scrovişiean
[skro-vis-teân], s.m.sg.
Seaca de Câmp
[seâ-ka-de-kîmp]
Seaca de Pădure
[sgâ-ka-de-pă-du-re]
săcean [să-cân], s.m.sg.
Sebeş fse-beş] **scbeşcan / sebeşean**
[se-beş-kânj /
[se-be-şân], s.m.sg.
Secaş [se-kasj secăşean
[se-kă-şân], s.m.sg. Secăşeni [se-kă-şcni] **secăşean** [se-kă-şân], s.m.sg. **Seciu** [se-cu] **seciurean**
[se-cu-reân], s.m.sg.
Seciuri [se-curi]
seciurean
[se-cu-reânj, s.m.sg.
Sfântul Gbeorghe
[sfin-tu(l) gorge]
gheorghian
[gor-gi-iân], s.m.sg. **Sibiu** [si-biu] **sibian** [si-bi-iân], s.m.sg. **Sighişoara** [si-gi-şuâ-ra] **sighişorean**
[si-gi-şo-reân], s.m.sg.
Sinaia [si-nâ-ia] **sinăian** [si-nă-iân], s.m.sg. Şiret [si-ret] **siretean** [si-re-teân], s.m.sg.
Slatina [slâ-ti-na] **slătinean**
[slă-ti-neân], s.m.sg.
Slătinicul Mare
[slă-ti-ni-ku-mâ-re]
slătinicean
[slă-ti-ni-cân], s.m.sg.

322

Slobozia [slo-bo-zi-ia]
slobozean
[slo-bo-zgân], s.m.sg.
Somova [so-mo-va]
somovcan
[so-mo-vgân], s.m.sg.
Soroca [so-ro-ka] **soroceau** [so-ro-cân], s.m.sg. **Stejarii** [ste-jâ-ru] **stejărcan** [ste-jă-reân] **Stejari** [ste-jâri]
stejărean
[ste-jă-reân], s.m.sg.
Strehaia [stre-hâ-ia]
strehăian
[stre-hă-iân], s.m.sg.
Suceava [su-câ-va]
sucevean
[su-ce-veân], s.m.sg.
Surpatcle [sur-pâ-te-le]
surpăcean / surpățean
[sur-pă-cân] /
[sur-pă-țeân], s.m.sg.
Stoborăşti [sto-bo-raşti]
Stoboran
[sto-bo-rân], s.m.sg.

Şipotele [şi-po-te-lc]
şipotean [şi-po-teân], s.m.sg.
Şipotu [şi-po-tu] **şipotean** [şi-po-teân] s.m.sg.

Tarcău [tar-kăy]
tărcăuan
[tăr-kă-uân], s.m.sg. **Tazlău** [taz-lău] **tăzlăuan** [tăz-lă-uân], s.m.sg. **Tămăuani** [tă-mă-uâni] **tămăuan** [tă-mă-uân], s.m.sg.

Târgovişte [tîr-g6-viş-te] **târgovişte an** [tîr-go-viş-teân], s.m.sg. **Târgu-Jiu** [tir-gu-ji'u] **târgujian** [tîr-gu-ji-iân], s.m.sg. **Târgu-Logreşti** [tîr-gu-lo-greşti] **logreştean** [lo-gres-teân] **Târgu-Mureş** [tîr-gu-mu-reş] **târgumureşean/târgmureşean** [tîr-gu-mu-re-şân] / [tîrg-mu-re-şân] s.m.sg. **Târgu-Neamț** [tîr-gu-neâmț] **nemțean** [nem-țeân], s.m.sg. **Târnava** [tîr-nâ-va] **târnăvean** [tîr-nă-veân], s.m.sg. **Teasc** [teask] **tescovean**
1 1 MII a n ca n / iismanar [tis-mă-neân] / [tis-mă-nâr], s. m. sg. **riterlesti** [ti-ter-leşti] **iterlan** [ti-ter-lân], s. m. sg. **foiaga** [to-iâ-ga] **oicgcan / toiegan** [to-ie-gân] / [to-ie-gân], s. m. sg. **Pomşani** [tom-şâni] **omşean** [tom-şân], s. m. sg. **oplița** [to-pli-ța] **oplicean** [to-pli-cân], s. m. sg. 'opraisar [to-pra-ii-sâr] oprăisărean [to-pră-ii-să-reân], s. m. sg. **'ransilvania** [tran-sil-vâ-ni-ia] **ransilvănean** [tran-sil-vă-neân], s. m. sg. **rebisâuți** [tre-bi-să-uuțî] **•ebisăuțean** [tre-bi-să-uu-țeân], s. m. sg. **rotuş** [tro-tuş] **otuşean** [tro-tu-şân], s. m. sg. **ulcea** [tiil-ca] Icean [tul-cân], s. m. sg. **urceni** [tur-ceni] **rcenaş** ^tur-ce-nâş], s. m. sg. **irda** [tur-da] **rdean** [tur-deân], s. m. [tes-ko-veân], s.m.sg. **Tecuci** [te-kuc] **tecucean** [te-ku-cân], s.m.sg. **Teleorman** [te-le-or-man] / [te-le-or-mân] **telcormănean** [te-le-or-mă-ncân] **Tencănău** [ten-kă-nău] tencăncan [ten-kă-neân], s.m.sg. **Terpeziția** [ter-pe-zi-ța] **terpezicean / terpcziței an** [tcr-pe-zi-cân] / [ter-pe-zi-țeân], s.m.sg. **Timiş** [ti-miş] **timişean** [ti-mi-şân], s.m.sg. **Timişoara** [ti-mi-şuâ-ra] **timişorean** [ti-mi-şo-reân], s.m.sg. **Tina** [ti-na], **tinean** [ti-neân], s.m.sg. **Tismana** [tis-mâ-na] sg. **irnu-Măgurele** tiir-nu-mă-gu-re-le] **rnean** [tur-neân], s. m. sg. **irtucaia** [tur-tu-kâ-ia]

•-tu-kă-iân], s. m. sg. ftuz-la]

tuzlean [tuz-leân], s.m.sg.

T

Țibău [ți-bau] **țibean** [ți-beân], s.m.sg.

U

Urda de Jos [ur-da-de-jos] **Urda de Sus** [lir-da-de sus] **urdean** [ur-deân], s.m.sg. **Urzica** [ur-zi-ka] **urzicean / urzican** [ur-zi-cân] / [ur-zi-kân], s.m.sg.

V

Valea Alunului [vâ-lea-a-lu-nu-lui] **valalunean** [va-la-lu-neân], s.m.sg. **val-a-lu-nean** (sil. mf.) **Valea Boului** [vâ-lea-bo-uu-lui] **boulean** [bo-uu-leân], s.m.sg. **Valea cu Apă** [vâ-lea-ku-â-pă] **valecopean** [va-le-ko-peân], s.m.sg. **Valea Lungă** [vâ-lea-lun-gă] **lungeau** [lun-gân], s.m.sg. **Valea Lungă** [vâ-lea-liin-gă] **valungean** [va-lun-gân], s.m.sg. **Valea Mare** [vâ-lea-mâ-re] **vălimărean** [vă-li-mă-reân], s.m.sg. Valea Rea [vâ-lea-reâ] **văieran / văierean** fvă-ie-rân] / [vă-ie-reân], s.m.sg. **Valea Satului** fvâ-lea-sâ-tu-lui]

Vânjul Mare [vîn-ju-mâ-re] **vânjan/ vânjean** fvîn-jân], s.m.sg. **Veaca** [veâ-ka] **Viişoara** [vi-ii-şuâ-ra] **viişorean** [vi-ii-şo-reân], s.m.sg. **Vlădica** [vlă-dî-ka] **vlădicean** [vlă-di-cân], s.m.sg. **Vlădeşti** [vlă-desti] **vlădăşean** [vlă-dă-şân], s.m.sg. **Voineasa** [voi-neâ-sa] **voineşcan** [voi-ne-şân], s.m.sg. **Voiniceni** [voi-ni-ceni] **voinicean** [voi-ni-cân], s.m.sg. **Vrancea** [vrân-ca] **vrâncean** [vrîn-cân], s.m.sg. Z **Zimnicea** [zim-ni-ca] **zimnicean / zimnicar** [zim-ni-cân] / [zim-ni-kâr], s.m.sg.

ălăsătean [vă-lă-să-teân], s.m.sg. **Valea Scheiului** [vâ-lea-sk'e-iu-lui] **cheian** [sk'e-iân], s.m.sg. **Vaslui** [vas-lui] **vasluian** [vas-lu-iân], s.m.sg. **Vatra Dornei** [vâ-tra-dor-nei] **dornean** [dor-neân], s.m.sg. **Vădăstrița** [vă-dăs-tri-ța] **vădăstricean** [vă-dăs-tri-cân], s.m.sg. **Vălcani** [văl-kâni] **vălcăneanț** [văl-kă-neânț], s.m.sg. **Văleni** [vă-leni] **vălean / vâlenar** [vă-leân] / [vă-le-nâr], s.m.sg. **Vâlcea** [vîl-ca] **vâlcean** [vîl-cân], s.m.sg. **Vânătă** [vî-nă-ta] **vânățean** [vî-nă-țeân], s.m.sg. **vecean** [ve-cân], s.m.sg. **Vela** [ve-la] **velean** [ve-leân], s.m.sg. **Verbița** [ver-bi-ța] **verbicean** [ver-bi-cân], s.m.sg.

A

Abisinia [a-bi-sî-ni-ia]
abisinian [a-bi-si-ni-iân]
Afganistan [av-ga-nis-tân]
afgan [av-gân] **Africa** [â-fri-ka] **african** [a-fri-kân] **Africa Centrală** [â-fri-ka cen-trâ-lă]

centrafrican
[cen-tra-fri-kân] centr-a-fri-can (sil.mf.) **Africa de Sud**
[â-fri-ka de sud]
sud-african
[su-da-fri-kân] sud-a-fri-can (sil. mf.) **Albania** [al-bâ-ni-ia]

Ibanez [al-ba-nez]
.lexandria (oraş în Egipt) [a-lek-sân-dri-ia] **Icxandrin** [a-Iek-san-drin] -le-xan-dri-a (sil. graf.) **Igeria** [al-ge-ri-ia] Igcrian [al-ge-ri-iân] Ipi (Munții) [alpi] **Ipin** [al-pin] **Isacia** [al-sâ-ci-ia] **sacian** [al-sa-ci-iân] **Itai** [al-tâil **taie** [al-tâ-iik] **ma/un** fa-ma-zon] **nazonian** [a-ma-zo-ni-iân] **merica** [a-me-ri-ka] **nerican** [a-me-ri-kân] **mcrica de Nord** a-me-ri-ka-de-nord] **ird-amcrican** nor-da-me-ri-kân] rd-a-me-ri-can (sil. m f.) **neriea de Sud** a-me-ri-ka-de-sud] **d-american** [su-da-me-ri-kân] d-a-me-ri-can (sil. mf.) **neriea Latina** a-me-ri-ka-la-ti-nă] **ino-american** la-ti-no-a-mc-ri-kân] **latnlia** [a-na-to-li-ia] **atolian** fa-na-to-li-iân] **dalu/ia** [an-da-lu-zi-ia] daluz [an-da-luz] **dorra** [an-do-ra] **lorran** [an-do-rân] glia [ân-gli-ia] jle/ [cn-glcz] ;le/i [cn-glezi] pi. gola [an-go-laj **îole/** [an-go-lez]
Beijing [bei-gi'n] beiginc/ [bei-gi-nez] **Belarus** [be-la-rus] belarus [bc-la-riis]

Antile [an-ti'-le]
antilez [an-ti-lez]
An/i [an/l] **andin** [an-di'n] **Apulia** [a-pu-li-ia] **apulian** [a-pu-li-iân] **Arabia** [a-râ-bi-ia] **arab** [a-râh]
Arabia Saudită
[a-râ-bi-ia sa-uu-di-tă]
saudit [sa-uu-dit] **Argentina** [ar-gen-ti-na] **argentinian** [ar-gen-ti-ni-iân] **Armenia** [ar-me-ni-ia] **armean** [ar-meân] Asia [â-si-ia] **asiatic** [a-si-iâ-tik] **Asiria** [a-si-ri-ia] **asirian** [a-si-ri-iân] **Atena** [a-te-na] **atenian** [a-te-ni-iân] Australia [a-(u)us-trâ-li-ia] **australian** [a-(u)us-tra-li-iân] **Austria** [a-uus-tri-ia] **austriac** fa-uus-tri-iâk] **Azerbaidjan** [a-zer-bai-gân] **azerbaidjan** [a-zer-bai-gân]

B

Babilon [ba-bi-lon] **babilonian** [ba-bi-lo-ni-iân] **Bahamas** [ba-hâ-mas] **bahamian** [ba-ha-mi-iân] **Balcani** [bal-kânl] **balcanic** [bal-kâ-nik] **Bangladesh** [ban-gla-deş] **hangladez** [ban-gla-dez] **Barcelona** [bar-se-l6-na] **barcelonez** [bar-se-lo-nez] **Basci** [basc] (Țara Bascilor) **basc** [bask]

belaruşi [be-la-ruşi], pi. **Belgia** [bel-gi-ia] **pelgian** [bel-gi-iân] **Belgrad** [bel-

grad] **belgrădean** [bel-gră-d§ân] **Bengal** [ben-gâl] **bengalez** [ben-ga-lez] **Berlin** [bcr-lin] berline/ [ber-li-nez] **Betlcem** [be-tle-em] **betleemit** [be-tlc-e-mit] **Bielorusia** [bie-lo-ru-si-ia] **bielorus** [bjc-lo-rus] **Birmania** [bir-mâ-ni-ia] **birmaii** [bir-mân] **Bi/anț** [bi-zânț] **bizantin** [bi-zan-tin] **Bocmia** [bo-e-mi-ia] boemian [bo-e-mi-iân] **Bolivia** [bo-li-vi-ia] **bolivian** [bo-li-vi-iân] **Bolonia** [bo-l6-ni-ia] holonex [ho-lo-nez] **Bordeaux** [bor-do] **bordeie/** [bor-de-lez] **Bosnia** [bos-ni-ia] **bosniae** [bos-ni-iâk] Boston [bos-ton] **bostonian** [bos-to-ni-iân] Botswana [bo-țuâ-na] **botswanez** [bo-țua-nez] **Brazilia** [bra-zi-li-ia] bra/ilian [bra-zi-li-iân] **Bruxelles** [brii-scl] **bruxellez** [brii-sc-lez] **Bulgaria** [bul-gâ-ri-ia] **bulgar** [bul-gâr]

Ii [ceh]
ylon [cei-lon]
ylonez [cei-lo-nez]
iile [ci'-le]
ilian [ci-li-iân]
lina [k'i'-na]
inez [k'i-nez]
ad [cad]
idian [ca-di-iân]
pru [ci'-pru]
iriot [ci-pri-(u)6t]
asta de Fildeş kyâs-ta-de-fil-deş]
>rian [i-vo-ri-iân]
lumbia [ko-lum-bi-ia]
lumbian co-lum-bi-iân]

Burundi [bu-run-di]
burunde/ [bu-run-dcz]

Cairo [ka-ii-ro] **cairot** [ka-ii-rot] **Calabria** [ka-lâ-bri-ia] **calabrez** [ka-la-brez] **Caldcea** fkal-de-ea] **caldeean** [kal-de-eân] **California** [ka-li-for-ni-ia] **californian** [ka-li-for-ni-iân] **Calmuchia** [kal-mu-ki-ia] **calmuc** [kal-muk] **Cambodgia** fkam-bo-gi-ia] **cambodgian** [kam-bo-gi-iân] **Camerun** [ka-mc-run] **camerunez** [ka-nie-ru-ncx;] **Canaan** [ka-na-ân] **canancean** [ka-na-nc-cân] **Canada** [ka-nâ-da] **canadian** [ka-na-di-iân] Canare [ka-nâ-rel **canarian** [ka-na-ri-iân] **Cannes** [kan] **cannez** [ka-nez] **Carelia** [ka-re-li-ia] **carelian** [ka-re-li-iân] **Cartagina** [kar-tâ-gi-na] **cartaginez** [kar-ta-gi-nez] **Casablanca** [ka-sa-blân-ka] **casablanchez** [ka-sa-blan-kez] **Castilia** [kas-ti-li-ia] **castilian** [kas-ti-li-iân] Caucaz [ka-uu-kâz] **caucazian** [ka-uu-ka-zi-iân] **Ca/ahstan** [ka-zah-stân] **cazac** [ka-zâk] Cecenia [ce-ce-ni-ia] **cecen** [cc-cen] **Cehia** [ce-hi-ia]
ngo [kon-go]
agolez [kon-go-lez] '
nstantinopol kon-stan-ti-no-pol]
istantinopolitan <on-stan-ti-no-po-li-tân]
reea [ko-re-ea]
•eean [ko-re-eân]
rint [ko-rint]
•intian [ko-rin-ti-iân]
sta Rica [kos-ta-ri-ka]
itarican [kos-ta-ri-kân]
acovia [kra-ko-vi-ia]
icovian :ra-ko-vi-iân]
eta [kre-ta]
tan [kre-tân]

imeea [kri-me-ea]
meean [kri-me-eân]
9ația [kro-â-ți-ia]
'at [kro-ât]
ba [ku-ba]
t)an [ku-bân]

D

Dacia [dâ-ci-ia]
dac [dak]
Dalmația [dal-mâ-ți-ia]
dalmat [dal-mât] /
dalmațian [dal-ma-ți-iân]
Danemarca [da-ne-mâr-ka]
danez [da-nez]
Dijon [di-jo]
dijonez [di-jo-nez]

Ecuador [e-ku-a-dor]
ecuadorian [e-ku-a-do-ri-iân]
Edimburg [e-dim-burg]
edimburghez [e-dim-bur-gez]
Egee [e-ge-e]
egeean [e-ge-eân]
Egipt [e-gi'pt]
egiptean [e-gip-teân]
Efes [e-fes]
efesian [e-fe-si-iân]
Elada [e-lâ-da]
elen [e-len]
Elveția [el-ve-ți-ia]
elvețian [el-ve-ți-iân]
Epir [e-pir]
epirot [e-pi-rot]
Ecuador [e-ku-a-dor]
ecuadorian
[e-ku-a-do-ri-iân]
Eritreea [e-ri-tre-ea]
eritreean [e-ri-tre-eân]
Estonia [es-to-ni-ia]
estonian [es-to-ni-iân]
Etiopia [e-ti-6-pi-ia]
etiopian [e-ti-o-pi-iân]
Etruria [e-tru-ri-ia]
etrusc [e-trusc] **Eubeea** [e-(u)u-be-ea] **eubeean** [e-(u)u-be-eân]

Europa [e-uu-ro-pa]
european [e-uu-ro-peân]

Fanar [fa-nâr] **fanariot** [fa-na-ri-uot] Fenicia [fe-ni-ci-ia] **fenician** [fe-ni-ci-iân] **Filadelfia** [fi-la-del-fi-ia] **niadelfian** [fi-la-del-fi-iân] Filipinc [fi-li-pi'-ne] **filipinez** [fi-li-pi-nez] **Finlanda** [fin-lân-da] **finlandez** [fin-lan-dez] **Flandra** [flân-dra] **flamand** [fla-mând] **Florența** [flo-ren-ța] **florentin** [flo-ren-tin] **Franța** [frân-ța] **francez** [fran-cez] **Friburg** [fri-burg] **friburghez** [fri-bur-gez] **Frigia** [fri-gi-

ia] **bia** [gâm-bi-ia] **gambian** **frigian** [frigiân] [gam-bi-iân] **Gasconia** [gas-ko-ni-ia] gascon [gas-kon] **Geneva** [gene-va] **genevez** [ge-ncvez] **Genova** [ge-no-vaj **genovez** [ge-no-vez] **Georgia** [gor-gi-ia] **georgian** [gor-gi-iân] **Germania** [ger-mâ-ni-ia] **german** [ger-mân] **Ghana** [gâ-na] **ghanez** [ga-nez] **Grecia** [gre-ci-ia] grec [grek] **Groenlanda** [gron-lân-da] **groenlandez** [gron-lan-dez] **Guadelupa** [gua-de-lu-pa] **guadelupeean** [gua-de-lu-pe-eân] **Guatemala** [gua-te-mâ-la] **guatemalez** [gua-te-ma-lez] **Guineea** [gu-ii-ne-ea] **guineean** [gu-ii-ne-eân]

G

Gabon [ga-bon] **gabonez** [ga-bo-nez] **Galiția** [ga-li-ți-ia] **galițian** [ga-li-ți-iân] **Galileea** [ga-li-le-ea] **galileean** [ga-li-le-eân] **Galia** [gâ-li-ia] **galez** [ga-lez] **Gam**

H

Haiti [ha-ii'-ti] haitian [ha-ii-ti-iân] **Hamburg** [hâm-burg] **hamburghcz [ham-bur-gez] Hanovra** [ha-no-vra] **hanovrian** [ha-no-vri-iân] **Havana** [ha-vâ-na] **havanez** [ha-va-nez] **Himalaia** [hi-ma-lâ-ia] **himalaian** [hi-ma-la-iân] **Honduras** [on-du-ras] **hondurian** [on-du-ri-iân]

I

Iberia [i-be-ri-ia] **iber** [i-ber] **lliria** [i-li-ri-ia] **ilir** [i-lir] **India** [in-di-ia] **indian** [in-di-iân] **Indochina** [in-do-ki-na]

lochinez [in-do-ki-nez]
Ionr/ia [in-do-ne-zi-ia]
lonc/ian [in-do-ne-zi-iân]
ik / Iraq [i-râk]
kian [i-ra-k'i-iân]
in [i-rân]
nian [i-ra-ni-iân]
anda [ir-lân-da]
undez [ir-lan-dez]
anda [is-lân-da]
indez Iis-lan-d6z]
aci [is-ra-el] / [iz-ra-el]
aelian [is-ra-e-li-iân] /
z-ra-e-li-iân]
aelit [is-ra-e-lit] /
z-ra-e-lit]
anbul [is-tam-biil]
inbuliot [is-tam-bu-li-(u)6t]
ria fis-tri-ia]
rian [is-tri-iân]
lia [i-tâ-li-ia]
lian [i-ta-li-iân]
;oslavia [iu-go-slâ-vi-ia]
oslav [iu-go-slâv]

naica [ja-mâi-ka]
laican [ja-mai-kân]
>onia [ja-po-ni-ia]
onez [ja-po-nezj ʳa
[iâ-va] **ancz** [ja-va-
nez]

nya [ke-ni-ia]
ivan [k'e-ni-iân]
•v [k'i-icv]
vean fki-ie-veân]
Kirghizistan [kir-gi-zis-tân]
ghiz [kir-gi'z]

luxemburghez
[Iuk-sem-bur-g6z] lu-
xem-bur-ghez (sil. graf.)

M

Macedonia [ma-ce-do-ni-
ia] **macedonean** [ma-ce-do-
ngân] **Madagascar** [ma-da-
gas-kâr] **malgaş** [mal-gâş]
Madrid [ma-drid]
madrilen [ma-dri-len]
Malaysia / Mălaie/ia
[ma-la-n-si-ia] /
[tna-la-îe-zi-ia]
malaiezian [ma-la-ie-zi-
iân] **Malta** [mâl-ta] **maltez**
[mal-tqz] **Manciuria** [man-
eu-ri-ia] **manciurian** [man-
cu-ri-iân] **Mantua [mân-tu-
(u)a] mantuan** [man-tu-
(u)ân] **Marea Britanie**

Kuwait / Kuweit
[ku-yeit] / [ku-veU]
kuwaitian / kuwcitian
[ku-yci-ti-iân] /
[ku-vei-ti-iân]

Labrador [la-bra-dor]
labradorian [la-bra-do-ri-jân]
Laos flâ-(u)os] **laoţian** [la-
(u)o-ţi-iân] **Laponia** [la-po-ni-
ia] **lapon** [la-pon] **Latium** [lâ-
ţi-(u)um] **latin** [la-ti'n]
Lausanne [lo-zân] **lausancz**
[lo-za-nez] **Leipzig** [lâip-tig]
leipzighez [laip-ţi-gez] **Lcsbos**
[lez-bos] **lesbian** [lez-bi-iân]
Letonia [le-to-ni-ia] **leton** [le-
ton] **Levant** [le-vânt] **levantin**
[le-van-tin] **Liban** [li-bân]
libanez [li-ba-ncz] **Liberia** [li-
be-ri-ia] **liberian** [li-be-ri-iân]
Libia [li'-bi-ia] **libian** [li-bi-
iân] **Liguria** [li-gu-ri-ia]
ligurian [li-gu-ri-iân]
Lituania [li-tu-(u)â-ni-ia]
lituanian [li-tu-(u)a-ni-iăn]
Lombardia [lom-hâr-di-ia]
lombard flom-bârd] **Londra**
[lon-dra] **londonez** [lon-do-
nez] **Luxemburg** [luk-sem-
burg] lu-xcm-burg (sil. graf.)
[mâ-rea bri-tâ-ni-ie] **britanic**
[bri-tâ-nik] Maroc [ma-rok]
marocan fma-ro-kânj **Marsilia**
[mar-si-li-ia] / **Marseille** fmar-
sei] marsilie/ [mar-si-li-iez] /
marseie/. [mar-se-iez] **Marte**
[mâr-te] **marţian** [mar-ţi-iân]
Martinica [mar-ti-ni-ka]
martinican [mar-ti-ni-kân]
martinichez [mar-ti-ni-kez]
Mauritania
[ma-(u)u-ri-tâ-ni-iaj
mauritanian / **mauritan /**
mauritanez
[ma-(u)u-ri-ta-ni-iân] /
[ma-(u)u-ri-tân] /
[ma-(u)u-ri-ta-nez]

Mediterană fme-di-te-râ-nă] **mediteranean | me-di-te-ra-ne-(jân] Melanezia** [me-la-ne-/i-ia] **melanezian** [me-la-ne-zi-iân] **Mesopotamia** [me-so-po-tâ-mi-ia] **mesopotamian** [me-so-po-ta-mi-iân] **Mexic** [mck-sik] Me-xic (sil. graf.) **mexican** [mek-si-kân] me-xi-ean (sil. graf.) **Micronezia** [mi-kro-ne-zi-ia] **micronezian** [mi-kro-ne-zi-iân] **Milano** [mi-lâ-no] **milanez** [mi-la-nezj **Milet** [mi-let] **mile/ian** [mi-le-zi-iân] Modena fmo-de-na] **modenez** [mo-de-ncz] Monaco [mo-nâ- **zarecan [na-za-re-eân] / zaretan** [na-za-re-tân] **w York** [niu-iork] **wyorkez** [niu-ior-kez] **caragua** [ni-ka-râ-gua] **:araguan** [ni-ka-ra-guân] / **:araguaian** [ni-ka-ra-gua-iân] **geria** [ni-ge-ri-ia] **ţerian** [ni-ge-ri-iân] **irmandia** [nor-mân-di-ia] **rraand** [nor-mând] **irvegia** [nor-ve-gi-ia] **rvegian** [nor-ve-gi-iân] **ua Zeelandă** [no-ua ze-e-lân-dă] **ozeelandez** [ne-o-ze-e-lan-dez]

eania [o-câ-ni-ia] t'anian [o-ca-ni-iân] imp [o-limp] **mpian** [o-lim-pi-iân] **anda** [o-lân-da] **mdez** [o-lan-dez] nan [o-mân] **lanez** [o-ma-nez] **itario** [on-ta-ri-o] **tarian** [on-ta-ri-iân] **16an** [or-le-â] **leanez** [or-le-a-nez] **etia** [o-se-ti-ia] ;t [o-set] **ford** [oks-ford] -ford (sil. graf.) **onian** [ok-so-ni-iân] ^o-ni-an (sil. graf.)

ko] / [mo-na-ko] moncgasc [mo-ne-gâsk] Mongolia [mon-go-li-ia] mongol [mon-gol] **Montreal** [mo-rc-âl] **montrealez** [mon-re-a-lez] **Moravia** [mo-râ-vi-ia] **morav** [mo-râv] Moscova [mos-ko-va] moscovit [mos-ko-vit] **Mozambic** [mo-zam-bik] **mozambican** [mo-zam-bi-kân]

N

Namibia [na-mi-bi-ia] **namibian** [na-mi-bi-iân] **Nanterre** [nâ-ter] **nanterrian** [nan-te-ri-iân] **Napoli** [nâ-po-li] / **Neapole** [neâ-po-lc] **napolitan** [na-po-li-tân] **Nazaret** [na-za-ret]

dua [pâ-du-ua] **duan** [pa-du-uân] **kistan** [pa-kis-tân] **kistane/** [pa-k'is-ta-nez]

Palermo [pa-ler-mo] **palermitan** [pa-ler-mi-tân] **Palestina** [pa-les-ti'-na] **palestinian** [pa-les-ti-ni-iân] **Panama** [pa-na-mâ] **panamez** [pa-na-mez] **Panonia** [pa-no-ni-ia] **panonian** [pa-no-ni-iân] **Papua** [pâ-pu-(u)a] **papuaş** [pa-pu-(u)âş] **Paraguay** [pa-ra-gyâi] **paraguayan** [pa-ra-gua-iân] **Paris** [pa-ris] **parizian** [pa-ri-zi-iân] **Parma** [pâr-ma] **parmezan** [par-me-zân] **Pekin** [pe-k'in] **pekinez** [pe-ki-nez] **Peloponez** [pe-lo-po-nez] **peloponezian** [pe-lo-po-ne-zi-iân] **Pensilvania** [pen-sil-vâ-ni-ia] **pensilvanian** [pen-sil-va-ni-iân] **Persepolis** [per-se-po-lis] **persepolitan** [per-se-po-li-tân] **Persia** [per-si-ia] **persan** [per-sân] / **persian** [per-si-iân] **Peru** [pe-rii] **peruvian** [pe-ru-vi-iân] / **peruan** [pe-ru-uân] **Pirinei** [pi-ri-nei] **pirineean** [pi-ri-ne-eân] / **pirineian** [pi-ri-ne-iân] **Podolia** [po-do-li-ia] **podolian** [po-do-li-iân] **Polinezia** [po-li-ne-zi-ia] **polinezian** [po-li-nc-zi-iân] **Polonia** [po-l6-ni-ia] **polonez** [po-lo-nez] **Pomerania** [po-me-râ-ni-ia] **poraeranian** [po-me-ra-ni-iân] **Pompei** [pom-pei]
pompeian [pom-pe-iân]
Porto-Rico [por-to-ri'-ko] **portorican** [por-to-ri-kân] **Portugalia** [por-tu-gâ-li-ia] **portughez** [por-tu-gez] **Praga** [prâ-ga] **praghez** [pra-gez] **Prusia** [pru-si-ia] **prusac** [pru-sâk]

R

Ravena [ra-ve-na] **ravenat** [ra-ve-nât] **Renania** [re-nâ-ni-ia] **renan** [re-nân] **Roma** [ro-ma] **roman** [ro-mân] **Ruanda** [ru-(u)ân-da] **ruandez** [ru-(u)an-dez]
Rumelia [ru-me-li-ia] **rumeliot** [ru-me-li-(u)6t] **Rusia** [rîi-si-ia] rus [rus] **Rutenia** [ru-te-ni-ia] **rutean** [ru-teân]

Salonic [sa-lo-nik] **salonician** [sa-lo-ni-ci-iân]
Samoa [sâ-mo-a] **samoan** [sa-rno-ân] **Sardinia** [sar-di-ni-ia] **sard** [sard] **Saxonia** [sak-so-ni-ia] Sa-xo-ni-a (sil. graf.) **saxon** [sak-son] sa-xon (sil. graf.) **Scandinavia** [skan-di-nâ-vi-ia] **scandinav** [skan-di-nâv]
Segovia [se-go-vi-ia] **segovian** [se-go-vi-iân] **Senegal** [se-ne-gâl] **senegalez [se-ne-ga-lez]** **Serbia** [ser-bi-ia] **sârb** [sîrb] **Sevilla** [se-vi-lia] **sevillan** [se-vi-liân] **Siberia** [si-be-ri-ia] **siberian** [si-be-ri-iân] **Sicilia** [si-ci-li-ia] **sicilian** [si-ci-li-iân] **Silezia** [si-le-zi-ia] **silezian** [si-le-zi-iân]
Singapore [sin-ga-po-re] **singaporcz** [sin-ga-po-rez] **Siracuza** [si-ra-ku-za] **siracuzan** [si-ra-ku-zân] **Siria** [si-ri-ia] **sirian** [si-ri-iân **Slovacia** [slo-vâ-ci-ia] **slovac** [slo-vâk] **Slovenia** [slo-ve-ni-ia] **sloven** [sloven]
Sodoma [so-do-ma]* **sodomit** [so-do-mit] **Somalia** [so-mâ-li-ia] **soraalian** [so-rna-li-iân] / **somalez** [so-ma-lez] **Sudan** [su-dân] **sudanez** [su-da-nez] **Sparta** [spâr-ta] **spartan** [spar-tân] **Strasbourg** [stras-bur] / [straz-bur] **strasburghcz** [stras-bur-gez] / [straz-bur-gez] **Suedia** [su-e-di-ia]

suedez [su-e-
dez]

n/anian [tan-za-ni-iân]
irascon [ta-ras-ko]
rasconez [ta-ras-ko-nez]
ismania [tas-mâ-ni-ia]
smanian [tas-ma-ni-iân]
;xas [tek-sas]
•-xas (sil. graf.)
xan [tek-sân]
-xan (sil. graf.)
lilanda [tai-lân-da]
ilandc/ [tai-lan-dez]
;ba [te-ha]
ban [tc-bân]
;salia [te-sâ-li-ia]
salian [tc-sa-li-iân]
.•salonic [te-sa-lo-nik]
salonician [te-sa-lo-ni-ci-iân]
bet [ti-bet]
>etan [ti-bc-tân]
rol [li-rol]
•olez [ti-ro-lez]
>go [to-go]
golez [to-go-lcz]
tronto fto-ron-to]
rontex [to-ron-tez]
mlouse [tu-luz]
ulousan [tu-lu-zân]
•ipoli [tri-po-li]
ipolitan ftri-po-li-tân]
•oia ftro-ia]
Jian [tro-iân]
misia [tu-ni-si-ia]
nisian [tu-ni-si-iân]
irkmenistan [turk-me-nis-tân]
rkmen [turk-men]
ircia [tur-ci-ia]
re [turkj

•raina [u-krâi-na]
raincan [u-krai-neân]

Taiwan [tai-vân]
taiwanez [tai-va-nez]
Tanzania [tan-zâ-ni-ia]

Uganda [u-gân-da]
ugandez [u-gan-dez] **Ural**
[u-râl] **uralian** [u-ra-li-iân]
Uruguay [u-ru-guâi]
uruguayan [u-ru-gua-iân]
Uzbckistan [uz-be-kis-tân]
uzbek [uz-bek]

V \

Valencia [va-len-si-ia]
valencian [va-!cn-si-iân]
Varşovia [var-şo-vi-ia]
varşovian [var-şo-vi-iân]
Venezuela [ve-ne-zu-e-la]
venezuelian [ve-ne-zu-e-li-iân]
Verona [ve-ro-na] **veronez** [ve-
ro-nez] **Versailles** [ver-sâi]
versaillez [ver-sa-iez] **Viena**
[vi-ie-na] **vit>ncz** fvi-ic-nez]
Vietnam [vict-nâm] **vietnamez**
[viet-na-mez] **Valonia** [va-l6-
ni-ia] **valon** [va-l6nj

y

Yemen [ie-men]
yemenit [ie-mc-nit]

Z

Zair fza-iir] **zaircz** [za-ii-rez]
Zambia [zâm-bi-ia] **zambian**
[zam-bi-iân] **Zimbabwe** [zim-
bâ-bye] **zimbabwian** [zim-ba-
bu-iân]/ **zimbabwean** [zim-ba-
bu-eân]

B. ***Toponime compuse româneşti***
(scrierea şi pronunţarea lor)

Albeşti! de Argeş
[al-beş-ti-de-âr-geş]
Albeşti! de Muscel
[al-beş-ti-de-mus-celj
Albesti-Muru [al-beşti-rauru]
Albeşti-Paleologu
[al-beşt!-pa-le-(u)o-l6-gu]
Albcştii-Păraânteni
[al-beş-ti-pă-mîn-ten i]
Albeşti-Târnava-Cară
[al-beşti-tîr-nâ-va-gâ-râ]
Albeştii-Ungureni
[al-beş-ti-un-gu-reni]
Albeşti! Bistriţei
[al-beş-ti-bis-tri-ţei]
Albineţul Nou
[al-bi-nc-ţu-nou]
Albineţul Vechi
[al-bi-ne-ţu-vek] Alesd-Gară [a-lejd-gâ-ră]
Aleşdului-Gară
[a-lej-du-lui-gâ-ră], g.-d.
Alma-VH [âl-rna-vii]
Almaş-Sălişte
[â!-maş-să-liş-te]
Almaşul de Mijloc
[âl-ma-şu-de-mij-lok]
Almaşul Mare [âl-ma-şu-mâ-re] **Almaşul Mic** [âl-ma-şu-mik] **Almaşul Mic de Munte**
[âl-maş-şu-mik-de-mun-te]
Almaşul Sec [âl-maş-şu-sek]

>oldul de Sus
a-pol-du-de-siis]
•adul Nou-Gară
a-râ-du-nou-gâ-ră]
•anca-Haltă
â-rân-ka-hâl-tă]
•ceşti-Cot [ar-ceşt!-kot]
•dud-Vii [ar-dud-vii]
•iceştii-Rahtivani
a-ri-ceş-ti-rah-ti-vân!]
•iceştii-Zeletin
a-ri-ceş-ti-ze-le-tin]

Andruşul de Jos
[an-dru-şu-de-jos]
Altân-Tepc-Mină
ţal-tîn-te-pe-mi-nă]
Amara Nouă
[a-mâ-ra-no-uă]
Amaradia-Haltă
[a-ma-râ-di-ia-hâl-tă]
Amărăstii **de Jus**
fa-mă-răş-ti-de-jos]
Amărăştilor de Jos
[a-mâ-răş-ti-lor-de-jos], g.-d.
Amărăstii de Sus
[a-mă-răş-ti-de-sus]
Andreiaşul de Jos
[an-drc-iâ-iju-de-jos]
Andreiaşul de Sus
[an-drc-iâ-şu-dc-sus]
Ancnii Noi [a-ne-ni-noii]
Anina-Gară [â-ni-na-gâ-ră]
Aninei-Gară
[â-ni-nei-gâ-ră], g.-d
Aninişul din Deal
[a-ni-ni-şu-din-deâl]
Aninişul din Vale
[a-ni-ni-şu-din-vâ-le]
Aninişului din Vale
[a-ni-ni-şu-lui-din-vâ-le], g.-d.
Apa-Asău [â-pa-a-său] **Apa Neagră**
[â-pa-neâ-gră] **Apele Vii** [â-pe-le-vii]
Apoldul de Jos
[a-pol-du-de-jos]
•ieşul de Câmp
a-ri-ie-şu-de-kîmp]
•ieşul de Pădure
a-ri-ie-şu-de-pă-du-re]
•ioneştii Noi
a-ri-uo-neş-ti-noi]
•ioneştii Vechi
a-ri-uo-neş-ti-vek]
•măsenii Noi
ar-mă-şe-ni-noi]
•paş-Gară
ar-pâş-gâ-ră]

•pasul de Jos
ar-pâ-şu-de-jos]
•pasul de Sus
ar-pâ-şu-de-sus]
uajul de Jos
a-su-uâ-ju-de-jos]
uajul de Sus
a-su-uâ-ju-de-sus]
chileul Mare
aş-ki-le-uu-mâ-re]
chileui Mic
aş-ki-le-uu-mi'k]
ârnați-Gară
a-tîr-nâți-gâ-ră]

ba-Ana [bâ-ba-â-na] **ba-Novac** [bâ-ba-no-vâk]

Banul Mărăcine-Gară
[bâ-nu-mă-ră-ci-ne-gâ-ră]
Baraj-Valea Leşului
[ba-râj-vâ-lea-le-şu-lui]
Baraj-Vidraru
[ba-râj-vi-drâ-ru]
Barhoşi-Cară
[bar-boş!-gâ-ră]
Baroncea Nouă
[ba-ron-ca-no-uă]
Bartolomeu-Gară
[bar-to-lo-meu-gâ-ră]
Barul Mare-Gară
[bâ-ru-mâ-re-gâ-ră]
Baurci-Moldoveni

Bacăul de Mijloc
[ba-că-uu-de-mij-lok]
Badicul Moldovenesc
[ba-di-ku-mol-do-ve-nesk]
Bahna-Arin [bâh-na-a-rin]
Bahna Mare [bâh-na-mâ-re]
Baia de Aramă
[bâ-ia-de-a-râ-mă] **Băii de Aramă**
[bă-ii-de-a-râ-mă], g.-d. **Baia de Arieş**
[bâ-ia-de-a-ri-ieş] **Băii de Arieş**
[bă-ii-de-a-ri-ieş], g.-d. **Baia de Criş** [bâ-ia-de-criş] **Băii de Criş**
[bă-ii-de-criş], g.-d. **Baia de Fier** [bâ-ia-de-fier] **Băii de Fier**
[bă-ii-de-fier], g.-d. **Baia-Dobrogea-Gară**
[bâ-ia-do-bro-ga-gâ-ră] /
[bâ-ia-do-bro-ga-gâ-ră] **Baia Mare** [bâ-ia-mâ-re] **Băii Mari** [bă-ii-mâri], g.-d. **Baia Nouă** [bâ-ia-no-uă] **Baia-Sprie** [bâ-ia-spri-ie] **Bala de Sus** [bâ-la-de-sus] **Bălanul Nou**
[ba-lâ-nu-nou] **Balinții Noi** [ba-lin-ți-noi] **Balomirul de Câmp**
[ba-lo-mi-ru-de-kîmp]
Balota de Jos
[bâ-lo-ta-de-jos]
Balota de Sus
[bâ-lo-ta-de-siis] **Balta Sărată-Gară**
[bâl-ta-să-râ-tă-gâ-ră] **Balta-Tocila** [bâl-ta-to-ci'-la] **Banița-Gară** [bâ-ni-ța-gâ-ră]
[ba-uur-ci-mol-do-ven i]
Bazoşul Nou [bâ-zo-şu-nou]
Băbeni-Gară
[bă-beni-gâ-ră]
Băbeni-Olteţu
[bă-beni-ol-te-ţu] **Bădragii Noi** [bă-drâ-gi-noi] **Băile Calacea-Gară**
[bă-ii-le-ka-lâ-ca-gâ-ră]
Băile Miercurea-Haltă
[bă-ii-le-mier-ku-rea-hâl-tă]
Băile Sovata-Gară
[bă-ii-le-so-vâ-ta-gâ-râ]
Băița-Plai [bă-ii-ța-plâi]
Bălani-Haltă [bă-lâni-hâl-tă]

Bălănoaia-Haltă
[bă-lă-nuâ-ia-hâl-tă]
Băleni-Români
[bă-leni-ro-mîni] **Băleni-Sârbi** [bă-leni-sîrbi] **Băleşti-Cătun**
[bă-leşti-kă-tun]
Bălnaca-Groşi
[băl-nâ-ka-groş!] **Bălteni-Deal** [băl-teni-deal] **Băltenii de Jos**
[băl-te-ni-de-jos]
Bâltenii de Sus
[băl-te-ni-de-sus]
Bălţata de Sus
[băl-ţâ-ta-de-sus]
Băluşenii Noi
[bă-lu-şe-rii-noi]
Băneasa-Giurgiu-Gară
[bă-neâ-sa-gur-gu-gâ-ră]
Băneştii Noi [bă-neş-ti-noi]
Băneşti-Suceava-Haltă
[bă-neşt!-su-câ-va-hâl-tă]
Bânila-Câlnic-Haltă
[bă-ni-la-kîl-nik-hâl-tă]
Bărăştii de Ccpturi
[bă-răş-ti-de-cep-tiiri]
Bărăştii de Vede
[bă-răş-ti-de-ve-de]
Bărăştii Haţegului
[bă-răş-ti-hâ-ţe-gu-lui]
Bărăştii Iliei
[bă-răş-ti-i-li-iei]
Bărtăluş-Mocani
[băr-tă-luş-mo-kâni]
Bărtăluş-Răzeşi
[băr-tă-lîiş-râ-zeş!] **Băţanii Mari** [bă-ţâ-nî-mâri] **Băţanii Mici** [bă-ţâ-ni-mic] **Beba Veche** [be-ba-ve-ke]
Bccicherecul Mic
[be-ci-ke-re-ku-mik]
Beclean pe Someş-Gară
[be-kleân-pe-so-meş-gâ-ră]
Bcgheiul Mic [be-ge-iu-mik]
Beica de Jos [bei-ka-de-jos]
Beica de Sus [bei-ka-de-sus]
Bejan-Târnăviţa
[be-jân-tîr-nă-vi-ţa]
Bencecul de Jos
[ben-ce-ku-de-jos]
Bencecul de Sus
[ben-ce-ku-de-sus] **Bencei-Haltă** [ben-cei-hâl-tă]

[ben-geşt!-co-kâ-di-ia]
erceni-Gară
[ber-ccni-gâ-ră]
îrcul Nou [ber-ku-nou]
;regsău-Gară
bc-reg-său-gâ-ră]
Tcgsăul **Mare**
be-reg-să-uu-mâ-re]
•rcgsăul Mic
be-reg-să-uu-mik]
•reşti-Bistriţa
be-reşt!-bis-tri-ţa]
reşti-Meria
be-reştl-me-ri-ia]
reşti-Tazlău
be-reşti-taz-lău]
rtcştii de Jos
bcr-teş-ti-de-jos]

rtcştii **de Sus**
ber-teş-ti-de-sus]
zidul Nou [be-zi-du-nou]
:a/-Cbei [bi-kâz-kei]
razul Ardelean
?i-kâ-7u-ar-de-Ieân]
•sadul Oltului-Garâ
)ik-sâ-du-6l-tu-lui-gâ-ră]
icenii Noi

treţul Nou
»is-tre-ţu-nou]
triţa-Garâ
'is-tri-ţa-gâ-răj
triţa Bârgăului-Gară
'is-tri-ţa bîr-gă-uu-lui-gâ-răj
triţa Bârgăului-Pusta
is-tri-ţa bîr-gă-uu-lui-pus-ta]
triţa Ncaraţ-Gară

na-Ungureni
i-ţi-na-un-gu-rcni]

Bi/uşa-Băi [bi-zii-şa-băi]
Bizuşa-Haltă [bi-zu-şa-hâl-tă]
Bâlvăneştii de Jos
[bîl-vă-neş-ti-de-jos] **Bârlad-Gară [bîr-lâd-gâ-ră] Bârlcşti-Cătun**
[bîr-leşt!-kă-tunj
Bârlişte-Haltă
[bîr-liş-tc-hâl-tâ]
Bârnova-Sanatoriu
[bîr-no-va-sa-na-to-riu]
Bârsăul de Jos
[bîr-să-uu-de-jos]
Bârsăul de Sus
[bîr-să-uu-de-sus]
Bârsăul Mare
[bîr-sa-uu-mâ-re]
Bârseştii de Jos
[bîr-seş-ti-de-jos]
Bârseştii de Sus
[bîr-scş-ti-de-sus]
Bâr/eiul de Gilort
[bîr-/e-iu-de-gi-l6rt]
Blăjeni-Vulcan
[blă-jcni-vul-kânj
Blăjenii de Jos
[blâ-je-ni-de-jos]
Blăjenii de Sus
[blă-je-ni-de-sus]
Bocancca-Sehit
[bo-kân-ca-skit]
Bocşa-Sălaj-Haltă
[bok-şa-să-lâj-hâl-tă] **Bod-Fabrică** [bod-fâ-bri-kăj **Bod-Gară** [bod-gâ-ră] Bodrogul Nou
[bo-dro-gu-nou]
Bodrogul Vechi
[bo-dro-gu-vck]
Bogatul Român
[bo-gâ-tu-ro-mîn] **Boghenii Noi** [bo-ge-ni-noi] **Boia Barzii** [bo-ia-bîr-zi]

Boianul Mare
[bo-iâ-nu-mâ-re] **Boiu-Bihor** [bo-iu-bi-hor] **Boiul Mare** [bo-iu-mâ-re] **Boldesti-Grădiştea**
[bol-deşti-gră-diş-tea]
Boldeşti-Scăicni
[bol-deştl-skă-ienî]
Bolintin-Deal
[bo-lin-tin-deâl]
Bolintin-Vale [bo-lin-tîn-vâ-le] **Boroşenii Noi**
[bo-ro-şe-ni-noi]
Boroşneul Mare
[bo-roş-ne-uu-mâ-re]
Boroşneul Mic
[bo-roş-ne-uu-mik]
Botnărcştii Noi
[bot-nă-reş-ti-noi]
Botoşcşti-Paia

[bo-to-şcşt!-pâ-ia]
Bouţari-Gară
[bo-uu-ţâr!-gâ-ră]
Bradu-Clocotici
[brâ-du-klo-ko-tic]
Bradul de Sus-Gară
[brâ-du-de-sus-gâ-ră]
Brateşul Vechi
[brâ-te-şu-vek] **Brazii de Jos** [brâ-zi-de-jos] **Brazii de Sus** [brâ-zi-de-sus] **Brăişoru-Gară**
[bră-ii-şo-ru-gâ-ră] **Brăncţ-Haltă** [hră-neţ-hâl-tă]
Brătuşenii Noi
[bră-tu-şe-ni-noi]
Brânzenii Noi
[brm-ze-ni-noi]
Brebul Megieşesc
[bre-bu-me-gi-ie-şesk]
Brebul Mănăstirii
[bre-bu-mî-năs-ti-ri]
Brebul Nou [brc-bu-nou]
Brezniţa-Motru
fbrez-ni-ţa-mo-tru]
Brezniţa-Ocol
[brez-ni-ţa-o-kol]
Bucinişul Mic
[bu-ci-ni-şu-mik]
Bucureştii Noi
[bu-ku-rcş-ti-noi]
Buda-t'răci uneşti
[bu-da-kră-cu-ncştl]
Budacul de Jos
[bu-dâ-ku-de-jos]
Budacul de Sus
[bu-dâ-ku-de-siis]
Budeşti-Fânaţe
[bu-deşti-fi-nâ-ţe] **Bulbocii Noi** [bul-bo-ci-noi] **Bul/eştii de Jos**
[bul-zeş-ti-de-jos]
Bulzeştii de Sus
[bul-zeş-ti-de-sus]
Bumbeşti-Jiu
[bum-bcşt!-jiu]
Bumbeşti-Piţic
[bum-beşti-pi-ţik] **Bursuc-Deal** [bur-siik-dcal] **Bursuc-Vale** [bur-suk-vâ-lc]
Buruienişul de Sus
Jbu-ru-ie-ni-şu-de-sus]
Butoiul de Jos
[bu-to-iu-dc-jos]
Butoiul de Sus
[bu-to-m-de-sus]
Buzdugan!! de Jos
[buz-du-gâ-ni-de-jos]

Cacuciui Nou
lka-ku-cu-n(Su]
Cacuciui Vechi
[ka-ku-cu-vek]

mă rsoua [Kai-ra-no-ua|
ipul Dealului
kâ-pu-deâ-lu-lui]
iracuşcnii Noi
ka-ra-ku-şe-ni-noi]
iriera-Tunel-Haltă
ka-ri-ie-ra-tu-nel-hâl-tă]
iscle-Miceşti
kâ-se-le-mi-ceşti]
idaciul Marc
kă-dâ-cu-mâ-re]
iianul Mare
kă-iâ-nu-mâ-re]
lianu-Vamă
kă-iâ-nu-vâ-mă]
inarii Vechi kăi-nâ-ri-vek]
lacea-Băi [kă-lâ-ca-băi]
lan-Băi-Gară kă-lân-băi-gâ-ră]
lanul Mic [kă-la-nu-mik]
lăraşi-Turda-Gară kâ-lă-râş!-tur-da-gâ-ră]
lienii Noi [kă-li-ie-ni-noi]

mara-Sighet-Gară
că-mâ-ra-si-get-gâ-ră]
pusul de Câmpie
că-pu-şu-de-kîm-pi-ie]
rbuneşti-Sat
căr-bu-neşti-sat]
ineni-Băi [kîi-nen!-băi]
inenii Mari
:îi-ne-ni-mâri]
mpia-Sălaj-Haltă
:îm-pi'-ia-să-lâj-hâl-tă]
mpia Turzii
:îm-pi-ia-tur-zi]
npul Drept
îm-pu-drept]
npul Mare
îm-pu-mâ-re]
lipul lui Neag
îm-pu-lui-neâg]

Cârnăţenii Noi
[kîr-nă-ţe-ni-noi] **Câşliţa-Prut**
[kî'ş-li-ţa-prut] **Ceanul Mare**
[câ-nu-mâ-re] **Cehul Silvaniei**
[ce-hu-sil-vâ-ni-iei]
Ceratul de Copăcioasa
[ce-ra-tu-de-ko-pă-cuâ-sa]
Cernăvodă-Pod-G ară
[cer-na-vo-dă-pod-gâ-ră]
Cernatul de Sus
[cer-nâ-tu-de-sus]
Ceuaşul de Câmpie
[ce-uâ-şu-de-kîm-pi-ie]
Chetrişul Nou
[ke-tri-şu-nou]
Chetroşica Nouă
[ke-tro.-şi-ka-no-uă]
Chioselia Mare
[ko-se-li-ia-mâ-re]
Chircăieştii Noi
[kir-kă-ieş-ti-noi]
Chiriet-Lunga
[ki-ri-iet-liin-ga]
Chiroiu-Satul Nou
[ki-ro-iu-sâ-tu-nou]
Chişineu-Cris
[ki-şi-neu-kriş] **Chiţcanii Noi**
[kiţ-kâ-ni-noi] **Ciceu-Mihăieşti**
[ci-ceu-mi-hă-ieşt!] **Cioc-Maidan** [cok-mai-dân]
Ciolacăuca Veche
[co-la-kău-ka-ve-ke]
Ciorani [co-rânl] **Cioranii de Sus**
[co-râ-ni-de siis]
Ciucur-Mingir
[cu-kur-min-gir] **Ciurari-Deal**
[cu-râr!-deâl] **Clarii Vii** [klâ-ri-vii] **Climăuţii de Jos**
[kli-mă-uii-ţi-de-jos]

Clişova Nouă [kli'-şo-va-no-uă]
Clococenii Vechi
[klo-ko-ce-ni-vek] **Cluj-Napoca** [kluj-na-po-ka]
Cocorăştii Capiii
[ko-ko-răş-ti-kâ-pli]
Cocorăştii Mislii
[ko-ko-raş-ti-mis-li]
Cocorăsti-Colţ
[ko-ko-raşti-kolţ]
Coada lazului
[kuâ-da-iâ-zu-lui]
Cobusca Veche
[ko-bus-ka-ve.-ke]
Cociulia Nouă
[ko-cu-li-ia-no-uă] **Codrenii Noi** [ko-dre-ni-noi] **Codru-Haltă** [ko-dru-hâl-tă] **Codrul Butesii**
[ko-dru-bu-te-si] **Codrul Nou** [ko-dru-nou] **Colonia-Sighetul Silvaniei**
[ko-lo-nî-ia-si-ge-tu-sil-vâ-ni-iei]
Colţul Cornii [kol-ţu-kor-ni]
Colţul de Jos [kol-ţu-de-jos]

Colțul Pietrii [kol-țu-pie-tri]
Comloşul Mare
[kom-lo-şu-mâ-re]
Congazcicul de Jos
[kon-gâz-ci-ku-de-jos]
Corbul Nou fkor-bu-nou]
Corni-Albesti
[korni-al-beşti] **Cornii de Jos**
[kor-ni-de-jos] **Cornul de Jos**
[kor-nu-de-jos] **Cortinul Nou**
[kor-ti-nu-nou] **Coşlariul Nou**
[koş-lâ-riu-nou]
Cosniciul **de Jos**
[kos-ni-cu-de-jos]
Costeşti-Deal
[kos-teşt!-deâl]
Costeştii din Deal
[kos-teş-ti-din-deâl]
Coşnița Nouă
[koş-ni-ța-no-uă]
Cotiujenii Mici
[ko-tiu-je-ni-mic]
Cotu-Mihalea
[ko-tu-mi-hâ-lea] **Cotul Morii** [ko-tu-mo-ri] **Cracu-Almăj** [krâ-ku-âl-măj] **Cracul Mare** [krâ-ku-mâ-re] **Cracul Muntelui**
[krâ-ku-mun-te-lui]
Cricova Nouă
[kri-ko-va-no-uă]
Crihana Veche
[kri-hâ-na-ve-ke]
Cubleşul Someşean
[ku-ble-şu-so-me-şân]
Cucioaia Nouă
[ku-cuâ-ia-no-uă]
Cuconeştii Vechi
[ku-ko-neş-ti-vek]
Cucuieții Vechi
[ku-ku-ie-ți-vek]
Cucuieți-Sudiți-Haltâ
[ku-ku-iețf-su-di'țf-hâl-tă]
Cuhureştii de Jos
[ku-hu-reş-ti-de-jos]
Cureşnița Nouă
[ku-reş-ni-ța-no-uă]
Curtuiuşul Dejului
[kur-tu-iu-şu-de-ju-lui]
Cuza-Vodă [ku-za-vo-dă]
Cuzmenii vechi
[kuz-me-ni-vek]

D

Dănestii Chiuarului
fdă-neş-ti-ki-uâ-ru-lui]

ircăuții Noi
dâr-kă-uu-ți-noi]
alu-Aluniş
deâ-lu-a-lu-niş]
aiul Babii
deâ-lu-bâ-bi]
aiul Frumos
deâ-lu-fru-mos]
aiul Gioagiului
deâ-lu-guâ-gu-lui]
alu-Lâunele
deâ-lu-lă-uii-ne-le]
alu-Văli>ni
deâ-lu-vă-lenij
aiul Viilor
jeâ-lu-vi-ii-lor]
leul Nou
ji-le-uu-nou]

icneli- Rediu
ji-uo-keţî-re-diu]
ngăul Mare
iîn-gă-uu-mâ-rej
brogea Nouă
io-bro-ga-no-uă] /
I6-bro-ga-no-uă]
brogea Veche
lo-bro-ga-ve-ke] /
io-bro-ga-ve-ke]
Ihestii Mari
lol-heş-ti-mâri]
mnul Tudor
lora-nu-tu-dor]
sul Luncii [do-su-liin-c-i]
su-Văseşti
16-su-vă-seşti]
igăneşti-Olt [dră-gă-neşti-olt]
igăneştii de Vede
Iră-gă-neş-ti-dc-ve-de]
igăncsti-VIaşca
Iră-gă-neşti-vlâş-ka]
iguşenii Noi
Iră-gu-şe-ni-noi]

Drobcta-Turnu-Severin
[dro-be-ta-tur-nu-se-ve-rin]
Dubăsarii Vechi
[du-bă-sâ-ri-vek]
Dumitreşti-Faţă
[du-mi-treşt!-fâ-ţă]
Dumitreştii Galaţii
[du-mi-treş-ti-gă-lă-ţi]

Eforie-Nord fe-fo-ri-ic-nord]
Eforie-Sud [e-fo-ri-ie-sud]
Etulia Nouă
[(i)e-tu-li-ia-n6-uă]

Faţa Cremenii
[fâ-ţa-kre-me-ni] Faţa-Lă/oşti [fâ-ţa-lă-zeşti] **Faţa Pietrii** [fâ-ţa-pie-tri] **Făgâraş-Garâ**
[fă-gă-râş-gâ-ră]
Făgăraşul Nou
[fă-gă-râ-şu-nou]
Făget-Teleajen-Gară
ffâ-get-te-lcâ-jcn-gâ-ră]
Făgetul de Jos
[fă-ge-tu-de-jos] **Făgetul Ierii** [fă-ge-tu-ie-ri] **Făleşti!'Noi** [fă-!eş-ti-noi] **Fărcaşul de Jos**
[făr-kâ-^u-de-jos]
Fântâna Babii
[tîn-tî-na-bâ-bi]
Fântânele-Rus
[fîn-tî-ne-le-rus]
Fârlădenii Noi
[fir-Iâ-de-ni-noi]
Fierbinţii de Sus
[fier-bin-ţi-de-sus] **Fierbinţi-Târg** [fier-bi'nţi-tîrg]

Fildul de Jos [ril-du-dc-jos]
Fildul de Mijloc
[fil-du-de-mi'j-lok] **Fildul de Sus** [rîl-du-de-sus]
Filpişul Mare
[fil-pi-şu-mâ-re] **Filpişul Mic** [fil-pi-şu-mi'k] **Fizeşul Gherlii**
[fi-ze-şu-ger-li]
Floreşti-Stoieneşti
[flo-reşti-sto-ie-neşti]
Floriţoaia Veche
[flo-ri-ţuâ-ia-ve-ke]
Focsani-Gară
[foc-şâni-gâ-ră] **Frasin-Deal** [frâ-sin-dcâl] **Frasin-Vale** [frâ-sin-vâ-le] **Răsinetul de Jos**
[frâ-si-ne-tu-de-jos] **Fundul Herţii** [fun-du-her-ţi] **Fundu-Răcăciuni**
[fun-du-ră-kă-cuni] **Fundul Văii** [fun-du-vă-ii] **Funduri! Vechi**
[fun-du-ri-vek]

G

Galații Bistriței [ga-lâ-ți-bis-tri-ței] **Galaților Bistriței** [ga-lâ-ți-lor-bis-tri-ței] g.-d. **Gara-Cilibia** [gâ-ra-ci-li-bi-ia] **Gara Ghidigeni** [gâ-ra-gi-di-geni] **Găieștii Noi** [gâ-leș-ti-noi] **Gâlgăul Almașului** fgîl-gă-uu-âl-ma-șu-lui] **Gârbăul Dejului** [gîr-bă-uu-de-ju-lui] **Gârbova Albă-Haltă** [gîr-bo-va-âl-bă-hâl-tă]

ira Camencii gu-ra-kâ-men-ci] **ira-Oituz** [gii-ra-oi-tuz]

ilahora de Jos ha-la-ho-ra-de-jos] **indalul Ilbei** [han-dâ-lu-il-bei]

Gârbovățul de Jos [gîr-bo-vă-țu-de-j6s] **Geoagiu-Băi / Gioagiu-Băi** [guâ-gu-băi] **Geoagiul de Sus / Gioagiul de Sus** [guâ-gu-de-sus] **Georocul Mare / Giorocul Mare** [go-ro-ku-mâ-re] **Gearmata-Vii** [gâr-ma-ta-vii] **Girișul de Criș** [gi-rî-șu-de-criș] **Girișul Negru** [gi-ri'-șu-ne-gru] **Giurtelecul Șimleului** [gur-te-le-ku-șim-le-yu-lui] **Gladna Montană** [glâd-na-mon-tâ-nă] **Gliganul de Sus** [gli-gâ-nu-dc-siis] **Globul Craiovci** fglo-bu-kra-io-vei] **Glodeanul Sărat** [glo-deâ-nu-să-rât] **Glodeanu-Silistea** [glo-deâ-nu-si-liș-tea] **Glodu-Petcari** [glo-du-pet-kâri] **Glodul Someșului-Gară** [glo-du-so-mc-șu-lui-gâ-ră] **Golanul Nou** [go-iâ-nu-nou] **Gordineștii Noi** [gor-di-neș-ti-noi] **Grebcnișul de Câmpie** [gre-be-ni-șu-de-kîm-pi-ie] **Grecii de Jos** [gre-ci-de-jos] **Grecilor de Jos** [gre-ci-lor-de-j6s], g.-d. **Grinăuți-Moldova** [gri-nă-uuți-mol-do-va] **Grinăuți-Raia** [gri-nă-uuți-ra-iâ] **Gura Bacului** [gu-ra-bi-ku-lui]

inășenii Noi [hă-nă-șe-ni-noi]

tsnășenii Mari hăs-nă-șe-ni-mâri]

ișmașul Ciceului hăș-mâ-șu-ci-ce-uu-lui] / hăj-mâ-șu-ci-ce-uu-lui]

rbovățul Nou lîr-bo-vă-țu-nou]

rtopul Mare [hîr-to-pu-mâ-re]
ciul Vechi [he-cu-vek]
diselul de Sus
îi-di-şe-lu-de-susj
inaia Nouă [hli-nâ-ia-no-uă]
loşniţa Nouă
io-l6ş-ni-ţa-no-uă] /
io-l6j-ni-ţa-no-uă]
morodul de Mijloc
io-mo-ro-du-de-mij-lok]
ubna Nouă
inib-na-no-uă]
edin-Obor-Haltă
iu-ie-dîn-o-b6r-hâl-tă]
rezul Mare
lu-re-zu-mâ-re]
sasăul de Criş
lU-sa-să-uu-de-crîş]
sasăul de Ţinea
u-sa-să-uu-de-tin-ka]

Iclandul Mare
[i-klân-du-mâ-re]
Ideciul de Jos
[i-de-cu-de-jos]
lezărenii Vechi
[ie-ză-re-ni-vek]
Ighişul Vechi
[i-gi-şu-vek] **loneşti-Argeş-Haltă**
[io-neşt!-âr-geş-hâl-tă]
lon-Vodă [ion-vo-dă] **Iteul Nou**
[i-te-uu-nou]
Ivanovca Nouă
[i-vâ-nov-ka-no-uă] /
[i-vâ-nof-ka-no-uă]
Ivrinezul Mare
[i-vri-ne-zu-mâ-re]
Izvorălul de Jos
[iz-vo-ră-lu-de-jos]
Izvorul Berheciului
[iz-vo-ru-ber-he-cu-lui]
Izvorul de Jos
[iz-vo-ru-de-jos]
Izvoru-Haltă
[iz-vo-ru-hâl-tă]

Jamul Mare [jâ-mu-mâ-re] **Jiu-Paroşeni** [jiu-pa-ro-şeni] **Jora de Jos** [jo-ra-de-jos] **Juc-Herghelie**
[juk-her-ge-li-ie] **Jucul de Sus** [ju-ku-de-sus]

ca-Sat-Haltă
in-ka-sât-hâl-tă] ui
Nou [iâ-zu-nou]

Lacul cu Anini
[lâ-ku-ku-a-nini] **Lacul Re/ii** [lâ-ku-re-zi] **Lacul-Sinaia** [lâ-ku-si-nâ-ia] **Larga Veche** [lâr-ga-veke]

Laslău-Haltă [las-lău-hâl-tă]
Laslăul Mare [las-la-uu-mâ-re]
Lăpugiu-Gară [lă-pu-gu-gâ-ră]
Lăpugiul de Jos
[lă-pu-gu-de-jos] **Lehliu-Gară** [le-hli'-uu-gâ-ră] **Limbenii Vechi**
[lim-be-ni-vek]
Lipovul de Sus
[li-po-vu-de-sus]

Lunca-Arieş-Haltă
[lun-ka-a-ri-ieş-hâl-tâ]
Lunca-Asău [lun-ka-a-său] **Lunca Cernii de Jos**
[lun-ka-cer-ni-de-jos] **Luncoiul de Jos**
[lun-ko-iu-de-jos] **Lunga Nouă** [lun-ga-no-uă] **Lupa-**

Recea [lu-pa-re-ca]

M

Malul cu Flori
[mâ-lu-ku-flori] **Malu-Vârtop [mâ-lu-vîr-top] Mangalia-Nord-Gară**
[man-gâ-li-ia-nord-gâ-ră]
Marianca de Jos
[ma-ri-iân-ka-de-jos]
Marotinul de Jos
[ma-ro-ti-nu-de-jos]
Măceşul de Jos
[mă-ce-şu-de-jos]
Măgura-Toplița
[mă-gu-ra-to-pli-ța]
Măguri-Răcătău
[mă-gur!-ră-kă-tău]
Mălăieştii Noi
[mă-lă-ieş-ti-noi]
Mărcăuții Noi
[măr-kă-uu-ți-noi]
Mănăstirea-Ar nota
[mî-năs-ti-rea-âr-no-ta]

mtcoru-Gară
non-te-uo-ru-gâ-ră] **renii Vechi** no-re-ni-vek] **roicni-Sanatoriu** no-ro-ieni-sa-na-to-riu] **trul** Sec [mo-tru-sek] **zăceni-Vale** iio-ză-ceni-vâ-le] **iereasca de Sus** lu-ie-reâs-ka-de susj **ncelul Mare** lun-ce-lu-mâ-re]

Mândreşti! Noi
[mîn-dreş-ti-noi]
Mâneciu-Ungureni
[mî-ne-cu-un-gu-renî]
Merenii Noi [me-re-ni-noi]
Merişorul de Munte
[me-ri-şo-ru-de-miin-te]
Miercurea-Ciuc
[mier-ku-rea-cuk]
Miercurea Sibiului
[mier-ku-rea-si-bi-uu-lui]
Mihai Bravul
[mi-hâi-brâ-vu]
Mihai Viteazul
[mi-hâi-vi-teâ-zu] **Mihai-Vodă** [mi-hâi-vo-dă]
Mihăilenii Noi
[mi-hă-ii-le-ni-noi]
Mihălaşa Nouă
[mi-hă-lâ-şa-no-uă]
Milcovul din Deal
[mil-ko-vu-din-deâl]
Milestii Noi [mi-leş-ti-noi]
Mincenii de Jos
[min-ce-ni-de-jos]
Minişul de Sus
[mi-ni-şu-de-sus]
Mintiul Gherlii
[min-ti-uu-ger-li]
Mitocu-Bălan
[mi-to-ku-bă-lân]
Mitocul Nou
[mi-to-ku-nou]
Moieciul de Jos
[mo-ie-cu-de-jos]
Moldova Nouă
[mol-do-va-no-uă]
Moldova Veche
[mol-4p-va-ve-ke]
MolochisuJ **M«re**
[mo-l6-ki-şu-mâ-re]
Molovata Nouă
[mo-lo-vâ-ta-no-uă]

;urenii **Noi**
e-gu-re-ni-noi]
ejul Mic [nc-re-ju-mik]
rtlina-Gară
i-ko-li-na-gâ-răj
îl **Român** [no-uu-ro-mîn]
îl Săsesc [no-uu-sâ-seskj

a-Mureş [ok-na-mu-reş] **a**

Sibiului
c-na-si-bi-uu-lui]
a-Sugatag
c-na-şu-ga-tâg]
eja Nouă
hrc-ja-no-uă]
iul Roş [6-k'u-roş]
ița-Râxeşi
:-ni-ța-ră-zeş!] /
:-ni-ța-ră-/cş!]
ița-Țârani
:-ni-ța-ță-râni] /
-ni-ța-ță-rânl]
rheiul Secuiesc
Jor-hc-iu-se-ku-iesk]
tii-Pământeni
ieş-ti-pă-mîn-teni]

Oieştii-Ungureni
[o-ieş-ti-un-gu-reni]
Ohaba-Ponor
[o-hâ-ba-po-nor]
Ohaba Română
[o-hâ-ba-ro-mî-nă] **Olarii Vechi** [o-lâ-ri-vek] **Olariu** [o-lâ-nu] **Oraşul Nou-Vii**
[o-râ-şu-nou-vii]
Orheiul Bistriței
[or-he-iu-bis-tri-țci]
Ostrovul Corbului
[6s-tro-vu-cor-bu-luiJ
Ostrovu-Tătaru
fos-tro-vu-tă-tâ-ru] **Ovidiu-Cară** fo-vi-diu-gâ-ră] **O/unca-Băi** [o-ziin-ka-băi]

Padina-Matei
fpâ-di-na-ma-tei]
Panteliraonul de Jos
[pan-te-li-mo-nu-de-josj
Pasajul Coşoveni-Haltă
[pa-sâ-ju-ko-şo-veni-hâl-tă]
Păduroiul din Vale
[pă-du-ro-iu-din-vâle] **Părul Rotund** [pă-ru-ro-tund]
Pătroaia-Deal
[pă-truâ-ia-dcal]
Păuşeşti-Otăsău
[pă-uu-şeşt!-o-tâ-său]
Pânzărenii noi
[pîn-ză-rc-ni-noi]
Pârâienii de Jos
fpî-rî-ic-ni-dc-jos]
Pârâul Boghii
fpî-rî-uu-bo-gi] **Pârâu-Cărbunari**
[pî-rîu-căr-bu-nâri] **Peciul Nou** [pe-cu-nou]
[piâ-nu-de-sus]
Piatra-Neamț
ţpiâ-tra-neâmţ] **Piatra-Olt** [piâ-tra-6It] **Piciorul Lupului**
[pi-co-ru-lu-pu-lui]
Piscul Corbului
[pis-ku-kor-bu-lui] **Piscul Lung** [pis-ku-liing] **Pistruienii Noi**
[pis-tru-ie-ni-noi] **Piua Petrii** [pi-ua-pe-tri] **Plaiul**

Periceiul Mic
[pe-ri-cc-iu-mi'k]
Perisoru-Gară
[pe-ri-şo-ru-gâ-ră]
Pescărețul Mic-Haltă
[pcs-kâ-re-ţu-mik-hâl-tă]
Petrosul Nou [pc-tro-su-nou]
Peştişul Mare
[pcş-ti-şu-mâ-rc] **Peştişul Mic** [peş-ti-şu-mi'k] **Pianul de Jos** [pjâ-nu-de-josj **Pianul de Sus**

Şarului
[plâ-iu-şâ-ru-lui] **Plaiu-Vulcăneşti-Cară**
[plâ-iu-vul-kă-neşti-gâ-râ]
Plop-Ştiubci [plop-ştiu-bei]
Podu-Broşteni
[po-du-broş-teni]
Podul Cnrbencii
[po-du-kor-ben-ci]
Podul Lung [po-du-liing]
Podu-Olt fpo-du-olt]
Podul Oltului
[po-du-6l-tu-lui]
Podu-Văleni
[po-du-vă-leni]
Pohrebea Nouă
[po-hre-bca-no-uâ]
Poiana-Braşov
[po-iâ-na-bra-şov]

lăscăieţii Noi
[răs-kă-ie-ţi-noi]
[ăuţelul Nou
[ră-uu-ţe-lu-nou]
âmnicul de Jos
[rîm-ni-ku-de-jos]
âmnicul Sărat
[rîm-ni-ku-să-rât]
âmnicu-Vâlcea
[rîm-ni-ku-vîl-ca]
âul Alb de Jos
[rî-uu-âlb-de-jos]

Poiana Mare
[po-iâ-na-mâ-rc] **Poiana Negrii** [po-iâ-na-ne-gri] **Poiana Sibiului**
[po-iâ-na-si-bi-uu-lui]
Popeştii de Jos
[po-peş-ti-de-jos]
Porumbacul de Sus
[po-rum-bâ-ku-dc-sus]
Porumbeştii Noi
[po-rum-bes-ti-noi]
Potlogeni-Deal
[po-tlo-gcni-deâl]
Pripiceni-Ră/eşi
[pri-pi-cen!-ră-zeşi]
Prislopul Mare
[pris-l6-pu-raâ-re]
Prodăneştii Vechi
[pro-dă-nesj-ti-vek]
Prundul Bârgăului
[prun-du-bîr-gă-uu-lui]
Puţu-Greci
[pu-ţu-grec]
Puţul Olarului
[pu-ţu-o-lâ-ru-lui]
Puţul cu Salcie
[pu-ţu-cu-sâl-ci-ic]

R

Rasnicul Bătrân
[râs-ni-ku-bă-trîn]
Rasnicu-Oghean
[râs-ni-ku-o-gân]
Ratcşul Cu/ei
frâ-tc-şu-cu-zei]
Răcătăul de Jos
[ră-kă-tă-uu-de-jos]
Răcătău-Răzeşi
[râ-kă-tău-ră-zcşi] **Rădiul Mare** [râ-diu-mâ-re] **Rădulenii Vechi**
[ră-du-le-ni-vek]
âul de Mori
[ri-uu-de-mori]
âul Sadului
"rî-uu-sâ-du-lui]
îdiu-Gară [re-diu-gâ-ră]
îdiul Aldei [re-diu âl-dei]
:metea Chiuarului
re-me-tea-ku-uâ-ru-lui]
•teni-Vasileuţi
re-ten!-va-si-le-uuţi]
imula-Gară

ro-mu-Ja-gâ-ră]
işcanii de Jos
roş-kâ-ni-de-jos]
şiorii de Vede
ro-şi-uo-ri-de-ve-de]
bleniţa Nouă
•u-ble-ni-ţa-no-uă]
ncul Mare [riin-ku-mâ-re]
ncul Salvieî
•un-ku-sâl-vi-iei]
seştii Noi [ru-seş-ti-noi]
sul Bârgăului
u-su-bîr-gâ-uu-lui]
sul de Sus [rii-su-de-sus]

alasăul **Nou**
a-ka-la-să-uu-nou] **osul Mic**
[sâ-ko-şu-mi'k]

Sacosul Turcesc
[sâ-ko-şu-tur-cesk]
Sagaidacul de Sus
[sa-gai-dâ-ku-de-sus]
Saharna Nouă
[sa-hâr-na-no-uă] **Satu-Barbă** [sâ-tu-bâr-bă] **Satul Mare** [sâ-tu-mâ-re] **Satul Nou** [sâ-tu-nou] **Satul Nou de Jos**
[sâ-tu-nou-de-jos] **Satu-Poieni** [sâ-tu-po-ieni] **Sat-Şugatag** [sat-şu-ga-tâg]
Şacalul de Pădure
[să-kâ-lu-de-pă-du-re]
Săcuienii Noi-Haltă
[să-ku-ie-ni-noi-hâl-tă]
Sălaşul de Jos
[să-lâ-şu-de-jos]
Sălbăgelul Nou
[săl-bă-ge-lu-nou] ,
Sălciua Nouă
[săl-ci-ua-nouă]
Săldăbagiu-Haltă
[săl-dă-bâ-gu-hâl-tă]
Săldăbagiul de Barcău
[săl-dă-bâ-gu-de-bar-kău]
Săldăbagiul Mic
[săl-dă-bâ-gu-mik]
Săliştea de Beiuş
[să-Iiş-tea-de-be-iuş]
Săliştea de Pomezeu
[să-liş-tea-de-po-me-zeu]
Săliştea de Vaşcău
[să-liş-tea-de-vaş-kău]
Săliştea-Deal
[să-Hş-tea-deâl]
Sărata Galbenă
[să-râ-ta-gâl-be-nă]
Sărata-Mereşeni
[să-râ-ta-me-re-şenî]
Sărata-Monteoru
[să-râ-ta-mon-te-uo-ru]
Sărata-Răzeşi
[să-râ-ta-ră-zeşi]
Sărătenii Vechi
[să-ră-te-ni-vek]
Sărăţica Nouă
[să-ră-ţi-ka-no-uă]
Sărişorul Mare
[să-ri-şo-ru-mâ-re]
Săruleşti-Gară
[să-ru-leşt!-gâ-ră]
Săruieştii de Jos
[să-ru-leş-ti-de-jos] **Săsenii Noi** [să-se-ni-noi] **Săsenii pe Vale**
[să-se-ni-pe-vâ-le] **Săsenii Vechi** [să-se-ni-vek] **Sânandrci** [sî-nan-drei] sân-an-drei (sil. mf.) **Sâncraiul de Mureş**
[sîn-krâ-iu-de-mu-reş]
Sâncraiul Silvaniei
[sîn-krâ-iu-sil-vâ-ni-iei]
Sângeorgiul de Câmpie
[sîn-gor-gu-de-kîm-pi-ie]
Sângeorgiul de Mureş

[sîn-gor-gu-de-mu-reş]
Sângeorgiul Nou-Haltă
[sîn-gor-gu-nou-hâl-tă]
Sângeorz-Băi [sîn-gorz-băi]
Sângeorzul Nou
[sîn-gor-zu-nou]
Sânmihaiul de Pădure
[sîn-mi-hâ-iu-de-pă-du-re]
Sânmihaiul German
[sîn-mi-hâ-iu-ger-mân]
Sânnicolaul de Beiuş
[sîn-ni-ko-lâ-uu-de-be-iuş]
Sânnicolaul Mare
[sîn-ni-ko-lâ-uu-mâ-re]
Sânpetrul de Câmpie
[sîm-pe-tru-de-kîm-pi-ie]
Sânpetru-Haltă
[sîm-pe-tru-hâl-tă]

bozia-Horodiştc
Io-bo-zi-ia-ho-r6-diş-te]
bozia Mare
lo-bo-zi-ia-mâ-re]
[>o/ia-Măgura
lo-bo-zi-ia-mă-gu-ră]
>o/ia-Rascov
lo-bo-zi-ia-râş-kov]
)ozia-Recca
o-bo-zi-ia-re-ca]
lozia-Şirăuţi

Sângcreii Noi
[sîn-ge-re-ii-noi] **Sântă-Maria** [sîn-tă-mă-ri-ia]
Sântămăria-Orlea [sîn-tă-mă-ri-ia-6r-lea] **Sântana de Mureş**
[sîn-tâ-na-de-mu-reş]
sânt-â-na (sil. mf.)
Sântimbru-Băi
[sîn-tim-bru-băi]
sânt-im-bru (sil. mf.)
Sântioana de Mureş
[sîn-tiuâ-na-de-mu-reş]
sânt-ioa-na (sil. mf.)
Scheiul de Jos
[ske-iu-de-jos]
Scheiul de Sus
[ske-iu-de-sus]
Schinenii Noi [ski-ne-ni-noi]
Schitu-Delcni
[ski-tu-de-leni]
Schitul din Deal
[ski-tu-din-deâl]
Schitul Hadâmbului
[ski-tu-ha-dîm-bu-lui]
Schitu-Tarcău
[ski'-tu-tar-kăy]
Scorţarul Vechi
[skor-ţâ-ru-vek]
Scurtul Mare
[skur-tu-mâ-re]
Scurtu-Slăveşti
[skiir-tu-slă-veşt!]
Sebeş-Olt-Gară
[se-beş-61t-gâ-ră]
Sebeşul de Jos
[se-be-şu-de-jos]
Slobozia-Chişcăreni
[slo-bo-zi-ia-kiş-kă-reni]
Slobozia-Cremene
[slo-bo-zi-ia-kre-me-ne]
Slobozia-Hodorogea
[slo-bo-zi-ia-ho-do-ro-ga]
o-bo-zi-ia-şi-ră-uiiţi]
)o/ia-Vărăncău
o-bo-zi-ia-vă-răn-kău]
ii Noi [so-ci-noi]
ii Vechi
j-ci-vek]
»-Soci [step-soc]
aia-Râbniţa
j-hâ-ia-rîb-ni-ţa]
stea Nouă
:-lis-tea-no-uă]

itul Gheorghe
în-tu-gor-gc]
itul Gheorghe-Deltă
în-tu-gor-ge-del-tă]
ciul de Jos
-bi-cu-de-jos]
letul Marmației
-ge-tu-mar-mâ-ți-iei]
>etul Silvaniei
-ge-tu-sil-vâ-ni-iei]
'asul de Câmpie
-li-vâ-şu-de-kîm-pi-ie]
ghiol-Gară
ut-gol-gâ-ră]
ic-Moldova

Slobozia Bradului
[slo-bo-zi'-ia-brâ-du-lui]
Slobozia Veche
[slo-bo-zi-ia-ve-ke]
Socolul de Câmpie
[so-ko-lu-de-cîm-pi-ie]
Solonețul Nou
fso-lo-ne-țu-nou]
Someş-Odorhei
[so-meş-o-dor-hei]
Someşul Cald
[so-me-şu-câld] **Sovata-Băi**
[so-vâ-ta-băi] **Stamora-Moravița**
[stâ-mo-ra-mo-râ-vi-ța]
Stamora Română
ștstâ-mo-ra-ro-mî-nă] **Strei-Săcel** [strei-să-cel]
Streisângcorgiu
[strci-sîn-gor-gu]
Strâmbu-Băiuț
[strîtn-bu-bă-iuț] **Suciul de Jos**
[su-cu-de-jos] **Suciul de Sus** [su-cu-dc-sus] **Suplacul de Ținea**
[su-plâ-ku-de-tin-ka]
Supurul de Jos
[su-pu-ru-de-jos] **Surduc-Banat-Gară**
[sur-duk-ba-nât-gâ-ră]
Surducul Mare
[sur-du-ku-mâ-re]
Suseni-Socetu
[su-seni-so-ce-tu]
Susenii Bârgăului
[su-se-ni-bîr-gă-uu-lui]

ic-Prahova
î-nik-prâ-ho-va] ozia-Botcşti
>bo-zi'-ia-bo-teşti]

Şegarcea-Deal
[şe-gâr-ca-dcal]
Şegarcea-Vale
[şe-gâr-ca-vâ-le]
Şemlacul Mare
[şem-lâ-ku-mâ-re]
Şieu-Măghcruş
[şi-ieu-mă-ge-ruş]
Şieu-Odorhei
[şi-ieu-o-dor-hei]
Şieu-Sfântu
[şi-ieu-sfîn-tu]
Şimbul Silvaniei
[şim-bu-sil-vâ-ni-iei]
Şimnicul de Jos
[şim-ni-ku-de-jos]
Şimnicul de Sus
[şim-ni-ku-de-sus]
Şoimuşul Mare
[şoi-mu-şu-mâ-re] **Şopotul Nou** [şo-po-tu-nou] **Ştefan-Vodă**
[şte-fân-vo-dă] /
[şte-fan-vo-dă]
Ştubeie-Tisa
[ştu-be-ie-ti-sa] **Şurii**

Şalvirii Noi [şal-vi'-ri-noi]
Şardul Nirajului
[şâr-du-ni-râ-ju-lui] **Şarul Dornei** [şâ-ru-dor-nei]

Noi [şii-ri-noi]

Talpa-Ogrăzile
[tâl-pa-o-gră-zi-le] **Talpa Poştei** [tâl-pa-poş-tei] **Taraclia de Salcie**
[ta-ra-kli-ia-de-sâl-ci-ie]
Tămădăul Mare
[tă-mă-dă-uu-mâ-re]
Tănătarii Noi
[tă-nă-tâ-ri-noi] Tău-Bistra [tău-bi's-tra] **Tăura Nouă** [tă-uu-ra-no-uă] **Tăura Veche** [tă-uu-ra-ve-k'e]

Tâutul Ampoiului
[tă-uu-tu-am-po-iu-lui]
Tăuții-Măgherâuş
[tă-uu-ți-mă-gc-ră-uuş]
Tătărăuca Nouă
[tă-tă-rău-ka-no-uă]
Tătărăuca Veche
ftâ-tă-rău-ka-ve-ke]
Târgşorul Nou
[tîrg-şo-ru-nou]
Târgu-Cărb uneşti
ftîr-gu-căr-bu-neştl]
Târgul Frumos
[tîrg-gu-fru-mos]
Târgu-Gânguleşti
[tîr-gu-gîn-gu-leştl]
Târgu-Jiu [tîrg-gu-jiu]
Târgu-Mureş
[tîr-gu-mu-re!j] **Târgu-Neamț** [tîr-gu-neâmț] **Târgu-Ocna** [tîrg-gu-6k-na] **Târgul Secuiesc**
[tîr-gu-se-ku-iesk] **Teceul Mic** [te-ce-uu-mik] **Tecucelul Sec**
[te-ku-ce-lu-sek]
Teleşeuca Nouă
[te-lc-şeu-ka-no-uă] **Telița Nouă** [te-li-ța-no-uă] **Teliucul Mic** [tc-liu-ku-mik] **Ticuşul Nou** [ti-ku-şu-nou] **Ticvaniul Mare**
[tik-vâ-niu-mâ-re]
Timişul de Jos
[ti-mi-şu-dc-jos]
Timişul de Sus
[ti-mi-şu-de-sus] Tiocul de Jos [tio-ku-de-jos] **Tiraspolul Nou**
[ti-râs-po-lu-nou]
Tochile-Răducani
[to-ki-lc-ră-du-kân!] **Tohanul Nou** [to-hâ-nu-n6u]

lanul Vechi [to-hâ-nu-vek]
naiul Nou [to-mâ-iu-nou]
neştii Vechi [to-meş-ti-vek]
jolovățul Mare
o-po-lo-vă-țu-mâ-re]
feştii Noi [tri-feş-ti-noi]
tenii de Jos [tri-te-ni-de-jos]
tcnii-Hotar [tri-te-ni-ho-târ]
•ița Nouă [troi-ța-no-uă]
rnu-Măgurele
lir-nu-mă-gu-re-le]

rnul Roşu [tur-nu-ro-şu]
rulung-Vii [tu-ru-lung-vi'i]
mad-Sat-Gară
liş-nad-sât-gâ-ră]
inadul Nou [tuş-na-du-nou]

icş-Vodă [țe-peş-vo-dă] **tul de Sus** [țe-pu-de-sus] **ăneştii Buhlii** [ți-băneş-ti-bu-hli] **ăneştii de Beiuş** i-gă-

neş-ti-de-be-iuş] **ăneştii de Criş** i-gă-neş-ti-de-kriş]

sacul de Beiuş i-leâ-ku-de-be-iuş] **sacul Şimleului** i-leâ-ku-şim-Ie-uu-lui] **iul Mic** [ul-mu-mik] **oaia Nouă** [ur-suâ-ia-no-uă]

Iul Dobrii [vâ-du-do-bri] **Iul Lat** [vâ-du-lat] **lu-Leca** [vâ-du-le-ka] **lu-Leca Nou** [vâ-du-le-ka-nou] **Iul lui Isac** [vâ-du-lui-i-sâk] **Iul lui Vodă** [vâ-du-lui-vo-dă]

Vadu-Raşcov [vâ-du-râş-kov] **Vadul Turcului** [vâ-du-tur-ku-lui] **Valea-Arini** [vâ-lea-a-rini] **Valea Arinilor** [vâ-lea-a-ri-ni-lor] **Valea-Cetățuia** [vâ-lea-cc-tă-ţu-ia] **Valea Chiuarului** [vâ-lea-ku-uâ-ru-lui] **Valea Florii** [vâ-lea-flo-ri] **Valea lui Vlad** [vâ-lea-lui-vlâd] **Valea Soveții-Gară** [vâ-lea-so-ve-ți-gâ-ră] **Valea Ursoii** [vâ-lea-ur-so-ii] **Valea-Văleni** [vâ-lea-vă-lenl] **Valea-Trestieni** [vâ-lea-tres-ti-ienl] **Vatra Dornei-Băi-Gară** [vâ-tra-dor-nei-băi-gâ-ră] **Vălanii de** Beiuş[vă-lâ-ni-de-be-iuş] **Vălcăul de Jos** [văl-kă-uu-de-jos] **Vălcăul de Sus** [văl-ka-uu-de-sus] **Văleni-Dârabovița** [vă-len!-dîm-bo-vi-ța] **Vălenii de Munte** [vă-le-ni-de-mun-te] **Vărzărestii Noi** [văr-ză-reş-ti-noi] **Vânjul Mare** [vîn-ju-mâ-re] **Vârvorul de Jos** [vîr-vo-ru-de-jos] **Vicovul de Jos** [vi-ko-vu-de-jos] **Viile-Satul Mare** [vi-ii-le-sâ-tu-mâ-re] **Vinţul de Jos** [vin-ţu-de-jos] **Viseu-Bistra-Haltă** [vi-şeu-bis-tra-hâl-tă] **Vişeul de Sus** [vi-şe-uu-de-sus]

Za u l de Câmpie [zâ-uu-de-kîm-pi-ie] **Zăicanii Noi** [zăi-ka-ni-noi] Zăvoiu-Crişana[ză-v6-iu-kri-sâ-na] **Zăzulenii Noi** [ză-zu-le-ni-noi] **Zăzulenii Vechi** [ză-zu-le-vek] **Zerindul Mic** [ze-rin-du-mik] **Zimandul Nou** [zi-mân-du-nou] **Zorlenţul Mare** [zor-len-ţu-mâ-re]

§36. Scrierea şi pronunţarea numelor proprii latineşti şi greceşti vechi*

A

Absirt [ab-sirt] //
Absyrtus [ab-sir-tus]
Acamante [a-ka-mân-te] //
Acamas [â-ka-mas]
Acast [a-kâst] //
Acastus [a-kâs-tus]
Aconţiu [a-kon-ţiu]
Acrisiu [a-kri-siu] //
Acrisius [a-kri-si-us]
Acrocorint [a-kro-ko-rint]
Acropole [a-kro-po-le] Actcea [ak-te-ea] Acteon [ak-te-on]
Adrian [a-dri-iân] //
Hadrianus [ha-dri-â-nus] •
Aelo [a-e-lo] // **Aello** [a-e-lo]
Afrodita [a-fro-di'-ta] **Agamede** [a-ga-me-de] **Agamemnon** [a-ga-mem-non] Agatocle [a-ga-to-kle] Agesilau [a-ge-si-lâu]
Agrigent [a-gri-gent] //
Agrigentum [a-gri-gen-tum]
Agripa [a-gri-pa] //
Agrippa [a-gri-pa]
Agripina [a-gri-pi-na] //
Agrippina [a-gri-pi-na]
Ahaia [a-hâ-ia] //
Achaia [a-hâ-ia]
Ahelou [a-he-l6y] //
Achelous [a-he-l6-us]
Aheron [a-he-ron] //
Acberon [â-he-ron]
Ahile [a-hi-le] //
Achilles [a-hi-les]
Ahileida [a-hi-le-ii-da] //
Achilleis [a-hi-le-is]
Aiax [â-iaks]
Alalcomenc [a-lal-ko-me-ne]
Alaric [â-la-rik] / [a-la-rik]
Alcamene [al-ka-me-ne]
Alcesta [al-ces-ta] **Alceu** [al-ceu] **Alcibiadc** [al-ci-bi-iâ-de]
Alcifron [al-ci-fron] **Alcinou** [al-ci-nou] //
Alcinous [al-ci-no-us]
Alciona [al-ci-6-na] **Alcmena** [alk-me-na] **Alcmeon** [alk-me-on] **Alesia** [a-le-si-ia]
Alexandria [a-lek-san-dri-ia]
Alexandria (oraş) [a-lek-sân-dri-ia]
Alfenor [al-fe-nor]
Alfeu [al-feu] //
Alphaeus [al-fe-us]
Aloeu [a-lo-eu] //
Aloeus [a-l6-e-us] **Aloizi** [a-lo-iizi] **Alteea** [al-te-ea]
Amalteea [a-mal-te-ea]
Amatunt [a-ma-tunt]
Anitianasa [am-fi-ia-nâ-sa] //
Amphianassa [am-fi-â-na-sa]
Amfianax [am-fi-a-nâks]
Amficrate [am-fi-krâ-te]

1) în colaborare cu Dana Dinu;
2) Ca în întregul „Lexicon...", semnul / desparte variante, în acest capitol se introduce semnul //, care separă formele adaptate la limba română, prin tradiţie (primele) de formele neadaptate, originare (următoarele). Acolo unde. nu există acest semn, se dă numai forma adaptată.

iinon iam-ti-lohj // mphilochus [am-fi-lo-hus] **ifimah** [am-fi-mâh] **ifimede** [am-fi-me-de] **ifimedon** [am-fi-me-don] **ifinom** [am-fi-nom] **fion** [am-ff-on] **fistene** [am-fis-te-ne] // **mphisthenes** [am-fis-te-nes] fitrion [am-fi-tri-onj // **mphitrion** [am-fî-tri-on] **fitrite** [am-fi-tri'-te] // mphitrita [am-fi-tri-ta] ian [a-mi-iân] // **mmianus** [a-mi-â-nusj **uliu** [a-mu-liu] **ibasis** [a-nâ-ba-sis] icreon [a-na-kre-on] **ixagora** fa-nak-sâ-go-ra] // **laxagoras** [a-nak-sa-go-ras] **ximandru** [a-nak-si-mân-dru] // **laximandros** nak-si-man-dros] ximcnc [a-nak-si-me-ne] // **laximenes** [a-nak-si-me-nes] eu [an-ceu] **hisc** [an-ki-se] / / **ichi ses** fan-

ki-ses]
rogcu [an-dro-geu]
romaca [an-dro-mâ-ka]
romeda [an-dro-me-da]
nymus [a-no-ni-mus]
;u [an-teu]
boreu [an-ti-bo-reu]
fates [an-d-fa-tes]
fon [an-ti-fon]
gona [an-ti-go-na]
gonos [an-ti-go-nos]
loh [an-ti-l6h]
mah [an-ti-mâh]
nou [an-ti-nou]

Antioh [an-ti-6h] //
Antiochus [an-ti'-o-hus] **Antiohia** [an-ti-6-hi-ia] **Antiope** [an-ti-6-pe] **Antistene** [an-tis-te-ne] **Antoniu** [an-to-niu] //
Antonius [an-to-ni-us] **Apian** [a-pi-iânj **Apolo** [a-pcS-lo] //
ApoIIo [a-po-lo] **Apolodor** [a-po-lo-dor] **Apollodor** [a-po-l6-dor] **Apolonia // ApoIIonia** [a-po-l6-ni-ia] **Apulia** fa-pu-Ii-ia] **Apulum** [â-pu-lumj **Arcadiu** [ar-kâ-diu] //
Arcadius [ar-kâ-di-us] **Arcesilau** far-ce-si-lâu] //
Archcsilaos [ar-he-si-la-os] /
Archesilas [ar-hc-si-las] **Arcesiu** [ar-ce-siu] **Areopag** [a-re-o-pâg] **Ares** [â-res] **Aretusa** [a-re-tu-sa] **Argeu** [ar-gey] **Argo** [âr-go] **Argolida** [ar-go-li-da] **Argonauți** [ar-go-na-uiiți] **Argos** [âr-gos] **Argus** [âr-gus] **Arhelau** [ar-he-Iâu] //
Archelaus [ar-he-lâ-us] **Arheptolem** [ar-he-pto-lem] **Arhimcdc** [ar-hi-me-de] //
Archimedes [ar-hi-me-des] **Ariadna** [a-ri-iăd-n a] **Arian** [a-r i-i â n] //
Arianus [a-ri-a-nus] **Ariobarzane** [a-ri-o-bar-zâ-ne] //
Ariobarzanes fa-ri-o-bar-zâ-nes] **Arion** [a-ri-on]

Ariovist [[a]-ri-o-vi'st] //
Ariovistus [a-ri-o-vis-tus] **Aristagora** [a-ris-ta-go-ra] **Aristarh** [a-ris-târh] //
Aristarchus [a-ris-târ-hus] **Aristeu** [a-ris-teu] //

Aristaeus [a-ris-te-us] Aristidc [a-ris-ti-de] // Aristides [a-ris-ti-des] **Aristip** [a-ris-tip] **Aristobul** [a-ris-to-bul] **Aristodem** [a-ris-to-dem] **Aristofan** [a-ris-to-fân] // **Aristophanes** [a-ris-to-pha-nes] **Aristotel** [a-ris-to-tel] // **Aristoteles** [a-ris-to-te-les] **Artaxerxe** [ar-tak-ser-kse] // **Artaxerxes** [ar-tak-ser-kses]; Ar-ta-xer-xe(s) (sil. graf.) **Artemidor** [ar-te-mi-dor] **Ascaniu** [as-kâ-niu] **Asclepiadc** [as-kle-pi-iâ-de] **Asclepiodor** [as-kle-pi-o-dor] **Asclepiodot** [as-kle-pi-o-dot] **Asclepios** [as-kle-pi-os] **Asiria** [a-si-ri-ia] **Aspasia** [as-pâ-si-ia] **Astarte** [as-târ-te] Asteria [as-te-ri-ia] Asteropeu [as-te-ro-peu] Astiage [as-ti-iâ-ge] **Astianax** [as-ti-ia-naks] **Astipaleea** [as-ti-pa-le-ea] ^f^^ţtş [a-ța-l4n-ta] Atamania [a-ta-mâ-ni-ia] **Atamante** [a-ta-mân-te] // **Athamas** fâ-ta-mas] **Atanasiu** [a-ta-nâ-siu]

Atena // Athcna [a-te-na] **Atenodor** [a-te-no-dor] **Atica** [â-ti-ka] **Atila** [a-ti'-la] **Ațină** [a-ti-na] **Atlantida** [a-tlan-ti-da] **Atlas** [â-tlas] **Atos // Athos** [â-tos] **Atreu** [a-treu] **Atropos** [â-tro-pos] **Augias** [âu-gi-ias] **August** [au-gust] // **Augustus** [au-gus-tus] **Augustin** [au-gus-tin] // **Augustinus** [au-gus-ti-nus] **Aulida** [au-li-da] / [a-uu-li-da] **Aurelian** [au-re-li-iân] / [a-uu-re-li-iân] // **Aurelianus** [au-re-li-â-nus] **Ausonia** [au-so-ni-ia] **Ausoniu** [au-so-niu] **Aventin** [a-ven-tin] **Avem** [a-vern]

B

Babilon [ba-bi-l6n] **Babilonia** [ba-bi-l6-ni-ia] **Bacanale** [ba-ka-nâ-le] **Bacus // Bacchus** [bâ-kus] **Bachilide** [ba-hi-li'-de] **Bactriana** [bak-tri-iâ-na] **Batrahomiomahia** [ba-tra-ho-mi-o-ma-hi-ia] **Belerofon** [be-le-ro-fon] **Belizariu** [be-li-zâ-riu] **Beoția** [be-(u)6-ți-ia] **Bitinia** [bi-ti-ni-ia] **Bizanț [bi-zânț] Boristene** [bo-ris-te-ne] **Brenus // Brennus** fbrc-nus)

areu [bri-(i)a-reu] // **riarcus** [bri-a-re-us] **tanicus // Britannicus** ri-tâ-ni-kus] **itus** [bru-tus] **:efal** [bu-ce-fâl] •oliccle [bu-ko-li-ce-Ie]

Iraeca [kad-me-ea] **ereu** [ka-fe-reu] **stru** [ka-us-tru] **cedon** [kal-ce-don] **ccdonia** [kal-ce-do-ni-ia] **cidica** [kal-ci-di-ka] **deea** [kal-de-ea] **edonia** [ka-le-do-ni-ia] **:alidon** [ka-li-don] **imah** [ka-Ii-mâh] iope [ka-li-6-pe] ipso [ka-lip-so]; i-pso (sil. graf.) **istene** [ka-lis-te-ne] isto [ka-lis-to] **ibise** [kam-bi-se] ipaneu [kam-pa-neu] **adocia** [ka-pa-do-ci-ia] **itoliu** [ka-pi-to-liu] **acala** // **Caracalla** j-ra-kâ-la] **ibda** [ka-ri'b-da] **mide** [kar-mi'-de] **neade** [kar-ne-(e)â-de] *on* [kâ-ron] **tagina** [kar-tâ-gi-na] **«ndra** [ka-sân-dra] **indru** [ka-sân-dru] iodor [ka-si-(u)o-dor] **iopeea** [ka-si-(u)o-pe-ea] **ius** // **Cassius** [kâ-si-

us]

Cizic [ci-zi'k]
Claudian [kla-(u)u-di-iân] //
Claudianus [klau-di-â-nus]
Claudiu [kla-(u)u-diu] //
Claudius [klâu-di-us]
Clazomene [kla-zo-me-ne]
Cleante [kle-(e)ân-te] **Clearh** [kle-(e)ârh] **Cleobul** [kle-(u)o-bul] **Cleomede** [kle-(u)o-me-de] **Cleomene** [kle-(u)o-me-ne] **Cleone** fkle-(u)6-ne] Cleopatra [kle-(u)o-pâ-tra] **Clistene** [klis-te-ne] **Clitemnestra** [kli-tem-nes-tra] **Clitofon** [kli-to-fon] **Clitumn** [kli-tumn] **Cloe** [klo-e] **Cloto** [klo-to] Cnosos [kno-sos] Cocit [ko-ci't] **Colhida** [kol-hi-da] **Coliseu** [ko-li-seu] **Colofon** [ko-lo-fon] **Corciră** [kor- ci-ra]

Catilinarele
[ka-ti-li-nâ-re-le] **Catul** [ka-tiil] **Cccub** [ce-kub]
Cefalenia [ce-fa-le-ni-ia]
Cefeu [ce-feu] **Cefis** [ce-fis]
Cefisia [ce-fi-si-ia]
Cefisodem [ce-fi-so-dem]
Ceflsodor [ce-fi-so-dor]
Cefisodot [ce-fi-so-dot]
Celeno [ce-le-no] **Celesiria** [ce-le-si-ri-ia] **Ceneu** [ce-neu] //
Caeneus [ce-ne-us]
Cerber [cer-ber]
Ceres [ce-res];
Cererei [ce-re-rei], g.-d.
Cezareea [ce-za-re-ea] **Cezar //** **Caesar** [ce-zar] **Chere** [ke-re] **Cherefon** [ke-re-fon] **Cheroneea** [ke-ro-ne-ea] **Chersones** [ker-so-nes] **Chilon** [k'i'-lon] **Chios** [k'i'-(u)os] **Chiron** [ki-ron] **Cianec** [ci-(i)a-ne-e] **Cibele** [ci-be-le] **Ciclade** [ci-klâ-de] **Ciclopi** (nume comun) [ci-klopi] **Cidipe** [ci-di-pe] **Cilene** [ci-le-ne] **Cintia** [cin-ți-ia] **Ciprian** [ci-pri-iân] **Cipriile** [ci-pri-ii-le] **Cirene** [ci-re-ne] **Ciril** [ci-ril] **Ciropedia** [ci-ro-pe-di-ia] **Cirus** [ci-rus] **Citera** [ci-te-ra] **Citeron** [ci-te-ron]
Core [ko-re] **Corint** [ko-rint]
Coriolan [ko-ri-o-lân]
Coroneca [ko-ro-ne-ea] **Cratil** [krâ-til] **Cresus** [kre-sus]
Creteu [kre-teu] **Crisip** [kri-sip]
Crisostomul
[kri-sos-to-mu(l)]
Critobul [kri-to-bul]
Critolau [kri-to-lâu]
Cronos [kro-nos] **Ctesip** [kte-sip] **Cupidon** [ku-pi-don] **Curiați** [ku-ri-iâț!];
Curtații [ku-ri-iâ-ți], art.

D

Dafnc // Daphne [dâf-ne] **Daftm // Daphnis** [dâf-nis] **Damasip** [dc-ma-sip] **Damocle** [de-mo-kle] **Danae** [da-nâ-e] **Dariu [dâ-riu] // Darius** [dâ-ri-us] **Deceleea** [de-ce-le-ea] **Dedal** [de-dâl] **Daianira** [de-ia-ni-ra] **Deifob** [de-ii-fob] **DelH** [del-fi] **Demade** [de-mâ-de] **Demarh** [de-mârh] **Demeter** [dc-me-ter] **Demetra** [de-me-tra] **Democrit** [de-mo-krit] **Demodoc** [de-mo-dok] **Honisiu** [di-(u)o-ni-siu] // **nysos** [di-6-ni-sos] (gr.) / **nysus** [di-o-ni-sus] (lat.) **nisodor** i-(u)o-ni-so-dor] **scoride** i-(y)os-ko-ri-de] **scuri** [di-(u)os-kuri] **tima** [di-(u)o-ti'-ma] lona [do-do-na] nițian [do-mi-ți-iân] // tmițianus fdo-mi-ți-â-nus] •ida [do-ri-da] ade [dri-iâ-dc] // **ryades** [dri-â-des] **ante** [dri-iân-te] // **ryas** [dri-as] opa [dri-6-pa] // ryope [dri-o-pe]

[e-âk] // faeus [e-a-kus] **;rn** [e-â-gruj **îl** [e-hâl] **inade** [e-lci-nâ-dc] // •hinades [e-ki-nâ-des] eu [e-kleu] p [e-dip] // i-dipiis [6-di-pus] / **idipus** [[oi-di'-pusj s [e-fes] **ilte** [e-fi-(i)âl-te] te [e-gâ-te] on [c-ge-on] u [e-gcu] // ;geus fc-gc-us] **aleu** [e-gi-(i)a-leu] // **^gialeus** [e-gi-a-le-us] na

Demofonte [de-mo-fon-te] // Demofon [de-mo-fon] / **Demofoon** [de-mo-fo-on] **Demostene** [de-mos-te-ne] **Dexip** [dek-sip]; De-xip (sil. graf.) **Dicearh** [di-ce-ârh] **Dido** [di-do] / **Didona** [di-do-na] **Diche** [di-ke] **Dinogeția** [di-no-ge-ți-ia] **Diocleția n** [di-o-kle-ți-iân] // **Diocleția nus** [di-o-klc-ți-â-nus] **Diodor** [di-(u)o-dor] Diofant [di-(u)o-fânt] **Diogene** [di-(u)o-ge-ne] **Diogene Laertiu** [di-(u)o-ge-ne la-er-tiu] Diomede [di-(u)o-me-de]

[e-gi-na] st [e-gistj

Ehalia [e-ha-li-ia] **Ehion // Echion** [e-hi'-on] **Alada** [e-lâ-da] **Elagabal** [e-la-gâ-bal] / **Eliogabal** [e-li-o-ga-bâl] **Eleea** [e-le-ga] **Elena** [e-le-na] **Elenicele** [e-le-ni-ce-le] **Elida** [c-li-da] **Elizee** (Câmpiile) [e-li-ze-e] **Empedocle** [em-pe-do-kle] **Endimion** [en-di-mi-on] **Enea** [e-ne-(e)a] // **Aeneas** [e-ne-as] **Eneida** [e-ne-ii-da] Eol [e-61] // **Aeolus** [e-o-lus] **Eolia** [e-6-li-ia] **Eolicele** [c-6-li-ce-le] **Eparainonda** [e-pa-mi-non-da] **Epictet** **Eubeea** [cu-be-ea] **Eubul** [cu-biil] **Euclide** [eu-kli'-de] / [e-u-klî-de] **Eudem** [eu-dem] **Euelpide** [eu-el-pi-de] **Eufetn** [cu-fem] **Euforb** [cu-forb] **Euforion** [eu-fo-ri-on] **Eufrat** [eu-frât] / [e-(u)u-frât] **Euhemer** [eu-he-mer] **Eumene** [cu-me-ne] **Eumenide** [cu-mc-ni-de] F unic u [eu-meu] **Eumolp** [eu-mcMp] **Eurial** [cu-ri-iâl] **Euricleea** [eu-ri-kle-ea] **Euridice** [eu-ri-di-ce] / [e-(u)u-ri-di-ce] **Euriloh** [eu-ri-l6h] **Eurimah** [eu-ri-mâh] **Eurinom** [eu-ri-nom] **Eurip** [cu-rip] **Euripide** [eu-ri-pi-dc] / [e-(u)u-ri-pi-de] **Euristcne** [cu-ris-tc-nc] **Euristeu** [eu-ris-teu] **Eusebiu** [eu-sc-biu] / [e-(u)u-se-biu] **Euterpe** [eu-tcr-pej **Eutidem** [eu-ti-dem] **Eutifron** [eu-ti-fron] **Eutropiu** [eu-tro-piu] **Evadme** [e-vâd-me] **Evandru** [e-vân-dru] **Evant** [c-vânt]

Faeton / Phaeton [fa-e-ton] **Faetusa** [fa-c-tu-sa] **Falaris** [e-pik-tet] **Epicur** [e-pi-kur] **Epidaur** [e-pi-dâ-(u)ur] **Epiharm** [e-pi-hârm] **Epimcnide** [e-pi-me-ni-de] **Epimeteu** [e-pi-me-teu] **Epir** [e-pir] **Eratostene** [e-ra-tos-te-ne] **Ereb** [e-reb] **Erchtcu** [e-reh-teu] **Ericiana** [e-ri-ci-iâ-na] **Eridan** [e-ri-dân] **Erimant** [e-ri-mânt] **Escbil** [cs-k'i'l] // Aischylos [ais-hiu-los] **Eschine** [es-ki-ne] **Esculap** [es-ku-lâp] **Esop** [e-sop] // Aesopus [e-so-pus] (lat.) **Esquilin** [es-kvi-lin] **Eteocle** [e-te-6-klc] **Etolia** [e-to-li-ia] [ta-la-ris]

Falern ffa-lcrn]
Faleron [fa-le-ron]
Farmacuse (Insulele)
[far-ma-cu-se] **Farnace** [far-nâ-ce] **Farsalia** [far-sâ-li-ia]
Fastele [fâs-te-lc] **Febe** [fc-be] **Febus Apolo** [fe-bus a-po-lo] //
Phoebus Apollo (lat.)
[fe-bus-a-po-lo] **Fedon** [fe-don] **Fedra** //
Phaedra [fc-dra]
Ferecide [fe-rc-ci-dc]
Ferecrate [fe-rc-krâ-te]
Festos [fes-tos] **Fidias** // **Phidias**
[fi'-di-(i)as] (lat.)

•cis // **Phorcis** [for-cis]
•cus // **Phorcus** [for-kus]
•oneu [fo-ro-neu] //
tioroneus [fo-ro-ne-us] gia [fri-gi-ia] // **tirygia** [fri-gi-ia] **i** // **Phtia** [fti'-(i)a] **îtida** [fti-o-ti'-da] •ii [tu-ri]

ateea [ga-la-te-ea] cn [ga-len] // **alenus** [ga-le-nus]
ia // **Gallia** [gâ-li-ia] **ileea** [ga-li-le-ea] **limede** [ga-ni-me-de] // **animedes** [ga-ni-me-des] **•amant** [ga-ra-mânt] •a [ge-ea] / [ge-ea]
•rgicelc [ge-or-gi-ce-le]
•ion [ge-ri-on] **antomahia** i-gan-to-ma-hi-ia] **anți** [gi-gânți] **brio** [glâ-bri-o]
•gona [gor-go-na] **•tina** [gor-ti'-na] **•tinia** [gor-ti'-ni-ia] ihi [grah!]; **ihii** [grâ-hi] // **racchi** [grâ-hi], art.
iie [grâ-ie] **gorie** [gri-go-ri-ie]

Ies [hâ-des]
Irianus [ha-dri-(i)â-nus]
;nunt [hagnunt] **icarnas** [ha-li-kar-nâs] **imunt** [ha-li-munt]
Hidra [hi'-dra] **Hieronim**

Fidipide [fi-di-pi-de]
Filadelfia [fi-la-del-fi-(i)a]
Filamon // Philammon
[fi-lâ-mon] **Fileb** [fi-leb]
Filemon [fi-le-mon] **Filip** [fi'-lip] **Filipicele** [fi-li-pi-ce-le]
Filocrate [fi-lo-krâ-te] **Filoctet** [fi-lok-tet] **Filodem** [fi-lo-dem]
Filomela [fi-lo-mc-la] **Filon** Ifî-lon] **Filostrat** [fi-los-trât]
Fi-lo-strat (sil. mf.) **Fineu** [fi-neu] **Flegeton** [fle-ge-ton]
Flegree (Câmpiile) [fle-gre-e]
Floridele [no-ri'-de-le]
Focaida [fo-ka-(i)i'-da] Foceea [fo-ee-ea] **Focida** [fo-ci-da]
Focilide [fo-ci-li-de] Focion [fo-ci-on]
Hanibal // Hannibal
[hâ-ni-bal] **Hanon** [hâ-non]
Haos [hâ-os] **Harite** [hâ-ri-te]
Harpii [har-pii] **Harpocratc** [har-po-krâ-te] **Hecate** [he-kâ-te] **Hccatcu** [he-ka-teu]
Hecatonhiri [he-ka-ton-hi-ri]
Hector [hek-tor] **Hecuba** [he-ku-ba] **Hefaistos** [he-fais-tos]
Hefestia [he-fes-ti-(i)a]
Hegesip [he-ge-sip] **Helespont** [hc-les-pont] **Heliodor** [he-li-o-dor] Hcmon [he-mon] **Hemonia** [he-mo-ni-(i)a] **Heraclid** [he-ra-klid] //
Heraciides [he-ra-kli-des]
Heraciit [he-ra-kli't] **Hercule** [her-ku-le] //
Heracles [he-ra-kles] (gr.) /
Hercules (lat.) [her-ku-les]
Hermiona [her-mi-6-na]
Hcrmip [her-mip] **Hermocrate** [her-mo-krâ-te] **Hermocrit** [her-mo-krit] **Hermogene** [her-mo-ge-ne] **Hermolau** [her-mo-lâu]
Herodian [he-ro-di-(i)ân]
Herodot [he-ro-dot] **Heroidele** [hc-ro-(i)i-de-le] **Herostrat** [he-ros-trât]/ He-ro-strat (sil. mf.)
Hesiod [he-si-6d] **Hesperide** [hes-pe-ri-de] **Hexabiblos** [hek-sâ-bi-blos]; He-xa-bi-blos (sil. graf.) **Hiacint** [hi-(i)a-cint]
Hibla [hi-bla]
[hi-e-ro-nim] **Himeneu**

[hi-me-neu] **Himera** [hi-me-ra] **Himet** [hi-met]
Hiparh [hi-pârh]
Hiperidc [hi-pe-ri-de]
Hiperion [hi-pe-ri-on] fhi-pe-ri-on] // [hi-pe-ri-6n]
Hipcrmestra [hi-per-mes-tra]
Hipocrate [hi-po-krâ-te] // **Hippocrates** [hi-po-kra-tes]
Hipodamia [hi-po-da-mi-ia]
Hipolit [hi-po-li't] **Hipomene** [hi-po-me-ne] Histaspe [his-tâs-pe] **Hoeforele** [ho-ie-fo-re-le]
Homer [ho-mer] **Honoriu** [ho-no-riu] **Horațiu** [ho-râ-țiu] // **Horatius** [ho-râ-ți-us]
Horații [ho-râ-ți]; **Horațiii** [ho-râ-ți-ii], art.

I

lanicul (muntele) [ia-m-kul]
lanus [ia-nus]
lapet [ia-pet]
Icar [i-kâr]
Icaromenip [i-ka-ro-me-nip]
Idomencu [i-do-me-neu]
Idotcca [i-do-te-ea]
Idumeea [i-du-me-ea]
Ificle [i-fi-kle]
Ificrate [i-fi-krâ-te]
Ifigenia [i-fi-ge-ni-(i)a] // **Iphigenia** [i-fi-ge-ni'-(i)a] (gr.)
Iliada [i-li-(i)â-da] **Iliria** // **Illyria** ti-li'-ri-(i)a] **Ilitia** [i-li-ti'-(i)a] **locasta** [io-kâs-ta]
lonia [i-(u)6-ni-(i)a]
Iseu [i-seu] // **Isaeus** fi-se-us] **Isidor** [i-si-dor] **Ismena** [is-me-na] **Isocrate** [i-so-krâ-te]
Istmicelc [ist-mi-ce-le]
Istru (Dunărea) [is-tru]
Itaca [i-tâ-ka] **Iulian Apostatul** [iu-li-iân a-pos-tâ-tu(l)]
lugurta [iu-gur-ta]

Junona [iu-no-na] // **Juno** [iii-no] **Jupiter** [iu-pi-ter] **Justin** [ius-tin]
Justinian [ius-ti-ni-(i)an]
Juvenal [iu-ve-nâl] // **Juvenalis** [iu-ve-nâ-lis]

Lacedemona [la-ce-de-mo-na]
Laconia [la-ko-ni-(i)a]
Lactanțiu [lak-tân-țiu] // **Lactantius** [lak-tân-ți-us]
Laerte [la-er-te] **Lampsac** [lam-psâk] Laocoon [la-6-ko-on] **Laodamia** [la-o-da-mi-(i)a] **Laodice** [la-o-di-ce]
Laodiceea [la-o-di-ce-ea]
Larisa [la-ri-sa] **Latona** [la-to-na] // **Leto** [le-to]
Leandru [le-ân-dru]
Leocrate [le-o-krâ-te]
Leonida [le-o-ni-da]
Lete [le-te]

cada [leu-kâ-da] / -u-kâ-daj
cip [leu-ci'p] / [le-u-cip]
ia [li-bi-ia]
ibet [li-ka-bet]
a [li'-ci-(i)a]
•fron // Lycophron -ko-fron]
irg [li-kurg]
ia [li'-di-(i)a]
:cu [lin-ceu]
indru [li-sân-dru] //
sandros [li-san-dros]
an [li-si'-(i)as]
erate [li-si-krâ-te]
raah [li-si-mâh] //
simachos [li-si-ma-hos]
P [li-si'p]
strata [li-sis-trâ-ta]
im [li-sum]
u [li-viu] //
vius fli-vi-us]
rida [lo-kri-da]
gin [lon-gin]
an [lu-kân] //
icanus [lu-kâ-nus]
ian [lu-ci-(i)ân]
iliu [lu-ci'-liu] / /
icili us [lu-ci'-li-

us]
rcțiu [lu-kre-țiu] // **icretius** [lu-kre-ți-us]
i'tia [lu-te-ți-(i)a]

robiu [ma-kro-biu] // **icrobius** [ma-kro-bi-us] **;nezia** [maş-ne-zi-(i)a]
aton [ma-ra-ton]
sias [mâr-si-(i)as]
'te [mâr-te]

Marțial [mar-ți-(i)âl] //
Martialis [mar-ți-(i)â-lis] **Mausol** [mau-sol] **Maxențiu** [mak-sen-tiu]; Ma-xen-țiu (sil. graf.) **Maximian** [mak-si-mi-(i)ân] Ma-xi-mi-an (sil. graf.) **Meandru** [me-ân-dru] **Mecena** [me-ce-na] **Medeea** [me-de-ea] **Meduza** [me-du-za] **Megarida** [me-ga-ri-da] **Megastene** [me-gas-te-ne]; Me-ga-ste-ne (sil. mf.) **Megera** [me-ge-ra] **Melanip** [me-la-nip] **Meleagru** [me-le-â-gru] **Melicerte** [me-li-cer-te] **Memfis** [mem-fis] **Menal** (muntele) [me-nâl] **Menandru** [me-nân-dru]; Men-an-dru (sil. graf.) **Menecrate** [me-ne-krâ-te] **Menedem** [me-ne-dem] **Menelau** [me-ne-lâu] **Mcnexen** [me-nek-sen]; Me-ne-xen (sil. graf.) **Menip** [me-nip] **Meonia** [me-6-ni-(i)a] **Meotic** (lacul) [me-6-tik] **Mercur** [mer-kur] **Mesalina** [me-sa-li-na] **Mesapia** [me-sâ-pi-(i)a] **Mescnia** [me-se-ni-(i)a] **Mctapont** [me-ta-pont] **Metimna** [me-tim-na] Metodiu [me-to-diu] Metrodor [me-tro-dor] **Micene** [mi-C%e-nc] **Milet** (oraşul) [mi-let] **Miltiade** [mil-ti-(i)â-de]

M i m ne r m [mim-nerml // **Mimnermos** [mim-ner-mos]
Minotaurul [mi-no-tâ-uu-ru(l)]
Mirina [mi-ri'-na]
Mirmidon [mir-tni-don]
Miron [mi-ron]
Mirtoică (marea) [mir-to-(i)i-kă]
Misia [mi-si-(i)a]
Mitilene [mi-ti-le-ne]
Mitridate [mi-tri-dâ-te] // **Mithridates** [mi-tri-dâ-tes]
Mnesiloh [mne-si-l6h]
Mnesteu [mnes-teu]
Moire [moi-re]
Morfeu [mor-feu]
Mucia [mu-ci-(i)a]
Muze [mu-ze]

N

Nabucodonosor [na-bu-ko-do-no-sor]
Narcis [nar-cis] / [nâr-cis]
Naucrate [nau-krâ-te]

Nausican [nau-si-kân] Na/ian/ [na-zi-ânz] **Nearh** [ne-ârh] **Nelcu** [ne-leu] **Ncmeenele** [ne-me-e-ne-le] **Neoptolem** [ne-o-pto-lem] **Neptun** [nep-tun] Nesus [ne-sus] **Nereu** [ne-reu] **Nicandru** [ni-kân-dru] // **Nicander** [ni-kân-der] Nic-ân-dru (sil. mf.) Nic-ân-der (sil. mf.) **Niccea** [ni-ce-ea] **Nicomah** [ni-ko-mâh] **Nicostrat** [ni-kos-trât] Ni-co-strât (sil. mf.) **Nicostratus** [ni-kos-trâ-tus] (lat.)

Ni-co-stra-tus (sil. mf.) **Niche [ni'-k'e] Niobe** [ni-6-be] **Numidia** [nu-mi-di-(i)a]

O

Ocean [o-ce-anj / [o-ce-ân] **Oceanide** [o-ce-a-ni-de] **Ocipete** [o-ci-pe-te] **Octavian** [i)k-ta-vi-(i)ân] // **Octavianus** [ok-ta-vi-(i)â-nus] **Odeon** [o-de-6n] **Odiseea** [o-di-se-ea] **Odiseu** [o-di-seu] **Odoacru** [o-do-â-kru] **Ogigia** [o-gi-gi'-(i)a] **Oileu** [o-(i)i-leu] **Olimp** (muntele) [o-limp] **Olimpia** [o-limp-pi-ia] **Olimpiada** (mama lui Alexandru)

Olimpicele [o-lim-pi-ce-le] **Olimpiodor** [o-lim-pi-o-dor] **Olint** [o-lint] **Olinticele** [o-Un-ti-ce-le] **Opian** [o-pi-(i)ân] **Opunt** [o-pînt] **Oreste** [o-res-te] **Orestia** [o-res-ti-(i)a] **Orfeu** [or-feu] // **Orpheus** [or-fe-us] **Origene** [o-ri-ge-ne] **Orion** [o-ri-6n] **Oritia** [o-ri-ti-(i)a] **Oronte** [o-ron-te] **Ortigia** [or-ti'-gi-(i)a] **Ovidiu** [o-vi-diu] // **Ovidius** [o-vi-di-us]

cideian [pa-ci-de-iân] **ctol** [pak-tol] **flagonia** [pa-fla-go-ni-(i)a] **fos** [pâ-fos] **lamede** [pa-la-mc-de] **latin** (muntele) [pa-la-tin] **linur** [pa-li-nur] **las Atena** [pâ-las a-te-naj; **Iadei Atena** 3a-lâ-dei a-te-na], g.-d. **Iroira // Palmyra** lal-mi-ra] **tnfilia** [pam-fi-li-(i)a]

natenec [pa-na-te-ne-e]; i-a-te-ne-e (sil. mf.) **idar** [pân-dar] **ugeu** [pan-geu] **3ia** (legea) [pâ-pi-(i)a] **•ce** [pâr-ce] **•is** [pâ-ris] **•menide** [par-me-ni-de] **•nas** [par-nâs] // **arnasos** [par-na-sos] **•tenon** [par-te-non] **•tenope** [par-te-no-pe] •tcnopeu [par-te-no-peu] **ifac** [pa-si-fâ-e] **roclu** [pa-tro-klu]

ilin a [pau-li'-na] / a-u-li-na] **isan ia** [pau-sâ-ni-(i)aj ;

s-a-ni-a (sil. mf.)
n [pe-ân]
nia [pe-a-ni-ia]
as [pe-gâs]
isgiotida
a-las-gi-o-ti-da]
îu [pe-leu]
)pida [pe-lo-pi-da]
>pones [pe-lo-po-nes] //
loponnesos [pe-l6-po-ne-sos]

Penelopa [pe-ne-l6-pa] **Peneu** [pe-neu] **Pentelic** [pen-te-li'k] **Pcntesileea** [pen-te-si-le-ea] **Penteu** [pen-teu] **Peonia** [pe-6-ni-(i)a] **Perebia** [pe-re-bi-(i)a] **Pergara** [per-gâm] **Periandru** [pe-ri-(i)ân-dru] **Pericle** [pe-rî-kle] **Perifante** [pe-ri-fân-te] //

Periphas [pe-ri-fas] **Persefona** [per-se-fo-na] **Perseu** [per-seu] **Persinunt** [per-si-niint] **Petroniu** [pe-tro-niu] //

Petronius [pe-tro-ni-us] **Pidna** [pid-na] **Pigmalion** [pig-mâ-li-on] **Pilade** [pi-lâ-de] **Pindar** [pin-dar] **Piram** [pi-ram] **Pireu** [pi-reu] **Pirgopolinice** [pir-go-po-li-ni-ce] **Piritou** [pi-ri-tou] **Pirus** (regele) [pi-rus] **Pisonii** [pi-so-ni] **Pisistrate** [pi-sis-trâ-te] / Pi-si-stra-te (sil. mf.) **Pitagora** [pi-tâ-go-ra] //

Pythagoras [pi-ta-go-ras] **Pitia** [pi-ti-ia] **Piticele** [pi'-ti-ce-le] **Plateea** [pla-te-ea] **Plaut** [plâ-ut] //

Plautus [plâu-tusj **Pliniu** [pli'-niu] //

Plinius [pli-ni-us]

Pl ist en e [p lis - te - ne]

Pl ot in [p lo - ti' n]

Pl ut ar h [p lu - tâ rh] / [p lii - ta rh];

Plut-arh (sil. mf.) **Pluto** [plu-to] **Polibiu** [po-li'-biu] **Policlet [po-li-klet]** **Policrate** [po-li-krâ-te] **Polidor** [po-li-dor] **Polifem** [po-li-fem] **Polignot** [po-lig-not] / Po-li-gnot (sil. mf.) **Polimnia** [po-lim-ni-(i)a] Po-li-mni-a (sil. mf.)

Polinice [po-li-ni-ce] **Polixena** [po-lik-se-na]; Po-li-xe-na (sil. graf.) **Polux** [po-luks] **Pompei** [pom-pei]

Pompei! (oraşul) [pom-pe-ii] **Ponticele** [pon-ti-ce-le] **Pontul Euxin** [pon-tu(l) cuk-sin] / [pon-tu(l) e-uk-sin]; Pon-tul

Eu-xin (sil. mf. şi graf.)
Porsena [por-se-na] **Poseidon** [po-sci-don] **Posidip** [po-si-dip]
Posidoniu [po-si-do-niu]
Potideea [po-ti-de-ea]
Praxitele [prak-si-te-le]; Pra-xi-te-le (sil. graf.) **Preneste** [prc-nes-te] **Priam** [pri-(i)âm] / [pri-iamj **Priap** [pri-(i)âp] / [pri-iap] **Priscian** [pris-ci-(i)ân]
Procust [pro-kust] /
[pro-kust]
Prometeu fpro-me-teu]
Propertiu [pro-per-țiu] //
Propertius [pro-per-ți-us]
Propilee [pro-pi-le-c]
Propontida [pro-pon-ti-da]
Protagora [pro-tâ-go-ra] //
Protagoras [pro-tâ-go-ras]
Frotesilau [pro-te-si-lâuj
Proteu [pro-teu] **Ptolcmcu [pto-le-meu] Punicele [pu-ni-ce-le]**

Q

Quintilian [kvin-ti-li-(i)ân] //
Quintilianus [kvin-ti-li-â-nus]
Quirinal [kvi-ri-nâl]

R

Radamante [ra-da-mân-tc]
Ravena // Ravenna
[ra-ve-na]
Rea Silvia [re-(e)a sil-vi-(i)a]
Reția [re-ți-(i)a] **Robig** [ro-big]
Rodope [ro-do-pe] **Rodos //**
Rhodos [ro-dos] **Rubicon** [ru-bi-kon]

Safo [sâ-fo] //
Sappho [sâ-fo]
Sagunt [sa-gunt] //
Saguntum [sa-gîm-tum]
Salamina [sa-la-mi-na]
Salmoncu [sal-mo-neu]
Salona [sa-l6-na] **Salustiu** [sa-liis-tiu] //
Sallustius [sa-lus-ti-us]
Sarmisegetuxa
[sar-mi-se-ge-tu-za] //
Sarmizegetusa
[sar-mi-ze-ge-tu-sa]
Saturn [sa-turn]
Saturnaliile
[sa-tur-nâ-li-(i)i-le]
Scamandru [ska-mân-dru]
Scila // Scylla [sC-i'-la]

io [sci-pi-o]
i [se-iân]
icia [se-leu-ci -(i)a]
aunt [se-li-munt]
iramida [se-mi-ra-tni-da]
ca [se-ne-ka]
i [sfinks];
iul [sfin-ksu(l)], art.
xul (sil. graf.)
la [si-bi-la]
ia [si-ci'-li-(i)a]
u fsi-geu]
u [si-heu]
// **Sylla** [si'-la] /
l1a [su-la]
i [si-len]
;le [sil-ve-le]

jnide [si-mo-ni-de]
idava [sin-gi-dâ-va]
cuza [si-ra-kîi-za]
ne
[si-re-ne]
t?
[sir-te]
F
[si'-sif] /
[si-

si'f] //
typhus fsi-si-fus]
rna [smir-na]
•ațe [so-krâ-te] //
crates [so-krâ-tes]
•ele [so-fo-kle] //
phocles [so-fo-kles]
¯on [so-fron]
m [so-lon]
gene [so-si-ge-ne]
ide [so-tâ-de]
rheu [sper-heu]
usip [speu-sip]
ța ira fsta-gi'-ra]
ihor [stc-si-hor]
ifal [stim-
fâl] // **Styx**
[stiks]
Jeu [sto-beu]
•psiade [strep-si-(i)â-de]:

Te-o-gnis (sil. mf.) **Teogonia** [te-o-go-ni'-ia] **Teon** [te-on] **Teopomp** [te-o-pomp] Teramene [te-ra-me-ne] Tcrențiu [te-ren-țiu] //
Terentius fte-ren-ți-us] **Tercu** [tc-reu] **Termodont** [ter-mo-dont] **Tcrmopile** [ter-mo-pi-le] Terpandru [ter-pân-dru]; Terp-an-dru

Stre-psi-a-de (sil. graf.) **Strimon** [stri'-mon] / [stri-mon] **Suctoniu** [su-e-to-niu] //
Suetonius [su-e-to-ni-us] **Sulmona** [sul-mo-na] **Sulpicia** [sul-pi-ci-(i)a]

Tacit [tâ-cit] //
Tacitus [tâ-ci-tus] **Tafos** [tâ-fos] **Taiget** [ta-(i)i-get] **Tales // Thalcs** [tâ-les] **Talia** [ta-li'-(i)a] **Taliarh** [ta-li-(i)ârh] **Taltibiu** [tal-ti'-biu] Tamiris [tâ-mi-ris] **Tantal** [tân-tal] **Tarent** [ta-rent] **Tarpeia** [tar-pc-ia] **Tarquiniu** [tar-kvi-niu] //
Tarquinius [tar-kvi-ni-us] **Tartar** [târ-tar] Tasos [tâ-sos] **Tatius** [tâ-ți-us] **Taurida** [ta-(u)u-ri-da] **Teba** fte-ba] **Tebaida** [tc-ba-(i)i'-da] **Teetet** [te-e-tet] **Telemah** [te-lc-mâh] **Temis** [te-mis] **Temistocle** [te-mis-t6-klc] //
Themistocles [te-mis-to-kles] **Tenar** [te-nâr] **Tcocrit** [te-o-kri't] //
Theocritus [te-6-kri-tus] **Teodoric** [tc-cî-do-rik] **Teodosiu** [te-o-do-siu] **Teofil** [te-o-fil] **Teofrast** (sil. mf.) **Terpandros** [ter-pan-dros] **Terpsihora** [ter-psi-ho-ra] **Tersit** [ter-sit] //
Thersites [ter-si-tes] **Tertulian** [ter-tu-li-iân] //
Tertullianus [ter-tu-li-â-nus] **Tesalia // Thessalia**

Tesalonic [te-sa-lo-nik] **^Teseu** [te-seu] **Tesmoforii**

[t e - o - f r â s t] **T c o g n i s** [t e - o g - n i s] ;

[tes-mo-fo-ri] **Tesprotida** [tes-pro-ti-da] **Teucer** fteu-cer] //
Teucrus [tcu-krus]
Tiberiu [ti-be-rju] //
Tiberius [ti-be-ri-us]
Tibul [ti-bul] //
Tibullus [ti-bu-lus]
Tideu [ti-deu] //
Tydeus [ti-de-us]
Tiestc [ti-(i)es-te] //
Thyestes [ti-es-tes]
Timagcne [ti-ma- ge-ne]
Timocrate [ti-mo-krâ-te]
Tindar [tin-dar] Tir // Tyr [tir] **Tirint** fti-ri'ntj **Tîrteu** [tir-teu] **Tisaferne** [ti-sa-fer-ne]

Tisbe Itis-beJ
Tisifone [ti-si-fo-ne]
Titani (nume comun) [ti-tâni]
Titanomahia
[ti-ta-no-ma-hi-(i)a]
Titon [ti'-ton] Tlcpolem ftle-po-lcm] **Tolosa** [to-l6-sa] **Trahinicnele**
[tra-hi-ni-(i)e-ne-le] **Traian** [tra-iân] **Trapezunt** [tra-pe-zimt] //
Trebi/onda [tre-bi-zon-da]
Trasibul [tra-si-bul]
Trasimah [tra-si-mâh]
Trasimede [tra-si-me-de]
Trasimen [tra-si-men]
Trebonian
[tre-bo-ni-(i)ân]
Tricorint [tri-ko-rint]
Trifilia [tri-fi-li-(i)a]
Triptolem [trip-to-lem]
Tri-pto-lem (sil. mf.)
Tristele [tris-te-le]
Troada [tro-â-da]
Tucididc [tu-ci-di-dej //
Tukydides [tu-k'i-di'-des]
Tusculanele [tus-ku-lâ-ne-lc]

U

Ulise [u-li'-se] //
Ulises [u-li-scs]
Ulpian [ul-pi-(i)ân]
Umbria [um-bri-(i)a]

V

Valentinian
[va-len-ti-ni-(i)ân] **Venus** [ve-nus] // **Venera** [ve-ne-ra]; **Venerei** [ve-ne-rei], g.-d.

rgiliu [ver-gi-liu] / **irgiliu** fvir-gi-liu] // **crgilius** [ver-gi-li-us] **rinele** [ve-ri-ne-le] **spasia** [ves-pâ-si-(i)a] **spasian** [ves-pa-si-(i)ân] // **cspasianus** [ves-pa-si-â-nus] **ninale** [vi-mi-nâl] **biu** [vir-biuj **ruviu** [vi-tru-viu] //
itruvius [vi-tru-vi-us] **Ican** [vul-kân]

itip [ksan-tip] // **anthippos** [ksân-ti-pos] **itipa** [ksan-ti-pa] **lofon // Xenopbon** se-no-fon] **xe** [kser-kse]

Zacint [za-cint] **Zagreu** [za-greu] //
Zagreus [za-gre-us] **Zamolxe** [za-mol-kse] /
Zalmoxe [zal-mok-se]; Zal-mo-xe (sil. graf.) **Zamolxis** [za-mol-ksis] /
Zalmoxis [zal-mok-sis]; Zal-mo-xis (sil. graf.) **Zenodot** [ze-no-dot] **Zenon** [ze-non] **Zeus** [zeus] / fze-us] **Zeuxip** [zeuk-sip]; Zeu-xip (sil. graf.) **Zeuxis** [zeuk-sis]; Zcu-xis (sil. graf.) **Zoii** [zo-(i)i'l] //
Zoilos [zo-(i)i-los]
Zoroastru [zo-ro-âs-tru]

Partea a III-a

VARIA

I. Summary

The Short Encyclopedia of Accitrate Romanian is a systematic exposure in linguistic domains which study Romanian language in order to ofFer the accuracy to language which have a culture, an ortography, an ortoepy, a morphology. a phonetics, a prosody and an onomastics (anthroponims and toponymy).

AII the above mentioned chapters contain theoretical explanations, being presented new points of view; some of them having an analysable and analized texts. The given examples are based upon on the same correct principie of linguistics.

The book is structured in three distinets parts:

I. Common terms;

II. Names;

III. Varia.

The * part contains 8 chapters, with 32 paragraphs, representing the equal numbers of difficulties in Romanian language; each of these difficulties having a new key.

The 2nd part contains 4 paragraphs where there are presented lists with Romanian antroponims (Names and Surnames). In these lists are Romanian and foreign toponyms, Latin and c3ld Greek names.

For aii these the author gives suggestions for their accurate writing and pronunciation.

The 3rf part, entitled Varia, includes the abbreviations, the special signs and useel sigles, a selective bibliography and also the French and English summaries.

The 1sl chapter - *Scurt istoric al ortografiei româneşti (A Short History of the Romanian Orthography)* contains the main orthographical reforms which were made from 1860 till today and the books which treat orthographical issues: guidance books, orthographical dictionaries, written by authors or academic works.

"The Orthographical, Orthoepic and Punctuation Guide" is at its 5th edition. They are also only two Academic Romanian dictionaries:

DOOM - *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române (The Orthographic, Orthoepic and Morphological Dictionary of Romanian language)*

DOEOM - *Dicţionar ortografic, cu elemente ortoepice şi morfologice* (DOEOM), Chişinău, 1991 *(The Orthographic Dictionary with Orthoepic and Morphological Elements).*

From 1993 the orthographical dictionaries written by authors started to appear. Also taking into account the future "Lexicon", there are 3 dictionaries:

1. Flora Şuteu, Elisabeta Şoşa - *Dicţionar ortografic al limbii române,* Ed. "Vestala", Ed. "Atos", 1993 *(The Orthographic Dictionary of Romanian Language).* The second edition, revised and added, based upon the suggestions made by Pârvu Boerescu - musician and Florian Frazzei, teacher of sport: *Ortografia limbii române. Dicţionar şi reguli,* Ed. "Floarea darurilor", Ed. "Saeculum I. O." Bucureşti, 1995 *(The Orthography of Romanian Language. Dictionaiy and rules);*

2. I. Calotă - *Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic şcolar al limbii române* (DOOM), Ed. "Sibila", Craiova, 1996;

3. I. Calotă (the coordinator) - LOOM, Ed. Aius, 1999.

s necessary to emphasize that the reterences to anterior dictionaries, both academic, official >se written hy authors are always criticai both for necessary and useliil amendments.
om this point of view, "The LOOM..." as well as DOOMS, are characterized by the ility of the view points, as much as possible in orthography, but m ore in morphological s, and mainly in Orthoepy.
r example, the author of this "Lexicon" reproached to DOOM and to DOEM their sleteness, and decided to elaborate his own dictionary, DOOMS, where, like in the on", he offered complete orthoepic information, all the words have the phonetic •iption, having marked the accent and the syllabification.
ncerning the syllabification it is very important to emphasise that the author added two >f syllabification: graphical and prosodical syllabification. In the same time it was given «phological syllabification to almost all the words and to their forms, which have this "syllabification.
e 2nd chapter contains the principles of the nowadays-Romanian orthography (phonetic, ogical, morphological, syntactic, syllabic and symbolic).
the 3rd chapter it is presented the Roman ian alphabet, with some observations about the g of the letters when they are isolated pronounced.
/ery developed chapter is the 4lh chapter. This chapter is dedicated to the relations that alised by ptionetics with orthoepy and the orthography of the neologic and old ilary. The new paragraph contains 8 tables of correspondence between letters and i, in the first 4, the correspondence is seen from letter to sound, and the last 4 tables the jondence is seen from sound to letter. From this point of view, there are letters with one ic value (monovalent), letters with more than two phonetic values (polyvalent) and j-y letters. Some letters have only one literal representation, some have more literal jntation, and other aren't represented orthographical.
4. speaks about the consonants of the Roman ian language and their classification. After ice of their articulation (with active organ and the passive organ), after the way of ation, after the presence or the absence of the vocal cords, after the participation or the e of participation of the nasal cavity. This paragraph includes the Romanian consonants. î next paragraph (&15.) describes the vowel system of the Romanian language, with lassification and the degree of the aperture of the vowels.
s important to notice the author distinguishes the *syllabic vowels,* 8 vowels and the >r mixed vowel *o,* with labialization and the asyllabic vowels, from the degree of aperture to the degree of aperture no.4. The author makes a clear distinction between semi-lants (the closed vowels /, *u* and /, with the degree of aperture l, 2 and 3) and >wels *(e* and *6,* both having the degree of aperture no 4). The degree of aperture no. 4 is jerior limit of the asyllabic vowels (including the semivowels, which form diphthongs. 'ith the most open vowel *a (ea, oa).* The rigour of this classification does not allow to ize the existence of two diphthongs **ou* and **eo* because there are little differences of re between the elements of the diphthong. So there isn't a diphthong **oa,* it is only a h *oa,* which is pronounced *na, u* is the asyllabic element. The same situation is for **eo,* it the digraph *eo,* from the elements of **eo* resulted one single sound. the mixed sound *o.* aund can constitute the asyllabic element of the diphthong *oa,* which is rendered by 3 trigraph *eoa* (ex. *leoarcă, pleoapă).*
the 16th paragraph, it is defined the hiatus in Romanian language. The hiatus in "an has two main features:
>n one hand, the hiatus is. a phonetic phenomenon and not a graphical one and an the other hand. inside the words, there isn't any hiatus, excepting the neologisms. «e this is a foreign phenomenon. the author emphasizes the idea of avoiding the hiatus. J analyses how the hiatus is avoided.

l- Calotă found 10 hiatuses which are borrowed in the same time witn tne i-rencn neoiogismus. There are 10 Romanian hiatuses created by dieresis of the Latin, Greek and Italian diphthongs and, especially, of the French ones, and 6 Romanian hiatuses which are formed by next syllabic vovvels of an affix or of a morpheme. There are 26 hiatuses. Each type of hiatus is followed by the description of its characteristics. The paragraph ends with conclusions and observations.

In the 17th paragraph the author characterizes the Romanian hiatuses.

In previous words, especially in *Diftongii româneşti (The Romanian Diphthongs)* published in book *Contribuţii la fonetica şi dialectologia limbii române* (Publishing House "Scrisul Românesc", Craiova, 1986) *(Contributions to the Romanian phonetics anei to dialectolog)- of Romanian language),* pages 9-l18. I. Calotă concluded that the Romanian language, written and oral, both in the neologisms and in the old fund, has 52 vowels diphthongoid *seqtiencex.* From 52 virtual diphthongs, there are only 30 real diphthongs, as one can notice from the table of the Romanian diphthongs, included in this work. The same table shows the classification of the 30 diphthongs. There are classified: 1) after their position, 2) after the phonetic characteristics of the asyllabic elements, 3) after the order of their components, after the place of articulation, after the aperture, and finally, after the asyllabic element, which the hiatuses contain. According to this last criteria there are 13 diphthongs with the semiconsonant *i.* 12 with the semiconsonant *u,* 3 with the semiconsonant /, l with the semiconsonant *c (cu),* l with the semiconsonant 6 *(ou).*

Paragraph 18 presents the 18 triphthongs of the Romanian language. Triphthongs are classified in semiconsonants as syllabic. (Type *iei* - 2nd person, sg Present Indicative of the verb *a lua* and the homophone form of the personal pronoun. 3rd person, plural, masculine or *iau,* la person, sg. of the verb *a lua* etc.) and 2 triphtongs which are formed with the semivowel *e,* and *a* semiconsonant *(eaifrom* the verbal form *vedeai, ca u* from the verbal form *cereau.* So they are 13 triphtongs.

After the order of the component elements and after aperture. the author discovered that one triphtong *iua* (from a word like *aripioară* is ascendant, while the others 12 are ascendant-descendant (ex: wa/from the word *rusoaică).*

The 19th paragraph is entitled *Sonus utiiunctiis.* This treats a new difficulty of spoken language, namely the rhythm of speaking and the phonetic consequcnces of speaking in a slow tempo, with a reduced verbal fluidity, with breaks and pauses in verbal flux. These breaks and pauses are filled with added vowel sounds. The added sound "sonus adiunctus" is the velar vowel / and seldom *ă,* which is added or at the beginning of the next word, or continuing the anterior word.

In the lsl situation, the added sound is always velar and it doesn't matter how the next word starts.

There are languages that have not the velar vowels â, ; - in these situations "sonus adiunctus" belongs to the anterior series of localisation, being -e, like in Neogreek. The added sound to the precedent word belongs to any series of localisation. taking into account the final vowel or consonant to which the vowel is attached. There is the case, when "sonus adiunctus" is also the velar vowel /" even after the vowels and the consonants of palatal series, resulting incompatibilities of articulation non-euphonic: *şi-iii, deci-iii.*

The two last paragraphs (&20 and &2I) of 4lh chapter describe the accent (both in poetry and in ordinary speaking) and the syllabification (phonetic, graphic, morphological, and prosodic). We have to mention that the metric accent (it is also named ictus) and the syllabification, especially phonetic and prosodic are studied on the poems written by Eminescu. This way a reciprocal relation appears: on the one hand, the Eminescu's poetry serves as the example for different metrical schemes, and on the other hand, the prosodic analysis, together with the metrical accent, contribuie to the scientific reestablishing of some Eminescu's texts,

i their wntten tbrm. and especially in their spoken form. The accent and syllabification jnunciation issues.
e correct utterance is not possible without the indication of the phonetical syllabification, ake into account the ordinary speaking and the prosodic syllabification when we refer to •ited poem.
e other two types of syllabification, the graphical and the morphological, are applied to i language. The author completed the syllabification with the prosodical syUabification • recited poems, and with the graphical syllabification for written form. It is stressed in apter that there are words, common or proper, in ordinary speaking or poetry, can have r three) multiple forms of stress, some of them are accepted by literary norm as "the free *f* variants". I. Calotă agrees this idea because the existence of more variants renders a of linguistic use. For the moment the acceptance of the presence of parallel forms is still l, and this should be extended to other accentuai doublets as *antic* and *antic, caracter and şr. or* examples from the domain of proper nouns, *Dobrogea* and *Dobrogea, Govora* and 3. *Teleorman* and *Teleorman* etc. doublets which were admitted in DOOMS and in *Lexicon.*
Doetry (of course in classic poetry) both the accent and the syllabification are imposed by •ms of the prosody, having priority in the norms of orthoepy. The examples. all from the scu's poetry, are numerous, so numerous they became a "dictionary with doublets", mg 98 words with accentuai variants. The dictionary was written by the well-know ist in Eminescu's poetry, G. I. Tohăneanu and it is included in his book *Eminesciene •seu şi limba română).* Ed. Facla, Timişoara, 1989. pp. 227-303.
; 5th chapter, *Formarea cuvintelor şi ortografia (The Word-building and Orthography).* îs the paragraph 22, namely the writing of the derivatives with prefixes and suffixes, and aph 23, contains the compound words (common and proper). In &22. B. the author treats iting of the derivatives with suffixes and of some compound with compound elements, *l* criticai observations about some "original" compounds, being wrong from the building [ex. *caragialean* sau ***caragUdeean,*** *caragialeană* sau *caragialeeană* instead of *ilian, caragialiană* and *caragialeotogie* instead of *caragialologie* etc.). ? paragraph 22 ends with a issue entitled *Affixes and affixoids,* whew the author shows wrtance of semantic analyse of prefixes. presenting the senses of 40 neologic prefixes, upon the semantic criteria, there are synonimic prefixes derivatives and antonimie ives.
ipter 6 is dedicated to hyphen, as main orthographic sign. Here the author brings new of view about the ways of pronunciation together marked by hyphen, syneresis, rtion, elision, joining. The joining is added by the author of the *Lexicon.* He defines this as the utterance in one sound of the vowel *e* from the end of precedent word and of the *o* from the beginning of next word. This way result the mixed vowel *6,* anterior with :ation, but not the supposed diphthong *[cw], impossible to be realized because of a too fference of aperture between its elements.
the other hand. I. Calotă has a different opinion than Mioara Avram about the tent diphthongs like *[miiarăt/}* spelled *[mi-i arăţi]', [viaţajfrumuasă]* spelled *[viafa-i să\\ \(ikii* spelled *[ochi-i\.* They are the results of syneresis and not of joining. When vords are pronounced together by elision, the author comments and corrects some îs of writings from different editions of Eminescu's poems like: *-nvidie"* instead ***ofd-iHvidie"*** *-namice săbii"* instead *of"d-imimice...~' teme-ntegre"* instead *of"sistem-integre" voare-ndiane"* instead ***ofpopoar-indiane" ă ni-nspire"*** instead of'V; *să n-inspire"*

"d'intâr instead *of"di-ntdi"* etc.

The chapter 7 contains ways of writing with capital or with small letter. An important part of this chapter is the modality of writing of generic terms. Here we meet the most orthographic mistakes, because the rules in this domain are still unknown by people, or are contradictory or even absurd; the same generic term is written, in one situation, with capital letter. Ex.: *"Munții Apuseni"* and *"Munții Lotruluf,* and in other words with small letter. Ex.: *'•'"munții Carpați*r and *"muntele Ceahlău"*.

This way the generic term *"bar* should be written with small letter in *"băile Govora[1]',* but whit capital letter in syntagms: *"Băile Herculane"* and "Govora *Bar*. For sure there are differeftces between the mentioned syntagms after the way the generic term is followed by an adjective or by a noun, but a noun in Nominative, or by one in Genitive. To mark these distinctions in written, by using of small or capital letter means to complicate the orthography and it will not be possible to be known by everybody.

Ion Calotă proposes the use of an unitary rule in writing of the generic terms. He suggests to use the capital letter no matter the case or grammar category of the toponym is, without taking into account the place of the toponym (the first place or the second place in the name).

Chapter 8, the last of the first part is dedicated to theoretical issues, includes comments about same view points from DOOMS and in fiiture LOOM. There are 8 studies. In & 24 it is treated the writing of compound words with noun •+ possessive adjective. Ex.: *maică-mea, soră-ta, nevastă-ta.* Their Genitive/Dative forms are written with double /, in possessive adjectives. Ex.: *maică-mii, soră-tii* etc. From all these only *nevastă-mea (-ta, -sa)* the noun is declined: *nevestii-mii, nevestii-tii, nevestii-sii* etc. Unlike the other anterior works, normative or by authors, the author of this *Lexicon* proposes that the Genitive-Dative oral form of the noun *nevestii* should be spelled with double /: *nevestii-mii,* this orthogram also being adopted in DOOM.

In &25 the author speaks about the pronunciation and the spelling of the neologic syntagm: "mass-media" and how it can adapted to Romanian language. The author says "mass-media" is an invariable neuter noun pluralia tantum. This term tends to be used as feminine noun, becoming flexible *(mass-mediei mass-mediile* ***mass-mediilor).*** This trend is larger and it can be possible to become a rule.

Paragraph 26 discussed the oral and written forms of proper noun *Paşti.* Till now, the proper noun *Paşti* has hâd, frequently, no article and hâd an article only in plural: *Paşti, Pastile, Paştilor.* So it was an "Pluralia Tantum". The gender of this noun was feminine.

Recently it has been revised the form *Paşte,* which is seen by some speakers as a plural (ex. *sfintele Paşte, Pastelor),* but by other as a singular *(acest Paste, Pastele viitor).* The singular and the plural forms are masculine. The normative works have different opinions about the gender of this word *Paşte.* So: DEX considers the noun as a neuter, without any mention about the number, DLR, new series considers it as a masculine, having the same form in singular and in plural and for DOOMS the noun *Paşti* is a neuter in singular. The author tries to realise the paradigm. Synchronically, the proper noun *Paşti* is a neuter, so it has masculine forms in singular *(un Paşte, acest Paşte, Pastele viitor)* and feminine forms in plural *(aceste Paşte, Pastele viitoare).* All the other forms which can be parts of these paradigms (as *Paştiul, Puştiului, Paştii, sfântul Paşti, sfinții Paşti, sfintele Paşte, Pastelor* etc.) are aberrant forms in literary language and they must be avoided.

Paragraph 27 analyses the Latin and Romanian verbal inflexions and suffixes. In the future LOOM, as well as in DOOM (p. 48, 245, 317, 395) I. Calotă propose a morphematic analyses. According to this analyses the verbal inflexions in Romanian are oniy 3: / (2nd person, sg.) m (lst pers., pi.), and // (2nd person, pi.). At other persons the inflexion is zero, excepting la person sg. of some verbs like: *aflu, lucru* (Transylvanian tbrm), *umblu* - at this word the inflexion is *-u* syllabic, of verbs like: *dau, stau, continuu* - where the inflexion is *u* asyllabic, semiconsonantal and of verbs with conjugation 4, like *birui, sforăi,* -the inflexion / asyllabic

:onsonantal. At 3rd person, there is not inflexion; *ă* from *cântă, lucrează,* like -f from *crede, citeşte* are morphoiogical suffixes, like *-eaz-* from *lucrează* and *-est-* from *citeşte. i* of these forms at third person are monosuffixed: *cintâ, lucră, vede,* the other like: *ază citeşte* etc. are hisuffixed: *lucr-eaz-ă, cit-eşt-e,*

aragraph 28 discussed the morphologicai status of words: *mamaie tataie,* vvhich are not ;d with the suffix *-aie,* as it was believed. We start from the phonetic explanation; from ipecific feature of pronunciation of *r* like ; (sem i con son an tal) in adjective *mare* in ren's language. Ex:

kimă-mare > mamă - muie > mamaie. But *mamă-mare, tată-mare* are vocative forms like *lie, tataie.* So they can't have article. It is not correct to say: *mamaia, tataia* or plural *> *mămăi *tătăi,* by articulation they would become **mamăile, *tatăile* (or **tală\f.).*

'aragraph 29 is consists of proposals to realize the paradigms of some verbs which have old ;tic aspect. Verbs like: *aciua (a-şi găsi refugiu, a se stabili (vremelnic), a se pune la adăpost ta sau pe lângă cineva, a se pripăşi, a se oploşi); înşeua (a pune şaua pe un animal de ie); desena (a scoate şaua de pe spinarea unui animal de călărie); "miaua (a se îmbrăca în (îm)piua (a da o ţesătură de lână la piuă, a impuşii o ţesătură, trecând-o prin piuă), yt*

example, the author proposes three paradigms for vb. *aciua:*

aciua (like *deseua, înşeua, (îm)piua, înzăua* with forms like *aciua:, aciuăzi, aciuară. •ze, aciuând, aciuat;*

aciuia (like *ardeia. îmbăia, infla),* with forms as *aciuiez, aciuiază, aciuieze, aciuind, 'Jt;*

ac iui (like *făgădui, pocăi, pustii, ului)* with froms like *aciuiesc, aciuieyte, aciuim, nd, aciuit.*

t verbs like *desena, inseua, înzăua,* the paradigm imposes the forms like *deşeuăz, lăzi, deşeuază,* ***desenând,*** *deseuat.*

iragraphs 30 and 31 treat the correct pronunciation, correct accentuation of anthroponyms l in *-iu,* of surnames like: *Alexoniu, Baciu, Bariţiu, Berci u, Bleojiu. Bofijeriu, Bogatoniu, •şiu. Ciubotarii/, Coşenu. Olariu, Puşcariu, Rotariu* etc.

be author insists on idea that the correct pronunciation of these names is with the accent ie precedent syllabe before / *(\u-lek-so-niu], \C-u-bo-ta-riu], [ro-tâ-rru\)* or on the root *u\, [bl(>ju].* The sport journalists put the accent on /, from the last syllabe: *Ciubotariu, •iu* etc. l.etter / from these proper nouns represent the asyllabic sound. semiconsonantal *[i] n [a-lek-so-niu\, [bo-ie-riu], [ât-bo-ta-rni\. \ko-se-riu\, [ro-ta-rţu* or / does not represent ing, having a role of help like in *[hâ-cu], [ber-cu],* or, finally only a letter whitout any) logical justification. having the role to mark the soft pronunciation of prepalatal ives *y, j* like in *[blo-ju], [bol-ta-şu].*

le pronunciation with the accent on / becomes syllabic. H is an orthographic mistake, rect pronunciation which spreads very fast, mainly in mass-media, where the sport jncers utter easily the incorrect fbrms of the proper names. Even at World Football ipionship from Paris, you could heard such bad pronunciations. Man> people who follows broadcasts. although they pronounce "normai" i. e. *[cu-ho-tu-riu], [ro-ta-riu],* under the ive influence of audio-video ways, they pronounce wrong: *[cu-bo-ta-ri-uu], \ro-ta-ri-uti].*

ie last paragraph of the *Compendium,* paragraph 32. *The mixted Romanian vowel o as ricul and asyllabical vowel* shows that besides the 7 known Romanian vowels. there is er relatively new vowel *o,* being articulated in the same place and having the same jre with vowel *e,* but having the same rounding of the lips just like at vowel *a,* namely a i vowel, anterior, with labialization. Having the grade of aperture 4, it has a syllabic , in words like *vreo [vro], vreodată [vrodâtă], deodată [dodâtă],* pronounced in a quick J, and also in *aoleo [a-yo-lo], pleosc [plosk], pleoşti [ploş-ţf\,fleoşcăi* ***\fldş-că-f\,*** *leorpâi* 'â-//], *leorcăi [lor-kă-ii],* where the digraph *eo* pronunced *[o],* a mixed sound, with one

utterance, and not the diphthong *\[eo\], as it has been believed lately, taking into account the writing.

The utterance with *[o],* being correct used in above words, from an old fiind, has also appeared in neological fund. For example: *ideologie* pronounced *\i-dd-lo-gi-je], teologie* pronounced *[to-lo-gi-je]*. *Teodor* prononced *[to-dor],* an unacceptable form from the orthoepica! point of view.

This mixed sound has also an asyllabic value, from the diphthong *\da\,* in words like *leoarcă [loâr-kă\, pleoapă \pldâ-pă],* where the trigraph *eoa* represents the diphthong *[oa* not the triphthong **[eoa],* as it has been believed till now, after the intluence of the written form.

The last paragraph of this work is the proper lexicon, the of words and their forms. Unlike DOOMS, the LOOM contains, as it is possible, almost all the words of Contemporan Romanian language. The main characteristics and in the same time specific to LOOM is the presence of all words with their orthographic forms. with their phonetic transcription adapted to Romanian. All the given words have the phonetic syllabification. There are words that present the other types of syllabification: graphical, morphological and prosodic. From this point of view, LOOM is a complete dictionary, in itself, comparative with other works in this special ity.

As a innovation DOOM presents as a distinct part a lexicon with proper nouns, anthroponims and toponyms. These anthroponims and toponytns are Romanian, Latin and Old Greek. So we can say there is a certain similitude with the two academic dictionaries. DOOM and DOEM from Chişinău, because of their annexes, those lists that contain proper names. There are only names with difficulties in writing and in pronunciation.

On the other hand, there are essential differences not only in the way of conception, moreover from the orthoepic point of view. The two dictionaries give only the orthographic forms of the names and also their accent, but the accent is not sufficient orthoepic information. It is necessary to be completed with the syllabitlcation and with the phonetic transcription.

It is very true that the pronunciation of the proper names is unknown to us for all the anthroponims and of toponyms. We do not know the pronunciation for Romanian surnames, and less the pronunciation of the proper names from Latin and from Old Greek. This constitutes an explanation for absence from orthoepic and onomastic dictionaries the pronunciation of the proper names, often the accent and syllabification missing.

There is one exception in *îndreptarul ortografic, ortoepic $i de punctuaţie (The Orthographic, Orlhoepic and Morphological Guide Book),* the fifth edition, Bucharest, 1995, where the list with "Greek Latin Names" which are written based upon the tradiţional adaptation (p. 269-272) are sometimes indieated the number of syllables (between parentheses). But there are also wrong interpretations. An example: at Latin name *Claudius* (p. 268) there is this unaccepted form, which has 3 syllables *(Clau-di-us)* and the adapted form *Claudiu.* where wrongly four syllables are mentioned. probably, *Cla-u-di-u.* It is incorrect to say that the word Claudiu has four syllables because being adapted to Romanian language it suffixed the dieresis phenomena of the Latin diphthong *au,* but in the name time the hiatus *iu* suffered the syneresis phenomenon. resulting the Romanian diphthong *iu [Kla-u-dru]*. In conclusion, the adapted form has, paradoxically, three syllables.

A similar example is the Latin name *Plautus,* which has two syllables in this inadaptable form *(Plâu-tus),* and in its adapted form *Plaut (Pla-ut* there are also two syllables. The solutions from above are based upon the linguistics analyse of the mentioned names, and for the adapted names, on the application of the Romanian pronunciation. ÎOOP 5 indicates the number of the syllables between parentheses, but DOOM shows the syllabification (p. 678-687) in the same annex. Here there are almost the same mistakes. At name *Claudius* (p. 681) is indicated the syllabification *Clau-di-ns,* which is correct, but at the adapted form

/ it is indicated a wrong syllabiflcation *Cla-u-di-u,* which ignore the phenomenon of is of the Latin hiat /-«. The mistake persists at other adapted names, which has in their •e the diphthong *iu: Horaţiu, Liviu, Ovidiu, Tiberiu, Virgiliu.* At Old Oreek names ă takes into account both the linguistics analysis of Romanian pronunciation of adopted ind the present pronunciation from NeoGreek by speaking with native speakers of ;ek.

• Lexicon also contains Romanian and foreign proper names, anthroponyms and TIS. The anthroponyms are presented as two long "lists" in alphabetical order:

Romanian names with their diminutives and their hypocoristics; îurnames.

;t is a short dictionary of main Christian Romanian names and their correspondents and hypocoristics, all of them having the phonetic transcription and syllabification. AH of re for a correct pronunciation, putting up-to-date the old Romanian tesaurus of names, g this way models of names for present and actual generations. The bibliographical ; of this small dictionary are: *Atlasul lingvistic român (The lingvistic Romanian Atlas).* t (ALR II), new series, 5th, map 1510-l566, *Micul Atlas lingvistic român (The Short itic Romanian Atlas)* (ALRM II), new series, 3rd volume, maps 1249-l310, and *Mica ipedie onomastică (The Short Onomastic Enciclopedy),* Bucharest, 1975, written by an Ion eseu.

; 2nd long list, also being a short onomastic dictionary, contains Romanian surnames d from *Dicţionar al numelor de familie româneşti* by lorgu Iordan, Bucharest, 1983, based upon the granhical principie, namely there are included the names graphically in *iu.* As one can n^.ice, this short dictionary is related to the two studies included in this it paragraphs 30 and 31. These are applications to the ideas included in the two articles he accentuation, and syllabification of this category of surnames. The difficulties of the pronunciation of these aithroponyms. The difficulties of realising the correct iciation of these antroponims cannot be denied and they also can be minimalized. For ason the author tried to offer an orthoepic guide of the antroponims ende in *-iu.* The trial risky and the offered solutions would not be without any mistakes. This is for the first rhen someone tries to make some proposals for a correct pronunciation. e Lexicon of the proper nouns also contains a chapter with toponyms. This chapter has ong lists written in an alphabetical order. The geographical proper names and the names correspondent names of the inhabitants (Romanian and Foreign): Romanian; Foreign;

The compound Romanian Toponyms.

e two first lists can be themselves "little dictionaries" of toponyms formed from the of inhabitants. Here there are presented the toponyms with their pronunciation, fication and phonetic transcription. It is very interesting to see the writing and the iciation of the names of inhabitants, which correspond to toponyms. The system of ig of the derivatives from the simple toponyms or from compound toponyms. The lists n only the names but not theoretical observations. These can be added in future. The ' make references to the substanţial work of G. Bolocan published in his work *'ucerea* of *Dicţionarul toponimic al României, Oltenia* (DTRO), voi. l, A-B *(The tction to Toponvmic Romanian Dictionary),* Publishing House Universitaria, Craiova, p. 5-62.

ie list B contains compound Romanian toponyms picked from *Codul poştal al laţilor din R. S. R.*, Bucharest, 1974 and arranged in an alphabetical order. For these yms the author wants to apply the established rules by DOOM, being presented in this in & 23C, in 6th chapter, *Cratima, semn ortografic (The dash - orthographic sign)* and in

chapter VII, *Scrierea termenilor generici (The writing ofthe generic toponyms).* This list of the compound toponyms was realized because there are a lot of orthographic mistakes that are very frequent in this domain, especially in mass-media, and also in literature, in all styles of literary language, including the scientific domain. In this domain there are used orthographical rules from 1953, being ignored the changes made in 1982. This can be named, euphemistically, orthographical out-of-date situation. For example, in *The Timetable of the trains,* edition 1998-l999, at letter A., p. 10, all 14 compound toponyms are written wrong: 4 of them are written without the definite article / *(Adjudu Vechi, Apoldu de Jos, Apoldu de Sus, Aradu Nou},* the other 10 are written without dash *(Agigea Nord, Alba Mia, Albeşti Târnava, Aluniş Mureş).* The same mistakes are also in the previous editions ofthe *Timetable ofthe Trains.* The author of this the *Short Encyclopaedia ofAccurate Romanian* discussed these situations in his article *Ortografia românească în Basarabia,* published in *Arhivele Olteniei,* a new series, no. 10, 1995, p. 84-85, included in this volume.

The author realized this list with compound Romanian toponyms because he wanted to correct numerous orthographical mistakes, this way offering their correct writing and pronunciation.

Translated in English by Cristina Buzera

H. Resume

enciclopedie u României corecte (M.E.R.C.) est un expose qui etudie le roumain, analyse quement pour sur six disciplines linguir.tiques, afm de lui conferer la rigueur specifique â une ; culture.
unc de ces disciplines: **l'orthographe,** l'orthoepie, la morphologie et la phonetique, la prosodie, tique (Panthroponymie et la toponymie) beneficie d'une presentation theorique, comprenant s de \ue nouveaux. contrihutions personnelles de l'auteur.
jues-unes en jouissent aussi de materiei analisable et analyse. suivant le principe de la rigueur lue.
-ra^e est structurc en trois parties distinctes:
Terms commuTns Noms propres l. Varia
•emiere pârtie, dedice aux *termen communs.* autrement dit, aux *mots* qui ne sont pas noms ;e developpe sur 8 chapitres et 32 paragraphes, incluant autant de problemes du roumain pour >n a souvent donne de nouvelles solutions. iuxietne pârtie, *homs propres.* presente. dans 4 paragraphes, des listes d'anthroponymes
(prenoms et noms de familie), de toponymes (roumains et etrangers) et des noms propres grecs anciens), avec des indications sur la forme correcte de P aspect oral et ecrit.)isieme pârtie. *Varia,* comprend Ies abreviat ion s. Ies signes speciaux, Ies sigles empoyes, une •>hie selective, tout comme le resume de l'ouvrage, en francais et en anglais. emier chapitre *Seini istoric al ortografiei românești* est un precis d'histoire de l'orthographe
en lettres latines. portant sur le*- reformes successives de 1860 jusqu'â present, ainsi que sur qui presentaient Ies problemes d'orthographe (guides, dictionnaires orthographiques officiels urs). Quant aux guides orthographiques, orthoepiques et de ponctuation, ils sont deja arrives â ition.
xiste aussi deux dictionnaires academiques officiels, si on met au discussion tout le domaine ***Dicționarul*** *ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române (DOOMj, Biicweşti, IV82. et •ui ortografic cu elemente de ortoepie şi morfologie IDOEOM), Chişinău, W91.*
is 1993, on a publie aussi des dictionnaires orthographiques d'auteurs.
i a trois. le futur l.OOM *y compris:*
>ra Şuteu, Elisaheta Şoşa, *Dicționar ortografic al limbii române,* maison d'edition Vestala 'edition ,^\tos". Bucureşti. 1993 avec une deuxieme edition („revisee et completee" â partir des ions" que Pârvu Boerescu, musicien instrumentiste et Florian Frazzei. professeur d'education avaient faites â la premiere edition.), publice sous le titre *Ortografia limbii române. Dicționar* maison d'edition „Floarea Darurilor", maison d'edition „Saeciilum I.'", O Craiova, 1996.
i Calotă, *Dicționar ortografic, ortoepic* jv *morfologic şcolar al limbii române, (DOOMSj* edition *„Sibila", Craiava, IWn.*
Calotă (coordonator). *Lexicon ortogrcific, ortoepic şi morfologic al limbii române (LOOM),* i coursd'apparition.
dire que Ies reterences de l'auteur vis-â-vis de ces dictionnaires (academiques ou d'auteurs) urs critiques, exprimant soit des emendations necessaires, soit des amendements utiles. Dans

ce sens. le *LOOM,* tout comme le DOOMS, se caracterise par l'originalite des points de vue, eu ce qui concerne forthographe, encore pius la morphoiogie, mais surtout Torthocpie. Ainsi, par exemple, l'auteur du DOOMS, a reproche au *DOOM* et au DOLOM TinsufHsance de 1'infonnation orthoepique; c'est ce qui Ta determine â creer son propre *Dicţionar (DOOMS),* dans lequel. tout comme dans le prese'nt *lexicon,* ii a tburni des informations orthoepiques completes y compris la transcription de tous Ies mots et Ies formes, tout comme la notation de Taccent et de la syllabation.

On doit aussi signaler que l'auteur a trăite !a syllabation non seulement en fonction des deux types deja connus (phonetique et morphobgique). mais ii en a ajoute encore deux (graphique et prosodique). tout en donnant la syllahation morphologique de presque tous Ies mots et Ies formes qui s'y pretaient.

Le deîaieme chapitre est consacre aux principes de l'orthographe roumaine actuelle (phonetique. &irnologique, morphologique. syntactique. syllabique et symbolique).

te troisieme chapitre presente l'alphabet de ia langue roumaine, avec des observations sur l'ordre des Iettres au cadre de l'alphabet et sur la prononciation de la lettre isolee.

Un chapitre tres devellоppe. *k qiuxneme,* est dedie aux rappnrts entre la phonettque, rorthoepie et rorthographe. On commence par l'orthoepie et l'orthographe des Ibnds lexicaux anciens et neblogiques (§12).

Le paragraphe suivant (§13), consacre â la correspondance entre Ies Iettres et Ies sons. renferme 8 tableaux de correspondances, dont Ies premiers quatre visent la correspondace de la lettre vers le son. tandis que Ies derniers quatre tableaux traîtent la correspondance inverse, du son vers la lettre. De ce point de vue. l'auteur distîngue des Iettres â une seule valeur phonetique (monovalentes), des Iettres â plusieurs valeurs phonetiques (poiyvaientes) et des iettres auxiiiaires. Suivant la meme voie. on deceie des sons â une seule representation litterale, des sons a plusieurs representations litterales et des sons non-representes du point de vue orthographique.

Le paragraphe 14 presente Ies consonnes de la langue roumaine, ainsi que leur classification complete: seion le point d'articuiation (avec l'organe actif et sur l'organe passif), selon ie mode d'articulation, seion la presence on l'absence de la vibration des cordes vocales, la participation ou la non-participation de la cavite nasale. l 'n tableau general des consonnes roumaines y est inclus aussi.

Le paragraphe suivant (§15) expose le systeme vocalique et present le tabeau des voyelles roumaines, avec leur classification et leur aperture. En ce que concerne la classification, ii est â remarquer ia distinction etablie entre Ies voyelles *syllabiques,* (toutes Ies 8 voyelles roumaines. y compris la voyelle mixte *o,* anterieure â labialisation) et Ies voyelles ***assyllabiques*** (du premier au quatrieme degre d'aperture). A Tinterieur de cette derniere categorie, l'auteur dissocie entre Ies *semi-i-onsnnnes* (Ies voyelies fermees / y et *i* ayant le premier, le deuxieme et le troisieme degre d'aperture) et Ies *$emiv<iyeUe* (fet $ ayant le 4eme degre d'aperture). Le quatrieme degre d'aperture constitue la limite superieure des voyelles assvllabiques, englobant Ies *aemivo\ Hes* qui tbrment. chacune. une seule diphtongue, avec *a* la voyelles la plus ouvcrte *(ea, da).* La rigueur de cette classification mene â la conciusion que *<*xi* et Vo ne peuvent pas etre cataloguees come diphtongues, vu leur trop petite diffeYence d' aperture. Donc, ii rf y a pas de diphtongue *<w. mais seulemnt une digraphe *oa.* prononcee *ița,* ayant {/comme element assyllabique. De meme, ii n'y a pas de diphtongue **eo,* mais une digraphe *eo,* dont Ies ^lements se sont reduits â une seule ^mission vocalique, le son mixte *o* qui ayant le quatrieme degre d'aperture, peut constitucr Telement assyllabique de la diphtongue *ga,* graphiquement representee par trois Iettres, la trigraphe *eon (leoarcă, pleoapă* etc.).

Le paragraphe (§16) est dedie â l'hiatus. L'auteur definit, classifie Ies hiatus du romain et en souligne Ies deux caracteristiques. Ies plus importantes: d'une part, l'hiatus est un phenomene phonetique et non pas graphique, d'autre part l'hiatus n'existe pas â l'interieur des mots, sauf dans Ies

smes. Vu que l'hiatus est considere comme un phenomene etranger par rapport au vocalisme i indigene, l'auteur souligne la tendance generale â l'eviter et examine Ies procedes par lesquels •ussit. En ce qui concerne la classification, l'auteur decele 10 hiatus francais. empruntes par lediaire des neologismes d'origine franțaise, 10 hiatus roumains crees par la dierese des gues latines, grecques, italiennes et surtout francaises, tout comme 6 hiatus roumains, formes de Ile syllabique dans laquelle se termine la racine d'un neologisme et la voyelle syllabique qui suit e ou un morpheme.

i resulte donc 26 hiatus au total. Chaque categorie d'hiatus est accompagnee d'une presentation larticularites, suivie d'observations et de conclusions.

dix-septieme paragraphe (§17) est consacre aux diphtongues roumaines. Dans şes ouvrages ires et surtout dans l'etude *Diftongii limbii române* (publie dans le volume (*'ontribuții la fonetica ztologia limbii române,* maison d'edition „Scrisul Românesc", Craiova, 1986, p. 9-l18). l'auteur ;jâ demontre que le roumain possede 52 sequences vocaliques diphtongoides[1], 52 diphongues s qui realisent 30 diphtongues reelles. Cette idee est reprise dans le tableau des diphtongues ies. inclus dans le present ouvrage. Le tableau fait aussi la classification de ces 30 diphtongues ies, selon plusieurs points de vue: Ies elements constitutife, la nature phonetique de l'element ijque le point d'articulation, l'aperture et enfin, l'element assyllabique avec lequel on forme la gue. Si on suit ce dernier critere, on decouvre l'existence de 13 diphtongues avec la semivoyelle diphtongues avec la semiconsonne {/de 3 diphtongues avec la semiconsonne/ d'une diphongue semivoyelle *g (ea}* et d'une diphtongue avec la semivoyelle *Q<6a).*

paragraphe dix-huit (§18) est dedie aux triphtongues. L'auteur distingue, d'une part, II gues ayant Ies deux elements assyllabiques constitues par des semiconsonnes (du *typejej,* forme re personne, du singulier de l'indicatif present du verbe *a lua* et la forme homphone du pronom el de la 3enie personne du masculin, pluriel, ou bien *jay* premiere personne du singulier du verbe te) et d'autre part 2 triphtongues formees de la semivoyelle *c* et une semiconsonne *(eai* de la erbale *vedeai* et *şuyăe* la forme verbale *cereau).*

n classitie Ies triphtongues selon l'ordre des elements constitutift et l'aperture. l'on constate oumain ii y a une seule triphtongue ascendente *(iua,* du moț *aripioară),* toutes Ies autres 12 gues etant ascendentes - descendentes *(iiai,* d'un moț comme *rusoaică).*

aaragraphe 19 *(sonus adiunctiis)* traîte un probleme inedit du langage parle: le rvthme du i. Ies consequences phonetiques du discours â tempo lent (avec une fluidite verbale recluite, avec şes et des arrets que le sujet parlant essaie de remplir par des sons vocaliques ajoutes. Le son *-omis adhmctus* est la voyelle velaire /" ou. plus rarement. *ă,* que l'on ajoute soit au debut du moț soit â la suite du moț precedent.

s le premier caş, le son ajoute au debut du moț suivant est toujours velaire en roumain et ne pas du son intial du moț qui suit.

s Ies langues qui ne possedent pas Ies sons vetaires *â* ou /, *sous adiunctiis* appartient â une serie re de localisation: c'est un *e* comme en neogrec.

s le deuxieme caş. le son ajoute â la suite du moț precedent appartient â n" importe quelle serie de ion, en fonction de la voyelle (ou la consonne) finale â laquelle ii s'attache. II y existe aussi des *'omis adiimctus* est toujours la voyelle velaire ;". meme apres Ies voyelles et Ies consonnes, de la latale. ce qui mene â des incompatibilites articulatoires, â des articulations disharmoniques non ques du type *şi-iîi. deci-iîî* etc.

Leş derniers deux paragraphes (§20 et §21) du quatrieme chapitre sont dedies â l'accent (dans le langage courant et dans la poesie) et â la syllabation (phonetique, graphique, morphologique et prosodique). II est â remarquer que l'accent metrique (nomme aussi *icîtii),* tout comme la syllabation (surtout phonetique et prosodique) sont analyses â l'aide des exemplifications de la grande poesie d'Eminescu. Et c'est une relation de reciprocite qui s'y etablit: d'une part. la poesie d'Eminescu sert â exemplifier Ies differents schemas metriques, d'autre part, la syllabation et l'analyse prosodique. tout comme l'accent metrique, contribuent, â leur tour, au retablissement scientifique de certains textes sous l'aspect ecrit, mais surtout oralise.

L'accent et la syllabation sont des problemes qui concernent la prononciation. La prononciation correcte n'est pas possible sans tenir compte de la syllabation phonetique (s'il s'agit du langage courant) et de Ia syllabation prosodique (dans le caş de la poesie lue â haute voix ou recitee). Leş deux autres types de syllabation (graphique et morphologique) visent uniquement l'aspect ecrit de la langue (la prose et le dialogue).

Sur ce point, l'auteur complete la discussion. en signalant une syllabation prosodique (dans le domaine de la poesie lue â haute voix on recitee) et une syllabation graphique (dans le domaine de l'ecrit, en prose ou en dialogue).

Quant â l'accent, examine dans le langage courant et dans la poesie, l'auteur souligne qu'il est possible que certains noms communs ou propres aient des formes multiples d'accentuation. dont quelques unes sont acceptees par la norme litteraire sous le nom de „variantes litteraires libres".

L'auteur trouve cette idee salutaire, car elle exprime une realite du langage litteraire.

Vu que l'acceptation des formes paralleles est encore limitee, ii se prononce pour son extention â d'autres doublets accentuels comme: *antic* et *antic, caracter* et *caracter* ou bien *Dohrogea* et *Dobrogea, Govora* et *Govora, Teleorman* et *Teleorman* etc., des doublets que l'auteur a, d'ailleurs admis dans le DOOMS et dans le futur *Lexicon.*

Dans la poesie classique l'accent et la syllabation sont dictes par Ies normes de la metrique et de la prosodie, prioritaires par rapport aux normes orthoepiques. Leş exemples, recueillis uniquement des poesies d'Eminescu, sont si nombreux. qu'ils ont formes un .petit dictionnaire de doublets" accentuels, 98 mots â variantes accentuelles, reâlise par l'illustre eminescologue G. I. Tohăneanu, et inclus dans le volume *Eminesciene (Eminescu şi limba română),* maison d'edition „Facla", Timişoara, 1989, p. 227-303.

Le cinquieme chapitre, întinde „Formarea cuvintelor şi ortografia, englobe le paragraphe (§22), dedie â l'ecriture des derives par suffixes et par prefixes et le paragraphe (§23), consacre aux mots composes (noms propres et communs).

Dans le paragraphe (§22.B) l'auteur s'occupe de l'orthographe des derives par suffixes et des mots composes avec des elements de composition, tout en făisant des observations critiques sur certaines constructions „originales", erronees du point de vue formatif, du type: *caragialean,* ou *cai-agialeean, caragialeană* ou *caragialeeană* au bien de *caragialian, caragialiană* ou bien de *caragialeologie* au bien de *carâgialologie* etc.

Le paragraphe (§22) se termine avec le point C. intitule *Affbces el affixoides,* ou l'auteur examine Ies difllcultes concernant la delimitation de ces deux categories, partbis confondues (surtout Ies prefixes et Ies elements primes de composition). Pour eviter ces confusions, l'auteur souligne rimportance de l'analyse semantique des prefixes, tout en presentant Ies sens de 40 prefixes neologiques. Prenant pour base le critere semantique, on peut etablir des classifications comme: derives prefixales synonymes et derives prefixales antonymes.

Le sixieme chapitre est consacre au trăit d'union, en tant que signe orthographique. C'est un probleme important, au sujet duquel l'auteur exprime des points de vue nouveaux concernant Ies voies â

la prononciation unique des deux mots, marquee par le trăit d'union: la synerese, la contraction, i. lajuxtaposition.

rapport a OOOM, on y ajoute la contraction, que l'auteur definit comme l'articulation d'une nission vocal ique de *e* place â la fin du moţ precedent et de *o* du debut du moţ suivant; ii en la voyelle mixte *o.* anterieure, â labialisation. et non pas la presupposee diphtongue *[?o], gue impossible â căuşe d'une trop petite difference d'aperture existente entre şes elements. i difference de Mioara Avram, l'auteur considere que Ies diphtongues descendentes du type (/w/7,)rthographiees *.jni-i arăţi",* (viâţaj frumyâsă). orthographies *..v iaţa-i frumoasă"* ou bien [okii] iphiee „ochii-i"' (ochii lui, ei) sont le resultat de Ia synerese et non pas de lajuxtaposition. Quant nonciation unique par l'elision, l'auteur commente et corrige quelques graphies existentes dans rentes editions de poesics d'Eminescu, telles: *de-nvidie* (au bien de *d-invidic), de-namicc săbii* i de *d-uiamice...). sisteme-ntegre* (au bien de *sistem-integre), popoare-ndiene* (au bien de *indiene), o să ni-nspire* (au bien de *o să n-ispire), d"întâi* (au bien de *di-*

nlâi) etc. *eptieme chapitre* est dedie au probleme de l'initiale majuscule ou minuscule. L'auteur s'arrete litricultes existentes dans le domaine des termes generiques. Cela parce que d'une part, Ies regles ;ur restent encore inconnues au grand public eL d'autre part, qu'elles sont contradictoires, voire v si le meme terme generique peut etre ecrit tantot â inițiale majuscule (comme dans le ie *Munții Apuseni* et *Munții Lotrului),* tantot â inițiale minuscule (comme dans *munții Carpați, te/e Ceahlăii).* De meme, pour le terme generique *băi,* ecrit â inițiale minuscule dans *băile* mais â majuscule dans ***Băile*** *Herculiine* ou *Govora Băi.*

a. sans doute, des diflerences entre Ies syntagmes cites ci-dessus (le terme generique est suivi lectif ou d'un substantiC lequel est â son tour au nominatif on genitif), mais le fait de marquer inctions par ecrit (par Pemploi de la majuscule ou de la minuscule) signifie compliquer ent Ies choses et rendre l'orthographe tellement dilficile qu'elle ne puisse plus etre maîtrisee par londe. FI aurait ete plus simple d'adapter une seule regie pour tous Ies caş (par exemple: Femploi iale majuscule sans tenir compte de la categorie grammaticale du toponyme qui suit, ou de la 'ii occupe dans le syntagme).

uitieme chapitre, le dernier de cette premiere pârtie, est consacre aux problemes theoriques et ;, dans şes neuf etudes Ies commentaires sur certains points vue exprimes dans le DOOMS e le OM. II s'agit des 9 etudes suivantes:

J24) traîte la maniere d'ecrire Ies composes formes d'un substantif et d'un adjectif possessif du *cu-mea, nevastă-sa. soră-ta,* dont le genitif-datif des adjectifs possessits/»/'/, //'/,.«'/, s'ecrit avec *maică-mii. soră-tii* etc.

difference de tous Ies ouvrages anterieurs. normatifs ou d'auteurs, Tauteur considere que le f *nevestii,* dans sa forme populaire de genitif-datif, doit, lui aussi etre orthographie avec un *(nevesiii-mii),* orthogramnie, qu'il a deja avance dans le DC^OMS.

• le paragraphe (§25) l'auteur presente Ies problemes concernant la graphie, la prononciation et ion au roumain du syntagme neologique internațional *mass-media,* tout *en exposant* son point srsonnel: bien qu'il soit â Porigine un substantif neutre, invariable, „plurale tantum", celui-ci a ans le langage courant, la forme du feminin, devent flexible *(mass-mediei. mass-mediile, mass*-I, ce qui l'encadre dans une tendance plus large, en train de se generaliser. iragraphe (§26) est consacre aux formes populaires et cultes du substantif propre *Paşti.* ie recemment, ce substantif propre

n'avait que Ies forme s du pluriel , avec ou sans article . onc un „plural e tantum ";

quant au genre. c'etait un fgmini n. De nos jours, on a reactu alise la

forme *Paşte* qui est ressentie, tantot au pluriel *(sfintele Paşte, Pastelor),* tantot au singulier *(acest Paşte, Pastele viitor).* 11 est â remarquer que ce substantif reste masculin au singulier. tout comme au pluriel. Leş ouvrages normatifs entretiennent la conftision: Pour le DEX. la variante *Paşte* est du genre neutre, sans en preciser le nombre; pour le DLR, nouvelle serie, c'est un masculin, avec une forme unique singulier - pluriel, tandis que pour DOOM c'est un substantif neutre, au singulier. Vu cette situation deroutante, l'auteur se propose d'etablir le paradigme du moţ *Paşte.* Du point de vue synchronique, ce substantif propre est du genre neutre, ayant donc Ies formes du masculin au singulier *(un Paşte, acest Paşte, Pastele viitor)* et Ies formes du feminin au pluriel *(aceste Paşti, Pastile viitoare).* Leş tbrmes qui ne s'encadrent pas dans ce paradigme (par exemple: *Paşthil. Paştiiihii, Paştii, sfanţul Paşti, sfinţii Paşti, sfintele Paşti, Poştelor* etc.) sont considerees aberrantes du point de vue du langage litteraire, donc ii faut Ies eviter.

Le paragraphe (§27) met en discussion un probleme de terminologic: Ies desinences et Ies suffixes verbaux latins et roumains. Dans le present LOOM, tout comme dans le DCX3MS (p. 48.245,317, 395) on propose une analyse morphematique appuyee sur Ies 3 desinences verbales de l'indicaţii"present: -/ (â la 2eme personne du singulier), *-m* (â la \$^{m}$ personne du pluriel) et-f/(â la2^{ert}" personne du pluriel). Pour Ies autres personnes, la desinence est zero. Leş exceptions portent sur certains verbes qui om pour desinence: *-u* syllabique *(aflu, umblu* ou *luciii,* forme presente en Ardeal) et *-y* assyllabique. semiconsonnantique *(dau, stau, continuu),* tout comme sur certains verbes de la IV"'* conjugaison. dont la racine se termine en consonne *(birui, sforăi)* et qui ont pour desinence le *j* assyllabique, semiconsonne. La 3™ personne ne possede pas de desinence: le *-ă Ide cântă, lucrează* et le *-e (de vede, crede, citeşte)* sont des suffixes morphologiques, tout comme *-ea:* (de *lucrează)* et *-eşti (de citeşte).* Quelques-unes de ces formes de la 3eme personne sont monosuffixees *(cântă, lucră, vede)* tandis que Ies autres (comme *lucrează, citeşte* etc.) sont polysufrixees, c'est â dire bisuffixees: *lucr-eaz-ă, cit-eşt-e.*

Le paragraphe (§28) est consacre au statut morphologique des termes du type *mamaie, tataie.*

Ces termes ne sont pas formes, comme on l'avant cru, â l'aide du sufîlxe *-aie;* l'auteur nous en oflre une explication d'ordre phonetique.

II releve d'abord la prononciation particuliere de *r* de l'adjectif *mare* comme un *j* (semi-consonnantique). dans le langage des enfânts: *mamă-mare > mamă-maie > mamaie.* Mais, *mamă-mare* et *tată-mare* sont des formes en vocatif. tout comme *mamaie* et *tataie,* ii en resulte que celles-ci ne peuvent recevoir ni d'article *(mamaia, tataia),* ni de marques du pluriel *(*mamăi, *tatăi,* qui. avec article, deviendraient **mamăile, *talăile,* ou **tatăii).*

Dans le paragraphe (§29) l'auteur fait des propositions pour systhematiser Ies paradigmes de quelques verbes â aspect phonetique vieilli. II s'agit de verbes comme: *aciua,* „trouver un abri", ,.se caser". *JnşeucT,* „seller"; *deşeuu* „deseller"; *înzăua.* „mettre la cotte des mailles"; *(împiiia,* „fouler Ies tissus en laine". Ainsi. par exemple, pour le verbe *aciua,* l'auteur propose trois paradigmes:

- *aciua* (comme - *desena, înşeua, (im)pina, inzăua,* ayant des formes comme *aciuâz, aciuăzi. aciuazâ, aciuâze, aciuând, aciuat;*
- *aciuia* fcomme *ardeia, îmbăia, infia,* ayant des formes comme *aciuiez, aciuiază, aciuieze, aciuind, aciuiat):*
- *adm* fcomme *făgădui, pocăi, pustii, ului,* ayant des formes comme *aciuiesc, aciuieşte, aciuim, aciuind, aciuit).*

Pour Ies verbes du type *deşeua. inşeua, inzăna,* la sistematisation impose des formes comme: *deşeua:. deşeuâzi, deşeuază. desenând, desenat.*

paragraphes (§30) et (§31) s'occupent de la prononciation et de l'accentuation oorrectes des anymies termines, du point de vue graphique, eu *-iu.* comme par exemple: *Alexoniu, Bacin Bariţiu, Bleojhi, Boieriţi, Bogatoniu, Boltaşiu, Ciubotarii!, Coşeriu, Olariu, Puşcariu, Rotariu* etc.

ce point l'auteur affirme avec insistance que Paccent doit etre mis sur Pavant derniere syllabe, dire sur le suffixe: *[a-lek-so-niuj, [cu-ho-tâ-riu],* on bien sur la racine ([bâ-cu], [blo-ju]). Mettre sur le /, devenu syllabique, constitue une faute, d'orthoepie, une prononciation inculte, en train •opager d'une iâcon alarmante, surtout â căuşe des commentateurs sportife, qui Pemploient avec Iture â la radio et â la television pendant des emissions de grande audience; beaucoup de gens n Pintluence de ces moyens mass-media et changent leur pronociation normale [cu-bo-tâ-riu], iuj par la prononciation erronee lcu-bo-ta-ri-u] [ro-ta-ri-u].

dernier paragraphe (§32) de *Mica enciclopedie a românei corecte* est intitule „ *Vocala mixtă oscă o în funcţie silabică şi asitabică* (la voyelle mixte roumaine *o* en tbnction syllabique et ique).

uteur considere que, outre Ies sept voyelles roumaines fondamentales, la phonetique roumaine *s* s'enrichir d'une nouvelle voyelle. *o.* II s'agit d'une voyelle mixte, anterieure. â labialisation â la fois, le meme point d'articulation que *e* et la meme labiaiisation que o). *x* le quatrieme degre d'aperture, cette voyelle prend une valeur syllabique dans certains mots ^es â tempo rapide, comme par exemple: *vreo* [vro], *vreodată* [vrodată], *deodată* [dodată], ainsi îs des mots comme *aoleu* |a-uo-lol. *pleosc* [plosk], *pleoşti* \p\ite-tî\, *jleoşcăi* [floş-kă-ii], *leorpâi* ii], *leorcăi* [lor-kă-ifl, dont le diagraphe *eo* se prononce [o], qui est un son mixte, â une seule m vocalique et non pas la diphongue [ep], comme on l'avait cru jusqu'â present, sous l'influence >ect eerit. l,a prononciation avec fo], correcte pour Ies mots ci-joints, appartenant au fond ancien >ts, se retouve aussi dans certains mots du fond neologique, â l'interieur des termes come: •*ie,* prononce fi-do-lo-gi-ie], *teologie,* prononce [to-lo-gi-ie], *Teodor,* prononce [to-dor]. Cette la pronociation avec *n* este inacceptable du point de vue orthoepique:

son mixte *o* a aussi une valeur assyllabique dans la diphtongue [6a] dans Ies mots comme *leoarcă* î], *pleoapă* fploa-pă], ou la trigraphe *-eoa* represente la diphtongue [ga] et non pas la triphtongue x)mme on l'avait cru sous l'influence de la forme graphique. *deitxieme pârtie* de cet ouvrage represente un lexicon, de noms propres.

st un lexicon de noms propres, anthroponymes et toponymes roumains, et etrangers (surtout :t grecs anciens) introduit par un *preambule.* De ce point de vue, on peut signaler certaines es entre cette pârtie du LOOM et Ies deux dictionnarires academiques (le DOOM de Bucarest et ÎOM de Chişinău), sous la forme des annexes, c'est â dire des listes de noms propres qui posent iblemes d'orthographe et d'accent. II y a cependant, des differences considerables qui concernent alement la conception, mais aussi le domaine de Porthocpie. Leş deux dictionnaires academiques nt Porthographe et l'accent des noms propres. mais l'accent ne constituie pas une information) ique complete. II iâut y ajouter la syllabation et la transcription phonetique. II est vrai que la iation des noms propres n'est pas connue pour tous Ies toponymes. encore moins pour Ies xjnymes (surtout Ies noms de familie roumains), *voire* inconnue (on *incertaine)* pour Ies noms > iatins ou grecs anciens. C'est la raison pour laquelle ancun dîctionnaire orthoepique ou stique ne risque de preciser la pronociation des noms, meme pas l'accent, pour ne plus parler de tion. II y existe toutefois, une exception: c'est *îndreptarul ortografic ortoepic şi de punctuaţie,* lition. Bucureşti, 1995, dont la liste de „noms greco-latins ecrits conformement â l'adaptation mnelle (p. 267-272) indique partbis, entre parentheses, le nombre des syllabes.

Mais cette liste n'est pas depourvue d'erreurs. En voici un exemple: le notn latin *Clandius* (p. 268) est enregistre avec sa forme non-adaptee, correctement divisee en 3 syllabes *(Clay-di-us),* mais aussi avec sa forme adaptee, *Claudiu,* pour laquelle on indique incorrectement 4 syllabes (probablement *Cla-u-di-u).* C'est une syllabation incorrecte parce que la forme adaptee avait subie le phenomene de la dierese de la diphtongue latine *au,* mais encore la synerese du hiatus *i-u,* dont le resultat fut la diphtongue roumaine *in* [Kla-ii-diu]; donc, la forme adaptee presente, elle-aussi, 3 syllabes.

Le nom *Plautus,* nous offre un exemple similaire: (l possede deux syllabes pour la forme non-adaptee (Plau-tus), tout comme pour la forme adaptee au roumain, *Plaut* (Pla-ut).

Leş solutions proposees sont appuyees sur Panalyse linguistique des noms en discussion, tout comme sur la connaissance de la prononciation roumaine des formes adaptees.

Si le ÎOOP indique le nombre de syllabes, le DOOM, â son tour, precise dans la meme annexe la syllabation (p. 678-687).

On y trouve presque Ies memes erreurs d'interpretation. Ainsi, par exemple, le nom deja discute de *Claudius* (p. 681) est correctement divise en 3 syllabes pour la forme non-adaptee [Clau-di-us], mais on ignore le phenomene de la sinerese du hiatus latin *i-u,* ce qui meme â une syllabation incorrecte pour la forme adaptee [Cla-u-di-u].

On repete cette erreur â d'autres noms adaptes qui, en roumain, ne comprennent plus le hiatus latin *i-u,* mais la diphtongue iu, comme par exemple: *Horafiu, Liviu, O\'idiu, Tiberiu, Virgiliu.*

Pour ce qui est de la pronociation des noms du grec ancien, on a traîte le probleme en fonction de l'analyse linguistique de la prononciation roumaine des formes adaptees, mais aussi la prononciation actuelle du neogrec (basee sur des enquetes parmi Ies sujets parlant cette langue.)

En dehors des noms propres du latin et du grec ancien, le *Lexicon* comprend aussi des anthroponymes et des toponymes roumains et etrangers.

Leş anthroponymes sont presentes sous la forme de deux listes alphabetiques, assez larges. comprenant:

A. Des prenoms roumains avec leurs diminutifs et leurs hypocoristiques;
B. Des noms de familie.

La premiere liste represente un petit dictionnaire des plus importants noms de bapteme roumains, autour desquels est groupee „la familie" des diminutifs et des hypocoristiques correspondant: chacun en beneficie de transcription et de syllabation phonetique, dans le but de preciser leur prononciation correcte, mais aussi d'actualiser le tresor onomastique roumain ancien, et meme d'offrir des modeles de prenoms roumains aux nouvelles generations.

II fâut preciser aussi Ies sources bibliographiques utilisees pour ce petit dictionnaire: *Atlasul lingvistic român,* deuxieme pârtie (ALR.II) nouvelle serie, voi. V, Ies cartes 1510-l566, *Micul Atlas lingvistic român, II* (ALRM, II). nouvelle serie, voi. III, Ies cartes 1249-l310, tout comme *Mica enciclopedie onomastică,* Bucureşti, 1975, de M. Christian lonescu.

La deuxieme liste constituie, â son tour, un petit dictionnaire de noms de familie roumains, selectionnes du *Dicţionar al numelor de familie româneşti,* de lorgu Iordan, Bucureşti, 1983. selon le principe graphique (Ies noms termines en *iu).*

On peut observer que ce petit dictionnaire se rapporte aux deux etudes incluses dans *Mica enciclopedie a românei* aux paragraphes 30 et 31, et dont Ies idees concernant l'accent et la syllabation de ces noms de familie du type Alexoniu, Ciubotariu, Olariu, Ţurcaşiu etc. y trouvent l'application. Etant donne que Ies difficultes reelles de la pronociation correcte de ces anthroponymes ne peuvent etre ni minimalisees, ni niees, I'auteur s'est propose d'ofîrir un guide orthoepique des anthroponymes

ies en -*in.* C'est une demarche risquee par principe, mais c'est la premiere dans son genre et Ies MIS offertes, memes discutables. doivent etre plutot considerees comme des propositions pour une :iation exacte des anthroponymes.

Lexicon de noms propres comprend aussi, dans son deuxieme chapitre, listes de toponymes. > dans l'ordre alphabetique:

A. l-es noms propres geographiques, y compris Ies noms des habitants.

(I. *Roumains,* 2. *Etrangers).*

B. Leş toponymes composes roumains (aspect &rit et oral).

s premieres deux listes representent, elles aussi, de petits dictionnaires, des toponymes mots-s pour la formation des noms d'habitants. On insiste sur ['aspect ecrit. mais aussi sur la iciation des toponymes (rorthographe, la transcription et la syllabation phonetique). On insiste >ur I'orthographe et la prononciation des noms d'habitants, ainsi que sur la formation des derives Ies toponymes simples on composes.

s listes en discurssion renfermenl le materiei onomastique (l'aspect ecrit et la pronciation), qui l'objet du LOOM. sans y ajouter des observations theoriques; celles-ci feront l'objet d'une etude ure. Pour le moment, l'auteur reconnaît l'autorite de la substantielle etude de M. Gh. Bolocan, e dans l'introduction a *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia (D.T.R.O.J,* voi. I, A-B, i d'edition Universitaria", Craiova, 1993, p. 5-62.

liste B comprend Ies toponymes composes roumains, recueillis du livre *Codul poştal al ăţilor din R.S.R., Bucureşti,* 1974 et ranges dans l'ordre alphabetique. toujours sous la forme d'un ictionnaire.

31 que l'auteur indique la prononciation de ces toponymes (1'aoxent et la syllabation) par la iption phonetique ii discute rorthographe selon Ies regles etablies dans le DOOM, et presentees dans ce iu paragraphe (§ 236) dans te chapitre VI *(Cratima, semn ortografic)* et chapitre VII.C *(Scrierea ti/or generici).* L'existence de cette liste est justifice par le grand nombre de fautes d'orthographe comises : domaine des toponymes composes, surtout par la presse (sportive, pditique, lîtteraire etc.). mais aussi i Itaerature (â tous> Ies st>Ies de la langue litteraire y compris scientifique).

ins ce dernier domaine, on ecrit partbis selon Ies regles de 1953, dans une ignorance totale des cations de 1982, incluses dans le DOOM. C'est ce que l'on pourrait designer par un euphemisme, e „une orthographe inactuelle". En voilâ un exemple: Dans *Mersul trenurilor,* edition 1998-l999, s toponymes composes inscrits dans l'index alphabetique des gares et des haltes du reseau C.F.R., ettre A, p. l O, sont ecrits d'une foton incorrecte: quatre d'entre eux manquent d'article defini -/ *hi Vechi Apoldu de Jo\ Apoldu de Sus, Aradu Nou),* Ies dix autres sont ecrits sans trăit d'union. *'a Nord, Alba Mia, Albeşti Târnava, Aluniş Mureş* etc.). Ce sont memes erreurs que l'on avait ies dans Ies editions anterieures, bien que l'auteur y ait deja attire' l'attention, des 1995, dans son *Ortografia românească en Basarabia* public dans *Arhivele Olteniei,* nouvelle serie, nr. 10, 1995, 55, inclus dans le present volume.

presence de cette liste de toponymes composes roumains est donc justifice par le deşir de l'auteur riger Ies nombreuses făutes d'orthographe, et d'ofirir, dans ce petit dictionnaire, la forme correcte its, sous leur aspect ecrit et oral.

Traduil par Leria Zisu

III. Lista abrevierilor folosite

- abr. = abreviere, abreviat
- ac. = acuzativ
- ace. = accentuat
- adj. = adjectiv(al)
- adv. = adverb(ial)
- art. = articol, articulat
- aux. = auxiliar
- cf. = confer „compară"
- cit. = citat(ă)
- conj. = conjuctiv
- conjucț. = conjuncție
- d. = dativ
- engl. = englez(ă)
- f. = feminin
- fr. = francez(ă)
- g. = genitiv
- g.-d. = genitiv-dativ
- ger. = gerunziu
- gr. = grec(esc)
- graf. = grafic(ă)
- gram. = gramatică
- imper. = imperativ
- imperf. = imperfect
- ind. = indicativ
- interj. = interjecție
- invar. = invariabil
- lat. = latin(esc)
- lat.lit = latin(esc) literar
- lingv. = lingvostică
- loc. = locuțiune
- m. = masculin
- mf. = morfologic(ă)
- m.m.c.perf. = mai mult ca perfectul
- n = neutru
- neacc. = neaccentuat
- neg. = negativ
- ngr. = neogrecesc
- neh = nehotărât
- n.l. = nume de locuitor
- nom. = nominativ
- num. = numeral
- opt. = optativ
- p. = pagina
- part. = participiu
- perf.c. = perfectul compus
- perf.s. = perfectul simplu
- pers. = persoana verbelor (de la l la 6)
- pi. = plural
- pos. = posesiv
- pref. = prefix
- prez. prezent
- pron. = pronume
- proz. = prozodic(ă)
- refl. = reflexiv
- s. = substantiv
- sg. = singular
- sil. = silabație, silabă
- simb. = simbol
- si. = slav
- s.pr. = substantiv propriu
- suf. = sufix
- s.v. = lat. *sub voce* (în indicații biblio grafice)
- v. = vezi
- vb. = verb
- vers. = versificație
- viit. = viitor
- voc. vocativ

IV. Semnele speciale folosite

> „a dat", ,.dă". ..devine"
< „provine din", „de la"
/ (bara oblică) separă două sau mai ; variante literare ale unui cuvânt le unei forme gramaticale
[] (paranteze drepte) între care se ă pronunțarea literară, în transcrie-anetică
' (deasupra unei litere vocalice cu ire silabică) marchează locul accen- în cuvintele şi formele polisilabice crise fonetic
- (cratima) ca semn ortografic şi cu ;ia de a marca silabația (fonetică, că. morfologică şi prozodică)
- (semicerc) pus dedesubtul literelor ice care reprezintă semiconsoanele *j, y,* emivocalele *§* şi p ca elemente asilabice ftongilor ([au], [loâr-kă], [iau]
[1] (linie verticală) pusă dedesubtul i / (!) în poziția postconsonantică i, pentru a reprezenta vocala asilabică ta în forme ca [a-uuzj], [robj]
[k] (consoană oclusivă velară ă) reprezentată ortografic prin litera cuvinte ca *ac. clopot, corp* etc.
[K] (consoană oclusivă palatală ă, reprezentată ortografic prin c + *h i,* ultimele ca vocale silabice sau ca : ajutătoare: *chem* [icem]), *chip* [icip], *ig* [Kag], unchi [unic])
[c] (consoană africată prepalatală ă, reprezentată ortografic prin lite- *c + e, i,* acestea din urmă ca vocale >ice sau ca litere ajutătoare: *cer* [cer], [cine], *ceai* [cai]), *cioban* [cobân], [fac], vraci [vrac]
[g] (consoană oclusivă palatală 'ră reprezentată ortografic prin *g + h* /, ultimele ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare: ghem [gem], ghindă [gi'ndă], gheață [gâță], ghiul [gul])
- [g] (consoană africată prepalatală so noră, reprezentată ortografic prin *g + e, i,* ultimele ca vocale silabice sau ca litere ajutătoare: *ger* [ger], *gingie* [gingiie], *geam* [gam], *gioarsă* [guârsă], *mergi* [merg])
[i] (vocală asilabică surdă sau şoptită în transcrierea fonetică, în poziție postconsonantică finală: *frați* [frați], *plopi* [plopi], *cânți* [cânți], *crezi* [crezi]
- [i] (vocală asilabică sonoră, semicon-sonantică, folosită în transcrierea fonetică a diftongilor şi triftongilor: *apropii* [apropii], *biruii* [biruiii]. *copiii* [kopiii], *iarnă* [iarnă], *iute* [iute]. *Olar iu* [olâriu])
- [u] (vocală asilabică sonoră, semi-consonantică. folosită în transcrierea fo netică a diftongilor şi triftongilor: *con tinuu* [kontinuu], *iau* [iau], *oaie* [uâie], *toacă* [tuâkă])
- [î] (vocală asilabică sonoră, semi-consonantică, folosită în transcrierea fo netică a diftongilor [îî], [îă], [îa]: *creăm* [kreîăm], *luat* [luîât], *luând* [luîînd])
- [e] (semivocală folosită în tran scrierea fonetică a diftongului [ea]: *deal* [deal], *veac* [veak], *Andreea* [andreea]. *Coreea* [koreea])
- [o] (semivocală folosită în trans-crierea fonetică a diftongului [oa]: *leoarcă* [loârkă]. *pleoapă* [ploâpă])
- [6] (vocală silabică, anterioară labială mixtă, folosită în transcrierea fonetică, corespunzătoare digrafului *eo* din cuvinte vechi ca: bleoj [blqj], fleoşc [floşc], vreo [vrti] şi digrafului *eu* din neologisme de origine franceză ca: *bleu* [blo], pasteuriza [pastorizâ])

V. Siglele folosite

AO = ***Arhivele Olteniei*** (serie nouă) *Craiova, I, 1981 şi urm.*

- **AUC = Analele Universității din Craiova,** 7, 7972 *şi urm.*
- **AUI = Analele Universității din Iaşi,** *Lingvistică, I, 1963 şi urm.*
- **AUT = Analele Universității din Timişoara,** /, *1963 şi urm.*
- **BIFR = Buletinul Institutului de Filologie Română „A. Philippide" Iaşi,** *1934 şi urm.*
- **BL = Buletin linguistique**
- **C L = Cercetări de lingvistică,** *Cluj, l, 1956 şi urm.*

DR = **Dacoromania, Buletinul Muzeului Limbii Române,** *Cluj,* 7, 7927 *şi urm.*

FD = Fonetică şi dialectologie, *Bucureşti, l, 1958 şi urm.*

LL = **Limbă şi literatură,** *Bucureşti, I, 1955 şi urm.*

- **LR = Limba română,** *Bucureşti, I, 1952 şi urm.*

RRL = **Revue roumaine de linguistique,** *Bucureşti, 1956 şi urm.*

SC **L** = **Studii şi cercetări lingvistice.** *Bucureşti, l, 1950 şi urm.*

SMFC = **Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română,** *voi. I, Bucureşti, 1959 şi urm.*

VI. *Bibliografie selectivă*

cademia R.S.România, Institutul de Lingvistică al Universității din Bucureşti, *Dicționar Biografic, ortoepic şi morfologic al limbii române.* Bucureşti, 1982

cademia R.S.România, Filiala din Cluj, Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară, *Atlasul ngvistic român,* 11, serie nouă, voi. V, hărțile 1510-l564, Bucureşti, 1966; *Micul atlas ngvistic român,* II, serie nouă, voi. III, hărțile 1249-l310

cademia Română, Institutul de Lingvistică „lorgu Iordan", *îndreptarul ortografic, '•toepic şi de punctuație,* ediția a V-a, Bucureşti, 1995

larcos Llorach, Emilio, *Leş representations graphiques du langage,* în *Le langage. Sous i direction d'Andre Martinet* (Paris), 1968, p. 513-568

ndrei, Nicolae, *Dicționar etimologic de termeni ştiințifici,* Bucureşti 1987

,vram. Andrei, *Despre fonologia normei,* în *Omagiu iordan,* 1958, p.45-52

vram. Andrei, *Semivocalele româneşti din punct de vedere fonologie,* în Studii şi cercetări ngvistice, nr. 1/1958, p. 7-l6

.vram. Andrei, *Remarques sur Ies diphtongues du roumain,* în *Recherches sur Ies iphtonguex roumaines publiees par A. Rosetli,* Bucarest-Copenhague, 1959, p. 135-l43

.vram, Andrei, *Cercetări asupra sonorității în limba română,* Bucureşti, 1961

Lvram, Andrei, *Sur quelques particularites des systemes graphematiques,* în *Cahiers de nguistique theorique et appliquee.* I, 1962, p. 9-l6

.vrarn, Andrei, *Cercetări experimentale asupra lui i semivocalic (semiconsonantic) in mba română,* în SCL, nr. 2, 1962, p. 16l-l66

i vram, Andrei, *Interpretarea fonologică a semivocalelor inițiale de silabă in limba wână,* în SCL, nr. 5, 1966, p. 53l-545

L vram, Andrei, *Trăsăturile distinctive ale fonemelor limbii române,* în SCL, nr. 6,1976, p. 577- 599

L vram, Mioara, *Dicționarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române,* în *LR,* r. 2. 1977, p. 107-l16

i vram, Mioara, *Norma lingvistică şi actualitatea extralingvistică,* în *Limbă şi literatură,* r. 3, 1981, p. 372-377

L vram, Mioara, *Aspecte controversate ale normelor ortografice ale limbii române,* în *LR,* r. l, 1983, p. 5-l4

i vram, Mioara, *Variante din normă şi alte variante,* în *LR,* nr. 2, 1984, p. 149-l51

L vram. Mioara, *Gramatica pentru toți,* Bucureşti, 1986

t vram. Mioara, *Probleme ale exprimării corecte,* Bucureşti, 1987

L vram, Mioara, *Ortografie pentru toți - 30 de dificultăți -,* Bucureşti, 1990

t vram. Mioara, *O scrisoare inedită a lui Sextil Puşcariu,* în *LR,* nr. 4, 1992, p. 235 -242

k vram, Mioara, *Considerații asupra situației limbii române în Republica Moldova* („valabile umai în parte şi pentru situația limbii române din Ucraina"), în *LR,* nr. 5,1992, p. 249-260

ţvram, Mioara, *Un element de compunere desemantizat şi uneori deformat: -naut,* în *'.tudes romanes dediees ă Măria lliescu,* Craiova, 1998, p. 40-49

tadea, Ştefan, *Semnificația numelor proprii eminesciene.* Bucureşti. 1990

lailly, Anatole, *Dictionnaire grec-francais,* Paris, 1895

leldescu, G., *Ortografia in şcoală,* Bucureşti, 1973

teldescu, G., *Ortografie, ortoepie, punctuație.* Bucureşti, 1982

îeldescu, G., *Ortografia actuală a limbii române,* Bucureşti, 1984

'erca. Olimpia, *Poetici româneşti,* Timişoara, 1976

terejan. Silviu (coordonator), *Normele ortografice, ortoepice şi de punctuație,* Chişinău, 1991

(loomfield, Leonard, *Le langage,* Paris, 1970

32. Bolocan. Gheorghe. *Unele caracteristici ale stilului publicistic,* în SCL, nr. l, 1961. p. 35-68
33.Bolocan, Gheorghe (sub redacția), *Dicționarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO), voi. 1. A-B, Craiova, 1993, voi. II, C-D, Craiova, 1995
34. Bolocan, Gheorghe, *Dicționarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO), voi. I, A-B,
„Introducere", Craiova. 1993, p. 5-62
35. Bolocan, Gheorghe, Șodolescu-Silvestru, Elena, *Dicționarul entopic al limbii române. A,* în
SCO, anul l, 1995, nr. l, p. 67-l01; B, în SCO, anul II, 1996, nr. l, p. 179-239
36. Bolocan, Gheorghe. *Dicționarul numelor de familie din România,* în SCO, anul II, 1996,
nr. 2, p. 7-44
37. Brâncuș, Grigore, *Titu Maiorescu şi problemele limbii** în *LR,* 1964, 5, p. 483-493
38. Brâncuș, Grigore, *Limba română contemporană. Morfologia verbului.* Bucureşti. 1976
39. Brâncuș, Grigore, *Părțile de vorbire flexibile,* în *Sinteze de limba română* (coordonator
Th. Hristea), ediția a IlI-a, Bucureşti, î984. p. 209-247
40. Breal, M.. Bailly. A.. *Dictionnaire etymologique latin,* Paris, 1891
4I.Breban. Vasile (coordonator), Măria Bojan, Elena Comșulea, Doina Negomireanu, Valentina Șerban, Sabina Teiuș, *Limba română corectă. Probleme de ortografie, gramatică, lexic.* Bucureşti, 1973
42. Bordeianu, Mihai, *Versificația românească,* laşi, 1974
43. Bulgăr. Gh., *Rolul latinei medievale (savante) in modernizarea limbii române literare,* în
LL, Prelegeri, I, 1977, p. 196-209
44. Burețea, Emil ian, *Contribuții la studiul toponimiei românești,* Craiova. 1994
45. Byck, Jacques, *Ortografia şi pronunțarea cuvintelor intrate recent în limba română* în
Studii şi articole. Bucureşti, 1967, p. 253-256
46. Calotă, Ion, Ivănuș, Dumitru, *Cercetări statistice privind fizionomia fonetica a limbii*
române vorbite. Considerații pe baza fenomenelor de sandhi, în *Philologica,* I, Craiova, 1970. p. 37-84
47. Calotă, Ion, *Cuvinte româneşti cu flexiune dificilă,* în *LR,* 1. 1977. p. 37-42
48. Calotă, Ion, *l'ocala mixtă românească d în funcție silabică şi asilabică,* în voi. *Hommage â*
lorgu Iordan â i'occasion de son quatre-vingt-dixieme anniversaire, Bucarest, 1978, p. 83-91
49. Calotă, Ion. *Probleme de ortoepie in viitorul ,, Dicționar ortografic, ortoepic şi morfologic*
al limbii române', în *LR,* nr. 2, 1978, p. 193 -202
50. Calotă, Ion, *Sufotant*n *vfeminine de declinarea a lll-a cu sau fără diereză,* în *LL, 2,*1979, p. 178 -l86
5!. Calotă, Ion. *O scriere hipercorectă [azi-noapte],* în revista *Ramuri, 3,* 1980, p. 10. 15
52. Calotă, Ion, *Dogmatism ştiințific sau despre unele prejudecăți in lingvistică,* în *Analele*
Universității din Craiova, 1980, p. 8l-83
53. Calotă, Ion. *Consoane palatale sau consoane velare?,* în *LR, 2,* 1981, p. 181 -l84
54. Calotă, Ion, *Compuse şi derivate de la numele Caragiale,* în *LR*, 3, 1981, p. 211 -214
55. Calotă, Ion, *Despre scrierea diftongilor limbii române,* în *Analele Universității din*
Craiova, 1982, p. 2l-28
56. Calotă, Ion, *în sprijinul unui atlas lingvistic al românei literare,* în *LR,* l, 1983, p. 52-56
57. Calotă, Ion, *Scrierea termenilor generici,* în revista *Ramuri,* 5, 1983, p. 10
58. Calotă. Ion, *Scrieri ş i pronunțări opționale,* în revista *Ramuri,* 12. 1983, p. 10
59. Calotă. Ion, *Scrierea şi pronunțarea unor nume proprii geografice,* în revista *Ramuri,* 3,
1984, p. 12
60. Calotă, Ion, *Limbă literară şi limbă-standard,* în *LL,* l, 1984, p. 19-22
61. Calotă, Ion, *Diftongii limbii române,* în voi. *Contribuții la fonetica şi dialectologia limbii*
române, Craiova, 1986, p. 9-l18
62. Calotă, Ion, *Contribuții la fonetica şi dialectologia limbii române,* Craiova, 1986
63. Calotă, Ion, *Câteva observații asupra DOOM,* în voi- *Contribuții la*

fonetica şi
dialectologia limbii române, (capitolul al II-lea: *Ortografie),* Craiova, 1986, p. l

balotă. Ion, *Despre flexiunea unor toponime compuse,* în *Studii de onomastică,* IV, :iuj-Napoca, 1987, p. 294-299
lalotâ. Ion, *Corespondența dintre litere şi sunete,* în *Analele Universității din Craiova,* 988, p. 7-24
"alotă, *lan. Accentul în poezia eminesciană, în Analele Universității din Craiova,* 1989, p. 17-29
balotă, Ion, *Observații asupra variației pronunțării literare româneşti,* în voi. *Jialectologica,* Bucureşti, 1989, p. 183-l87
ralotă, Ion, *Cuvinte cu dublă silabație in poezia eminesciană,* partea I în revista *Ramuri,* 0, 1990, p. 10; partea a H-a în revista *Ramuri,* l, 1991, p. 2
balotă, Ion, *Controverse ortografice,* în *LR* nr. 4, 1992, p. 209-218
balotă, Ion, *Antroponime terminate grafic în -iu,* în *Arhivele Olteniei* (serie nouă), nr. 9, 994, p. 153-l67
balotă. Ion, *Ortoepia antroponimelor în -iu,* în *LR,* 5-6, 1994, p. 245-249
balotă, Ion, *Ortografia românească în Basarabia,* în *Arhivele Olteniei* (serie nouă), nr. 10, 995, p. 79-85
balotă, Ion, *Dicționar ortografic, ortoepic şi morfologic şcolar al limbii române* DOOMS), Craiova, 1996
balotă, Ion, *Sintagma neologică mass-media,* în *Arhivele Olteniei,* serie nouă, nr. 12, 1997, p. 55-60
balotă, Ion, *Formele nour şi nor în poezia hu Eminescu,m Arhivele Olteniei,* 13, 1998, p. 109-l13
balotă, Ion, *Eminescu analizat prozodic şi comentat,* Craiova, 1999
^arabulea, Elena, *Despre substantivele defective de număr în limba română* (I), în *LR,* 5, 986, p. 372-381
^aragiu Marioțeanu, Matilda, *Le rapport entre la graphie et la prononciation dans la angue roumaine,* Sinaia, 1969
]azacu. Boris, *In legătură cu normele ortoepice ale limbii române literare,* în *SC L,* nr. 3, 957, p. 357-367
razacu, Boris, *Limbă vorbită, limbă scrisă, stil oral,* în voi. *Studii de poetică şi stilistică,* iucureşti, 1966, p. 29-37
3azacu, Boris, *Constituirea normelor exprimării literare,* în *LL,* nr. 3, 1972, p. 295-300
riobanu, A.I., *Limba maternă şi cultivarea ei,* Chişinău. 1988
riobanu, Anatol Ion, *„Limba noastră cea română",* în *Viața satului,* 1990, nr. 35 (5648), p. 6
riobanu, Ful via, *Scrierea cuvintelor compuse,* Bucureşti, 1958
riobanu, Fulvia, Sfârlea, Lidia, *Cum scriem. Cum pronunțăm corect. Norme şi exerciții,* Bucureşti, 1970
ronstantinescu, N. A., *Dicționar onomastic românesc.* Bucureşti, 1963
rioculescu, Şerban, *Observații asupra metricii eminesciene,* în *Gazeta literară,* VII, 1960, p. 6
Rodiii poştal al localităților din România, Bucureşti, 1 974
^onțescu. Ion, *De ce moldovenii sunt români,* în *Limba română,* (Chişinău), 1991, l, p. 17-24; 991, 2, p. 13-l7
rosniceanu, Măria, *Dicționar de prenume şi nume de familie purtate de moldoveni,* :hişinău, 1991
roteanu, Ion, *Morfologia numelui în protoromână (română comună),* Bucureşti, 1969
roteanu, Ion, *Pentru un mare dicționar ortografic al limbii române,* în *LR,* 4, 1 976, p. 35 1 - 354
"oteanu, Ion, *De ce se spune* ***sînt, sîntem, sînteți?,*** în *LR,* nr. 4, 1992, p. 233 -234
-reția. Petru, *Sonetele lui Eminescu,* în voi. M. Eminescu, *Sonete.* Ediție critică îngrijită de 'etru Creția, Galați, 1991, p. 5-27
-reția. Petru, *Testamentul unui eminescolog,* Editura ,.Humanitas", Bucureşti, 1998
^iaconescu, Paula, *Rima lui Eminescu. Concepția poetului despre limbajul poeziei,* în *LR,* l, 1989, pag. 223-233
Acționar ortoepic (DO), Bucureşti, 1956

98. *Dicţionar ortografic cu elemente de ortoepie şi morfologie* (DOEOM), Chişinău, 1991
99. *Dicţionaire encyclopedique de la langue francaise. Le Maxidico,* Edition de la Connaissance, 1998.
100. *Dicfionarul explicativ al limbii române* (DEX), Bucureşti, 1975.
101. Dinu, Mihai, *Ritm şi rimă în poezia românească.* Bucureşti, 1986
102. Dominte, Constantin, *Discordanţe între scrierea şi rostirea românească (omograje eterofone şi eterografe omofone),* în *LL,* 3, 1980, p. 388-400.
103. Dominte, Constantin, *Ortografie, ortoepie şi ritm,* în *LR,* l, 1981. p. 67-74-
104. Dominte, Constantin, *Note relative la silabaţie şi scriere,* în *LL,* 4, 1982, p. 455-458.
105. Drincu, Sergiu, *Semnele ortografice şi de punctuaţie în limba română. Norme şi exerciţii,* Bucureşti, 1983.
106. Ducrot, Oswald, SchaetTer, Jean-Marie. *Noul dicţionar enciclopedic al ştiinţelor limbajului,* traducere de Anca Măgureanu, Viorel Vişan, Marina Păunescu, Editura Babei, Bucureşti, 1996-
107. Dumbrăveanu, A.N., *Mic dicţionar de prenume dialectale moldoveneşti,* Chişinău, 1983
108. Dumeniuc, Ion, Mătcaş, Nicolae, *Coloana infinită a graiului matern (File din marea bătălie pentru limbă).* Chişinău, 1990
109. Dumistrăcel, Stelian, *Influenţa limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismelor.* Bucureşti. 1978
110. Eremia. A.I., Cosniceanu, Măria, *Nume de persoane, îndreptar antroponimic,* Chişinău, 1974.
111. Ernout, A., Meillet, A., *Dictionnaire etymologique de la langue latine,* Paris, 1939
112. Fouche. Pierre, *Trăite de prononciation francaise,* Paris, 1969.
113. Funeriu, l, *Versificaţia românească. Perspectivă lingvistică, Timişoara,* 1980.
114. Funeriu, I., *Al. Macedonski Hermeneutica editării, Timişoara,* 1995
115. Gâldi. Ladislau, *Esquisse d'une historie de la versiflcation roumaine,* Budapest, 1970.
116. Gâldi, Ladislau, *Introducere în istoria versului românesc.* Bucureşti, 1971.
117. Gheţie, Ion, *Baza dialectală a românei literare.* Bucureşti, 1975,
118. Giosu, Ştefan, *O ediţie nouă şi unele anomalii vechi,* în *Cronica,* I, 1966, nr. 15, p. 9.
119. Giosu, Ştefan, *Ortografia,* în *Cronica,* U, 1967. nr. 8, p. 9
120. Gogin, G. M., *Studiu de ortoepie moldovenească,* Chişinău, 1977
121. Grammont. Maurice. *Trăite de phoncliqiie.* Paris, 1939 (Il-e edition)
122. Graur, Alexandru, *Notes sur Ies diphtongites en roumain,* în *Bulletin linguistique,* III,
1935, p. 15-53.
123. Graur, Alexandru, *Observaţii asupra sinerezei în româneşte,* în *SCL,* 4, 1960, p. 845-849.
124. Graur, Alexandru, *Nume de persoane,* Bucureşti, 1965.
125. Graur, Alexandru, *Tendinţe/e actuale ale limbii române,* Bucureşti, 1968
126. Graur. Alexandru, *Nume de locuri.* Bucureşti. 1972
127. Graur, Alexandru, *Mic tratat de ortografie.* Bucureşti, 1974,
128. Graur, Alexandru, *„Capcanele" limbii române,* Bucureşti, 1976.
129. Graur, Alexandru, *Dicţionar de cuvinte călătoare.* Bucureşti, 1978.
130. Graur, Alexandru, *Dicţionar al greşelilor de limbă,* Bucureşti, 1982.
131. Grigorescu, Mioara, *Principii gramaticale în ortografie,* în LR, l, 1954, p. 45-50.
132. Gruiţă, G.. *Gramatică normativă. [7]~ de întrebări, ~7 de răspunsuri,* Cluj-Napoca. 1994,
133. Guţu, G., *Dicţionar latin-român.* Bucureşti, 1983
134. Guţu Romalo, Valeria, *Abaterea lingvistică,* în *LR,* X, 1961, p. 528-538.
135. Guţu Romalo. Valeria. *Corectitudine şi greşeală* (Limba română de azi), Bucureşti. 1972,
136. Guţu Romalo, Valeria, *în legătură cu „ Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al*
limbii române", în *LR.* 3, 1977, p. 307-314
137. Guţu Romalo, Valeria, *Ortografie,* în *România literară,* 1991,13, p. 9.

Hasan. Finuta, Ciobanu, Fulvia, *Cuvinte compuse şi grupurile sintactice libere,* în *SMFC,* IV, 1967, p. 235-252.
Hristea, Theodor, *Puţină ortoepie,* în *România literară,* XI, 1978, nr.3, p. 8.
Hristea, Theodor, *Fonetică şi fonologie,* în voi. *Sinteze de limba română,* (coordonator Th. Hristea), ediţia a 11l-a, Bucureşti, 1984, p. 161 -l73.
Hristea, Theodor, *Principiile ortografiei româneşti actuale,* în voi. *Sinteze de limba română,* (coordonator Th. Hristea). ediţia a IlI-a, Bucureşti, 1984. p. 187-l97.
Hristea, Theodor, *Limba română de azi. Ortografia şi ortoepia neologismelor româneşti (cu speciala referire la împrumuturile recente),* în LL, voi. II, 1995, p. 36-53.
Hristea, Theodor, *Limba română. Teste rezolvate, texte de analizat şi un glosar de neologisme.* Bucureşti. 1998.
Hristea, Valentina, *Abateri de la normele ortografice în unele publicaţii literare,* în *LR,* \, \ 959, p. 81 -93.
lancu. Victor. *Câteva observaţii pe marginea ortografiei româneşti actuale,* în *LR.* l, 1965, p. 13l-l37.
lancu, Victor. *Limbaj cotidian şi rostire literară.* Timişoara, 1977.
lancu, Victor, *Ortografie,* în *România literară,* 1991, 16, p. 8.
lancu, Victor, *Puterea unei litere,* în *România literară,* 1993, 14, p. 15.
lancu, Victor, *O poartă deschisă spre dialog,* în *România literară,* 1993, 4, p. 3.
lancu. Victor, Horvat, Săluc, *Dicţionar de ortograme.* Bucureşti, 1994-
lancu, Victor, *Un foarte valoros dicţionar* [DOOMS], în *Dreptatea culturală,* nr. 173,28. ian. - 3 feb. 1998.
l linca. Şt. M., *Gramatica instrumentală. Orto, silabă, silabaţie, despărţire în silabe, triftong, hiat,* Bucureşti, 1995.
lonescu, Christian, *Mică enciclopedie onomastică.* Bucureşti, 1975.
lonescu. Emil, *Manual de lingvistică generală.* Bucureşti, 1992.
Iordan, lorgu, *Diftongarea lui e şi o accentuaţi, in poziţiile ă, e,* Iaşi, 1921.
Iordan, lorgu, *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor",* Bucureşti, 1947.
Iordan, lorgu. *Toponimia românească,* Bucureşti, 1963.
Iordan, lorgu, *Stilistica limbii române (ediţie definitivă),* Bucureşti, 1975.
Iordan, lorgu, *Pentru cultivarea limbii,* în *LR.* 3, 1976, p. 225-228.
Iordan, lorgu, *Limba literară. Studii şi articole,* Craiova. 1977.
Iordan, lorgu, *Dicţionar al numelor de familie româneşti,* Bucureşti, 1983.
Ivănescu, Gheorghe, *Problemele capitale ale vechii române literare,* Iaşi, 1947, .
Ivănescu, Gheorghe, *închideri şi deschideri ale vocalelor în primele timpuri ale limbii române,* Craiova, 1970.
Ivănescu, Gheorghe, *Alfabetul latin şi ortografia epocii,* în voi. *Istoria limbii române,* Iaşi, 1980, p. 678-684.
îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie, ediţia a 11l-a, Bucureşti, 1965, 1971; ediţia a IV-a, Bucureşti, 1983; ediţia a V-a, Bucureşti, 1995.
Jacquier, Henri, *Ortoepie, ortofonie. ortologie,* în „Steaua", III, 1956, nr. 10, p. 119-l20.
Lepschy, G. C., *La linguistique structurale,* Paris, 1969.
Lombard, Alf, *La prononciation du roumain,* Uppsala, 1935.
Lombard. Alf, *Le verbe roumain,* voi. I-II, Lund, 1954-l955.
Lombard, Alf, *La langue roumaine. Une presentation,* Paris, 1974 .
Lombard, Alf, *En feuilletant un dictionnaire. Remarques sur le nouveau DOOM de /'Academie,* în *Revue roumaine de linguistique,* 5, 1983, p. 383-394.
Lombard, Alf, Gâdei, Constantin, *Dictionnaire morfologique de la langue roumaine,* Lund-Bucureşti, 1981.
Macrea, Dimitrie, *Ortografia limbii române. La o sută de ani de la introducerea Ifabetului latin,* în CL, 1959, l-2, pag. 7-29.

174. Macrea, Dimitrie, *Ortografia cu litere latine a limbii române,* în voi. *Probleme de*
lingvistică română, Bucureşti, 1961, p. 73-99
175. Macrea, Dimitrie, *Ortografia actuală a limbii române. Câteva precizări,* în *C L, 2,* 1963,
p. 315-323.
176. Macrea, Dimitrie, *Titu Maiorescu şi problemele limbii române, m C L,* IX. 1964. pag. 5-34 şi în
voi. *Contribuţii la istoria lingvisticii şi filologiei româneşti.* Bucureşti, 1968, p. 387-416.
177. Maiorescu, Titu, *Neologismele,* în Critice, voi. II, ediția a Il-a, Bucureşti, 1915, p. 16l-l84.
178. Maiorescu, Titu, *Raport injăţişat Academiei Române in numele Secţiunii literare in*
sesiunea generală de la 1904, în *Critice,* voi. 11. ediția a Il-a, Bucureşti, 1915, p. 152-l58.
179. Maiorescu, Titu, *Raport cetit in Academia Română (sesiunea generală de la 1880)*
asupra unui nou proiect de ortografie, în *Critice,* voi. II, ediția a 1l-a. Bucureşti, 1915.
p. 135-l51.
180. Maiorescu, Titu, *Despre scrierea limbei române,* în *Critice,* voi. H. ediția a Il-a,
Bucureşti, 1915, p. 13-l32.
181. Mâneca, Constant, *Cuvinte compuse în terminologia ştiinţifică şi tehnică actuală,* în
SMFC, l, 1959, p. 19l-202.
182. Marcu, Florin, Mâneca, Constant, *Dicţionar de neologisme* (DN), ediția a IH-a, Bucureşti. 1978.
183. Marcu, Florin, *Noul dicţionar de neologisme,* Bucureşti, 1997.
184. Martinet, Andre, *La prononciationdufrancais conlemporain,* Paris, 1945.
185. Martinet, Andre, Walter, Henriette, *Dictionnaire de la prononciationjrancaise dans son*
usage reel, [Paris], f 1973 j.
186. Mândâcanu, Valentin, *Cuvântul potrivit la locul potrivit,* Chişinău, 1979 (ediția I):
Chişinău. 1987 (ediția a Il-a).
187. *Mic dicţionar ortografic,* ediția I, Bucureşti, 1954, ediția a 1l-a, Bucureşti, 1955.
188. Nandris, Octave, *Phonetique historique du roumain,* Paris, 1963.
189. Niculescu. Alexandru, *între corectitudine şi greşeală sau despre ..cultivarea" limbii*
române standard actuale, în LL. 3, 1972, p. 34l-348.
190. Niculescu Alexandru, *Engl. amer.* ***blue-jeans : rom. blugi,*** în LL, 1973, III, p. 497-498.
191. Niculescu, Alexandru. *Pluralitatea corectitudinii,* în *România literară,* IX, 1976, nr. 36, p. 8,
192. Niculescu, Alexandru, *Romanitatea românească,* în *România literară.* X, 1977, nr. 7, p. 8.
193. Niculescu. Alexandru, *Limba culturii româneşti actuale in context romanic,* în voi.
Individualitatea limbii române intre limbile romanice, voi. II. *Contribuţii socioculturale.*
Bucureşti, 1978, p. 174-l86.
194. Niculescu, Alexandru, *Pronunţări etimologice,* în *România literară,* XII, 1979, nr. 13, p. 8.
195. Niculescu, Alexandru, *Reflecţii... ortografice,* în *România literară,* 1991. 48. p. 8
196. Oancă, Teodor, *Probleme controversate in cercetarea onomastică românească,* Craiova,
1996.
197. Oancă. Teodor, *Onomastica în periodice,* în SCO, anul II, 1996. nr. l, Craiova, p. 259-264.
198. Oancă, Teodor, *Geografie antroponimică românească. Metodă şi aplicaţii,* Craiova, 1998
199. Oancă, Teodor, *Onomastică şi dialectologie,* Craiova. 1999.
200. *Ortografia limbii române. Cercetare bibliografică.* Bucureşti. 1970.
201. Pamfil, Carmen-Gabriela, *Etimologismul românesc,* în *LR.* 4. 1992, p. 225-232
202. Parpală-Afana, Emilia, *Poetica. O introducere.* Editura „Austrom", Craiova, 1998,
203. Pătruţ, loan. *Probleme de morfologie şi ortografie. In legătură cti i in limba română,* în

CL, l-4, 1956, p. 119-l24.
204. Pătruț, loan, *Rostirea **nofiă, două** etc.,* în *Omagiu Iordan,* Bucureşti, 1958, p. 66l-665.
205. Pătruț. loan, *in legătură cu u şi /' în limba română,* în *CL,* 111, 1958. p. 255-258.
206. Pătruț, loan. *Studii de limba română şi slavistică.* Cluj. 1974,
207. Perrot, J., *Langue ecrite et langue parlee, în Communications c't rappons du Premier*
Congres Internațional de Dialectologie generale, l-e pârtie, pag. 25-28

Petraş. Irina, *Teoria literaturii (curente literare, figuri de stil, genuri şi specii literare). Dicţionar-antologie,* Bucureşti, 1996.
Petrovici, Emil, *Le pseudo i final du roumain,* în *Bulletin linguistique,* II, 1934, p. 86-97.
Petrovici. Emil, *Unele tendinţe fonetice ale limbii române actuale,* în *CL,* 2, 1961, p. 329-336.
Petrovici, Emil, *L'hiatus au cours de l'evolution phonetique du roumain,* în Actele celui de al Xll-lea Congres Internaţional de Lingvistică şi Filologie Romanică, l, 1970, p. 377- 380.
Petrovici, Emil, *Atlasul lingvistic român. II. Introducere* (Redactori: Doina Grecu, 1. Mării, Rodica Orza. Coordonator: I. Mării), Cluj-Napoca, 1998. Pitiriciu, Silvia, Topală, Dragoş-Vlad, *Dicţionar de abrevieri şi simboluri,* Editura „AH Educaţional". 1998.
Popovici. losif, ***Vocalele româneşti, Ciut,*** 1927.
Procopovici, Al., *Principiul sonorităţii in economia limbii,* în *Dacoromania,* IV, partea I, Cluj, 1927, p. 12-37.
Puşcariu, Sextil, Naum, Teodor, *îndreptar şi vocabular ortografic,* Bucureşti, 1932.
Puşcariu, Sextil, *Considerations sur le systeme phonetique el phonologique de la langue roumaine,* în *Etudes de linguistique roumaine,* Cluj-Bucureşti, 1937, p. 203- 259.
Puşcariu, Sextil, *Au sujet des neologismes,* în *Etudes de linguistique roumaine,* Cluj-Bucureşti, 1937, p. 406-428.
Puşcariu, Sextil, *Limba română,* voi. I, *Privire generală,* Bucureşti, 1940 (ediţia a Il-a, 1976).
Puşcariu, Sextil, *Limba română,* voi. II. *Rostirea,* Bucureşti. 1959. Puşcariu, Sextil, *Ortografia revizuită a Academiei Române,* în voi. *Cercetări şi studii,* Bucureşti, 1974, p. 3-l3.
Puşcariu, Sextil. *Proiect de reformă a ortografiei române,* în voi. *Cercetări şi studii,* Bucureşti, 1974, p. 307-321.
Puşcariu, Sextil, *Rostiri si forme şovăitoare,* în voi. *Cercetări şi studii,* Bucureşti, 1974, p. 404-415.
Quicherat, L., *Dictionnaire francais-latin,* Paris, 1888.
Rădulescu, Marina, *Despre scrierea şi pronunţarea neologismelor conţinând la origine sufixulfr.* ***-eur (- euse),*** în LR, 1980, 3, p. 259-265.
Rădulescu. Marina, *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (DOOM) (IV). *Precizări asupra regulilor de despărţire în silabe a cuvintelor în limba română,* în *LR,* 3, 1983, p. 256-261.
Recherches sur Ies diphtongues roumaines publiees par A. Rosetti, Bucarest-Copenhague, 1959.
Regiile ortografice, Bucureşti, 1904.
Rizescu, 1., *Hiat şi diftong in dicţionarele normative,* în *LR,* 2, 1977, p. 155-l57. Rizescu, I., *Scrierea numelor proprii latineşti şi greceşti în româneşte,* în *LL, 2,* 1979, p. 192-l95,
Robert, Paul, *Dictionnaire alphabetique el analogique de la langue franţaise.* Paris, 1967
Rosetti, Al., *Sur la theorie de la syllabe,* în *Melanges de linguistique et de philologie,* Copenhague -Bucarest, 1947. Rosetti, Al., *Studii lingvistice.* Bucureşti, 1955.
Rosetti, Al., *Consideraţii asupra sistemului fonologie al limbii române literare,* în *SC L,* l, 1957, p. 43-48.
Rosetti, Al., *Asupra clasificării fonemelor semivocale (sau semiconsoane),* în *FD,* II, 1%0, p. 59-61.
Rosetti, AL, *Asupra problemei semivocalelor,* în SCL, 2, 1966, p. 143-l45.
Rosetti, Al., *Grapheme, son-type et phoneme,* în *Cahiers,* Vil, 1970, p. 55.
Rosetti, Al.. Lăzăroiu, Aurelian, *Introducere în fonetică.* Bucureşti, 1982.

-». Roşianu, Ion, *Câteva observaţii privind scrierea şi pronunţarea numelor proprii,* în *SCO,* anul II, 1996, nr. 2, p. 111-117.
240. Sala, Marius, *Contribuţii la fonetica istorică a limbii române.* Bucureşti, 1970.
241. Saussure, Ferdinand de, *Cours de linguistique generale,* Paris. 1967.
242. Sauvageot, Aurelien, *Analyse du francais parle,* Paris, 1972.
243. Sădeanu, Florenţa, *Dicţionar de pronunţare. Nume proprii,* Bucureşti, 1973.
244. Săndulescu, Al. (coordonator). *Dicţionar de termeni literari,* Bucureşti, 1976.
245. Scurtu, Vasile, *Termenii de înrudire în limba română,* Bucureşti, 1966.
246. Seche, Luiza, *Compunerea cu ajutorul abrevierilor,* în *LLR,* 3, 1977, p. 12-l4.
247. Seche, Luiza, Seche, Mircea, *Despre adaptarea neologismelor în limba română literară (Unele consideraţii generale),* în LR, 6, 1965, p. 677-687. .
248. Sfărlea, Lidia, *Variante stilistice ale pronunţării româneşti actuale,* în *LR,* 6, 1963, pag. 596-606.
249. Sfărlea, Lidia, *Pronunţia românească literară-stilul scenic,* Bucureşti, 1970.
250. Sfărlea, Lidia, *Ortoepia,* în voi. scris împreună cu Fulvia Ciobanu, *Cum scriem, cum pronunţăm corect. Norme şi exerciţii,* Bucureşti, 1970, p. 79-l44.
251. Sluşanschi, Dan, *Asupra grupului* **-ngv-** *si a împărţirii în silabe a grupurilor conso nantice in limba română,* în *LR,* 3, 1973, pag. 207-215.
252. Streinu, Vladimir, *Forme prozodice în secolul al XlX-lea,* în *Caiete critice,* \, 1957.
253. Streinu. Vladimir, *Versificaţia moderna. Bucureşti,* 1966.
254. *Studii şi cercetări de onomastică* (SCO), Craiova, 1996 şi urm.
255. Şoşa, Elisabeta, *Scrierea corectă. Reguli. Modele. Exerciţii,* Bucureşti, 1997.
256. Şuteu, Flora. *Influenţa ortografiei asupra pronunţării literare româneşti.* Bucureşti, 1976.
257. Şuteu, Flora, *Proiectele ortografice ale Societăţii Academice Române,* în *LR,* 5, 1966. p. 503-518.
258. Şuteu, Flora, *Introducere în studiul ortografiei româneşti,* în *Sinteze de limba română* (coordonator Th. Hristea), Bucureşti, 1984, p. 174-l97.
259. Şuteu, Flora, *Dificultăţile ortografiei limbii române,* Bucureşti, 1986.
260. Şuteu, Flora, Şoşa, Elisabeta, *Dicţionar ortografic al limbii române,* Bucureşti, 1993. Ediţia a ll-a, revizuită şi adăugită, subtitlul *Ortografia limbii române. Dicţionar şi reguli,* Bucureşti, 1995.
261. Şuteu, Valeriu, *Observaţii asupra pronunţării limbii române,* în *SC L,* 3, 1961, p. 293-306
262. Tănase, Eugen, Tănase, Adela-Mira, *La prononciation du francais contemporain. Cours pratiaue,* Bucureşti, [1972].
263. Theodorescu-Craiova, D., *îndreptar ortografic [...J urmat de un glosar ortografic,* Sibiu, 1932.
264. Todoran, Romulus, *Despre neologismele terminate în -ie,* în *CL,* l-2, 1959, p. 21l-213.
265. Tohăneanu, G.I., *Sur une particularite de la versification roumaine,* în *Actes du X-e Congres Internaţional des Linguistes,* III, Bucureşti, 1970, p. 43-50.
266. Tohăneanu. G.L. *Prestigiul stilistic al rimei,* în voi. *Expresia artistică eminesciană,* Timişoara, 1975, p. 209-240.
267. Tohăneanu, G.I., *Ritm dominant, substituiri ritmice, ritm „secund",* în voi. *Dincolo de cuvânt. Studii de stilistică şi versificaţie,* Bucureşti, 1976, p. 225-243.
268. Tohăneanu, G.L, *Dublete accentuale,* în voi. *Eminesciene (Eminescu şi limba română),* Timişoara, 1989. p. 227-303.
269. Toma, Ion, *Formula semantică a numelui propriu,* în *SCO,* l, anul l, 1995, Craiova, 1995, p. 103-l11.
270. Toma, Ion. *Onomastica românească: evoluţie, tendinţe, realizări,* în *SCO. 2,* anul 11. 1996, Craiova, 1996, p. 20l-228.
271. Toma. Ion, *Toponimia românească în context romanic,* I. *Cadrul general* în SCO, l, anul II, Craiova. 1996, p. 69-78 şi II. *Categorii sociografice,* în SCO, 4, Craiova, 1999, p. 153-l64.

Tomescu. Domnița, *Gramatica numelor proprii în limba română,* Bucureşti, 1998.
Froubetzkoy, M.S., ***Principes de phonologie,*** Paris, 1957.
Turculeț, Adrian, *Unele aspecte ale aplicării principiului morfematic în ortografia ictuală,* în *LR,* 3, 1984, p. 17l-l80.
Uritescu, Dorin, Uță-Uritescu, Rodica, *Aspecte ortografice controversate.* Bucureşti, 1986.
Uritescu, Dorin, Uță-Uritescu, Rodica, *Cuvinte cu dificultate de scriere în limba română,* [f.l.], 1992.
Vasile, Vasile. *De la muzica firii şi a sufletului la muzica sferelor. Muzica In viața şi creația lui Eminescu,* Bucureşti [f.a.].
Vasiliu, Emanuel, *Fonologia limbii române.* Bucureşti, 1965.
Vasiliu, Emanuel, *Fonologia,* în *Limba română contemporană* (coordonator Ion Coteanu), voi. I, Bucureşti, 1974, p. 6l-l24.
Vasiliu, Emanuel, *Aspecte ale raportului ortografie-ortoepie in româna actuală (Reguli ortografice care nu există*), în *LL, 2,* \ 978, p. 202-206.
Vasiliu, Emanuel, *Scrierea limbii române în raport cu fonetica şi fonologia.* Bucureşti, 1979.
Vasiliu, Laura, *Adaptarea neologismelor,* în *LR, 6,* 1982, p. 520-522.
Wald, Henri, *Oral şi scris,* în *SCL,* 5, 1980, p. 64l-643.
Wald. Henri, *însemnătatea alfabetului,* în *România literară,,* 41, 1991, p. 7.
Warnant, Leon. *Dictionnaire de la prononciation francaise,* Gembloux, 1968 (IJI-e edition).
White, T.John, Riddle, J.E., *Latin-English Dictionary,* London, 1880.
Zagaevski, V.K., *Culorile curcubeului,* Chişinău, 1988.
Zugun. Petru, *Din istoria ortografiei româneşti. O sută de ani de la apariția lucrării ,, Despre scrierea limbei române* " *de Titu Maiorescu,* în AUI, XVI (1968), fese. l, p. 43-60.

SUMAR

Cuvânt înainte.....5
Partea I: Termeni comuni.....9
Capitolul I. Ortografia românească în trecut şi în prezent.....9
§î. Scurt istoric al ortografiei româneşti.....9
§2. Ortografia românească în Basarabia 13
§3. Un dicţionar ortografic în două ediţii.....19
§4. Situaţia actuală a ortografiei româneşti.....27
Capitolul II. Principiile ortografiei actuale.....35
§5. Principiul fonetic 36
§6. Principiul etimologic.....44
§7. Principiul morfologic 49
§8. Principiul sintactic 54
§9. Principiul silabic.....55
§10. Principiul simbolic.....55
Capitolul HI. Alfabetul limbii române.....58
§11. Alfabetul limbii române 58
Capitolul IV. Fonetica, ortoepia şi ortografia.....61
§12. Ortoepia şi ortografia fondurilor lexicale vechi şi neologic.....61
§13. Corespondenţa dintre litere şi sunete.....70
A. Literele alfabetului limbii române şi sunetele corespunzătoare.....70
B. Literele cu o singură valoare fonetică (monovalente).....78
C. Literele cu mai multe valori fonetice (polivalente).....79
D. Literele ajutătoare.....87
E. Sunetele limbii literare actuale şi literele corespunzătoare.....89
F. Sunetele cu o singură reprezentare literală 93
G. Sunetele cu mai multe reprezentări literale 94
H. Sunetele nereprezentate ortografic (= litere-zero) 97
§ 14. Consoanele limbii române (cu tabloul consoanelor) 97
§15. Sistemul vocalic românesc (cu tablourile vocalelor).....105
§16. Vocalele în hiat.....107
§17. Diftongii şi scrierea lor (cu tabloul diftongilor româneşti) 119
§18. Triftongii limbii române.....124
§19. *Sonus adiunctus* 126
§20. Accentul în limba română 130
A. Accentul în vorbirea obişnuită 130
B. Accentul în poezie.....135
§21.SiIabaţia.....146
A. Silabă, silabisire, silabaţie 146
B. Silabaţia fonetică.....150
C. Silabaţia grafică 153
D. Silabaţia morfologică 155
E. Silabaţia prozodică 158
Capitolul V. Formarea cuvintelor şi ortografia.....176
§22. Scrierea şi pronunţarea derivatelor cu prefixe şi sufixe.....176

t\. scrierea şi pronunţarea derivatelor cu prefixe.....''"
B. Scrierea şi pronunţarea derivatelor cu sufixe.....178
C. Afixe şi afixoide 184
§23. Scrierea cuvintelor compuse (comune şi proprii) şi a unor grupuri sintactice stabile 189
A. Scrierea într-un singur cuvânt, cu termenii contopiți sau sudați.....191
B. Scrierea în cuvinte separate (scrierea cu blanc) 193
C. Scrierea cu cratimă a cuvintelor compuse 195
Capitolul VI. Cratima, semn ortografic.....198
Capitolul VIL Scrierea cu inițială mare sau mică 206
A. Scrierea cu inițială majusculă.....206
B. Scrierea cu inițială minusculă.....206
C. Scrierea termenilor generici 206
Capitolul Vili. Comentarii asupra unor puncte de vedere exprimate în DOOMS şi în viitorul LOOM.....211
§24. Scrierea îmbinărilor alcătuite din substantiv + adjectiv posesiv (de tipui *nevastă-med).....*211
§25. Sintagma neologică *mass-media.....*'.....212
§26. Forme populare şi culte ale substantivului propriu *Paşti.....*218
§27. Desinențe şi sufixe verbale latineşti şi româneşti.....221
§28. Statutul morfologic al termenilor de tipul *mamaie, tataie* etc.....227
§29. Propunere de sistematizare a paradigmei unor verbe cu aspect fonetic învechit.....231
§30. Antroponime terminate grafic în *-iu.....*233
§31. Ortoepia antroponimeior în *-iu* 246
§32. Vocala mixtă românească *o* în funcție silabică şi asilabică 250

Partea a Il-a. Nume proprii (Mici dicționare de nume proprii).....255
§33. Preambul 255
§34. Antroponime româneşti.....259
A. Prenume româneşti cu diminutivele şi hipocoristicele lor.....259
B. Nume de familie.....285
§35. Toponime 310
A. Nume proprii geografice şi numele de locuitori corespunzătoare.....310
î. Româneşti 310
2. Străine.....325
B. Toponime compuse româneşti (scrierea şi pronunțarea lor).....335
§36. Scrierea şi pronunțarea numelor proprii latineşti şi greceşti vechi (în colaborare cu Dana Dinu).....353

Partea a IIJ-a. Varia.....369
I. Summary.....369
H. Resume'.....378
III. Lista abrevierilor folosite 387
IV. Semnele speciale folosite 388
V. Siglele folosite.....389
VI. *Bibliografie selectivă.....*390